Boris Vasiliev

Stalin mi-a furat copilăria

Boris Vasiliev

Stalin mi-a furat copilăria

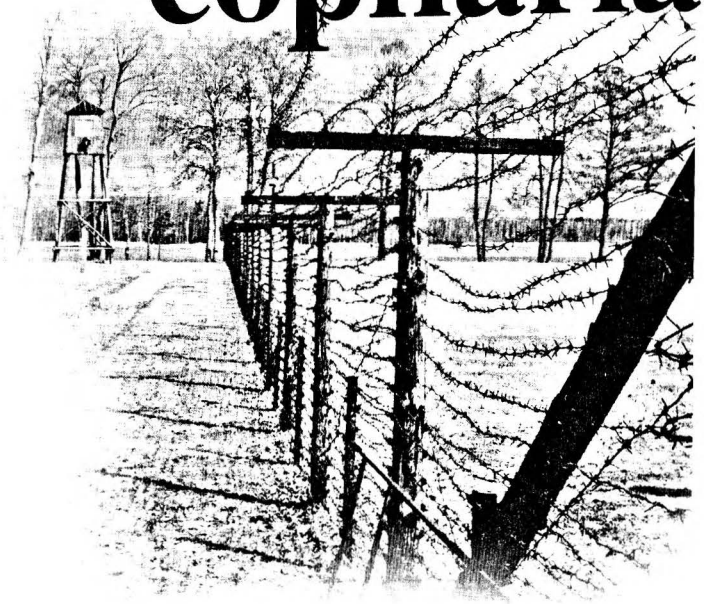

Ediție revăzută și adăugită

LITERA

CHIȘINĂU, 2012

Către nepoți și strănepoți

Am scris această carte lăcrimând, dezgropând acea mare tragedie, al cărei martor am fost și eu, – copil de țăran de pe plaiul orheian – când Basarabia a fost ruptă de la sânul României Mari și răstignită...

Despre suferințele și nimicirea celor vârstnici, peste 60.000.000 de persoane, s-a scris mult, începând, din câte știu eu, de la A.I. Soljenițîn, dar despre tragedia copiilor – arestați, mancurtizați, deportați, omorâți și reeducați, numiți de bolșevici „дети врагов народа" – nu s-a scris aproape nimic. Totul a rămas ascuns în arhivele secrete ale NKGB, NKVD, partidului comunist.

Cartea-document *Stalin mi-a furat copilăria* e despre genocidul copiilor basarabeni, ucraineni, ruși, evrei, bulgari, comis în gulagul comunist, începând cu 28 iunie 1940, când Basarabia a fost ocupată, arestată, deportată, împușcată de URSS, stat numit de Ronald Reagan *„Imperiu al Răului"*, iar de A. Soljenițîn „țară-pușcărie".

Autorul

Boris Vasiliev
Stalin mi-a furat copilăria

Grupul Editorial Litera
str. B.P. Hasdeu nr. 2, mun. Chișinău,
MD 2005, Republica Moldova
tel.: +(37322) 294110, 292932
E-mail: litera@litera.md

Corector: Valentina Tifin
Tehnoredactare: Marin Popa

Tipărit la Tipografia Centrală
Comanda nr. 6672

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
VASILIEV, BORIS
Stalin mi-a furat copilăria / Boris Vasiliev. – Ed. a 2-a. – Ch.: Litera AVN, 2012 (F.E.-P. „Tipografia Centrală"). – 472 p.
ISBN 978-9975-74-282-5

821.135.1(478)-94
V 34

© Text și fotografii, Boris Vasiliev, 2012
© Prezentare grafică, Grupul Editorial Litera

O REDUTĂ A NEUITĂRII

La începutul anului 2010, printr-un Decret al Preşedintelui interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, a fost creată o Comisie pentru studierea regimului totalitar comunist.

Dezvăluirile ei au şocat întreaga republică.

Pentru prima dată au fost deschise uşile arhivelor secrete ale Securităţii de Stat, ale Ministerului de Interne, ale Procuraturii Generale a republicii.

Au fost răsfoite sute de mii de dosare care conţin tragedia unui popor.

21 de membri ai Uniunii Scriitorilor — toată Uniunea Scriitorilor! — au fost împuşcaţi în 1938 la Tiraspol pentru că scriseseră ode lui Marx în alfabet latin, considerat peste noapte duşmănos.

Mii de persoane au fost aduse în faţa plutoanelor de execuţie pentru „vini" absurde.

40 de călugăriţe de la mănăstirea „Raiul" din satul Lipeţcoie au fost puse la zid, la învinuire fiind scris sec: „*Верит в Бога*!" („Crede în Dumnezeu!"). Şi mai jos sentinţa: „*Расстрелять*!" („Să fie împuşcate!").

Alte „crime" grave erau (citez din dosare): „*Citeşte cărţi*!" (Altele decât cele semnate de Marx, Lenin sau Stalin). „*Расстрелять*!" („Să fie împuşcat!").

Scriitorul Petre Ştefănucă afirmase, în 1940, că moldovenii vorbesc limba română. Sentinţa: „*Расстрелять*!" („Să fie împuşcat!").

Alt scriitor, Mihai Curecheru, a fost arestat pentru afirmaţia că moldovenii — unica populaţie de origine latină din fosta URSS — ar trebui să scrie cu alfabet latin. Sentinţa: „*Расстрелять*!" („Să fie împuşcat!").

Poetul Nicu Stegaru, numai pentru că vorbea o bună limbă engleză, a fost învinuit că ar fi „spion englez şi american" şi condamnat la ani grei de Siberie.

Prozatorul Alexei Marinat a făcut şi el Siberie pentru că scrisese pe o filă din jurnalul său intim, în 1947, când muriseră de foame sute de mii de concetăţeni, că nu mai are ce mânca.

Unchiul meu, arhimandritul Serafim Dabija, starețul Mănăstirii Zloți, a fost arestat în 1947 şi condamnat la 25 de ani de închisoare pentru o „vină" la fel de stupidă (citez din sentinţă): „*Построил монастырь в антисоветских целях*" („A construit o mănăstire în scopuri antisovietice").

Sate întregi au fost deportate în Siberia, clase cu tot cu profesorii lor — trimise în taiga. Zeci de mii de basarabeni au fost asasinaţi, torturaţi, maltrataţi.

Intelectualii, oamenii politici, preoţii, gospodarii satelor, sufletul şi conştiinţa acestui neam, au fost îmbarcaţi în vagoane pentru vite („bou-vagon") şi duşi la capătul lumii.

Odată cu ei au fost trimişi în Siberii şi copiii Basarabiei şi ai Transnistriei. Cei care au procedat aşa se conduceau de proverbul: „O ţară fără copii e ca şi moartă".

Admit că în imaginaţia bolnavă a celor care s-au lăţit peste noi, adulţii acestor locuri s-or fi făcut vinovaţi cu ceva (că-şi făceau cruce, că semnau cu litere latine, că aveau o casă bună în care voia să se mute vreo cutră etc.). Dar care o fi fost vina copiilor, unii dintre ei abia născuţi, de-au fost şi ei judecaţi odată cu părinţii lor şi trimişi la urşii cei albi?!

Ce lucru poate fi mai trist, decât cel de a fi condamnat cu mult înainte de a te fi născut, de a fi găsit vinovat de „crima" că te-ai născut în această parte a lumii de la răscrucile istoriei...

Scriitorul şi actorul Arcadie Donose, născut în Rudi, îmi povestise despre „lecţia" vieţii sale, pe care a învăţat-o în noaptea de 13 spre 14 iunie 1941, la gara Pământeni din Bălţi.

Era student la Şcoala Pedagogică şi a nimerit întâmplător la gară, în timp ce aştepta trenul spre satul său de baştină. Sute de familii de basarabeni, cu tot cu copii şi bătrâni, fuseseră îmbarcate în vagoane pentru vite. Plânsete de copii despărţiţi de părinţi şi de părinţi rupţi de copiii lor răsunau până departe

în cerul lui Dumnezeu — unele familii erau separate astfel, copiii urmând a fi izolați de părinții lor „antisovietici", întru a fi duși în alte colțuri de Siberie...

Iar peste acel vacarm, ca să nu se audă plânsetele și bocetele celor suiți în trenuri, pe peronul gării Pământeni o fanfară cânta vesele cântece rusești...

Iată ce povestește scriitorul: „Ceea ce nu pot uita și n-am să uit e fanfara militară, care cânta cântece de voie bună. „Oamenii plecau de bună voie". Un fost coleg m-a strigat pe nume, țin minte: «Aruncă-mi o bucățică de pământ!». Pământul era departe, santinela aproape, mi-am învins teama și am aruncat spre vagon un boț de zgură neagră și tare... Apoi locomotiva a strigat: «Taigaaa!». Gara se cutremura de vacarmul despărțirii mieilor de oi. Am rămas cu zgura. O simt și acum, e în pâine, o mestec cu lacrimi, mereu..."

Aceste spuse ale poetului de la Rudi, care compara acea noapte de calvar cu despărțirea mieilor de oi, mi-amintesc de versurile poetului nostru dintâi — Dosoftei:

...Am mâncat pâine cu zgură
Și lacrimi în băutură...

Acesta a fost destinul celor desprinși cu sila de vatra strămoșească...

Câți dintre acei copii s-au mai întors înapoi?!

Câți au rezistat?! Câți au fost reabilitați?! Câți mai suferă și azi?!

Cu copilăria mutilată, îndurau geruri de minus 40 de grade timp de aproape 10 luni pe an, în celelalte două luni suportând înțepăturile norilor de țânțari, vântul rece care-i lovea peste față ca un bici sau ca un brici, întunericul care nu pleca, pentru cei duși mai către nord, câte o jumătate de an. Nu se puteau îndepărta prea mult de barăcile în care locuiau, ca să nu se rătăcească în taigaua deasă ca o perie și auzeau zilnic suspinele părinților lor care plecau — tot zilnic, să taie hectare de pini uriași pentru o bucată de pâine...

E plină Siberia de cimitire de-ale acestora. Inclusiv cimitire de copii.

Dar nu toți acei copii trimiși în Siberia împreună cu părinții lor au dispărut. Ei n-au murit. Nu s-au rătăcit în taigaua Siberiei. Nu s-au mankurtizat.

Reveniți din taiga, ei au pus mâna pe carte, au muncit în sudoarea frunții, știind că vor putea răzbi numai cu propriul efort. Or, originea socială „din chiaburi" era o „danga" pe frunte pentru toată viața. Ba mai mult. Aș crede că cei care reprezintă azi conștiința Basarabiei sunt, în majoritatea lor, copiii celor deportați în Siberia. Ca o răzbunare — copiii foștilor deportați sunt azi miniștri, scriitori, savanți, deputați, profesori, medici etc.

Unul dintre ei este și prietenul meu Boris Vasiliev, profesor din Sărătenii Vechi, Telenești.

A fost arestat pe când avea câțiva anișori, ca să fie trimis în Siberia. Când a mai crescut, a fugit din taiga, revenind la casa părintească.

Boris Vasiliev are un destin incredibil: acum niște ani, când mi-a povestit prin ce a trecut, l-am îndemnat să-l așternă pe file.

Toate seismele lui sufletești, toate cutremurele pe care le-a cunoscut inima sa, fiind așternute pe hârtie, urmăresc un singur scop: să ne facă mai buni, mai atenți cu jocurile și capcanele istoriei, mai înțelegători cu propriul destin.

Și încă ceva ne mai sugerează această carte: suferința formează norii pe care coboară Dumnezeu ca să fie mai aproape de oameni.

O carte de memorii, de multe ori, devine, pentru autorul ei, un adăpost. Boris Vasiliev o transformă într-o redută a neuitării, care vine să restituie o lume și să reconstruiască o alta.

Nicolae DABIJA

PARTEA ÎNTÂI

ADEVĂRURI ŞI LEGENDE

Bunelul meu, Galaton Agachi

Nistrule, pe malul tău
Nu-i nici iarbă, nici dudău,
Numai pietrele scăldate,
De moscali străini călcate!

(Folclor)

Anul 1903. Rusia țaristă se pregătea, în mare grabă şi în mare taină, de război cu Japonia — război de cotropire şi jefuire a noilor teritorii şi de subjugare a noilor popoare. Odată cu pregătirea ostaşilor şi marinarilor în termen, s-a dat şi ordinul de mobilizare totală a rezerviştilor de pe teritoriul imensului imperiu, care urmau să fie trimişi să verse sânge şi să moară pe câmpurile de luptă, realizând planurile hrăpărețe ale Rusiei.

Această mobilizare nu a putut ocoli nici Gubernia Basarabiei, ocupată de Rusia cu nouăzeci de ani în urmă.

Mobilizarea totală a lovit crunt gospodăriile țărăneşti, lăsând bătrânii fără ajutor, nevestele şi mamele fără întreținător, copiii fără tutelă. În multe case se dezlănțuiau adevărate tragedii, sufereau familii întregi. O astfel de tragedie s-a întâmplat şi în satul Cocieri — sat de gospodari, aşezat ca un şirag de mărgele pe malul stâng al bătrânului Nistru, cântat şi plâns de-a lungul secolelor, sat moldovenesc. Sat cu biserică, oameni cuminți, frumoşi, harnici, voinici, cu frică de Dumnezeu.

Trăia în acest sat o familie stimată, cu rădăcini strămoşeşti, care prin sudoarea frunții îşi câştiga pâinea cea de toate zilele. Capul acestei familii era Galaton Agachi. Avea Galaton o soție cu un nume la fel de frumos ca ea însăşi — Chilina, şi trei copii — doi băieți şi o fată: Macar, Ştefan şi Maria.

Chilina se ruga Domnului să facă parte dreaptă şi să-i dea încă o fetiță, căci era însărcinată în ultima lună.

Mai trăia în această casă şi o bătrână cu plete albe, atât de albe, încât se părea că toate iernile vieţii ei şi-au lăsat pe veci zăpada în aceste plete lungi şi frumoase. Umbla încet prin casă şi prin ogradă, oftând şi bolmojind, că n-o strânge odată Dumnezeu, că i-i greu să trăiască de când e oloagă şi nici mâinile n-o mai slujesc. Nu putea crede că acum nu mai vor s-o asculte acele mâini albe, frumoase, calde, harnice, care cândva au legănat şi îngrijit opt copii, au brodat şi împletit şervețele şi prosoape, ce stau şi azi podoabe la ferestre şi icoane; acele mâini care au țesut valuri de pânze, motovelnice de țoluri, lăicere înflorate, la copii de zestre date; au spălat, ghilit în Nistru țesături şi rufe; au semănat şi secerat; au copt pâine şi cozonaci, iar azi au ostenit într-atât, că nu mai pot lucra. Asta o chinuia amarnic pe biata bătrână. Cu toate acestea, depunea eforturi supraomeneşti, ca s-o ajute pe noră-sa.

Într-o zi, la poarta lor s-a oprit cu mare zgomot o brişcă şi o trăsură cu moscali, trasă de cai puternici. Starosta[1] şi ureadnicul[2] au coborât, intrând în ogradă. Ureadnicul, fără să dea bineţe, a pus mâna pe umărul lui Galaton Agachi, declarând: «Именем Царя — молдован Галатон Агаки мобилизован! Даю на сборы пять минут»[3].

Ştirea a fost atât de grea şi neaşteptată, încât cei din jur au încremenit. Primul şi-a revenit Galaton. Cu glas de cocor rănit a zis încet:

— Aşezaţi-vă lângă mine să şedem înainte de drum.

Ridicând pe rând copilaşii de subsuori, îi aşeza cu drag pe genunchi. Apoi cu braţele lui puternice, le-a cuprins şi le-a apropiat de piept pe bătrâna lui mamă şi pe draga lui soţie.

Ochii bătrânei erau seci. Numai Nistrul ştie câte lacrimi a vărsat ea în lunga ei viaţă, dacă aceşti ochi mari, blânzi şi înţelepţi s-au uscat. Acum, ea plângea cu sufletul, cu inima, care îi zguduiau tot corpul.

Nevasta se îneca în lacrimi. Cu capul sprijinit de pieptul lui Galaton, bocea cu glas tare, glas care parcă prezicea că-l vede pentru ultima dată... glas de nevastă, de mamă care nu putea schimba nimic. Acest glas, acest bocet, îţi îngheţa sângele,

---

[1] Primarul satului (în Rusia ţaristă) (rus.)

[2] Funcţionar inferior în poliţia rurală (rus.)

[3] În numele ţarului – moldoveanul Galaton Agachi este mobilizat! În cinci minute să fii gata (rus.)

îi rupea inima: „Cui mă laşi, dragul meu, cu mama-soacră bolnavă? Cui mă laşi, Galatoane, cu trei copilaşi mititei şi eu însărcinată, de abia umblu prin casă? O să ne prăpădim fără tine!"

Galaton stătea neclintit... Numai răsuflarea adâncă şi zvâcnirile mărului lui Adam dădeau semne de viaţă. S-a ridicat, a sărutat mâinile mamei sale şi a zis: „Buna mea mamă, te rog de mă iartă. Şi, după o pauză, a adăugat: „La bătălie mă duc, mamă... şi numai Dumnezeu ştie..."

Bătrâna l-a sărutat de trei ori, apoi a făcut deasupra lui semnul crucii, zicând ca orice om care-şi pune speranţă în Cel de Sus: „Dragul mamei, să te aibă în pază Maica Domnului. Să porţi crucea la piept, că-i mare puterea dumnezeiască. A da Domnul şi-i veni tu acasă".

Bărbatul s-a întors spre soţie, a îngenuncheat în faţa ei, şi-a lipit cu drag fruntea de pântecul ei, de parcă ar fi vrut să-l vadă, să-l audă pe cel ce era sângele lui, dragostea lui, viaţa lui — viitorul lui. Ridicându-se încet, continua să sărute corpul ei tânăr şi frumos... Sărutările se aşezau una lângă alta, ca un şirag de mărgele, fără aţă între ele. S-a oprit la buzele nevestei. Le-a sărutat de rămas bun, cu un sărut, care se zbătea între viaţă şi moarte...

În acea clipă două suflete dragi au devenit unul. Se părea că dacă n-ar fi fost despărţiţi de cătănie, ar fi stat aşa, cuprinşi, o veşnicie...

A urmat ordinul ureadnicului scurt şi necruţător: „Пора"[1].

Soţii au tresărit. Bărbatul a ridicat cu drag părul frumos, ce alunecase pe faţa Chilinei şi, uitându-se în ochii ei înlăcrimaţi, a şoptit:

„Îi băiat! Vom avea un băiat". A zâmbit. Apoi cu glas tare, ca să audă toţi, a rostit: „Draga mea, o să fii soacră-mare, de trei ori soacră-mare!"... S-a apropiat ureadnicul: „С богом, пошёл"[2].

Gospodarul Galaton Agachi a păşit însoţit de cei dragi spre poartă. Aici s-a oprit, s-a aplecat, spunând copilaşilor: „Voi, dragii tatei, să fiţi cuminţi, s-o ascultaţi pe mâca şi mămica!... Tata vine... Tata degrabă vine acasă!"...

N-a izbutit bine să urce, şi caii au luat-o din loc. Şi cu cât se îndepărta, cu atât norul de praf devenea tot mai mic şi mai mic.

---

[1] E timpul! (rus.)

[2] Într-un ceas bun... Să mergem (rus.)

Din vremi străvechi s-a păstrat la noi o vorbă-prevestire, la auzul căreia te iau fiorii. Conține ea şi un grăunte de adevăr, odată ce multe popoare, deşi în diferite variante, au acceptat-o drept axiomă... Ruşii, de exemplu, spun: „Беда никогда не приходит одна" sau „Пришла беда, открывай ворота". Pe malul Nistrului se spune însă: „O nevoie nu vine singură"... De astă dată, povara acestor preziceri s-a oprit la casa lui Agachi, s-a oprit fără să anunțe şi fără semn de plecare. Din acea zi, loviturile soartei, nenorocirile, au urmat una după alta. Necazurile se țineau lanț ca un blestem, ca un potop, de capul acestei familii... Şi au continuat, fiind batjocoriți, chinuiți, schilodiți, împuşcați şi omorâți toți, până la ultimul copil.

După ce capul familiei a fost smuls atât de brutal şi pe nepusă masă de lângă ei, soția n-a mai primit de la el nicio veste, de parcă soțul ei ar fi intrat în beznă, de parcă l-ar fi înghițit pământul. Unicul lucru ştiut era vestea pe care o auzea de la nevestele cu aceeaşi soartă, cum că bărbații lor mobilizați se afla hăt departe, tocmai la capătul lumii, prin stepele Manciuriei.

Ultimele evenimente au slăbit mult sănătatea tinerei femei, nu mai isprăvea cu treburile casei... Umbla încet, sprijinindu-se de pat, de masă, de uşori şi din ce în ce tot mai greu cobora şi urca scările pragului.

... Sorocul să nască i-a venit în puterea nopții. Bătrâna mamă-soacră abia de-a reuşit, după mai multe încercări, să aprindă un opaiț. Mai mult nu putea. Ştergea cu un şervețel picăturile mari de pe fruntea înfierbântată a nurorii. Greu, greu de tot, prin chinuri şi dureri supraomeneşti a născut Chilina, soția soldatului. A născut un băiețel, îndeplinind prorocirea bărbatului ei drag, aflat acum departe şi care nu o putea ajuta. Lipsa lui o apăsa ca o piatră de moară. Suspina, îl chema: „Unde eşti, dragă, vino la mine, vino viu sau rănit, de eşti mort, tot la mine vino, să-ți vezi fecioraşul, vino mai repede, că nu mai am puteri!..."

Palidă, cu buzele arse, Chilina a rugat-o pe mama-soacră să-i pună pruncul pe brațe. L-a privit cu ochii ei mari, sclipitori, blânzi, cu atâta drag, cu atâta suferință, cu atâta îngrijorare, cum poate privi doar o mamă care simte, care ştie că-l vede pentru ultima dată... A apropiat sânul de copil şi simțind cum suge, pe fața-i obosită a licărit o lumină, a apărut un zâmbet, o fericire de femeie care şi-a îndeplinit o datorie, o datorie sfântă: a dat o viață pe pământ.

Apoi lumina de pe fața ei începu să se stingă încet-încet până se stinse pentru totdeauna. Se adeverea şi prezicerea: fără capul familiei, fără stâlpul casei, fără bărbatul ei şi tatăl copiilor nu a putut rezista: s-a prăpădit.

Bătrâna s-a apropiat încet de opaiț, a aprins o lumânare, apoi tot atât de încet s-a dus lângă pat și a pus lumânarea la căpătâiul nurorii. În casă s-a lăsat o tăcere de mormânt. Se părea că totul în jur a murit, că a dispărut lumea.

Această tăcere a fost însă spartă de răcnetul copilului... Răcnetul unui copil rămas chiar din prima clipă a vieții orfan! Orfan, pe pieptul mamei ce se stingea din viață. Răcnet de copil fără tată — viu sau mort — la capătul lumii.

Acest copil, care răcnea pe pieptul neînsuflețit al mamei sale, va fi pentru mine cel mai bun, cel mai drag, cel mai sfânt om de pe pământ. EL E TATĂL MEU.

Molovata – piatră-glie pe-a lui Ştefan Sfânt moşie...

Nistrule, pe malul tău,
Stă cetate satul meu,
Din trei părţi înconjurat,
Şi de valuri alinat.
(versuri de autor)

La o azvârlitură de băţ de Cocieri, pe malul drept al bătrânului Nistru, se înalţă un vechi şi frumos sat — Molovata. Sat domnesc, atestat încă la 10 mai 1574 în cronici voievodale, închinat apoi unei mănăstiri de pe Sfântul Munte Athos din Grecia.

Alegându-l drept vatră a satului, strămoşii noştri au apreciat însemnătatea practică a acestui loc pitoresc şi au lăsat astfel urmaşilor înaltul spirit al frumuseţii, demnităţii, dragostei pentru moşia străbună.

Moşia Molovatei amintea de palma bătătorită a unui gospodar la vremea aratului, prăşitului, seceratului, treieratului. Se aşternea de la nord spre sud, coborând, treptat, până la Vadul Rohiului al Nistrului. Cobora triumfal, cum coboară beteala miresei după cununie pe treptele bisericii, susţinută de doi copii: părţile laterale atingeau ţărâna, iar mijlocul înălţat cobora până la casa mirelui pe veci. Cu părţile ei laterale, moşia atingea Nistrul, iar partea înălţată, numită În Deal la Mori, cobora lin până la râu.

Ca-n vechile basme, în care la răscrucile de drum, călătorul găsea trei inscripţii provocatoare: „La dreapta de vei merge — calu-ţi va pieri"; „La stânga de vei merge — tu vei muri"; „Înainte vei merge — ce ţi-i scris va fi!", răscrucea Molovatei te-ar fi putut şi ea duce într-un basm real în care să găseşti inscripţii precum: „La răsărit de vei porni — apă-vie vei găsi"; „Mergi la sud neîncetat, râul cheamă la scăldat"; „La apus de te grăbeşti, drept la Nistru poposeşti".

De fapt, moşia Molovatei începea hăt departe, tocmai sub Codrii Orheiului, la Pădurea Ţiganca, apoi de la fâşia de peri seculari, cu pere dulci, cu codiţa lungă, guşti şi-ţi lasă gura pungă. Începea şi la povârnişul Chiscovata (din chisc şi covată).

Moşia era atât de mănoasă, atât de roditoare, încât înspumatul Nistru, care a văzut atâtea în lunga sa cale din Carpaţi până la Mare, a îngăduit, în dreptul ei şi, îndrăgostindu-se, a cuprins-o din trei părţi cu un brâu salvator, care o alinta şi o ocrotea. Nistrul adăpa, Nistrul hrănea gospodarii Molovatei, începând cu somnul uriaş, chistruga fără oase, şaranul, plătica, şuvoaica, zvârluga, şalăul, baboiul, peştele-ţiganului, chişcarii şi terminând cu racii pe care îi puteai descoperi în orice fundătură. De trăgeai cu un voloc, puteai pune zeama la foc.

Prin partea de nord a moşiei trecea Şleahul, un drum larg care cobora din Carpați şi, trecând prin Cetatea Hotin, Cetatea Sorocii, Cetatea Bender-Tighina, Cetatea Albă, ajungea până la Marea Neagră.

Şi mai avea Molovata o minune — dar dumnezeiesc, dătător de viață — izvorul de la intrarea în sat. Apa lui limpede şi rece murmura zi şi noapte, alergând zglobiu spre Nistru. Măreția, farmecul şi frumusețea lui erau admirate, apreciate şi binecuvântate de săteni, de drumeții şi musafirii veniți din depărtare. Era atât de puternic, încât doar o parte din apă putea fi îndreptată prin conducte înspre ulucele din care oamenii luau apă şi unde îşi adăpau vitele. Iar cea mai mare parte din apa izvorului curgea şi forma un pârâu, scăpat de sub greutatea stâncii, ca şi omul ce se îndrepta din spate, alerga spre libertate, contopindu-se cu al său frate, Nistrul.

Împrejmuit de trei cruci de piatră, izvorul era cartea de vizită a satului, întâlnea şi saluta molovețenii cu inconfundabilul său murmur. Apa izvorului era atât de rece, încât puteai s-o bei numai dacă o încălzeai puțin în palme.

Apă aleasă — din piatră scoasă.
Apă cristalină — toată lumea să vină.

După ce potolea setea oamenilor, ca un părinte grijuliu, îi îndemna parcă să-şi umple câte un burlui cu care apoi... harnicii gospodari se îndreptau fie spre moşiile de la Chiscovata, fie spre cele de la Şipot, Peri, Țiganca, Dumbrăviță. *Doamne, ce nume! Dumbravă şi Viță, pe care am cutreierat-o în lung şi-n lat în copilărie, păscând vaca de curmei pe această câmpie.*

... Şi petrecându-ne, pe care tocmai peste Şleah, pe care spre Ghitis, pe care tocmai spre Coastele Orheiului, izvorul devenea trist. Pentru că el, dătătorul de viață, nu suporta singurătatea.

Iar la chindii sau în amurgul serii — când din vârful Dealului Pietrei coborau la vale gospodarii Molovatei — izvorul se înviora. Era atent la tocănitul roților, la țăcănitul potcoavelor şi zdrăngănitul talaghirelor de sub roți, care împrăştiau scântei, scântei de fier şi cremene...

Coborau la vale, după o zi de muncă, căruțe şi care. Gospodarii îşi însoțeau calea cu îndemne, gânduri, cântece, care răsunau triumfător:

Hai, murgule, hai la vale,
După muncă, pe ogor
Ne aşteaptă un izvor.

SATUL COPILĂRIEI MELE – MOLOVATA

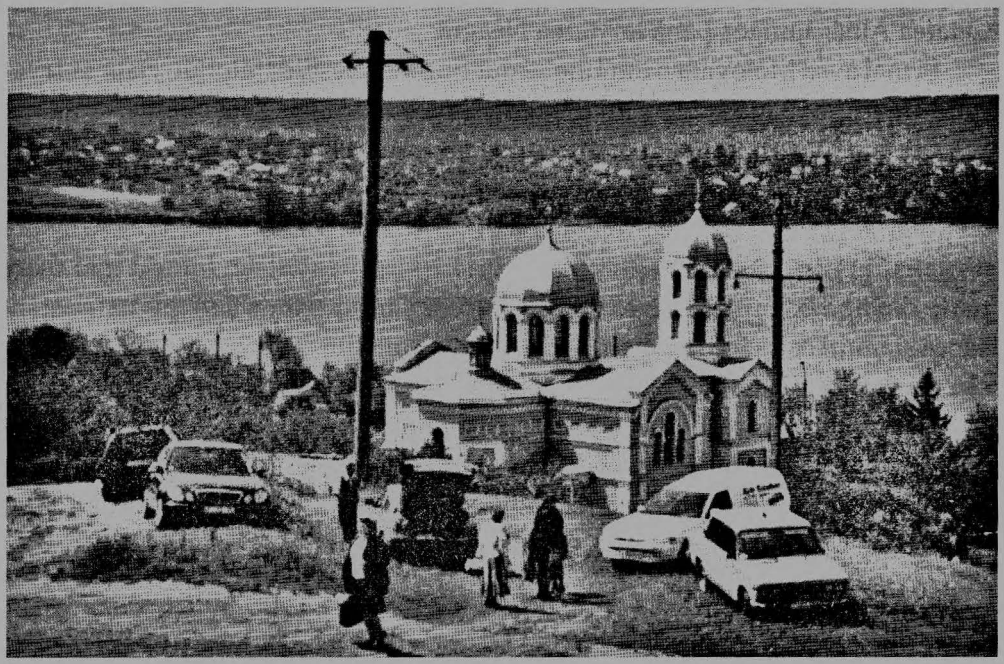

Biserica Naşterea Maicii Domnului din Molovata

La mormântul mamei, Maria Vasiliev.
Cimitirul din Molovata, Dubăsari

Clopotul bisericii de la Molovata

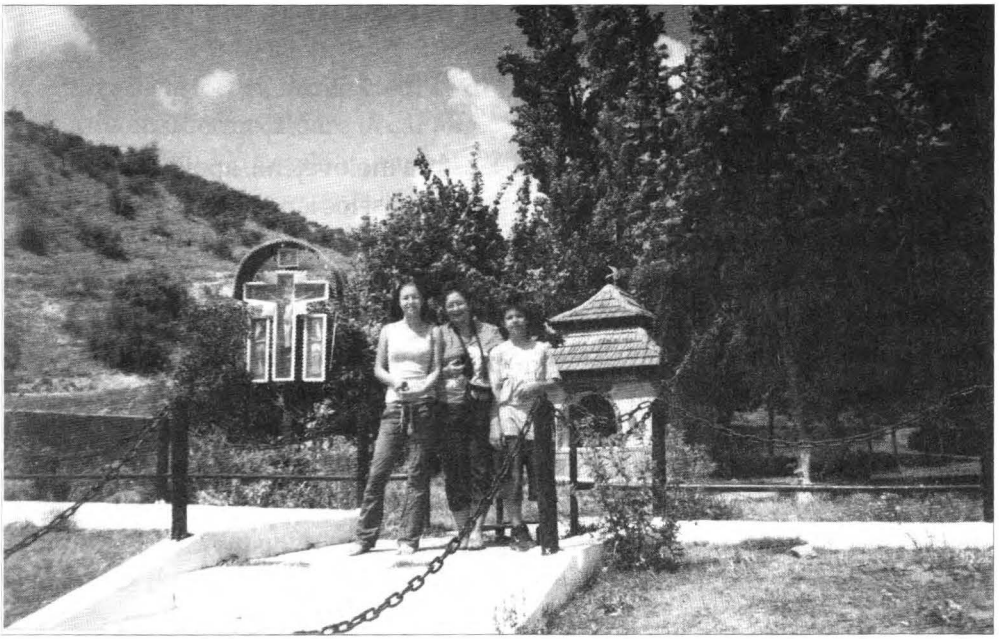

Izvorul de la Molovata

Pădurea de la Țiganca, „arestată" de Vladimir Voronin

Cei cu carele cu boi îndemnau şi ei vioi:

Hăis, Joian, şi hăisa-ceală,
Mâine o luăm iznovă.

Şi dacă dimineaţa izvorul reuşea să satisfacă moloveţenii, apoi în amurg, când poposeau toţi buluc la izvor, abia de mai puteai găsi loc lângă uluce. Abia de putea potoli setea oamenilor şi a vitelor. Cele şapte uluce de lemn şi cele două de piatră, care formau o cascadă (apa din primul se revărsa în următorul), erau aproape venerate. Şiragul de uluce era împânzit de cai şi mânji, boi şi juncani, vaci şi viţei. Mic şi mare, sorbeau apa salvatoare. Şi când toţi plecau pe la casele lor, izvorul murmura cu uşurare, mulţumit c-a putut ajuta şi el la creşterea pâinii pe moşie.

Satul păstra cu grijă tradiţiile moşiei domneşti, dar şi ale mănăstirii de la Sfântul Munte Athos, călugării căreia se rugau pentru ocrotirea şi prosperarea Molovatei.

Era o mare onoare să trăieşti, să munceşti, să naşti copii şi să încărunţeşti pe moşia Molovatei. Aici nu se ştia de hoţii, de viclenie, de invidie şi trândăvie.

Împreună — rudele, vecinii — moloveţenii se duceau la nunţi şi cumetrii, hramuri şi sărbători, dar la case şi beciuri nu puneau lăcăţi, zăvoare, ci doar o mătură în picioare. Şi nimeni nu intra prin casele altora.

Cea mai mare ruşine în sat era să zici că eşti sărac. La Molovata puteai să nu fii bogat, dar nu aveai dreptul să fii sărac. Era şi câte unul mai sărman, dar pâine în pod tot avea pentru un an.

Satul — toţi, cu mic şi mare — ştia şi respecta proverbul-zicătoare: „Lenea e cucoană mare şi pe lume leac nu are" sau „Spune cu cine prieteneşti, să-ţi spun cine eşti". Trântori chiar de erau, se fereau de ochii lumii.

În capul mesei erau aşezaţi oameni harnici. Toţi se orientau către ei: şi cei mai avuţi, şi cei mai sărmănei. Toţi prin muncă se înţoleau, de ruşine nu se făceau. Moloveţenii ştiau şi să muncească, şi să sărbătorească, şi să se odihnească. Duminicile şi de sărbători, tot tineretul-floare se cufunda în grădini la plimbare: cete de flăcăi frumoşi, voinici ca nişte zmei; fete sprintenele în cârduri de rândunele, pe unde călcau, flori răsăreau, la cine se uitau, inimi ademeneau. Erau frumoase, în Nistru scăldate, cu apă de izvor spălate, fapt pe care îl probează cel mai credibil şi mai exigent martor — folclorul local:

Hai, leliţo, la pârău
Să-ţi arăt căluţul meu,
Harmăsar din herghelie
Dorul meu numai el ştie.

Dragoste ca în basme...

Prin aceste locuri, florile vieții — domnițele — erau de-o frumusețe nepieritoare, una mai fermecătoare decât alta... Iar printre aceste zâne era una care se deosebea vădit — o copilă cu numele Dochița. Strălucea prin tinerețea ei, prin felul său unic de a se prezenta, de a cugeta, de a spera, de a visa...

Zicând că era frumoasă însemna să nu spui nimic. Dochița era întruchiparea fecioarei, cântată, pictată, binecuvântată de oameni şi de zei. Părul ei era spic de grâu, talia trasă prin inel, ochii negri ca miezul nopții, buzele, dulci ca cireşele coapte, de sâni şi picioare nu mai vorbesc — e taină, e dar dumnezeiesc. Şi roiau la portița ei flăcăii din sat şi din împrejurimi, de peste hotare, dar nimeni nu i-a putut cuceri nici inima, nici visele, nici tainele.

În a şaptesprezecea ei primăvară, când grădinile erau floare de măr, a venit la moşia domnească, cu treburi, paharnicul, boier de la palat, a descălecat cu treburi de stat. Dochița, cum mergea, nu mergea, zbura, vântulețul rochița-i sălta. Întâlnind bărbatul, l-a salutat şi cu zâmbetul ei dulce l-a dezarmat. Vrăjit, boierul a glăsuit:

Poate aşa vrut-a Dumnezeu,
Ca să vin în satul tău,
Şi, în doi, noi pe moşie,
Să-ți fiu soț şi tu soție.

Până la poartă au ținut sfat şi în casă, au înnoptat... Prin fereastră, un gutui le văzuse dragostea dintâi. Dragoste ca în poveşti, să vezi şi să nu crezi:

De ieşeau ei din câmpie,
Le cânta o ciocârlie;
De poposeau lâng-un falnic nuc,
Le cânta un mândru cuc;
De-ajungeau la Dumbrăvița,
Domnu-i săruta gurița,
Pân-ce-n flori cădea rochița.

Şi Dochița se topea de fericită ce era. Apoi, ambii din deal țineau calea la izvorul cel din vale. Izvorul blând şi îngrijit îi primea şi îi cinstea.

Dar a trecut timpul. Cireşar a început al lor amar. Au venit goneți, călăreți şi-l sfătuia să meargă din moşie, din sat, la domnie, în palat.

Dar paharnicul nu pleca. Risca.
Solii îndărăt gonea...
Cu Dochița se ducea
La un copac rotat,
De poet cântat –
Și era între ei
Dragostea de lângă tei...

...Însă nu zăbavă, pe un cal înspumat, de la Domn gramotă i s-a dat, să se înfățișeze la palat, paharnicul încălecat sau decapitat.

Când vestea a aflat, s-a cutremurat, iubita și-a sărutat, pe cal focos a-ncălecat și la palat a zburat. La slujbă, la datorie, lăsând dorul pe-a Molovatei câmpie.

Se prea poate că ecoul acelei iubiri să-l fi inspirat pe un stră-strănepot de dac, căci cântecul lui, *Dragostea din tei*, a pornit tot de la Orhei.

Pornind din Molovata-moșie
A cucerit o imensă Rusie,
Pornit de la Trebujeni,
A cucerit Asia – jenșen,
Pornit de la București,
În Europa primul ești.
Ai zburat în Lumea Nouă
Peste mare, ocean,
Proslăvind al nostru neam.
Să trăiești, nepoate Dan.

... Dochița a lăcrimat, la biserică s-a închinat și de Sfântul Vasile, Dumnezeu un Făt-Frumos i-a dat, cu nume Vasile botezat. A crescut flăcăul înalt, spătos, frumos, voinic, îndrăzneț, cu putere de Hercules. Cu o mână în căruță plugul ridica, în mâini potcoava rupea și taurul de coarne cu mâinile dobora. Și i-a mers vestea de bărbat voinic, poreclit de lume Vasile-Leu.

Neam din neamul lui s-a perindat prin satul Molovata. Numele de familie Vasileu s-a păstrat până acum, dar, din păcate, a fost schimonosit de ruși.

Căci, mai mult de o sută de ani, Rusia țaristă a ocupat, torturat, batjocorit, prădat, lichidat și rusificat acest blând popor. Geniale sunt versurile marelui Eminescu:

De la Nistru pân-la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

În biserici se oficia numai în limba rusă; în şcoli, copiii învăţau numai în limba rusă; justiţia funcţiona doar în limba rusă; recruţii erau siliţi să vorbească numai în limba rusă...

Băştinaşilor li se rusificau limba, sufletul, numele şi prenumele. Această soartă vitregă a avut-o şi familia Vasileu. Ocupanţii, în loc de „leu" românesc, au anexat un „лев" rusesc, atingându-şi astfel scopul urmărit — rusificarea populaţiei.

Iar „eliberatorii" din 1940 nu s-au oprit doar aici. Au rusificat-o definitiv — fără drept de apel.

Deportat împreună cu toată familia mea ca „fiu de duşman al poporului", în 1942, am fost înregistrat cu semnul moale adăugat la şcoala din regiunea Salehardului, ca „Васильев".

Abia acum la bătrâneţe am reuşit să mă scutur de acest „cadou" blestemat.

Toamna nunţilor

„Frumuseţea şi iubirea vor salva omenirea"...!

În toamna nunţilor, un flăcău din neamul Vasileu — Dumitru — a trimis peţitori la una dintre cele mai frumoase fete de neam răzeşesc, Panaghia Postică. Părinţii fetei i-au cinstit, i-au hrănit şi dorindu-le drum bun, au transmis mirelui cuvânt că ei binecuvântează nunta. Peste o săptămână, mândrul mire şi frumoasa mireasă stăteau alături în faţa altarului, jurându-şi credinţă, dragoste, susţinere până la ultima suflare.

Au început tinerii să-şi înjghebe cuibul lor. Dumitru piatră din stâncă scotea — acasă o ducea, Panaghia cu lut ungea şi cu var văruia. Dumitru grâul cosea, Panaghia snopii lega. La arat şi semănat împreună lucrau, pâine creşteau, gospodăria-şi sporeau. Aveau de toate: casă, masă şi pe masă.

Mândria şi averea cea mare a lui Dumitru era carul cu cei doi boi ţintaţi în frunte, cu coarne mari, încovoiate în formă de semilună, cu ajutorul cărora, boii stăpâneau pe drumurile priporoase din văile stâncoase ale Molovatei carul încărcat, dat ca zestre de taică-său. Era un car mare, încăpător, meşterit din gârneţ — o specie de stejar foarte trainic. Roţile înnegrite cu dohot, să nu scârţâie: proţapul, jugul şi resteiele tot din gârneţ erau. Numai talaghirul din metal era şi coada biciuştii — din corn. Acest car purta şi pecetea unor vremuri negre. Vremuri când la păgânii mongoli, tătari, ruşi şi alţi sălbatici, acest pământ mănos cu bărbaţi creştini, harnici şi femei frumoase le stăteau ca un os în gât. Duşmanii

nesăbuiți năvăleau şi jefuiau, ardeau şi pustiau. Bărbații cădeau în lupte, nevestele şi copiii — în robie. Carul avea întărituri pentru prins proțapul. Era unul dintre acele vestite tipuri de care, cu două proțapuri, ce puteau fi manevrate mai uşor prin codri, munți şi mlaştini. Pe vremuri de restrişte, când abia apăruse acest tip de care, au luat naştere şi expresiile de tipul: „Ho, măi, ce vin turcii?" sau „Rus-rus, paparus, cine dracu te-o adus".

... Panaghia țesea, broda, împletea. Pe măsură ce gospodăria lor înflorea, tot mai multă lume drept exemplu o dădea. Erau poftiți la nunți ca nuntaşi şi ca nănaşi. Cununau şi botezau, pe la fini şi cumetri se adunau, petreceau, sfat țineau.

Deşi aveau de toate, frumoasa Panaghia era tot mai tristă, tot mai îngrijorată, tot mai retrasă. Prima intra în biserică, rugându-se cu lacrimi fierbinți la Maica Domnului, şi ultima ieşea de la slujbă. Numai bărbatul ei drag ştia câte lacrimi a înghițit perna ei şi câte mătănii a bătut ea în fața icoanei Maicii Domnului.

Vremea trecea necruțător — trecea şi a treizecea primăvară din viața acestei femei frumoase, cu suflet de înger, dar care nu putea naşte copii. Nu-şi putea îndeplini visul şi datoria de mamă: să nască, să legene, să cânte cântece, să povestească poveşti, să audă magicul cuvânt „mamă".

Tot umblatul ei pe la babe, pe la descântătoare, vrăjitoare, toate jertfele făcute pe la mănăstiri erau zadarnice... Singura speranță ce-i încălzea sufletul era să înfieze un copil. Dar şi aici a întâlnit obstacole şi necazuri.

La început, au înfiat un băiețel de la o rudă de-a lui Dumitru. Părea că totul e bine, băiețelul va fi unicul moştenitor al gospodăriei. Dar peste un an, au venit părinții adevărați şi le-au cerut să le dea copilul înapoi, că-i râde satul, că-i păcat, când părinții vii dau copiii străinilor. Lacrimi, scârbă şi necaz a rămas în casa lui Dumitru şi a Panaghiei Vasiliev.

Au luat apoi un copil de la rudele Panaghiei, dar istoria s-a repetat. Peste un timp, aducând diferite motive, părinții şi-au luat odrasla înapoi.

Chiar şi atunci când au înfiat un copil dintr-o familie neînrudită, sărmană, cu doisprezece copii, alesul lor, neavând cu cine se juca, cu cine se certa, cu cine se scălda, neavând sprijinul fraților mai mari, a fugit acasă, în stihia lui, şi nu s-a mai întors.

După atâtea chinuri, după atâtea suferințe, după atâtea ispite ale sorții, Panaghia a hotărât să se lase în voia lui Dumnezeu: „Cum o vrea Dumnezeu, aşa să fie".

Se va ruga ca Domnul s-o îndrumeze, s-o ajute. Să aibă şi ea la bătrânețe un sprijin. S-a dus pe jos până la mănăstirea Hârbovăț, a dus ca jertfă covorul *Frunza nucului*, ce-l avea zestre de la maică-sa, şi s-a întors acasă cu icoana

Sfintei Fecioare — icoană mare, frumoasă, scumpă. A aşezat-o în casă, a împodobit-o cu cel mai frumos prosop, a aprins candela şi a început să se roage. Se ruga dimineața, se ruga la amiază, se ruga în amurg, se ruga prin vis şi în miez de noapte, să-i audă Dumnezeu durerea. Şi rugăciunea ei fierbinte a ajuns în ceruri. În miez de noapte, la mijlocul verii, când Sfântul Prooroc Ilie, cu căruța şi caii de foc scăpăra şi tuna, aducând ploaie ogoarelor însetate, i s-a arătat în vis un înger care, încet şi blajin, i-a şoptit: „Mergi, femeie, peste o apă, spre târg şi pe drum vei vedea un copilaş orfan. Ia-l în brațe — acesta e feciorul tău, trimis de bunul Dumnezeu".

Panaghia s-a trezit. Nu îndrăznea să facă nicio mişcare, temându-se, ca nu cumva să uite vreun amănunt. La început şoptea doar: „... femeie... peste apă, spre târg... în drum te aşteaptă ... un copilaş orfan, ... fecioraşul tău". Ridicându-se, îşi trezi bărbatul: „Dumitre, Dumnezeu e milostiv. Mă duc să aduc fecioraşul nostru acasă că stă acum afară, în mijloc de drum, şi mă aşteaptă să-l iau în brațe, să-l încălzesc la pieptul meu".

A coborât în mare grabă spre malul Nistrului. Era zi de joi, zi de iarmaroc. Țăranii şi țărăncile, tineri şi bătrâni se înghesuiau la bărci: cu saci cu grâu, porumb, floarea-soarelui, făină şi ulei, fructe şi legume, găini şi răți, gâşte şi curcani, ouă, brânzeturi, gavanoase cu untură, balerci cu vin alb şi roşu, oi, căprioare, viței şi purcei, vaci, tauri şi cai — totul plutea peste Nistru, spre iarmarocul din Dudău (azi Dubăsari). Zeci de bărci — mai mari şi mai mici — mânuite de pescari experimentați, traversau râul. Şi când se întâlneau, la mijlocul râului, luntrile ce se duceau cu cele ce se întorceau, părea că-s mai multe bărci decât apă. Erau atât de multe, încât contemporanii ar fi exclamat: „Aceasta e mica noastră Veneție".

Panaghia s-a apropiat de luntrea unui pescar bătrân şi l-a rugat:

— Moş Portărescu, te rog, trece-mă dincolo, chiar în clipa asta.

— D-apoi nu vezi că luntrea-i încă goală?

— Plătesc toată cheltuiala.

— Ia spune, femeie, de ce atâta grabă?

— Mă aşteaptă un copilaş orfan în drum. Fecioraşul meu.

Bărbații prezenți acolo schimbau priviri nedumerite, crezând în mintea lor că săteanca încurcă ceva. Femeile, însă, o compătimeau, ştiind pe la câte biserici şi mănăstiri a umblat. O binecuvântau: „Dumnezeu să te ajute"...

Bătrânul pescar a privit-o blând, părinteşte şi a zis:

— Panaghie, n-am fost bogat, dar nici sărac nu sunt. Am făcut multă pomană în viață şi azi am să mai fac una — te trec Nistru fără nici un ban, pentru un copil orfan. Războiul pe mulți i-a nenorocit. Trebuie făcută şi câte-o pomană...

O mamă adoptivă, şi totuşi adevărată...

Vâslele duceau luntrea spre ţărmul opus. Ajunsă pe celălalt mal, Panaghia i-a mulţumit bătrânului, apoi a adăugat: „Dumnezeu să te păzească de toate primejdiile pe pământ şi pe apă". A coborât repede şi a pornit pe drumul central al Molovatei de dincolo. Se uita atentă la drum, la ulicioarele ce-l întretăiau, dar nici la dreapta, nici la stânga nu vedea ceea ce căuta. Din dealul de lângă biserică, a zărit în depărtare o altă aşezare — Cocieri, de care se apropia grăbită tot mai mult. Cu cât se apropia de sat, cu atât inima începea să-i bată mai tare. La poarta primei case, trecătorii se opreau, se aplecau, puneau ceva pe un petec şi, făcându-şi încă o dată semnul crucii, se îndreptau spre iarmaroc.

Ajunsă acolo, Panaghia nu-şi putea crede ochilor. La poartă, pe pământ, stătea o bătrână, care abia de-şi mai trăgea sufletul. Mâinile ei nu dădeau niciun semn de viaţă. Alături, doi băieţei şi o fetiţă legănau o albie în care stătea un prunc înfăşat, căruia i se vedea doar feţişoara. Pe un zolnic de lângă albie erau împrăştiate monede, prăjituri, covrigi, bomboane... Cu ochi mari, obosiţi, uscaţi, bătrâna îi ruga pe oameni s-o ajute cu ce-i lasă inima, ca să poată hrăni copiii şi să alăpteze nou-născutul, că mare nevoie s-a abătut peste ei: maică-sa a murit la naştere, iar de la taică-său, luat la război, nu au nicio veste. Panaghia s-a aplecat în genunchi lângă bătrână:

— Măicuţă, cinstită măicuţă... Dumnezeu m-a îndreptat pe acest drum, ca să întind o mână de ajutor... A pus pe zolnic toţi banii ce-i avea la suflet.

— Mai am o rugăminte. N-am avut noroc de copii... Binecuvântează pruncul ista de câteva zile să-l cresc eu, să-l legăn, să-l văd mare, voinic, frumos, stăpân la gospodărie, la plug şi coasă, să am mulţi nepoţi în casă.

Cu glas de bunică, bătrâna i-a vorbit:

— Inima îmi spune că eşti o femeie cu credinţă în Dumnezeu. Ţi-ai face mare pomană, dacă îi scăpa acest copil din ghearele morţii. Că-i tare slăbuţ... Sărmănelul încă n-a fost alăptat. Te binecuvântez să-i fii mamă, bărbatul tău să-i fie tată în vecii vecilor. Ridică, nevastă, copilaşul, strânge-l la piept... Mare e puterea dumnezeiască!

Panaghia i-a sărutat mâinile. Apoi a ridicat copilul din albie, l-a învelit cu pestelca şi l-a strâns la piept. S-a închinat adânc bătrânei şi a pornit grăbită spre casă.

Era cea mai fericită femeie de pe pământ: feciorașul îi va spune mamă, nepoții îi vor spune mâca, va merge cu neamurile la botez, la nuntă, la cumetrie, va fi în rând cu lumea.

Azi visul ei se împlinea și greutățile ce aveau să urmeze n-o mai speriau. Era gata să învingă de una singură chiar și imposibilul. Multe familii înfiază copii, dar puține, aproape unice sunt cazurile când o femeie ia de suflet un prunc abia născut.

Acasă, înfășându-l, a alergat repede la vecina care avea copil mic. După ce l-a alăptat, mirată de răspunderea ce și-o asumă Panaghia, vecina i-a zis: „Dragă, eu n-o să pot hrăni doi copii de trei ori pe zi. Îl voi hrăni doar o dată pe zi. Mai caută și alte mame ce alăptează". S-a dus. A găsit și alte femei care au acceptat s-o ajute. O femeie îl alăpta dimineața, alta — la amiază, a treia — la chindii. Panaghia le ducea, în fiecare săptămână, câte un ulcior de lapte, smântână, brânză, ouă, pâine de grâu, iar în fiecare lună — și câte o găină. Le-a mai făgăduit să le țese și câte un motovelnic de păretare. Și așa se chinuia biata, pentru a-l crește zi de zi și noapte de noapte.

După ce au trecut de primele greutăți, Vasilievii s-au pomenit că nu pot boteza copilul. Starostele din Molovata a refuzat să înregistreze un străin pe moșia satului: n-a dorit să elibereze niciun fel de certificat.

Pe vremea aceea, comunitatea hotăra dacă acceptă ori nu pe moșia sa străini. Și sătenii au hotărât să nu-l înregistreze. S-a creat un cerc vicios: preotul nu-l putea boteza, pentru că băiatul n-avea certificat de trai, iar starostele nu elibera certificatul, pentru că băiatul nu era botezat la biserica din sat. A rezolvat această neînțelegere învățătorul din sat, un om stimat, cu suflet mare, conul Vasile. El a vorbit scurt, convingător.

— Aici și acum se va hotărî soarta unui copil, mama căruia a murit, iar tatăl căruia varsă sânge pe câmpul bătăliei. Închipuiți-vă că unul dintre voi luptă în tranșeele reci, iar copilul vostru — fără mamă — nu-i primit în sat de cei ce stau acasă la cald. Cum o să ne uităm în ochii acelui soldat, în caz că se întoarce? Cum se vor prezenta slujitorii bisericii în fața lui Dumnezeu, dacă nu botează pruncii?

În mulțime s-a făcut liniște. Mișcările afirmative și fețele senine demonstrau că spusele învățătorului au ajuns la inimile lor. Conul Vasile a încheiat:

— Să ne mândrim că avem în satul nostru adevărați creștini — săritori la nevoie. Acolo unde vor mânca pâine copiii noștri, să mănânce și copilul lui Dumitru și al Panaghiei.

Au răsunat câteva voci: „Aşa-i creştineşte", „Învăţătorul adevăr vorbeşte!" după care adunarea a votat, în unanimitate, acceptarea, şi părinţii fericiţi au primit buletinul.

Pruncul a fost botezat în biserica *Naşterea Maicii Domnului*, într-o duminică, de Sfântul Ilie, de către părintele Andrei şi diaconul Maler, în prezenţa rudelor şi cumetrilor. Micuţul Ilieş Vasiliev a devenit astfel locuitor al satului Molovata.

De Arhanghelul Mihail, când se aleg oile, Dumitru s-a dus În Deal la Mori să cumpere o capră: Panaghia zicea că laptele de capră e mai folositor decât cel de vacă. La stână, un cioban tânăr şi chipeş l-a salutat şi l-a întrebat cu uimire:

— Ce dor te-a adus, bade Dumitre, tocmai În Deal la Mori?

— Ian mai zăboveşte, frate, să-mi trag duhul, că dealu-i mare şi burluiul plin.

— He... he bădiţă, dacă-i aşa, pun la bătaie şi eu caşul şi urda din colibă.

După ce-au mesit împreună, Dumitru şi-a descărcat sufletul, subliniind că Panaghia nu vrea să lase de la dânsa niciun dram.

— Că-i drept, bădiţă, laptele de capră e cel mai folositor — ştiu asta de la ciobanii bătrâni. Da, am observat şi eu, că multe opinci am rupt alergând după ele. Oile, vacile pasc iarba de sub copite, iar cornoratele estea, Doamne mă iartă, că eram să mă-ncarc de păcate, unde numai nu pasc, unde numai nu se caţără: pe vârful stâncilor, unde-s tot felul de ierburi, buruiene, flori, lăstari şi crengi, spini şi flori bune de leac. De asta şi laptele lor e tămăduitor şi de folos.

— Te laud, frate. Văd că ai glagorie. Ia spune, pot să mă căpătuiesc şi eu c-o capră bună, care să fete prin luna lui faur, când îngheaţă oul corbului?

— D-apoi cum, bădiţă, facem! Ian uită-te la cea bălaie, cu coarnele încovoiate şi cercei sub barbă. O să aibă iezi la ultimii omeţi.

— Se potriveşte... şi cât e târgul?

— Aşa prăsilă, în târgurile mari face o carboavă şi jumătate. Da fiindcă-i drept din stână şi burluiul nu-i deşert, dai o carboavă, şi batem palma.

— O batem cu tot cu aldămaş!

În primăvară, Panaghia îşi hrănea feciorul acasă. Băiatul ei era cel mai frumos, cel mai cuminte, cel mai vesel, cel mai jucăuş. O asculta, o iubea.

Trei ani au trecut atât de repede, încât nici n-a prins de veste când Ilieş a început să alerge şi să pună întrebări năstruşnice:

— Tată, de ce boii au coarne?

După ce-şi scărpina filosofic ceafa, Dumitru lua băiatul în braţe şi răspundea serios:

— Apoi, dragul tatei, ca să nu-i mănânce lupii: se apără cu ele.

— Da de ce cântă cocoşul?

— Ei, asta e de domeniul maică-ti, ea porăieşte cu orătăniile. Du-te repejor şi-o întreabă.

Sărind în braţele blânde ale mamei, îşi satisfăcea curiozitatea.

— D-apoi, odoraşule, aista-i ceasul nostru, el ne trezeşte în zori, să ne sculăm la timp, să ne spălăm pe faţă, să spunem *Tatăl Nostru*, să stăm la masă, să ne ducem la lucru. Ian dă păsat la puişori, că degrabă vor începe şi ei a cânta.

Şi Ilieş pornea la fugulița, iar de se întâmpla să cadă cumva pe jos, maică-sa se repezea ca o cloşcă să-i sărute pălitura, să-l oprească din plâns. Tare o mai jigneau, uneori, vorbele unor cumetre mai guralive din mahală.

— Cumătră-hăi! Cumătră! Ian, auzi, iar plânge băiatul Panaghiei.

— D-apu ce vrei cumătră! Dacă-i mamă străină! N-are milă adevărată!

Dar pentru că, în minutul următor se auzea glasul vesel şi fericit al copilului, femeile înghiţeau găluşca.

Nimic nu mai întuneca fericirea mamei şi a copilaşului ei drag. Biata femeie nici nu bănuia însă ce primejdie o mai aşteaptă, căci vorba ceea: „Nu aduce anul, ce aduce ceasul".

Şi acest ceas a sosit atunci când la poarta lor s-a oprit un soldat. Avea un singur picior şi se sprijinea cu greu de două cârje. Pe haina lui militară, deja ponosită de vreme, în dreptul inimii, strălucea decoraţia supremă — Ordinul Sfântul Gheorghe. Chipul lui era obosit, iar ochii iscoditori, căutau să vadă ceva sfânt, neobişnuit, ceva ce alcătuia parte din sufletul lui, parte din inima lui, parte din viaţa lui.

Era Galaton Agachi, tatăl adevărat al copilului, care întotdeauna a simţit că feciorul lui e viu, îl căuta şi l-a găsit... Trei perechi de ochi se uitau unii la alţii, de parcă aşteptau o minune, o taină, care, iată-iată, se va descoperi, o taină care există de când lumea şi care se numeşte chemarea sângelui.

— Fecioraşule! Vin la tata! Vin, că tare demult te caut...

Şi minunea s-a săvârşit. În aceeaşi clipă, copilul a sărit în braţele tatălui, cuprinzându-l de după gât cu mânuţele sale. Taică-său îl strângea la piept, udându-l cu lacrimi grele, lacrimi de bărbat.

Panaghia stătea neclintită, cu sufletul la gură, albă ca varul la faţă. A înţeles totul. Se ruga în gând ca Maica Domnului s-o ajute, s-o întărească, să-i facă dreptate.

Apropiindu-se, dădu bineţe şi îl pofti pe musafir în casă... Ţinând copilul pe unicul genunchi, Galaton a povestit prin câte a trecut şi cât amar de lume a văzut; cum a rămas viu; cum întors acasă, nu a găsit-o nici pe nevasta lui

tânără, nici pe maica lui bătrână, ci doar casa pustie şi copiii împrăştiaţi pe la neamuri, vecini şi străini.

— I-am adunat pe trei şi unde vor mânca ei, va mânca şi mezinul.

S-a ridicat, închinându-se în faţa femeii:

— Dragă soră Panaghie, mă închin în faţa sufletului tău bun. Familia ta mi-a scăpat copilul de la moarte, l-aţi botezat, l-aţi legănat şi aţi crescut un băieţel frumos şi sănătos. Toată viaţa m-oi ruga lui Dumnezeu să vă răsplătească pentru fapta voastră creştinească. Da amu vă rog să-mi daţi fecioraşul, să-l duc la casa lui, la fraţii lui, că sângele apă nu se face.

Panaghia stătea pe laiţă nici vie, nici moartă. Ultimele cuvinte i-au străpuns inima ca o săgeată otrăvită, ca un cuţit înfipt pe la spate când nu te aştepţi. Ridicându-se încet, a căzut în genunchi în faţa lui Galaton.

— Om de Dumnezeu, frate Galaton, nu mă omorî, nu-mi lua viaţa — Ilieş e viaţa mea — fără odorul mămucuţei m-oi prăpădi. Să-ţi ajute Dumnezeu să-i pui la cale pe cei trei de-acasă, da pe Ilieş lasă-l nouă, în această gospodărie cu casă şi masă, car şi boi de plugărie, vii şi livezi. El va fi aici stăpân, s-a însura, cu nepoţi ne-a bucura. Şi cât vom mai trăi, lui Dumnezeu îi vom mulţumi.

— Iartă-mă, soră Panaghie, da Ilieş e sângele meu. Sângele la sânge trage. Eu am să iau copilul cu mine!

Panaghia a sărit ca friptă.

— Opreşte-te, omule! Dacă nu crezi în Dumnezeu şi în Maica Domnului, care m-a îndrumat să înfiez acest copil, dacă n-ai milă de durerea mea de mamă, te rog zăboveşte.

S-a repezit în fundul odăii, s-a urcat pe laiţă, a luat cu grijă icoana Sfintei Fecioare cu Pruncul în braţe, sfinţită la mănăstire, şi a aşezat-o pe pragul casei.

— Dacă eşti hain la suflet, calcă peste Maica Domnului, dacă eşti creştin, lasă-mi odorul în casă să ne bucurăm împreună.

Galaton, îngrozit de puterea supraomenească cu care femeia apăra copilul înfiat, a făcut un pas înapoi şi, încet, a zis:

— Iartă-mă, soră Panaghie, dar înţelege-mă şi pe mine. Eu i-s tată, el e fecioraşul meu. Te rog, ridică icoana, că nu pot s-o calc, nu pot s-o păşesc, nu pot face acest păcat. Las copilul, dar, te rog, ridică icoana, să pot ieşi din casă.

Femeia şi-a făcut semnul crucii, a ridicat icoana, a sărutat-o şi a pus-o deasupra candelei. Galaton a ieşit. La poartă s-a oprit, s-a întors ca şi atunci când a venit cu faţa către stăpână:

— Panaghie, să mă înțelegi şi tu pe mine... Am să dau în judecată, lasă legea să ne împăciuiască, că în Sfânta Scriptură, judecata împăratului Solomon dreaptă a fost.

Zile şi nopți nedormite. Femeia aprindea candela şi se ruga acasă, aprindea lumânări şi se ruga la biserică, să-i audă Domnul durerea, să-i facă parte, dreptate cerească. Judecata a durat doi ani — când în județul Orhei, când la Chişinău. Cântarul zeiței Themis înclina când într-o parte, când în alta.

La un proces, martorii, avocații, jurații erau de părere că *de jure* copilul este al lui Galaton Agachi şi trebuie întors părintelui, la recurs, la alt proces, martorii, avocații, jurații argumentau că dacă azi copilul e viu, e numai datorită soților Vasiliev. Dumitru vânduse două livezi cu goldane şi perje strâmbe din Hârtop şi din Vale, ca să acopere cheltuielile judecății.

În sfârşit, instanța supremă a pronunțat sentința aproape biblică: „De nu era feciorul lui Agachi n-aveau ce înfia soții Vasiliev; de nu erau soții Vasiliev, nu mai avea Agachi fecior. Să se bucure ambele părți de faptul că băiatul e viu şi sănătos. Să le zică şi la unii şi la alții mamă şi tată. Unde trăieşte, să trăiască, cu tata Galaton şi cu frații oriunde şi oricând să se întâlnească şi în pace să viețuiască".

Ambele părți au rămas mulțumite. Şi Galaton Agachi era părintele copilului, şi soții Vasiliev erau părinții lui. Părțile s-au îmbrățişat, spunându-şi unul altuia: „Se vede că aşa a vrut Dumnezeu". Au trăit în pace şi înțelegere, cu dragoste şi stimă, bucurându-se că băiatul e fericit. La unele sărbători, soții Vasiliev cu Ilieş vizitau familia Agachi — unde frații se jucau frățeşte, la altele, Galaton cu copii veneau în vizită la Molovata.

Aşa au viețuit ani buni aceste familii...

Pârjolul a cuprins măreața Rusie

Un păgân cu chelie sufla în foc, ca să distrugă tot ce avea omenirea mai scump, să omoare elita intelectuală, să înece în sânge floarea societății, să-l răstignească pe Dumnezeu...

În 1918, marii bărbați de stat, marii patrioți ai neamului din Sfatul Țării s-au adresat României după ajutor, rugând-o să salveze Basarabia de teroarea roşie, de ciuma bolşevică, condusă de antihristul Ulianov (Lenin). S-o salvez de cel pe care, după cum afirmă V.I. Ivanov şi V.F. Ruski în cartea lor *Adevărul Rusiei,* ruşii de rând îl caracterizau drept: „[...] roşcat, gângăvit [...] fără pic de sânge

rusesc, sterp, gonit de peste tot [...], care a dus o viață de nelegal, criminal, emigrant [...]; care a avut o moarte în chinuri..."; cel despre care intelectualii ruşi ziceau că este „un distrugător al propriei Patrii, un spion german trimis într-un vagon plombat, pe banii bancherilor internaționali, un vampir fanatic, un crunt duşman al religiei, mânjit din cap până în picioare de sângele concetățenilor, inclusiv al sutelor de militari împuşcați din ordinul lui personal [...]; pedepsit pe drept de Dumnezeu — pentru nimicnicia minții şi acțiunilor sale — prin neputința corpului şi descompunerea sifilitică a creierului".

Marii patrioți ai neamului cereau României să ocrotească de cel care, într-un interviu acordat scriitorului italian Giovanni Papini, mărturisea:

„Nu se pot guverna 100.000.000 de brute fără băț, fără spioni, fără poliție secretă, fără teroare, fără spânzurători, fără tribunale militare, muncă silnică şi torturi"; „U-r-ă-s-c țăranii! Țăranii reprezintă tot ce urăsc mai mult... Aş vrea să-i văd dispăruți pe toți. Până la cel din urmă!!! Un electrician valorează pentru mine cât 100.000 de țărani. Țăranii se vor face lucrători, ori vor crăpa... Sângele lor e cel mai bun îngrăşământ, oferit de natură... Toate aceste execuții şi spânzurători, care se fac din ordinul meu, mă plictisesc. Visez să fiu directorul general al unei închisori-model... Aud, ridicându-se spre mine, urletele prizonierilor şi ale muribunzilor, te asigur (GOG) că nu aş schimba această „simfonie", cu cele nouă, ale lui Bethoven..."

România a salvat Basarabia — pământ al lui Ştefan cel Mare. I-a alungat pe comisarii sângeroşi, pe criminalii şi tâlharii din banda lui Kotovski, a instalat hotarul pe bătrânul râu al Moldovei — pe Nistru.

Timp de douăzeci şi doi de ani, malul drept al Nistrului a privit cu durere cum pe cel stâng bolşevicii nemernici cântau „Кто был никем, тот станет всем"[1], omorau, împuşcau, violau, deportau gospodarii, intelectualii, preoții, călugării. În 1937, a fost atinsă culmea crimelor. Sângele nevinovat al bătrânilor, copiilor înroşea apa Nistrului, cei care au reuşit să ajungă pe malul drept, riscându-şi viața, îşi făceau cruce c-au scăpat de iadul comunist şi sărutau pământul liber al Basarabiei.

Şi dacă până în 1940 (douăzeci şi doi de ani), basarabenii n-au fost măcelăriți de „năluca" comunistă, de criminalii bolşevici, e meritul eroilor, patrioților din Sfatul Țării şi al fraților români.

[1] Azi nu sunteți nimic în lume, luptați ca totul voi să fiți (rus.)

PARTEA A DOUA

DULCEA MEA COPILĂRIE BASARABEANĂ

Primii paşi ai vieţii mele de copil

România ne-a salvat. România a adus în Basarabia reforme progresiste. Un singur exemplu: ţăranilor fără pământ li s-au dat câte şase hectare, celor care aveau mai puţin de şase hectare li s-a dat adăugător pământ. A crescut şi numărul populaţiei Basarabiei. În satul Molovata, în timp de douăzeci şi doi de ani, numărul populaţiei aproape că s-a triplat: de la 2.796 de persoane (perioada revoluţiei bolşevice) a ajuns la 6.612 locuitori.

Timpul trecea repede....

În 1922, Ilie Vasiliev a fost înrolat în armată, într-o unitate de infanterie, în oraşul Galaţi. Fiind disciplinat, a fost numit ordonanţă la căpitanul Ioviţă, unde, pe lângă buna-cuviinţă, a învăţat şi multe lucruri folositoare, inclusiv arta culinară.

Demobilizându-se, s-a căsătorit cu Maria, dezmierdată şi Mărioara, fiica lui Vasile a lui Isac Vanica. Era o fată josuţă, vioaie, harnică, şi avea o inimă mai mare decât dânsa. Îi plăcea să cânte. Cânta în biserică, cânta pe ogor, cânta când lucra, cânta când legăna. Această femeie frumoasă - icoana vieţii mele — E MAMA MEA.

Viaţa părinţilor mei s-a bazat întotdeauna pe dragoste. Ea, dragostea, le-a dat aripi, fericire, forţe, încredere în tot ce visau, ce porneau şi duceau la bun sfârşit.

Trăiau parcă după principiile „Dacă dragoste nu e, nimic nu e..." sau „Dragostea şi frumuseţea vor salva lumea".

Noua familie era în culmea fericirii. Tata avea deja şase hectare de pământ primit de la Statul Român. Mama i-a adus drept zestre încă două. Pe acele vremuri, opt hectare, sau cum se mai numeau desetine, era o adevărată avere, mai cu seamă, dacă erai gospodar, îndrăgostit de glie.

Nimic nu prevestea că exact peste cincisprezece ani, hoardele roşii, criminalii lui Lenin, Stalin şi complicii lor vor năvăli în miez de noapte, ca hoţii, şi vor

aresta, batjocori, omorî această familie, exilând-o pe pământul sălbatic, înghețat al Siberiei... Nici azi floarea națiunii nu-şi poate reveni...

...Lucrau pământul cu o pereche de boi. Aveau toate cele necesare pentru muncile agricole: car, plug, cotigă, tânjală, boroană, otic, sapă, coasă. Porneau lucrul înainte să se trezească ciocârlia şi reveneau acasă după amurg. Pământul mănos al Basarabiei le răsplătea din belşug munca. Vara şi toamna, grânele umpleau podurile, porumbul — sâsâiacele, strugurii — poloboacele.

În 1926, spre fericirea părinților şi bucuria buneilor, mai cu seamă a mucuței Panaghia, s-a născut soră-mea mai mare, Alexandra (dezmierdată Saşunea). Timp de doi ani, tata cu bunelul Dumitru, au scos piatră din Dealul Pietrei, au cărat-o în ogradă şi au înălțat o casă frumoasă, de gospodar. Mama şi cu mucuța vrăvuiau şi cărau lutul, văruiau şi vopseau. La clacă veneau vecini, rudele mamei: părinții, frații şi surorile, unchiul Dumitru, mătuşele Ileana, Frosia (viitoarea mamă a lui Andrei şi Mihai Izmană), mătuşa Tamara şi bădița Ion (dezmierdat Ionaş), viitor artist al poporului din România, compozitor şi dirijorul corului de copii al Radioteleviziunii Române.

În 1928, casa noastră, cu balcon şi muşcate la fereşti, cu lăicere şi prosoape la icoane, a fost sfințită. Pentru a înveşnici data sfințirii, tata a „scris" pe acoperiş cu oale colorate (albastre) „1928". Peste şaptezeci de ani, judecătorul Curții Supreme de Justiție, Victor Puşcaş, avea să scuipe încă o dată peste această muncă, la fel cum a scuipat înainte Stalin. A scuipat şi peste inscripția de pe acoperiş, „răsculăcindu-i" încă o dată, de astă dată după declararea Independenței, pe cei patru copii, care au supraviețuit gulagului, săvârşind o crimă deja împotriva jertfelor regimului stalinist.

De rând cu alte culturi, molovețenii creşteau şi o plantă destul de capricioasă, dar foarte bănoasă — tutunul. Având bani, gospodăriile înfloreau. Se jucau nunți, se îndeseau cumetriile. În noua noastră casă s-a născut sora mea mijlocie — Nadejda. La cumetria ei, lăturaşii, rudele şi oaspeții, după ce au urat sănătate părinților şi fericire fetiței, s-au pus pe distracție şi poveți:

— Cumetre Ilie, la mulți ani, să ne trăiască fina şi să dea Domnul degrabă să avem şi un fin, că băiatul duce mai departe neamul...

— D-apoi, ce-a da Dumnezeu.

Am fost botezat la Molovata de părintele Simion, în Biserica Naşterea Maicii Domnului (una dintre cele mai frumoase biserici — adevărată capodoperă a artei arhitecturale). Sunetul clopotului ei principal — de optzeci şi opt de puduri — se auzea până în târgul Orheiului. M-au botezat cu numele Boris.

Eram cel mai bogat copil din lume. Aveam mamă, aveam tată, aveam două bunici şi doi bunei, eram scăldat în căldura lor sufletească... Începea cea mai dulce perioadă a vieţii mele — irepetabila copilărie, pe care, din păcate, peste câţiva anişori, cineva mi-a pângărit-o, furat-o, omorât-o. Cei care au făcut asta vor fi blestemaţi pe pământ şi în ceruri, cum spune şi o maximă pe care am auzit-o cândva: „Tiranul nu va fi înveşnicit, dacă în timpul domniei sale a plâns măcar un singur copil".

Familia noastră, având pâine şi la pâine, creştea şi prospera.

În 1935, s-a născut surioara mea Anastasia (dezmierdată Năstica); în 1938 — Valentina (zisă Valia). Aş mai fi avut la sigur surori şi fraţi, căci părinţii mei erau tineri, frumoşi, sănătoşi şi îndrăgostiţi, având respectiv treizeci şi patru şi treizeci şi cinci de ani.

Copilăria mea era atât de frumos alintată şi ocrotită de căldura părinţilor, buneilor, prietenilor, satului şi ţării mele româneşti. Anii trăiţi în Basarabia interbelică au fost plini de sclipire şi adevărată fericire.

Doamne, ce minune, ce farmec, ce miracol, ce amintire dulce poate fi copilăria pentru cei care au avut norocul să se bucure de ea. Şi ce gol, ce pustiu, ce gaură neagră, sângerând până la moarte, lasă în suflet o copilărie care a fost furată, omorâtă. Nimeni şi nimic nu poate compensa, nu poate restitui această pierdere.

Ţăranii îi mulţumeau lui Dumnezeu că aveau de toate: casă, masă şi pe masă; ocol cu oi şi berbeci, vaci şi viţei, boi şi cai, gogineaţă cu porci, coteţe cu păsări. Averea provenea, după cum se ştie, din munca lor bine organizată. Pe ogor ieşeau cu toţii... Odată, mama mai n-a pierdut-o, — o luase la prăşit floarea-soarelui — pe surioara Nadia, pe când aceasta avea vreo două luni. A lăsat-o la umbra unui nuc, într-un capăt de ogor. Când s-a întors, după ce a prăşit alături de tata o bună bucată de lan, a văzut faţa surioarei, încărcată de furnici mari, ce o muşcau până la sânge... Zile şi nopţi, a trebuit să-i aplice comprese cu lapte şi smântână...

Şi mie mi s-a întâmplat o nenorocire când am fost luat la câmp: prinşi de o ploaie mare, am răcit. Buna mea mamă, a trebuit să mă vegheze nopţi în şir, nedormită. Felcerul din sat, domnul Bobeică, i-a spus că trebuie să respir aromă

de flori, şi mama — grijulia mea mamă — mă lua în braţe şi, cu noaptea în cap, se ducea în livezile de pe Hârtop, în preajma izvorului de sub Dealul Pietrei — livezi înflorite: flori de meri, de prăsazi, de zarzări, de goldani, de pruni, de vişini, cireşi, bărdace, peri şi curcudele — o mare de flori albe şi roz. Mă purta pe mâini printre ele, aplecând crengile înflorite spre faţa mea, să mă vindece, să mă îndrepte.

La patru-cinci anişori, devenisem „groaza" curcanului şi a gânsacului, care până atunci se credeau stăpânii ogrăzii. Cotrobăiam peste tot. Pe toate le încercam. Alergam, cădeam, plângeam, mă ridicam şi iar de şotii mă apucam — răsturnând toate cu fundul în sus. Instrumentele tatei le înşiram prin ogradă, băteam cuie în nisip, ca ditamai meşter iscusit. Dar oricât îmi doream să fiu de folos, totul ieşea pe dos. De repede ce alergam, cădeam şi spărgeam ouăle de raţă. Şi atunci cămăşuţa mea albă era numai gălbenuş, cu cât o ştergeam mai tare, cu atât mai tare o murdăream.

Mă atrăgea îndeosebi bărdiţa cu care mama îi făcea, de sărbători, mărgele curcanului cel fudul. Desprindeam cu mare greu bărdiţa din trunchi şi mă simţeam cel mai viteaz om de pe pământ. Ciopârţeam tot ce găseam în jurul trunchiului: haragi, crengi, râpcă, lozie, beţe de răsărită, potcoave, sârme. Tăiam până ce îmi zdreleam vreun deget şi, văzând sânge, mă transformam în artist de operă: răcneam cu un glas mai ceva ca al popii. Mama sărea afară şi, văzându-mă în aşa hal, ridica mâinile spre cer, zicând: „Doamne, Dumnezeule, dă minte la toţi şi lui Borea al meu oleacă...". Mă lua în braţe, îmi săruta degeţelul beteag, lămurindu-mi: „Unde mângâie mama, se tămăduie". Apoi mă spăla, mă schimba, mă hrănea şi mă povăţuia: „Să fii cumincior, că i-oi spune tatei c-ai fost cuminte, şi tata te-o duce cu căruţa tocmai de la poartă până la şopron". O cuprindeam de gât şi-i făgăduiam orice. Dar vorba ceea: „Cine-a văzut babă frumoasă şi copil cuminte"?

Tata era pentru mine un zeu, era idolul care îmi răspundea la toate întrebările. În închipuirea mea de copil, tata era cel mai puternic, cel mai voinic, cel mai curajos şi cel mai frumos om din lume. El le ştia pe toate: ştia să are, să semene, să cosească, să prăşească, să cureţe şi să lege via, să calce strugurii în uluc, să înhame caii, să mă uimească cât de bine înoată. Voiam să cresc mai repede, să învăţ toate aceste lucruri, să seamăn în toate cu tata ca două picături de apă.

Dar au năvălit antihriştii roşii, care mi-au omorât visul, au furat copilăria mea şi a altor zeci de mii de copii basarabeni...

A trecut o viață de om, dar chipul drag al tatei — răpit atât de brutal, atât de criminal, aruncat bestial în omătu rile şi gheţurile lagărului morţii din Ivdel (Siberia) de către KGB-iştii comunişti, aruncat în pământul înghețat al Siberiei la 13 martie 1943, fără cruce, fără lumânare — îmi apare mereu în minte. Prins în ghearele satanei roşii, la doar treizeci şi nouă de ani, tata a putut să reziste doar un an şi şapte luni. Ce să zicem atunci de cei de 60-80 de ani? Ei au căzut jertfe din primele zile... Dacă aş putea, aş intra eu în pământ, numai să-l văd, să mă lipesc de pieptul lui măcar o singură dată...

Tata avea doi cai frumoşi, negri ca pana corbului, cu număr de concentrare pe şolduri, în caz de război. Avea căruță cu clopot, meşterit de moş Duca, meşter faur din Orhei. Căruța tatei avea un tocănit al roților, pe care îl recunoşteam de departe, tocmai de la dugheana lui Hună.

Când avea timp liber, tata se ducea cu evreii din sat să aducă marfă pentru dughene. Erau multe dughene şi multe familii de evrei-dughenari în satul nostru. Îi ştiam doar pe acei din apropierea casei noastre şi pe cei care se duceau cu tata după marfă: jupân Duvit, jupân Bunium, jupân Froim, jupân Wasserstein, jupân Hună, jupân Cioclea. Erau oameni cinstiți, îşi respectau cuvântul dat şi, ce-i mai important, aveau încredere în consăteni. Ziua sau în miez de noapte, dădeau cu împrumut bani oamenilor. Adesea moloveţenii făceau haz pe seama lor: „Ia spune, moş Ioane, poți găsi un ac în ogradă la mata?" imitau câte unii întrebarea evreului. „Da, de unde jupâne, îi gunoi de la vaci, de la boi, de la cai şi de la oi...". „Ei, atunci, poftim, poftim. De cât ai nevoie...".

Dacă spuneai că poți găsi acul, ți se limita împrumutul.

Chişinău – oraş-poveste...

Când pleca după marfă de la Molovata — dus şi întors cam peste o sută de kilometri — la Chişinău, tata se pregătea serios, ca Roald Amundsen sau ca Robert Scott.

Potcovea caii, îi ţesăla, le scurta părul de la coame, cozi şi copite, le dădea porția de ovăz, le ştergea hamurile şi hățurile cu o cârpă îmbibată cu untură. Căruța trecea şi ea o revizie tehnică mai ceva ca automobilul: scotea toate roțile

şi le ungea cu dohot; regla după lungimea căruţei lanţul de la talaghir (în funcţie de gabaritul mărfii); punea cheia pentru roţi, bărdiţa şi o bucată de sârmă sub scaun; tot sub scaun punea şi răptugul cu porţia cailor, în mijlocul căruia ascundea un burlui cu vin.

A doua zi, dimineaţa, mama îi aducea traista cu merinde (pâine, slănină, brânză de oi, ceapă şi usturoi). Tata punea în căruţă sumanul şi cojocul (indiferent de anotimp) şi înhăma caii. Eu eram numai ochi. Urmăream vrăjit cum caii îngrijiţi băteau nerăbdători cu copita piatra. De astă dată, nu m-am putut reţine:

— Tată, merg şi eu la Chişinău!...

Mama a sărit ca o cloşcă:

— Chişinău îţi trebuie!? Du-te de-ţi usucă izmănuţele, că azi-noapte iar ai prins peşte pe cuptor. Uite ce nouri se adună, are să ploaie şi iar ai să răceşti!

Am început a scânci şi lacrimile îmi curgeau gârlă pe obrăjori. Tata s-a uitat la mama cu atâta bunătate, cu atâta căldură, cu un zâmbet de bărbat îndrăgostit, încât am înţeles — o să se întâmple o minune.

— Mărioară, pune te rog şi o bucată de brânză proaspătă.

— O aduc direct din strecurătoare...

Folosindu-se de lipsa mamei, tata mi-a şoptit:

— Fuguliţa la puntea lui Hună, ne ducem la oraş...

În aceeaşi clipă m-am făcut nevăzut, de parcă aş fi avut aripi... discuţia dintre părinţi afectând-o mai târziu. Mama, întorcându-se cu brânza, l-a întrebat pe tata:

— Da unde-i fecioru-tu, că se ţine scai de tine?...

— Pe aicea, pe undeva.

— Mătincă aţi avut o vorbă bărbătească!

— Asta-i rău?

— Ei, fie pe-a ta, deprinde-l câte-oleacă. Ia să mai pun nişte nuci şi nişte prune...

Jupân Hună aştepta în drum. Tata a oprit caii şi evreul s-a aşezat la stânga, iar eu în braţele tatei. Caii au smucit cu uşurinţă trăsura. Urmăream orice cotitură, orice coborâre în văi şi urcare pe povârnişuri. Aşteptam cu nerăbdare ca, de după un deal, să apară miraculosul oraş Chişinău, despre care am auzit multe istorii, dar nu-l văzusem niciodată. Călăuze îmi erau tata şi evreul. Trecând pe lângă izvorul cristalin, am urcat în Dealul Pietrei şi am ajuns la Şleah — vestita cale a lui Ştefan cel Mare, care unea cetăţile de pe Nistru. Pe şleah — drum larg şi bun — caii şi-au mărit viteza. Rămâneau în urma noastră satele Mărcăuţi, Holercani, Ustia. Am trecut peste un pod mare pe sub care curgea râul Răut. Apoi, după ce am trecut lanţul de sate Criuleni, Oniţcani, Hruşova şi am urcat

uriaşul deal al Goianului, am ajuns la şoseaua pietruită Chişinău – Orhei, care, cum spunea tata, ducea tocmai la Cernăuţi... Eu, copil de pe cuptor, de pe ogor, nu-mi credeam ochilor: pe şosea circulau maşini, şi eu le vedeam pentru prima dată. Iar când pe cer a apărut şi un avion cu patru aripi şi o morişcă, în care şedea un om mititel-mititel, cu ochelari mari, am crezut că am nimerit în ţara minunilor. În zadar mă aşeza tata jos, eu mă ridicam din nou şi din nou în picioare, uitându-mă vrăjit la avion. Avionul însă se rotea şi se rotea pe cer. Se legăna, mă chema înspre el.

În oraş era multă lume îmbrăcată ca de sărbătoare, ca atunci când la Molovata e hram. Cu o singură deosebire: femeile nu erau îmbrobodite, dar purtau pălării ca bărbaţii, iar bărbaţii purtau cârje ca moşnegii şi se plimbau cu capul gol, ca la biserică.

Căruţele din oraş erau mititele, cu scări de suit, în schimb casele erau mai înalte decât hogeacul casei noastre, aproape ca stânca din Dealul Pietrei. Dughenele erau mari şi aveau în vitrine păpuşi cât omul.

Tata a tras căruţa la hanul *Trei Iepuri*. Aşa l-a sfătuit Hună. Degeaba m-am bucurat: acolo nu era nici un singur iepure, nu tocmai trei, în schimb, erau multe căruţe, cai şi mânji. Stăpânul hanului, un evreu mare şi roşcat, îl cunoştea pe Hună, pentru că s-au cuprins şi au început să vorbească într-o limbă pe care n-o înţelegea nici michiduţă din cotruţă. Tata a deshămat caii, i-a legat la loitre şi le-a desfăcut răptugul cu ovăz.

Apoi, la fundul căruţii, pe suman, a pus zolnicul cu bucate. Şi-a scos şapca din cap şi-a făcut cruce, ceea ce făcusem şi eu, şi m-a îndemnat să mănânc. Era prima dată când meseam singuri, noi, cei doi bărbaţi din familie. După ce a adunat fărâmiturile, punându-le în traistă, tata a zis:

— Fiindcă ai fost cuminte, am să-ţi cumpăr cireşe altoite.

Când s-a întors, tata n-avea nici strachină, nici şapcă în mână, ca de obicei, da avea o hârtie pe care atunci când a desfăcut-o, m-a lăsat portret... Cireşe măşcate: jumătate roşii, jumătate roz... De voiai să mănânci una, trebuia să caşti „o gură cât o şură", ca la popa la împărtăşanie. A venit Hună şi l-a invitat pe tata în oraş — să se tocmească privitor la marfă.

— Tu, Borea, rămâi stăpân, bărbat la căruţă. Un pas să nu faci de aici!

— Bine, tată.

Şi nu terminasem de înfulecat bine cireşele, că o ceată veselă s-a apropiat de căruţă:

— Iaca ursu, ursu măi!... Ian uitaţi-vă cum joacă!

Din căruță nu vedeam nimic. Mă gândeam: să vii tu tocmai la Chişinău, Dumnezeu ştie când vei mai veni, şi să nu vezi ursul care trece pe lângă tine, e peste orice puteri. Îmi şi închipuiam cum o să mă laud în fața prietenilor din sat c-am văzut un urs viu şi chiar am pus mâna pe coada lui.

Am sărit din căruță şi pe unde aplecat, pe unde de-a beaua, m-am strecurat printre picioarele celor vârstnici şi am ajuns în centrul mulțimii. Acolo, o țigancă înflorată cânta, sunând dintr-o tobuşoară cu clopoței:

Buben, buben, tu mă faci
Să-mi duc dorul între fragi...
Unde neica mă aşteaptă,
Să-i dau tot ce am în viață...

Lângă ea, un țigan, negru ca fundul ceaunului, ținea de curea un urs mare, fix ca din poveste, tot fără coadă era, şi juca, sărea în sus, se culca, se tăvălea ca vrăbiile înainte de ploaie, apoi din nou juca în două labe. Țiganul îl încuraja cu strigături:

Joacă bine, moş Martine,
Că-ți dau pâine şi măsline!

Apoi, adresându-se oamenilor, striga:

— Haideți după noi, la cort, o să fie bătălie, ursul s-a trânti cu Bulibaş, om învățat, voinic-vrăjmaş!

Mulțimea înainta după urs, ducându-mă şi pe mine tot mai departe de unde tata mă lăsase cheie de biserică. La o cotitură a străzii s-au auzit câteva şuierături şi adunătura veselă, gălăgioasă a dispărut într-o clipă. Țiganii cu ursul fugeau a streche, nu i-am mai văzut nici coadă, nici ureche...

Rămânând singur în stradă, am vrut să mă întorc la căruță. Dar vorba aia: „Ia-o de unde nu-i!...". Am alergat înapoi, dar căruța nu era, am alergat înainte — tot nu era. Nu înțelegeam de ce în oraş toate casele sunt la fel: n-au gard, n-au poartă, nici câini măcar n-au, că după câini tare uşor găseşti stăpânul: unu-i cu coadă, altu-i fără; unu-i alb, altu-i negru; unul urlă, altul — latră. Acasă la noi ştiam toți câinii din mahala, care li-i casa şi care stăpânul.

M-am rătăcit. Nu găseam nici căruța, nici pe tata. Şi a dat aşa o jale peste mine, de plângea şi pământul sub picioarele mele. Răcnet ca al meu nu se mai iscase prin Chişinău...

S-a mai auzit o şuierătură şi m-am pomenit faţă în faţă cu un militar. Semăna puţin cu grănicerii de la Nistru, de care eu nu mă temeam deloc, că ei mă lăsau să mă scald cât încăpea în mine.

– De ce plângi, copile!?

– Am pierdut căruţa.

– Care căruţă?

– A noastră!

– Da unde ai pierdut-o?

– La urs.

– Cu cine-ai venit la Chişinău?

– Cu tata.

– Şi unde-i?

– La Hună.

– Îi găsim noi! Hai, la poliţie...

– Nu merg.

– De ce?

– Mama zice că acolo stau toţi ostrovarii.

Poliţistul a început să râdă cu atâta bunăvoinţă, că mi-a trecut şi frica.

– Să mergem. O să căutăm până îl găsim pe taică-tău. M-a luat de mânuţă şi m-a dus. Acolo, un militar m-a aşezat lângă dânsul pe un scaun de piele neagră, ca ciubota.

– Cine a spus că e micuţ? E adevărat flăcău! Spune, flăcăule, cum te cheamă?

– Borea.

– Da pe tata?

– Ilie a lui Dumitru Vasiliev din comuna Molovata, judeţul Orhei, am răspuns eu dintr-o răsuflare, aşa cum m-a învăţat tata.

– Bravo, flăcăule, văd că eşti băiat isteţ. Ia aminteşte-ţi cum se numeşte hanul unde ai lăsat căruţa?

– Dacă m-a amăgit.

– Cine te-a amăgit?

– Hună.

Erau poliţişti veseli. La fiecare răspuns al meu, râdeau atât de molipsitor, că râdeam şi eu cu dânşii.

– Da cum te-a amăgit?

– D-apoi c-a zis: „Hai, la hanul *Trei Iepuri*, da acolo nu era niciunul!

De data aceasta a început să zâmbească şi cel care vorbea cu mine.

— Iată acum eşti de două ori bravo! Îl găsim imediat pe taică-tu.

A dat ordin şi un poliţist a şi dispărut din odaie. Apoi a tras un sertar, a scos o ciocolată rotundă, învelită în hârtie de aur şi mi-a întins-o, zicând:

— Fiindcă te-ai purtat ca un bărbat, eşti decorat c-o ciocolată!

— Badaprosti.

Poliţistul a zâmbit.

— E bine şi aşa, dar e mai bine să zici mulţumesc.

Nu terminasem încă ciocolata, că în uşă a apărut tata, care luându-mă în braţele lui voinice, a zis înnăbuşindu-se de emoţii:

— Vă mulţumesc, domnule locotenent-major, nici nu ştiam ce să mai fac. Credeam c-am prăpădit băiatul...

— Ăsta nu se pierde, e bărbat. Să fie sănătos!

Tata s-a luminat la faţă, a luat poziţia de drepţi, ca la armată:

— Să trăiţi, domn locotenent-major! Vă mulţumesc încă o dată pentru îngrijirea fiului...

La căruţă ne aştepta Hună, au încărcat marfa: gaz, chibrituri, sticle pentru lampă, mucuri, bomboane, biscuiţi, scrumbie, căpestre, hamuri, aţă, degetare, sare, stofe, încălţăminte, cuie şi caiele. Spre seară, căruţa a pornit spre Molovata.

Mama a avut dreptate, începea să plouă. Hună a îmbrăcat un palton de piele, tata — sumanul, iar pe mine m-au învelit în cojoc. Am adormit pe loc. Cum am ajuns acasă, nu ştiu. Ştiu că m-am trezit pe cuptor.

— Scoală, orăşeanule, mă zgâlţâia mama, după plimbare, se şi lucrează... Hai mănâncă, ia-ţi traista cu merinde şi du-te să paşti vaca pe Vale.

Molovata, fiind o aşezare specifică, avea şi probleme specifice. Una dintre ele ţinea de păscutul vitelor. Dacă pentru oi se rezervase imaşul din Dealul Morilor şi Stânca Pietrei, apoi pentru vaci nu se lăsase niciunul.

Fiecare gospodar îşi păştea vitele de curmei. Această „grea şi periculoasă povară" rămânea pe umerii copiilor, începând cu cei de cinci-şase anişori. Era o ocupaţie de răspundere, putea avea şi urmări. În funcţie de locul de trai, băieţelul, fetiţa sau fraţii, porneau cu vaca de curmei spre Stârlaru, spre Vadul Rohiului, spre Râpa lui Achiorci, spre Cot, spre Deal, spre Peri, spre Dumbrăviţa, spre Pădurea Ţiganca.

Norocoşi se considerau cei care întâlneau ogoare cu lanuri de păpuşoi abia răriţi: legau vitele la umbră, aduceau braţe de nutreţ proaspăt şi se jucau cât voiau.

La amiază adăpau vitele şi le lăsau să facă lapte. Copiii, prieteneşte, deşertau traistele, mâncau, apoi se jucau (în pietricele — cinci pietre de mărimea babanei

se aruncau şi se prindeau cu o mână, joacă ce cerea o iscusinţă desăvârşită). Unii spuneau poveşti, alţii povesteau întâmplări triste sau hazlii. Cei care ajungeau la Nistru se şi scăldau.

Atunci când scăpau vitele în semănături sau când venea „strechea", iar curmeiul era legată de mâna sau de brâul văcarului, te alegeai cu unele neplăceri sau cu multe zgârieturi şi vânătăi. Mai complicat era atunci când te prindeau ploile mari cu vânt şi grindină, înainte să treci râpele spre sat. Pe unii, care nu voiau să se lege de curmeiul vacii, şuvoiul sălbatic îi lua la vale.

Nu aveam astâmpăr — eram în lumea poveştilor. Poveţele şi rugăminţile mamei se risipeau ca apa în pustiu: ea mă mustra de mere, iar eu făceam de pere.

Ştia, sărmana, că totuna voi face trăsnăi, dar spera că nu vor fi chiar deocheate.

Frica păzeşte harbuzăria

Cea mai mare satisfacţie o aveam atunci când îl schimbam pe bunelul Dumitru la harbuzărie. Tata oprea căruţa în faţa colibei şi îşi saluta părintele cu: „Iaca, am adus paznicul de zi — îi flăcău de-acuma...".

— Păi, atâta nepot are bunelul, şi adăuga: frica păzeşte harbuzăria.

Apoi începeau să pună în saci harbuji, harbuzoaice, zămoşi, ducându-i la căruţă. Mama îmi lăsa mâncare şi, ca de obicei, mă îndemna: „Să pui mâncarea în vârful colibei! Să nu facă vreo pacoste câinele. Să aduni în colibă toţi zămoşii crăpaţi, diseară să nu ne reţinem... Nici un pas la grădini sau la scăldat!". Apoi porneau la alte ogoare. Eu stăteam mândru-împărat, într-un lan cu harbuji încărcat — că numai la Molovata harbujii creşteau în nisip — nisip curat ca zahărul, fără buruieni, creând impresia că harbujii — mari ca roţile de la cotigă: negri, verzi, albi, vărgaţi, tărcaţi; harbuzoaice lunguieţe, ca suveica, cu coaja albă ca pielea şi dulci ca mierea — plutesc pe apă. Da zămoşii! Zămoşi cât piua de făcut colivă, galbeni ca aurul, alţii verzi şi crăpăcioşi ori mai dulci şi mai apoşi.

Peste puţin timp, pe pământul sălbatic al Siberiei aveam doar să visez harbuzăria-minune. Visam, mă trezeam, plângeam, adormeam şi iară visam lanurile frumoase ale Basarabiei...

Mă aşezam comod la gura colibei şi mă jucam cu Leuţ, un câine mare, roşcat, flocos şi foarte credincios. Se gudura, lingându-mi mâinile. Iar eu, drept răsplată îi dădeam — câte o chişcătură, câte o chişcătură — toată măliguţa, rămânând

numai cu laptele din şip. Ştiam că Leuţ nu poate bea din şip, lăsam traista în colibă, găseam cel mai mare harbuz (în afară de cei însemnaţi de tata şi camuflaţi pe jumătate în nisip — erau de sămânţă), îl sunam cu degetul de mă durea unghia, apoi mă uitam la linguriţă, la cârcel, şi dacă erau uscate, îl rupeam fără grijă. La tăiat pârâia — era copt, roşu ca sângele, dulce ca zahărul — mâncam până ce zicea pântecele c-a-nnebunit gura.

Ştiam însă de la mama că dacă ai mâncat, trebuie să şi lucrezi. Îndeplineam, deci, porunca mamei: căram zămoşii răscopţi la colibă. Erau mari şi grei, dar vroiam să mă laude mama, că în asemenea clipe era tare frumoasă. Când am terminat cu zămoşii, a dat peste mine o lene şi o poftă de somn, de-ar fi dormit şi pământul sub mine, dar nu era chip: n-avea cine păzi harbuzăria.

Şi atunci mi-a venit o idee, şi mă miram cum de nu le-a trecut până acum aşa ceva prin cap vârstnicilor. Ideea m-a însufleţit atât de tare, încât am înşirat jur-împrejur, pe hatul ogorului, curpeni lungi încărcaţi cu ciulini. Satisfăcut de această ispravă a mea, m-am gândit că n-ar fi rău să mă apăr şi pe mine. Am înşirat ciulini şi pe cărarea ce ducea spre colibă. Sigur de soarta harbujilor şi a mea, am intrat în colibă, m-am culcat pe paie şi am adormit buştean. M-am trezit pe la chindii, când am auzit huruitul căruţei. Am sărit afară. Mama, fericită că n-am dat foc la colibă, a strigat: „Cumineţelul mamei, vin să te iau în braţe", dar dând de ciulini, a întrebat mirată:

— Ce-i cu ei, Borea?

— Ei au păzit harbujii, mamă!

Au izbucnit cu toţii în râs. Primul şi-a revenit bunelul.

— Bravo, nepoate, bine c-au rămas harbujii, ciulinilor le găsesc eu leacul.

Deja în braţe la tata, cu hăţurile şi puha în mâini, porneam caii spre casă. Era una dintre frumoasele clipe ale fragedei şi dulcii mele copilării...

Cum a fost „operată" Nadia

Într-o zi, pe când veneam de la păscut vitele, surorii mele Nadia i-a intrat în călcâi un spin de zarzăr, o parte din el rămânând adânc în carne. Eu trebuia să duc amândouă vitele. Înnopta... Eram foarte speriat, îngrijorat.

Deodată, dinspre sat şi-a făcut apariţia un călăreţ pe cal negru înspumat — era tata. A luat-o pe Nadia în braţe, m-a urcat pe cal şi am pornit spre casă. Năpasta surorii nu era de glumă, cu ceva timp în urmă, de la un spin de goldan

murise un bărbat. Casa noastră părea un roi de albine: mucuța Panaghia s-a dus să mulgă vaca, tătucuța Dumitru punea ogrinji pe foc, mama gătea un ciubăr cu apă fiartă, în care să spele piciorul, tata a adus lampa cea mare, un ac țigănesc, lung de vreo șchioapă și un pahar cu gaz. Mama a spălat piciorul soră-mi, ștergându-l cu un prosop curat, și operația a început: Nadia, plângând, s-a culcat cu fața în jos pe masă, mama îi ținea cu ambele mâini piciorul îndoit la genunchi, tătucuța a apropiat lampa. Tata, aprinzând un chibrit, a înroșit vârful acului, apoi așteptând să se răcească, a început să lupte cu spinul rămas în călcâi. Nadia răcnea atât de tare, că eu am închis ochii și mi-am astupat urechile.

— Gata! Iacă-tă-l!

Am deschis ochii... Într-o mână am văzut acul însângerat, în alta — spinul blestemat.

Tata a șters rana cu gaz, a pansat-o cu un șervețel și a legat-o cu baiera de la pestelcă.

Am luat masa și ne-am dus la culcare, că după o întâmplare ca asta cădeam cu toții din picioare. A doua zi, mama m-a trezit tocmai atunci când somnul e mai dulce.

Ospăț boieresc

— Azi îți dăm și un ajutor la păscut vitele — pe Bușilă al lui Zaharia țiganul. I-am dus o căldare de făină și dacă va face treabă i-oi mai duce.

Bușilă trăia lângă Petru Zburlică și Petrea Gâță. Era mai mare decât mine și, de regulă, nu se juca cu cei mărunței. El cu vaca, eu cu vițica — și duși am fost. Mi-am dat imediat seama că Bușilă e încărcat cu nebunii, năzdrăvănii și chiar prostii, de care eu încă nu auzisem, dar care erau atât de interesante încât, ca să nu le scap, țineam gura căscată. La amiază, ne-am oprit lângă fântâna lui Moș Achiorci, la umbra unui păr cu coaja crăpată ca mălaiul de păpușoi, cânepă și bostan din covată. Bușilă a ridicat mâinile spre cer și a zis: „Iaca, asta-i viața omului, când stai la umbra pomului".

Vitele s-au culcat și au început să rumege.

— Borea, ia dă traista să văd ce-o să rugumăm noi.

A așternut zolnicul alb pe iarba verde, apoi a început să scoată din traistă: un călcâi mare de pâine, o legătură cu brânză de oi, două cepe cu cozi verzi,

o cutie de chibrituri cu sare şi când a mai dezvelit un boţ de unt mare, cât un ou de gâscă, lui Buşilă i s-au aprins ochii ca motanului la ulciorul cu smântână.

– Ştii ce-i asta?

– Ştiu, un boţ de unt.

– Iaca, nu ştii, aista îi un boţ de aur. Da ştii cum se mănâncă?

– Ştiu, cu pâine, nu mă lăsam eu bătut.

– Iară nu ştii: untul se mănâncă ori boiereşte, ori ţigăneşte...

Eram numai ochi şi urechi.

– Tu ce vrei să fii: boier sau ţigan?

– Boier!

– Bravo! Înseamnă că tu ai să mănânci boiereşte, iar eu ţigăneşte...

A scos cuţitul şi a tăiat o hrincă de pâine subţirică-subţirică, de se vedea soarele prin ea, a uns-o cu o fărâmitură de unt mică-mică, apoi a luat călcâiul, a uns pe el boţul de unt şi l-a pus alături de felia mea.

– Amu, Borea, fii atent! Când oi zice cuvântul din ghioc „cara", începem a înfuleca. Care înfulecă primul, i se îndeplineşte dorinţa. Şi când a rostit cuvântul fermecat, eu în loc să mănânc mă prăpădeam de râs, văzând cum înfuleca ţiganul cu amândouă fălcile odată călcâiul cu unt cu tot, întinzând gâtul ca un gânsac. În clipa următoare, frecându-şi mulţumit mâinile, a spus:

– Vezi, m-am străduit, şi ţigan am devenit, după cum am şi dorit...

Şi mă povăţuia:

– Învaţă-te să mănânci şi vei fi boier şi dumneata.

Când mi-am dat seama, dispăruse şi brânza cu ceapa cu tot. Rămăsesem flămând, dar asta era o nimica toată pe lângă secretul cum să devii boier.

Seara, la masă, mâncam şi eu cu două fălci, stârnind nedumerirea mamei.

– Ce-i cu tine, dragul meu? N-ai mâncat la amiază?

– Am mâncat...

– Cum ai mâncat, dacă eşti rupt de foame?

– Boiereşte!

– Cum boiereşte?

– Iaca aşa, cum mănâncă boierii!

– Şi cum, mă rog, mănâncă boierii? s-a interesat mama.

I-am povestit. De atunci, Buşilă n-a mai venit la noi.

Peste vreo două zile, pe când păşteam cu ea vitele, Nadia îmi povestea istorii straşnice despre cum ţiganii te vrăjesc, te tumănesc şi te amăgesc. Eu însă n-aveam timp să cuget. În jur era o lume care mă inspira la descoperiri,

mă chema să pătrund în tainele ei, să gust din farmecul ei... Aveam o mie şi una de întrebări: De ce un lucru se poate şi altul nu? De ce ceva e bine şi altceva e rău? De ce ceva e frumos şi altceva e urât? La multe dintre ele, răspunsul venea gratis, de la prietenii mei mai mari. Ei erau pentru mine şi pentru cei ca mine autoritate. Şi dacă unele afirmații lăsau loc pentru discuții, altele erau absolute tabuuri.

Fumatu-i rău şi scump

Întrucât satul Molovata era un fel de vatră a tutunului, căci îi merse faima în toată țara, chiar şi dincolo de hotarele României, moloveții fumau pe-un cap... Vorba ceea: „Nu poți umbla cu mierea, fără să-ți lingi şi degetele". Tot mai des auzeam de la băieți: „Cine nu fumează, nu-i bărbat". Afirmația nu putea să nu intre în repertoriul meu. Voiam să fiu bărbat şi basta! De aceea, am fost de acord ca cineva să mă învețe a fuma: băieții m-au ajutat să pregătesc o pănuşă subțire de păpuşoi: am fărâmat în palme o frunză de tutun uscat: am răsucit țigara, legând pănuşa cu ață, să nu se dezvelească. Când a fost gata, a luat-o Costică Țap şi a început s-o aprindă. Aprinderea includea un ritual triumfător, misterios, după vechile tradiții ale băştinaşilor. Costică a scos din buzunar un mischiu (o bucată de chilă), apoi o cremene şi o bucată de vată îmbibată cu cenuşă. Punând vata pe cremene a început să scoată cu mischiul scântei din ea. La un moment dat, din vată a început să iasă fum. Costică a suflat de câteva ori, a aprins de la vată țigara şi mi-a dat-o mie.

— Amu trebuie să scoți fumul pe ochi!

— Cum???

— Ca şi cum te-ai speria, trage fumul tare în piept!

Am tras... Înaintea ochilor mi-au apărut cercuri galbene, verzui şi negre... Am leşinat... Când mi-am revenit băieții se tăvăleau de râs. Costică mi-a dat iarăşi țigara, pe care o scăpasem.

— Ai să fii bărbat fumător! Diseară îți aduc una de monopol, *Plugarul*. Îs mai slabe.

Primul fumat a fost ca şi cum te-ai pupa cu ursul: plăcere n-ai, da frică tragi. Aşa şi eu, plăcere n-am prea simțit, da frică am tras, ca să nu mă fac de ruşine. N-am ajuns bine acasă, da Costică m-a şi chemat la poartă.

— Iaca, am două, le-am furat de la tata din pachet, când dormea. Adă chibrituri!

Am adus. Încercam să aprindem țigările, irosind mai multe chibrituri... Şi cum stăteam aşa aplecat, înfuriat că nu pot aprinde o țigară — am simțit că o mână sigură mă ia de la spate şi ridică cămăşuța cu tot cu mine. M-am uitat şi am înghețat, deşi era mijlocul verii: era mama...

— D-apoi nu mi-i de ajuns mie „cihotca" taicătu-lui?... şi tu ai început să bei buruiana dracului?

Am scăpat tot ce aveam la mine şi chiar şi în mine — tremuram ca şoarecele în gheara pisicii. Costică a dispărut, de parcă nici n-a fost pe acolo.

— D-apoi, hai, băiatul mamei, în ogradă, că mama are leac! Te-am înțărcat de țâță, te-oi înțărca şi de fumat!

Pe prispă era o frumusețe de vărguță de salcie, cu care eu zădăram gânsacul. Mama a înşfăcat-o şi mi-a înroşit fundul, de săream în sus ca pe jăratic. Ruga mea, că n-oi mai fuma, nu era auzită nici pe Pământ, nici în Ceruri. Când mama a socotit că mintea prin fund a ajuns la cap, a cuvântat:

— Asta, dragul mamei, îi avansul, dacă mai fumezi primeşti şi solda întreagă.

Fundul meu era ca-n vorba ceea: „Nici nu poți şede, nici nu-l poți vede"... Dar i-am rămas profund recunoscător scumpei mele mame, pentru că m-a salvat de cele rele. Lucrând aproape jumătate de veac învățător şi profesor, pentru mine rămâne o enigmă, totuşi, cum mama, o țărancă fără studii, a reuşit, în câteva clipe, să mă salveze de viciul omenirii — nicotină, droguri... Tristețea mea a trecut repede. Ştiam că acolo unde dă mama, creşte, iar unde dă străinul — putrezeşte.

S-a-necat nenea Pahomi

Ca şi în alte părți, în satul nostru se întâmplau şi unele nenorociri: unii erau azvârliți de cai, alții împunşi de buhai, unora le ardea casa, pe unii Nistru îi înghițea — vara la scăldat, iarna la patinat, că multe produhuri pentru adăpat vitele erau. Înainte de a pleca la prăşit, mama mă povățuia să nu mă duc la scăldat de unul singur, da împreună cu mucuța Panaghia. Apoi se uita semnificativ la gardul de nuiele: „Le vezi, diseară toate-s ale tăle". Eu mă uitam la mama cu atâta încuviințare, de parcă aş fi încercat să-i iau grija din spinare. Dar cum căruța urca la deal, eu, gol-goluț, alergam la Nistrul cel cu apă lină — limpede ca lacrima, răcoritoare şi dătătoare de sănătate. Cu prietenii mei, băieți din mahala, ne scăldam cât ne țineau băierile. În jur, oamenii munceau şi cântau:

Vântul bate apa trece,
Pietrele rămân...
E şi grea, dar şi frumoasă
Viața de român!

Pe mal, cât cuprindeai cu ochii, se vedeau fete mari, fete frumoase. Sprintene, cu picioarele goale, ele alergau de colo-colo, înşirând pânze, prosoape, cadriluri, năframe — zestre țesută în timp de iarnă, pe care acuma o ghileau, o uscau şi, mândre, la lume o arătau. Frumoase erau când ghileau, dar şi mai frumoase, când săltau sau se aplecau, punând la capete pietricele, să nu le ia vântul zestrea. Bărbații intrau în apă cu căruțele, umpleau poloboacele, din care stropeau apoi răsadul de tutun. Numai în inima Nistrului, pluteau luntri cu pescari. Nu mă lăsam dus de la scăldat nici în ruptul capului — cum nu se lasă dusă capra la târg. Dar vorba veche: „Nu-i cum vrea omul, ci cum dă Domnul". Apărea pe mal mucuța care răcnea:

— Aici eşti, pezevenchiule? D-apu ce ți-o spus mamă-ta? Fără mine să nu ieşi din ogradă!

Mă prefăceam că n-o aud.

— Ian ieşi mai repede, că ți-a creşte o salcie în fund!... Las, că vine maică-ta...!

La aceste cuvinte ieşeam din apă, rugând-o să nu-i spună nimic mamei... Dar erau şi timpuri când Nistrul, ieşindu-şi din maluri, devenea o groază, o străşnicie, un potop, ducea în beznă tot ce-i ieşea în cale: vietăți, case, copaci. Aşa, într-o dimineață, după o ploaie mare ca din găleată, oamenii alergau la Nistru cu furci, greble şi țepoaie de încărcat fân, parcă veneau turcii. Toți strigau:

— Haideți la Nistru, a înnebunit peştele. Am alergat şi eu cu băieții din mahala. Apa Nistrului era tulbure-tulbure ca o mocirlă. Peştele sărea în sus, de parcă se frigea pe tigaie. O parte nimerea pe mal şi era strânsă de oameni direct în saci. O parte plutea la suprafață, cu gura căscată. Bărbații, cu izmenele suflecate, se apropiau, înfigându-i cu furcile sau țepoaiele, scoțându-i pe mal. La fel făceau şi cei cu greblele. Bărbații mai viteji înotau la adânc, unde pluteau somni mari cât covata, înfigeau furca şi, cu mari eforturi, reveneau la mal. Era o ocupație periculoasă. Somnul puternic se zbătea, de parcă ar fi fiert apa. Mulți au reuşit, iar nenea Petru Pahomi nu s-a mai întors... Pe umerii băiatului său cel mai mare, Mihai, a rămas toată grija familiei.

— Mă duc, mamă, să mă angajez undeva, să fac un ban, pe mata te-oi ajuta şi eu m-oi ridica.

— Du-te, dragul mamei...

Într-o seară, căscând gura pe la poartă, văd că intră în ograda noastră un flăcău înalt, puternic, cu ochi mari şi blânzi.

— Bună seara, băiete!

— Da tu cine eşti? l-am întrebat eu curios.

— Eu îs Mihai.

— Şi ce faci aici?

— Vreau să vorbesc cu taică-tu, să vă ajut la gospodărie.

— Da ştii a merge călare?

— Ştiu!

— Atunci hai cu mine, tata îi după casă, unge căruța cu dohot...

Au vorbit, s-au tocmit, au bătut palma.

Mihai trăia şi lucra împreună cu noi. Din seara aceea, acest tânăr a devenit pentru mine ca un frate mai mare. Îl urmam peste tot şi, atunci când eram cu el, mama era liniştită. După ce veneam de la păscut vitele, la masă vorbeau ceva despre trebile casei, Mihai lua sumanul tatei, încăleca şi se ducea pe noapte cu caii la păscut pe mas. Despre aceste nopți de vară auzisem multe, dar nu ştiam cum arată. Dar vorba ceea: „Mai bine o dată să vezi, decât de o sută de ori să auzi". Şi pentru că însuşisem deja un vicleşug: dacă te rogi frumos, vârstnicii cedează, am început să-mi fac planuri serioase în acest sens.

Cu caii pe mas

— Mihai, te rog frumos, ia-mă şi pe mine cu caii pe mas.

— Te-aş lua, da tata te lasă?

— Tata mă lasă, nu ştiu mama, ce-a zice?...

— Tu să te porți frumos cu ea, şi-o să te lase.

Mihai mi-a dat un sfat de aur. Dacă mai înainte nu ridicam un capăt de ață, acum mă țineam scai de mama, rugând-o să-mi dea cât mai mult de lucru. Îndeplineam imediat şi bine orice-mi dădea să fac. Strângeam puzderia de la bătătoare, făceam țevi pentru stative la cicârâc, dam apă la vițel, purcel, păsat la pui, aduceam ouăle din cuibare şi alungam uliii cu descântece de felul: „Ihai-hai, ihai-hai, bulihari!" — că tare mulți pui mai cădeau în ghearele lor. Se învârteau mult, până puneau ochiul pe vreun pui, apoi cădeau ca piatra, îl înşfăcau şi... duşi erau.

Mamei îi creştea inima de bucurie şi seara, când se adunau toţi, i se lăuda tatei: „Măi Ilie, d-apoi băiatul nostru s-a cumințit şi tot ce face, îi sporeşte". Mâca Panaghia ducea degetul la gură şi-i zicea mamei: „Zi să nu fie de deochi"!

Tata, mulțumit, făcea: „D-apoi cum, Mărioară, că-i flăcău! Degrabă merge la şcoală"...

Mihai s-a ridicat:

— Mă duc să gătesc caii pe mas...

„Amu-i amu", mi-am zis:

— Mă duc şi eu, tată.

— Unde? a sărit mama.

— Cu caii pe mas, gata să încep a buhăi.

— Văleu, văleu, şi mult te-ai gândit? Ia vorbeşte, Ilie, cu dânsul!

Tata şi-a pus mâna în cap — semn că va lua o decizie importantă (de şapte ori măsoară şi o dată taie).

A intervenit salvatorul meu, Mihai.

— Lasă-l să meargă, bade Ilie, că amarnic bine merge pe cal... şi caii sunt în mintea lui: apleacă capul, da el, ținându-se de coamă, încalecă.

Tata, zâmbind, a adăugat:

— L-am văzut! Se ține bine, bărbăteşte. De unde am, de unde n-am, am să-i cumpăr un mânz, să-l crească, să-l călărească şi să facă serviciul la „Călăraş cu schimbul", că e mai uşoară cavaleria decât infanteria, unde am slujit eu.

— Ei, hai, pune-ți o cămaşă mai călduroasă, căciula cea căptuşită cu blană de ied şi încalecă. De ieşi din cuvântul lui Mihai, nu mai vezi „mas", cum nu-ți vezi ceafa.

Mihai a luat cojocelul cu care să mă învelesc noaptea, m-a ajutat să urc pe cal, apoi am pornit.

— Să veniți mai devreme, că mâine ne ducem tocmai la Dumbrăvița!

... Caii ştiau unde se duc, se grăbeau foc, când la treapăt, când la galop, la iarbă aleasă şi la odihnă. Curând, am ajuns în Dealul Morilor. Am coborât pe frâu, ținându-mă de coamă. Mihai a împiedicat caii, a luat sumanul şi cojocul şi m-a îndemnat: „Hai, Borea, la foc!..."

Nimerisem într-o lume nouă: o lume a nopții, o lume din poveşti. Stăteam vrăjit de farmecul nopții, care, de astă dată, nu mă speria ca înainte. Câmpia era presărată cu cai şi mânji. Deasupra domnea cerul: „Noaptea senină, cu stele plină..." Şi toate stelele îmi făceau din ochi, de parcă mi-ar fi zis: „Bun venit, copile, în împărăția nopții!". Şi luna cu colțuri, ca de la barizul mamei, mă chema

la ea. Numai umbrele negre ale morilor de vânt (şapte la număr) îmi aminteau, că nu-s în ceruri, ci pe pământ. Focul lumina şi am reuşit să recunosc mai multe feţe — erau flăcăi din mahala. I-am salutat — Mihai m-a luat în braţe... Flăcăii povesteau, râdeau, iarăşi povesteau, însă nu poveşti de pe cuptor... Aici se dădea răspuns la orice întrebare: cum se şede la şezătoare; ce trebuie să spui la însurătoare; trebuie sau nu să vorbeşti la scăldătoare; cum să săruţi mâna popii la cununie şi cum să taci la cumetrie. Şi întrebările, şi răspunsurile erau atât de hazlii şi caraghioase, că toţi râdeau atât de tare de săreau scântei din foc. Se vorbea de dragoste — minunea-minunilor, taina-tainelor, miracolul-miracolului vieţii omeneşti. „Dragostea te îndeamnă, te cheamă, te aprinde, te înalţă zicea cineva... Dacă la sfârşitul vieţii, omul regretă ceva, o face numai pentru aceea că n-a dovedit să se sature de dragoste...". Că vorba cântecului:

Omul, cât e de bătrân,
Tot mai vrea mere din sân!

Printre cei din jurul focului era unul mai ghiduş, Stiopa Nour, feciorul proprietarului de restaurant (în anii 1930-1940 în Molovata, lucra un restaurant de lux, gestionat de Gheorghe Nour). Stiopa îşi făcea studiile la oraş. La el am văzut pentru prima dată ghete cu patine înşurubate de tălpi. El era şi autoritatea de lângă foc.

— Are Molovata un obicei: noaptea fetele şed cu flăcăii...
— Da tu-ai şezut vreodată? l-a întrebat cel de-alături.
— De câte ori...
— Şi cum îi?
— Îi ghini! Îţi pierzi minţile.
— Da de ce ţi le pierzi?
— Că n-ai voie să dezbraci fata!
— Da de ce n-ai voie?
— Că nu vrea ea!
— Da ce, i-i frig?
— Nu. Se teme să nu se frigă!
— Da dacă o dezbraci cu de-a sila?
— Primeşti un melesteu în cap!
— De la cine?
— De la maică-sa, care veghează la uşă şi, la nevoie, intră...
— Ei, dacă-i vorba de melesteu, nu mai face să şezi c-o fată... şi a tăcut.

Stiopa tăcu şi el o habă, apoi a adăugat:

— Face! Încă cum face. Dacă fata vrea să se culce cu tine, tare mai face.

Cei descurajați de melesteu tăceau. Şi mă trage michiduță pe mine de limbă:

— Bădiță Stiopa, da de ce face?

— Că fata-i dulce ca mierea.

— Da unde ține mierea?

— Într-o floare...

— Da cum mănânci miere dintr-o floare?

— Ca albina. Ai văzut, cum albina se duce cu acul după miere la floare?

— Da, am văzut.

— Apoi la fel şi băiatul se duce cu acul...

— Da eu n-am ac...

La aceste cuvinte toți cei din jurul focului se stricau de râs, de tocmai stingeau focul. Mihai, după ce îşi şterse ochii cu pumnii, a adăugat:

— Da poznaş mai eşti, măi Borea, n-am râs aşa de când mă ştiu, ai să fii artist! Hai acasă, că se luminează de zi...

M-a urcat pe calul lui, ținându-mă în brațe... m-am trezit pe cuptor — dar noaptea de la „mas", noaptea caldă, noaptea ceea minunată mi-a rămas în suflet pe o viață.

Unchiul meu Ionaş – artist vestit şi dirijor de cor

... Cu toate că eram copil, aveam deja idoli. Nu numai în poveşti, ci şi în viață. Era fratele mai mic al mamei (al 11-lea la număr) — Ionel, dezmierdat Ionaş. Era mezinul, şi bunelul Vasile voia să-l facă plugar vestit. Spera că-i va aduce mulți nepoți şi la bătrânețe va avea cine să-i dea o cană de apă. Bunica Anisia tare se mai bucura, auzind laude la adresa feciorașului ei drag. Învăța bine, dar şi mai bine cânta în biserică, unde preotul Simion, dascălul şi diaconul conduceau vestitul cor bisericesc, ajuns, în timp, laureat al mai multor concursuri din Chişinău (spre mândria mea, mama cânta în corul bisericii).

În fiecare sâmbătă seara, când se trăgea clopotul, urmăream, cum tineri şi vârstnici se grăbeau la repetiție. Ionaş, care trăia departe de biserică, venea alergând şi, dându-mi din mers câte un măr sau câte o prăsadă, se grăbea, că era primul solist al corului. Toate bune şi frumoase până când, într-o zi, slujitorii bisericii l-au chemat pe Ionaş la o convorbire:

— Să mulțumeşti, măi băiete, lui Dumnezeu, că ți-a dat un glas de-o frumusețe rară, ți-a dat talent. Şi e păcat că-l iroseşti pe la nunți şi cumetrii. Roagă-ți părinții să te dea la o şcoală de dascăli din Chişinău. Ai să devii mare cântăreț, mândria țării şi a bisericii noastre, unde ai făcut primii paşi în arta muzicală.

Bădița Ionaş a mulțumit părintelui pentru povață şi s-a dus să vorbească cu bunica.

— Mamă! Mamă! a strigat el de la poartă.

— Ce-i, dragul mamei?

— Sfinția Sa, preotul, a spus că trebuie să mă fac popă (a exagerat el).

— Aracan de mine şi de mine, chiar aşa a zis?

— Da, mamă, şi vă rog să mă dați la şcoala bisericească din Chişinău.

— Of, dragul meu, am crescut o duzină de copii şi tare mi-am dorit ca macar unul să fie învățat; da să mai fie şi popă — asta-i darul lui Dumnezeu. Şi-a făcut cruce şi a continuat: Ionaş, fecioraşule, eu tare te-aş da, da numai taică-tău hotărăşte. Să-l aşteptăm să vină de la muncă.

Seara, după ce-au stat la masă, părinții şi feciorul, că ceilalți toți erau deja aşezați pe la casele lor, bunica Anisia a început cu glas dulce şi duios:

— Măi Vasile, da ştii, avem în casă o bucurie...

— A fătat vaca doi viței?

— Încă mai mare.

— Da, spune-odată, nevastă hăi!

De frică să nu greşească ceva, bunica a zis:

— Iaca, Ionaş ți-a spune mai bine.

— Ascult...

— Tată, preotul a spus că trebuie să mă fac popă. Vă rog să mă dați la şcoala din Chişinău! a îngânat bădița Ionaş fraza învățată pe de rost.

— Ce să te faci?... a sărit ca ars bunelul.

— Popă...

— Popă?...

— Popă.

— Te fac eu popă!!! Şi preoteasă-ți găsesc... la prăşit. Nici *Tatăl Nostru* n-ai s-apuci să spui... Colăcei molcăluți vrei? Cu vinişor roşu să te împărtăşeşti?... Am să-ți dau eu popă. Mâine la prăşit... de toate ți-oi da: şi măliguță molcăluță şi apşoară limpejoară, că nu te doare capul de-o bei... Te fac popă pe toată gospodăria, să am sprijin la bătrânețe...

Bunelul a tăcut... Din colțul basmalei, pe care bunica o ținea la față, au început să cadă picături fierbinți, ce se topeau încet, odată cu visul de a-l vedea pe Ionaş popă. A urmat o pauză grea, apăsătoare. Deodată un glas de clopoțel, melodios a răsunat în toată casa:

— Tată, da eu totuna mă duc!

După o zi de muncă, bunelul Vasile s-a ridicat greoi şi şi-a scos cureaua: până acum niciun copil n-a îndrăznit să-i întoarcă cuvântul:

— Ce-ai zis?

— Totuna am să mă duc!

— Ai să te duci când oi muri eu!!!

Şi casa s-a umplut de şuierăturile curelei şi țipetele lui Ionaş. Bunica a sărit ca o cloşcă între ei.

— Lasă-l, Vasile, că încă-i copil! Stai, Vasile...! şi l-a apucat de mână.

— Fereşte-te, c-o primeşti şi tu!

— Bate-mă pe mine, da lui dă-i pace!

Această vorbă l-a şi oprit pe bărbat.

— Dimineață, la prăşit!

Femeia şi-a cuprins feciorașul.

— Ei lasă, e necăjit şi el, sărmanul, a crescut mulți flăcăi şi fete, da amu prăşeşte singur... Mama ți-a aşterne pe prispă, că aerul curat pe toate le vindecă...

Casa a adormit. Dimineață bunelul s-a aşezat în genunchi în fața icoanei, a spus *Tatăl Nostru*, a bătut trei mătănii, de parcă se pocăia pentru fapta de aseară, apoi a întrebat cu glas domol, ca un copil ce a făcut pozna:

— Anisie, da unde-i băiatul nostru?

Bunica s-a uitat blândă la el şi a spus împăciuitor:

— Da unde să fie? Pe prispă s-a culcat...

— Mă duc să-l scol...

Pe prispă nu era nimeni, numai horboțica pernei sălta la aburirea vântului.

— Ei, cred c-a şters-o înainte la ogor, ştrengarul, şi-a zis bunelul şi s-a pornit să aducă boii din şopron. Dar boii nu erau acolo.

— Cum aşa? O viață am fost pe la nunți, cumetrii, la hramuri şi sărbători, în sate apropiate şi îndepărtate, la slujbe pe la mănăstiri şi biserici, câte trei zile hrămuiam, chefuiam, petreceam şi când veneam, mătura, cum o lăsam în uşă, aşa o şi găseam, da amu... Da poate-s la harman? Că se mai dezleagă câte-odată, se consola bătrânul, pornind să caute boii. Întreba ba pe unul, ba pe altul, de nu

i-a văzut. S-a dus la harman, la Nistru, în grădini pe Bahnă, în grădini pe Vale, da boii parcă au intrat în pământ. Spre amiază, a întâlnit un cumătru de pe Hârtop:

– Bună vreme, cumetre Vasile!

– Buna, a răspuns bunelul obosit.

– De ce eşti aşa necăjit?

– Am prăpădit boii.

– Eşti de aldămaş, cumetre! Sunt boii, cu ochii mei i-am văzut...

– Când?

– La primul cântat al cocoşilor... Tocmai controlam dimineața undițele şi coboacele şi i-am văzut.

– Încotro s-au dus? i-a luat bătrânul vorba din gură.

– Țineau drumul spre Orhei, finul Ionaş îi ducea de curmei.

– Cumetre, îți pun aldămaş... Şi am să-i mai dau la unul...

Bunelul a înțeles totul: era joi – zi de iarmaroc.

Din om în om l-a găsit pe gospodarul din Jeloboc, care cumpărase boii la un preț de nimic de la un flăcău între două vârste.

– Omule, a zis bunelul, ai şi tu copii şi să dea Domnul să nu-ți facă trăsnăi. Creştini suntem, na-ți banii şi întoarce-mi boii. Bunelul a adus boii acasă, aşteptând feciorul la aldămaş.

În zadar îl ruga bunica să-l ierte, să-l primească de Crăciun, de Sfântul Vasile. Bunelul avea un singur răspuns: „Nu-mi trebuie popă la casă!"

De la Chişinău soseau veşti frumoase: mulțumiri de la director şi de la dascăli. Studenții, veniți în vacanță, le transmiteau părinților că Ionaş e sănătos şi învață bine. Preotul bisericii binecuvânta părinții pentru grijă, neştiind adevărata istorie.

În ajunul Paştelui, bunica i-a zis bunelului:

– Iaca, vin Sfintele Sărbători – Învierea Domnului, dacă nu primeşti băiatul la sărbători, n-am să te iert nici de-a doua, nici de-a treia.

– Anisie, Anisie, ai avut dreptate întotdeauna. Îl chem de Paşti să ciocnim ouă roşii. Şi te rog de mă iartă şi de-a doua, şi de-a treia oară.

– Dumnezeu să te ierte.

Pentru mine, unchiul Ionaş era un adevărat erou, chiar mai mare decât cei din poveşti. Nu de-atâta că de câte ori venea, îmi aducea bomboane, da de-atâta că a luptat şi a procedat aşa după cum i-a cerut sufletul.

După absolvirea şcolii de la Chişinău, în urma unor testări, a fost înscris ca bursier la Bucureşti, la Conservator. Ce fericire! Un copil de ţăran basarabean a ajuns student la Conservatorul de Stat al României, în inima ţării, şi încă fiindu-i asigurată învăţătura.

Zadarnic încearcă azi indivizi de tipul lui Vasile Stati să insinueze că Basarabia era o provincie fără cultură, fără drepturi. Eu ştiu că, în cei douăzeci şi doi de ani (1918—1940), feciorii ţăranilor basarabeni puteau să înveţe la cele mai prestigioase instituţii din Regat, iar specialişti de cea mai înaltă calificare au fost trimişi să muncească pe teritoriul Basarabiei.

Tata – om gospodar, ales primar

... Anul 1938. Statul îşi făurea viitorul: în ţară s-au organizat alegeri libere. În Molovata simpatiile pentru partide se schimbau de la o mahala la alta. Unii candidaţi erau susţinuţi de cei din Hârtop, alţii — de cei de pe Vale, alţii — de neamuri şi cumetri, alţii — de clanuri. Dar vorba ceea: „Copilul cu multe moaşe, rămâne cu buricul netăiat". În urma alegerilor, niciun candidat n-a acumulat numărul necesar de voturi. Şi atunci, sătenii, neavând timp de pierdut, au hotărât ca duminică, după slujbă, drept în ograda bisericii, faţă de preoţi şi credincioşi, să propună o candidatură care să posede trei calităţi esenţiale:

1. Să nu fi făcut parte şi nici acum să nu figureze în vreun partid; 2. Să fie omul, care a demonstrat că-şi poate conduce propria gospodărie; 3. Să nu aibă multe neamuri, care ar forma un clan.

Din opt candidaţi înaintaţi de comisie, candidatura tatei a corespuns cerinţelor (n-a fost în vreun partid, era înfiat, avea gospodărie înfloritoare). Oamenii au trimis documentele tatei în judeţ spre validare. Pentru a se convinge că lucrurile stau tocmai aşa, că asta este voinţa sătenilor, prefectul judeţului Orhei, domnul Marinescu, s-a deplasat personal la faţa locului. Maşina prefectului s-a oprit la poarta noastră (mai văzusem eu maşini, dar atât de aproape — pentru prima dată, îi puteam vedea toate drăcăriile). Din maşină a ieşit un bărbat înalt, frumos, care a salutat oamenii şi i-a invitat în ogradă.

I-a dat bineţe mamei şi tatei, apoi l-a rugat pe tata să-l însoţească prin gospodărie: s-a dus la caii ce ronţăiau părângul din căruţă; le-a netezit coamele, a trecut cu palma peste spatele lor să vadă dacă sunt ţesălaţi; s-a uitat în gogineaţă

şi a văzut că-i curat şi în treucă este apă şi hrană; s-a îndreptat în şură, unde era numai viţelul cu ieslea plină cu chirău, că tocmai l-adusesem de la Nistru. Apoi, brusc, a intrat în răsadniţă (grădina, unde creşteam răsadul de tutun). Răsadul era mare, numai bun de răsădit. Ramele de sticlă, semiridicate, permiteau aerisirea şi călirea plantelor. A smuls un fir, l-a privit atent, ca un gospodar priceput la agricultură: Soiul *Molovata* — cea mai întrebată producţie în ţară, dar şi pe piaţa mondială, mai cu seamă în Franţa; e o producţie strategică. Apoi s-a dus în fundul grădinii, la closet. Mama, care mă ţinea de mână să nu fac vreo trăsnaie, s-a făcut şi mai mică. Dar totul s-a trecut cu bine. Nu în zadar ne zicea ea: „am să vă dau cu nasul" de faceţi murdărie acolo unde nu trebuie. Prefectul, întorcându-se în ogradă, le-a spus oamenilor adunaţi acolo:

— Aţi ales un om gospodar, cu spirit de iniţiativă. Acestui om nimeni n-o să-i poată reproşa: „Du-te mai întâi la tine şi fă ordine, apoi să mă înveţi pe mine". Salut alegerea pe care aţi făcut-o. Să mergem la primărie pentru formalităţi.

Tata, având stimă faţă de oamenii care l-au primit ca pe-un fecior, n-a putut să refuze rugămintea, acceptând să devină primarul Molovatei. Evocând acele timpuri, scriitorul şi publicistul Tudor Ţopa nota în una dintre lucrările sale: „... Ilie Vasiliev, primarul satului, se avea de bine cu toţi locuitorii...".

Tata rezolva problemele ţăranilor şi ale satului. Se întorcea acasă seara târziu şi nu mai avea vreme să se ocupe de gospodărie. Mama abia de se descurca de una singură. Sora Alexandra nu mai era printre noi, murise în urma unei răceli. Cel mai mare ajutor mama îl avea de la sora Nadia, de nouă anişori, care făcea tot ce-o ruga, nu ca de la mine, căruia spusele mamei pe o ureche-mi intrau şi pe alta-mi ieşeau. Trebuia să mă motiveze serios, ca să fac vreo treabă:

— Dragul mamei, au fost la noi directorul şcolii, domnul Sagin, şi Sfinţia Sa, preotul Simion, care te vor înscrie la şcoală. Da' la şcoală trebuie să mergi cu haine bune. Dacă îi paşte bine viţica, om vinde-o şi mama ţi-a cumpăra bască, haine, papucei şi chiar o minge de cauciuc. Ultima promisiune a avut efectul unei bombe.

— Mă duc, mamă, chiar amu mă duc!

Frumoase erau mingile celea: jumătate roşii, jumătate albastre, nu ca a mea, de cârpe, cu care jucam oina. Tare-mi plăcea să mă joc cu mingea... Şi noaptea visam că mă jucam cu băieţii din mahala. Pietricelele — dezvoltau iscusinţa degetelor de la mâini. Zâga, balahurul erau cioplite din stejar, aveau forma unui păhărel cu picioruşul rupt cu o ţintă în vârf; se învârteau cu o biciuşcă de aţă, atingând rotaţii ce vuiau ca avionul (multă probozeală am mâncat de la mama şi

mucuța, că le tăiam fusele, făcând zâgă). Țurca — un bețișor ca un creion pe care trebuia să-l loveşti, ridicându-l în aer; apoi, în aer, să-l mai loveşti o dată cât mai departe, după ce, cu viteza iepurelui, trebuia să alergi spre zona salvatoare. Da mingea era altceva...

Mânatul cercului era deja o probă sportivă. Drept echipament servea un cerc de la bucşa căruței şi un bastonaş ce avea la capătul de jos o semilună din cerc de poloboc. Pândeam momentul când nu treceau căruțe şi ne aliniam de-a latul drumului. Porneam cercurile la comandă. Cei ce cădeau sau pierdeau cercul, ieşeau din joc, iar cei ce ajungeau la finiş erau fericiți, chiar dacă multora ne sângerau degetele de la picioare.

La mânatul cercului eram primul din mahala. Mă învățase să-l mânuiesc bunul meu prieten Vasile Portărescu, feciorul fierarului. Nanu Dumitru Portărescu, bărbat înalt, puternic, care purta întotdeauna o pestelcă mare, trăia gard în gard cu noi. Tata numai la el potcovea caii şi trăgea şinele la roți. După ce lucrul era făcut, tata turna câte un pahar de vin *Noua*, zicând:

— Cumetre Dumitru, să auzim numai de bine, că bun meşter mai eşti. Pe drumuri grele am umblat, da caii mei n-au şchiopătat defel.

Vasile îşi ajuta părintele la fierărie, trăgând foiul cel mare, care sufla peste foc mai tare ca Buzilă din povestea lui Ion Creangă. Când pierdeam cercul sau mi-l „împrumutau" acei cu mâna lungă, Vasile mă liniştea: „Îți fac altul, mai bun, o să-i întreci pe toți". Şi rotunjea cu pila marginea cercului, de se lipea mânătoarea precum stropul de ploaie de țărână. Vasile a fost unul dintre cei mai buni prieteni ai mei. Îmi este prieten şi azi.

Strechea – necazul copiilor

... Mamei i se lumina fața, când vedea cum eu şi Nadia, cu merindele în traistă, porneam cu vitele la păscut:

— Borea, să fii cuminte, s-o asculți pe Nadia!

— Am să fiu ca sfântul! Da în gândul meu îmi ziceam: n-aş mai avea ce face decât să mă supun fetelor. Nu-mi plăceau deloc fetele, pentru că nu voiau să se joace, să se trântească, să se suie în copaci, să sară de pe mal în lutărie — erau fricoase. De aceea, atunci când eram în compania lor, meşteream cozi de puhă, împleteam bice ori făceam țuruiece din salcie sau din alt copac. Întrucât aveam

nevoie ca mâinile să-mi fie libere, pentru a lucra cu cuțitul, deştept cum eram, mă încingeam cu funia de la viţică şi ea mă purta încet, păscând pe marginea drumului. Soră-mea nu accepta invenția mea.

Totul a fost bine şi frumos până la amiază, când s-a iscat din senin un bâzâit înspăimântător: o streche, viespea animalelor. Vitele au ciulit urechile, au pus coada pe spinare şi tulea la vale. Nadia a scăpat frânghia cu tot cu vacă, iar eu — vai de capul meu „cel deştept". Am fost târât prin țărână, bolovani, ponoare şi ogoare. Norocul meu că, într-un câmp, nişte oameni au sărit cu sapele şi au oprit viţica. M-au dezlegat, mi-au dat apă, m-au spălat pe față, m-au descântat de sperieți şi, aflând al cui sunt, m-au probozit: „Păi, aşa fac feciorii de gospodari?".

Ruşinat, am luat frânghia în mână şi m-am dus la soră-mea să-i cer de mâncare, că în traista mea era doar țărână. Nadia m-a jelit şi nu i-a spus mamei un cuvinţel. A doua zi, după ce ne-a hrănit cu scrob, măliguță şi o strachină cu lapte, mama ne-a pus în traiste câte o hrincă de pâine, urdă şi prăjiţei întorşi. Nevestele din Molovata sunt meşteriţe neîntrecute la asemenea copturi. Venind lângă noi, mama ne-a zis:

— Băietul mamei, s-o asculți şi azi pe soră-ta, că-i mai mare!

— Dacă eu nu mă duc!

— Da de ce nu te duci?

— Că sunt streche! Şi vitele o iau la fugă!

— Mare lucru, or zburda oleacă şi s-or opri.

— Totuna nu mă duc!

— He-he, d'apu mama are şi ac de cojoc!

Ştiind ce înseamnă asta, am rupt-o din loc, şi dus am fost. Mama a oftat din greu:

— Vii tu acasă! Apoi a legat viţica de coarnele vacii şi soră-mea s-a pornit singură să pască vitele. Am umblat eu cât am umblat prin mahala, dar nu aveam cu cine să mă joc — toți de seama mea dădeau câte o mână de ajutor la gospodărie. Tiptil-tiptil, am intrat pe poarta deschisă. Când colo, hop, şi mama pune mâna pe mine:

— Tu ai văzut vreodată golani?

Tăceam.

— Apoi îți spun eu: îs leneşi, puturoşi, nu vor să lucreze şi de-atâta îs goi-goluți. Pe degeaba nimeni nu le dă nimic. Iată, n-ai vrut să lucrezi, n-am să-ți dau nimic, ai să rămâi gol-goluț.

Într-o clipă, mama a smuls cămăşuţa cu tot cu izmănuţe de pe mine.

— Iac-amu, fugi! a închis ea portiţa cu zăvorul, lăsându-mă gol în drum. Şi, să vedeţi minune, dintr-o dată mă făcusem cumincior şi smerit ca un îngeraş. Mi se părea că toată lumea se uită la mine. M-am lipit de un stâlp, de parcă stăpâneam cu umerii porţile noastre mari, cu cozoroc de şindrilă deasupra. Aşteptam. Ştiam că mama e cea mai bună din lume şi acuşi-acuşi o să-mi ierte pozna. Dar s-a întâmplat imprevizibilul. Vorba ceea: „Ce ţi-i scris, în frunte ţi-i pus". Când m-am uitat mai bine în jur, am văzut că din vale, pe drumul ce urca spre biserică şi şcoală şi care trecea pe lângă casa noastră, urcau preotul, directorul şcolii şi primarul satului, adică tata. Şi, când m-a scânteiat gândul c-o să-l fac de ruşine — gardul de piatră de vreun metru şi jumate l-am asaltat fulgerător, căţărându-mă până sus şi răsturnându-mă dincolo pe născheala de pământ (în gard erau găuri rămase de la construcţie). Cei trei mergeau încet, discutând, probabil, probleme importante, că pe mine, un ştrengar iute ca iepurele, nici nu m-au observat. Am scăpat de una, dar mamei ce să-i spun?... Cum am nimerit în ogradă? Am hotărât să aştept până mama se va duce după apă şi portiţa va rămâne deschisă, că zăvor numai dinăuntru avea. Zis şi făcut. Am deschis ferestruica de la cuptor şi, ţuşti!, pe lejancă, apoi pe vatră. Am ajuns în mijlocul casei. Apoi m-am lipit de fereastră, aşteptând. S-a auzit glasul blând al mamei:

— Hai, mamă Panaghie, în căsoaie! Cât te-i odihni, eu oi toarce un fuior.

Mama cu pruncul în braţe, mucuţa cu furca, caierul şi fusul au deschis uşa de la tindă. Singurul adăpost salvator, care mi-a apărut înaintea ochilor, a fost cuptorul fără gurar şi m-am strecurat în fundul fundului. Mâca Panaghia a luat-o cu drag din braţele mamei pe surioara mea Valia şi a aşezat-o în albie, rostind:

— Mărioară hăi, îi toată Ilieş, s-o păzească Maica Domnului, să aibă părinţi şi noroc... şi a început s-o legene.

Iar mama face de colo:

— Să deie Dumnezeu! Apoi — caierul în furcă, furca în brâu şi fusul se învârtea titirez. Mucuţa povestea multe şi mărunte, se părea că-s de la începutul lumii, de la coborârea lui Adam şi Eva pe pământ. Mama asculta vorbele soacrei ca o noră respectuoasă. Acest lucru o mângâia pe bătrâna care atât de mult şi-a dorit să ajungă să-şi vadă nepoţii. Povestea ei era fără sfârşit...

De unde putea să ştie ea, sărmana, că nepotul ei năzbâtios a mâncat dimineaţă doar lapte şi acum, spre amiază, o pusese de mămăligă!!! Am răbdat cât am putut, apoi „am făcut-o lată". Mucuţa şi-a oprit povestirea, s-a uitat în jur, spre vatră, spre uşă, s-a ivit sub laiţă, apoi a zis:

— Mărioară, hăi! Nu-ți pare că miroase a ceva?

— Cred că vreo mâță a făcut şotia, a răspuns mama.

— Mărioară, aista nu-i de mâță! (mucuța Panaghia avea un miros fin: dacă mama făcea friptură de cârlan, ea nu că nu mânca, în casă nu intra, rozând după aceea tigaia cu scoici şi marmuri, până strălucea). Bunica s-a ridicat de la albie: mirosea, păşea, mirosea, păşea, până a ajuns la gura cuptorului. S-a aplecat şi s-a uitat înăuntru: privirile noastre s-au întâlnit...

— Mărioară, ziceam eu că nu-i de mâță! Îi de motănaşul meu cel scump. Vină la mucuța, ieşi repejor din fundul cuptorului!

Am ieşit plin de funingine şi cu cenuşă pe cap.

Mama face mirată:

— Cum de-ai nimerit în cotruță ca michiduță?

— Dacă venea popa...

— Care popă?

— Al nostru...

— Şi cu cine era popa?

— Cu directorul şi tata.

— Aracan de mine! Şi te-au văzut?

— Nici o țâră! Eu am sărit gardul în ogradă şi nu m-au observat.

— Vai de mine şi de mine, aveam să trag o ruşine...

— Mamă, pe crucea mea că nu m-au văzut!

— Ei lasă, slavă Domnului că s-a trecut şi asta. Hai să te spăl, să te îmbrac şi mănâncă lapte, că a mai rămas oleacă de dimineață.

Văzând atâta bunătate şi căldură în ochii mamei, am zis:

— Mamă, de acum înainte am să fiu cuminte şi mă duc la sora Nadia s-o ajut, că-i tot acolo, la Vadul Rohiului.

Auzindu-mi vorbele, mama s-a îndreptat din spate, a zâmbit şi pe loc a devenit fericită. Dar făgăduințele mele nu țineau mult, fix ca lacul de ploaie. Năzbâtiile mele se țineau lanț.

Mama, care nu putea lucra liniştită din cauza mea, se temea, să nu fug la scăldat, de unde uneori copiii nu se mai întorceau; să nu alerg la harman, unde se dădea foc la scârtele şi snopii de grâu; să nu mă duc la lutărie, unde, cățărându-se după cuiburi de rândunele, cei neatenți rămâneau betegi pe viață.

Experiență de viață

— Ilie, ian ia la primărie băiatul ista. Acolo-s oameni mari şi n-o să facă şotii.

Tata s-a unit. Astfel am nimerit în miezul evenimentelor. Eram martor la tot ce se petrecea în sat de dimineață până seară. Memoria de copil e cea mai durabilă. Multe se uită, dar ceea ce-a fost în copilărie se păstrează până la ultima suflare. Memoria mea înregistra momente senine din viața Basarabiei Române. În Molovata, unde până la 1918 era doar o singură şcoală parohială de patru clase, în care se preda doar în limba rusă, de parcă era în fundul Rusiei, acum funcționa minunata şcoală de şapte clase cu predare în limba română, a băştinaşilor. Mai mult ca atât, se construia şi o şcoală de piatră albă, de zece clase!

Repet asta pentru trădători de neam şi pentru cei mințiți de păgânii bolşevici: la sfârşitul anilor treizeci, în Molovata, județul Orhei, pe lângă şcoala de şapte clase, deschisă de Statul Român în Hârtop, se mai construia o şcoală pe Dealul Morilor — modernă, din piatră şi cotileț, şcoală de zece clase, care, conform planului, urma să fie deschisă în 1940.

Pentru ajutorul acordat şcolii au fost decorați de Statul Român cu medalii cetățenii Constantin Pahomi, bancherul Froim, Gheorghe Nour şi alți gospodari.

Vreau să stărui asupra acestui şantier, pentru că atunci când constructorii lucrau la finalizarea instituției, eu alergam prin coridoarele lungi şi prin clasele spațioase, cu locuri pentru ferestre cât uşile de mari...

...După ocupație, numită fariseec şi, în batjocură, „eliberare", această frumoasă clădire a rămas de-a nimănui, a fost pângărită, prădată aproape până la temelie. Din cauza ocupanților, satul nostru n-a avut şcoală medie. În anii cincizeci, bolşevicii au dus la bun sfârşit această construcție cu temelie românească, ascunzând că ea a fost pornită de Statul Român şi, că ei, criminalii „eliberatori", au stagnat învățământul mediu în Molovata cu aproape douăzeci de ani. Iar aceasta este încă una din multele crime, săvârşite de comunişti împotriva copiilor basarabeni.

În satul Molovata, la acea vreme (sfârşitul anilor treizeci), se mai înălța o construcție măreață. Amețeai când te uitai în sus — era Biserica de Pe Vale. Tata, preotul şi consiliul bisericesc, vizitau în fiecare luni şantierul, grăbind finalizarea lucrărilor. Biserica era aproape gata. Sătenii ofereau bani şi ajutoare şi, dacă n-ar fi venit satana roşie, biserica ar fi fost sfințită odată cu şcoala. Apoi, comuniştii au lăsat să se ruineze şi biserica, ca după vreo treizeci de ani s-o distrugă definitiv (aşa, cum evreul comunist Lazăr Kaganovici a distrus *Catedrala* lui *Isus Hristos Mântuitorul*). După aceea, cu ajutorul lingăilor locali, pe locul bisericii,

a fost construit un club, în jurul căruia se fuma, se scuipa şi se înjura. Iar odată cu distrugerea lăcaşului sfânt, au pângărit şi cimitirul din preajmă, în care zăceau osemintele străbunilor noştri.

Locul unde se ducea tata să rezolve problemele sătenilor şi care-mi stârnea curiozitatea copilărească era moara de foc a evreului David Vitcovschi. Nu-i vorbă, îmi plăceau şi cele şapte mori de vânt, dar aceasta era deosebită. Bătea sau nu bătea vântul, ea măcina şi făină de păpuşoi, şi de grâu, şi de secară. Numai făină pentru cozonaci, moloveţenii o măcinau în satul vecin, Hâjdieni, la moara cu valţuri, tot de români construită...

Şi dacă în 1937, în satul Molovata de peste Nistru, bolşevicii scăldau populaţia în sânge şi oamenii n-aveau ce trage la râşniţă (pentru cinci spice erau condamnaţi la douăzeci şi cinci de ani de puşcărie), în Molovata românească, ţăranii măcinau făină albă ca zăpada, din care coceau colaci pentru colindători şi cozonaci pentru Paşti.

... Tata avea mare grijă ca treieratul să se organizeze la timp şi fără incidente. Urmărea să nu se dezlănţuie incendiile, căci de la o ţigară putea arde toată pâinea satului, concentrată, de obicei, într-un singur loc, pe Dealul Morilor.

Majoritatea moloveţenilor treierau cerealele cu caii. Interesantă procedură! În mijlocul unui teren liber se îngropa un par gros, pământul se mătura cu mături de cătină, se stropea cu apă şi se bătătorea cu un tăvălug de piatră. Snopii se dezlegau şi se înşirau în preajma parului. Caii, legaţi cu frânghia de par, alergau în jur. Frânghia se depăna şi, treptat, caii ajungeau la centru. Apoi, snopii se întorceau cu ajutorul furcilor. Caii erau mânaţi dinspre centru spre margine până funia se dezdepăna. După aceasta, paiele se scoteau, grâul se vântura, se încărca în saci şi se căra în pod. Eu mânam caii călare: îi acordam tatei o mână de ajutor. Unii dintre moloveţeni îşi treierau spicele la batoză, un fel de maşină importată de la nemţi. De m-ar fi lăsat tata, aş fi stat zi şi noapte lângă această minunată maşinărie. În cuptorul maşinii, focul se făcea cu paie. Grâul treierat se turna direct în saci. Era un mare avantaj pentru gospodăriile ţărăneşti şi încă multe altele ar mai fi putut apare, dacă nu năvăleau aici „eliberatorii" comunişti.

La Molovata funcţiona un spital sătesc. La spitalul judeţean din Orhei, al renumitului doctor Laşcu, s-a instalat un aparat Roentgen, căruia ţăranii îi ziceau „oglindă". Tata, care a fost de mai multe ori la controlul medical, zicea: „M-a dat la oglindă".

În sat existau ateliere de croitorie, activa o filială a băncii agricole, lucra brutăria evreului Sanea şi mai multe dughene. Raritate pentru alte sate, la Molovata funcţiona restaurantul lui Gheorghe Nour.

Statul Român a trimis la şcoală profesori calificaţi. A trimis şi specialişti în agricultură, vitărit, dar, mai cu seamă, specialişti în domeniul tutunăritului.

În zilele de primăvară, ţăranii pliveau buruienile din serele acoperite cu rame de sticlă, iar seara, pe răcoare, sute de căruţe intrau în apa limpede a Nistrului şi bărbaţi voinici umpleau poloboacele cu apă. Apa se folosea la stropitul răsadului din sere...

Urma apoi perioada răsăditului în câmp. Sute de familii ieşeau cu drag la muncile agricole.

Valea de pe malul Nistrului — acoperită de nisip măşcat, ca zahărul şi sclipitor ca sticla, era divizată în masive precum: Stârlaru, Vadul Rohiului şi altele. Agronomi sosiţi din România împărţeau cultivatorilor de tutun sfori prevăzute cu noduri, sfori lungi cât ogorul, plantele se răsădeau exact pe locul nodului. Se lucra la două rânduri odată. Eu cu sora Nadia căram la fuguliţa răsadul (pentru asta mama ne lega câte un şorţuleţ în faţă), chiar ne luam la întrecere. Din urma noastră, mama cu mucuţa Panaghia, înarmate cu suvace, înfigeau răsadul în nisip, iar tata şi bunelul Dumitru îl udau imediat. La amiază, mâncam, ne odihneam.

Pe asemenea ogoare, prăşitul era ca un fel de joacă: buruianul aproape că nu creştea, sapa vântura nisipul asemeni cenuşii din sobă.

Cel mai greu era la culesul frunzelor: frunzele de tutun trebuiau rupte pe timp de noapte, iar ziua înşirate pe sfori. După aceea urma o pauză până-n iarnă.

De regulă, ţăranii executau lucrările agricole cu ajutorul cailor. Un cal bun valora mai mult decât un *Mercedes*. Era mare pericolul ca oamenii să-şi piardă calul, atunci când pe malul stâng, comsomoliştii-activişti păşteau şi adăpau iepe tinere, care nechezau, zburdând cu cozile ridicate în bătaia vântului. Şi vai de gospodarul care, atunci când îşi adăpa caii la Nistru, căsca gura. Armăsarul lui înota înfierbântat către iapa ce necheza dincolo de râu. Şi când îi era viaţa mai dragă, hop! că activiştii îl şi legau în lanţuri.

În zadar striga, se ruga stăpânul... Nepoţeii lui Ilici duceau calul la colhoz, unde un comunist îl dezhăma de rău şi altul îl înhăma de bun... Comsomoliştii, în schimb, primeau premii şi diplome pentru lovitura dată *edinolicinicilor*[1] bogaţi din Basarabia. Era exact ca în bancul despre agitaţie, pe care, cu siguranţă, că l-aţi auzit:

---

[1] Gospodari individuali (rus.)

„Un tânăr, nimerit în ceruri, a fost sfătuit de Sfântul Petru: „Eşti încă tânăr, fără păcate şi ai dreptul să alegi. Raiul sau iadul?" Tânărul s-a uitat la rai: grădină frumoasă şi linişte ca de biserică. S-a uitat la iad: muzică, distracţii, fete goale. „Aici îi de mine!", a zis. N-a izbutit bine să intre, că doi draci l-au şi aruncat în cazanul cu smoală. „Văleu, nu vreau aici!" „Da unde?" îl întreabă dracii. „La intrare, unde sunt fete goale". „Acolo-i punctul de agitaţie", l-au dumerit dracii".

Şi dacă caii gospodarilor moloveţeni aveau chef să zburde şi să treacă Nistrul, apoi cei din colhozuri nu aveau, sărmanii, puteri să treacă la noi. Exact ca în URSS-ul comunist: intelectualii fugeau cu duzina în ţările capitaliste, riscându-şi viaţa, iar din ţările capitaliste nu alerga nimeni către „raiul" comunist. Absolut niciunul, de râsul găinilor. Am văzut şi eu colhoznici „fericiţi", care au trecut apa, riscându-şi nu numai viaţa lor, ci şi pe cea a copiilor, pentru a se salva în Basarabia liberă.

Păpuşitul finaliza munca unui an agricol. La păpuşit erau chemate fete tinere din satele vecine. Ele veneau la Molovata, nu numai ca să câştige bani pe timp de iarnă, ci şi pentru că ştiau problema flăcăilor din Molovata: doi băieţi la o fată. Pentru fiecare fată din Molovata, se dădeau lupte grele. Puţini dintre flăcăii din Hârtop, încercau să se ducă la fetele de pe Vale, şi, invers, mulţi din cei de pe Vale, se fereau, ca să nu fie prinşi la fetele din Hârtop. Înţelepţii satului aveau şi o explicaţie plauzibilă: „Aşa a vrut Dumnezeu, la hotar să fie mai mulţi bărbaţi, să ne apere glia"...

Dragostea cere jertfe

De fiecare dată, de Sfântul Vasile, mă duceam să-l urez pe bunelul Vasile, care a trăit 106 ani. În 1939, se nimerise o iarnă geroasă. Afară viscolea de nici coteiul nu voia să iasă din cuşcă. Bunelul m-a oprit la el.

— Am transmis alor tăi c-ai să înnoptezi la mine pe cuptor.

— Da poveşti ai să-mi spui?

— Hai, mai întâi să-ţi spun o întâmplare, pe care şi eu am auzit-o de la bunelul meu, pe când eram de seama ta...

A adus o sită cu nuci, o strachină cu perje de pe lozniţă şi o brăcace cu vin roşu fierbinte, în care plutea un ardei de aceeaşi culoare.

— Tu, nepoate, ospătează... da eu cu brăcacea m-oi lecui, că tare mai ajută la frig!

— Bine.

— Apoi, măi nepoate, demult, demult, în Molovata era un flăcău ca un zmeu, voinic şi frumos, când pe cal încăleca, ca vântul zbura. În satul Oxentea, dincolo de Dealul Morilor, trăia o fată ca din poveşti. Pe unde călca, flori răsăreau, când vorbea cu tine, sufletul îți alina, când se uita la tine, inima ți se zbătea... Cei doi tineri s-au plăcut unul pe altul. Când s-a dus flăcăul s-o pețească, părinții fetei i-au arătat drumul spre poartă, că băiatul nu era din neam bogat. Au logodit-o cu unul înstărit, dar cam ponosit... Amarnic plângea fata. Din greu ofta flăcăul. În mare taină s-au sfătuit ca la cununie, băiatul să fure mireasa. Jucând cu calul printre vornicei, s-a oprit exact la prispă, şi când mireasa a ieşit cu colacul la vornicei, după vechiul obicei, aruncându-l, drept pe cal a sărit. Nunta muțise, n-avea habar, dar viteazul flăcău mâna înspre hotar. Ținea dragostea strâns şi zburau ca vântul.

După legea bătrânească, dacă reuşea să treacă hotarul, fata era a lui, dacă nu — plătea cu viața. Venindu-şi în fire, vorniceii miresei au pornit după ei. Era mare ruşine ca un flăcău din alt sat să-ți fure mireasa de sub nas. Din urma fugarilor se înălța un nor de colb până la cer.

Strigătele şi amenințările se auzeau tot mai aproape şi mai aproape. Calul moloveţeanului, alb de spumă, zbura din răsputeri, părea că simte pericolul de moarte al stăpânului său. Neajungând de-o suliță la hotar, oxentenii l-au înconjurat, i-au luat mireasa şi l-au lăsat mort. Calului i-au dat drumul, să ducă veste că tânărul nu mai este în viață. Părinții l-au înmormântat în acel loc fără noroc şi i-au pus la cap un stâlp de piatră, mare-mare, de se vedea din depărtare. De aceea, moşia de la hotarul cu Oxentea se numeşte Stâlp.

— Bunele, da o să mă duci la Stâlpul Voinicului?

— Am să te duc, nepoate... Da amu dormi, dragul moşului.

N-am avut norocul să mă ducă bunelul la Stâlpul Voinicului.

Peste puțin timp, arestat, desculț, gol, dezbrăcat, flămând şi fără tată, aveau să mă ducă criminalii comunişti la Oceanul Arctic, prin părțile Salehardului, în Siberia. Doar peste mulți ani aveam să mă duc singur, să mă închin la stâlpul de piatră, îngropat la capul moloveţeanului îndrăgostit.

Tutun la stat – şi Trocin-Tabaciok

Eram deja opt suflete în familie şi nu încăpeam toţi la păpuşit în casă. Tata a construit o magazie lungă, de vreo douăzeci de metri pătraţi, construcţie pe care un NKVD-ist comunist, care nu ştia româneşte, a înregistrat-o ca „magazin comercial".

Or, anume această traducere schimonosită a fost fatală pentru familia noastră. Sergentul NKVD-ist, cu o familie, ducă-se pe pustii, Iudin, a scris: „Кроме того, Василиев И.Д. является крупным румынским коммерсантом, (fiţi atenţi), имеет магазин!"[1]

Iarna, tata se ducea în ospeţie în satele Jevreni, Jeloboc, Trebujeni, Răculeşti, unde avea fini cununaţi, cumetri şi prieteni, cu care făcuse armata. După ce se înţelegeau cu privire la preţ şi îşi asuma răspunderea în faţa părinţilor, se întorcea acasă cu două-trei domnişoare bune de măritat. Fetele păpuşeau tutunul în magazie, unde căldura venea direct de la ursoaica ce înconjura camera. Pe scândurele puse pe capre, aşternute cu ţoluri, şedeau mama, mucuţa Panaghia, sora Nadia şi fetele angajate de tata. Femeile aveau câte un picior dezvelit de la genunchi în sus, partea cea mai frumoasă a corpului lor, care te îmbăta, îţi lua minţile. Pe piciorul gol, ele netezeau frunzele, apoi legau păpuşele cu rafie.

Lucram şi eu: deşiram sforile, aduceam aţele. Tata strângea tutunul în baloturi, lega baloturile şi le punea grămadă. Tot el gătea mâncarea, că se pricepea bine la bucătărie. Seara, flăcăii mai nu răsturnau poarta, îl rugau pe tata să le dea voie să vină la şezătoare. După ce le auzea promisiunea că se vor purta frumos cu fetele, le permitea să intre. Băieţii intrau, se aşezau pe ursoaică şi transmiteau fetelor frunzele de tutun. Vorbeau păsăreşte şi eu nu înţelegeam nimic. Fetele erau mândre, aveau de unde alege, şi făceau asta destul de delicat.

Într-un târziu, tata zicea:

— Stimaţi musafiri, e cam târziu, mai poftim şi mâine-seară. Pe rând, unul câte unul, mulţumindu-i tatei, flăcăii ieşeau şi plecau. Fetele, şmechere, îşi făceau semne, şi dacă flăcăul le era pe plac, ieşeau în tindă...

A doua zi, îndrăgostiţii mă serveau cu bomboane şi îmi dădeau scrisori să le duc fetelor, din mână în mână, fără martori, singur-singurel, ca un cuc din

[1] În afară de aceasta, Vasiliev I.D. este un mare comerciant român, are magazin! (rus.)

copăcel. Le duceam, şi ele tot cu bomboane mă serveau (care, nu ştiu de ce, semănau leit cu cele ale flăcăilor). Mama observa şotiile mele: „Hei, hei, alintătură, cârlanul blând suge de la două oi". După păpuşit se întâmpla că tata nu mai avea fete de dus înapoi. În locul lor se duceau părinţii băieţilor să se înţeleagă privitor la nuntă. La frumoasele nunţi din Molovata erau tocmiţi muzicanţii din Izbişte — vestita orchestră condusă de renumitul ţigan Luţă.

După ce terminau de păpuşit tutunul, gospodarii se străduiau să vândă roada cât mai reuşit.

Stabileau ziua când trebuiau să pornească spre regia din Chişinău. În funcţie de starea vremii, pregăteau căruţe sau sănii, potcoveau caii la toate cele patru picioare, încărcau baloturile de tutun până la nivelul loitrelor, apoi întăreau pătăştile şi continuau să încarce, până căruţele sau săniile luau forma unor ciuperci. Înveleau încărcăturile cu veretci groase şi le legau cu frânghii. Porneau spre Chişinău în zori. Toţi ai casei ieşeau să-i petreceacă şi să le ureze drum bun. Cei alde mine alergau din urma căruţelor, ca să vadă cum luptă gospodarii cu stânca de la Dealul Pietrei, care sta neclintită chiar la ieşirea din sat. Rari cai reuşeau să urce încărcătura până în vârful stâncii. Şi chiar de se găseau din ăştia, gospodarii nu riscau să-i „umple de suflet" sau să-i „rupă la maţe"), fiindcă mai aveau de înfruntat încă multe greutăţi: dealuri şi văi până la Chişinău erau multe. Trecând de pârâul *Sfântului Izvor*, transportul se oprea la poalele stâncii, formând două rânduri de câte vreo zece metri. Acolo, deshămau caii de la căruţa sau sania vecină, legau postoroncile acestora la cei înhămaţi şi, în patru, cu îndemnuri, bice şi pocnituri, tutunul era urcat în vârful dealului. Apoi desprindeau postoroncile, deshămau caii şi la vale coborau doi gospodari cu patru cai ca să ia căruţele sau săniile rămase, ce trebuiau trase la deal. În aceste momente, aveai impresia că gospodarii se înţeleg de minune cu caii şi caii se înţeleg de minune cu gospodarii. Şi această armonie învingea imposibilul. Noi stăteam şi-i admiram pe isteţii noştri părinţi, până când ultima căruţă dispărea după priporul cu cotitură al stâncii Dealul Pietrei.

Când citeam mai târziu, în Siberia, cărţi despre popularea Americii, îmi aminteam cu drag despre căruţele moloveţenilor, încărcate cu tutun, care semănau cu furgoanele europene, învelite cu veretci. De la Chişinău, moloveţenii se întorceau cu bani grei şi cumpărături alese pentru toată familia.

La sfârşitul anului agricol, administraţia satului şi cea judeţeană făceau totalurile: decorau gospodarii care obţineau recolte înalte. Guvernul român

oferea şi bani, şi inventar agricol. Unui ţăran i s-a dat chiar un plug cu două fiare. Ţăranul a prins tânjala de plug, chiar în faţa primăriei şi în aplauzele şi chiotele sătenilor, a pornit spre casă să gătească aldămaşul. Semăna plugul cela mai mult cu o jucărie: nu se răsturna, puteai să te urci pe el ca pe un cărucior. Cu pluguri de acest fel arau cei care lucrau pământul cu ajutorul boilor. Cu caii puteai ara numai pe Vale, în masiv nisipos.

După ce se anunţau totalurile, şeful de post, domnul Căluş, umbla pe la casele celor mai mari fumători şi întreba dacă nu şi-au oprit cumva mai mult de două sfori de tutun (de regulă, sătenii îşi opreau mai mult de două), pe care îl foloseau şi în alte scopuri. De pildă, atunci când noi, copiii „prăpădeam" fasole în posturile mic şi mare, mucuţa Panaghia lua imediat o frunză de tutun Molovata, o freca în palme şi casa se umplea de aromă, iar când mai adăuga şi crenguţa de busuioc, nici parfumuri pariziene nu-ţi trebuiau. Folosea tutunul şi împotriva moliilor.

Cei care recunoşteau că au tutun în plus, erau impuşi să-l vândă la stat în timp de-o săptămână. Dacă se găseau surplusuri nedeclarate, tutunul era confiscat.

Un caz caraghios s-a întâmplat în curtea lui moş Trocin — un moşneag ce fuma de mama focului. Degetele de la mână îi erau galbene, pârlite, dinţii şi mustăţile — la fel. Moşul fuma ziua, fuma şi noaptea. Cei din jur, îi ziceau moş Trocin-Tabaciok. Ca de obicei, în asemenea cazuri, noi, băieţii, căscam gura pe la porţi, urmărind cum va derula conflictul dintre şeful de post şi fumători. Moş Trocin şedea încotoşmănat pe marginea prispei, cu o ţigară de producţie proprie din foaie de ziar. Ţigara era mare (la Molovata i se spunea: „ţiharcă-'cior de iepure"). Şeful de post s-a apropiat de prispă:

— Bună vreme, gospodare!

— Să trăiţi, dom' căpitan! Nu doriţi o ţiharcă?

— Nu, mulţumesc. Iată dacă mi-ai propune vreun balot-două de tutun, am sta de vorbă.

— Da de unde dom' căpitan? I-am dat la stat.

— Şi n-ai dosit nimic?

— Eu, ca toată lumea, nu calc legea, numai două sfori în cui am.

— Bine... de-o fi cum zici mata! Da de găsim, ţi-l confiscăm, să ştii.

— Poftim dom' căpitan, căutaţi, da să ştiţi de la mine: unde nu-i şi nima, n-ai ce căuta.

— Stimate gospodare, tare vreau să te cred, da intuiția îmi spune că-n gospodărie este dosit un surplus de tutun...

Au căutat peste tot, s-au uitat peste tot, dar numai două sfori au găsit. Obosit, şeful de post s-a aşezat pe prispă, alături de moşneag şi, cu glas tare, ca să audă cei din jur, a zis:

— Stimate gospodar, îmi cer scuze că nu v-am crezut pe cuvânt. Da dacă Galilei a spus că totuşi Pământul se învârte, apoi eu spun că tutun în gospodărie totuşi este. Arată-mi mata unde e dosit şi nu confiscăm nicio frunză... Vreau să admir iscusința molovețeanului de-a tăinui şi să verific dacă intuiția mea a fost dreaptă.

Auzind că nu i se ia tutunul, moşneagul s-a înviorat ca un copil.

— Să trăiți, dom' căpitan, tutunul e în par!

— Care par?

— Cel de lângă poartă!

— Şi cum poate sta tutunul în par?

— Poate, nu se risipeşte, că gavanosul îl stăpâneşte. Într-adevăr, în gard, de rând cu alte hârburi, era şi un gavanos de vreo două vedre, crăpat, cu gura ştirbită, cu două găuri în loc de mânere.

— Aduceți gavanosul! a poruncit căpitanul.

Doi vlăjgani au ridicat cu greu gavanosul, apoi l-au aşezat în fața şefului. Încet, căpitanul a scos o bucata de sac ce acoperea conținutul. O aromă puternică s-a răspândit în jur. Gavanosul era plin cu tutun mărunțit, tutun auriu, preferat de damele Parisului, tutun marca *Molovata*, mândria şi bogăția molovețenilor. Şeful de post l-a întrebat pe gospodar:

— Îmi permiteți să fac o țigară din gavanos?

— Poftim, măcar şi două, iată hârtia!

Căpitanul a tras un fum, s-a ridicat şi a spus:

— Moş Trocin, îți mulțumesc pentru lecția strălucită de azi şi, ca recunoştință, îți dau în dar portțigarul meu cu tot cu țigările de monopol *Plugarul*.

Moşul triumfa. Devenise pentru mine un erou mai mare decât cei din toate poveştile pe care le auzisem până atunci.

Alarmă falsă

În iarna lui 1939, în Țara Românească s-a întâmplat o mare tragedie. S-au tamponat două trenuri de pasageri: unul se ducea de la Chişinău spre Bucureşti, altul venea de la Bucureşti spre Chişinău. Au fost şi jertfe omeneşti...

Bădița Ionaş, care a schimbat boii bunelului pe muza miracolului, era în anul doi la Conservatorul din Bucureşti. Primea bursă şi avea asigurat bilet de vacanță gratis pentru călătoria cu trenul.

Vestea s-a răspândit ca fulgerul. Tot satul doar despre asta vorbea. Bunelul Vasile şi bunica Anisia, toate neamurile, aşteptau cu sufletul la gură noi informații. Studenții veneau greu în sat: pentru că şi cu cai buni, greu puteai răzbate prin troiene.

A trecut o zi, au trecut două, trei... Nicio veste. Doar speranța mai trăia, pentru că ea, speranța, moare ultima.

În a patra zi, luni, o telegramă a sfâşiat inimile neamului Vanica. Toate rudele s-au pus pe bocit. Plângeam şi eu: nu puteam crede că tânărul, veselul, talentatul artist n-o să mă mai ia în brațe. Telegrama conținea patru cuvinte: „Chişinău, gară, veniți morți". Toată noaptea, bunica şi mătuşile mele au bocit şi au plămădit, au copt colaci şi pâine, au gătit căldări, căni, străchini, pomi şi poduri pentru pomeni. A doua zi, marți, bunelul a început să înhame caii la sanie. A venit şi tata cu caii noştri, care aveau hamurile puse şi postoroncile legate pe şale. A înhămat la oricicuri adăugătoare, de o parte şi de alta, caii noştri, apoi a legat căpețelele de caii bunelului. Au îmbrăcat cojoace. Tata s-a aşezat în dreapta, ceea ce însemna că el va mâna caii. Patru cai puternici, hrăniți şi îngrijiți, au smucit sania, împroşcând bucăți de omăt şi făcând-o tot mai nevăzută în drumul ei greu spre Chişinău.

... Seara târziu, în ograda bunelului s-a oprit o sanie cu patru cai negri, asudați, cu boturile albe de promoroacă... Toți din casă, desculț şi cu capetele goale, au dat buzna afară. Nu-şi credeau ochilor: în sanie se aflau trei bărbați, dintre care unul — cel mai tânăr — era studentul de la Bucureşti, Ion (Ionaş, Ionică)...

Uneori greşelile operatorilor pot cauza confuzii. Omiterea sau schimbarea unei singure litere, unui semn de punctuație, poate denatura adevăruri. Iar ceea ce s-a întâmplat cu bădița Ionaş, se datora atât unei greşeli tehnice, cât şi unei întârzieri.

În toate timpurile, studenții întârzie... Întârzierea lui Ionaş a fost însă salvatoare pentru el... N-a prins trenul cu ghinion şi s-a urcat în cel următor. Aşa-i pe lumea asta, de soartă nu scapi: „Ori fugi şi o ajungi, ori stai şi o aştepți".

Pot fi înțeleşi şi operatorii. Zecile de mesaje din acele zile conțineau aceleaşi cuvinte: „morți"... Şi, în loc să scrie „marți" cum scrisese bădița Ionaş, operatorul a scris, din greşeală, „morți", fapt pentru care s-a ales c-o mustrare administrativă.

Pentru gafe de acest gen, un operator din Rusia comunistă, era condamnat la douăzeci şi cinci de ani de puşcărie: odată, expediind prin poştă un colet pentru uzina de tractoare din Stalingrad, operatoarea a omis, sau cum se spune la țară, a scăpat litera „r" şi prin toată țara a circulat cuvântul „Stalingad", adică „STALIN E SPURCAT".

Mi-am demonstrat talentul de artist

Şocul tragediei de la calea ferată s-a consumat şi Sfintele Sărbători de iarnă, care-s atât de frumoase la români, au umplut de bucurie inimile noastre. De Ignat, în toate mahalalele satului se auzea guvițăit de porc sacrificat. A sacrificat şi tata un porc. După ce l-au pârlit cu paie, tata cu tătucuța l-au învelit cu o veretcă, iar pe noi, copiii, ne-au suit călare pe el. Era un moment de ritual. Şi după ce îl rădeau c-o coasă, îl spălau cu apă caldă, ne dădeau nouă, copiilor, şorici, urechile şi coada. Eu nu aveam răbdare să aştept băşica porcului. Stăteam bocnă, cu două „lumânări" la nas. Răbdam. Şi numai după ce o vedeam în mână, de bucurie, parcă mă încălzeam.

– Să pui o boaghe de grăunțe în ea, până a o umfla! mă povățuia bunelul.

– Ştiu, că nu-i prima dată! răspundeam eu cu chip de curcan fudul, tulind-o în casă la cald, pe cuptor.

– Mamă, te rog frumos, dă-mi un capăt de ață tare, de cea de la oraş.

– Măi Borea, măi, da boiereşte mai vorbeşti când ai de țigănit ceva. Alintătura mamei, alintătură. Ia ghemul de pe horn şi fă-ți jucăria, că poate aşa te-i astâmpăra.

Am pus băşica sus, lângă ghem. Am coborât şi am fugărit motanul din casă. Pentru orice eventualitate. Că tare îi eram drag, de când m-a văzut cu băşica în mână. Torcea, se gudura pe lângă mine ca pe lângă pisica vecinei în luna ghioceilor. M-am vârât sub laiță, am scos un hârb de oală de lut, am umplut-o

cu cenuşă din sobă şi hai la frecat băşica. După aceea, am scuturat-o, am şters-o, am clătit-o. Urma cea mai principală operaţie: am ţâşnit afară, numai în cămăşuţă, cu capul gol, în ciubotele tătucuţei, mari ca două putine şi unse cu dohot. Am luat două ciocălăie turungii din sâsâiac, că aveau grăunţele mai rotungii, le-am adus pe cuptor şi am început a pune grăunţii în băşică. Am umflat-o până s-a făcut cât un zămos. Am legat-o bine şi am pus-o pe sobă, păzind-o toată ziua să n-o atace motanul.

Bărbaţii au despicat porcul şi l-au dus în cămară. La comanda gospodinei, împărţeau: picioarele de la încheieturi în jos pentru răcituri; carnea pentru friptură ce se topeşte în gură (nu în zadar se zice: „Laudă-mă gură, că ţi-oi da friptură"); muşchii şi maiera pentru cotlete-cighiruri rumenite, cu prapur învelite; costiţele mărunţite, — pentru borş scăzut; şoriciul, măruntaiele, oasele de la cap şi coada — pentru saltison. O parte din carne se trecea prin maşina de tocat şi se pregătea pentru cârnaţii copţi în cuptor ori pe plită. Cel mai întrebat era şoldul din urmă, presărat cu merinde, se folosea la jambon. Învelit într-un sac, se punea la fum în hogeagul casei. Cu lemne de măr sau de prăsad se rumenea şi se ţinea până la Paşti. Slănina se tăia în felii, se săra, se urca în pod, ca să ajungă până la vremea coasei.

Mamele frământau pâinea, fetele mari coceau colacii ca să poată primi colindătorii. Se colinda cu Steaua mare, împodobită cu icoane, flori şi clopoţei. Colindătorii intrau în casă, se apropiau de icoane şi cântau colinda, amintind că Hristos s-a născut şi ei vestea au adus. Mama îi lăuda şi le da colaci. Tata întreba scurt: „La cine-i chimirul? Cine-i primarul?". Când afla, mâna-i strângea şi sutaru-i înmâna.

Irozii, însă, erau atât de straşnici, că de frică mă ascundeam la mama în poală şi din braţele ei priveam numai c-un ochi. Parcă erau măscăriţi cu sânge şi aveau cuşmele întoarse pe dos, iar cojocul foarte miţos. Aveau săbii, suliţi şi pistoale şi pe copiii mici, ca mine, îi băgau în boale. Dar când începeau să colinde, frica ne trecea.

Mă duceam şi eu să colind buneii, neamurile, vecinii. Îngheţam, dar nu mă lăsam, că adunam bani „grei".

În această perioadă, şcoala dădea concert în centrul satului — La Curte — pe o scenă mare şi înaltă. Era pentru prima dată când eu, fecior de gospodar, fiu de

primar, aveam să recit câteva cuvinte, în pereche cu colega mea de bancă, o fetiță de şase anişori şi jumătate, cu un nume frumos, Floarea — fiica dascălului Maler. La repetiție, învățătorul era încântat de talentul ei şi de glasul meu categoric, încăpățânat, de provincial. Succesul era ca şi garantat, dar: „Nu zi hop, până n-ai sărit". În ajun, mica noastră „actriță" a plecat la Dâmbovița la bunei, şi eu am rămas amărât. M-a salvat bunul meu învățător: am debutat alături de sora mea din clasa a treia, Nadia. Diferența dintre noi era cam mare, dar eu eram un fel de rac, ce nu putea da înapoi. La concert era numai tata, că mama, ca întotdeauna, avea multe trebi acasă. S-a anunțat numărul nostru. Am ieşit pentru prima dată pe scenă şi mai n-am rupt-o de fugă înapoi: toți ochii din sală se uitau la mine ca la *lizion*. Nadia, care mă ținea strâns de mână să nu fug, s-a închinat publicului, a zâmbit, ceea ce mi-a dat şi mie curaj. S-a întors către mine şi, cu un glas atât de dulce şi de mirat (parcă era la noi acasă pe cuptor), m-a întrebat binevoitor:

Un-te duci tu răcuşor?

Eu, care îmi venisem în fire, cu glas hotărât am răspuns:

Mă duc, broască, să mă-nsor...

Nadea, ca o adevărată doamnă, de colo:

Ia-mă pe mine, răcuşor,
Căci cu mine, ți-o fi bine.

Şi aici, cu un glas şiret şi categoric de bărbat, care a mai văzut femei în viața lui, am recitat dintr-o răsuflare:

Eu, broscuță, te-aş lua,
Dar n-ai cap de legătoare,
N-ai mijloc de cingătoare,
N-ai picior pentru papuc.
La ce dracu să mă încurc?

Şi tulea de pe scenă. Sala fierbea în ovații. Ori că am recitat expresiv, ori că în sală erau mai mulți bărbați, dar simțeam, că ultima strofă le-a căzut tronc la inimă. Târziu, tata ducea de mânuță doi copii fericiți, ca prinții şi prințesele din poveşti...

Venea vremea *Pluguşorului*, semănatului de Anul Nou — Sfântul Vasile — 1940.

Cum se obişnuieşte la plugari, în ajun de An Nou uram, pe după amiază, ca până seara să reuşesc să urez cât mai multă lume: părinții, buneii, rudele de prin mahala şi de la marginea satului, încotoşmănat, de mi se vedea numai nasul, ieşeam din casă cu un pluguşor, meşterit de tătucuța Dumitru. Eram cel mai fericit, când mă întorceam cu pluguşorul plin, abia ducându-l în spate, încărcat cu colăcei şi covrigei şi cu buzunarele pline cu mere, pere, nuci, bomboane. După ce numărам banii, mă lăudam părinților.

Spre seară, porneau şi urătorii cei mari, cu plug adevărat, pentru arat, cu două perechi de boi. Brăzdau prin ograzi omătul: doi mânau, doi din bici pocneau, ceilalți hăiau, iar unul din urmă trăgea „buhaiul" de coadă. Frumos mai urau flăcăii!... A doua zi, dis-de-dimineață, eu şi surorile mele — Nadia şi Năstica — cu buzunarele pline cu semințe de porumb, semănam părinții, buneii, neamurile şi gospodarii din mahala.

Apoi tata înhăma caii la sanie. Ne urcam şi sania zbura pe omătul acoperit cu o pojghiță subțire, spre casa bunelului Vasile, la ziua lui de naştere. De Sfântul Vasile, la bunelul se adunau toți copiii lui. Venea în vacanță şi mezinul Ionaş. Ne aşezam la mese cu bucate alese. Ospătam, îi uram bunelului sănătate, că-i mai bună decât toate. La rugămintea rudelor, unchiul Ionaş ne bucura cu cântece bisericeşti sau populare. Cânta atât de frumos, încât nu ne puteam abține şi porneam să cântăm cu toții în cor, ca la biserică. Când ne venea rândul, noi, copiii, spuneam poezii, pentru care primeam bani gheață sau bomboane pe care le împărțeam frățeşte.

Peste o săptămână, clopotele vesteau Botezul Domnului — sfințirea apei. Apa se sfințea nu în ograda bisericii, da la mijlocul Nistrului, pe gheață (primăria tăia din timp în gheață o cruce de 1x2 m) şi toți creştinii din sat — de la mic la mare: copii, părinți, mame cu prunci în brațe, bătrâni şi bătrâne — care ajutați, care rezemați în cârje — cu steaguri, cruci şi icoane în frunte, cu preoți, dascăli şi însoțiți de corul bisericesc — coborau triumfal, cântând şi proslăvind Botezul Domnului nostru Isus Hristos. Se aduna lume multă, îmbrăcată de sărbătoare. Sfințirea apei era însoțită şi de un eveniment pe care noi, băieții, îl aşteptam cel mai mult: salvele de împuşcături ale plutonului de grăniceri. Se trăgea la ordinul scurt al comandantului Simionescu: „Foc!... Foc!... Foc!...". Şi apa cristalină, curată, luată din râul de veacuri al Basarabiei, se sfințea şi devenea bună de leac pentru un an întreg.

Acel sentiment de înălțare, de bucurie, de frumusețe a creştinilor moloveţeni era umbrit, mâhnit de trista privelişte de pe malul stâng — încremenit, fără niciun creştin alături... În acele clipe fericite, nimeni nu putea să creadă că această sfințire săvârşită pe gheața Nistrului va fi ultima şi că peste câteva luni, biserica noastră va avea soarta vitregă a bisericii de pe malul stâng al Nistrului, distrusă de antihrişti. Dar, totuşi, biserica-monument din Molovata, cu clopotele legate, sudate de pereți a rezistat. Toate încercările viclene şi criminale ale comuniştilor au eşuat, datorită credinței adevărate a preoților şi a enoriaşilor (printre ei era şi buna mea mamă).

Biserica, în care am fost botezat, n-a fost închisă; a funcționat constant, în ciuda activității ateiste a călăilor comunişti, comsomolişti, KGB-işti, în ciuda comisarilor, secretarilor de partid şi a altor potlogari.

FAMILIA ALEXANDREI ȘI A LUI BORIS VASILIEV (1964–1977)

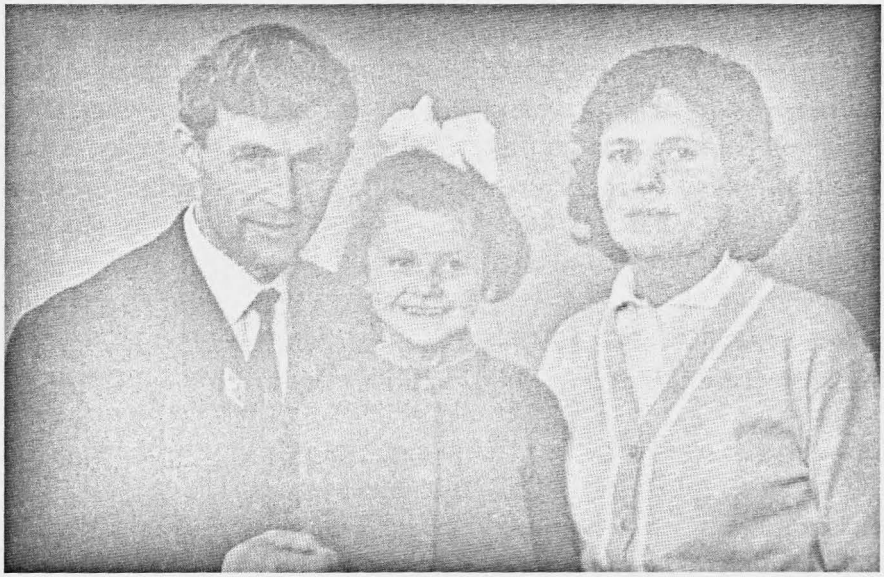

Familia Vasiliev la 1 mai 1964; în centru, fiica Ludmila

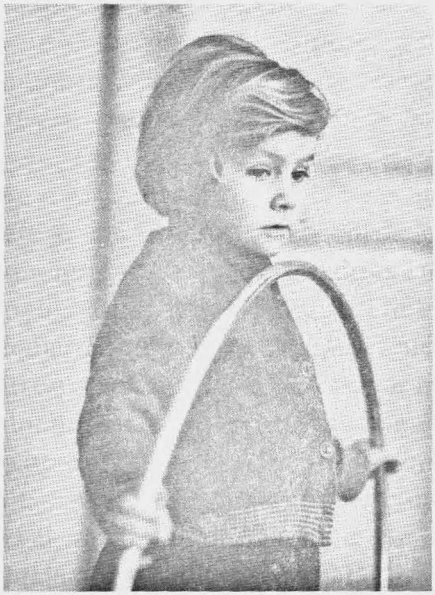

Fiica Ludmila „mare gimnastă" la 4 ani în sala sportivă din Sărătenii Vechi

Fiul Veaceslav „mare schior" la 4 ani în curtea casei din Sărătenii Vechi

Feciorul Veaceslav amuzându-și rudele cu o muzică la acordeon în pădurea Corobcenilor, susținut de verii săi, Boris Focșa (în prezent ministru al culturii) și fratele acestuia, Iurie (1977)

Fiica Ludmila, laureată a Festivalului republican televizat de creație populară Te cânt, Patrie, Republică te cânt, Palatul Sindicatelor din Chișinău, 1974

Unchiul Ionaș Vanica, artist și dirijor al Corului de Copii al Radioteleviziunii Române, în timpul unui turneu în Japonia, 1972

FAMILIA ALEXANDREI ȘI A LUI BORIS VASILIEV ÎN PREZENT

Soții Vasiliev la mormântul mamei din cimitirul de la Molovata, Dubăsari

La un popas cu părintele Crețu, paroh al Bisericii Ortodoxe Române din Ierusalim

Un vis sacru al fiecărui creștin — să aprindă o lumânare la Mormântul Mântuitorului

Nepoţeii mei Dănuţ şi Sănduţa Balan, 1989

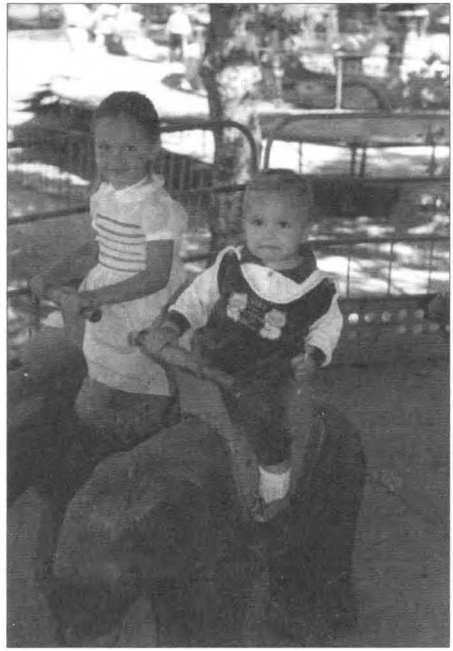

Nepoţeii mei Năstica şi Ilieş Vasiliev, 1996

La hramul satului: o reîntâlnire cu verii mei. Sărătenii Vechi, 2005

PARTEA A TREIA

SEMNE PREVESTITOARE DE PRĂPĂD...

Statul comunist îşi omora cetăţenii

Vara lui 1939... Zi posomorâtă. Ploua mărunt. Tătucuţa îi zicea „ploaie ciobănească". Bătea un vântuleţ rece şi era destul de frig. În zadar căutam vreo ocupaţie: în drum nu era nimeni, niciun prieten de seama mea. M-am dus la Nistru, dar râul era şi el întristat. Nici vorbă de scăldat. M-am întors în ogradă. Leuţ, flocosul meu câine, nu voia să iasă din cuşcă. Curcanul cu gânsacul parc-ar fi fost prieteni de când lumea, se înghesuiau zgribuliţi în şură. Numai cocoşul cel gălan cânta, amintind că vine seara...

Mi-am scos papucii plini de noroi, i-am lepădat în tindă şi am intrat în casă. Când m-a văzut ud şi cu lumânări la nas, mama s-a răstit la mine:

— Eu ce ţi-am spus?!

— Să stau în casă.

— Şi tu, ce-ai făcut?

— M-am dus în drum.

— Mai erau nebuni ca tine acolo?

— Nu...

— Doamne, Doamne! Dezbracă-te să te schimb şi fuguţa pe cuptor, că de-i răci, tot eu vinovată oi fi. Până nu stă ploaia, un pas din casă să nu faci! Că leacu-i pe grindă, mi-a arătat ea cu ochii spre varga ce se zărea printre mănunchiurile de busuioc.

În acea seară m-am culcat odată cu găinile...

Pe la miezul nopţii m-am trezit de plânsul înăbuşit al unei femei. M-am ieşit de după horn: femeia ţinea în braţe un copil, iar lipit de ea, ţinându-i-se de fustă, tremura un alt băieţel cam de vârsta mea. Tata şi un bărbat tânăr stăteau în mijlocul casei, discutând ceva. Apoi, tata i-a zis mamei: „Mărioară, ia pune ceva pe masă că eu mă duc să aduc nişte vin mai tare. Trebuie să încălzim oamenii, că-s bocnă de frig".

Mama a pus în mijlocul casei masa cu trei picioare, a scos din dulap o strachină cu brânză de vaci, a adăugat smântâna de prin ulcioarele puse la prins, apoi a pus într-o farfurie slănină, brânză de oi, ceapă şi usturoi. După asta, a îndemnat-o pe femeie:

– Soră-hăi, ia dă-mi să ţin copilul, că cinci am născut şi ştiu cum îi. Voi aşezaţi-vă la masă. Amuş Ilie v-a cinsti şi vă veţi încălzi. Tata a ridicat paharul: „Să fim sănătoşi, să ne ajutăm, căci creştini suntem!". A închinat paharul, iar l-a umplut şi i l-a înmânat celui sosit, care a spus cu multă căldură în glas: „Cât oi trăi, v-oi pomeni. M-aţi primit ca pe-un frate". A gustat şi nevasta din băutură. După ce au ospătat, bărbatul a povestit cu lux de amănunte prin câte a trecut el şi familia sa; întâmplare straşnică, care m-a înspăimântat.

Tabloul cela sângera în sufletul meu şi atunci şi când eram în Siberia... Sângerează şi acum, la vatră, la sfârşitul vieţii mele.

– Eu, Tudosă, m-am însurat din dragoste cu Ileana mea, născută la Corjova. Socrul meu avea pământ bun şi-l lucra cu flăcăii şi fetele lui. Ce numai nu-i făceau bolşevicii ca să-l convingă să intre în colhoz: îl ameninţau, îl amendau, îl batjocoreau prin gazete, îi măreau impozitele, îl arestau, îl închideau, da el o ţinea pe-a lui: „Eu aşa-s deprins: cu mâna mea să-mi lucrez pământul, că moadă – slavă Domnului!..."

Asta nu le convenea comuniştilor şi au hotărât să-l omoare. Noaptea, s-au strecurat în casa lui ca tâlharii, ca bandiţii. L-au luat aşa cum dormea, în cămaşă şi în izmene, şi nu s-a mai întors (călăii, NKVD-işti, împuşcau fără judecată, aruncau gospodarii prin râpi, lutării, de pe malurile abrupte ale Nistrului).

Soacra şi cumnaţii îl căutau pe ascuns... Şi l-au găsit mort într-un cotlovan. Nu le-au dat voie nici să-l îngroape măcar. Acolo a putrezit: ciorile i-au ciugulit ochii, iar câinii i-au târât oasele. După aceasta feciorii soacrei mele au fost trecuţi din lista culacilor în cea a „duşmanilor poporului" şi duşi la catorgă în Siberia. Ileana a scăpat pentru că nu era cu dânşii, avea altă familie. Dar asta n-a durat mult. NKVD-ul a „luat-o în calcul", şi când avea să deporteze alte familii, urma s-o ducă şi pe dânsa sau poate întreaga mea familie. Că aşa procedau de obicei. Dacă le nimerea în gheare cineva, omorau toată familia, să nu rămână martori vii.

Luni dimineaţă, a murit mâca Angheliţa. Mama şi nevastă-mea s-au dus să aprindă lumânări. Eu am scris cerere la colhoz, să-mi oprească din zilele-muncă pentru sicriu. Secretarul de partid mi-a zis că va trimite şi muzicanţi, pe miercuri dimineaţa. Când am venit cu sicriul, mama mi-a spus: „Du sicriul în camera din fund, că mortul încă nu-i pregătit"... L-am dus în camera cea mai

îndepărtată. A venit mama, a închis uşa şi cu glas încet mi-a şoptit: „Am ajuns vremile din Biblie, când viii se roagă: „Ieşiţi voi, morţii din morminte, să intrăm noi". Dumnezeu a vrut ca voi, copiii şi nepoţii, să vă salvaţi de moartea Siberiei. În colţ, este feştilă, găteşte sicriul... Peste o vreme am auzit semnalul — tuşitul mamei: „Hai, să-ţi ajut să punem mortul în sicriu". L-am aşezat după toate canoanele creştineşti. M-am dus şi am cumpărat un sac de *pâine-chirpici*, crupe pentru găluşte; am scris câteva păsări, am luat de la preşedinte „bon de lucru" pentru patru gropari. Seara, împreună cu copiii, ne-am dus să stăm la căpătâiul măcăi, la priveghi. Au mai venit câteva bătrâne de seama ei, dar mai apoi s-au dus, rămânând numai noi singuri. Printre ceaunele cu mâncare, era şi unul cu apă clocotită. La sicriu ardea o lumânare, perdelele erau trase.

„Ileană, pune-i sugaciului dopul cu mac pisat în gură, că aşa are să doarmă până mâine", a spus încet soacră-mea şi s-a apropiat de sicriu: „Iartă-mă, mamă, trebuie să scap copiii şi nepoţii de antihrişti".

Şi-a făcut cruce, a ridicat trupul neînsufleţit al maicii sale, uşor ca o pană. Eu am luat sicriul, iar mama a aşezat mortul pe laiţă, aşa cum stătuse şi dimineaţa. Am turnat uncropul în sicriu, nu chiftea...

Noi cu doi copii în sicriu şi haine puse la fundul acestuia, am intrat în Nistru: să trăim ori să murim... Înotam, împingând sicriul prin valuri către malul vostru: la fericire sau la pieire în bezna Nistrului... Ajunşi, am tras sicriul pe mal, ne-am îmbrăcat, am luat copiii şi am bătut la prima poartă. A ieşit gospodarul: „Pe cine căutaţi, oameni buni?" „Pe Ilie Vasiliev, luat de suflet din Cocieri!" „Este, este aşa gospodar în Molovata. I-ales primar. Mergeţi înainte până la drumul ce urcă spre biserică. Să cotiţi pe drumul spre biserică şi la vreo zece paşi veţi da de-o poartă mare, vopsită în verde, cu acoperiş de şindrilă... Să nu uitaţi să-i transmiteţi sănătate de la Petrea Roşca, am făcut împreună armata la infanterie în Galaţi..." Am ajuns la mata şi o viaţă îţi vom fi recunoscători, împreună cu copiii, pentru primirea şi adăpostirea ce ne-ai făcut-o...

În acel miez de noapte, în casa noastră se făcuse linişte ca-n mormânt. Mama, care îşi ştergea lacrimile cu şorţul, n-a mai putut răbda:

— Da mamă-ta? Ce va fi cu ea, sărmana?

— Sufletul scumpei noastre mame e de acum în ceruri... Apoi, printre suspine şi hohote de plâns, a adăugat:

— Când şi-a luat rămas-bun de la noi, ne-a spus că, până la cântatul cocoşilor, se duce cu mâca pe lumea cealaltă. Nu mai poate trăi cu antihriştii bolşevici, care i-au împuşcat soţul, i-au smuls din casă feciorii şi i-au dus la moarte în lagărele Siberiei...

Mama s-a urcat pe laiță, a aprins candela, a pus două lumânări aprinse pe dulap... Dimineața, după ce au stat la masă, tata li s-a adresat:

— Haideți la primărie, am să vă fac toate documentele, v-oi da o căruță și permis de deplasare până la Orhei, la comisia de repartizare. Veți alege localitatea ce-o doriți... Sfatul meu, însă, e să alegeți una cât mai îndepărtată, că au fost cazuri când bolșevicii ajungeau și la cei care s-au salvat, și-i omorau, vărsau sânge...

Mama a cuprins-o pe femeia cu copilul în brațe:

— Soră Ileană, când o să vă aranjați, să botezați copilul. De mulți ani nu mai bat acolo, pe malul celălalt, clopotele. Nu se mai botează copii. În locul lor, se aud cântece, râsete și chiote neruşinate.

Într-adevăr, la sfârșitul anilor treizeci, propaganda comunistă, mincinoasă, țipa și răcnea cu spume la gură că în fericita țară Uniunea Sovietică, omul trăiește ca în „rai" cântând: „Nu cunosc în lume altă țară unde-atât de liber poți trăi". Or, acest cântec fariseic se cânta în timp ce milioane de oameni mureau, putrezeau de vii în lagărele NKVD-iste, mult mai fioroase decât ghetourile fasciste. Milioane de oameni: gospodari, intelectuali, preoți — elita satelor, orașelor — erau împușcați, înecați, aruncați în gropile cu var, în minele de cărbuni, în carierele de piatră, îngropați de vii, numai pentru că nu voiau să se lepede de Dumnezeu, să-și părăsească pământul, nu voiau să colaboreze cu antihriștii, nu voiau să bea sângele confraților.

Din Basarabia, ocrotită de România, nimeni nu fugea în țara bolșevică. Niciun gospodar, niciun preot nu trecea Nistrul cu riscul vieții, doar ca să ajungă, acolo unde, atât de liber poți trăi. Din „raiul comunist", însă, oamenii fugeau cu miile. Și, pentru ca de acum încolo slugoii comuniștilor să nu mai publice dicționare deocheate și istorii falsificate, batjocorind neamul, voi cita aici unul dintre cele mai monstruoase, mai criminale, mai ticăloase documente: „Расстрел по разнарядке"[1] (poate s-or pocăi, poate s-or potoli).

Această așa-zisă „Dispoziție de executare..." preconiza: *nu contează că ești sau nu dușman, comuniștii aveau un plan trebuia îndeplinit.*

Uneori cei care descopereau dușmani supraplan erau decorați de autoritățile comuniste.

---

[1] Condamnare la moarte prin împușcare la comandă (rus.)

Documentele criminale de acest fel erau ascunse în buncărele de fier, tăinuite sub pământ, în care fiecare dosar „strict secret" era sigilat, ca nimeni, niciodată, să nu afle adevărul. Spre onoarea Rusiei, primul ei preşedinte, Boris Elțin, a permis popoarelor să afle, măcar câteva aşchii de adevăr despre crimele săvârşite în fostul regim sovietic. Ziarul *Trud* din 4 iunie 1992, publica pasaje dintr-un document strict secret:

1. „В пятидневный срок представить в ЦК состав троек, а также количество подлежащих расстрелу, равно как и количество подлежащих высылке". Секретарь ЦК И. Сталин 3 июня 1937 г.;

2. „Репрессируемых разделить на две группы: первая группа — расстрел на месте; вторая группа подлежит высылке в лагеря и спец. поселения в Сибирь";

3. „Репрессированию подлежат также содержащиеся под стражей, по делам которых, судебными органами, не рассмотренны"[1].

A rezolvat monstruoasa problemă o propunere a comunistului V. Molotov, poreclit de complicii săi („каменная жопа")[2], aprobată de către Biroul Politic care scria: „обязать судебные органы впредь выносить приговоры по целым группам, независимо от их вины и количества".[3]

Unul dintre cele mai fariseice, mai criminale puncte (p. 4), care dezlegau mâinile sângeroase ale NKVD-ului, suna astfel: „семьи приговоренных по первой и второй категории (расстрел и заключение в лагеря) подлежат репрессированию если члены этих семей способны к активным антисоветским действиям".[4]

---

[1] 1. Strict secret. În termen de 5 zile va fi prezentată CC componența comisiilor de judecată din trei persoane, de asemenea numărul celor care urmează a fi executați prin împuşcare şi al celor care urmează a fi deportați. Secretar al CC I.Stalin, 3 iunie 1937 (rus.)

2. Persoanele supuse represiunilor vor fi împărțite în două grupuri: cei din primul grup vor fi împuşcați pe loc; cei din grupul al doilea - internați în lagăre şi în aşezări speciale din Siberia (rus.)

3. Vor fi, de asemenea, supuse represiunilor persoanele aflate în stare de arest, ale căror cauze nu au fost examinate de către organele judiciare (rus.)

[2] Fund de piatră (rus.)

[3] A obliga organele judiciare ca pe viitor să pronunțe sentințele privitor la grupuri întregi, indiferent de vina pe care o poartă acestea şi de numărul lor (rus.)

[4] Familiile celor condamnați care fac parte din cele două categorii (execuție prin împuşcare şi deținere în lagăre) urmează a fi supuse represiunilor, dacă membrii acestor familii sunt apți de acțiuni antisovietice efective (rus.)

Dar cum să demonstreze membrii familiei celor împuşcaţi, exilaţi, declaraţi „duşmani ai poporului" că ei – soţiile, copiii, părinţii, socrii, fraţii – nu sunt „apţi de acţiuni antisovietice efective"?

Ce vină aveau cei care abia se născuseră sau urmau a se naşte, că erau zăvorâţi în puşcării şi lagăre cu sârme ghimpate, atunci când mamele lor nimereau în a doua sau prima categorie? Unii mureau încă în pântecele mamei (când aceasta era ciuruită de gloanţe), alţii, pe pieptul ei neînsufleţit, pierind de foame.

Nimeni, absolut nimeni dintre membrii familiei celui represat nu putea dovedi că nu este „duşman al poporului": toţi erau condamnaţi la exterminare. După ce capul familiei era împuşcat sau exilat în lagărele siberiene, toată familia pornea pe drumul „patimilor", la moarte în Siberia.

Când nu mai aveau culaci, moşieri, fabricanţi, intelectuali, preoţi, ca să-şi împlinească planul, „tocătoarea" comunistă începea să toace şi comunişti, chiar din cei din eşalonul de vârf, care îi pupaseră până acum fundul lui Lenin. Nu a scăpat de răfuială nici familia unuia dintre cei mai sângeroşi comunişti din anii '30, comisarul general al securităţii de stat, Henrik Iagoda... În 1936, când a fost arestat şi imediat împuşcat, s-a răspândit cu iuţeala fulgerului vestita zicală: „За что боролся на то и напоролся".[1]

Tatăl lui H. Iagoda, bănuind ce-l aşteaptă pe el, pe nevastă-sa, pe nepoţii, feciorii, fiicele sale, a recurs la cea mai mare înjosire a fiinţei umane, crezând că prin înjosire îşi va salva neamul. A scris o scrisoare adresată secretarului general al CC, lui I. Stalin: „Дорогой тов. Сталин! Я отказываюсь от моего бывшего сына. Генриха Ягода: этого ублюдка, этого гада, этого врага советского народа и нашей любимой коммунистической партии. Он по праву понес заслуженную кару. Под мудрым Вашем руководством, дорогой тов. И. Сталин, наша родная коммунистическая партия (большевиков) уничтожит всех врагов в стране советов и за кордоном – тов. Сталин и Партия едины, мы победим. Да здравствует тов. Сталин"[2].

---

[1] Pentru ce-a luptat, aceea i s-a şi dat (rus.)

[2] Dragă tov. Stalin! Eu îl reneg pe fiul meu, Henrik Iagoda: această lepădătură, acest ticălos, acest duşman al poporului sovietic şi al scumpului nostru partid comunist. Pedeapsa pe care a suportat-o i s-a aplicat pe bună dreptate. Sub înţeleapta Dumneavoastră conducere, iubite tov. Stalin, scumpul nostru partid comunist (bolşevic) îi va nimici pe toţi duşmanii din ţară şi din străinătate - Trăiască unitatea de nezdruncinat dintre tov. Stalin şi partid, noi vom învinge. Trăiască tov. Stalin (rus.)

În zadar s-a înjosit bătrânul evreu, „tocătoarea" pornită cu atâta străşnicie de feciorul lui (la comanda lui Stalin) nu mai putea fi oprită. Toţi cei apropiaţi din familia comisarului general al NKVD-ului au fost împuşcaţi, până la ultimul copil, precum familia ţarului Nicolai al II-lea.

Iată tabloul real evocat în documentul „Расстрел по разнарядке". Din cele cincizeci şi şase de republici, autonomii, regiuni, ţinuturi: pe parcursul a două luni au fost condamnaţi la împuşcare (categoria întâi) — 72.000 de oameni; arestaţi şi duşi în lagărele de exterminare — 157.000 de oameni.

Dacă admitem că de rând cu cei exilaţi erau represaţi încă minimum cinci-zece persoane, obţinem cifre îngrozitoare: 72.000+157.000 = 229.000 x 5 = 1.145.500.

Până în 1920, au fost împuşcaţi 22.000.000; la colectivizare şi industrializare, şi mai mulţi. Popoarele din URSS nu mai aveau sânge de vărsat, jertfe de dat, dar sângerosul Stalin, ca un balaur, sânge cerea şi sânge bea.

„Dispoziţia" pe Republica Autonomă Moldovenească era următoarea: Din cinci raioane, în categoria întâia (împuşcare) trebuiau înscrise 200 de persoane; în categoria a doua (deportări în lagărele siberiene) — 500 de persoane; în total condamnaţi 700 de capi de familie. Şi dacă pe urmele părintelui condamnat, erau trimişi cel puţin cinci membri ai familiei, înseamnă că au fost represate 3.500 de suflete. Să ne închipuim ce s-ar fi întâmplat cu Basarabia, dacă în 1937 s-ar fi aflat în componenţa ţării „unde-atât de liber poţi trăi".

În 1940, comuniştii au creat în Basarabia circa cincizeci de raioane. Or, dacă din stânga Nistrului au fost represate 3.500 de suflete, apoi din Basarabia ar fi fost exilate 35.000 sau chiar mai mult.

Aceste cifre au fost cu mult depăşite peste doar trei ani, când hoardele staliniste, călcând ultimatumul de patruzeci şi opt de ore, au năvălit pentru a prăda, omorî, şi a-şi bate joc de acest mândru şi frumos popor, pentru a pune Basarabia în genunchi.

Azi sunt încă în viaţă martorii crimelor comuniste de la sfârşitul anilor '30. Pe unul dintre ei îl ştiu din 1950, de la Şcoala Pedagogică din Orhei, un tânăr de o inteligenţă şi o frumuseţe aleasă, cu o voce care prevestea un mare talent. Am fost colegi şi prieteni. Am cântat şi eu sub bagheta lui — este talentatul dirijor şi compozitor Victor Creangă.

Începând cu 1989, ne întâlnim lângă Piatra de lângă Gara Feroviară din Chişinău, unde de ani buni se preconizează înălţarea unui monument al jertfelor staliniste. Împreună cu el aducem, de fiecare dată, cea mai profundă plecăciune

celor care au murit, iar prin moartea lor eroică ne-au dat cel mai frumos exemplu de rezistență şi patriotism.

Nu e departe timpul când martirilor neamului, ca supraviețuitorilor holacaustului comunist, li se vor înălța monumente, faptele lor vor fi pomenite în biserici, studiate în şcoli.

Cutremurul din 1940

După Sfintele Sărbători de Iarnă, la 24 ianuarie 1940, a fost un mare cutremur de pământ — probabil, a fost un semn din ceruri că se apropie antihristul, că vin vremurile cele mai grele, cele mai negre din toată istoria neamului nostru...

Mama s-a repezit la leagăn, a strâns copilul la piept şi a alergat afară. Tata cu greu, prin întuneric ne căuta pe cuptor, pentru a ne trezi să ne scoată afară... A luat-o pe Năstica, de patru anişori, în brațe, a sărit jos şi a ieşit în curte... lângă mama tremura sora mea mai mare, Nadia...

— Mărioară! Nu-i Borea!... Borea!!! a răcnit tata, repezindu-se în casa ce se clătina amenințător, gata să se prăbuşească în orice clipă...

Trăgea țolurile, pipăia lutul gol, buzele lui strigau necontenit: „Borea!... Borea!...". Dar eu nu răspundeam, nu mă trezeam... eram în lumea poveştilor: somn strâns, fericit, liniştit pe cuptorul cald al casei... Descoperindu-mă tocmai pe ursoaica de după sobă, tata m-a înşfăcat şi a alergat cu mine în ogradă... Abia atunci m-am trezit, dar nu înțelegeam nimic: nu ştiam de ce urlau câinii, cotcodăceau găinile, iar olanele de pe casă hodorogeau, zângăneau ca o căruță stricată, pe drum de piatră trasă. Mama, ținând copilul în brațe, tot timpul îşi făcea cruce... Dintr-odată s-a făcut linişte... Apoi a mai apărut un vuiet. A pornit un cutremur şi mai puternic, îngrozindu-ne de parcă vedeam sfârşitul lumii.

Eu mi-am recăpătat darul vorbirii numai după ce s-a făcut din nou linişte...

— Mamă, mi-i frig, hai în casă!

— Haideți, numai să vă culcați pe patul tatei, lângă uşă...

Tata s-a dus să vadă vitele.

... Eu n-am mai dormit, voiam să văd la lumina zilei, ce s-a întâmplat noaptea. Ieşind dimineață afară, mi s-a părut că nu eram în ograda noastră cea curată, măturată, cu ulcioare şi oale de lut, spălate şi aşezate cu fundul în sus în păruşeii de lângă gard. Gardul de piatră era prăvălit, ulcioarele, oalele se tăvăleau pe jos, aproape toate sparte. Sâiacul, fără acoperiş, era trist ca şi flăcăul fără pălărie în

mijlocul jocului. În jurul sâiacului erau numai cioburi de oale şi ştiuleţi căzuţi printre scânduri. După casă, priveliştea era şi mai apăsătoare: hogeagul înalt, cu un cocoş în vârf meşterit din cotileţi, se tăvălea jos, dărâmat în bucăţi, nici cocoşul nu era întreg, avea creasta ruptă şi n-avea picioare. Pe acoperiş, în locul hogeagului se vedea o gaură neagră, mare, ameninţătoare, care nu prevestea nimic bun. Asemenea tablou (pe Hârtop şi mai tragic) prevestea pentru satul Molovata un an fatal. Acest fenomen al naturii era discutat, comentat de toţi sătenii.

În toate discuţiile, în toate prezicerile tema cutremurilor era prezentă. Se căuta răspuns la o singură întrebare: oare ce ne aşteaptă? Şi cei mai bătrâni, cei mai experimentaţi, cei care au trecut prin multe în lunga lor viaţă, se încumetau să răspundă.

... De atunci a curs multă apă pe Nistru şi acum, la sfârşit de viaţă, eu tot mă mir de înţelepciunea, filosofia, previziunea şi adevărul cuvintelor: „Cutremurul e un semn, care spune că va fi un an bogat, pâinea va creşte şi pe pietre, dar nu va avea cine s-o strângă".

Spusa întrista, însă viaţa nu se oprea, cum nu se oprea nici apa Nistrului. Satul însura, cununa, boteza; satul ara, semăna; satul serba Învierea Domnului. Unul dintre cele mai frumoase, mai umane ritualuri ale creştinilor era „împăcarea", când toţi, absolut toţi, îşi cereau iertare unul de la altul, şi nu numai o dată, dar de trei ori: „Mă rog de mă iartă de-a-ntâia, de-a doua şi de-a treia oară". Şi se iertau, zicând: „Dumnezeu să te ierte — mă rog, de mă iartă şi pe mine".

La împărtăşanie ne duceam cu toată clasa, conduşi de bunul nostru învăţător, domnul Mihai Bătrâncea, care era pentru mine cel mai frumos, cel mai ştiutor, cel mai grijuliu, cel mai bun om de pe lume, ca mama şi tata. Înaintea sărbătorilor de Paşti, aveam vacanţă şi eu nu mă săturam să privesc cum mama şi cu mucuţa coceau cozonaci cu miere de albine, ouă, unt, mirodenii şi-i presărau deasupra cu bomboane mărunţele de culoarea curcubeului — numite ploiţă. Rumeni şi crescuţi cum erau, îi puneau în Casa cea Mare pe masă, îi înveleau, ferindu-i de mine, nu cumva să gust din aceste bunătăţi dumnezeieşti înainte de Înviere.

La vopsitul ouălor participam şi eu, încrestam cu o periuţă, până eram tot numai vopsea. Văzându-mă aşa, mama îmi mulţumea şi mă trimetea la tata să-l ajut. Tata îmi făcea în grabă, dintr-un curmei un scrânciob. Nu era cine ştie ce, dar vorba ceea: „La nevoie şi racul peşte se numeşte".

În primăvara lui 1940, tata şi mama m-au luat pentru prima dată de Paşti la Înviere. Mi-au spus să mă culc „odată cu găinile", că aveau să mă scoale la

miezul nopții. Aşa am şi făcut, că la lucru greu mă dam, da la dormit eu meşter eram... După ce m-au sculat, îmbrăcat, încălțat, m-au luat de mânuță şi am plecat în deal, la biserică. Era întuneric şi eu, somnoros, nu vedeam nimic. Mă împiedicam, iar părinții mă țineau de mâini. La biserică ardeau multe focuri şi luminau sute de lumânări ca stelele. La poartă, eu şi cu tata ne-am descoperit capetele, mama a aprins trei lumânări şi ne-a dat câte una. Cu ele aprinse am intrat, toți trei, în preafrumoasa biserică din Molovata.

La un moment dat s-au stins toate lumânările şi în biserică s-a făcut întuneric. Apoi preotul a ieşit în fața altarului cu o făclie aprinsă şi a rostit: „Veniți de luați lumină! „Hristos a înviat!". Toată lumea a răspuns în cor: „Adevărat a înviat!". Toți se apropiau şi îşi aprindeau lumânările. S-a făcut din nou lumină şi a început slujba Învierii. În zori de zi, preoții, diaconul, dascălul, însoțiți de cor, au ieşit din biserică, intonând solemn „Hristos a înviat din morți, cu moarte pre moarte călcând, şi celor din morminte viață dăruindu-le...". Au înconjurat de trei ori biserica, cântând şi stropind cu apă sfințită păştile şi ouăle roşii, înşirate în două rânduri, față în față, de jur-împrejurul bisericii. La cuvintele: „Hristos a înviat!", mulțimea răspundea, că se auzea şi la comuniştii păgâni de peste Nistru: „Adevărat a înviat!"

Şi eu, de sus, de pe umerii tatei, cu glas de copil, strigam din toate puterile: „Adevărat a înviat!"... De unde puteam eu (un copil de opt anişori neîmpliniți), fericit, sus pe umerii tatei, să ştiu că asist la prima şi ultima Înviere, şi că tata nu va mai merge cu mine niciodată de mânuță la sfânta biserică. A trebuit să treacă o jumătate de secol — cincizeci de ani — ca antihriştii comunişti să se prăbuşească, iar biserica închisă, arestată, furată, batjocorită să înflorească din nou, să slujească. În satul Sărăteni, unde am lucrat o viață, am fost a doua oară la Înviere, în 1990, când aveam deja şasezeci de ani.

În dimineața de Paşti, mama ne punea să ne spălăm pe față, dintr-o strachină cu apă, în care punea un ou roşu, iar tata — banii, monede de un leu, ca noi să fim sănătoşi, frumoşi şi bogați.

Apoi ne aşezam la masă; masă cu ouă roşii, cozonaci şi jambon rumenit, de tata gătit, cu bomboane, alune şi o farfurie plină cu lei pentru cei mititei. Aşteptam clipele astea şapte săptămâni ținând post. Eram opt suflete: părinții tatei, părinții mei, eu şi cele trei surioare. Mucuța Panaghia se ridica şi binecuvânta masa: „Mulțumim lui Dumnezeu şi Maicii Domnului că am ajuns cu bine la Învierea Fiului... Hristos a înviat!...". Şi noi răspundeam: „Adevărat a înviat!".

Apoi gustam cu toții din ceea ce s-a sfințit la biserică. Începeam cu ciocnitul ouălor. Eram tare bucuros dacă spărgeam mai multe ouă: după obicei, ele deveneau ale mele. Umblam cu ciocnitul ouălor şi câştigam atâtea, că nu încăpeau nici prin buzunare, nici în legăturile din basmale. În centrul satului era un scrânciob uriaş din metal cu vârtej uns cu dohot, iar jilțurile vopsite în culoarea curcubeului. Scrânciobarul, cu un ceas în mână, îndemna: „Poftiți în scrânciob, un ou minutul!" Eu mă duceam cu prietenul meu mai mărişor, Vasile Portărescu, şi pentru că dădeam două ouă, ne dădeam huța două minute.

În sfârşit, stăteam cu gura căscată până vreun flăcău mai chipeş, care voia să demonstreze fetelor că-i cel mai viteaz, plătea taxa şi începea a roti scrânciobul peste grindei. Erau momente, când scrânciobul se oprea pe o clipă sus şi flăcăul, cu capul în jos şi picioarele spre cer, se ținea, aşteptând când scrânciobul va coborî. Era atât de şocant, că unii ca mine se tupilau, iar alții țipau de frică. A doua zi de Paşti, se făcea joc. Cântau cei mai vestiți muzicanți din Basarabia — fanfara din Izbiştea Orheiului.

Se sărbătorea la Molovata şi Paştile Blajinilor — se pomeneau morții.

Cu toate că satul lucra în acelaşi ritm, cu aceeaşi dârzenie, cu aceeaşi stăruință şi sudoare, se simțea totuşi o nelinişte, o nesiguranță în ziua de mâine. Parcă ne spunea inima că va veni peste noi o năpastă, o nălucă (care nu se ştia cum se va chema, nici ce culoare va avea). Şi dacă în centrul Basarabiei, oamenii abia de-o simțeau, noi, cei de pe malul Nistrului, o şi vedeam. Pe tot malul stâng al Nistrului, începând cu Stânca Molovatei, Stânca Rohiului, Stânca Goianului, zi şi noapte sovieticii săpau, betonau la lumina farurilor, demonstrativ, ambrazuri, întărituri şi comunicații, fără a masca gurile de foc ale mitralierelor, ale tunurilor. Lucrau în văzul grănicerilor români, pregăteau năvălirea, ocupația, înrobirea Basarabiei... şi cântau cântecul lor fariseic. „Нам чужой земли клочок не нужен..."[1].

Către vremea amiezii, în toate zilele senine, de după Stânca Rohiului spre Goian, paralel cu Nistrul, zbura un biplan PO-2, care „remorca" un sac cu paie, lung de vreo cinci metri şi gros ca o balercă. După el se avântau avioanele de vânătoare, care se roteau şi atacau, ca uliii, puii de cloşcă. Rafalele mitralierelor de calibru mare, la un loc cu vuietul motoarelor, ne asurzeau, ne îngrozeau. Până şi vitele fugeau de la Nistru. Iar noi, copiii, când le auzeam, o tuleam, oprindu-ne

[1] N-avem nevoie de nici un petic de pământ străin... (rus.)

tocmai în Dealul Morii. Uneori, se făceau că greşesc şi zburau peste malul nostru. Grănicerii nu trăgeau, că nu aveau ordin. Evitau provocările.

•

Păcat că nu era pe mal în acele clipe „istoricul" Vasile Stati să-l văd cum fuge cu pantalonii plini prin spini şi ciulini... De s-ar fi ascuns prin tufele de vii, azi nu scria prostii, ca cel ce a lăsat cravata şi bereta la franţuji în tualetă. Sireaca speranţă, ea moare ultima. Dar cât trăieşte, omul, fiind chiar pe muchia prăpastiei, tot mai speră că va fi salvat, că va fi apărat...

Forţele erau, însă, inegale. Comunismul era un balaur înveninat contra unei flori din dumbravă...

Pichetul de grăniceri

Într-o dimineaţă, mama mi-a pus în mâini o străchinuţă cu fasole şi grăunţe. A luat sapa şi merindele şi mi-a zis:

— Azi vom pune din nou păpuşoi şi fasole, în capătul ogorului, lângă pichet. Apa s-a retras, pământul s-a uscat, putem lucra...

Eram bucuros c-o să lucrez acolo. Pichetul de peste drum se vedea ca-n palmă: grănicerii defilau, făceau instrucţie, ofiţerii dădeau ordine de executare a exerciţiilor militare, instruiau ostaşii... Erau şi persoane cu haine albe-albe, bucătari probabil.

Ogorul era ca o tablă de şah, brăzdat de crăpături în lung şi în lat, iar în loc de pătrăţele parcă erau cotileţi. Mama sfărâma cu muchia sapei „cotileţul", apoi făcea în el un cuib, scotea ţărână şi, după ce puneam două grăunţe şi două fasole, o dădea la loc, peste seminţe şi netezea solul. Lucrul meu era uşor, fiindcă până mama sfărâma pământul întărit, făcând cu greu cuibul, trecea mult timp şi eu căscam gura în toate părţile... Deodată, „pichetul" s-a transformat într-un ştiubei de albine şi peste câteva minute s-a încolonat cu armele în spate.

— Mamă, ce-i acolo?

— Unde, dragul mamei?

— Acolo, la pichet...

Mama a privit lung şi când grănicerii români au ieşit cu pas alergător, lăsând porţile deschise, şi-a făcut cruce şi a spus: „Asta-i mare nevoie pe capul nostru... Hai, să mântuim mai repede şi să ne ducem acasă...". Se apleca şi tot făcea cuiburi, eu puneam fasole şi grăunţe, dar nu-mi luam ochii de la pichet.

Peste o habă de vreme, spre el alergau din sat, de pe ogoare, cu sape, saci, frânghii şi topoare, femei şi bărbaţi, ca atunci când „înnebunise" peştele. Unele din femei luau aluat în pestelci şi, măscărite din cap până în picioare, alergau spre sat, altele, cu farfurii şi străchini în poale, alergau ca strigoaicele, altele erau şi mai caraghioase. Târâiau tot ce le cădea sub mâini: lighene, coveţi, albii în spate şi pe cap, hârleţe, lopeţi, vătraie pline de funingine şi praf. Bărbaţii scoteau uşile, ferestrele, rupeau olanele de pe acoperiş şi, ca să nu se strice, le aruncau peste straturile de flori (rânduri de trandafiri albi, roz, roşii, galbeni), care erau strivite până la rădăcină. Aruncau jos chiar şi căpriorii şi cărămida hogeagurilor, iar când cei întârziaţi au încercat să „ciordească" din materialele risipite, cei de sus au început a-i împroşca cu cărămizi.

Văzând că le scapă prada, săreau jos şi se încleşta o mamă de bătaie, cu înjurături şi sudalme. Se auzeau ţipete şi răcnete, de te cuprindea groaza. Realitatea crudă a spulberat frumoasele mele vise. Ele s-au topit într-o clipă, ca zăpada la soare. Prima dată îi vedeam pe sătenii mei răi, hapsâni, bătăuşi, fără milă, fără suflet, fără onoare, fără frică de Dumnezeu. Cei care săvârşeau fărădelegile nu erau gospodarii satului, ci râsurile satului: pleava, beţivii, tâlharii, leneşii, golanii; ştiau că n-are cine-i opri şi ieşeau ca păduchii în frunte. Mai mult ca atât, peste noapte, au fost făcuţi şefi.

Îngrozită de sudalmele şi răcnetele celor ce se hărţuiau, ca şi câinii la un hoit, mama a lăsat cuibul neterminat şi, apucându-mă de mână, am alergat până la hat. În drum, vizavi de pichet, s-a oprit căruţa lui Mihai Pahomi. Văzându-ne, ne-a urcat în căruţă, spunându-i mamei: „Ei, iaca, amu-i potopu...". A dat în cai şi până la poarta noastră a mânat în goană. Tata, care înhămase deja caii, s-a repezit la noi...

— Să trăiţi, dom' primar! Spuneţi-ne, ce trebuie să facem acum? a întrebat Pahomi.

— Ar trebui să fugim cât mai departe de păcat.

— Poate că-i drept, dar eu nu mă mişc de pe pământul bătrânilor, nici în ruptul capului, chiar de m-or omorî, aici să-mi fie oasele. Aici voi sta... aici voi sta... se tot auzea vocea lui din căruţa ce se îndepărta...

Am intrat în ogradă. Tata, alb ca varul, încerca unica şansă între viaţă şi moarte: să plece sau să nu plece... şi, cu toate că ştia prea bine ce o să-i răspundă mama, a început pe departe:

— Mărioară, iaca, se retrag, pleacă preotul, directorul de şcoală, învăţătorii, Gheorghe Nour şi alţii... Nu trebuie să riscăm, hai, să plecăm şi noi... Caii sunt înhămaţi...

Mama s-a clătinat... s-a sprijinit de oiştea căruţei... (n-o văzusem niciodată atât de chinuită, atât de distrusă. Din ochii ei frumoşi curgeau şiroaie de lacrimi ca ploaia din streaşină).

— Ilieş, numai nu asta... căsuţa mea... Eu cu mâinile mele am uns-o, am văruit-o, am vopsit-o, am împodobit-o. În casa asta am născut, am legănat şi crescut copilaşii... Aici am trăit, aici am să mor...

Nu ştia mama cât de păgâni sunt comuniştii, cât de fără Dumnezeu. Aceşti păgâni îi vor lua degrabă casa, punându-i pistolul la tâmplă şi baioneta la spate; de trei ori îi vor lua-o: la 13 iunie 1941; după evadarea din Siberia, la 6 iulie 1949; şi după reabilitarea din 1990, de data aceasta de către KGB-istul „democratul" Victor Puşcaş, care a scuipat pe noi, cei patru copii, care au supraviețuit în lagărele morții — în GULag. A scuipat pe hotărârea Judecătoriei din Dubăsari; a Tribunalului din Chişinău; Curții de Apel; Curții Constituționale a Republicii Moldova. Ceea ce n-a reuşit Stalin, a reuşit Victor Puşcaş.

Tata nu spunea un cuvânt. Din deal, dinspre biserică coborau şiruri de căruțe pline cu oameni. În prima se afla preotul Andrei. Căruța lui s-a oprit:

— Mergem, domnule primar, că-i ceasul cel din urmă...

Văzând-o pe mama plângând înaintea cailor, a înțeles totul:

— Să vă aibă Dumnezeu în pază. Poate ne vom mai întâlni...

— Să deie Dumnezeu, a răspuns tata, făcându-şi semnul crucii.

În cea de-a doua căruță se afla directorul şcolii, domnul Sajin. Fără să oprească, şi-a scos pălăria din cap:

— Să dea Domnul parte să avem şi să ne vedem cu bine...

Tata, cu şapca în mână, a răspuns la fel: „Să deie Dumnezeu!"

Aşa s-a despărțit şi de învățătorul Gambețchi.

În ultima căruță era învățătorul meu drag, care mi-a pus creionul în mână, a condus cu mâna lui caldă şi precisă mânuța mea, atunci când am scris pentru prima dată în viață cuvântul „mama". În căruță erau cărți împachetate şi legate cu sfori. A luat o carte, neîmpachetată, a intrat în ogradă şi, dând bineațe, m-a luat în brațe, m-a sărutat, apoi, aşezându-mă lângă tata, a zis cu glasul lui blând:

— Iată, ca amintire, o carte. Oriunde-i fi, oriunde-i învăța, să citeşti această carte de limba română...

L-a cuprins pe tata, s-au sărutat, apoi a sărutat mâna mamei: „Să aveți grijă de elevul meu — o să fie zmeu. La revedere!". Şi căruța a dispărut. S-a făcut linişte. Părea că nici caii nu respiră.

— Ilie, n-ai făcut niciun rău nimănui, satul te stimează, tatăl tău şi fraţii din Cocieri le vor spune bolşevicilor, pe ruseşte, că n-ai obijduit pe nimeni, că ai mâncat pâine din sudoarea ta... Tot ce vor cere bolşevicii, vom da şi poate ne-or lăsa... Mă duc să porăiesc la plită, să hrănesc copiii... Vino şi tu, că-i trecut de miezul zilei.

Tata a netezit coama calului din brazdă, Ţigan, negru ca pana corbului, c-o pată albă în frunte. Calul, cu ochii lui mari şi cuminţi a întors capul, fălduránd cu buzele haina lui, cămaşa plugarului, cămaşa celui ce-l îngrijea, şi la greu cu haina îl învelea. Calul se uita de parcă ar fi vrut să audă cunoscutele cuvinte: „Hai, băieţi!", după care, ridicaţi în două picioare, să smulgă căruţa din loc, s-o ducă ca vântul, s-o ducă ca gândul... Dar tata tăcea... Ceva s-a rupt în pieptul lui. Presimţea primejdia de moarte, dar rădăcinile neamului, rădăcinile baştinei, rădăcinile strămoşeşti îl ţineau strâns de acest pământ. Fără a-şi ascunde lacrimile, a început încet să deshame caii abia înhămaţi, să se întoarcă înapoi de unde încă nu se pornise. Acesta era un semn rău, un semn negru, un semn de prăpăd...

De pe Vale, în mare goană, se apropia încă o căruţă. Pe drumul central pietruit al Molovatei, roţile ei răspândeau un sunet de clopoţel:

— Tată, asta e căruţa lui bunelul.

— Da...

Oprindu-se la poartă, bunelul şi bădiţa Ionaş s-au grăbit la tata.

— Ilie, tu n-ai plecat? Mă gândeam să-l iei şi pe Ionaş...

— N-am plecat...

— Da poate că ai şi dreptate... Am supravieţuit cu turcii, vom supravieţui şi cu ruşii (nu ştia bunelul că-s alţi ruşi, că-s ruşi comunişti, care au spânzurat, au împuşcat şi s-au înstrăinat de Dumnezeu)...

— Dacă-i aşa, îl reped eu pe fecior... Cu căruţa deşartă, de-o iau pe de-a dreptul, prin Dumbrăviţa, Pădurea Ţigăncii, Valea Ghitisului, satul Piatra şi într-un ceas îs în Dealul Orheiului... Da pe-acolo merg maşini până la Chişinău.

Ionaş şi-a luat rămas-bun de la mama, de la tata, de la mine (Nadia şi Nastia erau cu vacile la păscut). După plecarea bunelului, tata a dus caii în grajd, după care, aşezându-se la masă, mi-a zis:

— Borea, mănâncă mai repede, te duci în grădina de pe Hârtop şi-i spui Nadiei să aducă vitele acasă. Am părâng cosit în iesle...

Seara, la masă, nu vorbea nimeni. Era ca înaintea furtunii. Auzeam numai rugăciunea mamei. Nu puteam adormi. Ţineam la piept cartea dată de bunul meu învăţător... *Limba noastră-i o comoară.*

Anticipând, mărturisesc că am împărțit soarta mea împreună cu această carte: o ascundeam, o îngropam, o dezgropam, o citeam, o admiram şi iarăşi o doseam prin poduri, ca în ziua de azi, la bătrânețe, s-o țin la cel mai de cinste loc, în bibliotecă.

Într-un târziu, s-a auzit tocănitul căruței, atât de cunoscut şi de drag sufletului meu:

— Tată, tată, îi căruța bunelului...

— Da el este, nici Leuț nu latră, da se gudură...

În casă a intrat bunelul obosit şi bădița Ionaş amărât.

— Măi Ilie, iaca amu îi potopu pe pământ. În Orhei, jidanii s-au răsculat împotriva moldovenilor. Îi împroaşcă cu pietre, cu sticle şi nu-i lasă să treacă podul peste Răut, spre Chişinău...

Mama i-a aşezat la masă şi bunelul Vasile a povestit totul. Istoria asta mi-a îngrozit sufletul, mi-a distrus, mi-a răsturnat visul, crezul, că viața e ca o poveste cu Feți-Frumoşi şi Ilene Cosânzene...

— Coborând la marginea Orheiului, am tras căruța la Haia (o evreică în vârstă, care, după ce i-a murit bărbatul, şi-a mutat dugheana de la Molovata la Orhei). Şi mi-a zis Haia: „Măi Vasile, măi, nu te du în oraş, acolo îi mare încleştare!".

Bunelul, lăsându-l pe Ionaş la căruță, s-a dus, totuşi. Pe ambele părți ale străzii Dorobanților stăteau evrei cu panglici şi drapele roşii, batjocoreau, împroşcau cu sticle şi cu pietre sau cărămizi, căruțele celor ce se îndreptau spre pod. Dacă trăsurile erau însoțite de ostaşi români, strigau şi cu aceasta se limitau. Însă dacă erau fără escortă, evreii comunişti tineri se repezeau spre ea. Răcnind şi insultând, deshămau caii, băteau oamenii, răsturnau căruța şi o prădau. Astfel a fost jefuită, batjocorită familia unui preot ce-a rămas în urmă, nelăsându-l să treacă nici pe jos, fără capăt de ață, podul peste Răut...

— Ilie, nu pot pricepe, ce nu le ajunge acestor ovrei, bine îmbrăcați, sătui, cu dughenile pline de bunătăți, care au târguit, s-au îmbogățit, au fost stimați de țărani. De ce oare îi batjocoresc, îi hudicăiesc pe cei, care au crescut pâine? Să ştii c-o să-i bată Dumnezeu pentru asta. Blestemul va cădea pe ei, pe copii şi pe tot neamul lor.

A doua zi, s-a întors şi învățătorul Gambețchi, fără cai, fără căruță şi fără avere. Blocarea drumului peste podul din Orhei spre Chişinău a fost fatală pentru această familie de intelectuali. Peste un an, cei doi învățători, cu doi copilaşi alături, vor merge pe drumul morții, înaintea căruții noastre, de unde nu se vor mai întoarce niciodată, cum nu s-a mai întors nici sfântul meu părinte.

Istorisirea bunelului este confirmată documentar în cartea *Osândiți la nemurire,* semnată de eminentul pedagog, colegul şi prietenul meu, domnul Petru Bunăcale şi domnul ziarist Andrei Calcea: „Agenții bolşevici, strecurați sau paraşutați de peste Nistru şi cei localnici, pregătiți anterior, blocau drumurile, dezarmau unitățile militare, îi prădau pe cei refugiați de maşini, cai, boi, trăsuri, căruțe, avere..."

Păcat că despre rezistența tinerilor orheieni împotriva ocupanților comunişti nu s-au produs filme, cum s-au turnat, să zicem, despre tinerii din Krasnodon.

Fugiți! ... Vin bolşevicii!... Salvați-vă!...

Era duminică. Stalin cu comuniştii săi n-a respectat ultimatumul de patruzeci şi opt de ore, se grăbeau să ia mai multă pradă. Frumoasa biserică a Molovatei era închisă, clopotele tăceau, preoții lipseau... La amiază, malul stâng al Nistrului a devenit înspăimântător: cazematele de pe stânca Nistrului au deschis ambrazurile. Din găurile lor negre, se iveau, ca nişte limbi de balaur, țevi de calibru mare. Apoi, ca din senin, au apărut o mulțime de unități de ostaşi, cu căşti de metal pe cap. În mâini aveau arme lungi, ce se terminau cu baionete ca de junghiat godaci. După mişcări se vedea că-s porniți peste noi...

În ogradă la noi s-au adunat gospodarii satului: nu ştiau cum să procedeze. Gheorghe Popa, îmbrăcat într-o uniformă militară de-o frumusețe rară, în care nu l-am văzut niciodată — cea de colonel în garda de onoare a Excelenței Sale țarul Nicolae al II-lea — s-a apropiat de grupul agitat. Sabia îi sclipea la şoldul stâng:

— Oameni buni, eu am slujit la țar, ştiu ruseşte. Dați-mi o pâine, sare, un prosop şi haideți la poclon, să-i întâmpinăm...

Mama a adus cele cerute. Colonelul şi-a făcut cruce, a sărutat pâinea şi, alături de tata, a pornit înaintea mulțimii. Noi, copiii, abia de reuşeam să alergăm în urma lor. La Vadul Roşca ne-am oprit: de pe malul opus s-a desprins o luntre mare cu militari. În botul ei se afla un soldat culcat, cu mitraliera în față, în spatele lui — un ofițer în picioare, lângă un steag roşu. Privea printr-un binoclu înspre partea noastră. În urma lui, soldații vâsleau puternic la comanda celui de la cârmă. Acostând la mal, s-au aliniat, apropiindu-se de noi. Uniforma soldaților era neordonată: cămaşa ieşită din pantaloni (mama, când mă vedea în aşa hal, îmi zicea: „parcă eşti bosiak"), nu aveau epoleți pe umeri, pe capul tuns chilug aveau, pus pe-o ureche, un cartuz de forma unei opinci cu stea, la ceafă, prinsă de gât — câte o caschetă

de metal, peste umărul stâng era îmbrăcat ca un ham colacul mantalei răsucite; la picior, ţineau armele lungi cu baionetele fixate. Mitralieristul a rămas în luntre în poziţie de luptă. Ofiţerul avea cizme de chirză, cămaşa lui tot scoasă din pantaloni era, şi tot fără epoleţi. Se deosebea de ceilalţi prin centura lui de piele, nu de petică; la guler avea un fel de pătrăţele şi în mână un pistol.

— Кто такие? a întrebat ofiţerul.

— Şanti, de-a cuia sunteţi? a tradus cineva din spate.

Unchiul Gheorghe i-a dat pâinea tatei şi a luat poziţia de drepţi.

— Полковник российской армии — особого полка, его величества, царя Николая Второго — Георгий Попа[1], a raportat el, gata să-l îmbrăţişeze pe rus.

Faţa ofiţerului s-a făcut neagră, ochii îi scânteiau cu ură de moarte.

— Разоружить[2]!!!

Doi soldaţi s-au repezit, smulgându-i sabia cu tot cu centura de la brâu...

— В Румынию бежал, белая контра!... Кто еще есть?! s-a răstit ofiţerul.

— În România te-ai oploşit, contră bălaie! Care mai este dosit prin măhăli?! a urmat traducerea.

Gheorghe Popa stătea alb ca varul — douăzeci şi doi de ani i-a criticat pe români şi nu-i venea a crede că acum e batjocorit de-ai lui. Era convins până-n măduva oaselor că ruşii, pe care atât de mult îi aşteptase, îl vor lăuda... Ofiţerul bolşevic a făcut un pas şi cu o singură mişcare, i-a rupt ambii epoleţi, aruncându-i sub picioare.

— Арестовать[3]!

Aceiaşi doi soldaţi l-au târât în luntre. Şi pe Gheorghe Popa, finul tatei şi nanul meu de botez, nu l-am mai văzut...

— Кто староста села?

— Şanti carei-i capul satului? a urmat traducerea.

— Eu! a răspuns tata, înmânându-i pâinea şi sarea...

Ofiţerul a rupt o bucăţică şi, mestecând, a transmis prosopul cu pâinea traducătorului.

---

[1] Colonel al armatei ruse din regimentul special al Maiestăţii Sale imperiale, Împăratul Nicolae al II-lea, Gheorghe Popa! (rus.)

[2] Dezarmaţi-l!!! (rus.)

[3] Arestaţi-l! (rus.)

Însă omul rău se cunoaşte după cătături. Eu şi cei din jur vedeam că în faţă stă un păgân, un antihrist, un om fără Dumnezeu: nu şi-a făcut cruce, nu a sărutat pâinea, n-a mulţumit gospodarilor...

— Где жилплощадь и погребы Георгия Ноур?

— Şanti unde-i lejanca şi pivniţele lui Gheorghe Nour? a urmat traducerea.

Înainte să intre în sat, ofiţerul a scos din geantă un pistol mare şi a tras o rachetă verde, drept deasupra noastră, după care luntrile cu soldaţi s-au năpustit spre malul nostru ca lăcustele spre grâu. Gospodăria lui Gheorghe Nour era pustie (el, soţia, fiica şi prietenul meu, Stiopa — au reuşit să se refugieze).

La poartă, au pus două santinele şi o tablă cu inscripţia: штаб (Ştab), din care am putut citi numai două litere „t" şi „a". Tatei i-au luat cheile de la primărie şi ştampila. I-au dat drumul acasă, spunându-i că n-are voie să plece din sat.

Deasupra primăriei a fost atârnat un steag, care nu mai semăna cu frumosul tricolor, steag cu seceră şi clăpaci (ciocan), iar la poartă o tablă cu un scris neînţeles „Selsovet" (scris cu chirilice).

În aceeaşi zi, a fost rănită întreaga Basarabie, o rană, care şi azi, peste şaptezeci de ani, mai sângerează. Lacrimile victimelor comunismului curg întruna — nu se mai usucă. Ruga către cer a celor vii şi a celor morţi în gulaguri, bătaia clopotelor din biserici vor continua până nu se va face dreptate, dreptate deplină, până nu vor fi identificaţi, demascaţi, judecaţi, condamnaţi toţi criminalii, până nu va fi înălţat, ca la Ierusalim, un Zid al Plângerii, cu numele celor câteva sute de mii de copii, părinţi şi bunei, omorâţi de cotropitori, până nu se va înălţa un Turn al Memoriei, consacrat tragediei Basarabiei, la care să se închine toate generaţiile.

În sat s-a instaurat spaima: oamenii nu mai cântau nici când petreceau, nici când lucrau. Frica era ca o boală care nu ştiai cu ce se va termina. Au început să dispară oameni. Seara vorbeai cu vecinii care îţi urau „noapte bună", iar dimineaţa te lua groaza, văzându-le casa pustie şi ei lipsă. Dispăruţi ca-n mormânt, fără urme. Singurii care se simţeau ca peştii în apă erau activiştii, comsomoliştii, râsurile satului: ostrovarii, tâlharii, leneşii, mincinoşii, cei care peste noapte şi-au rupt cruciulţele de la piept şi şi-au pus insigne cu ucigaşul cel pleşcat... Aceştia hoinăreau prin sat, beau, se ghiftuiau, se tolăneau la umbră, iar noaptea întocmeau liste şi îşi băteau joc de gospodari. Frumoasele concerte ale liceenilor, studenţilor, la care evolua Ştefan Mantu, nu se mai ţineau; la hram, nu mai cânta vestita orchestră a lui Luţă; la club, cânta o armonică;

la magazin, se vindea multă vodcă şi spre mirarea gospodarilor — hamuri din piele de porc, poreclite „hamuri de şorici".

La şcoală, clasa noastră a fost întâmpinată de o învăţătoare înaltă, care semăna cu un bărbat. A cerut să nu-i zicem doamna învăţătoare, ca la români, da Aleftina Benediktovna. Ne-a spus că ne-a lăsat pe toţi repetenţi, întrucât învăţătorii români nu ne-au învăţat să scriem şi să citim corect. Ne-a dat abecedare cu Lenin şi Stalin, care nu erau deloc interesante: nu conţineau zicale, proverbe, ghicitori, vorbe povăţuitoare: „Nu te-atinge, că te frige", „Graba strică treaba", „Azi un ou, mâine un bou", nu aveau ilustraţii colorate cu Tândală şi Păcală şi, desigur, lipsea din ele marele povestitor Ion Creangă. În abecedarele pe care le-am primit, totul era străin, neînţeles, apatic.

Când învăţam litera „k", eu nu înţelegeam ce înseamnă *колхоз, калитка, комитет*, şi desigur dumneaei, învăţătoarea, nu ştia să aducă exemple de-ale noastre, cu *cărare, cozonac, castraveţi*... Nu stăteam mai bine nici la aritmetică: cu cifre mari învăţătoarea scria pe tablă, expunând datele problemei: „unu truditor a făcut doi spânzurători (вешалка — cuier), alt truditor a făcut patru spânzurători. Câte spânzurători au făcut truditorii la grămadă?"... La fel de caraghioase erau şi problemele despre tehnică: „Un parovoz târâia cinci vagoane moi şi trei vagoane vârtoase. Câte vagoane târâia parovozul?..."

Aceleaşi cuvinte schimonosite promovează şi azi istoricul Vasile Stati în dicţionarul său. Îi doresc numai cu asemenea cuvinte să fie prohodit, bocit, pomenit şi pe mormânt tot aşa să-i fie scris, că poate s-or mai lumina şi alţii la minte.

Veneam de la şcoală mai rătăciţi decât ne duceam. Dar astea erau „floricele" pe lângă educaţia pe care o primeam, spunându-ni-se că părinţii noştri sunt de două feluri: *bedneci* — prieteni ai poporului şi *culaci* — duşmani ai poporului. *Bednecii* trebuiau ajutaţi să fie bogaţi, da *culacii* alungaţi. Cu toate că nu ne-a nominalizat, foarte curând am simţit cine şi din ce categorie facem parte. Pe unii îi primeau în *octombrei*, le puneau steluţă cu chipul lui Lenin. După lecţii rămâneau să dea jurământul, să cânte:

Suntem veseli şi de-o seamă,
Octombrei pe toţi ne cheamă...
La al Patriei apel
Gata-i orice octombrel!

Ceilalţi şcolari (aşa ne numea învăţătoarea) nu eram primiţi în octombrei. Nu m-au primit nici pe mine. Ni se dădea de înţeles că duşmanii poporului nu

merită asemenea onoare. Se cultiva ura între noi, copiii, şi ura faţă de părinţii noştri, de răul cărora nu puteam fi şi noi octombrei.

Puteam oare eu, copil repetent cu de-a sila, să-mi închipui că, exact peste opt luni, călăii comunişti mă vor debarca lângă satul Gherasimovka din regiunea Sverdlovsk, în care a trăit şi pionierul Pavlik Morozov, nenorocit de şcoala comunistă şi proslăvit pentru că şi-a vândut, şi-a omorât părintele. Nu, nu, nu, nici prin minte, nici prin vis, nici prin gând nu mi-aş fi închipuit că aşa ceva se poate întâmpla. Dar s-a întâmplat. Am fost debarcat în pădure, lăsat flămând, desculţ, dezbrăcat, despărţit de tata...

Singura mea satisfacţie, după lecţii, era cartea *Limba română*, pe care o citeam pe ascuns în podul casei...

Veştile erau din ce în ce mai triste, tot mai des tata era chemat noaptea la sovietul sătesc, unde era interogat: „Cine era şeful de post?... Cine era şeful de grăniceri?... Ce relaţii avea cu românii?... În ce partid a activat?... Pe cine înăimea la lucru?... Cine nu le da voie *bednecilor* să facă revoluţie?... Cine i-a trădat pe revoluţionarii satului? Cine se avea de bine cu şeful de post, cu grănicerii, cu preotul, cu stăpânul restaurantului, Gheorghe Nour?..."

Tata se întorcea în zori. Mama plângea toată noaptea în colţul basmalei, rugându-se să fim salvaţi. În sat se întâmplau lucruri stranii: beţivii, tâlharii, leneşii au nimerit în grupul oamenilor de cinste — *бедняки*[1]. Acei mai sărmani, cu multe guri în casă erau numiţi *середняки*[2], iar celor harnici, gospodarilor — florile satului, li se zicea batjocoritor, ameninţător — *кулаки*[3]. Cu aceştia, ocupanţii au început să se răfuiască chiar din primele zile. Doar un exemplu. Trăia drept pe malul Nistrului o familie de ţigani, cu o casă de copii. Ţiganca cu câţiva dintre puradeii mai mărişori umbla prin sat cu ghicitul, cu ghiocul, cu vrăjitul, cu trasul cărţilor şi prezicerea în boghi. Bărbatul ştia una şi bună: cât era vara de lungă, stătea pe mal cu undiţa şi cobocul. Vara, le era bine, chiar foarte bine — se hrăneau din pescuit. Nevoile se abăteau asupra lor când începea a viscoli... În ograda lor, cât era de mare, creştea numai lobodă. Nu săpau, nu sădeau, nu prăşeau. Măcar o vatră cu mărar sau pătrunjel, nu mai vorbim de roşii, varză sau cartofi ori alte legume, cu toate că apa Nistrului venea singură

[1] Săraci (rus.)

[2] Mijlocaşi (rus.)

[3] Chiaburi (rus.)

până la pragul casei. Noi, copiii, după ce ne săturam de bălăcit în Nistru, ieşeam pe mal şi făceam lizion cu ţigănaşii de seama noastră, strigând: „Ţigan cu peşte, mămăliga prăpădeşte". Ei răspundeau: „Tananică prin urzici, eu îl fac, da tu-l mănânci". Cu toate că pierdeam competiţia, nu ne lăsam bătuţi: „Ţigan lenos, iarna roade-un os". Asta îi supăra grozav şi, pentru a ne birui, treceau de la vorbe la fapte: într-o clipă, toţi băieţii erau cu pantalonii jos, iar fetiţele – cu poalele în cap, arătându-ne ceea ce nu toţi copiii au curaj să le arate străinilor...

După venirea comuniştilor, ţiganul a înţeles că amu-i amu şi s-a dus la sovietul sătesc să declare:

– D-apu' eu îs *bedneac*. Am auzit că tovarăşul Stalin o să ne deie pâine, că am o casă de puradei...

– Da! Noi dăm de toate la *bedneaci*; dăm şi pâine, şi la pâine, a răspuns împuternicitul. Iată, Mihai Pahomi are o vacă şi o juncă de-a făta. O să-ţi dăm ţie vaca, se spune că-i tare bună de lapte...

Seara, vaca de prăsilă a gospodarului stătea deja priponită în ograda ţiganului...

Scârba a venit după ce a început a viscoli. Pe la Sfântul Andrei, nu mai avea nutreţ şi vaca răgea de foame.

– Rage, bat-o Dumnezeu, şi eu nu mă pot hodini, se văicărea *bedneacul*. Să ajung la câşlegile Crăciunului şi-o tai. Îi bun el şi laptele, da-i mai bună friptura.

Vestea a ajuns şi la urechea lui Mihai Pahomi. Şi atunci a intervenit soţia lui:

– Mihaile, îi păcat să taie vaca noastră, că tare bun frupt are, ulcioarele jumătate cu smântână erau... Dăi buhăieşul, porcul şi vreo două oi...

Bedneacul a fost de acord, ba chiar s-a bucurat: „Ce să fac eu cu 400 kilograme de carne de vacă, s-a mai strica, da purcelul, viţelul şi oiţele le tai când vreau, mi-ajunge carne până în Postul Mare.

Spre primăvară, *bedneacul* aleargă iar la sovietul sătesc:

– N-am ce mânca, şi puradeii mei n-au nici pâine, nici frupt...

– D-apoi unde-i vaca? întreabă funcţionarul.

– S-o dus vaca...

– Unde s-o dus?

– La stăpânul ei, Mihai Pahomi.

Împuternicitul s-a făcut negru de furie:

– Vaca-i avere naţionalizată de stat. Şi cine se atinge de averea statului, va fi pedepsit... Apoi a dat ordin activiştilor, comuniştilor şi cozilor de topor:

— Корову вернуть бедняку, а Пахоми за самовольность перевести в категорию кулаков с припиской „особо опасный враг народа"[1]...

... Bădița Ionaş nu şi-a mai putut continua studiile la Conservatorul din Bucureşti. A fost chemat la interogatoriul NKVD-ului din Susleni, apoi numit învățător de muzică la şcoala din Criuleni. Nu avea încotro. Toate concertele trebuia să le înceapă şi să le încheie cu cântece despre Lenin, Stalin şi partidul comunist... Trebuia să rabde, să nu atragă asupra lui ura comuniştilor. Şi mai cu seamă, să nu atragă ura acestora asupra rudelor sale: soră-sa Maria era soția fostului primar, soră-sa Frosea, soția preotului Simion Izmană, familia căruia n-a reuşit să se refugieze în România şi acum locuiau în Molovata, la bunelul Vasile.

Săniuşul cu bucluc

Bunelul Dumitru se străduia din răsputeri să mă ocrotească, să mă încălzească, să-mi liniştească sufletul plăpând. Mă chema la el în căsoaie, mă învăța să fac focul în plită, să coc cartofi şi nuci. Apoi, după ce mă ospăta, mă învelea în cojocul lui moale şi zicea:

— Azi ți-am meşterit o sanie zburătoare.

Şi a scos de sub laiță o sanie nou-nouță din lemn de salcâm.

— Iaca, mi-a rămas doar tălpile c-un ciob de sticlă să le şlefuiesc şi-o să zboare din deal tocmai în valea Nistrului.

L-am cuprins de gât, din toate puterile, şi i-am spus că-i cel mai bun bunic din lume. Am luat sania de sfoară şi am intrat în lumea poveştilor. Cu prietenii din mahala, urcam în deal, zburam în vale şi socoteam că mai mare fericire nu există. Peste un timp, la săniuş a apărut şi Doroş vecinul, un flăcău zdravăn, ce purta la piept o insignă, de care încă nu văzusem.

— Borea, ştii cine-s eu? m-a întrebat el țanțoş ca un cocoş.

— Ştiu, eşti Doroş.

— Iaca nu ştii. Eu îs comsomolist. Şi pot face ce vreau...

---

[1] Vaca să fie întoarsă „săracului", iar Pahomi, pentru această samavolnicie, să fie trecut în categoria chiaburilor, cu mențiunea: „duşman al poporului deosebit de periculos" (rus.)

Văzând că sania e în primejdie am rupt-o de fugă, dar forțele noastre erau inegale. La prima piedică m-am pomenit în zăpadă... iar sania — târâtă de comsomolist la deal.

A coborât o dată, a coborât a doua oară, iar eu tot îl rugam să mi-o dea înapoi... Lui îi plăcea sania şi nici de gând să mi-o întoarcă. La chinurile mele, s-a mai adăugat şi râsul prietenilor, care ziceau că-s prost, că nu-l chem pe tata în ajutor.

... Tatei, bunului meu tată, numai asta îi lipsea, încăierarea cu un *bedneac* comsomolist... Şi am hotărât să-mi fac singur dreptate: când zbura săniuța mea, încălecată de Doroş la vale, am luat o balegă de vacă înghețată, mare cât o farfurie, şi l-am pocnit drept în față... Săniuța s-a răsturnat, iar Doroş, cu fața însângerată, zăcea sub un gard... De frică, m-am repezit în ogradă, mai apoi în casă, oprindu-mă drept în fundul cuptorului.

— Măi băiete, da ce trăsnaie ai mai făcut, de stai aşa cuminte? a întrebat mama, continuând să țese la stative... D-apoi vine tat-tu şi-o să spui de-a mărunțelul...

Şi în clipa asta, s-a deschis brusc uşa, în casă năvălind lelea Lucheria, de mână cu Doroş însângerat...

— Mărioară, ian te uită ce-a făcut basalicu' tău din flăcăul meu... Cum să-l însor amu cu sprânceana crăpată? Dintr-un flăcău cu chică mi-a făcut o nălucă! Crezi că-i pe vremea românilor? O trecut ea, vremea voastră! Amu *zaconu-i* al nostru. Mă duc la raion!... Nu numa' sania, da toate celea o să vi le luăm! Băiatul meu îi comsomolist, da baistrucul tău nici măcar octombrel nu-i. Şi nici n-o să fie!!! Mă duc aşa cum mă vezi la *sovet* să ştie, *upolnomocenâi*, cine sânteți!...

Mama, necăjită, a ieşit de la stative...

— Cumătră Lucherie, te rog, nu te duce la *upolnomocenâi*... Am trăit o viață gard în gard şi ne-am împăcat, şi ne-am ajutat. I-oi pune lui Borea pielea pe grindă, dacă vrei, numai hai să ne împăcăm. Am rupt un amar de vergi pe pielea lui şi oi mai rupe, că la săniuş nu s-a mai duce. Da Doroş al tău îi flăcău şi pielea crăpată la sprâncene nici nu se cunoaşte. Ian dă apa şi ştergarul să se spele băiatul...

— Doamne fereşte! Aşa însângerat îl duc, să am mai multă crezare, răcni Lucheria gata să iasă din casă.

— Cumătră Lucherie! Dacă n-ai Dumnezeu, du-te, da eu am vrut, ca mahalagii, să rezolvăm trăsnăile copiilor omeneşte, să-ți dau de pomană o găleată de făină de la Hâjdieni.

— Lele Mărioară, d-apu eu nu ştiu cum îs băieții? Îs răi... şi al meu tot nu-i sfânt... Că bine zici, trăim în mahala, trebuie să ne împăcăm, şi dacă îmi dai şi o

brăcace de vin, chiar ți-i face și-o pomană... Da lui Borea dă-i pace. Știi, el o vrut s-o arunce sub sanie, da balega, înghețată, o zburat ca o farfurie în sus. Și la drept vorbind, nu balega în Doroș s-a dus, da Doroș în balegă a venit...

Mama i-a dat Lucheriei făina promisă și vinul țigănit și s-au dus veseli acasă cu chilipirul ce le căzuse ca din senin.

Intrând în casă, mama s-a urcat pe cuptor, m-a luat în brațe și a început să plângă așa de tare, că-i sărea inima din piept. Nu puteam înțelege de ce plânge mama, dacă n-a bătut-o nimeni...A fost prima dată când nu m-a pedepsit pentru încercarea de a-mi face singur dreptate și nici pe tata nu l-a amărât cu trăsnaia mea de la săniuș.

Ocupanții comuniști, împreună cu activiștii și cozile locale de topor, umblau cu agitația prin mahalale, în club, în școală, spunând că dincolo de Nistru partidul comunist, în frunte cu tovarășul Stalin, a făcut viața ca-n rai, toți îs cinstiți, nimeni nu fură: nici cai, nici căruțe, nici șuruburi de la mașini. Comuniștii spuneau că dincolo de Nistru e foarte bine, dar nici pe basarabeni, pe molovețeni nu-i lăsau să treacă dincolo, să vadă „raiul sovietic" (ori că se făceau morți în păpușoi, ori că nu știau zicala: „Mai bine o dată să vezi, decât de-o sută de ori să auzi").

Deși ocupaseră deja Basarabia, pe Nistru granița mai era închisă. Tata, care rămăsese cu speranța să-și mai vadă părintele, sora și frații, făcea eforturi să primească învoire... să-și viziteze rudele din Cocieri, dar zadarnic. I-au refuzat rugămintea și autoritățile raionului Susleni. Astfel, s-a risipit și ultimul lui vis de a revedea casa, în care s-a născut, pe taică-său, pe frați, mormântul măicuței sale. Unica posibilitate de a se întâlni cu ai săi era încercarea de a trece, pe gheață, în „raiul comunist". Era însă foarte periculos. Paza era pe malul opus (stâng), deci nu se putea ști când e momentul cel mai potrivit să treci clandestin Nistrul.

Chemarea sângelui

Această greastare sufletească a tatei, această „chemare a sângelui" i-a fost alinată de fratele lui mai mare — Macar, care zile în șir a urmărit când și cum se schimbau grănicerii...

Într-un miez de noapte cu ninsoare și vânt puternic, la poarta noastră a bătut un drumeț... Tata, cu sumanul în spate, a deschis poarta... Bărbații s-au îmbrățișat, cum se îmbrățișează doi frați care nu s-au văzut ani de zile. După ce a pus

bucate pe masă pentru cumnatul ei drag, mama ne-a trezit şi ne-a prezentat pe rând. Tata m-a recomandat cu mândrie:

— Am şi trei fete, da băiat îi numa' ista. Borea îl cheamă. O să rămână la casă gospodar.

Unchiul Macar, un bărbat frumos, înalt, voinic, m-a luat în braţe, lipindu-mă de pieptul lui:

— D-apoi, surcica nu sare departe de trunchi. Să dea Domnul să aibă noroc, să crească alături de mamă şi tată. Asta-i prima şi cea mai mare fericire a copilului, pe care n-o înlocuieşte nimic în lume.

Mă simţeam alintat, dezmierdat, mândru în braţele lui puternice, acoperite de o haină moale, cu rânduri de însăilături de aţe (cam ca la plapumă, cam ca la burnuz). Nu văzusem niciodată asemenea haină. Nu ştiam nici cum se cheamă. Şi nici prin minte nu-mi trecea că exact peste cinci luni şi jumătate voi vedea că asemenea haine poartă întreaga Rusie comunistă: şi femei, şi bărbaţi, şi copii... şi se cheamă pufoaică. Cu pufoaică am umblat şi eu prin Siberia Polară şi pe timp de iarnă, şi pe timp de vară. Iarna mă apăram de ger şi viscole, iar vara — de ţânţari şi bondari...

După ce au mai servit un pahar de vin *Noua* de culoarea gutuiului, unchiul Macar m-a ridicat de subsuori până în pod şi a zis:

— Da acum, dragă nepoate, e vremea de culcare. La culcare, să creşti mare!

M-am culcat, da de dormit nici gând... Văzusem că în ochii tatei, pe lângă bucurie, se cuibărise şi o îngrijorare, o taină, o durere şi cu toate că vorbeau liniştit, frăţeşte, vocea sa trăda starea grea a sufletului lui. O stare ce trădează că omul nu mai e sigur de viitorul lui, de soarta lui şi a familiei.

— Hai, frate Ilie, şi-mi arată gospodăria...

Au ieşit în ogradă şi, nu zăbavă, s-au întors grăbiţi în casă.

— Stinge lampa, să nu ne vadă, a început unchiul Macar. Scumpul meu frate, nici nu ştiu ce să zic, nici nu ştiu ce să fac, să mă bucur, să vorbesc ori să tac. Am văzut o gospodărie bună, frumoasă... Cu aşa gospodărie, după legile româneşti, eşti apărat de stat şi stimat de săteni. Dar după legile noastre, bolşevice, gospodarii sunt batjocoriţi şi nimiciţi, fără judecată, fără verificare... Îs arestaţi în miez de noapte şi duşi în pustietăţile din Siberia, la moarte... Nimeni nu s-a întors de acolo, parcă ar intra în pământ. Mi-i oarecum, să nu te superi, da spun aşa cum este, cum e la noi. Degrabă va fi şi aici. Iartă-mă, dacă poţi, da eu mai liniştit eram dacă banii pe care i-ai muncit cu atâta greu îi iroseai şi azi nimic nu aveai. Să deie Dumnezeu să scapi, da la noi n-a scăpat nimeni. Ca să fiu măcar

oleacă liniştit, îndeplineşte sfatul meu: când s-o face colhoz, să dai la colhoz tot ce ai, tot, tot şi cloşca cu ouă cu tot, să nu-ţi rămână un capăt de ață, poate îi scăpa, ceea ce va fi o mare minune... Ce-am vorbit, aici să rămână...

În casă era o linişte apăsătoare, o linişte neagră, o linişte de mormânt. Şi liniştea a fost spartă tot de unchiul Macar:

— Ian aprindeți lampa să mai cinstim un pahar de vin românesc, că are şi aromă, şi gust şi te ajută să uiți de nevoi.

Mama a aprins lampa, tata a turnat în pahare...

— Mai iau încă un pahar şi mă duc. E ora trei şi degrabă trebuie să fiu la mal. Când se vor schimba grănicerii, am să trec pe neobservate.

Tata a coborât din pod un sac de făină de la moara Hâjdienilor, a adus o balercuță cu toartă plină cu vin.

— Bădiță Macar, te rog să iei darul meu, să aduni frații, sora şi rudele, să le dai de pomană o bucată de pâine şi un pahar de vin din partea mea, de sufletul mamei, pe care n-am văzut-o niciodată şi nici nu mă pot închina la mormântul ei, să iau o mână de țărână, ca să-i uşurez greutatea ce-o apasă...

S-au îmbrățişat. Unchiul Macar a ridicat balercuța de toartă...

— Asta merge!

A ridicat sacul.

— Aista nu merge, trebuie potrivit. Cumnată Mărioară, ian dă o găleată să deşert din sac... Legând apoi sacul la gură, l-a fixat pe umăr ca pe o pereche de desagi. Iaca acum merge...

Tata, care s-a dus să-l petreacă, îi ajuta să ducă balercuța. Era târziu... Adormind, am visat cum trec Nistrul la Cocieri să-mi văd neamurile, să mă joc cu verişorii, pe care nu i-am văzut niciodată în viața mea. Şi în acea noapte întunecată, cu ninsoare şi vânt, nimeni nu ştia: nici unchiul, nici tata, nici mama, că ne vedem pentru ultima oară...

Tata va fi omorât de escortele comuniste în lagărul morții Ivdel de lângă Sverdlovsk (Ekaterinburg) — în 1943, la 13 martie, iar fratele lui, Macar, — împuşcat între satele Cocieri şi Corjova de către NKVD-iştii comunişti, care urmărindu-i pe *vlasovişti* şi *benderovişti*, îl căutau pe primarul Corjovei, pe Isidor Sârbu (bunelul după mamă al şefului de azi al comuniştilor, Vladimir Voronin). Unchiul Macar a fost împuşcat pentru că a vrut să salveze o fetiță (secretara sovietului sătesc) pe care călăii NKVD-işti încercau s-o violeze...

Era iarna lui 1941. Ne întorceam cu tata de la adăpat caii. Eu mergeam călare, iar tata ducea caii de căpăstru, având şi o căldare cu apă în mână. Când traversam drumul central, am fost opriţi de un miliţian tânăr cu pistol la brâu, care i-a spus tatei să mă trimită acasă. Eu am plecat...

— Ilie Vasiliev, i s-a adresat necunoscutul, oricine te va întreba, orice metode ţi se vor aplica, n-ai văzut, n-ai auzit, n-ai vorbit, n-ai adăpostit niciun străin. Un cuvânt — şi tu, şi fratele... adică tată-l meu, sunteţi lichidaţi...

Şi cum a apărut, pe neobservate, tot aşa a şi dispărut.

Mama, care era în poartă, l-a întrebat nedumerită:

— Cine era, Ilie, omul acela şi ce voia?

— Era străin, m-a întrebat cum să ajungă la casa preşedintelui, a răspuns tata, uitându-se în pământ, de parcă căuta ceva pe jos şi nu putea găsi.

Nori grei, nori negri se lăsau tot mai jos peste casa noastră. Pe la Bobotează, a murit tătuca Dumitru, meşterul care-mi cioplea iarna cele mai bune sănii, iar vara — cele mai răsunătoare fluieraşe. A murit subit... Dimineaţă, înfăşurându-şi ciubotele cu bucăţi de sac (să nu alunece), s-a dus în Dealul Morii. A legat o sarcină de paie, de nu se vedea de sub ea, a adus-o acasă, iar seara îl boceau pe laiţă, cu lumânarea la cap, mucuţa şi toate neamurile lui. Plângeam şi eu. Nu înţelegeam însă de ce bătrânii ziceau: „Ferice de cei, pe care Dumnezeu îi cheamă în Împărăţia Lui, să nu vadă fărădelegile antihristului, să se odihnească în lumea celor drepţi".

Criminalii comunişti omorau şi cai

Tata era hărţuit zi şi noapte. A slăbit. A obosit. Dacă nu era dus seara la cercetări, era chemat dimineaţa de corvoadă la Chişinău (comuniştii aduceau multă marfă în magazine, adică momeală, mai ales scrumbie ieftină; dispăruseră păhărelul şi sfertul de litru, au fost înlocuite cu *stacanul* şi *politra*). Dacă nu era chemat dimineaţa la corvoadă, era chemat seara la cercetări, unde i se puneau întrebări grele, care îl făceau neom, îl distrugeau.

— Почему село выбрало именно тебя примаром?[1] Почему не отказался?[2] Почему препятствовал революционным «беднякам» свернуть румынское

[1] De ce satul te-a ales tocmai pe tine primar? (rus.)

[2] De ce n-ai refuzat? (rus.)

правительство?[1] Почему имеешь восемь гектара земли?[2] Почему имеешь родственников за границей?[3] (sora bunelului Vasile se călugărise într-o mănăstire din Ierusalim).

Umblând aproape zilnic la Chişinău, prin zăpadă şi ploi, cu sania sau cu căruța, tata a răcit şi a căzut la pat. Mama chema babe doftorițe, babe descântătoare. Într-un ciubăr mare, a turnat uncrop peste o lână de oaie (aşa, cum a fost adusă de la stână, încărcată de turiți şi curnuți). Tata, numai în izmene, s-a aşezat în ciubăr, iar lâna opărită, ferbinte i-a fost pusă pe cap, învelindu-i tot corpul. Când nu mai putea răbda, era scos din apă, şters şi culcat pe cuptorul fierbinte cu fața în jos şi o babă călca fără milă, cu picioarele, pe spatele tatei, de îmi dădeau şi mie lacrimile la văicăreala lui.

Peste vreo două zile, văzând că tata nu poate ieşi din casă, activiştii au înhămat singuri caii la căruță (tare le mai plăceau caii buni şi îngrijiți) şi s-au dus la Chişinău după marfă. Acolo trebuia să stai la rând până încărcai marfa. În loc să hrănească caii, activiştii au început să care marfa prin oraş, suplimentar pentru votcă şi mâncare. Spre seară, s-au încărcat şi când au pornit înapoi, caii au picat. Abia de se mai țineau pe picioare. Şi atunci *bednecii*, care în viața lor n-au îngrijit un cal, au dezlegat lanțurile de la căpestre şi, bătându-i de le țâşnea sânge de pe şolduri, cu mare chin, au adus căruța descărcată la poartă. Mama, care toată noaptea n-a închis un ochi, a ieşit să vadă dacă n-au adus căruța. Văzând-o, a deschis porțile, dar caii nu puteau să intre în ogradă. Stăteau cu capul la pământ, sleiți de puteri... Mama le-a netezit coama, spunându-le cu glasul ei blând:

— În grajd e cald şi hrana vă aşteaptă.

Văzând că bietele animale nu se mişcă, a rostit cuvintele fermecătoare ale tatei „Hai, băieți!" şi încet-încet, caii s-au pornit spre grajd. Mama i-a deshămat şi i-a dus la loc. Văzând hamurile şi lanțurile pline de sânge, a înțeles totul şi de durere şi jale, abia de-a mai putut intra în casă.

— Mărioară, ce-i cu caii noştri? a întrebat cu voce stinsă tata.

— I-am dat la dos, Ilie... Le-am dat de mâncare...

— Mărioară, spune-mi adevărul! a rugat-o tata...

---

[1] De ce i-ai împiedicat pe revoluționarii „saraci" să dea jos guvernul român? (rus.)

[2] De ce ai tocmai opt hectare de pământ? (rus.)

[3] De ce ai rude în străinătate? (rus.)

În loc de răspuns, mama a izbucnit în plâns. A doua zi, tata s-a îmbrăcat cu greu şi, luându-mă de mână, ne-am dus la grajd. Calul din brazdă, Bulgarul, zăcea pe podea şi capul ridicat, cu ochi mari, parcă vroia să întrebe ceva, vroia să ceară ajutor... A venit îndată bunelul Vasile cu unchiul Dumitru, vecinul şi marele ştiutor în durerea cailor, cel care-i potcovea şi-i lecuia, naşul Dumitru Portărescu. Cu mare greu, folosind frânghii şi drugi, oişti şi inimi de căruţă, au ridicat calul, scoţându-l pe sus în ogradă.

— Mai întâi, trebuie să dau drumul la sângele de lângă copită, a zis fierarul.

După această operaţie, a spus încet, înăduşit:

— Au aprins calul, nemernicii... Se prăpădeşte frumuseţea de cal. Cel mai frumos cal din sat... Aşa se poartă cu caii numai oamenii păgâni...

Au aşternut paie în şură, au dus calul la dos şi au plecat... Amintindu-mi cum luau din pălmuţa mea cojile de pâine cu tot cu fărâmituri, m-am repezit după horn, am luat o hrincă de pâine şi fuga în şură. Calul a ridicat din nou capul, dar buzele lui nu s-au mişcat la apropierea pâinii, numai ochii lui mari se uitau întrebători, de parcă voiau să afle: „Ce rău v-am făcut, oameni buni, de ce m-aţi vârât în pământ fără vină?...".

A doua zi, calul n-a mai ridicat capul, cu toate că ochii lui nemişcaţi erau încă deschişi...

A venit jupân Marcu Wasserstein:

— Ilie, vin cu măcelarii, jupuiem pielea şi-ţi dau bani gheaţă în mână...

— Nu, jupâne Marcu, acest cal m-a slujit cu credinţă, de când l-am cumpărat de la un bulgar. Rupea ham, rupea orcic, da din glod, din prăpăstii, mă scotea şi acasă mă aducea. Dumnezeu i-a bate pe cei care l-au aprins. Eu l-oi îngropa... Şi nu cuţitul, da un deget nimeni n-are să puie pe el...

Spre primăvară, tata a cumpărat doi mânji, pe care i-a învăţat să tragă la căruţă, şi a început să lucreze cu ei în gospodărie. Badea Mihai, neavând unde locui, trăia la noi ca înainte, avea „hârtie", că el îi ajută benevol tatei la crescut pâine, chiar avea şi o ştampilă de la sovietul sătesc.

Clasa întâi, ca şcolar repetent cu de-a sila, am absolvit-o cu note de „4" şi „5", nu ca la români — cu „9" şi „10". Apoi, tata a fost trecut la categoria *culac*, adică „duşman al poporului". Dar totuşi ne lăsau să lucrăm la pământ, să creştem roadă, să dăm cotele obligatorii. Pentru *culaci* cotele erau de două ori mai mari decât pentru mijlocaşi şi de patru ori mai mari decât pentru ţăranii săraci. Noi lucram doar pentru aceste cote, numai să scăpăm cu viaţă.

PARTEA A PATRA

ZILE TRISTE DE CALVAR

Înaintea unei nopți ucigătoare

Luna lui Cireşar 1941. Zi de joi... Dis-de-dimineață, familia noastră părea un roi de albine: mucuța, mama, Nadia, Nastea porăiau la foc, la muls, la răsad, eu şi cu tata la căruță, cotigă şi cai. Ca să nu strice căruța, udând-o şi uscând-o de la ogor până la Nistru şi de la Nistru până la ogor, el punea polobocul în cotigă — un fel de căruță suplimentară, făcută din topor, mai mică decât căruța principală, aninând-o din urma căruței. Tata a încărcat răsadul smuls în miez de noapte, a înhămat caii şi, după ce am îmbucat ceva, am urcat în căruță şi sub scârțâiturile cotigii am plecat la sădit tutun... Ajunşi pe lan, tata a schimbat oiştea la cotigă şi a pus caii să care apă. Năstica o supraveghea pe Valia. Mucuța Panaghia şi cu mama, înarmate cu suvace, răsădeau firele plăpânde de tutun, înşirate de mine şi Nadia. Încheia operația tata, care, cu două tramboane în dreapta şi în stânga, uda rândurile răsădite de mama şi mucuța.

Era o zi dumnezeiască: senină, caldă, fără pic de vânt... Această linişte era spartă, din când în când, de un cuc ce se auzea cântând în marea cea verde a grădinilor nistrene. Nici un nor, nici o bufniță nu prevestea, că după apusul soarelui, Basarabia va fi scăldată în lacrimi şi sânge...

Spre seară, a pornit o ploaie liniştită şi caldă — mană cerească. Mânjii, abia învățați la căruță, țineau un trap ritmic, grăbit, împroşcându-i pe cei din căruță cu stropi de apă şi pământ răzmuiat. Noi, copiii, ne zbenguiam ca la scăldat, învelindu-ne, dezvelindu-ne cu şorțuri, veretcuțe şi cu sumanul, podoaba ce nu lipsea din căruță nici iarna, nici vară.

Acasă, mama ne-a luat pe toți în tindă şi, scoțându-ne hainele ude, ne-a dus în odaie, ne-a pus altele uscate, ne-a aşezat pe vatra unde vreascurile aprinse de mucuța pocneau, răspândind căldură şi lumină.

Mucuța Panaghia a luat din cotruță ceaunul cel mare, l-a clătit şi, turnând apă în el, a înlăturat toate cercurile plitei şi l-a pus la foc. A adus strachina de

lut cu făină de păpuşoi şi presărând-o a făcut semnul crucii deasupra viitoarei mămăligute, zicând: „Mulţumesc, Doamne, de tot ce ne dai". A intrat din nou mama... De data asta cu o găleată plină cu lapte, spuma căruia răspândea o aromă ce amintea de dulceaţa ierburilor. A umplut alt ceaun cu lapte şi, punându-l pe foc, mi-a dat o cană cu apă, spunându-mi: „Bagă de seamă, nu cumva s-o păţeşti ca ţiganul care striga «adaoge, Doamne», până a scăpat tot laptele în foc".

Când a intrat tata în casă, ne-am aşezat cu toţii la masă şi am ospătat pe săturate: mămăliguţă cu brânză, scrob şi lapte. Apoi, ne-am dus cu toţii la culcare. Tata s-a culcat pe laiţă, mama — cu pruncul şi noi, cei mititei, ne-am culcat pe cuptor, după vechiul obicei. Căldura părinţilor, căldura casei părinteşti, căldura cuptorului din piatră scoasă de tata din stâncă şi unsă de mâinile mamei, mă încălzea, mă alina. Nu puteam, nu aveam cum să cred că peste câteva clipe, la primul cântat al cocoşului, un căpcăun, un balaur roşu, un păgân, va intra, ca tâlharul, noaptea în casă şi va scuipa, va batjocori, va stropşi cu cizma, va omorî SFÂNTA MEA COPILĂRIE, dată de Dumnezeu...

În miezul nopţii o bătaie sălbatică în poartă l-a trezit pe tata... A scârţâit, prăbuşindu-se din bălămăli portiţa... Primul a intrat în luptă paznicul credincios al curţii, câinele — Leuţ, care sărea de la unul la altul, făcându-le mantalele zdrenţe, apucând cu gura însângerată de arme, de baionetele cu care oaspeţii nepoftiţi se apărau. A răsunat o împuşcătură... şi urletul jalnic al câinelui chema parcă: „Unde eşti, stăpâne? Vino mai repede, că nu mai pot opri bandiţii...". La a doua lovitură cu patul armei a sărit zăvoraşul de la uşa tinzii. Şi, călcând cu cizmele murdare de glod peste cămăşuţele noastre plouate, călăii au năvălit peste tata.

— Это он?[1] a întrebat NKVD-istul.

— Это есть он, есть совсем хозяин[2]... a afirmat o voce dură şi arogantă.

— Да, да, это есть Илие Васильев — он есть настоящий[3], a spus cea de-a doua voce... (numele cărora le voi afla abia peste 56 de ani şi le voi face publice, ca să ştie moloveţenii ce râsuri, ce trădători de neam, ce şerpi ţinea la sân acest sat frumos, sat de gospodari, sat de oameni oneşti, harnici).

Васильев Илья Дмитриевич, жена Васильева Мария Васильевна, дочери Надежда, Анастасия, Валентина и сын Борис — все являетесь

---

[1] El e? (rus.)

[2] Da, el e stăpânul... (rus.)

[3] Da, da, e Ilie Vasiliev, în carne şi oase... (rus.)

врагами народа (interesant, ai cărui popor?)... В течение часа допрос, обыск и высылка в отдаленные районы Сибири[1].

Eu, îngrozit, mă uitam de după horn la bunii şi scumpii mei părinţi: tata, înalt, cu mâinile bătătorite şi faţa arsă de vânt şi soare, stătea neclintit – alb ca varul; mama cu pruncul în braţe, nu putea coborî de pe vatră.

– Borea, caută, dragul mamei, papuceii sub laiţă că ne duc păgânii la moarte! mi-a zis mama.

– Посадите жену рядом с мужем![2] a răcnit NKVD-istul.

– Оружие, золото есть?[3]

– Nu avem, a răspuns tata.

– Врешь[4]! a răcnit banditul.

– Руки на стол[5]!... Şi inelele de cununie ale mamei şi tatei s-au strecurat în buzunarele NKVD-istului.

După ce au răscolit şi cotrobăit prin toată casa, tata a fost escortat la căruţa noastră, cu căluţii deja înhămaţi de bădiţa Mihai. Mama, înecându-se în lacrimi, ne îmbrăca cu greu, fiindcă noi, copiii, eram încă în vraja somnului. După invazia „eliberatorilor comunişti" în Casa Mare, pe jos se tăvăleau lucrurile ţesute şi împletite în zilele şi nopţile de iarnă. Mama a ridicat cu grijă covorul de cununie, şi înainte de a-l face val, a pus în el o sticlă cu agheasmă şi o sticlă cu rachiu românesc de monopol, pentru dezinfecţii, răceală, comprese şi leac. Tot ridicând lucrurile, ne-a împărţit şi nouă, copiilor, câte ceva. A îngenuncheat, şi-a făcut cruce şi a sărutat podeaua casei...

Am ieşit din casă, ca apoi, niciodată, să nu-i mai putem păşi pragul. Peste ani, vom privi-o din depărtare, vom admira-o, dar nu vom mai intra...

Înainte mergea surioara Năstica cu icoana de cununie a mamei *Sfântul Nicolae – făcătorul de minuni*, după ea Nadia, ducând cojocul tatei, eu duceam şalul şi *lipampirca* mamei de urşinic (o haină de sărbători). Ultima a ieşit mama, cu copilul şi covorul de cununie în braţe.

---

[1] Vasiliev Ilia Dmitrievici, soţia sa, Vasilieva Maria Vasilievna, fiicele Nadejda, Nastasia, Valentina şi fiul Boris, sunteţi declaraţi cu toţii duşmani ai poporului... Timp de o oră veţi fi anchetaţi, percheziţionaţi şi deportaţi în Siberia (rus.)

[2] Aduceţi soţia alături de soţ! (rus.)

[3] Arme, aur aveţi? (rus.)

[4] Minţi! (rus.)

[5] Mâinile pe masă!... (rus.)

Lângă bădița Mihai a urcat NKVD-istul; în spatele căruței au urcat ambii soldați. Părinții și noi, cei patru copii, am fost boțiți la mijloc. Astfel, „eliberatorii comuniști" ne-au pornit pe drumul morții, care ducea până hăt, în groaznicele lagăre siberiene, comparabile doar cu ghetourile fasciste (Și dacă rușii și evreii, au înălțat până acum zeci de monumente, au turnat zeci de filme despre crimele fasciste, conducătorii noștri, așa-zișii democrați, nu au proiectat măcar un singur monument, un film despre genocidul comunist din Basarabia, cu toate că au existat două valuri de nimicire în masă a populației autohtone și înainte, și după război).

Mucuța Panaghia răcnea, ținându-se de fundătura căruței:

— Ilieș, fecioraşule, te-am scăpat de moarte, da de antihrist nu pot... Blestemaților! Dați-mi copilul!...

— Уберите эту рухлядь[1]! a urlat NKVD-istul și, văzând că bătrâna se ține de căruță, a lovit cu putere în cai... lăsând-o pe bunica să cadă în țărână, ca o răstignire vie, ce se zbătea din ultimele puteri să ne salveze...

La ieșirea din sat, sub stânca de lângă izvor, se înălța fostul pichet al grănicerilor români. Aici au fost oprite zeci de căruțe (în una dintre ele era familia învățătorului meu, care n-a reușit să treacă Prutul). Am fost descărcați și escortați în cazarme, unde călăii comuniști, frecându-și satisfăcuți mâinile, numărau prada nocturnă... Aveau experiență la așa ceva, canaliile.

Strict după listele întocmite cu mult înainte, familiile, una câte una, erau escortate într-o cameră specială. Tatei i s-a citit „documentul". După ce a semnat, l-au prevenit: „Шаг влево, шаг вправо, расстрел на месте"[2]. (M-am rugat o viață Cerului să văd acest document, să văd numele călăului, care l-a întocmit, semnat). Când l-am văzut peste o jumătate de secol, m-am îngrozit: („Совершенно секретно. Начальник Оргеевского УО НКВД, лейтенант Госбезопасности Гольденберг: Арестовать семью Васильева И.Д. 11.06.1941"[3]). Același evreu, care, la 01.01.1941, a arestat Garda tinerilor din Orhei „Majadahonda", a chinuit, a schingiuit și împușcat cincizeci și trei de tineri. A scăpat doar Petru Cudrițchi din Brăviceni, de șaptesprezece ani, pe care bolșevicii l-au trimis, pe opt ani, în lagărul din Ivdel, regiunea Sverdlovsk.

---

[1] Luați hodoroaga asta de aici! (rus.)

[2] Un pas la stânga, un pas la dreapta — împușcat pe loc (rus.)

[3] Strict secret. Șeful Direcției Județene Orhei a Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne, locotenent din Securitatea Statului, Goldenberg: Să fie arestați toți membrii familiei cetățeanului Vasiliev I. D. 11.06.1941 (rus.)

Ne-au încărcat din nou în aceeaşi căruţă, ultima din coloană, cu aceeaşi escortă. Mânjii, îngrijiţi de tata, au urcat din mers primul povârniş al stâncii. Dar după răsuflarea lor zgomotoasă şi spuma de la zăbale, era clar că puterile îi părăsesc şi nimeni nu-i ajută. La al doilea povârniş, mai mare decât primul, numit Priporul Stâncii, care avea o curbă de patruzeci şi cinci de grade, căluţii pe la mijloc au început să se poticnească, gata să scape căruţa în prăpastia de alături. Tata a sărit, a pus umărul ca să ajute caii. Dar a urmat sălbaticul urlet al NKVD-istului: „Стой! Стрелять буду! Все по местам![1]

Căruţa s-a oprit. Tata a urcat din nou în căruţă... Mă uitam cu durere la mânjii mei, pe care îi păşteam unde era iarba mai grasă şi călăream ca vântul tocmai pe la izvoare, unde apa era mai limpede, mai răcoroasă. Tremura carnea pe ei, stăpânind cu greu căruţa, ce risca să se prăbuşească. NKVD-istul, nemernicul, care n-a ştiut niciodată că şi calul are suflet şi că e o crimă să opreşti o căruţă încărcată în priporul dealului, a rânjit, punând pistolul în teacă:

— Но, трогай!...[2].

Bădiţa Mihai, ştiind dinainte posibilităţile cailor, încerca să-i pornească, dar era în zadar: caii lunecau, cădeau în genunchi... Şi, smulgând puha, ca şi atunci când a trântit-o pe mucuţa în ţărână, lovi fără milă în caii care izbeau, smuceau. Căruţa începu a aluneca în prăpastie... În aceeaşi clipă, tata a sărit jos, a smuls din mers talaghirul din ostreaţă şi l-a pus între spiţele roţii din urmă.

Toţi eram încremeniţi de spaimă. Tata a mai pus o piatră sub aceeaşi roată, fiindcă cealaltă atârna deja deasupra prăpastiei... Însoţitorul nostru nu mai răcnea, nici pistolul nu-şi mai scotea. În acel moment, comanda tata... S-a dus la cai, le-a luat zăbalele din gură, le-a şters cu mâneca cămăşii spuma de pe boturi, i-a netezit pe coame şi le-a zis:

— Răsuflaţi-vă, dragii mei, cu omenia, cu ajutorul Domnului, vom urca priporul.

S-a întors la căruţă şi s-a oprit în faţa NKVD-istului, spunând:

— Кони тоже имеют душу. Они хозяина понимают и слушаются...[3]. Mihai, lasă puha în căruţă şi coboară, eu pun umărul din partea laterală, tu din

---

[1] Stai. Stai că trag. Toţi la locurile lor (rus.)

[2] Dii, mişcă!... (rus.)

[3] Caii tot au suflet. Ei îşi înţeleg stăpânul şi-l ascultă... (rus.)

urmă, stăpânim căruța și când vor porni caii, s-o împingem din răsputeri — până în vârful dealului.

Doi basarabeni tineri și voinici s-au încordat, astfel încât loitrele s-au încovoiat. La fermecătorul îndemn al tatei „Hai, băieți..." căluții au smuls căruța și, din ce în ce mai repede, au urcat Dealul Pietrei. Sus, în deal, tata s-a oprit, s-a întors cu fața spre sat — spre satul care l-a primit, l-a crescut, l-a ocrotit, l-a ajutat, unde și-a făcut gospodărie și a crescut copii. Și-a făcut semnul crucii, de parcă luându-și rămas-bun pentru totdeauna, a rostit:

— Iertați-mă, oameni buni... Hai, Mihai, să ne suim singuri, să nu mai aud ordinele nemernicului...

Pe Șleahul Nistrului, ce întretăia moșia Dumbrăviței, înaintau mii de căruțe cu jertfele „eliberatorilor"... Înaintau posomorâte, triste, îngrozite. Osândiții nu scoteau niciun cuvânt, de parcă această lume chinuită se ducea la propria ei înmormântare.

Căruțele din Molovata așteptau... La un moment dat, doi NKVD-iști călare s-au oprit în fața noastră. Verificând actele, au lăsat să treacă niște căruțe, apoi ne-au băgat și pe noi în coloană. Deasupra satului Mărcăuți, așteptau pentru încolonare alte căruțe cu gospodari arestați noaptea, care au fost încolonați după moloveșeni.

Apoi, s-a întâmplat un lucru, aparent straniu, care a limpezit enigma cu militarul, care l-a oprit pe tata, când veneam de la adăpat caii. Dintr-o căruță a mărcăuțenilor, privea spre noi, cu compătimire, un militar. Trecusem deja de Holercani. De pe stânca Nistrului, se vedea ca în palmă satul tatei, Cocieri, unde mai trăia încă bătrânul lui tată, Galaton Agachi, sora și frații, pe care nu-i văzuse de douăzeci și trei de ani, doar pe Macar, care trecuse iarna pe gheață a apucat să-l vadă. Tata s-a ridicat în genunchi, cu ochii plini de lacrimi și și-a luat rămas-bun:

— Adio, mamă din mormânt, adio, tatăl meu cărunt, adio surori și frați, mă rog de mă iertați.

Când a ridicat capul, privirile i s-au întâlnit cu ale militarului ce ne privea de la marginea Mărcăuților. Mergea paralel cu căruța noastră, privea când la noi, când peste Nistru, la satul Cocieri. Și toată firea lui parcă se chinuia, voia parcă să vorbească, dar tăcea. Vorbeau numai ochii lui...

La un moment dat și-a scos cartuzul din cap, a mers câțiva pași cu capul descoperit, apoi scoțând batistă, a șters îndelung cartuzul, s-a mai uitat o dată la noi cu privirea îndurerată, mult înțelegătoare și, apăsându-și cartuzul, a dispărut tot așa, ca atunci...

— Ilie, d-apoi aista îi militarul de astă-iarnă! s-a mirat mama.

— Şi eu îl ţin minte, i-am şoptit eu tatei.

— Da, dragii mei, acesta e feciorul fratelui meu, Macar, e nepotul meu şi vărul tău, Borea — e miliţian la Susleni...

Zi de vineri, 13 iunie 1941 — zi călduroasă. Plină vară. Şiragul de căruţe — la care cât nu te uitai, nu-i vedeai nici începutul, nici sfârşitul — se mişca încet, caii mergeau la pas, fără popas. Mă chinuia foamea, setea, da când mă uitam în ochii mamei, în ochii tatei — ochi înlăcrimaţi, ochi îndureraţi, ochi încremeniţi, ochi opriţi, nu scoteam un cuvânt, o suflare, să nu-i chinui şi mai tare... Povestea dulcii mele copilării se stingea văzând cu ochii şi pentru totdeauna. În zadar aşteptam să vină Harap-Alb, cu calul lui, ce mânca foc, să ne scape din ghearele Căpcăunului. Nici Făt-Frumos nu venea, stejarii în voinici nu se prefăceau şi pe tâlharii străini nu-i mai căsăpeau.

Pe la amiază, soldaţii NKVD-işti au scos o pâine dreptunghiulară, două cutii de carne conservată, şi, tăindu-le cu cuţitele, au început să mănânce cu mare poftă. Lege nescrisă a armatei roşii: „Война войной, а обед по расписанию"[1]. Au aruncat cutiile şi-au scos „ploştile" şi au băut, apoi le-au înşurubat şi le-au pus la brâu. Trecând de satul Boşcana, lanţul de căruţe a fost oprit prin ordinul „Оправиться!..."[2]. NKVD-istul a coborât, amicii lui înconjurau câte o căruţă: el din urmă, cu pistolul în mână; soldaţii — pe din părţi, cu baionetele prinse la „puşcoaice". Din căruţă avea voie să coboare, pe rând, câte o singură persoană.

Doamne, Dumnezeule, oare se va găsi vreun pictor, vreun regizor de film, să reconstituie acel absurd, tablou criminal, când mândrele noastre bunici şi mame, frumoasele neveste tinere şi fete mari, „sub privirile vigilente" ale călăilor comunişti, îşi făceau nevoile lângă căruţă, dezgolindu-şi ruşinate jumătatea de jos a corpului. Această înjosire, omora mai ceva ca foamea, mai ceva ca setea. Unii, de ruşine, nici nu coborau...

S-a aprins o rachetă verde, şi coloana cu osândiţi a pornit din nou. Iată ce tactică aplica armata roşie cu doar câteva zile înainte de începerea războiului.

---

[1] Războiu-i război, da masa-i masă... (rus.)

[2] Făceţi-vă nevoile... (rus.)

Trenul morții

La Chişinău, în fața gării (unde azi, după şaizeci şi cinci de ani de la primele crime comuniste masive, piatra de temelie aşteaptă să înălțăm un Monument al Suferinței ca pe un Zid al Plângerii, ca pe un Memorial al Durerii; cere ca martirii regimului comunist — mame, copii, bătrâni, bărbați — să fie recunoscuți comemorați, cinstiți; imploră să ne deşteptăm, să încetăm a tot înălța monumente ocupanților, tâlharilor, lui Badea Mior... monumente proiectate la Moscova), căruțele se încadrau într-un cerc, înconjurat de unități militare, înarmate până în dinți, gata să-i atace în orice moment pe părinții, copiii şi bătrânii din preajmă. Peste câteva zile, aceşti „bravi" luptători cu bătrânii, cu mame şi copii aveau să fugă cu coada între vine de atacurile armatei germane.

Căruțele descărcau jertfele. Plânsetul celor maturi se suprapunea peste răcnetul copiilor. După ce erau descărcate, căruțele goale ieşeau din cerc. Mihai i-a zis încet tatei: „Bădiță Ilie, dă-mi-l pe Borea să-l ascund sub pomostină, legându-l cu căpețelele de inima căruței, îl duc acasă să stăpânească gospodăria...".

Tata l-a îmbrățişat: „Îți mulțumesc, dragă frățioare ... Eu am crescut ca şi un copil de „suflet"... Măcar el să aibă tată, oi lucra şi l-oi ridica...".

În vagoane ne-au mânat înghesuindu-ne ca pe nişte vite... Spre dimineață, la 15 iunie 1941, trenul trecea podul peste Nistru pe la Tighina. La Tiraspol s-a reținut mai mult, timp care nouă ni s-a părut o veşnicie. În vagonul înfierbântat de soarele verii era iadul de pe pământ (iadul încă nedescris, nefilmat, nepictat de maieştri ai artei din Basarabia, la rândul lor, persecutați, amenințați, cenzurați).

Osândiții se înăbuşeau... urina se scurgea printre podele, iar scârnăvia, mai ales a copiilor, rămânea pe loc, nu puteai să te mişti nici cu o talpă. De duhoare, oamenii îşi pierdeau cunoştința... Bărbații stăteau încremeniți ca statuile; femeile lăcrimau, blestemând ziua când s-au născut; copiii răcneau, ținându-se de poalele mamelor... Când vreo mamă voia să alăpteze copilul, bărbații făceau cerc în jurul ei şi femeia îşi dezgolea sânii, alăptându-şi în grabă odorul, până ca cercul să fie strivit de lumea chinuită. În aceste clipe fatale, când se părea că nu mai e scăpare, feciorul Molovatei, voinicul fierar Adrian, pomenit şi de Spiridon Vangheli în cartea *Copii în cătuşele Siberiei,* s-a ridicat la ferestruica bătută cu scânduri şi, smulgând-o cu tot cu gratii, s-a prăbuşit în brațele bărbaților, aducând un strop de aer şi o rază de lumină.

Toţi aşteptam noaptea, când se potolea căldura şi năduful din vagon, să respirăm aer curat şi răcoros. Şi nimeni, absolut nimeni nu bănuia că această noapte va fi cea mai tragică, cea mai groaznică noapte din viaţa noastră, noapte, după care bărbaţii vor muri, nemaivăzându-şi niciodată soţiile şi copiii, iar soţiile şi copiii — nu-şi vor mai vedea soţii şi taţii. Pe la miez de noapte, s-au deschis uşile zăvorâte (comuniştii comiteau crime noaptea, ca toţi bandiţii de pe lume) şi în vagon au intrat alt soi de NKVD-işti, ţinând de curele nişte javre sălbatice cu gurile căscate, câini-lupi... Şi crima a reînceput. A început genocidul comunist.

Familia noastră s-a împletit ca pâinea cu sarea: mama ţinând copilul la piept cu o mână, cu alta se ţinea de tata; tata se ţinea de mama, surioarele şi eu ne ţineam de fusta mamei şi de picioarele tatei. De noi s-au apropiat trei tipi, care vorbeau într-o limbă neînţeleasă, aveau feţele negre, murdare, ochi înguşti şi nasuri turtite. Doi din ei i-au sucit tatei mâinile la spate... Mama a început să răcnească, ţinându-se cu ultimele puteri de gâtul tatei...

— Nu mă lăsa, Ilie, cu patru copii prin străini fără pâine, fără haine...

Al treilea călău a vârât baioneta cu tot cu armă între corpurile părinţilor, smulgând-o pe mama cu tot cu copil de la pieptul tatei. I-a barat calea. Călăii din spate îl târau pe tata din vagon. La ieşire, tata şi-a smuls mâinile, şi-a luat pălăria din cap, mi-a aruncat-o însoţind-o cu ultimile cuvinte auzite de mine:

— Borea!... asta-i tot ce-ţi poate da tata...

De atunci nu l-am mai văzut niciodată... Cu asemenea manevre au fost vânaţi din eşalon toţi bărbaţii, bătrânii şi tinerii mai mari de optsprezece ani.

Aşa a fost prima mea zi şi prima mea noapte trăită în URSS, dincolo de Nistru, unde: „ так вольно дышит человек".

Şi asemenea zile, asemenea nopţi au urmat cu sutele, cu miile, zile şi nopţi la care mulţi n-au rezistat şi au rămas să zacă pe veci în zăpezile siberiene, iar supravieţuitorii, azi încă batjocuriţi, aşteaptă ca măcar înaintea morţii să bată şi pentru ei ceasul dreptăţii... La 16 iunie 1941, după ce din mijlocul nostru au fost smulşi bărbaţii, flăcăii (nimicirea cărora se ţine şi azi în mare taină, oare de cine, de ce şi până când?), vagonul a rămas semipustiu: numai femei bătrâne, fete tinere, neveste şi copii. Pe la amiază, uşile s-au deschis din nou şi ne-au dat pentru prima dată (după două zile şi două nopţi de foame şi sete), la fiecare grup de zece suflete, câte o căldare de chiseliţă, două pâini dreptunghiulare, zece linguri şi o canistră cu apă. Hârdăul (o putină de lemn puturoasă) era rezervat pentru întregul vagon. După prânz (aşa îi ziceau ei) ni s-a luat totul, în afară de hârdău. Uşa cu scârţâit metalic a fost din nou zăvorâtă, auzindu-se clănţănitul

lăcăţilor... Bunele noastre mame, frumoase, muncitoare, grijulii s-au apucat să facă curăţenie, ordine în vagonul-puşcărie. Cu bucăţile de scânduri, rupte de la fereastră de voinicul Adrian, rodeau scârnăvia deja uscată, grămădind-o lângă hârdău, râneau şi balega rămasă de la vitele transportate cândva. Înainte să ne ia înapoi canistrele, cei care aveau câte un vas l-au umplut, făcând rezervă pentru copii şi bolnavi, pentru femeile care aşteptau să nască. Restul apei a fost turnat în hârdău şi, sărmanele noastre mame, cu petice rupte de la pestelci, de la fuste, de la traiste, desagi şi saci, spălau podelele cu apa din hârdău, ca să n-o tulbure... Jumătate de vagon a fost făcută lună, aşa cum n-a fost niciodată. În loc de saltea, mama ne-a aşternut frumosul ei şal cu care se ducea iarna la biserică. La perete, în loc de perne, ne-a pus lăicerul strâns sul şi ne-a învelit cu cojocul lui tata. Mi se părea că povestea copilăriei ar mai putea să învie, că, iată-iată, voi urca pe cuptorul cald al casei părinteşti. N-a fost să fie... Povestea dulce a copilăriei odată omorâtă n-a mai putut reveni...

Lângă mama şi-a aşternut bulendrele o săteancă de-a noastră, ce trăia pe valea Molovatei, mătuşa Ileana Vidru, însoţită de copiii ei: Serafim, Gheorghe, Costică, Victor şi Maria... După aceea, a aşternut pe podea, ce mai avea, Elisaveta Oprea, însoţită şi ea de odraslele ei, dintre care se evidenţia Catincuţa, o fetiţă de vreo şase anişori. Urma familia fierarului Andrian, nevastă-sa avea mari probleme cu feciorul Ionel, un băiat de vreo doisprezece ani, care, căzând de pe cal, a rămas beteag. Îl văzusem de mai multe ori pe malul Nistrului, când păşteam vaca. El ori pescuia, ori desena în acuarelă. Ştia să picteze cărţi de joc, exact ca cele din magazin. Avea talent (Va muri într-o baltă de sânge, peste câteva luni, când în lipsa părinţilor, a încercat să ne salveze de atacul *timuroviştilor, ciapaeviştilor, budeonoviştilor*).

În partea opusă şi-a aşternut bulendrele Fania Cogan, însoţită de un băieţel de seama mea, Sanea. Soţul ei, Tavi Cogan, fusese doctor-asistent la spitalul renumitului doctor Laşcu din Orhei. Cogan nu s-a refugiat în România. A rămas. I-a întâlnit pe comunişti cu buchete de flori, cu panglică roşie prinsă la piept şi acum regreta amarnic şi el, şi nevasta lui, şi feciorul. Taman ca-n proverbul: „Ce cauţi, aceea găseşti". Lângă Cogan, s-a aciuat evreica Roza Pisarevschi şi copiii ei. Soarta a făcut ca această Roza Pisarevschi, fiica bancherului Froim din Molovata, să fie înhămată la aceeaşi targă cu mama mea ... Alături de ea, zăcea o evreică bătrână-bătrână, cu faţa încă frumoasă, ochi mari şi blânzi (Peste doi ani, va muri în ochii mei, lăsându-mi o pernă rotundă, roşie, o pernă evreiască de rugăciuni, pe care în 1946, l-a rugămintea ei, am adus-o înapoi pe moşia

Orheiului). M-a impresionat mult un băiat evreu de vreo cincisprezece ani, ce se agita lângă bătrână. Bătrâna îl liniştea, probabil, erau rude, dar el răcnea din nou, bătea cu pumnii în uşa vagonului şi întreba: „Где начальник эшелона"[1].

Peste un timp uşile s-au deschis şi în vagon a intrat un ofiţer cu pătrăţele la guler, însoţit de escortă. S-a uitat mirat la curăţenia din vagon şi a întrebat:

— Кто вызывал начальника эшелона?[2]

— Я, Самоил Писаревский, a răspuns băiatul, apropiindu-se de ofiţer. Я был в гостях в село Суслень, когда взяли хозяина, взяли и меня с ними. Я не фигурирую в списках... Мама осталась в Оргееве...[3]. Şeful a zâmbit, apoi a răspuns (rog istoricii să ţină cont de acest răspuns):

— Не плачь, мальчик, мы отвезем вас в Сибирь, освободим вагоны и обьязательно привезем вашу мать. Обещаю...[4] .

Cu cinci zile înainte de bombardarea Kievului, noaptea, eşalonul a început să facă mişcări haotice. Vagoanele se tamponau la manevrare, ba înainte, ba înapoi. În jur se auzeau comenzi şi înjurături, alergat de soldaţi din escortă şi lătrat sălbatic de câini-lupi. Era panică... Se părea că tâlharii NKVD-işti nu ştiau ce să facă cu prada răpită în miez de noapte. Ceva se încurcase. După mai multe manevre, eşalonul a pornit.

Dimineaţa, ne uitam pe rând prin ferestruică... la cotituri se vedeau două locomotive fumegând: una — în faţa eşalonului, alta — la celălalt capăt. Nesăbuiţii criminali au furat mai multă pradă decât puteau duce. La toate staţiile mari eram trecuţi pe linii moarte, lăsând să meargă eşaloanele ce ne veneau zi şi noapte în întâmpinare, încărcate cu militari şi cu armament. Pe platformele eşaloanelor erau tunuri, tancuri, maşini şi tractoare, blindate, motociclete... În vagoane erau cai, soldaţi, ce purtau pe cap un fel de şăpci ţuguiete, numite *budionovka*. Erau eşaloane cu soldaţi gata de luptă, cu căştile de metal încheiate sub bărbie. Eşaloanele veneau unul după altul, treceau fără întrerupere, ore întregi, zile întregi, nopţi întregi, alcătuind o concentrare a armatei nemaivăzută

---

[1] Unde-i şeful eşalonului? (rus.)

[2] Cui îi trebuie şeful eşalonului? (rus.)

[3] Mie, Samoil Pisarevschi... Mă aflam în ospeţie în satul Susleni când l-au ridicat pe stăpânul casei... m-au luat şi pe mine atunci. Nu figurez în liste... Mama a rămas la Orhei... (rus.)

[4] Nu plânge, băiete... Vă ducem pe voi în Siberia, eliberăm vagoanele şi numai-decât o aducem şi pe mă-ta. Promit... (rus.)

la hotarul de vest. (E justă afirmația scriitorului rus A. Suvorov, care spunea că Stalin pregătea demult năvălirea asupra lui Hitler. Tancurile sovietice aveau în dotare şi roți de cauciuc, să le pună în locul şenilelor, dezvoltând pe şoselele europene viteze de până la optzeci de kilometri pe oră). În regiunea Vinița, eşalonul nostru a staționat o noapte întreagă.

La un moment dat, prin ferestruică a răzbit o lumină roşcată şi un miros greu de fum. Ridicându-ne pe rând la ferestruică, am văzut în depărtare o clădire cu etaje ce ardea în flăcări, iar la geamurile înfierate se înghesuiau oameni care gesticulau, răcneau... După mai multe ore de ascultare la crăpătura uşii, evreica Cogan ne-a dumerit: „A fost dat foc puşcăriei cu deținuți politici, oamenii au ars de vii...".

Dimineața, trenul morții a pornit din nou, lăsând în urmă clădirea neagră ce fumega încă... Peste câteva zile, eşalonul s-a oprit într-o plantație forestieră. În jur nu era nicio localitate. În scurt timp, trenul a fost înconjurat de o armată întreagă de soldați cu baionetele fixate la arme, ofițeri cu pistoalele scoase. Escorta îi scotea din vagoane pe cei cu hârdăul şi pe cei ce duceau morții: bunici, mame, copii...

După unele înregistrări şi semnări de documente, cadavrele erau aruncate în desişuri, exact cum se aruncă gunoiul, fără a fi îngropate. Mă întreb şi vă întreb: **unde-s acele documente blestemate cu listele celor „scoşi din evidență", „decedați", „executați"? Unde-s acei călăi comunişti? Unde-s casele bunicilor, mamelor, copiilor, surorilor şi fraților? Cine va răspunde? Când?...**

Pe neaşteptate, ca din senin, s-a stârnit panică şi învălmăşeală: comenzi, strigăte, alergări. Fluierau asurzitor ambele locomotive. Osândiții erau îmbrânciți în vagoane cu patul armei, cu pumnii, cu picioarele... Din mers, soldații zăvorau uşile vagoanelor şi abia de reuşeau să urce în trenul ce-şi mărea viteza... Orheianca Cogan i-a spus mamei cu spaimă: „A început războiul cu Germania...".

Eşalonul nostru mai mult staționa decât mergea (eliberam calea pentru armată). Acum, pe timp de război, eşalonul cu „duşmanii poporului" nu se mai încadra în planurile generale. Acum el încurca, mergea împotriva valului, împotriva fluxului de ostaşi şi tehnică militară. Pe la toate stațiile, în toate oraşele şi satele, vedeam acelaşi tablou: grupuri mari de oameni, care plecau la front, despărțindu-se de ai săi (cântând şi dansând câte — un *kazaciok* sau „Ăh, iablociko, cuda tî katişsia..." şi, spre marea mea uimire, beau rachiu din pahare şi căni mari de aluminiu...

Am trecut Volga, o adevărată frumusețe a naturii.

Trenul mergea încet. Părea că se leagănă podul sub greutatea vagoanelor. Drumul spre Siberia înghețată devenise şi mai chinuitor. Noaptea, osândiții tremurau de frig, mai cu seamă suferea tânăra nevastă care abia născuse. Nu avea nici scutece, nici plapumă, nici hrană, ca să alăpteze pruncul... Calvarul înspăimântător a început odată cu trecerea eşalonului prin tunelele munților Ural. Trenul mergea încet, fumul de la locomotivă umplea vagoanele. Zadarnic ne culcam cu toți la podea, fumul otrăvitor ne înăbuşea. Tuşeam până leşinam, chiar şi după ce tunelul rămânea în urmă. Erau multe tuneluri, se părea că mergem mai mult pe sub pământ decât pe la suprafață. Nopțile deveneau din ce în ce mai friguroase. Am început a simți „farmecul" Siberiei: nori mari de musculițe mărunte-mărunte, ca semințele de mac, țânțari mici şi mari, unii ca altoiți, cât un greier, din cei care răspândesc malaria, ne atacau prin toate crăpăturile şi deschizăturile vagonului. Oricât m-aş fi apărat, nu scăpam. De-i ucideam, înşiram sângele pe corp... Singura scăpare era, când trenul pornea. Fețele, mâinile, picioarele ne erau umflate de înțepături.

Despre hrană nu am ce povesti. Din simplul motiv că anevoie putea fi numită hrană ceea ce ni se dădea... La acea hrincă de pâine neagră şi veche, la acea căldare de chiseliță de răchițele acre, câteodată ne dădeau peşte sărat, uscat ca scândura; un fel de ştiucă cu capul lățit, ca şi clanțul la rață. Noi, copiii, nu-l puteam mânca, pentru că era prea sărat. Mai ales că după aceea ne chinuia cumplit setea. Ceaiul spălăcit servea drept desert. La sfârşitul verii, am ajuns în regiunea Omsk, la zeci de mii de kilometri depărtare de Basarabia. Întrucât navigația fluvială era pe sfârşite, criminalii n-au avut cum să ne trimită la urşii albi. Descărcându-ne din eşalon, ne-au îmbarcat în *telegi* (un fel de cotigi de lemn, fără loitre, fără fundătoare, fără talaghir, cu hloabe, la care era înhămat câte un singur cal) şi au umplut satele din vecinătate cu noi.

Primul an în surghiun siberian

Familiile Vasiliev Maria cu copiii Nadia, Borea, Nastea şi Valia; Vidru Ileana cu copiii Serafim, Maria, Gheorghe, Costică şi Victor; Oprea Elisaveta cu copiii Catincuța, la cei mai mici nu le țin minte numele; Andrian Agafia cu băiatul cel cu gheb, Ionel... am fost urcați în *telegile* ruseşti. Ne-au dus la „iernat" prin sate. Noi, cele trei familii, am nimerit în satul Kapraliha din raionul Armizon, pentru „instalare temporară". NKVD-istul, care mergea înainte într-un tarantas

cu două roți, cu o stea roşie la spetează, a oprit calul la o *izbă* părăsită. După ce am coborât, a prevenit mamele „Ежедневно явиться в сельсовет для учета с детьми старше двенадцать лет"[1].

Izba, o construcție din bârne de lemn căptuşite cu muşchi, avea ferestre mici şi uşi din scânduri negeluite. Acoperişul era tot din scânduri, puse una peste alta: cu un hogeag mare din cărămidă roşie, care nu armoniza deloc cu casa josută. Uşa de la intrare era retezată în partea de sus, ca să pătrundă ceva lumină în tindă. Apoi urmau două camere. Într-una era un cuptor rusesc mare până în pod. Tot în prima cameră, deasupra uşii, aproape de tavan, erau întărite nişte scânduri pentru dormit (aveau o denumire împărătească: palat). În a doua cameră jur-împrejur erau prichiciuri din scândură (un fel de lavițe). Acestea erau bucşite cu ploşnițe, care, ca nişte vampiri, ne sugeau sângele în timpul somnului.

Prima zi nu ni s-a dat nimic de mâncare şi, straniu lucru, nici un copil, oricât de mic, nu cerea nimic, doar se uita cu durere în jur....

Eram copii chinuiți, care înțelegeam că plângând ne omorâm mamele. Îmbătrânisem înainte de vreme, înțelegeam durerile mamelor. Nu îndrăzneam să rănim sufletele lor şi aşa chinuite.

A doua zi ne-au pus la întreținere. Mama a primit cinci foi cât jumătate de caiet, împărțite în pătrățele numerotate. Erau atâtea pătrățele câte zile avea luna. Se numeau cartele de pâine.

Mama s-a dus la magazin, unde i s-au tăiat din fiecare foaie câte un pătrățel şi s-a întors plângând, aducându-ne rația de 200 de grame de pâine pentru o zi. Şi mai mult nimic, absolut nimic, dacă nu punem la socoteală ceaiul ori apa fiartă.

Călăii comunişti au „împodobit" mamele noastre cu haine siberiene, de nu se mai cunoşteau între ele. Nici noi, copiii, nu le cunoşteam. Le-au îmbrăcat în pantaloni mari vătuiți, în pufoaice vătuite, cuşme cu urechi spânzurate, în picioare le-au pus bocanci sau cizme din pânză impermeabilă. Afară, în bătaia vântului, vânturau şi încărcau secara în saci, pe care îi cărau în spate în hambare, de dimineață până seara. Noi, copiii, aşteptam cu nerăbdare întoarcerea lor de la lucru, ca să le scoatem din picioare încălțămintea, şi de găseam acolo vreun bob de secară, eram cei mai fericiți copii din lume. Mamele, surorile, bunicile veneau de la lucru sleite de puteri, înghețate, abia de se țineau pe picioare. În zadar

[1] Vă prezentați zilnic, pentru înregistrare, la sovietul sătesc împreună cu copiii mai mari de doisprezece ani... (rus.)

încercau să se odihnească: ploşniţele, care atacau corpurile obosite, le sugeau ultimele picături de sânge.

Lucrul greu, foamea şi umilinţa, încet, dar sigur, frângeau omul, îl omorau pe zi ce trecea. Prima tragedie fatală s-a întâmplat cu o familie de prin părţile Hânceştilor. Mama acestor copii a hotărât măcar cumva să îndulcească viaţa copilaşilor, măcar cumva să-i hrănească. După lucru a cules nişte ciuperci, le-a fiert, a prăjit o tigaie întreagă. Ne-a invitat şi pe noi să gustăm, să întingem măcar o dată. Era o femeie miloasă, dar mama nu ne-a lăsat, sfătuind-o să nu mănânce nici ei. N-au ascultat. Foamea îl înnebuneşte pe om. Nu vede nimic, nu aude nimic, nu înţelege nimic, nu crede în nimic, în afară de lingura plină, fie chiar şi cu otravă... Cea mai precisă formulare a foamei a fost dată de marele povestitor Ion Creangă: „Goliciunea înconjoară, da foamea dă de-a dreptul". Când m-am trezit dimineaţa, pe podelele goale zăceau şase cadavre: o femeie frumoasă, cu ochii deschişi, şi cinci copilaşi, ghemuiţi în poziţii îngrozitoare. Toată suflarea din izbă bocea şi-i blestema pe „eliberatorii", care cu glas tare, care în tăcere: bandiţii NKDV-işti ai lui Beria şi comuniştii-fascişti ai lui Stalin. Seara, după lucru (dimineaţa nu putea lipsi nimeni („Все для фронта, все для победы"[1]), toţi cei din casă ne-am dus şi am îngropat această familie — exilată din codrii frumoşi, voievodali ai Hânceştilor — într-o groapă din pădurea sălbatică a gengiskhanilor.

Pionierii lui Lenin omorau copii basarabeni

A doua tragedie s-a abătut asupra a două femei rusoaice, învinuite de sabotaj. Într-o noapte, un viţel din cireada colhozului, considerat drept „bun al poporului", s-a rătăcit şi a căzut în fântâna din preajma locuinţei noastre. Fântâna nu avea corlate, era părăsită, ca *izba*. După ce au fost cercetaţi toţi sătenii, viţelara şi preşedinta sovietului sătesc au fost arestate şi au dispărut fără urmă... Mamele noastre au primit ordin să cureţe fântâna. Cu ajutorul frânghiilor, femeile au scos viţelul şi întrucât carnea lui încă nu se alterase, nu l-au dus în pădure, ci l-au fiert şi l-am mâncat...

Faptul a stârnit zvonuri neplăcute: chipurile noi, culacii, — duşmanii de moarte ai poporului, — am dat special viţelul în fântână, ca pe urmă să-l mâncăm şi, chipurile, din cauza noastră au suferit bietele rusoaice, lăsându-şi copiii orfani...

[1] *Totul pentru front, totul pentru victorie (rus.)*

În timp ce mamele noastre erau la lucru, în jurul *izbei* noastre se adunau tot mai mulți pionieri cu cravate roşii la gât, care țipau, ne amenințau, ne arătau limba şi prostia din pantaloni, apoi, râzând, se îndepărtau.

Într-o zi, pe la amiază, aceştia s-au adunat într-o coloană: aveau săbii, puşti, pistoale, suliți, arcuri cu săgeți din lemn. Pe cap aveau bonete țuguiate, bonete de pionier — un fel de căciuli rotunde de blană, cu fundul de petică, întretăiat de o cruce roşie. Fețele lor erau măscărite cu funingine, la urechi aveau întărite pene lungi de păsări. Răcneau unele şi aceleaşi cuvinte:

Чапаевцы, буденовцы,
морозовцы вперед[1]!...

Sărmanul Ionel, feciorul fierarului Andrian, căci el era mai mărişor dintre noi, a apreciat corect situația, reuşind cu greu să pună zăvorul de lemn la uşa tinzii. După ce primul atac de a intra pe uşă a eşuat, pionierii lui Lenin şi Stalin au asediat ferestrele, stricând toate geamurile... Eu cu surorile şi ceilalți copii, îngroziți, răcneam cât puteam de tare, ghemuiți la peretele din fund, dar nimeni nu ne venea în ajutor. În sătuc nu era țipenie de om vârstnic. Toți lucrau pe câmp, la ferme, la depozite. Răcnetul şi învălmăşeala noastră, chipurile noastre jalnice şi neputincioase îi încurajau, îi distrau şi mai tare. Prin ferestrele sparte ale izbei ei deschideau asupra noastră „foc ochit", puneau cărămida la ochi, ocheau, apoi aruncau în noi. Ne apăram cum puteam — care cu perna, care cu iorganul, cu strachina, cu tigaia... Eu şi surioarele mele ne-am ascuns după lăicer.

La o ferestruică, câțiva atacanți aprindeau hârtii cu smoală, punându-le în săgeți pentru a le arunca în odaie. Şi atunci s-a întâmplat nenorocirea: salvatorul nostru, Ionel Andrian, s-a repezit la fereastră s-o astupe cu o bucată de placaj, dar n-a reuşit bine s-o ridice, cum o bucată de cărămidă l-a lovit drept în moalele capului... Placajul i-a căzut din mâini... Ionel încet-încet a alunecat pe pervazul ferestrei, prăbuşindu-se pe podea... Din urechi, din nas şi din gură îi curgea sânge. S-a făcut o linişte de mormânt. Atacatorii, simțind că au făcut o crimă, au omorât un om, s-au făcut nevăzuți...

Eu mă uitam îngrozit la balta de sânge în care Ionel a mai tresărit de câteva ori şi s-a stins... Seara, mamele noastre, văzând ferestrele sparte, au alergat cu sufletul la gură... Toate îşi cuprindeau puişorii şi boceau de milă, văzându-i

[1] Ceapaevişti, budionovişti, morozovişti, înainte!... (rus.)

răguşiţi, cu ochii înroşiţi, cu vânătăi, julituri şi speriaţi de moarte... Numai o mamă căzuse leşinată pe podea, cu mâinile întinse spre capul însângerat al feciorașului — era Agafia Adrian, mama lui Ionel.

Seara târziu, mătuşa Agafia şi mama au ridicat corpul neînsufleţit al lui Ionel, aşezându-l pe laviţa de scânduri şi în loc de lumânări, la capul lui au aprins trei *lucine* (în Basarabia nu există aşa ceva). Căzând în genunchi, mătuşa Agafia şi-a lipit faţa înlăcrimată de obrăjorul lui, de parcă voia să-l încălzească, să-i oprească sângele din rană, să-i potolească durerea din fragedul corp. Mama, tot în genunchi, spunea rugăciuni, rugându-l pe Dumnezeu să-l primească în împărăţia Sa, pe acest suflet nevinovat al copilului botezat în biserica creştină a Molovatei. Dimineaţa, cu o smuncitură sălbatică a fost deschisă uşa ce a rămas să scârţâie în bătaia vântului. M-am trezit... În ungherul cu laiţa pe care era întins Ionel, domnea acelaşi tablou de aseară. Nimic, absolut nimic nu se schimbase, parcă totul încremenise: copilul culcat, maica lui cu faţa lipită de obraz, mama, făcându-şi tot mai des semnul crucii. Comendantul, un NKVD-ist cu faţa stricată de vărsat şi dinţii galbeni de mahorcă, a rânjit:

— Кто из вас мать ребенка[1]?

Nimeni nu i-a răspuns.

— Я спрашиваю фамилию матери умершего ребенка[2]! a scrâşnit comandantul.

Mama a atins umărul consătencei. Mătuşa Agafia a ridicat capul. Pe faţa ei albă a lunecat păru-i frumos.

— Agafia, te întreabă cum te cheamă.

Femeia s-a uitat la năluca din prag... cu glas încet, de mamă chinuită, de mamă rănită, a şoptit „Agafia lui Andrian Vasiliev..." şi a căzut leşinată pe podea...

Năluca holbată s-a dat un pas înapoi, apoi, adresându-i-se mamei, a ordonat:

— Возьмите две лопаты, носилки, похороните труп и в 12^{00} быть на работе[3].

A ieşit, trântind uşa. Mama şi celelalte femei au ridicat-o pe mama lui Ionel şi au pus-o pe laiţă, i-a cerut Nadiei sticla cu agheasmă şi-a stropit faţa mătuşii Agafia.

---

[1] Care dintre voi e mama băiatului? (rus.)

[2] Vă întreb, ce nume are mama băiatului ce-a murit! (rus.)

[3] Luaţi două hârleţe şi o targă, îngropaţi-l, şi la ora 12^{00} să-mi fiţi la lucru (rus.)

Înspre pădure, unde era cimitirul fără cruci, se mişcau încet două femei, care duceau pe targă un copil mort. Una era mama celui răposat, cealaltă era mama mea. Eu, din urma lor, abia duceam două hârleţe mari şi grele. Acolo, în sovhozul *Sceastlivâi*,[1] comuna Kapraliha, raionul Armizon, am pus şi eu un pumn de pământ pe primul mormânt al unui copil din generaţia mea, din satul meu, Molovata, din Basarabia... Zic primul, pentru că pe urmă am asistat la multe înmormântări de copii şi de mame, atât de multe că le-am şi pierdut numărul.

A început straşnica iarnă siberiană, iarnă ce omoară tot şi pe toţi cei care nu s-au adaptat, care nu s-au pregătit să lupte cu ea... Peste patruzeci de grade de frig, troiene cât casa, numai hogeagurile se mai zăreau:

Буря мглою небо кроет,
Вихри снежные крутя,
То как зверь она завоет,
То заплачет как дитя.

Mai târziu, voi învăţa o mulţime de versuri despre iarnă. Noaptea, prin sătuc, umblau lupii, haite întregi. Săream din somn, când lupii răpeau câinii vagabonzi sau îi sfâşiau pe cei legaţi. Noi, copiii, nu că afară nu ieşeam, dar şi în *seni* (un fel de tindă) ne temeam să mergem. Dacă cineva voia afară, mama aducea din tindă un hârdău, să nu răcim, să nu ne îmbolnăvim, că eram toţi aproape goi şi slabi de se prevedea soarele prin noi.

Ni se dădeau câte 200 de grame de pâine pe zi, indiferent de vârstă. O înmuiam în apă fiartă şi o înghiţeam printre lacrimi. În această perioadă geroasă, mama a fost repartizată la fermă să adape vacile (femeilor „duşmance ale poporului" le era strict interzis să mulgă vacile).

De dimineaţă până noaptea, mâna un bou în jurul unui ***cicărâc***, care se rotea şi scotea ciutura din fântână până în dreptul unui uluc, ce ducea direct în fermă. Răsturna ciutura în uluc şi tot aşa lucra — pe ger şi vânt — până ce adăpa de trei ori pe zi toate vitele.

Un bărbat, care se temea să nu piardă „scutirea" şi să fie dus pe front, îi arăta cum să mâne animalul mai repede şi, din greşeală, a înfipt furca în şoldul boului. Noroc că animalul şi-a revenit, altfel, scumpa noastră mamă avea să fie judecată pentru sabotaj conform legii marţiale.

---

[1] Fericitul (rus.)

În ajun de An Nou 1942, a fost introdusă o nouă lege – „Să muncim pentru victorie cu eforturi înzecite", lege care obliga să nu se părăsească locul de muncă nici ziua, nici noaptea. Această straşnică lege a funcționat până la sfârşitul războiului.

După ce toată ziua dădea apă la vite, noaptea, mama curăța bălegarul din grajd, îl căra şi, o dată pe zi, de la 11^{00} până la 12^{00}, venea acasă, trecând şi pe la magazin, de unde ridica cele 200 de grame de pâine pentru fiecare dintre noi. O tăiam în trei: pentru dejun, prânz şi cină.

Băieții mai mărişori ca mine făceau, până târziu, focul cu lemne de mesteacăn, tăiate de mamele noastre în „ora de întâlnire". Când jăraticul era în toi, prindeau coajă de mesteacăn pe o sârmă şi, aprinzând-o, luminau odaia şi ziceau: „Iaca, cu asta aş pârli eu mustățile lui Stalin. În smoală din asta să clocotească în iad..." – adăugau alții. Pentru prima dată am auzit acest nume blestemat, nume de care se temeau toți, se îngrozeau toți de la mic la mare, sute de milioane, chiar şi cei apropiați, chiar şi Nadejda Alelueva (nevastă-sa), Svetlana Alelueva (fiică-sa), Iakov Djugaşvili şi Vasili Stalin, feciorii săi. Acest călău al omenirii l-a întrecut în cruzime chiar şi pe regele Irod, căci a omorât nu mii, ci milioane de copii...

Într-o noapte, m-am trezit pentru anumite necesități. Am ieşit în tindă, aşa în ce eram, în cămăşuță, pantalonaşi şi cu pălăria tatei pe cap. În tindă era foarte frig. Prin uşa retezată, crivățul viscolea zăpada. În hârdău, în loc de lichid cădeau picături de gheață). Mi se tăia răsuflarea, ca peştelui pe mal, în zadar încercam să trag aer, deschideam gura: mă înăduşeam. Apoi cu greu, printr-un nor de aburi ieşiți din uşa deschisă, m-am târât pe patul de scânduri, lângă cele trei surioare.

A doua zi nu m-am mai sculat, aveam febră patruzeci de grade şi tuşeam întruna ... Mama se ruga lui Dumnezeu să nu mor: să-i ducă tatei unicul lui fecior... Mai spera sărmana că-l vom întâlni şi că ea, fericită, pe toți copiii vii i-i va arăta.

M-au culcat pe cuptor, unde focul nu se stingea nici ziua, nici noaptea. Mama rânea grajdurile de la fermă, lucra şi prin gospodăriile din sătuc, câştigând astfel câte o torbă de cartofi. Rupea de la gura ei, şi-mi dădea în fiecare zi câte un cartof copt sau fiert, numai ca să mă salveze.

Şi m-a salvat, dar mai mult cu lacrimile în care mă scălda, cu rugăciunile şi mătăniile pe care i le închina lui Dumnezeu.

Nu erau medicamente. Medici nu ajungeau. Toți şi toate erau trimise pe front. „Всё для фронта, всё для победы".

PARTEA A CINCEA

SIBERIE, SIBERIE DE GHEAȚĂ

Drumul blestemat spre Omsk

În primăvara lui 1942, pe timp de noapte, numeroase familii basarabene, printre care şi familia noastră, au fost iarăşi arestate şi urcate în căruțe trase de un cal şi transportate la calea ferată, unde, ne-au înghesuit în marfare şi ne-au dus tocmai la Omsk. Ne-au descărcat la marginea oraşului şi imediat am fost înconjurați de NKVD-işti cu câini mari şi răi, care te înfiorau când te uitai la ei. Priveliştea din jur era îngrozitoare: vedeam numai coloane de bătrâni, femei, copii; coloane de prizonieri; coloane de militari; coloane care aveau boarfe; coloane ce nu aveau nimic; coloane care aveau fețe ca ale noastre; coloane de oameni care nu semănau cu noi nici la față, nici la haine; coloane care nu mai înțelegeai cine-s; oameni cu barbă, oameni cu fața albă, oameni cu fața neagră, oameni cu ochelari, care înalți, care josuți, care tineri, care bătrâni... Şi toată mulțimea aceasta de oameni nenorociți, schilodiți, bolnavi şi slabi, blestemând ziua când s-au născut, blestemând antihriştii care i-au adus în această situație, se mişca încet, se mişca spre pieire... Printre ei se aflau şi minunatele noastre mame cu copii în brațe, cu copii ce se țineau de fustele lor, chinuitele noastre mame, rămase de tinere văduve, frumoasele noastre fete, despărțite de miri, care credeau în minuni ce nu s-au împlinit niciodată.

Această mişcare mută a mulțimii a fost oprită atunci când coloana noastră a ajuns lângă o baracă înconjurată cu sârmă ghimpată. După apel, ne-au îndesat ca pe nişte animale în acea baracă, în care mulți intrau şi puțini ieşeau. Era mai mult o groapă, un mormânt cu oameni vii şi se numea „punct de transfer pentru arestați". Pe un teren de vreo şase metri lățime şi cincizeci lungime era o groapă cu adâncimea de un metru şi jumătate, iar la mijlocul ei — o trecătoare de vreo doi metri, cu adâncimea de încă un metru. Groapa era acoperită cu bârne de brad şi cu pământ deasupra. Intrarea era astupată cu o foaie de cort, lângă care stătea hârdăul cel spurcat. Când intram acolo, şi copiii, şi vârstnicii eram forțați să urcăm pe prichiciurile de pământ rece, poreclite *palate*, lăsând trecerea liberă

pentru călăi. Pe centru, deasupra „trecătoarei", unde şi unde atârna câte un felinar cu sticla afumată şi care reflecta licăre mici de lumină. Prichiciurile răspândeau o duhoare grea, pereţii şi bârnele de deasupra capului miroseau a mucegai, păianjenii, greierii şi alte gâze ne ameninţau zi şi noapte. Mama, urmând exemplul altor femei, a aşternut pe prichici toate ţoalele pe care le mai aveam, ne-a legat la spate şi la şale şalincele şi basmalele ei, ea însăşi rămânând cu capul gol. Pământul Siberiei era rece ca gheaţa şi buna noastră mamă nu închidea un ochi toată noaptea: se chinuia întorcându-ne de pe o parte pe alta, de pe spate pe burtă, având grijă ca noi, cei patru copii, să supraviețuim. Dar nu întotdeauna grijile mamelor îi puteau ajuta pe copii. Lângă noi, stătea consăteanca noastră, Ileana Vidru, cu cei cinci copilaşi lângă ea: patru băieţi şi o fetiţă, Maria, de vreo zece anişori. Chiar după prima noapte, fetiţa a început să tuşească. Avea o tuse înăbuşită, care a băgat-o în mormântul de gheaţă al Siberiei.

Târgul de robi din Omsk

Dacă în Evul Mediu sclavii erau vânduţi pe aur şi argint, atunci, la mijlocul secolului XX, antihriştii comunişti transmiteau de la unii la alţii copiii şi vârstnicii ca pe vite, în baza unor hârtii, unor procure.

În fiecare dimineaţă, fie cald, fie frig, fie ploaie, fie vânt, teferi sau bolnavi, osândiţii erau scoşi din *subterană* şi încolonaţi de-a lungul gardului de sârmă ghimpată, tocmai până la poartă, pe-o lungime de vreo sută de metri...

În timpul apelului, primele erau strigate mamele, apoi copiii, conform vârstei.

Familia noastră era încolonată întotdeauna în aceeaşi ordine: mama cu mezina Valia în braţe, sora mea Nadia, eu — şi soră-mea Năstica. După ce eram aliniaţi şi verificaţi dacă n-a evadat nimeni, începea batjocura, crima...

După ce erau deschise porţile lagărului, intrau, însoţiţi de NKVD-işti, *cumpărătorii* sau *clienţii*: preşedinţi de colhozuri, preşedinţi de sovhozuri, directori de întreprinderi... Şi câte unul, pe rând, îşi alegeau prada, jertfele. Se opreau în faţa vreunei familii, se uitau lung, şi dacă femeia era tânără, voinică, arătau cu degetul, zicând: „Эту забираю"[1]. NKVD-istul semna un *act de predare*, iar

[1] Pe asta o iau (rus.)

cumpărătorul — un *act de primire*. După ce îşi „alegeau" numărul necesar de oameni, familiile alese erau scoase în afara zonei, încărcate în căruţe sau camionete şi duse în direcţii necunoscute. Cele mai mari drame, însoţite de lacrimi şi răcnete, se petreceau atunci când *clientul* arăta cu degetul la vreo tânără de 16-18 ani, a cărei mamă era bolnavă şi inaptă de muncă: «Только её забираю»[1]. Când era smulsă, maică-sa, cu mâinile ridicate la cer, se ruga în frumoasa noastră limbă română: „Domnilor, luaţi-mă şi pe mine, luaţi toată familia...!". În zadar încerca biata mamă să strige, să roage, să se ridice şi să se agaţe de copila ei dragă, NKVD-iştii o doborau cu paturile de armă la pământ, la pământul blestemat al lagărelor siberiene. Până în seară, erau desprinse din coloană şi transportate în direcţii necunoscute familiile ce urmau a fi supuse muncii de rob.

Dacă în lagărul nostru majoritatea osândiţilor erau basarabeni, bucovineni şi evrei, alături de noi existau lagăre de nemţi de pe Volga, de estonieni, lituanieni, letoni, lagăre de ucraineni şi bieloruşi. Doamna Cogan din Orhei, care ştia ruseşte, franţuzeşte şi nemţeşte, a reuşit să facă legătura cu evreii din acele zone, aflaţi în aceeaşi situaţie: cu repartizări zilnice la muncă de rob, fără dreptul la liberă circulaţie, fără dreptul la corespondenţă, doar muncă, muncă până la moarte...

Aceste crime comuniste, această monstruozitate a lui Stalin a durat cam o lună de zile, până când pe prichiciurile de pământ din barăci au rămas doar femeile cu copii mici, cele bolnave, bătrâne, familiile „rebutate". Pentru că mama avea copil mic în braţe, dar şi ceilalţi eram tot mărunţei, am fost şi noi „rebutaţi".

Pe la mijlocul verii lui 1942, toată *baraca* noastră a fost escortată la malul râului Irtâş şi îmbarcată în barje, care au luat cursul spre râul Obi, iar mai departe spre Cercul Polar, spre Oceanul Arctic. Barja în care ne aflam noi era trasă de o şalupă cu remorcă, de unde se auzeau cântece, ţipete de oameni beţi şi înjurături. NKVD-iştii se veseleau, ştiind că de pe şlep nimeni nu va fugi: un pas în lături însemna sfârşitul, potopul, moartea...

Apa neagră a Irtâşului, cu vârtejuri şi valuri înspumate, curgea printre nişte maluri înalte, acoperite cu păduri sălbatice. Pe la maluri se vedeau, duse de apă, plute din drugi legaţi şi copaci smulşi cu rădăcini cu tot. Acest tablou ne îngrozea sufletul, ne ameninţa, parcă nu ne primea şi ne trimitea înapoi, de parcă ne-ar fi stat moartea în cale... Remorcherul fumega zi şi noapte, trăgând odgonul gros al barjei şi noi ne scufundam tot mai mult în iad... În iadul Siberiei sălbatice: goi, fără îmbrăcăminte, fără încălţăminte, fără aşternut, fără căpătâi, flămânzi, fără

[1] Doar pe ea o iau (rus.)

pâine, fără bunătățile basarabene de care ne aminteam: căpşune, zmeură, cireşe, mere, pere, prune, harbuji şi zămoşi, poamă albă, poamă neagră, must din poloboacele ce prind a fierbe. Un amar de oameni: mame, fete, bunici şi copii mici nu scoteau un cuvânt, pe fețele lor se putea citi aceleaşi întrebări: „Unde ne duc?...", „Ce va fi cu noi?...", „Unde-s bărbații, unde-s părinții noştri?...", „Ne vom mai întoarce oare la casele noastre sau aici ne vor putrezi oasele?" Era o linişte grea, apăsătoare, de parcă prevestea nenorocire, tragedie, moarte... În brațele unei mame plângea cu lacrimi amare o fată frumoasă din satul Bujor, de prin părțile Lăpuşnei. Era fata care în seara de joi, 12 iunie 1941, îşi proba, în fața oglinzii, beteala şi rochia de mireasă, împreună cu prietenele, pentru că, peste trei zile, cel mai frumos flăcău din sat avea să vină s-o conducă la altar... Călăii comunişti aveau să omoare însă minunata lor dragoste, dragoste fără de care în inima fetei nu exista viață, ci doar lacrimi, doar moarte... Fata a fost luată în timpul nopții. Beteala şi rochia de mireasă era tot ce avea cu ea... Acum, pe barjă, şi când dormeam, şi când mă trezeam, auzeam şi vedeam cum corpul ei tânăr şi frumos, acoperit de păru-i despletit, se cutremura, iar buzele ei rosteau, la început încet, apoi tot mai tare, numele mirelui. Plângând, ea o implora pe maică-sa s-o lase să se gătească, pentru că iată vine ursitul s-o ia de mireasă. Maică-sa nu mai putea îndura, ceda, lăsând-o să îmbrace rochia. În contrast cu tragedia noastră, această frumusețe tristă părea o adevărată nebunie... Aşa şi era.

Mama îmi cuprindea căpuşorul în poală, zicându-mi să nu mă uit în partea fetei, că ea, sărmana, de durere şi jale a slăbit, i s-a întunecat mintea...

N-o ascultam şi pe furiş mă uitam la frumoasa basarabeancă îmbrăcată în rochie albă ca zăpada. La un moment dat, fata s-a smuls din mâinile maicii sale şi a început să strige: „Mamă, mamă, iată vine!... Vine dragostea mea!... Mă duc, mamă, la el! Mă duc la cununie!...". Şi, alergând cu brațele desfăcute ca aripile unei păsări în zbor, a păşit peste marginea vasului, prăbuşindu-se în apa neagră a Irtâşului. Se vedea, ducându-se la fund după dânsa, beteala care, din când în când, se întrezărea ca o floare albă de nufăr printre valuri...

Cu cât avansam spre nord, cu atât semnele pustietății siberiene deveneau mai pronunțate, mai îngrozitoare, mai amenințătoare. Nori grei se lăsau deasupra Irtâşului şi doar ici-colo se zăreau cătune mici cu *izbe* din bârne pline de muşchi şi un fel de cabane de iarnă pentru vânători. Ba pe un mal, ba pe altul, se vedeau urşi, urşi mari, negri sau bruni, care, împreună cu puii lor, se scăldau, se tăvăleau de parcă nici nu observau că barjele cu oameni nenorociți intră în

împărăția lor. Irtâşul devenea tot mai lat şi mai lat, iar la un moment ne-a aruncat în apele fluviului Obi, ale cărui maluri abia de se zăreau sau chiar nici nu se vedeau din cauza ceții. Era ceață, era vânt, ploua... şi nopțile se făceau din ce în ce mai reci. Se părea că plutim pe o mare, pe un ocean fără sfârşit, şi barja noastră, cu mame, bunici şi copii pe ea, fără niciun bărbat, fără niciun flăcău, era ca o coajă de ou, care se poate sfărâma, se poate scufunda la primul val.

Era pustietatea Siberiei care ne absorbea şi numai fumul remorcherului şi sudălmile NKVD-iştilor beți ne trezeau la realitate, amintindu-ne că suntem încă vii. Şalupa-remorcher a acostat la malul acestui fluviu uriaş şi îngrozitor în dreptul unor sătucuri ce se desluşeau în pădure. Cu ochi tulburi de beție, NKVD-iştii i-au salutat pe cei de pe mal, care erau la fel ca ei, au semnat actele de predare-primire, i-au descărcat ca pe nişte vite pe cei numiți, fără să-i întrebe ceva, fără să le spună vreun cuvânt. Apoi, şalupa a continuat să târâie barja spre nord.

Pe zi ce trecea, numărul familiilor de pe punte scădea; nu ştia nimeni unde şi când va fi debarcat.

Într-o dimineață posomorâtă, şalupa şi-a schimbat direcția şi a luat-o împotriva cursului spumegând al fluviului Obi, semn că vom trage la mal. Era un mal de lut, înalt, abrupt, cu sute de găuri, în jurul cărora roiau mii de lăstuni de apă, ce intrau şi ieşeau din găurile-cuiburi, hrănindu-şi puişorii cu insecte. Sus, pe un platou, se zărea un mic cătun cu nume ce se potrivea de minune cu aşezarea sa naturală: *Высокий Мыс*[1], comuna de care aparținea, caracterizând şi ea pe deplin capătul lumii: *Тундринсий сельсовет*[2]. Şi *Ханты-Мансийский национальный округ*[3]" tot străin ne era. Locuiau aici două seminții: hanții şi mansii — popoare uitate de civilizație. Despre ei nu auzise nimeni prin părțile noastre şi ei nu înțelegeau ce căutăm pe acolo noi, basarabenii, desculți şi flămânzi. Nu înțelegeam nici noi ce satană comunistă a adus aici, la pieire... aceste mame frumoase, aceşti copii cuminți, aceste bunicuțe cu plete albe. Aveam să aflu mai târziu de la un mare poet rus:

Какая сволочь разбудила Ленина,
Кому мешало, что ребенок спит...

---

[1] Capul înalt (rus.)

[2] Sovietul sătesc Tundrinsk (rus.)

[3] Districtul Național Hantî-Mansiisk (rus.)

Pe mal, ne aştepta comandantul, un om mărunţel cu şapcă de NKVD-ist şi centură lată ce se lăbărţa sub greutatea unui pistol. După semnarea documentului şi după formalităţile de „predare-primire", am fost debarcaţi pe mal, împreună cu Fania Cogan şi fiul ei Sania; Ileana Vidru şi copiii ei: Serafima, Maria, Gheorghe, Victor şi Constantin; Tamara Oprea şi cei doi copii ai ei: Catinca şi Maria; Roza Pisarevschi cu doi copii şi soacra ei Sonia şi familia Viziru din Bujor sau din Mingir...

Şalupa-remorcher a manevrat şi, îndreptându-se iarăşi după cursul râului, a luat-o spre Polul Nord, de unde osândiţii nu se vor mai întoarce niciodată. Cei debarcaţi se uitau îngroziţi în urmă, îşi luau rămas-bun cu braţele ridicate, de parcă ar fi vrut să-i oprească, iar cei de pe barjă întindeau mâinile, de parcă ar fi vrut să se agaţe, să-şi îmbrăţişeze confraţii de suferinţă, dar barja dispărea nemilos în ceaţa deasă şi rece a Siberiei Polare. Aceşti oameni — floarea neamului basarabean — nu se vor mai întâlni nicicând. Vor muri şi vor fi îngropaţi în acel pământ înghețat, ca nişte străini, fără cruce, fără inscripţii, departe de Patrie, exact ca în cântecul pe care l-am auzit mai târziu:

На диком берегу Иртыша
И диком Оби берегу
Такая страшная судьба,
Вдали от Родины умру[1]...

După ce am pus în spate puţinele lucruri ce ne-au mai rămas, am auzit acel glas sfâşietor, ascuţit ca de şarpe, glas de păgân:

— Вы, вредители, враги народа, поступаете в мое распоряжение... Выполняете мой приказ! В колону по одному следуйте в комендатуру![2]

Mama cu copilul în braţe, eu şi surorile, ţinându-ne mai mult de poala ei, urcam treptele de lut ale priporosului mal, unde, sus, se întindea Vîsokii Mîs. Satul nu era ca al nostru. Oricât ne-am fi uitat în jur, nu descopeream nicăieri nicio biserică. Prin urmare, cei care mureau erau îngropaţi ca vitele. Mergeam şi nu vedeam decât izbe josuţe, construite din bârne de pin sau brad, cu licheni printre ele — un fel de izolaţie pentru a păstra mai bine căldura. În jurul izbelor

[1] Pe mal sălbatic de Irtâş,/ Pe mal de Obi pustiitor,/ Departe, crud mi-a fost sortit,/De Patrie şi-ai mei să mor... (rus.)

[2] Voi, sabotorilor şi duşmani ai poporului, de acum încolo sunteţi la dispoziţia mea... Executaţi ordinul! În coloană câte unul, înainte marş la comenduire! (rus.)

era înălțat câte un val de pământ, numit *zavalenka*, care apăra de inundație și pe care acum, unde și unde sta câte un bătrân încălzindu-se la soare. Căsuțele aveau ferestre mici și uși foarte joase, prin care cei vârstnici intrau doar aplecându-se. Acoperișurile erau făcute din scânduri, iar hogeagurile mari erau înnegrite de fum, dovadă că focul din cuptoare și sobe ardea întruna, tot anul.

Pe o izbă scria Сельсовет[1], pe alta Начальная школа[2], pe o alta Совхоз им. И.В. Сталина[3], iar în mijlocul satului se afla o clădire mare, din cărămidă, înconjurată de un gard înalt, din bârne cioplite și bătute în pământ, de vreo patru-cinci metri înălțime, deci de netrecut. La poartă, pe o tablă mare, ce servea pe post de firmă, era scris: Комендатура НКВД СССР.

Intrând pe porțile mari și grele, am fost conduși într-o clădire mare și opriți într-un coridor lung și îngust. Peste un timp, am fost chemați într-un cabinet. Pe peretele din spatele șefului comenduirii atârna un portret mare al unui om urât: față lunguiață, ochi înțepători și o barbă ascuțită, ca de țap... Mantaua îi era strâns încheiată la toți nasturii și încinsă cu o centură lată. Mai târziu, am aflat că acesta era Felix Dzerjinski, sângerosul călău — comisar al NKVD-ului — rușinea minunatului popor polonez, de origine evreu polonez.

— Фамилия, имя, отчество, место и год рождения?...[4] a întrebat brutal comandantul.

Mama, stând în picioare, a răspuns:

— Васильев Мария Васильевна, 1904 года, село Моловата Сусленская волость, Кишиневский уезд...[5].

O femeie în uniformă militară scria răspunsul, înmuind des tocul în călimară.

— Фамилия, имя, место и год рождения мужа?...[6].

— Васильев Илья Дмитриевич, 1903 года, село Кочиерь, Дубосарская волость, Кишиневский уезд...[7] .

---

[1] Sovietul sătesc (rus.)

[2] Școala primară (rus.)

[3] Sovhozul I.V. Stalin (rus.)

[4] Numele de familie, prenumele și patronimicul, locul și anul nașterii... (rus.)

[5] Vasiliev Maria Vasilievna, anul nașterii 1904, satul Molovata, plasa Susleni, județul Chișinău... (rus.)

[6] Numele, prenumele și patronimicul soțului, locul și anul nașterii?... (rus.)

[7] Vasiliev Ilie Dimitrievici, anul nașterii 1903, satul Cocieri, plasa Dubăsari, județul Chișinău... (rus.)

— Известно ли вам место нахождения мужа?[1]

— Не известно[2].

— Назовите возраст детей…[3]

— Васильева Надежда, 12 лет, Васильев Борис, 9 лет, Васильева Анастасия, 6 лет. Васильева Валентина, 3 года...[4]

E cazul să amintim aici una dintre cele mai mari crime săvârşite împotriva copiilor: nicio ţară din lume n-a emis o lege de judecare şi condamnare în comun a oamenilor, în baza unei sentinţe unice pentru grupuri întregi de cetăţeni, indiferent de gradul lor de vinovăţie. Exact ca la şcoala lui Makarenko, unde, după răspunsul unui singur elev, erau apreciate cunoştinţele întregii clase şi unde copiii erau pasibili de răspundere penală începând cu vârsta de doisprezece ani.

Aceasta-i faţa adevărată a lui Lenin, cel care în poze netezea o pisică pe care o ţinea în braţe sau a lui Stalin, care ţinea o fetiţă de mâini şi, zâmbind fariseic, o ridica în sus. Majoritatea scriitorilor sovietici s-au făcut de ruşine în faţa lumii şi istoriei, proslăvindu-i pe aceşti călăi, scriind poezii de felul:

Я маленькая девочка,
Я в школу не хожу,
Я Сталина не видела,
Но я его люблю...[5]

Poezia era învăţată şi recitată de gâgâlicii din grădiniţe şi de copiii din şcoli. Fără să vreau, am învăţat-o şi eu, şi chiar am luat note pentru ea.

— Вашей дочери уже 12 лет, поэтому и она встанет на учёт. Раз в месяц, 1-го числа, как и вы, она должна явиться в комендатуру для

[1] Ştiţi unde se află în prezent soţul dumneavoastră? (rus.)

[2] Nu ştiu (rus.)

[3] Vârsta copiilor… (rus.)

[4] Vasiliev Nadejda – 12 ani, Vasiliev Boris – 9 ani, Vasiliev Anastasia – 6 ani, Vasiliev Valentina – 3 ani... (rus.)

[5] Sunt o fetiţă mică / Nu scriu, nici nu citesc,/ Nu l-am văzut pe Stalin/ Dar totuşi îl iubesc... (traducere literală, rus.)

отметки и определения дальнейшего места работы...[1] NKVD-istul i-a înmânat mamei documentele.

— Васильева Мария Васильевна, вам всё понятно?[2]

— Da, a răspuns mama.

— Расписывайтесь...[3]

— Васильева Надежда Ильевна, вам всё понятно?[4]

Slăbuța mea surioară a răspuns „da", ca şi mama, cu toate că nu înțelegea ruseşte.

— Распишитесь. Вот Вам пять карточек. В сельсовете вам определят место постоянного жительства...[5]

În gazdă la familia Poroşin

În vara lui 1942 am fost repartizați la gazdă, în casa fierarului Vasili Panteleevici Poroşin, (avea scutire şi nu a fost mobilizat la război), un om înalt, puternic, încins cu o pestelcă de pânză de cort de la piept până la picioare. El şi soția sa, Daşa, s-au uitat mult timp la mama şi la noi, cei patru copii. S-au uitat cu luare-aminte, cu tristețe, de parcă îşi aminteau ceva din tinerețile lor, când pe acest mal pustiu, sălbatic împădurit, ei, tineri gospodari de pe malul Volgăi, au fost răsculăciți şi surghiuniți ca toți ceilalți locuitori ai satului. Stăpânul a făcut un semn cu capul şi nevasta, cu un zâmbet binevoitor, s-a apropiat de mama:

— Милости просим: Проходите, пожалуйста, в избу... В горничной будете жить[6].

Din tindă am intrat în casă şi, spre uimirea noastră, comparativ cu cele văzute în sovhozul *Sceastlivâi* din Kapraliha, aici era curat, îngrijit, cu flori

---

[1] Fiica dumneavoastră are deja doisprezece ani, va fi luată şi ea la evidență. În fiecare lună, pe data de întâi, ea, ca şi dumneavoastră, trebuie să se prezinte la comenduire, să semneze şi să i se stabilească noul loc de muncă... (rus.)

[2] Vasilieva Maria Vasilievna, vă este clar?... (rus.)

[3] Semnați aici... (rus.)

[4] Vasilieva Nadejda Ilievna, clar?... (rus.)

[5] Semnați. Iată cinci cartele pentru pâine. La sovietul sătesc vă vor spune locul permanent de trai... (rus.)

[6] Poftim, intrați în casă... Veți trăi în cămară (rus.)

în glastre. Deasupra uşii, lângă tavan, atârna un prichici de scânduri, pentru dormit, în mijlocul camerei se afla un cuptor rusesc mare, care ocupa o bună parte din odaie... O masă şi un pat alcătuiau tot mobilierul. În cea de-a doua cameră, numită casa mare, stăpâna ne-a invitat cu o deosebită mândrie. Aici era un cămin cu plită şi gurar, ferestrele aveau perdele, iar pe pervazuri se vedeau flori. Duşumeaua, deşi nevopsită, era spălată cu grijă. Pe pereţi atârnau fotografii cu bunici, părinţi, copii şi alte rude... Aceşti oameni, deportaţi încă prin anii douăzeci, erau din viţă de gospodari, din viţă de ruşi adevăraţi. Erau creştini, cu toate că în nicio cameră nu aveau icoane şi copiii lor nu au fost botezaţi. Bunătatea lor sufletească demonstra că îl au în suflet pe Dumnezeu. Văzând că nu avem ce aşterne ca să ne odihnim, stăpâna i-a zis fiicei sale, Lida, să aducă două blăni de urs, pe care le-a aşternut chiar în mijlocul camerei. Mama s-a dus la magazin să ia pâine pe cartelă, iar noi ne-am aşezat pe blănurile cele brune, eu convingând-o pe sora mea mai mică, Valia, care tremura de spaimă că ursul nu face nimic. Seara, la cină, stăpâna ne-a adus ceai cu puţin lapte, care ţinea loc de zahăr.

A doua zi, toate mamele, fetele şi băieţii trecuţi de doisprezece ani au fost îmbarcaţi în nişte luntri şi duşi la muncă la trustul piscicol Tundrino.

Numai mamelor cu copii mai mici de cinci ani li se permitea să vină o dată pe săptămână, sâmbăta, să-şi vadă copiii, să-i spele, să le repare hăinuţele, să-şi ia cartela pentru luna următoare. În rest, copiii mergeau să-şi vadă mamele. De acum încolo, toată grija faţă de surioara noastră cea micuţă cădea pe umerii Năstică, care avea doar şase anişori. Ea o ajuta cu îndemânare şi pe fiica gazdei, Lida, la scuturat, la spălat, şi la alte treburi gospodăreşti, lucru pentru care era răsplătită cu câte ceva şi tot ce câştiga împărţea cu noi. Eu, fiind scutit de dădăcire, am legat prietenie cu feciorul gazdei şi cu amicii lui.

Însuşeam cu greu lecţiile de supravieţuire în îndepărtata Siberie sălbatică. Începeam să leg câteva cuvinte ruseşte şi, probabil, le rosteam atât de schimonosit, încât băieţii se tăvăleau de râs. Asta îi amuza şi îi făcea să mă primească în compania lor. Nu trecea o zi să nu alerg la Protoka — un mic afluent al fluviului Obi — să prind peşte. Odată am văzut cum noii mei prieteni au meşterit din păr lung de cal un laţ, pe care l-au legat de-o creangă de salcie, l-au scufundat în apă, au trecut laţul peste capul peştelui răpitor — o ştiucă, ce stătea locului, aşteptându-şi prada... La o mişcare dibace, laţul s-a strâns şi peştele a nimerit pe mal. Unul dintre ei — Fedea — prindea cu laţul peşti mari cât suveica. Am încercat să prind şi eu prin aceeaşi metodă, că nu aveam cârlige...

Înainte de 1 septembrie, feciorul lui Poroşin s-a dus să prezinte actele la Tundrino, unde voia să învețe în clasa a cincea. Tot acolo se afla şi trustul unde lucrau mama cu sora mea Nadia, rămasă doar cu patru clase româneşti.

— Федя, пожалуйста, возьми меня в лодку, маму повидать...[1].

— Нет...[2].

— Пожалуйста...[3].

— Ладно, научу грести и рулить веслом[4], — a răspuns el plin de importanță.

Am plutit până la trust — vreo zece kilometri pe Obi, când la vâsle, când la cârmă. Ne-am înțeles că, dacă depune documentele la şcoală, vine după mine.

Tabloul ce mi-a apărut în fața ochilor, atunci când am ajuns la trust, era nu doar jalnic, era umilitor, demn de penelul unui pictor renascentist: de la o navă plină cu peşte proaspăt până la căzile din trust, erau grupate în două coloane de vreo sută de metri, mamele, bunicile, surorile noastre. Ele urcau şi coborau ca furnicile pe două pasarele lungi, formate din patru scânduri. Se mişcau una în întâmpinarea alteia, înhămate la tărgi. Fiecare targă era dusă de două femei: una scundă şi alta înaltă. Cea înaltă era înhămată în fața tărgii, iar cea mai josuță — în spate. Ca mâinile lor amorțite şi obosite să nu scape targa, li s-a trecut, pe după gât, câte o curea lată (ca postoroncile hamurilor) cu lațuri ce se fixau lângă mâini, la capetele tărgii. Înhămarea femeilor — una înaltă şi alta joasă avea explicația ei: la coborârea pe pasarela înclinată, targă trebuia să-şi mențină poziția orizontală, pentru ca, la înclinare, peştele din targă, umed sau încă viu, alunecă în apă ori pe nisip. Mama, fiind josuță, era înhămată cu frumoasa evreică Roza Pisarevschi, soția avocatului din Orhei. De-a lungul pasarelelor stăteau NKVD-işti şi servanții lor în civil, activişti de partid, care mânau acest conveier viu, compus din sute şi mii de femei. Aceştia urmăreau, aveau grijă ca tărgile să fie pline, să fie ținute orizontal, deportatele să se deplaseze repede, fără a provoca balansarea sau — şi mai grav — rezonanța punților. Femeile care nu mai puteau căra erau deshămate şi duse la căzi să încarce peştele sărat în poloboace, fiind înlocuite cu altele mai puternice, de statură corespunzătoare.

M-am apropiat... Peste un timp am văzut-o pe mama, împreună cu doamna Pisarevschi, ambele gârbovite sub greutatea tărgii...

---

[1] Fedea, ia-mă şi pe mine în luntre, să-mi văd mama... (rus.)

[2] Nu... (rus.)

[3] Te rog.... (rus.)

[4] Fie, te voi învăța să vâsleşti şi să conduci cu vâsla (rus.)

— Ma-a-a-mă...! am răcnit eu din ultimele puteri, abia ținându-mă pe picioare, cu un glas jalnic de copil, care nu-şi putea ajuta mama să-şi ridice hamul, pentru a-i vedea fața... Capul ei s-a cutremurat şi, cât era de mică, s-a îndreptat şi, cu dragostea ei imensă, s-a uitat la mine cu lacrimi în ochi. Înhămată, nu putea face cu mâinile niciun semn. M-a salutat doar cu capul. Părul mamei, negru, lung şi frumos mai ieri, acuma era alb. Albise la doar treizeci şi opt de ani sau la un an şi două luni de la răpirea ei din casa de pe malul Nistrului.

A bătut gongul. Se anunțase pauza de prânz şi toată acea lume chinuită, aruncându-şi hamurile şi tărgile, a dat buluc la un şopron, unde, pe mese, se aflau rațiile de mâncare: 100 de grame de pâine, o bucățică de peşte sărat şi o cană cu apă fiartă. Mama, femeie mărunțică, a luat în grabă felia de pâine neagră, bucățica de peşte sărat şi a alergat la o altă femeie, în formă militară, rugând-o: „Умоляю, разрешите свидание с моим сыном. Стоит на берегу"[1]. Gardiana s-a uitat lung la mama, convingându-se că nu va evada, şi la fel de lung a privit spre malul Obiului, unde stăteam eu singur-singurel, ca un copil al nimănui... Probabil, înfățişarea mea jalnică a rezolvat soarta întrevederii. Uitându-se la ceas, a ordonat: „Десять минут и ни шагу дальше... Продукты выносить запрещается. Ступайте..."[2]. Mama şi-a pus porția pe masă şi s-a îndreptat spre mal. Alerga ca o cloşcă, care-şi vede puii în primejdie. M-a îmbrățişat şi, prăbuşindu-se pe malul rece, m-a strâns la piept...

— Dragul mamei, cum m-ai găsit aici prin pustietatea asta?... Ai să te prăpădeşti prin mlaştini şi păduri. Ce-o să-i spun eu lui tat-tu, când m-a întreba... unde-i Borea? Parcă te-am rugat să nu te duci nicăieri... şopteau printre lacrimi buzele ei, iar mama mă strângea tot mai tare la pieptul ei chinuit.

— Mamă, am venit cu Fedea Poroşin de-a dreptul pe Obi... Eu şi surioarele nu mai putem trăi singuri, nu avem nici ce mânca, nici cu ce ne îmbrăca, nici ce aşterne...

Spovedania mea parcă a trezit-o pe mama. S-a ridicat şi mi-a şters lacrimile de pe obraz.

— Trebuie să răbdăm, dragul mamei! Că numai bunul Dumnezeu ne poate salva din iadul ista... Să ai grijă de Năstica şi de Valia că eşti mai mare...

---

[1] Vă implor, permiteți-mi să mă duc la feciorul meu. Stă pe mal (rus.)

[2] Zece minute, şi nici un pas mai departe... N-ai voie să scoți alimente. Mergi... (rus.)

Eu îndeplinesc zilnic norma de lucru şi supraveghetorul mi-a spus că are să-mi dea voie să vin la Vîsokii Mîs, să vă văd...

Mama vorbea cu mine, dar se uita tot timpul spre şopron, unde femeile se ridicau de la mese, îndreptându-se spre tărgi...

— Dragul mamei, întârzii!...

Fugi la luntrea lui Fiodor, aşteaptă-l... Să fii cuminte! mi-a strigat ea din depărtare...

Trei ani repetent de nevoie în clasa întâi

Fiodor Poroşin a fost admis în clasa a V-a, în satul Tundrino. Era mezinul familiei şi părinţii voiau să-l vadă cu studii, măcar cu un colegiu.

Unicul lucru ce-l necăjea era faptul că nu avea cămin şi trebuia să parcurgă zilnic până la şcoală o distanţă de peste zece kilometri.

Cu doar câteva zile înainte de 1 septembrie 1942, stăpâna a invitat în casă, cu mare onoare şi respect, o femeie tânără, frumoasă, cu o ţinută elegantă. Din ochii ei izvorau lumină şi bunătate, iar vocea-i aducea mai mult a cântec... Era unicul intelectual din sat, învăţătoarea Maria Nikiticina Semionova.

Anticipând evenimentele, voi spune că această minunată femeie, care provenea dintr-o familie nobilă, înstărită, supusă şi ea represiunilor de către bolşevici, va fi timp de patru ani, până la terminarea şcolii primare, învăţătoarea şi salvatoarea mea. Amintirea despre ea o voi păstra ca pe o icoană vie toată viaţa.

Într-o zi, eu cu Fiodor, întorşi de la pescuit, stăteam în ogradă şi discutam de-ale noastre... Brusc, din *izbă* a ieşit zbânţuita de Lida:

— Федор, иди быстрей, тебя Мария Никитична зовет![1]

Fiodor, mic de statură, s-a făcut şi mai mic. Apoi, uitându-se la mine, a zis:

— Боря идем со мной. Мария Никитична очень хорошая... запишит тебя в первый класс, как нашу Лиду[2].

— Я не знай...[3].

---

[1] Fiodor, vino repede, te cheamă Maria Nikiticina! (rus.)

[2] Borea, vino cu mine...Maria Nikiticina e foarte bună... şi te va-nscrie în clasa întâi, ca pe Lida noastră... (rus.)

[3] Eu nu ştii... (rus.)

— Зато я знай... Дед Мазай...[1] a zis Fiodor râzând, şi m-a tras de mână în casă. Trecând pragul, a şi rostit:

— Здравствуйте, Мария Никитична...[2].

— Здрасти!...[3]. Am zis şi eu.

— Здравствуйте мальчики![4] a răspuns învăţătoarea, zâmbind şi invitându-ne să ne aşezăm mai aproape. Eu m-am lipit de Fiodor pe acelaşi scaun.

Pe masă aburea o cană de lemn, zugrăvită cu matrioşte, plină cu ceai, având alături o farfurioară cu dulceaţă de coacăze. Gospodina casei o tot îndemna să servească.

— Отведайте, пожалуйста, смородину, сама готовила...[5].

Învăţătoarea, emoţionată de asemenea primire, gusta şi, după fiecare linguriţă, zicea: „Спасибо, спасибо..."[6].

— Ei, scumpul meu elev, se adresă ea către Fiodor, mi-a spus maică-ta că ai fost primit în clasa a V-a. E o veste bună, pe care le-au comunicat-o şi celor doi fraţi ai tăi mai mari, care luptă la Stalingrad. Mă bucur de succesul tău. Ţii la onoarea părinţilor, la onoarea satului şi a şcolii. Sunt mândră de tine şi îţi doresc să-ţi realizezi toate visurile.

Fiodor şi maică-sa i-au mulţumit într-un glas.

— Теперь очередь за первоклассницей. Учись, как брат...[7].

— Мария Никитична!... a sărit de pe scaun Fiodor, пожалуйста, запишите и Борю, он хороший друг и способный мальчик...[8].

— Какого Борю ?[9] a întrebat învăţătoarea.

— Вот этого... a spus el, arătând spre mine, он недавно приехал...[10].

---

[1] În schimb eu ştiai... moş Mazai... (rus.)

[2] Bună ziua, Maria Nikiticina... (rus.)

[3] Buna!... (rus.)

[4] Bună, copii! (rus.)

[5] Gustaţi, vă rog, din dulceaţă, am gătit-o cu mâinile mele... (rus.)

[6] Mulţumesc, mulţumesc... (rus.)

[7] Acum e rândul celei dintr-a-ntâia. Să-nveţi ca frate-tău... (rus.)

[8] Maria Nikiticina!... Înscrieţi-l şi pe Borea în clasa întâi, e un prieten bun şi un băiat capabil... (rus.)

[9] Pe care Borea?... (rus.)

[10] Pe ăsta... îi venit nu demult... (rus.)

Învățătoarea s-a uitat lung şi atent la mine, apoi i s-a adresat stăpânei:

— Прасковия Федоровна, да ведь мальчик совсем непохож на цыгана...[1].

— Да где уж там цыган, и имя, и фамилия точно не цыганские. Столько народу повыслали, что и роду-племени не сыщешь...[2].

— Мальчик, как твоя фамилия?[3]

— Василев, am spus eu, ridicându-mă în picioare.

Învățătoarea a zâmbit, adăugând:

- А фамилию надо произносить и писать правильно. С мягким знаком: Васильев Борис Ильич, будущий ученик первого класса начальной школы села...[4].

Astfel, în doar câteva clipe, am fost „rebotezat".

Paraskovia Fiodorovna îşi pregătea copiii pentru şcoală. Avea mai cu seamă grijă de Fiodor. A stat câteva nopți şi i-a cusut din blană de cerb (luată de la neneți pe vodcă şi basamac) cizmulițe călduroase; tot din blană de cerb i-a făcut un cojocel; apoi din blană de vulpe o căciulă cu urechi, şi din blană de câine o pereche de mănuşi, tot chemându-l la probat şi la ajutor.

Cu o zi înainte de 1 septembrie, buna noastră gazdă m-a chemat şi pe mine să încerc nişte haine de-ale lui Fiodor, care lui nu-i mai veneau.

Întrucât bunii mei părinți n-au avut cum să mă pregătească de şcoală, îi voi fi o viață recunoscător acelei femei, care m-a ajutat atunci cu tot ce-a putut.

La 1 septembrie 1942, m-am prezentat în curtea şcolii, care nu semăna deloc cu a noastră: nici copacii nu erau ca ai noştri, nici îmbrăcămintea nu semăna cu a noastră, vorba şi jocurile copiilor îmi erau străine... Eram încălțat cu *brodni* (un fel de cizme fără tocuri şi fără talpă tare) şi îmbrăcat într-un fel de pufoaică mult prea mare pentru mine. Unica piesă ce-mi amintea de Basarabia mea dragă era pălăria tatei. Această pălărie, nemaivăzută, nepurtată, străină dincolo de Cercul Polar, îi amuza nespus pe copiii localnici, care m-au înconjurat, privindu-mă

---

[1] Parascovia Fiodorovna, da... nu seamănă deloc a țigan... (rus.)

[2] Da de unde țigan, şi numele şi prenumele, precis că nu-s țigăneşti. Atâta lume au deportat că nu le mai dai de neam şi obârşie... (rus.)

[3] Şi ce nume de familie ai?... (rus.)

[4] Da numele, băiete, trebuie pronunțat şi scris corect cu semnul moale: Vasiliev Boris Ilici, viitor elev în clasa întâi al şcolii primare din sat... (rus.)

din toate părțile de parcă eram *Vineri* din *Robinson Crusoe* sau vreun papuaş şi imediat au început să-şi dea cu părerea:

„Смотрите, это цыган!... Нет, это не цыган, а бусурман"...[1]. şi aşa mai departe, la care eu nu puteam să răspund, pentru că nu le ştiam limba, în plus, îmi era şi frică: ei erau mulți, iar eu mic şi singur-singurel în toată şcoala.

După cuvântul său de felicitare, învățătoarea i-a invitat să intre în clasă pe părinții care îi însoțeau pe cei ce păşeau pentru prima dată pragul şcolii, elevii din clasa întâi. Aceştia s-au pornit triumfal spre intrare, însoțiți de mamele lor, care-i țineau de mânuțe.

Prima era învățătoarea, Maria Nikiticina, cu fecioraşul ei, Staldin (observați ce nume, dacă îl excluzi pe „d", rămâne Stalin), un băiețel minunat, cu care voi sta — în virtutea unui caz — într-o bancă, timp de doi ani şi jumătate, până în 1946. A doua, mergea Lidocika Poroşina, cu mama ei. A treia era Jenia Martînova, cu maică-sa. Al patrulea — Viktor Beliaev, cu mama sa. Al cincilea — Ivan Filatov, cu mama sa. Al şaselea — eu, Boris Vasiliev, singur şi parcă al nimănui...

Îi invidiam pe colegii mei şi mă întrebam: „Oare ce căpcăun mi-o fi furat părinții, că nu mă conduc în clasă, ca să mă invidieze şi pe mine aceşti copii, pentru că mama mea era cea mai bună, cea mai frumoasă mamă de pe lume"... Clasele a doua, a treia şi a patra au mers la băncile lor din rândurile doi, trei şi patru. Pe noi, cei din clasa întâi, ne-au aliniat lângă primul rând de bănci. În față — Staldin cu Ivan Filatov, după ei — Lidia Poroşin cu Jenia Martînova, apoi Viktor Beliaev cu Serghei Juravliov şi în ultima bancă — nenorocitul de mine şi iarăşi singur...

Pe peretele din fața clasei era o tablă de culoare cafenie. De cele două părți ale ei atârnau două portrete: unul mare, cu chipul unui militar purtând cizme, manta şi caschetă, mustăți mari şi negre, chiar înfiorătoare, ca la ursarii pe care îi văzusem la Chişinău, lângă *Trei Iepuri*; celălalt era mai mic, al unui copil cu părul bucălat, iar alături erau imprimate cuvintele: „Учиться, учиться, учиться"[2]. Nu ştiam atunci că la maturitate acest copil avea să devină călău şi că tocmai la ordinul lui şi al „tovarăşilor săi de luptă" — nişte tâlhari şi ucigaşi — va fi executată familia țarului, cu cei cinci copii, vor fi nedreptățite atâtea alte mii de oameni nevinovați...

Deasupra tablei, cât cuprindea peretele, era scrisă o altă lozincă:

---

[1] Ia uitați-vă, un țigan... ba nu-i țigan, îi busurman... (rus.)

[2] Învățați, învățați şi iar învățați! (rus.)

„Твоя пятерка — удар по фрицам"[1].

Învățătoarea şi părinții s-au aliniat în fața clasei şi Maria Nikiticina a rostit patetic:

— Дорогие ученики, уважаемые родители, сегодня для всех детей Советского Союза большой праздник. Поблагодарим товарищу Сталину за счастливое детство... (a ridicat mâna spre mustăcios şi a strigat cu şi mai mare patos: „Товарищу Сталину трехкратное Ура, ура, ура!..."[2].

Eu n-am strigat „ura!". Nu pentru că aveam ceva împotriva învățătoarei, dar pentru că aveam în mintea mea imaginea căpcăunului care mi-a furat copilăria şi pe atunci nu înțelegem de ce acea imagine se asocia în capul meu cu cea a mustăciosului din tabloul de lângă tablă. Atunci, pentru prima dată, am simțit, am înțeles, am conştientizat că, într-adevăr, Stalin mi-a furat copilăria.

Toate clasele au declamat poezii. Din partea clasei întâi, onoarea asta i-a revenit Lidiei Poroşina.

Apoi părinții au plecat şi lecția a început.

Elevii din clasele mari citeau în tihnă textele indicate de învățătoare. Nouă, Maria Nikiticina ne-a explicat normele de conduită în şcoală. Apoi, ne chema pe câte unul la masă şi ne înmâna câte un abecedar, două caiete (de caligrafie şi aritmetică) şi un creion. Dacă caietele şi creionul erau pentru mine lucruri obişnuite, atunci abecedarul mi-a displăcut din prima. Nu era colorat, ca acel românesc. Nu avea poze de la noi de acasă: car cu boi, stânci, izvoare, coşuri, struguri, icoane, biserici, ci animale şi copaci străini, pe care nu le văzusem nicăieri: reni, rarițe, foci, cedri, şi tot aşa. Învățătoarea ne-a spus că noi vom scrie numai în aceste două caiete, iar clasele mari, la nevoie, pot scrie şi printre rândurile de gazete, reviste, manuale şi cărți vechi.

Prima zi de şcoală mi s-a părut apăsătoare... Era şi firesc să fie aşa. Am nimerit pe nepusă masă, ca-ntr-o şcoală chinezească, unde totul e străin, neînțeles, de unde nu puteam fugi la baştină, la părinți, la bunici. Eram ca înlănțuit acolo pe veci. Deşi mă simțeam străin, deşi eram aproape gol, flămând, deşi nu ştiam limba, nu aveam prieteni, şcoala mă atrăgea totuşi. Clasa era curată şi învățătoarea o umplea cu lumina ochilor ei zâmbitori, cu seninătatea ei sufletească.

---

[1] Cinciul tău — o lovitură dată friților! (rus.)

[2] Dragi elevi, stimați părinți, azi pentru toți copiii din Uniunea Sovietică e o mare sărbătoare. Să mulțumim tovarăşului Stalin pentru copilăria noastră fericită... Pentru tovarăşul Stalin de trei ori: ura-ura-ura! (rus.)

Dându-le sarcini elevilor din celelalte clase, ea se grăbea la clasa întâi. Întrucât eram singur în bancă, se aşeza deseori alături de mine. După ce îmi scria câte un model de literă în fiecare rând, îmi lua mânuța cu creionul în mâna ei frumoasă, caldă şi, împreună, conturam câte un semn. Ridicându-se, se uita în ochii mei şi exclama cu glas melodios: „Вот хорошо... Так аккуратно заполняй остальные строки..."[1].

Aveam impresia că mie îmi acordă cea mai mare atenție. Şi aşa şi era... Învățătoarea mă încuraja, mă ocrotea, mă chema la tablă să caligrafiez cifre şi litere, să scriu cuvinte şi să rezolv exerciții cu adunări şi scăderi. Însă rareori îmi cerea să citesc cu voce tare, pentru a nu stârni râsul copiilor prin pronunția mea stâlcită. Copiii râdeau de mine şi la lecții, şi în pauze, râdeau când ne jucam şi când mergeam acasă. De aceea, tot ce învățam la şcoală, acasă citeam în glas. Învățam poeziile pe de rost şi le repetam de zeci de ori. Mă ajuta şi fetița gazdei, Lida, care mă corecta la pronunțare, iar eu, în schimb, o ajutam la exercițiile de adunare şi scădere. Prima poezie pe care am învățat-o de la Lida şi cu care m-am căznit mult, până am recitat-o corect, a fost:

Вот моя деревня,
Вот мой дом родной,

Вот качусь я в санках
По горе крутой...[2].

Învățam repede limba rusă ascultând *ceastuşki* (un fel de strigături cântate), care erau foarte ritmice şi melodioase:

Я любила лейтенанта
А потом политрука,
А потом все выше, выше,
И дошла до пастуха...[3].

---

[1] Bine...Cu aceeaşi grijă, completează şi celelalte rânduri... (rus.)

[2] Iată satul meu/ Şi casa părintească,/ Şi eu la derdeluş/Pe-o sanie împărătească (rus.)

[3] Am iubit un lent.major,/ După care-un instructor, Apoi, avansând avan,/ Am ajuns la un cioban... (rus.)

Băieţii din clasele mari, m-au învăţat un fel de tablă a înmulţirii (versificată, pe care am memorat-o destul de uşor):

Одиножды один:
Приехал господин,
Одиножды два:
Приехала жена,
Одиножды три:
В комнату зашли,
Одиножды четыре:
Свет потушили,
Одиножды пять:
Легли на кровать...[1].

Şi tot aşa până la zece. Învăţam limba rusă şi din expresii vulgare, şi din minunatele versuri puşkiniene.

Три девицы под окном
Пряли поздно вечерком

.....

Буря мглою, небо кроет
Вихри снежные крутя,
То как зверь она завоет,
То заплачет как дитя...

La şcoală uitam de nenorocirea noastră, de chinurile mamei şi ale surioarei mele Nadia, condamnată la muncă silnică (conform amendamentelor la Codul Penal la numai 12 ani: *(Любая уголовная ответственность, вплоть до высшей меры наказания, распространяется на всех граждан с 12-летнего возраста. I. Stalin, 7.08. 1935)*[2].

---

[1] Unu ori unu:/ Stăpânul e unu,/ Unu ori doi: Cu stăpâna fac doi,/Unu ori trei:/ cu-o odaie–s trei,/ Unu ori patru:/ Unde-i oare patu'? Unu ori cinci:/ Cel de dat în brânci... (rus.)

[2] Orice răspundere penală, inclusiv pedeapsa capitală, se extinde asupra tuturor cetăţenilor, de la vârsta de doisprezece ani. I.Stalin, 7.08.1935 (rus.)

Nicio altă țară din lume n-avea legi atât de criminale, care să condamne la pedeapsă capitală copii de doisprezece ani. Vorba ceea: „Вот тебе, детка, и счастливое детство"[1].

Primejdiile ne păşteau la fiece pas, zi şi noapte (frig, foame, boli, arestări şi execuții)... Ziua treceam pe la magazin, mai bine zis, pe la ghereta unde vânzătoarea, fără să te lase să intri, te servea la geam. Pâinea se dădea pe cartelă, iar restul mărfurilor — chibriturile, sarea: doar unor persoane, doar într-o anume cantitate, gazul lampant, praful de puşcă, mahorca, vodca. Îmbrăcămintea şi încălțămintea lipseau cu desăvârşire.

După ce luam felioarele de pâine, alergam cu ele la Nastia şi Valia, care mă aşteptau ca puişorii în cuib. Samovar nu aveam, fierbeam apa într-un ceaunaş de tuci. Cât fierbea apa, tăiam cele trei felii în încă trei bucățele. Turnam apoi ceaiul în trei ceşcuțe de lemn şi luam prânzul, exact ca-n zicala rusească: „Утром чай, в обед чаёк, а вечером чаище"[2].

În unele seri, intra în cameră Paraskovia Fiodorovna, se uita cu jale la noi şi ne aducea câțiva cartofi cu coajă, o ceşcuță cu lapte, explicându-ne cum se prepară ceaiul cu lapte. Îi mulțumeam prin: „Спасибо большое!"[3]. Sorbeam câte-un pic şi ni se părea că uncropul cela cu puțin lapte e cel mai mare deliciu din lume.

Vara s-a încheiat brusc. (La Cercul Polar, toamna, la fel ca primăvara trec aproape pe neobservate). Şi tot aşa de brusc a început cea mai groaznică, cea mai înspăimântătoare şi mai periculoasă perioadă a anului — iarna polară.

Afară ieşeam doar pentru puțin timp şi doar duminica, atunci când Fiodor Poroşin, sosit din Tundrino, mă îndupleca să ies la vânat botgroşi, nişte păsări cât graurii de mari. Înghețam bocnă, dar îmi era interesant, şi zeama ieşea gustoasă şi grasă.

Vânătoarea era simplă şi foarte eficientă. În grădină, deasupra buruienilor, întindeam o plasă de pescuit şi, când păsările ajungeau sub ea, le speriam. Încercând să zboare, ele se încâlceau în plasă şi noi le puteam prinde. Din fiecare încercare mă alegeam cu câte cinci-şase păsărele, ceea ce era de ajuns pentru nişte copii lihniți de foame ca noi.

---

[1] Iată, odoraşule, şi copilărie fericită! (rus.)

[2] La dejun ceai, la prânz - ceai, la cină tot ceai (rus.)

[3] Mulțumim mult! (rus.)

Gerurile se întețeau şi eu lipseam tot mai des de la şcoală. Pălăria lui tata nu că nu mă încălzea, dar, în bătaia vântului, voia parcă să se smulgă, să zboare spre Basarabia.

În noiembrie, după ce s-a încheiat munca la trustul piscicol, deportatele au fost aduse sub escortă la Vîsokii Mîs şi predate administratorului, pentru a fi trimise la împletitul mrejelor şi la confecționarea butoaielor pentru transportarea peştelui sărat. S-a întors şi mama cu soră-mea Nadia.

Seara, au intrat înghețate în cămăruța noastră şi, după ce ne-a hrănit, mama a cârpit toată noaptea hainele deja zdrențuite, care abia se mai țineau pe noi.

Mama mi-a cusut din petice nişte mănuşi, iar din pălăria tatei mi-a încropit o căciulă: fundul l-a căptuşit cu pânză de sac, apoi i-a tăiat borurile, transformându-le în nişte urechi, de care atârnau două băieri de la pestelca mamei. Cât de caraghios eram, nu puteam să ştiu (n-aveam oglindă), în schimb căciula era mai călduroasă, se lipea mai strâns de cap şi vântul nu putea s-o smulgă.

Îmi dădeam seama că a doua zi, la şcoală, ceilalți copii vor râde de mine, căci ei aveau căciuli călduroase, din blană de vulpe sau de câine, de li se vedeau numai ochii şi nasul. Mă gândeam că, văzându-mă îmbodolit astfel, mă vor porecli: *Baba-Iaga, Mujiciok-s nogotok* sau oricum... Dar ceea ce s-a întâmplat în realitate mi-a traumat sufletul de copil pentru mult, mult, mult timp.

A fost destul să deschid uşa şcolii, intrând împreună cu un val de aer rece, că am şi fost repezit cu un nume, pe care nu l-ar fi inventat nici cei vârstnici, un nume îngrozitor... un nume-poreclă, de care cu greu m-am debarasat: „Смотрите, фриц пришел, живой фриц. Иди быстрей... Вот он фриц настоящий"[1]. Toți m-au înconjurat: fete şi băieți jucau şi scandau: Борька-фриц, Борька-фриц, Гутен морген, гутен таг, шлёп по морде вот так, так..."[2].

Înțepenisem de frig şi umilință... Nimeni nu-mi sărea în ajutor, ca atunci, când eram la Nistru — nici verişorii mei Andrei sau Mihai, nici bunul meu prieten Vasile Portărescu, nici băieții din mahala... La gălăgia din coridor, a venit grăbită învățătoarea noastră.

---

[1] Priviți, a venit friț ul, un „friț" în carne şi oase... Vino mai repede... E un friț adevărat (rus.)

[2] Borea-i friț, Borea-i friț!... Guten morgen, guten tag, pleosc la moacă, Iată-aşa!... (rus.)

— Сейчас же прекратите!.. Все по своим партам![1]

Elevii stăteau în picioare. Învățătoarea m-a oprit în fața clasei, mi-a dezlegat băierile şi mi-a scos pălăria-căciulă:

— Как вам не стыдно, обзывать своего одноклассника?... У Бори самодельная матерчатая ушанка, ... а у немцев нет ушанок, они в тряпках окутаны... И никогда своих товарищей так не обзывать. Все поняли?[2]

— Da, a răspuns clasa şi eu m-am aşezat, ca întotdeauna, în ultima bancă, singur-singurel. Venind de la şcoală, nu aveam răbdare să-i povestesc mamei de cele întâmplate... Cu toate că mama îmi interzicea să ies din casă, după lecții, m-am încotoşmănat cu terfele pe care le-am mai găsit prin casă şi am pornit să văd unde lucrează ea şi surioara mea Nadia.

Afară nu era chiar frig, vorba localnicilor, era treizeci de grade sub zero. În alte zile termometrul cobora până la minus patruzeci, minus cincizeci de grade. Ajungând la malul abrupt al râului, m-am oprit — în fața mea se întindea o privelişte de pustiu alb, alb. Şi doar pe malul opus, aflat la mare depărtare, se zărea — ca o panglică neagră — o pădure fără de sfârşit. Pe mal se afla butnăria — două clădiri din bârne, în mijlocul unei ogrăzi imense, împrejmuite cu un gard de nuiele de grosimea mâinii, întărite de pari. Într-o baracă, femeile împleteau mreje de pescuit, iar în cealaltă — făceau butoaie pentru transportat peştele sărat. Tabloul din ogradă era mai îngrozitor decât cel de la trustul din Tundrino, unde mamele noastre, înhămate, cărau peşte... Aici erau mânate, pe ger de minus treizeci-patruzeci grade, sus pe schele, în bătaia vântului, să taie cu beschia bârne de plop de munte, pentru doage de poloboace. Această muncă grea şi periculoasă întruchipa culmea crimelor staliniste.

Edecarii de pe Volga ai lui Repin pălesc pe lângă tabloul cu sclavele basarabence la tăiat cherestea. În ogradă erau şase schele de vreo doi metri înălțime, fiecare cu câte patru stâlpi groşi, întăriți în pământ şi sprijiniți, pe din părți, de nişte bârne de şase-şapte metri. Deasupra, stâlpii erau întăriți cu câte o bârnă lungă, iar pe ele, de-a curmezişul, puteau fi rostogolite alte două bârne scurte, puse sub drugul ce urma a fi tăiat. Înainte ca drugul să fie ridicat sus, douăsprezece femei se adunau,

---

[1] Încetați imediat!... Treceți cu toții în bănci! (rus.)

[2] Cum nu vi-i ruşine să-l porecliți astfel pe un coleg de clasă?... Borea poartă o căciulă „cusută cu mâna", din stofă... da nemții n-au căciuli cu urechi, se învelesc în cârpe... Şi să nu vă mai porecliți aşa colegii. Ați înțeles? (rus.)

îl rostogoleau de la stivă până la schelă, apoi, îl cotileau pe bârnele laterale, până sus, la ultima etapă folosind țăpoaiele. Şi tot aşa, la toate cele şase schele.

Imediat ce butucii erau urcați sus, femeile veneau câte două la locurile lor. Mama o avea drept parteneră pe Nadia. Întrucât greul le revenea femeilor de jos, mama rămânea întotdeauna sub construcție, drugul amenințând-o deasupra capului, iar Nadia urca pe trunchiul cela înghețat şi periculos... Avea o sfoară unsă c-un tăciune negru, pe care o lega la un capăt şi la celălalt, apoi se ducea la mijloc, ridica sfoara şi, dându-i drumul, imprima de-a lungul trunchiului o linie neagră, ce indica locul pentru tăietură.

Mama îşi punea un fel de sac pe cap, prevăzut cu două găuri pentru ochi, apărându-se astfel de rumeguş; beschia tăia numai când era trasă în jos.

Comandantul oprea munca doar atunci când temperatura trecea de minus patruzeci de grade. Atunci, femeile erau mânate la împletit mreje şi, culmea, la confecționat butoaie cu cercuri din salcie. Văzându-mă lipit de gard, mama s-a repezit spre mine. Credeam că mă va certa, dar ea doar m-a întrebat.

— Borea, ai fost la şcoală?

— Da, mamă !

— Cuşma ține cald?

— Da, am răspuns şi nu i-am mai povestit întâmplarea...

Mama mi-a îndesat cu grijă căciula, poruncindu-mi să fug repede acasă, că degrabă vine şi ea cu soră-mea. Alergam, zburam...

Tragedia familiei Vidru

Din casa Poroşinilor răzbătea un bocet. Paraskovia Fiodorovna plângea cu hohote, cu un glas pe care nu-l mai auzisem până atunci. Am intrat încet în casă. La masă, cu capul între palme, stătea aplecată stăpâna, iar în fața ei — o foaie galbenă: înştiințarea că fiul ei cel mai mare, Andrei, a căzut pe front...

Peste două săptămâni a venit să locuiască împreună cu ei nora lor, soția lui Andrei, cu doi copii gemeni. Noi ne-am mutat la altă gazdă, la mătuşa Ileana Vidru. Mătuşa Ileana locuia împreună cu cei cinci copii ai ei într-o casă părăsită, care abia-abia îşi ținea pereții.

Femeia ne-a adăpostit să iernăm împreună, să ne fie mai cald. Zic, să iernăm, pentru că trăgeam nădejde că Stalin va fi învins, iar noi vom scăpa de iadul comunist şi ne vom întoarce acasă. Aşa sperau mulți, dar mai cu seamă cei din Siberia, în gulagurile căreia mureau milioane de oameni.

În această casă, cu o singură odaie, s-au înghesuit două mame şi nouă copi dintre care micuța Maria Vidru era pe patul de moarte...

Răceala, tusea care i se trăgeau încă din lagărul de la Omsk, îi mâncau zilele Deşi locuiam în pădure şi era mijlocul iernii, nu aveam lemne de foc. Localnici le taie, le despică şi le stivuiesc de cu primăvară. După lucru, la lumina Aurore Boreale, mama şi cu mătuşa Ileana se încingeau cu frânghii şi plecau în taiga, unde tăiau un copac, se înhămau şi îl târau până în ogradă. A doua zi plecau la muncă, iar eu cu Serafim şi cu Gheorghe îl bucăţeam cu beschia şi căram lemnele la foc. Peste două zile, totul se repeta. Cu toate că focul ardea zi şi noapte, în casă era frig. Lemnul *izbei* era putred, ferestrele mici înghețate, şi totul era plin de ceea ce noi numeam *scârba Siberiei* — nişte insecte puturoase şi grețoase, numite ploşnițe. Ploşnițe pe pereți, podea, pat, scaune, tavan... Noaptea, ele, ca păduchii, pe care îi vânam cu greu de prin cămăşuțele noastre zdrențuite, ne sugeau sângele. Săpun nu aveam nici noi, nici localnicii. Vara fierbeam rufele afară, iarna însă întorceam zdrențele pe dos, ne căutam prin cap ca papuaşii, ca neneții. De râie am scăpat mai uşor, ungându-ne mâinile cu smoală de mesteacăn.

Începuse un an nou, 1943. Sănătatea Mariei s-a înrăutățit: tuşea zi şi noapte; elimina boțuri de sânge închegat. Era îngrozitor să te uiți la chipul ei slăbit. A venit o comisie: învățătoarea, comandantul şi un felcer şi au transportat-o la punctul medical din Tundrino. Peste câteva zile au adus-o înapoi: avea tuberculoză.

Maria tuşea până leşina, după care noi o urcam cu greu pe cuptorul rusesc, unde era întuneric, dar, totuşi, ceva mai cald. Ni s-a interzis să ne folosim de cana, lingura, prosopul ei... La şcoală, copiii se fereau de mine.

Peste o vreme, pe cuptor nu s-a mai auzit tusea... Mătuşa Ileana a coborât-o pe Maria şi a culcat-o jos, pe un pat improvizat din nişte scânduri puse pe două taburete. Fetița nu mai dădea semne de viață: ochii ei erau închişi, buzele vinete, strânse... Mama ei a prins a boci: „Marie, uită-te la mama... Spune mamei ce să-ți aduc... Ce să-ți dau de mâncare, că de câteva zile n-ai pus nimic în gură... Spune, fetița mamei, şi chiar amu îți aduc...".

Fetița a deschis cu greu ochii ei mari şi frumoşi, ochi trişti, ochi ce abia mai licăreau. Apoi, cu buzele uscate, a şoptit abia auzit:

— Mamă, vreau un ouşor ca de la noi de-acasă...

— Amuş, draga mamei, mama aduce... Soră Mărioară, spuneai că Poroşin avea găini sub laiță. Hai cu mine, că ştii ruseşte, poate mi-a vinde un ou pe barizul cel verde cu care mă duceam la biserică, că atâta mi-a mai rămas la suflet...

Au plecat împreună la Paraskovia Poroşina... În casă am rămas noi, cei opt copii, care nici nu mişcam măcar. Maria ne-a făcut semn cu mâna să ne apropiem de ea... Stăteam tăcuți în picioare lângă aşternutul ei. Maria se uita cu jale drept în ochii noştri, iar privirea ei spunea că-i pentru ultima oară.

Plângeam cu toții... Ea a deschis încet gura, şoptind:

— Nu plângeți... Mi-am luat rămas-bun de la voi... Iertați-mă că n-am să mă mai joc cu voi niciodată...

Între timp s-a întors mama fetiței, ținând în mână un ou adevărat, un ou de care nu mai văzusem de la răpirea noastră din casa părintească.

— Marie! Iaca mama ți-a adus, ține-l în mână până fierbe apa...

Copila a zâmbit, a strâns ouşorul la piept cu mânuțele ei slabe.

— Ştii, draga mamei, pe lumea asta mai sunt şi oameni buni, oameni ai lui Dumnezeu... Paraskovia Fiodorovna nu a luat nimic, nici bariz, nici bani... Mi-a dat oul de pomană pentru băiatul ei mort pe front. A rugat, Marie, să-ți spun să te îndrepți cât mai repede...

Apa din ceaunel clocotea.

... Maria a pus încet oul în lingura ce i-a întins-o maică-si, care, tot aşa de încet, l-a pus în apa clocotindă... După ce a zis de cinci ori *Tatăl Nostru*, mama a scos oul, l-a clătit în apă rece şi i l-a dat mătuşii Ileana. Ne uitam toți la oul curățat, alb ca zăpada, pe care l-a pus cu grijă, atent, în mâna uscată a fetiței.

Maria a zâmbit, a încercat să guste... Dar a scăpat oul jos... şi capul ei a alunecat pe pernă fără viață...

Toată noaptea mama a citit rugăciuni la lumina unei lumânări mici, aduse de acasă, din Basarabia, ca s-o primească Dumnezeu în Împărăția Sa pe această copilă nevinovată şi să-i pedepsească pe cei care i-au luat zilele.

Dimineața, administratorul a scos-o de la evidență pe Maria Vidru, „fiică a duşmanului poporului Vasile Vidru".

— Разрешаю хоронить до двенадцати часов. Затем быть на работе[1].

Dacă acum un an, pe Ionel Andrian l-am dus la cimitir cu targa şi l-am îngropat în pământ, acum, la începutul anului 1943, am dus-o pe Maria Vidru cu o săniuță şi am îngropat-o în zăpadă, fără preot, fără prohod, fără clopote, fără rude... Doar frații ei, Serafim şi Gheorghe, şi eu. Trei copii vii, martori ai crimelor comuniste... Sora mea Nadia nu a putut merge la înmormântare, fiind obligată să se ducă la

[1] O înmormântați până la ora douăsprezece. Apoi să-mi fiți la muncă (rus.)

muncă. O întârziere de cinci minute te costa cinci ani de puşcărie, fără dreptul de a scrie şi primi scrisori. Ea a sărutat cruciulița de pe pieptul neînsuflețit al Mariei, i-a făcut semnul crucii, spunând: „...măcar acolo o să scape de robia comunistă".

Frații ei, Victor şi Costică, şi surorile mele, Nastia şi Valia, au rămas acasă. La întoarcere, mama o sprijinea pe mătuşa Ileana, ajutând-o să meargă. La fiecare pas, femeia ofta şi se poticnea, blestemând: „Pedepseşte-i, Doamne, pe aceşti călăi! Să ajungă zilele mele! Să ardă în foc în vecii vecilor. Nici cenuşă din ei să nu rămână pe pământ"...

Noua noastră gazdă

Peste câteva zile a venit din nou administratorul, cerându-ne să eliberăm baraca (de pe front veneau soldați răniți şi era nevoie de un punct de staționare). Ne-au dus la gazde diferite. Ileana Vidru şi cei patru copii au fost adăpostiți pe malul râului Obi, iar noi în partea opusă a satului, la casa Galinei Juravliova.

Casa era din bârne groase, cât căldarea, cu capetele cioplite la colțuri, pentru a se uni mai bine. Acoperişul ei — din scânduri ce abia de se zărea de sub troianul de zăpadă, prin care răzbătea cu greu un hogeag mare, negru, iar fumul se ridica în sus, vrând parcă să atingă norii. Ferestrele aveau obloane pe dinafară, păstrând astfel căldura. Stăpâna ne-a primit binevoitoare. În ochii ei se simțea compătimire: „Ştiu, am trecut şi eu prin iadul deportărilor"...

Casa avea două odăi, despărțite printr-un paravan de scândură între ele. În cealaltă cameră locuia stăpâna, cu fiicele ei, Toma şi Varia, de patru şi şase anişori. Era o femeie tânără, plină de viață. Din fotografia ce atârna pe perete privea un bărbat în uniformă militară. Era fostul ei soț, Serghei, ucis pe front vara trecută. Împreună cu ei, locuia şi sora mai mică a Galinei, Tamara Savovna, o tânără pasionată de chitară.

În camera în care locuia Galina Savovna se afla cuptorul rusesc, iar în partea noastră — un pat uriaş pentru 5 persoane. Baia, căreia aici îi ziceau *ciornaia bania,* se afla pe malul râului.

Era o invenție a localnicilor. Îi ajuta să supraviețuiască „не от хорошей жизни[1]", după cum afirmau înşişi ruşii.

---

[1]Nu de zile bune (rus.)

Mama şi-a cerut voie să ne folosim şi noi de baie.

În încăpere era întuneric şi doar jăraticul şi fierul înroşit licărea în ea. Aerul era cald, fierbinte chiar. Mama a luat cu vătraiul câteva bucăţi de fier înroşit şi le-a pus în prima cadă. Ca o şuierătură de şarpe, apa a început să fiarbă, umplând cu aburi mica încăpere. După ce m-am ghilosit, m-am întins pe prichiciul din baia cu aburi. Mama a aruncat un căuş de apă rece peste pietrele încinse, şi, deodată m-am scufundat într-un nor de aburi fierbinţi ce-mi pătrundeau şi în oase, îmi tăiau răsuflarea. Peste câteva clipe m-am dat jos, fără să mai folosesc măturicile de mesteacăn, cu care localnicii sporeau efectul aburilor...

Locuiam acum mai aproape de şcoală şi, chiar dacă mă îmbrăcam în tot felul de terfe, frecventam regulat lecţiile. Însuşeam uşor materia, căci nu din cauza mea, ci a comuniştilor a trebuit să repet trei ani la rând aceeaşi clasă. Singura alinare o găseam în cărţi. Citeam poveştile ruseşti, care mi se păreau atât de povăţuitoare. În ele binele şi adevărul învingeau de fiecare dată. Pentru că îmi plăceau basmele, învăţătoarea mă aproviziona cu cărţi de poveşti din biblioteca şcolară şi din biblioteca ei personală.

Într-o zi, întorcându-mă de la şcoală, am văzut cum stăpâna, după ce a aruncat lângă magazie lemnele ce le descărcase dintr-o sanie cu patăşti în formă de triunghi, a urcat în sanie şi a îndemnat căluţul: „Трогай, миленький, ещё на ходку выписала наряд"[1]. Şi sania, scârţâind pe pârtia bătătorită, a dispărut în taigaua neagră, mută, rece, nemiloasă.

Mama îşi ajuta gazda cu ce putea. După ce m-am încălzit un pic la sobă, am zbughit-o afară şi, cât ai zice peşte, am cărat lemnele în magazie, apoi le-am stivuit aşa, că şi mie îmi era drag să le privesc: erau toate albe-albe, de mesteacăn. În jur, pe pereţi, atârnau fierăstraie, beschii şi securi de diferite mărimi. M-a impresionat mai cu seamă un topor mare, cu o coadă lungă, de care n-am văzut pe la noi, se numea *colun*, adică despicător, şi era folosit la despicat trunchiurile. În încăpere mai erau vâsle, mreje de pescuit, multe coşuri din coajă de mesteacăn, unele cu mânere, altele cu frânghii, pentru a fi prinse pe spate, coromâsle, săniuţe, capcane...

Nici n-am apucat să ies, că în faţa magaziei s-a oprit aceeaşi sanie. Stăpâna s-a uitat mirată la mine, apoi, zâmbind, a început să vorbească blând: „Батюшки

[1] Hai, drăguţule, să mai facem un drum, am luat permis (rus.)

мои... Да у нас во дворе помошник появился... Мужичёк с ноготок... Да не уж-то всё сам?"[1] „Сам"[2], am răspuns eu mulțumit de laudă şi am prins a descărca lemnele pe care le-a adus...

Seara, stăpâna m-a lăudat în fața mamei şi m-a servit cu un fel de mâncare din cartofi fierți, apoi copți în cuptor şi tăiați pătrățele. Pâine nu avea nici ea, pentru că toți primeau la fel 200 de grame pe zi. Mi-a dăruit o carte, pe coperta căreia era un om cu barba ascuțită şi scria: Некрасов.

— Тут про тебя «Мужичёк с ноготок»[3].

În noaptea ceea am citit la opaițul meşterit dintr-o cutie de conserve. Mi-au obosit ochii, dar până n-am învățat poezia, nu m-am culcat:

Однажды в студённую зимнюю пору
Я из лесу вышел, был сильный мороз,
Гляжу поднимается медленно в гору,
Лошадка везущая хворосту воз...

Am aflat că tata-i viu

Într-o seară, dacă i se putea spune aşa, deoarece în timpul nopții polare mai că nu există dimineață, mai că nu există seară. Deci, într-un astfel de amurg, mama a alergat, să ne aducă cea mai îmbucurătoare veste din viața noastră: TATA E VIU!

Noi avem tată, ne va lua în brațe.

Nu mai văzusem demult pe fața mamei atâta fericire, atâta speranță şi dor de viață... Demult nu se mai luminase fața ei frumoasă ca acum, de sute de zile, de zeci de luni, de ani: „Ilie e viu! Tata e viu!...". Am cuprins-o cu toții, sărutându-i obrajii, mâinile, scrisoarea...

Lacrimile de bucurie curgeau pe fețele noastre şi nimeni nu le ştergea, întrucât ele ne răcoreau, făceau să ne sară inima din loc de bucurie, la auzul acestei veşti atât de dorite...

---

[1] Măiculiță dragă, ce mai ajutor avem noi în ogradă... Băiețel-Degețel. Nu cumva singurel, ai făcut totul?... (rus.)

[2] Singur (rus.)

[3] Despre tine-i scris. Băiețel-Degețel (rus.)

Şi nimeni n-ar fi crezut că această bucurie va fi ultima, că tocmai în acele zile, la mii de kilometri depărtare de noi, la Ivdel-Lag în chinuri groaznice, se stingea din viaţă scumpul meu părinte. Ivdel era un lagăr ca toate celelalte, un lagăr al criminalilor Beria şi Stalin, un lagăr în care supravieţuia doar unul dintr-o mie, mulţi dintre ei adolescenţi...

Această scrisoare i-a transmis-o mamei Fania Cogan, care primea cu regularitate scrisori de la bărbatul ei care lucra la infirmeria pentru condamnaţi din Ivdel-Lag.

La rugămintea repetată a mamei mele, Tavi Cogan, asumându-şi riscul, i-a comunicat printr-un bilețel neveste-şi: „Ilie Vasiliev din Molovata e viu. Adresa: Regiunea Sverdlovsk, or. Ivdel, Colonia 406, Nr. 1836".

În aceeaşi noapte, mama i-a scris o scrisoare şi noi, copiii, am adăugat câte un cuvânt cu mânuţa noastră. Eu i-am scris: „Tată, vino mai repede şi mă du acasă"...

A doua zi, fericiţi, am început a găti pentru tata un colet cu pesmeţi. Tăiam în patru porţia de 200 de grame şi a patra parte, de la fiecare dintre noi, o uscam (câte cincizeci de grame) şi o puneam într-un coş sub tavan, ca imediat ce vom primi răspuns de la el să-i expediem coletul, ca să reziste şi să ne ducă acasă la bunici, în Basarabia. Scriam întruna.

Când venea poşta, o dată pe lună „cu atelajul" (sănii cu cai, legate una de alta), eu transmiteam zeci de scrisori cu o singură adresă: districtul Hantî-Mansiisk, regiunea Sverdlovsk, Ivdel-Lag...

Toţi aşteptam răspunsul cu sufletul la gură. Dar nu venea... Nu venea răspuns nici la scrisorile mamei, udate de lacrimi, nici la scrisorile surorilor mele, pline de floricele colorate: stânjenei, trandafiri, liliac..., nici la scrisorile mele, cu prăsadul nostru altoit din pragul casei, cu fructe coapte, jumate galbene, jumate roşii... Speranţa mai trăia, dar peste jumătate de an va muri şi ea...

Atunci când vom primi îngrozitoarea veste despre moartea lui tata...

Catincuţa Oprea, dusă la o casă de copii

În aceeaşi ogradă cu noi, despărţiţi de o închipuire de gard din trei nuiele, să nu treacă vitele, stătea într-o baracă cu o singură odaie o consăteancă de-a noastră, Elisaveta Oprea, cu fiica ei de vreo şase anişori, Catincuţa. Mama căuta să o încurajeze cum putea.

... Au trăit în aceeaşi mahala, se întâlneau în câmp la prăşit, la Nistru la ghilit pânzele, la biserică, de sărbători şi la hora satului. Şi dacă mai înainte mătuşa Elisaveta şi fata mai veneau pe la noi, în ultimul timp nu le mai văzusem.

Mama ne spunea că mătuşa e tare bolnavă, că a slăbit şi se duce afară numai sânge... Catincuța stătea lângă dânsa, îi dădea câte o fărâmitură de pâine şi o lingură de apă fiartă. Altceva, sărmana, nu avea nimic...

Eu citeam poveşti şi îmi plăceau. În fiecare poveste, dreptatea ieşea biruitoare, iar răul murea, dispărea... Voiam să ajung şi eu prinț, să salvez prințese, s-o salvez pe Catincuța şi pe mama ei bolnavă. Mama n-avea ce să-mi facă, mă lăsa să citesc până se termina opaițul, întreținut cu o lingură de untură de peşte. Eram pe la sfârşitul cărții *Иван Царевич и серый волк*[1], când vântul a trântit cu putere uşa tinzii de perete. Am tresărit. La uşă s-a auzit un plâns de copil. Era Catincuța.

— Mamă, deschide mai repede uşa, că îngheață afară Catincuța!

— Vai de mine! s-a repezit mama spre uşă. A deschis şi a luat din întuneric boțul cela încotoşmănat în terfe, care s-a lipit de ea şi căruia i se vedeau doar ochişorii larg deschişi, înspăimântați, plini de lacrimi...

— Draga mea copilă, de ce ai ieşit pe vremea asta din casă?... Puteai să te prăpădeşti...

— Lele Mărioară, o murit mama... mă tem singură...

— Doamne Dumnezeule, coboară din ceruri şi vezi ce fac blestemații ăştia cu un copil răpit de la vatră... Dă-le chinul pe care ni l-au dat ei nouă, să nu se audă de numele lor în vecii vecilor... Acuşi, Catincuță, acuşi mergem la buna ta mamă, să caut o lumânare... să mă îmbrac... Îmbracă-te şi tu, Borea, să şedeți cu Catincuța la capul bietei Lisaveta... Să țineți minte, să povestiți şi la alții, cât îți trăi, ce au făcut cu noi aceşti păgâni, care-s mai răi decât câinii turbați.

Luând-o pe Catincuța în brațe şi pe mine de mână, mama s-a pornit, în miez de noapte, cu lumânarea la mort. În baracă era frig. Când a ieşit, Catincuța a lăsat uşa deschisă. Mama m-a pus să aprind focul, iar ea a aprins lumânarea şi s-a lăsat în genunchi lângă corpul neînsuflețit al mătuşii Elisaveta şi a început să se roage.

Mult s-a rugat mama pentru sufletul celei adormite. A bocit-o, şi-a cerut iertare... Apoi ne-a pus şi pe noi în genunchi. Repetam după ea rugăciunea, ne rugam ca Dumnezeu s-o primească în Împărăția Sa...

Porția de pâine o mâncasem demult, de aceea trebuia să ne culcăm flămânzi... În casă erau două lavițe: pe una era întinsă răposata, cealaltă — liberă.

---

[1] Ivan Țarevici şi lupul sur (rus.)

Mama a spus că pe cea liberă vom dormi noi, toţi împreună: ea în mijloc şi noi lângă dânsa. Eu m-am culcat la perete, apoi mama:

— Catincuţă... hai, vino lângă mine, să te încălzesc, că eşti tare îngheţată...

Catincuţa, însă, nu venea, ea stătea încremenită, numai mânuţele ei mici alunecau din când în când pe părul frumos al mamei sale. La un moment dat, s-a ridicat şi a spus cu voce tremurătoare: „Eu am să dorm cu mama"... şi a cuprins-o, punându-şi capul pe pieptul ei neînsufleţit... Dimineaţa, mama a luat cele două cartele şi, fără să anunţe vânzătoarea, a luat cele 200 de grame de pâine ale răposatei... I-a dat copilului ambele porţii şi s-a dus repede la lucru.

Am rămas singuri. Catincuţa era de nerecunoscut: părul îi cădea pe umeri ca la o bătrână, ochii îi erau duşi în fundul capului. A luat porţia mamei sale, a rupt-o în două şi, cu voce stinsă de om vârstnic, mi-a întins-o:

— Ia, Borea, de sufletul mamei mele... Altceva nu am nimic... Cealaltă o să i-o dau mamei tale pentru rugăciune...

Am luat pâinea, am zis bodaproste, dar nu puteam s-o mănânc, văzând-o în faţă pe consăteanca mea, micuţă ca mine, dar mai chinuită, mai nenorocită, rămasă orfană, printre străini, la capătul lumii.

Peste puţin timp s-a întors mama cu mătuşa Ileana Vidru, escortate de un KGB-ist înalt, bine hrănit, rumen, în cojoc alb şi cu revolver la şold. A intrat fără să-şi facă cruce, fără să-şi scoată căciula. S-a aşezat pe un taburet, a scos din porthartă un formular, a făcut câteva însemnări, câteva sublinieri, după care i-a cerut mamei să semneze.

— Вот и всё!... Отрапортую товарищу Сталину что в СССР осталось на одного врага народа меньше!... До обеда похоронить Опрю Елизавету, а после обеда, одеть дочь Екатерину, для отправки в детскую колонию!... Сани из Тундрино будут в двенадцать часов...[1].

— Товарищ начальник... a căzut mama în genunchi... Прошу вас, оставьте девочку со мной, она односельчанка, ровестница моей дочери, вместе будут играть, вместе учиться, вместе будут жить...[2].

---

[1] Atâta tot!... Am să-i raportez tovarăşului Stalin că în URSS a rămas cu un duşman al poporului mai puţin!... O îngropaţi pe Elisaveta Oprea până în amiază, apoi o pregătiţi pe fiica sa, Ecaterina, pentru o colonie de copii!... Sania din Tundrino va fi aici la ora douăsprezece... (rus.)

[2] Tovarăşe şef, vă rog, lăsaţi-o pe fetiţă cu mine, mi-e consăteancă, e de-o seamă cu fiica mea, se vor juca împreună, vor învăţa împreună, vor locui împreună... (rus.)

— Ишь ты, чего захотела? a rânjit KGB-istul. Здесь командую я! Вы все враги народа, згниёте здесь вместе с вашими подонками... А эту девочку перевоспитают. Ей ежечасно будут напоминать что её родители были врагами народа, что они хотели убить товарища Сталина. Она будет маршировать и петь советские песни:

Я другой такой страны не знаю,
Где так вольно дышит человек...

Она возненавидет своих родителей, родственников, всех врагов народа. Октябрёнком, пионером, комсомолкой, партийной будет... Будет агитировать, бороться, уничтожать и расстреливать контру, таких как вы и её родители... Понятно? Выполняйте!...[1].

Catincuța, care nu ştia ruseşte, se uita îngrozită la nămila asta înarmată, ce abia de încăpea pe uşă.

— Ce-a spus omul ista urât, mătuşă Mărioară?... a întrebat-o ea pe mama.

— Doamne Dumnezeule, de ce mi-ai dat să aud cum un păgân batjocoreşte un copilaş, atrăgându-l de partea satanei şi asmuțindu-l împotriva părinților şi neamului...

... O sanie, ieşind din sat, se îndrepta încet spre marginea pădurii. Două țărance basarabene o trăgeau cu greu pe consăteanca lor neînsuflețită, Lisaveta, de care se despărțeau pentru totdeauna. Trupul răposatei, fără sicriu, era acoperit cu o pânză vârstată. Vântul nemilos umfla pânza, o ridica, de parcă voia să smulgă şi ultima avere a acestei familii.

Eu, cu un topor prins în brâu, la spate (aşa îl poartă toți siberienii din taiga) şi două hârlețe subsuoară, o duceam pe Catincuța de mână în urma saniei. Femeile au săpat în zăpadă o groapă până ce au dat de pământ înghețat. Apoi au tăiat un brăduț, au aşternut nişte crengi, au aşezat pe ele mortul şi l-au acoperit cu crengi şi zăpadă. Mama a tăiat vârful unui brăduț, l-a legat c-o sfoară

---

[1] Ia te uită la dânsa!... Aici eu comand! Voi toți duşmanii poporului o să pieriți aici împreună cu toate lepădăturile voastre... Iar pe fetița asta o vor reeduca. Îi vor aminti mereu, că părinții săi au fost duşmani ai poporului, că ei au vrut să-l omoare pe tovarăşul Stalin. Ea va mărşălui şi va cânta cântece sovietice: *Nu cunosc în lume altă țară /Unde-atât atât de liber poți trăi...* îşi va dispreţui părinții, rudele, pe toți duşmanii poporului... Va deveni octombrică, pionieră, comsomolistă, comunistă... Va face agitație, va lupta şi îi va distruge şi împuşca pe toți cei care sunt contra noastră... precum sunteți voi şi părinții ei... E clar? Executați!... (rus.)

la mijlocul copăcelului, închipuind astfel o cruce, pe care a aşezat-o la capul mormântului de zăpadă...

Când ne-am întors, lângă baracă aştepta o sanie. De noi s-a apropiat o femeie în uniformă militară:

— Это Екатерина Опря?[1]

Tăceam toţi.

— Молчание знак согласия! Идём, девочка, со мной![2]

Catincuţa a început să plângă... Mama, netezind-o pe cap, i-a spus:

— Du-te, Catincuţă! N-avem încotro... Am să vin după tine...

— Lele Mărioară, să vii!... Am să te aştept!!... răcnea Catincuţa din sania ce se afunda în taigaua sălbatică, siberiană...

A trecut un veac de om, 63 de ani, şi acest copil, nenorocit de comunişti, tot aşteaptă şi va muri aşteptând, neştiind al cui e, de unde şi cine sunt cei care au nenorocit-o. Vino, Catincuţă, acasă măcar tu, căci mama a murit demult, iar prietena ta cu care te jucai, Năstica, a îmbătrânit, e bunică şi te tot aşteaptă... Vino mai repede, că e tare târziu...

Viaţa mea de toate zilele

A sosit primăvara. Eram deja în clasa a doua şi ne învăţa tot Maria Nikiticina, care avea grijă de noi. În timpul vacanţei, îmi dădea cărţi cu poveşti. M-au impresionat mai ales, *Povestea pescarului şi a peştişorului de aur* şi *Povestea Împăratului Saltan*, pe care le învăţasem pe de rost.

Mama şi cu Nadia, împreună cu celelalte basarabence şi cu evreicele Cogan şi Pisarevschi, erau zilnic escortate la descărcat, sărat şi cărat peşte cu barjele la trustul din Tundrino. Copiii celor deportaţi rămâneau de capul lor, unica persoană matură care rămânea cu noi era doamna Golda Pisarevschi, o femeie inteligentă, cu studii alese şi vorbă manierată. O ajutam cu ce puteam: îi aduceam pâinea pe cartelă, apă de sub malul abrupt al Obiului, lemne, vara — chiar şi peşte, că peşte era, vorba ceea, câtă frunză şi iarbă. Un localnic, moş Filat, cu părul alb ca zăpada, mi-a făcut nişte cârlige dintr-un cablu de remorcaj. Legam la

[1] Ea e Ecaterina Oprea? (rus.)

[2] Tăcerea înseamnă aprobare! Haide, fetiţo, cu mine! (rus.)

undiță două-trei cârlige şi rar când scoteam numai un peşte. Micuța mea surioară ducea căldarea şi când zicea: „gata, e plină", porneam spre casă. Prăjeam peştele în propria lui grăsime (tare gras mai era carasul auriu!). Dar după două-trei săptămâni cu unul şi acelaşi meniu, ni se părea că şi vântul miroase a peşte.

În zilele răcoroase, cu vânt, şedeam acasă pe *zavalinkă*, dinspre soare (un fel de prispă sau val de pământ în jurul barăcii, de vreo jumătate de metru înălțime). Câteodată venea să se încălzească şi moş Filat. Se aşeza greoi şi întreba:

— Что не рыбачишь, сынок?[1]

— Холодно, дедушка, стоять на месте с удочкой...[2].

— Не беда, я дам тебе такую снасть, что рыбу поймаешь и тебе будет жарко...[3].

Şi mi-a dat o *momeală* lucitoare în formă de peşte, cu trei cârlige la coadă. Legând momeala de capătul sforii, o aruncam în apă şi alergam cu bățul undiței pe mal, până nu oprea vreun peşte răpitor, mai cu seamă ştiucile, care înghițeau momeala cu cârlige, luându-le drept peştişori. Era ceva nou pentru mine, o salvare pentru zilele reci. Alergam pe mal. Năstica abia reuşea să se țină după mine. Cu cât alergam mai repede, cu atât mai tare se rotea momeala şi cu atât mai bine se prindea peştele.

Toate au fost bune până într-o zi cu vânt, când mai nu mi-am calicit surioara. Am aruncat firul şi, dus de o rafală de vânt, spiningul meu s-a opri drept în fața Năstică, toate cele trei cârlige înfigându-se în urechea ei. Năstica s-a prăbuşit la pământ. Eu, alb ca varul, m-am apropiat în fugă. Sângele îi curgea şiroaie pe față şi pe gât... Două cârlige i-au zgâriat urechea. Stăpânindu-le cu o mână, le-am îndoit, îndepărtându-le. Cel de-al treilea era înfipt adânc, urechiuşa lui abia se zărea de sub piele. Nu ştiam ce să fac, plângeam împreună cu soră-mea...

— Năstică, ca să iasă, trebuie să strângi pumnii şi dinții tare-tare, şi vei scăpa...

Şi când Năstica era deja neagră la față de încordare, am smuls cârligul cu tot cu carne, astupându-i rana cu degetul până sângele s-a închegat.

...Când mă săturam de citit, mă alăturam băieților din clasă şi mergeam la cel mai înalt şi mai abrupt mal al fluviului Obi, unde se roteau mii şi mii de lăstuni-de-apă, care aveau aici cuiburi. Era singurul loc înalt unde aburea vântul

---

[1] De ce nu pescuieşti, fiule? (rus.)

[2] E cam frig, tataie, să stai pe loc cu undița-n mână... (rus.)

[3] Nu-i bai, ți-oi da aşa o sculă că şi peşte-ai să prinzi şi de încălzit o să te încălzeşti... (rus.)

şi nu roiau roiurile blestemate de musculiţe, de tăuni mai mari ca viespile şi de ţânţari măşcaţi, anofeli, cu picioare şi ace lungi cât un chibrit.

De obicei, ne jucam aici, dar unii copii din clasele mari făceau şi lucruri urâte, după părerea mea, şi foarte periculoase: înarmaţi cu un băţ, ce avea la capăt un piron, se aplecau cu capul în jos peste mal, vârau băţul în gaura de lăstun, îl răsuceau şi scoteau cuibul cu tot cu pui, hrănindu-şi câinii.

Eu veneam aici să aştept vaporul, să-l văd pe tata coborând pe mal: înalt, puternic, drag, cu şapca sa cu cozoroc lucitor de plastic. Imaginaţia mea de copil era fără margini. De multe ori mi se părea că cel care cobora — căpitanul — e tata şi îi alergam în întâmpinare... Văzând că nu-i tata, mă întorceam înapoi distrus, amărât, chinuit, şi lacrimile îmi curgeau şiroaie. Şi iarăşi veneam la următorul vapor, şi iarăşi mă întorceam plângând... Tata nu se vedea, nu cobora din ele. Pe nave erau mulţi soldaţi răniţi, unii coborau şi îşi îmbrăţişau soţiile, copiii, părinţii... Chiar dacă erau schilozi, se bucurau că au rămas în viaţă. În afară de raniţă, nu aveau decât nişte medalii la piept.

O veste tragică

De jumătate de an îi scriam întruna tatei scrisori. Am pregătit şi cele zece kilograme de pesmeţi-cubuşoare, pe care le-am jertfit din porţia noastră zilnică, dar nu venea nicio veste, pentru că ni s-a întrerupt corespondenţa.

La începutul lui august 1943, Fania Cogan i-a adus mamei cea mai îngrozitoare veste pentru noi. Soţul ei, Tavi Cogan, îi scria:

„Dragă Fania, spune-i Mariei Vasiliev că bărbatul ei, Ilie Vasiliev, pe care îl cunoşteam încă de la Orhei, a murit la 13 martie 1943. Să nu mai scrie scrisori, să nu mai trimită colete".

Aceasta a fost ultima ştire despre tata. Îi rămân recunoscător pentru totdeauna acestui evreu, care, cu riscul vieţii, ne-a comunicat adevărul din gulagul Ivdel.

Venind acasă, mama ne-a cuprins pe toţi ca pe nişte puişori... şi înăbuşită de durere şi lacrimi ne-a spus: „L-au omorât pe scumpul vostru tată, nu mai este dragul meu Ilieş... Sunteţi orfani din fragedă copilărie"...

Am plâns şi noi în hohote, mai ales Valia, care abia împlinise patru anişori. Mama ne liniştea cum putea. Ca să n-o vedem cum plânge, se ascundea după baia de lângă râu şi acolo îşi descărca sufletul... Bocea până îi amorţea vocea,

până nu mai putea vorbi... Cu mulți ani mai târziu, când îi murise sora, nepoții o întrebau de ce nu plânge şi ea a spus cu durere în suflet:

— Când am aflat vestea despre moartea lui Ilie, am plâns atâta, că mi s-au uscat ochii şi nu-mi mai curg lacrimi...

Seara târziu, mama ne-a îmbrățişat şi, ca omul care a luat cea mai fermă hotărâre din viața sa, ne-a comunicat: „Nu ştiu cum, dar jur c-am să vă duc acasă, la buneii din Molovata... De-om muri pe drum, măcar să murim mai aproape de casă, cu fața înspre casa părintească... Dumnezeu, Sfânta Fecioară ne vor ajuta".

A doua zi s-a dus la muncă, la ocna comunistă. Pe noi ne-a lăsat în grija lui Dumnezeu...

În taiga, după nucuşoare de cedru

Toamna, copiii mai măricei aduceau din taiga un fel de coacăze sau pomuşoare, cât porumbrelele de mari, acre la gust; afine de culoare albăstrie, dar mai mărunte şi mai dulci; răchițele de culoare roşie, ce creşteau prin mlaştini, pe nişte curpeni subțiri ca ciulinii.

Deosebit de delicate ni se păreau nucuşoarele de cedru, care creşteau pe conuri ce aminteau de ştiuleții de porumb şi aveau boabele acoperite de solzi. Nucuşoarele erau cele mai prețuite fructe şi se vindeau pe vapor cu o rublă paharul. Surioara mea Valia, de câte ori îi vedea pe localnici mâncând pomuşoare sau nucuşoare, mă ruga sfâşietor: „Borea, adă-mi şi mie măcar o pomuşoară, măcar un con". Şi, cu toate că mama mi-a interzis categoric să intru în pădure, n-am ascultat-o. I-am spus surioarei:

— Mâine îți aduc un coş plin cu pomuşoare şi nucuşoare.

Stăpâna casei, văzând cu câtă stăruință îmi gătesc „caroseria" (un rucsac şi două coşulețe din coajă de mesteacăn), toporul şi o vargă de nădejde, m-a întrebat:

— Куда это ты мальчик снаряжаешься?...[1].

— В тайгу...[2], am răspuns eu bărbăteşte!

— Батюшки мои... Да знаешь ли ты что такое тайга?[3]

---

[1] Unde te-ai gătit aşa, puştiule?... (rus.)

[2] Merg în taiga?... (rus.)

[3] Doamne Dumnezeule!... Da ştii tu ce-i aceea taiga? (rus.)

– Знаю, это лес...[1].

– Лес то лес... да многие не возвращаются... погибают... Мал ты ещё на тайгу в поход идти!...[2].

– Я пойду, сестра плачет, ягоды просит...[3].

– Ладно иди, но мой совет береги!...[4].

Şi m-a sfătuit cum să fac, să nu mă rătăcesc în acel ocean împădurit. De la drum să nu fac un pas în lături. În caz că mă îndepărtez la doi paşi, Năstica să rămână în drum, ca punct de orientare. Înainte de-a culege pomuşoarele de lângă copacii tăiaţi, să mă uit atent, că pe trunchiurile uscate se încălzesc la soare şerpi veninoşi. A urmat o povaţă lungă şi ritmată: „Не дай Бог гадюка! К болотам за клюквой не соблазняйся, гиблое место там. К речке за смородиной, малиной, не спускайся, там на медведя нарвёшься. Дойдёшь до кедрового бора, в глубину не иди... Шишки собери и к дому спеши... Запомни, с тундринцами встречаться ни-ни!"[5]

Toată noaptea şi prin somn analizam cele auzite, mă temeam să nu uit ceva. Taigaua nu iartă, mai ales pe cei străini, neam din neamul cărora n-au călcat prin ea, ce să mai zicem de copii.

Şi moş Filat m-a sfătuit să mă feresc de tundrieni. Tundrienii erau ortodocşi de rit vechi, care au fugit de urmărirea ţarului. Se făleau că au distrus armata amiralului Kolceak lângă Ekaterinburg, Omsk, Tomsk, aruncând-o în Oceanul Pacific. Cântau pe la petreceri: *И на Тихом Океане свой закончили поход*[6].

Pe deportaţii din Vîsokii Mîs, ruşi şi aceştia, îi urau, pentru că erau mai gospodari, mai civilizaţi, mai oneşti. Se certau mai ales de la „codrul de cedru", socotind că le aparţine doar lor.

---

[1] Ştiu. Îi pădure... (rus.)

[2] Pădure... pădure, dar mulţi nu se mai întorc din ea, se prăpădesc... Eşti încă mic să hoinăreşti prin taiga!... (rus.)

[3] Mă duc, surioara plânge, vrea pomuşoare... (rus.)

[4] Bine, poţi pleca, dar de sfatul meu nu uita!... (rus.)

[5] Doamne fereşte de-un şarpe veninos! De răchiţele din mlaştini nu te lasă ispitit, că-i loc de pierzanie. Nu te avânta după coacăză şi zmeură de pe malul râului: să nu te adânceşti în pădurea de cedru... Strânge cucuruji şi spre casă fugi.... poţi da nas în nas cu ursu. Ia aminte: cu tundrienii nici gând să te întâlneşti (rus.)

[6] La Oceanul Liniştit, victorioşi ne-am oprit... (rus.)

Prin 1926, un grup de tineri localnici au prins o fată dintr-o familie de deportați, şi-au bătut joc de ea, apoi au pus-o într-o luntre şi au înecat-o la mijlocul golfului. Au fost martori oculari chiar oamenii din Vîsokii Mîs: fata se ruga, se apuca de luntre, iar ei o loveau cu vâslele peste mâini, peste cap, până au înghițit-o apele. După acest caz, sătenii nu plecau în adâncul pădurii decât în grup.

Era o toamnă caldă. Localnicii îi ziceau *бабье лето*. Dimineața am trezit-o pe Năstica, rugând-o să se îmbrace mai repede. După obiceiul siberian, mi-am agățat toporul de brâu, la spate, am pus „caroseria" cu cele două coşuri în ea, m-am înarmat cu o prăjină, de parcă eram Sancho Panza. Luând-o pe Năstica de mână, am pornit spre locurile unde neam din neamul basarabenilor nu călcase: nici bătrâni, nici, cu atât mai mult, copii. În înfiorătoarea taiga, unde, vara, îți sug sângele țânțarii, tăunii şi maşcara (muscă măruntă), sau te omoară urşii, iar iarna te chinuie gerurile de minus cincizeci de grade, te acoperă viscolele sau furtunile de zăpadă.

Am ieşit din sat. Pe malul râului se afla fierăria la care lucra Vasili Poroşin. Alături, într-o ogradă mare, se aflau grajdurile pentru vaci, cai şi oi. Oile, însă, nimeni nu le mulgea, pentru că siberienii nu ştiau să facă brânză. Cel mai mult ne-a impresionat un tractor cu şenile şi un camion masiv; ambele aveau, de o parte şi de alta a cabinei, câte un butoi, în care ardeau brichete de lemn, cât calupul de săpun de mari, care suplimentau petrolul. Ieşea fum ca de la foiul țiganului.

Drumul trecea pe lângă cimitir. O iarbă deasă şi măruntă acoperea întreaga suprafață. Mormintele erau rare, fără cruci, majoritatea având pe ele câte o „piramidă" comunistă cu stea de tablă la vârf.

Ne-am apropiat de locul unde iarna le-am îngropat pe Maria şi pe mătuşa Elisaveta Vidru. Crucile legate cu sfoară se plecau spre pământ, dar, totuşi, aminteau că aici s-au prăpădit două suflete creştine din Basarabia. Am ridicat crucile şi le-am rezemat de-o „piramidă".

Întristați, am pornit spre peretele înalt, verde-întunecat al brazilor sau, pe alocuri, alb-negru ori vărgat al mestecenilor. Cu cât înaintam mai mult, cu atât mai tare ne atacau insectele nemiloase, care ne înțepau mâinile, fața, ochii, urechile. Ne-am oprit şi ne-am încheiat strâns hainele. Năstica s-a îmbrobodit ca o babă: iar eu mi-am legat urechile căciulii sub barbă. Am scos cutia cu alifie împotriva țânțarilor (un fel de smoală neagră de mesteacăn), ne-am uns pe mâini şi față, devenind negri şi urâți, de nu ne cunoşteam unul pe celălalt. Nu le-am plăcut nici țânțarilor. Bâzâiau înrăiți în jurul nostru, dar nu ne înțepau. Înaintând spre pădure, am auzit câteva urlete subțiri şi prelungi. Ne-am oprit. Printre copaci se întrezărea un gard înalt din scânduri groase. Apropiindu-ne, am zărit

printre crăpături mai multe cuşti cu vulpi polare, frumoase. Cozile lor erau mai mari ca ele înseşi. Aparţineau sovhozului *Puşnina.*

Pe partea dreaptă a drumului era un mestecăniş, cu tulpinile pline cu pomuşoare ce înroşeau iarba. Prin poiene se întrezăreau tufe de afini.

Puneam pomuşoarele în gură, le culegeam în coş, înaintam mergând pe margine de drum. De sub un mal abrupt a apărut un râuleţ. N-am coborât nici după coacăze, nici după zmeură. Nu ne-am abătut nici spre mlaştina cu răchiţele.

Încet-încet poiana cu mesteceni s-a contopit cu pădurea de cedru. În faţa noastră s-a deschis o privelişte de basm, care provoca şi admiraţie, şi groază. Aceşti arbori uriaşi, aceşti regi ai taigalei stăteau neclintiţi, falnici, drepţi ca lumânarea, desfăcându-şi crengile puternice doar la înălţimea de cinci-zece metri, formând o coroană prin care abia răzbăteau raze răzleţe de lumină. Aceşti cedri erau unicii copaci fructiferi ai celei mai mari păduri de pe globul pământesc, care se întinde pe vreo cinci mii kilometri de la vest spre est şi pe vreo mie de la sud spre nord. Acolo sus, la vârful crengilor, de cincisprezece-douăzeci de metri, conurile se uneau în două-trei ciorchine, la care aveau acces mai cu seamă veveriţele, sobolii şi jderii... Aceste minunate fiinţe cu coada stufoasă săreau de pe o creangă pe alta, curăţind şi rozând nucuşoarele cu o dibăcie uimitoare.

Părea că ne invită şi pe noi la treabă şi că râd de neputinţa noastră. Jos, la rădăcinile puternice ale cedrilor, se aşternea un strat gros de ace. De pe el culegeam conurile desprinse de crengi de către vânt sau scăpate de veveriţe şi ciori. Cu cât ne afundam mai mult printre aceşti titani, cu atât mirarea şi groaza cuprindeau mai avan sufletele noastre. În vreo două locuri, am găsit nişte „ciocane" uriaşe, nemaivăzute de mine până atunci: o buturugă de lemn lungă de vreun metru, groasă cât putina, care avea la mijloc o gaură pentru o coadă-mâner. Coada-mâner avea cam doi metri lungime şi era groasă cât o mânecă... Mi se părea că am ajuns în ţara uriaşilor, în ţara lui Gulliver. Zadarnic încercam să mişc măcar mânerul: era cu neputinţă... Mult mai târziu aveam să aflu la ce folosesc acele „ciocane" uriaşe, numite la noi „maiuri".

M-am lăsat păgubaş şi am început a strânge conuri de sub cedrii de la marginea drumului. „Coşul" meu era deja plin. Vrând să mai admir o dată coroanele celea împărăteşti, am ridicat ochii de la pământ... Pe loc m-am făcut mic cât un purice. Inima-mi bătea ca la o vrăbiuţă prinsă în laţ: tulpina copacului din faţa mea avea zgârieturi proaspete, lăsate de gheare mari şi puternice. Coaja ruptă dezgolea

rana tulpinei, din care se prelingeau picături mici de lichid. Copacul plângea, voia parcă să ne preîntâmpine să plecăm de acolo. Ursul era prin preajmă...

Năstica mă privea nedumerită... Am dus degetul la gură, făcându-i semn să tacă. Mi-am luat apoi coşurile şi surioara de mânuţă şi am şters-o de acolo, pe alocuri chiar alergând. De frică, nici nu priveam înapoi. Nici nu respiram, atât de tare ne temeam de urs... Ajungând la marginea satului, roiurile de ţânţari au dispărut, vântul ce bătea dinspre Obi le venise de hac.

Ne-am oprit, trăgându-ne sufletul. Ne-am şters cum am putut de alifie (cu frunze, iarbă, petice) şi am intrat în casă. Valia ne aştepta. Pentru prima dată, după doi ani de surghiun, gusta pomuşoare şi nucuşoare... Despre minunatele fructe din Basarabia nu avea cum să ştie.

Moş Filat şi poveţele lui

Când surioarele mele adormiseră, am ieşit afară... Dincolo de gardul de nuiele, la o masă mare, moş Filat se porăia c-o armă, nişte cartuşe şi câteva capcane de diferite mărimi. Ceea ce-am văzut mi-a stârnit interesul. Am luat atunci într-un căuş de lemn o mână de pomuşoare, am pus în buzunar câteva nucuşoare şi hai în vizită la bătrân...

Moş Filat s-a mirat că din puţinul pe care îl aveam, îi dădeam şi lui, un bătrân singuratic. S-a uitat la mine c-o privire caldă. A gustat o pomuşoară, a zâmbit, şi m-a întrebat:

— Откуда, хлопец, такое богатство раздобыл?[1]

— В тайгу ходил![2] am răspuns eu, aşteptând să mă laude.

— С кем ходил?[3]

— Сам... с сестричкой...[4].

Faţa bătrânului era serioasă, chiar supărată.

— Ни гоже самому малышу идти на тайгу... Опасно![5]

---

[1] Unde-ai dat, flăcăule, de asemenea bogăţii? (rus.)

[2] Am fost în taiga! (rus.)

[3] Cu cine ai fost? (rus.)

[4] Singur ... cu surioara mea (rus.)

[5] E cam riscant pentru-n copil ca tine să meargă în taiga. Periculos chiar!... (rus.)

Uneori, nici chiar bărbați puternici, înarmați cu arme, cuțite, suliițe de vânătoare, nu se întorceau din pădurea sălbatică, în care domina o lege nescrisă: legea taigalei. Ce să mai zici de noi...

Apoi bătrânul m-a așezat lângă el și, netezindu-mă pe cap, ca un părinte, mi-a spus cu glas așezat:

— Ничего! Я научу тебя на тайгу идти! Промышлять будешь как настоящий охотник!"...[1].

M-a întrebat cât de departe am fost și ce am văzut. Mi-a lămurit că ciocanele celea uriașe se folosesc la scuturat conuri, ca să nu vatăme copacii. Da zgârieturile sunt, într-adevăr, treaba ursului. Astfel își ascute el ghearele, se distrează.

Toamna ursul nu e periculos, se pregătește de iernat... Chiar de dai nas în nas cu el, să nu te sperii... (ușor de zis!). Nu răcni, nu țipa, nu fugi, nu lua bățul, nu te sui în copac, mergi în drumul tău de parcă nici nu l-ai vedea...

— Вот зимой страшное дело! continua bătrânul... Не дай Бог с ним видиться!... Свирепый этот медведь, шатун!...[2].

Ascultând cu înfrigurare istorisirea bătrânului, care continua să lucreze, am înțeles că urs *șatun*, înseamnă, de fapt, urs hoinar, ursul ce nu a reușit să intre în hibernare (în bârlog) fie din motiv că nu a acumulat destulă grăsime, fie pentru că a fost stârnit de cineva.

— Da cum se vânează ursul? am întrebat eu cu jumătate de gură.

— Здесь сноровка нужна. Медведи хитрые звери...[3]. Vara îl prinzi cu capcana asta, mi-a zis bătrânul, dându-mi să țin una mare, cât o pălărie, cu un lanț lung.

— Da lanțul se leagă de copac?... am întrebat eu.

Bătrânul a zâmbit, văzându-mă atât de nepriceput în ale vânătorii.

— De legi capcana de copac, ursul ori rupe lanțul, ori rupe capcana, ori își rupe laba, și atunci ia-l de unde nu-i...

— De ce se leagă capcana? întrebam eu căscând gura de curiozitate.

— De un drug greu, de vreo doi metri lungime... Ursul trage să scape, da drugul se mișcă după el... A doua zi îl găsești după urma drugului. Descarci arma și-i iei blana. Carnea o dai la câini.

---

[1] Da lasă, te învață moșul cum se merge în taiga... O să te descurci ca un adevărat vânător!... (rus.)

[2] Iarna însă, e mai slut... Nu dea Domnul să-ți iasă-n cale!... E cumplit acest urs, hoinar!... (rus.)

[3] Trebuie să fii iscusit... Că urșii sunt jivine șirete... (rus.)

Dacă vreun urs se înnădeşte la vacile satului, şi omoară, să zicem o vacă, acoperind-o cu crengi, trebuie să aştepţi într-un ascunziş în copac, pentru că va veni la ospăţ peste două-trei zile.

— Da iarna se vânează urşi? nu mă astâmpăram eu.

Bătrânul şi-a netezit *berdan*-ul lui vechi, apoi s-a întors către mine: avea faţa serioasă.

— Зимой опасно... Зимой одному нельзя!...[1]. Iarna, continua bătrânul, vânătorii, în grupuri de câte patru-cinci, dau drumul la câini, după ce-i lasă flămânzi (înainte de vânătoare) şi, pe schiuri scurte, căptuşite cu blană, se duc la locurile unde dorm urşii. Imediat ce câinii descoperă vreun bârlog, încep pregătirile: din ramuri tinere se încropeşte un fel de grilaj pentru ieşire, lăsând în el o gaură, cât să încapă capul ursului. Doi vânători stau cu armele lângă „ferestruică", ceilalţi, cu prăjini ascuţite, străpung bârlogul, silindu-l pe urs să iasă la „fereastră". După ce îl împuşcă, îl jupoaie repede. Resturile le dau la câini, iar partea mai cu grăsime a corpului este dusă acasă, atârnată de o prăjină...

— Da ce faci, dacă n-ai puşcă, atunci când vezi ursul?...

— Îţi faci cruce, a răspuns bătrânul. Salvarea e numai la Dumnezeu! Neneţii, iată, pot omorî urşii cu un fel de suliţă de vânătoare.

— Cum? m-am mirat eu.

— Când animalul e la câţiva metri depărtare, ei aruncă căciula în sus, deasupra animalului... Ursul se ridică în două labe s-o prindă, da omul îi înfige suliţa în burtă...

Ascultam povestea bătrânului, fără să-mi pot lua ochii de la el. Moş Filat era fericit, făcându-şi datoria: transmitea bogata şi tragica lui experienţă de viaţă unui copil surghiunit în taiga. Poveţele lui m-au ajutat să supravieţuiesc, să scap de gulagul lui Stalin, de satana comunistă. Îi sunt recunoscător acestui gospodar rus, aruncat şi el, după cum am aflat mai târziu, în „tocătoarea stalinistă de vieţi omeneşti", la capătul lumii. M-a servit cu o cană cu lapte... sfătuindu-mă să nu uit de poveţele lui, repetându-mi, cu un zâmbet şiret, o vorbă pe care atunci n-o înţelegeam: „Понял чем старик старуху донял?"[2].

Pe lângă grija pentru surorile mele, o ajutam, uneori, şi pe doamna Pisarevschi. De fiecare dată când îi aduceam pâinea pe cartelă, îmi tăia jumate din cele 200 de grame. Îmi era ruşine să iau, văzând-o atât de chinuită şi de slabă,

---

[1] Iarna e periculos... De unul singur să nu umbli iarna!... (rus.)

[2] Ţi-i clar cum bunelul a-mblânzit-o pe bunica? (rus.)

ea însă mi-o punea cu grijă în buzunar şi, uitându-se cu ochii ei mari, îndureraţi la mine, îmi zicea: „Să înveţi, să înveţi bine. Şi când dormi, tot cu cartea sub pernă să dormi... Numai cartea te va duce acasă, în Basarabia...".

Citeam. Citeam zi şi noapte. M-am convins atunci că: „Pe stomacul gol, mintea îţi merge strună". Nu ştiu cât de exactă este zisa, dar ştiu precis că stomacul meu era gol. Citeam fără pauze de masă, pentru că mâncare nu aveam.

În toamna lui 1943 am mers în clasa a doua, iar surioara mea Năstica — în clasa întâi. Eram cu trei ani mai mare decât colegii mei, dar mic de statură. Trebuia să scriem cu cerneală, deşi nu se găsea nicăieri. Numai norocoşii care aveau câte un creion chimic îl tăiau cu cuţitul, dizolvau mina de grafit în apă caldă şi obţineau cerneală. Eu, la sfatul gazdei noastre, am ras funingine din horn şi, amestecând-o cu apă, mi-am făcut cerneală neagră. Singurul lucru neplăcut era că, de o atingeai cât era proaspăt aşternută pe hârtie, se ştergea, murdărind totul în jur. Scriam într-un registru de evidenţă contabilă, pe care mi l-a dat stăpâna casei.

De la elevii trecuţi în clasa a treia am primit şi o carte de citire, plină de poze cu Volodea Ulianov (Lenin) — din copilărie până la maturitate. Nu ştiu de ce, dar cartea asta îmi trezea neîncredere: faptele şi vorbele se băteau cap în cap şi mintea mea de copil nu putea înţelege, nu ştia să discearnă minciuna de adevăr. Căci, după ce citisem povestea *Din porunca ştiucii* îmi doream să fiu ca Emelea, după ce citeam basmul *Ali Baba*, mă vedeam deja Ali Baba; după ce citisem *Povestea pescarului şi a peştişorului de aur* voiam să fiu pescarul; după ce citisem *Un căpitan la 15 ani*, mă şi închipuiam eroul cărţii, care şi-a salvat tatăl şi întreaga echipă... uite... ca Volodea Ulianov (apoi Pavlic Morozov) nu voiam să fiu. Cartea conţinea contradicţii uluitoare. Citeam: *„Familia Ulianov trăia în oraşul Simbirsk, pe malul marelui râu Volga, într-o casă cu etaj. Tatăl său, Ilia Nikolaevici, era inspector în învăţământ (slugă a ţarului), maică-sa, Maria Blank, avea o educaţie aleasă, cunoştea limbi străine şi cânta la pianină (era de asemenea dintr-o familie bogată), nu lucra, îşi educa copiii şi avea slugi"*. Citeam: *„Vara, Volodea se ducea la nişte rude sărace, în Kukuşkino. Le învăţa carte... spunându-le că bogătaşii trebuie nimiciţi, ca să nu mai existe slugi, că trebuie să lucreze toţi, dacă vor să mănânce..."*.

În carte existau şi pilde, cu copii de muncitori, de oameni săraci, care îi ajutau pe revoluţionari să-l dea jos pe ţar şi să-l omoare, fiindcă era rău...

Un singur exemplu: *„O casă sărăcăcioasă de muncitori, mama se jeluia că n-are bani să-şi trateze copilul bolnav. Seara, vine acasă tatăl, muncitor-revoluţionar, cu o garnitură de litere pentru tipărit proclamaţii contra ţarului şi le pune pe masă... La miezul*

nopții, bate la uşă poliția secretă – copoii țarului. Mama înşfacă iute garnitura şi o ascunde sub perna copilului, fiind sigură că jandarmii nu vor îndrăzni să deranjeze copilul bolnav. Părinții s-au dus şi au deschis. S-a făcut percheziție: au ridicat copilul, au aruncat perna, scuturând patul de-a mărunțelul. După ce au plecat polițiştii, femeia, care se făcuse albă ca varul, a întrebat:

– Maşenka, scumpo, unde-s literele?

– În ulciorul cu lapte de pe masă, a răspuns fetița.

– Maşa noastră va ajunge o revoluționară, a zis tatăl, netezindu-şi copilul-erou...

Astfel se otrăveau sufletele de copil. Iar otrava, ura ieşea din acest şarpe poreclit Lenin, care a pornit oamenii unul împotriva altuia, cântând: *Azi nu sînteți nimic în lume, luptați ca totul voi să fiți.* Eu nu ştiam pe cine să iubesc: pe țarul cel „rău", care permitea revoluționarilor să ia în puşcărie cărți, pâine albă, lapte, sau pe Lenin cel „bun", care, arestând bătrâni, mame, copii nevinovați, îi lăsa să moară flămânzi în puşcării.

Îmi povestea Moş Filat că în cinstea țarului, în bisericile din Rusia, se cânta „Боже Царя храни"[1]. Şi mai zicea el că țarului i se poate reproşa un singur lucru, care ar trebui să sune astfel:

– Atotputernice-mpărat,
De ce pe Lenin nu l-ai spânzurat?
Greşeala asta viața te-a costat
Şi un popor măreț păgânului l-ai dat!

Lenin era pentru mine un fel de şarpe încremenit, care, chiar dacă nu mişcă, o groază de otravă provoacă. Peste 20 de ani, la Universitatea din Chişinău („V.I. Lenin"), unde venisem să-mi fac studiile, mi se va băga din nou pe gât această otravă comunistă, spunându-mi-se că-i miere...

Mitul despre un pionier-erou

Acasă, din cauza foamei şi frigului, domnea o atmosferă apăsătoare de disperare cumplită. Se resimțea mai cu seamă seara, când se întorceau de la muncă – încărcate de promoroacă, flămânde, înghețate, obosite – mama şi Nadia. Mama plângea şi se ruga lui Dumnezeu, pentru că altă salvare nu mai aveam.

[1] Doamne, ocroteşte-l pe Tătuca-Țarul (rus.)

Şcoala şi lectura erau salvarea mea. Uitam de toate necazurile, atunci când călătoream imaginar împreună cu eroii mei peste mări şi oceane, luptând pentru dreptate şi libertate, pentru ca binele întotdeauna să învingă răul.

Se apropia Anul Nou. În ajun, Maria Nikiticina, intrând fericită în clasă, ne-a spus:

„În ziare s-a publicat un poem de şaizeci de strofe, despre un pionier care a salvat de fascişti un sat întreg şi a devenit Erou al Uniunii Sovietice...".

S-a făcut o linişte mormântală. Voiam să aflăm cum a fost posibil ca un pionier micuţ să distrugă un pluton de nemţi înarmaţi până în dinţi...

Învăţătoarea a continuat:

„Pionierul Mişa se purta exemplar, era adevărat patriot, pentru că trăia în colhozul Новая жизнь, în care toţi oamenii erau fericiţi. Fericit era şi Mişa. Vara, în vacanţa mare, el lucra împreună cu colhoznicii, fără să ceară plată. Muncea cu dăruire, pentru a face şi mai mare fericirea colhoznicilor. Zelul său patriotic a fost observat de preşedintele colhozului şi de secretarul de partid, care i-au dăruit lui Mişa o armonică. Pionierul cânta peste tot: la nunţi, la adunarea de „dare de seamă anuală", la sărbătoarea Marelui Octombrie, la Unu Mai, făcând viaţa colhoznicilor şi mai fericită.

... Dar iată că au năvălit fasciştii şi fericirea lui Mişa şi a colhoznicilor s-a terminat. Fasciştii tăiau vacile din colhozul iubit, mâncau toate găinile de la fermă, duceau în Germania bogăţii nenumărate... arestau şi duceau în robie cele mai frumoase fete şi neveste. Când s-au apropiat de colhozul Новая жизнь, oamenii au părăsit satul şi au fugit, salvându-se, în pădure. Fugea şi Mişa cu armonica în spinare... Dar forţele nu erau egale: colhoznicii fugeau pe jos, iar nemţii goneau motocicletele... Văzând că nu-i altă scăpare, pionierul Mişa şi-a jertfit armonica şi a salvat colhoznicii: a pus în armonică o grenadă, a legat de siguranţa ei o aţă şi a aşezat instrumentul în mijlocul drumului. Nemţii, văzând armonica, s-au adunat ciotcă în jurul ei, strigând vesel „Gut", „Gut". A fost însă destul să-i întindă foiul, că aţa s-a întins, a scos siguranţa grenadei, iar aceasta, explodând, i-a cosit pe toţi...".

După o pauză, învăţătoarea a început să împartă elevilor strofe din poem; notând într-un caiet cui şi câte strofe a împărţit: Filatov — două strofe; Beliaev — o strofă; Martînina — două strofe; Semionov — două strofe; Poroşina — trei strofe; Vasiliev... он ещё плохо говорит по-русски... в следующий праздник;[1] Ciuvaşin — două strofe...

---

[1] El încă nu ştie bine ruseşte... la următoarea serbare... (rus.)

Mi s-a tăiat răsuflarea... Mai bine-mi dădea o palmă, decât să mă jelească astfel, să mi se dea de înțeles că nu-s apt să învăț măcar o strofă. Voiam să participa la serbare, s-o bucur pe mama, care, stând alături de alte mame, să mă vadă recitând de pe scenă. Stăteam singur în bancă şi mi se părea că toate fetele şi toți băieții se uită la mine cu indiferență, disprețuitor, ca la Emelea cel de pe cuptor, ca la Ivanuşka Duraciok. Nu m-am ridicat din bancă nici chiar la sfârşitul lecțiilor, când toți elevii au plecat. Învățătoarea s-a apropiat de mine şi m-a întrebat:

— Vrei o nouă carte, Borea?

— Dați-mi mai bine ziarul cu poezia...

Învățătoarea m-a privit atent, vrând să înțeleagă ceva. Apoi, a zâmbit, m-a luat de mână şi m-a dus la masă.

— Foarte bine. Uite ziarul, iată poezia, citeşte-o dacă-ți place.

Am tot citit poemul zi şi noapte, iar când se stingea opaițul, pentru că nu aveam grăsime, repetam ceea ce țineam minte.

Mai rămăsese o zi până la Anul Nou...

Mamele, bunicile, ostaşii întorşi de pe front, conducătorii de la sovietul sătesc, cârmuirea colhozului şi de la comenduire au fost deja invitați la serbare.

Armata Roşie obținea victorie după victorie, fapt ce servea drept motiv de bucurie. În coridorul şcolii, strălucea un brad împodobit cu jucării şi becuşoare. Toată ziua am fost ocupați cu repetițiile:

— Filatov: „Ни гостинцев... ни гостинцев..."[1].

— Beliaev...

Tăcere...

După ce a văzut că nimeni n-a învățat nici o strofă, învățătoarea s-a supărat cumplit.

— Cum nu vi-i ruşine? Tații şi frații voştri varsă sânge pentru Patrie, iar voi leneviți aici. Măcar unul din voi a învățat ceva?

Clasa tăcea. Pe obrajii învățătoarei au început să se rostogolească lacrimi...

— Eu am învățat, Maria Nikiticina! am zis eu, sărind în picioare.

Învățătoare şi-a şters lacrimile şi m-a întrebat cu glas mirat:

— Ce-ai învățat, sufletelule?

— Toată poezia, de la început până la sfârşit... am turuit eu ca din mitralieră. Învățătoarea s-a apropiat de mine, mi-a pus mâna pe frunte şi, convingându-se că nu aiurez, a spus:

---

[1] Nici cadouri... nici cadouri... (rus.)

— Ia s-auzim, treci la tablă...

Cei din clasă mă priveau cu mirare şi admiraţie. Răsuflând adânc, am început:

Ни гостинцев, ни одёжки,
Ничего я не просил,
Но зато уж на гармошке,
Сознаюсь, поголосил.

И однажды подарили
Мне её на Первый Май,
Подаривши, говорили:
Нý смотри, не поломай.

Вот я взял гармошку в руки,
Тронул бережно лады,
Полились на пальцах звуки
Ручейками без воды.

Хор не стройный, не согласный,
Я не знамо что играл,
Светит месяц, светит ясный,
Вдруг случайно подобрал.

И пошла за мною слава,
Не пошла, а понеслась,
Ни одна в селе забава
Без меня не обошлась.

Девку ль замуж снаряжали,
Аль пиры в колхозе шли,
Всё равно ко мне бежали,
Нука, Миш, повесели...

Au trecut de atunci şaizeci şi trei de ani, dar ziua ceea o ţin bine minte. Atunci, soarta mea s-a schimbat radical. Sleit de emoţii, abia ţinându-mă pe picioare, am recitat ultima, a 60-a strofă:

Бах, трах, и визг и гам
Лежат фрицы под горой,
Уложил их по заслугам
Пионер — Миша герой.

Clasa aplauda... Învăţătoarea mi-a spus „maladeţ", apoi a adăugat:

— Cei sârguincioşi trebuie să stea în prima bancă şi m-a aşezat alături de feciorul ei, Staldin.

A doua zi m-a aplaudat întregul sat. M-au aplaudat mama şi surorile. Numai tata nu era... să mă aplaude. Tata putrezea în pământul Siberiei.

Începând din acea clipă, la recreația mare, învățătoarea mă lua, împreună cu fiul ei, la dânsa acasă (locuia chiar în şcoală) şi mă servea cu lapte şi câteva bobițe de răchițele. Asta însemna că nu mă considera „duşman al poporului", recunoştea că sunt fiu de gospodar. Şi dacă am rămas în viață (mulți dintre copiii deportați au murit atunci), datorez asta şi bunei mele învățătoare, care m-a îndrumat şi m-a ajutat ca o a doua mamă.

Rachiul românesc ne-a ajutat să supraviețuim

În toiul iernii, au apărut în sat neneții, un neam de oameni nomazi din nordul Siberiei. Au venit să predea blănuri la stat şi să primească în schimb produsele de care aveau nevoie. Localnicii — cu mic, cu mare — s-au adunau în jurul lor. Era ca în Basarabia, când în sate poposeau şatrele de țigani. Atâta doar că țiganii veneau cu mărfuri puține şi se duceau încărcați, pe când neneții soseau încărcați şi se întorceau cu foarte puțin. Săniile lor polare, numite *nartî*, erau trase de doi-trei sau patru reni, pe care ei îi mânau şi dirijau c-o prăjină lungă. Vedeam pentru prima dată asemenea oameni, asemenea haine, asemenea animale de tracțiune.

Neneții erau josuți de statură şi cu ochi înguşti. Îmbrăcămintea lor era la fel: de la încălțăminte — nişte cizme îmblănite — până la gluga de pe cap. Chiar şi mănuşile erau din întregul mânecilor, având în dreptul palmei o tăietură prin care îşi scoteau degetele, în caz de necesitate. Veşmintele lor, confecționate din piei de reni şi vulpi polare, nu aveau nasturi şi se încheiau cu căluşuri şi cureluşe. Vorbeau doar în limba lor şi rar cine dintre ei rupea două-trei cuvinte într-o rusă stricată. La micul nostru magazin, ei schimbau pieile de vulpi, hermine, urşi, râşi, veverițe, soboli, jderi, nurci pe alimente şi alte produse strict limitate, special păstrate pentru dânşii. Primeau în schimb praf de puşcă, alice, arme de vânătoare, zahăr, făină şi rachiu. Şi dacă în romanul „Alitet retrăgându-se-n munți" scria că englezii îi exploatau pe neneți, luându-le blănurile pe o nimica toată sau în schimbul „apei de foc", apoi comuniştii lui Lenin şi Stalin îi înşelau cu cea mai mare neruşinare. Neneții aduceau sacii plini cu piei de zeci de mii, primind în schimb cutii cu cartuşe pentru puşti de calibru redus, cutii de zahăr, cutii cu chibrituri, vată pentru mucuri, saci de făină şi sticle cu

rachiu. Spre sfârşitul schimbului, s-a iscat zarvă mare pentru că n-au ajuns pentru toţi sticle de rachiu. Rachiul se trimitea pe front. (Fără „raţia de 100 grame" de alcool ostaşul sovietic nu putea trage, nu putea ataca, nu putea înainta...). Vânzătoarea le-a propus în schimbul unei sticle de rachiu un sac de făină de grâu, de patruzeci de kilograme, dar în zadar era totul, neneţii voiau rachiu, numai rachiu. Au pornit deci prin sat, propunând un sac de făină pe o sticlă de vodcă. Mama s-a interesat ce se întâmplă afară şi, aflând de la stăpâna casei care-i situaţia, a scos din lăiceraşul adus de-acasă sticla de rachiu românesc, ţinută trei ani ca licoare pentru leac. Inscripţia de pe sticlă abia se mai putea citi: „Rachiu de monopol — România". Neneţul care a venit cu stăpâna a adus sacul în casă, a luat sticla şi, fericit, a dispărut. Mama zicea că Dumnezeu ne-a trimis această făină pentru sărbători — era în noaptea de Sfântul Vasile, stil vechi. Pentru prima dată în Siberia, mama a frământat, a copt şi ne-a dat la fiecare câte o turtişoară caldă. Am adormit şi am visat că umblu cu pluguşorul în sfânta noastră Basarabie şi că urez rudelor şi vecinilor sănătate, recoltă bogată la Anul şi la Mulţi Ani! Cei care mă primeau mă sărutau, împodobeau pluguşorul cu colaci frumoşi, mă ospătau cu nuci, mere, pere.

Această făină luată în schimbul rachiului ne-a salvat. Împărţeam fiecare turtă în cinci porţii, cam câte 100 de grame, apoi rupeam porţia primită în trei bucăţele: pentru dejun, prânz şi cină. Era însă foarte puţin: nu trăiam, dar nici nu muream...

O femeie sfâşiată de un urs hoinar

Peste câteva zile satul a fost zguduit de-o tragedie de care nu mai auzisem, nu mai văzusem. Dimineaţa, tot satul, cu mic şi mare, copii, femei, bătrâni, înarmaţi cu puşti de vânătoare (fiecare casă avea o armă-două), cu căldări şi ciocane, cu „pârâitori" (un fel de roată zimţată, care, învârtită, scotea un sunet asurzitor), s-a adunat în centru, lângă şcoală. Învăţătoarea aduna copiii în jurul ei. Unii aveau şi arme (cartuşele erau fără alice). Mie mi s-a dat o căldare şi un cui de metal. Toţi vorbeau despre Nataşa, mama lui Vitea Beliaev, care stătea lângă învăţătoare... Cu o zi înainte, Nataşa, care primise nu demult „aviz de deces" de pe front, s-a dus cu sania după lemne... Spre seară, în grajdul colhozului a intrat în goană calul cu care se dusese în pădure. Animalul era speriat, înspumat, forăia, tremura. Cu greu grăjdarul a reuşit să se apropie de el. Hăţurile erau zdrenţuite...

— ...Doamne ajută! a zis moş Filat şi mulţimea a pornit spre taiga. Câinii lătrau undeva departe. Mulţimea striga în cor: Auuuu!... Auuuu!... Heeeei! Na-ta-şa! Na-ta-şa!...

În aer răsunau împuşcături, zăngănit de căldări şi trăncănit de „pârâitori". Se făcea apoi o pauză... Aşteptam măcar un sunet, un foşnet, căderea unei crenguţe, măcar un bulgăre de zăpadă să se desprindă din copac. Nimic! Doar linişte înfiorătoare...

Şi mulţimea începea din nou s-o cheme, s-o caute pe femeie...

Peste câteva ore, am dat de-o stivă de lemne, la vreo douăzeci de metri de pârtie. Lângă stivă era împrăştiat un braţ mare de butulaci, peste care se vedea cum a căzut un corp omenesc. Pe crengile de lângă pârtie atârnau capete de hăţuri rupte... Lumea începuse din nou să cheme: strigăte, focuri de armă... Am aprins un foc şi aşteptam să se întoarcă cei duşi să cerceteze împrejurimile împreună cu moş Filat. Ultima speranţă era acest vânător bătrân.

— Hoinarul... Afurisitul! şi-a scos moş Filat căciula şi, făcându-şi cruce, şi a adăugat:

— Iart-o, Doamne, pe roaba Ta...

Lumea a făcut la fel. Eu de asemenea...

... Vitea Beliaev s-a mutat la bunelul său, la moş Filat. Ne făceam împreună lecţiile, deprindeam împreună meşteşugul vânatului şi priceperea de a supravieţui în Siberia. Bătrânul ne lămurea cum îşi duce viaţa urecheatul, care, din sur vara, devine alb iarna; cum se hrăneşte găinuşa polară şi cum poate fi vânată. Dacă de vânatul iepurilor cu ajutorul laţului mai auzisem, apoi de prinderea găinuşelor — nu. Era ceva nou, ce mă uimea prin simplitate.

— Iepurele alb, ne povăţuia moş Filat, de la culcuş până la locul lui de hrană (lăstari tineri) şi înapoi sare pe-o singură „pârtie" şi calcă pe aceleaşi urme, iar la un moment dat face un salt în lături, hăt departe în zăpadă, lăsând vulpea cu „botul umflat", iar pe vânător dezorientat. Iată, de copacul din preajma „pârtiei" să prindeţi laţul!

Găinuşele le vânam cu arcuri din salcie (exact ca cele pe care le făcea bunelul Vasile în Molovata). Pe aţa arcului răsuceam două laţuri din păr de cal cam de zece centimetri lungime. Înfigeam arcurile cu partea rotundă în zăpadă, formând un fel de gărduleţ. Tăiam un copăcel de mesteacăn şi crenguţele cu muguri le înfigeam de ambele părţi ale laţurilor. Găinuşele coborau din copacii legănaţi de vânturile sălbatice şi, ciugulind muguri, la trecerea capului prin gard se prindeau în laţuri.

Peste o zi sau două (depindea de vreme) controlam lațurile. Iepuri găseam mai rar (îi mai păpa şi vulpea), găinuşe însă vânam mai des. Le găseam înghețate bocnă...

...Ştirile despre deces soseau cu zecile în sat. Bocetele şi lacrimile întristau localitatea. La casele la care revenea vreun soldat rănit pe front răsuna armonica sau balalaica, se bea multă vodcă. Se întâmplau şi lucruri nemaiîntâlnite până atunci şi care acum luau amploare: veneau în sat colete cu lucruri scumpe. Mărimea coletului depindea de mărimea gradului militarului de pe front. Unele neveste sau mame nu îndrăzneau să folosească lucrurile atât de scumpe, crezând că e o greşeală la mijloc. Răniții care se întorceau acasă aveau valizele tot mai grele şi mai grele.

Era primăvară... Sloiuri enorme de gheață pluteau spre Oceanul Arctic. În apa curată a râurilor, râulețelor, lacurilor, băltoacelor — fără număr — se răsfățau, se scufundau nori de păsări înotătoare: lebede grațioase, gâşte gălăgioase, fundaci, rațe, becațe.

Dacă praf şi cartuşe se mai găseau, apoi plumb nu prea. Zile întregi, eu şi prietenul meu Vitea scoteam cu cuțitul alice mărunte ca semințele de mei din nişte panouri pe care, înainte de război, vânătorii îşi probau armele, reglându-le. După ce am adunat vreo două cutii de conserve pline cu alice, bătrânul ne-a învățat cum să pregătim cartuşele. I-a dat lui Vitea *berdan*-ul său, mie o momâie de lemn colorat, de mărimea naturală a unei rațe, şi o prăjină. Ajungând la râulețul din preajmă, am aruncat „rața" în apă, legând-o cu o sfoară, să n-o poată duce curentul în Obi şi ne-am pus la pândă, tupilați sub nişte crengi... Un cârd de rațe a coborât din zbor chiar lângă momâie, împrăştiind stropi de apă. Vitea a tras... Şuierând din aripi, cârdul a dispărut, lăsând în jur o „măcăiață" nemişcată, ce se legăna pe valuri cu capul scufundat în apă... Am tras-o cu prăjina la mal. Vitea, satisfăcut, a trecut capul rățuştei pe după curea, la spate, şi a încărcat din nou arma. Dar, după împuşcătură, rațele nu se mai apropiau. Pe când ne pregăteam de plecare, din cer, ca un vârtej, s-a lăsat un stol de fundaci. În fața cârdului plutea o frumusețe de rățoi. S-a apropiat de „rața" noastră. Curiozitatea l-a costat viața. Prietenul meu a tras, cârdul s-a înălțat cu zgomot, iar rățoiul rănit a mai bătut de câteva ori din aripi, îndepărtându-se de la mal şi, brusc, a cufundat capul în apă. Cârdul a făcut un cerc în zbor, chemându-l parcă, şi a dispărut. Apa îl ducea lin spre bezna râului Obi, ale cărui vârtejuri înghit totul fără milă. Zadarnic încercam să-l trag cu prăjina la mal... Intrasem până la genunchi în apa rece ca gheața...

— Ei, fricosule! Îți scapă rățoiul! a strigat Vitea de pe mal.

Îmi imaginam deja cum mâine, la şcoală, vor râde toți de mine zădărându-mă: „Borea cel fricos", pierzându-mi astfel şi mica autoritate pe care o obținusem cu atâta trudă.

— Nu-s fricos! i-am răspuns şi am înaintat spre rățoi, mişcându-ne paralel cu malul. Eram în apă până la brâu, când am reuşit să-l trag spre mine, apucându-l de gât. A fost însă de ajuns să mă întorc cu fața spre mal, ca groaza să-mi cuprindă întreaga ființă... Mă aflam cu mult mai jos de locul unde intrasem în apă. Malul era abrupt şi, cu toate că mă apropiam de el, se întâmpla ceva înspăimântător, apa devenea tot mai adâncă. Eram până la umeri în apă, picioarele abia de atingeau prundişul şi curentul rece începea să mă tragă în vâltoarea lui...

— Dă mai repede prăjina! a răcnit speriat Vitea. E-o bulboană aici.

I-am întins prăjina ca pe toiagul salvator al lui Moise. Am scăpat ca prin minune: Vitea trăgea prăjina, prăjina mă trăgea pe mine, iar eu trăgeam rățoiul.

— Hai, repede acasă! Eşti vânăt de tot, a spus Vitea, aruncând prăjina şi luându-şi arma.

Alergam cu greu în urma lui, ud, cu dinții clănțănind şi rățoiul balansând. Ajuns acasă, am lăsat trofeul pe scaun, m-am schimbat şi m-am culcat, învelindu-mă cu toate plapumile, cu toate terfele, cu toate pufoaicele, dorind un singur lucru: să mă încălzesc măcar olecuță... Pe la miezul nopții, ardeam ca focul, aruncam totul de pe mine, iar buzele mele uscate şopteau un singur cuvânt: apă... apă... apă... Dimineața, stăpâna casei, Juravliova, mi-a măsurat temperatura: era critică — 40 de grade.

Viktor a povestit la şcoală despre isprava mea eroică şi inimoasa mea învățătoare, Maria Nikiticina, m-a ajutat din nou... A intervenit pe lângă şefa de trust, tov. Kliucinikova: „Feciorul deportatei M. Vasiliev e pe moarte". Mama a venit, într-un suflet, străbătând zece kilometri prin taiga. Era slăbită, cu ochii înlăcrimați...

La văzul ei m-am bucurat, dar m-am şi întristat. Mă temeam să nu mă certe... Dar mama nu m-a mustrat, a zis doar: „Borea, Borea! Când ai să te astâmperi, că, din cauza ta, nici în Siberia nu am linişte!... Am să caut doctori, am să te scap...".

Am vrut să-i spun: „Iartă-mă, mamă", dar gura uscată nu mă asculta, am închis ochii şi nu mai țin minte nimic. Surioara mea Năstica zicea că aiuream... Peste multe zile am aflat ce-a fost: a venit Evdochia Poroşina, prima noastră gazdă, s-a uitat la mine şi a spus: „Мария Васильевна, потеряешь сына...

Сибирским методом надо лечить, собачим жиром. Купи у деда Филата собаку. Бог милостив"[1].

Mama s-a dus la moş Filat şi i-a spus durerea...

— Am auzit! a zis bătrânul. Îi băiat bun. O s-ajungă departe. Du-te acasă şi fă focu-n sobă, că amuş o să ai său. Ți-l aduc eu şi nu vreau nici o plată...

A treia zi, mama a învățat-o pe Năstica cum să mă doftorească: în fiecare zi, dimineața, îmi dădea pe nemâncate, să înghit o lingură de „untură de peşte", la amiază — un cartof prăjit — untură, şi seara încă o lingură, pe stomacul gol. Untura din garafă avea culoare deschisă, era lichidă şi semăna leit cu cea de peşte. O înghițeam cu greu, câte o picătură. Mă străduiam din toate puterile, că tare voiam s-o bucur pe buna mea mamă, să văd pe fața ei necăjită un licăr de speranță...

Toată ziua a meşterit din hainele ei un fel de „pieptar". Apoi, a scos din plapumă nişte lână, bătută la pale încă în Basarabia. A însăilat lâna şi m-a îmbrăcat în pieptar. Cusându-l pe mine, ca să nu-l pot dezbrăca. Untura de „peşte" ajuta, însă tare încet. Temperatura îmi scăzuse, dar mă înăbuşeam, nu-mi ajungea aer în casă. Atunci, mama mi-a meşterit un pătuc în fața casei, între un brad şi un scoruş. Deasupra lui a prins un polog, să nu pătrundă țânțarii şi alte gângănii. Am fost mutat pe acest pat, unde am stat culcat mai mult de-o lună. Respiram mai uşor. Grija scumpei mele surioare mă readucea la viață.

După ce îngrijea toată ziua de mine şi de micuța Valentina (iar la Cercul Polar în timpul verii ziua-i tare lungă), seara, Năstica se ducea cu o cănuță în mână pe la porțile localnicilor, să cerşească, să roage ca cineva să-i umple cănuța cu lapte pentru frățiorul ei bolnav. Femeile ştiau cazul şi-i dădeau lapte, dar spuneau c-ar trebui să avem văcuța noastră. Năstica le răspundea: „Noi am avut vacă, dar a rămas acolo, departe". Apoi le mulțumea şi, în vârful degetelor, să nu verse o picătură, se grăbea la polog, îl ridica şi-mi da repede cana, să nu intre țânțarii. Vorbeam prin țesătură. O rugam să guste măcar o picătură, dar nu mă asculta. Înghițea noduri, doar să mă salveze pe mine. Tot ea a fixat garafa cu untură lângă mine, să n-o strice aducând-o de fiecare dată. Mă serveam singur, cu gândul să termin mai repede doftoria.

Cineva mi-a şoptit că untura pe care-o consum e de „peşte", aşa cum era „de iepure" friptura din bancul lui Ciapaev:

---

[1] Maria Vasilievna, ai să-ți pierzi băiatul... Lecuieşte-l ca-n Siberia, cu seu de câine. Cumpără un câine de la moş Filat. Mare-i Dumnezeu (rus.)

Antihristul de Lenin l-a trimis pe unul din comisarii norodnici, să inspecteze cavaleria lui Ciapaev. Acesta s-a repezit la salvatorul său, Petika:

— Că în Armata Roşie e multă hoție şi curvărie, ştiu cu toții, asta nu-i un secret... De aceea, succesul nostru va depinde de ospățul ce i-l vom oferi... Procedăm cum se proceda pe timpul marelui Napoleon: să nu uităm că: „Cea mai scurtă cale spre inima soldatului e prin stomac". Ordon ca la amiază pe masă să fie un iepure fript cu mirodenii şi mujdei!

— Care... iepure?... s-a oțărât Petika! Cu bubuiala asta a tunurilor nici țistari nu găseşti.

— Gura! a răcnit Ciapaev. Te împuşc pe loc pentru sabotaj...

La amiază, vine Ciapaev cu mareşalul.

Pe masă, abureşte o frumusețe de „iepure" rumenit, cu verdeață şi mujdei stropit... După cel de-al treilea păhăroi de *horilkă*, mareşalul, asudat şi roşu ca racul, cuvântează:

— Ei, Ciapai, bună armată, da şi bună haleală ai... Te propun spre decorare. S-a sculat, l-a pupat şi a plecat...

Vasili Ivanovici face atunci către Petika:

— Te-ai descurcat bine!... Da de unde-ai scos iepurele? Pui de cățea!

— Vasăzică... mă apropii eu cu puşcociul meu de un sâsâiac... Mă uit şi văd ceva tupilat în urzici... Când am tras, nici miau n-a apucat să zică...

Rația de 200 de grame de pâine era prea mică pentru un copil bolnav. Subnutriția îmi lungea boala. Nu aveam voie să las haina cusută direct pe mine. Din cauza pologului nu vedeam lumina. Eram izolat ca-ntr-o cuşcă... Singura înviorare sau trezire la viață era noaptea, când sora gazdei, domnişoara Zina, venind de la lucru (era tractoristă pe un tractor fără cabină), se aşeza lângă scoruş şi începea să cânte şi să acompanieze la chitară (în sat erau numai balalăici şi armonici). Doamne, ce cântece! Cântece pline de viață, de dor, de jale, de disperare... Scotea din trista „înştiințare" fotografia iubitului ei, Saşa, o săruta şi iar cânta... Din toate cântecele ei triste, unul m-a cutremurat prin sfârşitul tragic al unei iubiri tainice, adevărate. Credeam că acest cântec e din creația populară a siberienilor de pe Obi...

Şi mare mi-a fost mirarea când peste şaizeci de ani, la bătrânețe, în cartea lui Anatoli Râbakov „Тридцать пятый и другие годы"[1], am descoperit

[1] O mie nouă sute treizeci şi cinci şi alți ani (rus.)

o variantă aproape identică a aceluiaşi cântec, pe care-l cânta în 1937 un siberian, Fedea, dincolo de Enisei, lângă Angara, în lagărul Taişet – fosta puşcărie *Александровский Централ*, unde basarabeanul Vadim Pirogan şi-a pierdut tinereţea, doar din cauză că era un elev eminent la un liceu românesc din Bălţi. Popularitatea acestui cântec pe tot teritoriul Siberiei vorbeşte şi de tragedia acestor oameni, mulţi dintre ei – victime ale regimului. Şi cu toate că în cele două variante unele cuvinte diferă, sensul lor e acelaşi. Poporul a blestemat represiunile comuniste din 1937, bătându-şi joc de partidul comunist, înlocuind cuvântul *княжну* cu cuvântul *партийную*.

Într-o zi, când deja îmi revenisem şi puteam sta sprijinit de pernă, îl văd prin ţesătura pologului pe moş Filat apropiindu-se de mine:

– Treceam pe-alături şi mi-am zis, ia să intru, să le dau nişte peşti de-o zeamă. Mătincă ţi-i urât...

– Ziua da, da noaptea nu, ascult cum cântă Zinka...

– Zinka, Zinka... Dulceaţă de fată... N-are flăcăi... Se trece, sărmana... Dă-i-nainte cu untura, văd că mai ai încă multă... Te-aşteptăm, Vitea îţi duce şi el dorul...

Încetul cu încetul, bunătatea oamenilor, dragostea mamei şi străduinţa scumpei mele surioare m-au întors la viaţă. Mama mi-a scos pieptarul şi, liber, am ieşit din nou în lume. În jur se întâmplau lucruri inexplicabile: barjele aduceau şi lăsau pe mal bătrâni, femei, copii mici, slăbiţi, dezbrăcaţi, chinuiţi, cărora le ziceau tătari, de care am mai auzit, şi ceceni, despre care nu ştiam absolut nimic.

O mamă cecenă arăta îngrozitor: avea o jumătate de halat lipsă: făcuse din ea un scutec, cu care şi-a învelit nou-născutul. O urma un băieţel de vreo şase anişori, ţinându-se de restul halatului, care abia dacă acoperea corpul femeii. Erau escortaţi la comenduire, la fel cum am fost duşi şi noi acum doi ani... În acelaşi timp, vedeam şi militari răniţi care coborau cu geamantanele încărcate şi raniţele îndesate, care îşi turnau rachiu, beau, cântau şi dansau *kazaciok* direct pe mal. Era un contrast izbitor: osândiţii plângeau, militarii dansau, triumfau... Era un tablou pe care nu-l puteam înţelege, mintea mea de copil îl refuza, nu ştiam ce să fac: să plâng, să râd ori să tac...

Textul de la Obi:
(învățat pe de rost)

В одном прекрасном месте;
На берегу реки,
Стоял красивый домик,
В нём жили рыбаки.

Там жили муж с женою
Рыбацкого труда,
У них было три сына
Красавцы хоть куда.

Один любил крестьянку,
Другой любил КНЯЖНУ,
А третий молодую
Охотника жену.

Любил он её тайно,
Ей сердце отдавал
И что жена неверна
Никто про то не знал.

Однажды сам охотник
Поехал на базар.
Цыгане веселились,
Их табор там стоял.

Он встретил там цыганку
Умевши ворожить,
Та бросила на карты,
Боялась говорить:

Жена твоя не верна,
Король бубен лежит,
А тут ей и могила
Шестёрка говорит.

Он к дому подъезжает
И видит у крыльца
Жена его в объятьях
Целует молодца.

Раздался громкий выстрел
И молодец упал
И падая на землю
Он тихо простонал.

Пройдя землю сырую,
К жене в миг подскочил
И в белу грудь младую
Он острый нож вонзил.

Textul de la Taişet din cartea „Тридцать пятый и другие годы":

В одном прекрасном месте,
На берегу реки,
Стоял красивый домик,
В нём жили рыбаки.

Там жили муж с женою
Рыбачьим трудом,
У них было три сына
Красавцы хоть куда.

Один любил крестьянку,
Другой ПАРТИЙНУЮ,
А третий молодую
Охотника жену.

Любил он её тайно,
Ей сердце отдавал
И что жена неверна
Никто про то не знал.

Охотник в лес собрался
За белкою идти,
С цыганкой повстречался,
Умела ворожить.

Он встретил там цыганку
Умевши ворожить,
Та бросила на карты,
Боялась говорить:

Жена твоя не верна,
Король бубен лежит,
А тут ей и могила
Шестёрка говорит.

Охотник разволнован
Цыганке уплатил
А сам скорей на лошадь
И к дому поспешил.

Он к дому подъезжает
И видит у крыльца
Жена его в объятьях
Целует рыбака.

Он снял с себя винтовку
И стрельнул в рыбака,
Рыбак упал на землю
И кровью залился.

Ultima dorință a doamnei Pisarevschi

N-am apucat bine să mă ridic pe picioare după boală, că s-a îmbolnăvit sora mea Nadia. Nu avea nici paisprezece ani, dar era silită să lucreze alături de adulți, trebuind să îndeplinească aceeaşi normă. Lucra la sărat peşte, într-o încăpere întunecoasă, umedă, cu duşumeaua de ciment veşnic udă. Apoi încărca cu mâinile goale, crăpate şi umflate de saramura ceea rece, peştele sărat în butoaie. Picioarele ude îi fleşcăiau în nişte ghete de pânză, cu talpa de lemn, fără tocuri şi fără şireturi. Cum să nu se îmbolnăvească muncind în asemenea condiții...

Soră-mea avea friguri. Cu toate că era vară şi noi făceam focul în sobă de se înroşea plita, Nadia, vânătă la față, tremura ca varga, rugându-mă s-o învelesc cu tot ce găsesc prin casă... Îi dădeam să bea fiertură din scoarță de copac, mai amară ca otrava... Putea fi scutită de muncă doar pentru o săptămână...

Bolnavii, ca bătrânii, primeau pe cartelă câte 300 de grame de pâine. În fiecare dimineață, mergeam la magazin şi luam pâine pe cartela bătrânei Golda Pisarevschi, care acum slăbise de tot. Îi aduceam pâine, îi aprindeam focul, punând la fiert câțiva cartofi şi apa pentru ceai...

Mă chema să mă aşez în fața ei pe un taburet şi mă privea cu ochi blânzi, inteligenți, ochi care parcă îşi luau rămas-bun de la viață, vrând ca toată lumina lor, toată bunătatea lor, s-o transmită undeva departe-departe, celor dragi... Se uita la mine cu speranța că i-aş putea duce la împlinire ultima dorință...

— Borea, mai stai puțin cu mine... Eşti un băiat bun... ascultător. Ține minte: cărțile te vor scăpa de Siberia... Numai şi numai ele... Şi te mai rog ceva...

A ridicat, ca pe o icoană, o pernuță neobişnuită de culoare roşie, rotundă ca sitele de cernut făină.

— Asta e perna de rugăciuni, pe care mi-a dat-o mama... E plină de lacrimile ochilor mei. S-o duci la ai mei... la Orhei şi să le spui: „E tot ce-a mai rămas de la Prima Doamnă a Orheiului"... Ultimele ei lacrimi aici sunt... S-o păzeşti, să dormi cu ea, că ea te va călăuzi spre casa părintească. Iar eu voi muri liniştită...

A pus cele 300 de grame de pâine pe pernă, a învelit cartofii într-un ştergar şi, înmânându-mi-le, a rostit:

— Asta e toată pomana mea. Te rog de mă iartă...

Lacrimile m-au înăbuşit şi eu mi-am acoperit fața cu palmele...

— Nu plânge, a zis ea blând. Au plâns pentru voi părinții, bunicii, frații. Du şi surioarelor tale din pomana mea, iar mâine-dimineață să anunți comenduirea să mă scoată din lista lor satanică...

A doua zi, la bătaia mea în uşă, n-a răspuns nimeni... Am intrat: totul era ca ieri, nu s-a schimbat nimic, numai că ochii minunați ai bătrânei nu se mai mişcau, priveau într-un singur punct, de parcă acolo era tot sufletul ei...

Comandantul a intrat la decedată, apoi a venit la noi:

— Ссыльная Надежда Васильева, продлеваю больничный дня на три, старуху похорони... Могила, гроб, телега, обеспечены... Хороните поглубже... Эпидемия нынче...[1].

Sora mea a îngrijit-o singură. M-a chemat doar s-o punem în sicriu... Era foarte uşoară, numai oase. Am coborât-o cu hățurile într-o groapa cam de-un metru şi jumătate, şi am acoperit-o, fără să punem pe mormânt vreo inscripție sau cruce. Nu ştiam cum se îngroapă evreii, de aceea am pus deasupra doar o piatră mare.

A trecut de atunci un veac de om şi nu pot înțelege cum victimele de origine evreiască ale regimului fascist au fost identificate, li s-au înălțat monumente, iar evreii torturați, omorâți de călăii comunişti în lagărele siberiene, mult mai mulți la număr, sunt dați uitării, fără a fi măcar reînhumați, fără a fi răzbunați...

N-a fost tras la răspundere niciun călău NKVD-ist. De ce oare? Doar călăii călăi rămân, indiferent de însemne: SS sau KPSS, indiferent de denumire: fascist sau comunist... Poate evreii, care se consideră o nație mai mândră, vor încerca vreodată să-i scoată de sub praful uitării pe confrații lor nimiciți în lagărele siberiene şi atunci vom putea afla şi noi mai multe despre părinții noştri basarabeni nimiciți acolo, de rând cu zeci de alte etnii şi naționalități.

Toamna lui 1944 a fost pentru Siberia ca o mană cerească... S-a întâmplat cu adevărat o minune.

Răniții demobilizați ziceau că pe front e de „trai, neneaco, cu banii... americanilor": la paharul de vodcă se dădeau conserve din carne, lapte condensat, unt, slănină, praf de ou — toate cu inscripția *„Made in USA"*. La fel şi medicamentele, tehnica — camioane *studebaker*, avioane *Douglas*, maşini *Willis*, motociclete *Harley Davidson*, încălțăminte, îmbrăcăminte de-o frumusețe rară (o scurtă de piele din acele vremuri o voi admira mai târziu pe umerii vestitului pilot, V.Kokkinaki). Pentru noi, toate acestea erau de neimaginat. Dar iată că, în 1944, acest lucru a devenit posibil şi pentru noi, osândiții...

---

[1] Deportata Nadejda Vasilieva, îți prelungesc buletinul pentru încă trei zile, îngroap-o pe bătrână. Groapa, sicriul, căruța sunt pregătite. S-o îngropați mai adânc. Epidemie e acum... (rus.)

Primeam de la magazin nişte cutii frumoase, pe care era scris cu litere româneşti, dar... citeam inscripţia şi nu înţelegeam nimic. Vânzătoarea ne explica: „o linguriţă de lapte-praf şi ai o cană de lapte; o lingură de praf de ou — şi ai o tigaie de scrob". Primeam unt, zahăr, ambalate în cutii pe care era una şi aceeaşi inscripţie: *Made in USA*. Într-o zi, mama şi sora mea au venit de la trust — la început nici nu le-am recunoscut — încălţate în ghete luxoase din piele naturală galbenă, cu şireturi strălucitoare ca de mătase, la tălpi aveau blacheuri de metal, la bot - bombeu şi la tocuri — plăci de protecţie. Şi mai uimitoare mi s-au părut hainele din postav kaki, cu nenumărate buzunare, şi ele cu aceeaşi inscripţie, *Made in USA*.

Vă puteţi imagina ce fel de ajutoare primea Rusia de la America, dacă o parte ajungeau până la noi. Har Domnului, pentru aşa ceva!... Cine n-ar lupta! Cine n-ar birui!... Dar ce-ar fi fost oare, dacă americanii ar fi acordat acest ajutor statului german?...

Azi ruşii se fac a uita binele ce li s-a făcut atunci. Eu nu pot să uit, pentru că am văzut cu ochii mei, eram în toiul evenimentelor. Dacă America şi Anglia nu i-ar fi sărit în ajutor, Stalin n-ar fi câştigat războiul în vecii vecilor. Acest lucru îl aştepta întreaga Siberie, printre care şi noi, părinţii şi copiii basarabeni, exilaţi (în 1943, Stalin ar fi capitulat).

În Rusia aproape că nu găseai familie nebatjocorită: condamnaţi, deportaţi, împuşcaţi, declaraţi „duşmani ai poporului". Chiar şi în cadrul Comitetului Central şi în cel al Biroului Politic bântuia teroarea: soţul comunistei Alexandra Kolontai (marinar pe crucişătorul *Aurora*) a fost împuşcat, fratele lui Lazăr Kaganovici, de asemenea, socrii lui Kliment Voroşilov au fost condamnaţi la douăzeci şi cinci de ani de închisoare, soţia lui Veaceslav Molotov, Galina Jemciujina — condamnată la douăzeci şi cinci de ani de lagăr. Şi aşa toată Uniunea!

Primăvara lui 1945... În presă, la locurile de muncă, în şcoli, la adunări, peste tot se vorbea doar despre marea victorie ce se apropia, victorie asupra Germaniei fasciste. De pe front continuau să vină colete cu bunătăţi. Stalin era glorificat mai ceva ca Ilia Muromeţ, Dmitri Donskoi, Aleksandr Nevski, Petru I, Suvorov şi Kutuzov luaţi la un loc. Toţi afirmau, peste tot se scria că „Stalin a învins", de parcă doar el unul luptase în război. 9 Mai a zguduit ţara...

Toată şcoala, înarmată cu drapele, fluturaşi, portretul lui Stalin, pancarte inscripţionate „Stalin generalisim", s-a adunat pe malul fluviului Obi, ca să-şi întâmpine primii biruitori.

„Eliberatorii" descărcau de pe vapor valize burduşite, legate laolaltă cu curele, ca să nu se desfacă, biciclete pentru bărbaţi şi pentru dame, cu dantele la roata din spate, acordeoane *Hohner*, maşini de cusut *Singer*, arme de vânătoare *Sauer* cu două ţevi, teancuri de îmbrăcăminte, încălţăminte, lăicere, cărucioare pentru copii, ceasuri şi bijuterii... Căruţele aşteptau să ducă aceste „trofee" pe la case. Mă uitam cu gura căscată la toate acestea. Nu înţelegeam cum e posibil ca cei care s-au dus cu mâinile în buzunare să se întoarcă atât de încărcaţi. Ruşii au o zicală în acest sens: „Învingătorului nu i se cere socoteală!"

Toţi se îmbrăţişau, se sărutau, se felicitau.

La un moment, această atmosferă sărbătorească a fost întreruptă de vocea răsunătoare a frumoasei noastre învăţătoare: „Timofei, scumpule... Eşti viu?!" De pe punte cobora mândru un căpitan, pieptul căruia strălucea de decoraţii... Era soţul Mariei Nikiticina. Mergea ca la paradă, îmbrăţişându-şi soţia, pe feciorul Staldin şi pe fiica Liuska.

Militarii răniţi şi infirmii îl priveau cu invidie pe bravul căpitan — „viu şi nevătămat" — vorbind între ei: „Ia te uită, Vanea, fercheş căpitan!... Orice VPJ ar merge cu el". Auzeam pentru prima oară acest cuvânt. Abia mai târziu am aflat ca VPJ (Военная передвижная жена)[1], era o aluzie directă la curvărie, dar totodată şi bătaie de joc faţă de soţiile-mame rămase acasă, să-şi crească copiii, şi care se rugau zi şi noapte ca soţii lor să se întoarcă vii şi nevătămaţi...

Dar sărbătorile trec şi vin zile obişnuite, zile cu probleme şi necazuri. A trecut şi Ziua Victoriei. Totul a rămas pe vechi, nimic nu s-a schimbat în bine. Dacă un timp se credea „că va fi o viaţă nouă", „vom obţine paşapoartele", „vom putea pleca oriunde vom pofti", dacă militarii abia reveniţi de pe front erau siguri că „se vor bucura de libertate şi pământ", apoi, foarte curând, toate aceste aşteptări s-au risipit. Euforia biruinţei a dispărut... Cartelele nu se anulau. Normele de lucru nu se micşorau. Orele de muncă erau aceleaşi. Un fel de revoltă ascunsă zăcea în soldaţii aceia schilodiţi, care văzuseră cu ochii lor cum se trăieşte în Europa capitalistă şi vedeau ce viaţă sunt sortiţi să ducă aici, la baştină. Ei, biruitorii, care, sprijiniţi în cârje, stăteau la coadă pentru a primi cele 600 de grame de pâine, mai aveau speranţe, pentru că speranţa, după cum se ştie, moare ultima...

Mama o ruga pe Maria Nikiticina să ticluiască scrisori convingătoare, care să ajute la eliberarea şi trimiterea noastră acasă. Nu eram vinovaţi cu nimic. Toată viaţa mama a crescut pâine şi a îngrijit copii...

---

[1] Soţie militară ambulantă (rus.)

Scrisorile scrise citeț, îngrijit, urmau una după alta. Aveau adrese concrete: regiunea Chişinău, județul Orhei, raionul Susleni, şefului NKVD, or. Chişinău, RSSM, Preşedintelui Securității de Stat; or. Moskova, Kremlin, tov. K.E. Voroşilov, tov. M.I. Kalinin, tov. L.P. Beria, tov. generalisim I.V. Stalin... Dar nu venea niciun răspuns, de nicăieri. Tăcere de mormânt...

La începutul verii, în funcția de preşedinte de colhoz a fost ales un „eliberator" KGB-ist, Konovalov. Fiară, nu om. Cei demobilizați ziceau: „ăştia, teferii, s-aciuau prin detaşamente de baraj, pe ai lor din spate îi împuşcau, propria piele îşi apărau...".

Dorind s-o ajut cumva pe mama, m-am angajat în colhoz la adunat fânul. Am luat cu mine pernuța doamnei Golda Pisarevschi (nu mă despărțeam de ea, mai ales că alta nici nu aveam) şi am urcat într-o luntre mare, cu şase vâsle şi un cârmaci. Brigada noastră era compusă din zece femei, un băiat de zece ani şi un cal. Când ne-am desprins de mal, curentul de apă a început să ne ducă spre nord. Vâslaşii lopătau ritmic, cu mare forță, înspre malul opus. Când întretăiam vârtejurile, în jurul lor se roteau crengi, scânduri, rădăcini, iar ambarcațiunea noastră tremura, scârțâia amenințător, de parcă trecea printre pietre. Calul, deprins, se vede, cu asemenea situații, mânca liniştit fân lângă legătoare. Eu, însă, tremuram ca varga, ținându-mă cu amândouă mâinile de scaun. Am ieşit la mal mult mai jos de sat. Am coborât calul şi, cu frânghia legată de ham, am tras luntrea contra apei, până în dreptul localității.

Fânul era grămădit în căpițe. Eu, călare, înconjuram stogul. Una dintre femei trecea frânghia prin jurul stogului, fixând cu un căluş capătul ei. Îndemnam calul şi duceam căpița la scârtă. Scoteam apoi căluşul şi mânam în galop după altă porție. Atâta timp cât scârta era joasă, munceam din răsputeri, iar când se ridica la doi metri, aproape că nu aveam ce face, pentru că femeile clădeau stogul, aruncând fânul de jos.

La Cercul Polar, vara e amăgitoare... Lucram toată ziulica, ca să putem aduna fânul — hrana de bază a vitelor — cât era încă uscat. Seara târziu, împiedicam calul şi mergeam la masă: pe o foaie de cort, aşternută pe pământ, aburea ciorbă de peşte proaspăt, abia scos din mreje. După cină, femeile făceau glume pe seama mea: Cine se culcă azi cu bărbățelul ăsta?... Eu roşeam, dar gazda noastră, Juravliova, mă salva de fiecare dată: „E găzdaşul meu... Nu se va pierde nici aici, pologul meu îl va păzi de țânțari!...".

Sub polog era într-adevăr cald, iar aşternutul de ierburi mă îmbăta cu mirozna lui. Singurul lucru care deranja erau miliardele de țânțari şi musculițe

ce mişunau pe pânză şi bâzâiau ameninţător, râvnind să ne guste sângele. Oboseala mă dobora... Adormeam pe pernuţa ceea năzdrăvană, care, în vis, avânta spre nori şi mă ducea în Basarabia...

Peste vreo două săptămâni ne-am întors în sat... Aflând despre osârdia cu care am lucrat, direcţia colhozului m-a propus pentru premiere. Urma să ridic premiul la adunarea anuală de dare de seamă.

Lectura rămânea unica mea consolare. Terminasem *Un căpitan de 15 ani*, care mă înaripase, mă iniţiase în materie de geografie. Am aflat multe lucruri noi, despre mări, oceane şi continente; ştiam ce-i aceea o busolă şi ce i se întâmplă dacă apropii de ea un corp metalic... Mă visam căpitan... După ce am citit despre câinele sălbatic Dingo, mi-am luat un cotei, pe care l-am numit Dunai.

Umblam deseori cu Vitea la pescuit. Dar marea noastră plăcere era să stăm ore întregi căţăraţi pe gard şi să vedem cum câte un tată, întors de la război, îşi învăţa fiul să tragă dintr-o armă nominală, care avea încrustată pe patul ei fie semnătura lui Jukov, fie a lui Konev, fie a lui Vasilievski... Unii trăgeau şi din vestitele arme de vânătoare *Sauer-000*. Îi invidiam sincer pe aceşti copii şi nu ne lăsam duşi din preajma lor...

La scrisorile noastre nu primeam niciun răspuns de la şefi. Eram îngrijoraţi că nu aveam banii necesari pentru drumul spre casă. Ceea ce câştigau mama şi Nadia n-ar fi ajuns nici pentru vapor, fără să mai vorbim de trenul Vladivostok—Moscova—Chişinău.

Cutreieram zilnic, împreună cu surioara mea Năstica, prin pădurea cea sălbatică, strângeam nucuşoare şi pomuşoare pe care le vindeam, ca să adunăm nişte bani pentru întoarcerea la căsuţa noastră de lângă biserica Molovatei. Făceam asta pe ascuns pentru a o bucura pe mama.

Strângeam conuri de cedru de pe jos, căci nu aveam putere să le batem cu maiul. Mai exista o posibilitate, la care am decis să nu renunţăm. Mă dezbrăcam de cămaşă (corpul meu gol se lipea bine de smoala-sacâz de pe tulpină), îmi legam picioarele cu centura în funcţie de grosimea copacului, şi urcam spre vârf, imitând mişcările omizii... Ajuns la primul rând de crengi, mă apucam de cea de sus, puneam picioarele pe cea de mai jos, şi tot aşa mă depărtam de tulpină. Ajungând spre vârful crengilor, scuturam cu mâinile conurile de sus, apoi dansam, săream pe creanga pe care stam, până nu rămânea nici zare de nucuşoară. Dar nu uitam nici de povaţa lui moş Filat: să mă uit numai în sus. În jos era periculos să priveşti: ameţeai, iar de cădeai de la aşa înălţime erai prăpădit... Jos, surioara mea Năstica, luptând cu ţânţarii, aduna conurile

în saci. Târam apoi sacul pe malul râuleţului, unde aburea vântul, alungând ţânţarii şi ne apucam de dezghiocat... Seara ne întorceam obosiţi, necăjiţi, zdreliţi, dar fericiţi: Năstica ducea în spate vreo zece kilograme de nucuşoare de cedru şi eu vreo douăzeci. Acasă, după ce ne odihneam, măsuram nucuşoarele cu paharul, şi câte pahare număram, atâtea ruble presupuneam că vom agonisi. Le vindeam pe vapor cu o rublă paharul. În kilogram încăpeau vreo şase-şapte pahare. Într-o zi adunam cam 200 de pahare, şi încasam vreo 200 de ruble (leafa pentru o lună a îngrijitoarei de la şcoală). Vaporul sosea o dată pe săptămână şi era sărbătoare pentru noi. Eu stăpâneam sacul, Năstica măsura cu paharul, iar lumea cumpăra, se făcea coadă chiar. Printre cumpărători erau şi oameni mai înstăriţi, cărunţi, cu ochelari, care, văzându-ne atât de zdrenţăroşi, ne dădeau şi pe deasupra câte o rublă. Când i-am arătat mamei banii câştigaţi, s-a bucurat, ne-a sărutat şi a zis: „Doamne, ajută!"...

La şcoală, am observat un fapt neobişnuit... În clasa întâi, în ultima bancă (unde am stat eu cu trei ani în urmă) şedea un băieţel smolit, cel care, acum un an, se ţinea speriat de halatul rupt al mamei sale cu pruncul în braţe. Toţi se uitau la el, dar el însă nu privea la nimeni. Iar dacă se uita, ochii lui negri, strălucitori te străpungeau, de parcă te-ar fi întrebat: „De ce m-aţi adus aici"?... Era cecen, batjocorit, arestat şi deportat de acelaşi călău al popoarelor — Stalin.

Anticipând lucrurile, mărturisesc că nu a scos un cuvânt pe tot parcursul anului de învăţământ. Nimeni nu a aflat cum îl cheamă, pentru că nu comunica cu nimeni... Stătea în clasă, cum ar sta un iepure de câmp în cuşcă, ghemuit într-un ungher. Se uita la noi ca la nişte duşmani, care l-au răpit din ţara lui dragă — ţara muntoasă a vulturilor, ţara străbunilor lui. Pentru el, noi eram cu toţii străini şi nu făcea între noi nicio deosebire...

Amintindu-mi de acest băieţaş mândru, care ura de moarte *drujba* şi *eliberatorii* comunişti, mă gândesc: nu cumva era micul Djohar Dudaev, deportat şi el în Siberia în 1944?... Îmi pare rău că nu l-am rugat să-mi spună atunci numele... Văzând mândria şi neîmpăcarea lui cu duşmanii, azi pot răspunde de ce, prin anii '90, Dudaev, a învins armata regulată a ruşilor, *Strela*, tancuri, tunuri şi aruncătoare de mine. În zadar au încercat generalii lui Lebed să pârjolească acel pământ. Era de ajuns să vină primăvara şi această ţară dornică de libertate să devină pericol de moarte pentru „drujba" rusească. Generalul Dudaev, cu un popor de numai un milion de locuitori, a învins Rusia KGB-istă.

Şi nu pot înţelege de ce noi, cei patru milioane de urmaşi ai lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, am fost umiliţi de o piţipoancă din Tiraspol — Galina Andreeva — şi de

câțiva cazaci, puşcăriaşi şi bețivi, veniți cine ştie de unde, care scoteau parii din viile noastre, îi legau de gâtul moldovenilor şi îi aruncau în Nistru... N-am avut norocul să avem parte de un brav Dudaev.

Dați-mi măcar un nume de patriot sus-pus din Preşedinție, Guvern, Parlament care a luptat pe Nistru...

Unde era generalul Voronin atunci? Unde era generalul Mişin? Unde era şi ce făcea generalul Papuc?... Unde era Victor Stepaniuc cu „rutierele" sale ? Unde era şi ce făcea atunci şoferul Vasile Tarlev, comunist la douăzeci şi nouă de ani?...

Dovediți-mi documentar că, în vremea războiului de pe Nistru, generalul Voronin vărsa sânge pe câmpul de luptă, apărându-şi satul natal, Corjova, unde sunt îngropate osemintele strămoşilor lui moldoveni, şi că nu le-a dat voie bandiților lui Smirnov s-o batjocorească pe mama lui, să-şi bată joc de consătenii săi. Dovediți-mi că generalul Mişin lupta la podul de la Tighina, ca generalul Panfilov cândva, care se arunca cu grenade sub tancuri... De ce generalul Creangă, care a apărat Patria nu ştiu cui în Afganistan, acasă, pe Nistru, a dezertat, şi-a trădat confrații, camarazii de arme de altădată, i-a lăsat pe ostaşi să moară, i-a părăsit?... În Afganistan i-a încurajat, iar acasă i-a trădat... De ce au fost marginalizați eroii adevărați?... E un mare păcat când statul este condus de cei care au fugit, au trădat, au dezertat...

... Se apropia sărbătoarea criminală şi fariseică a comuniştilor — Marele Octombrie. Konovalov, preşedintele colhozului, cu pieptul plin de medalii şi ordine de pe front (nu avea nicio rană, nicio zgârietură, de parcă se întorsese de la băi), se plimba prin sat într-un faeton tras de o iapă nemaipomenit de frumoasă, poreclită Maşina. Numele într-adevăr i se potrivea: înaltă, puternică, roaibă, cu copitele în alb, albă îi era şi steaua din frunte... Văzând că-i vin în întâmpinare femei tinere şi fete mari, el scotea biciul împletit în mai multe curele şi cu toată puterea lovea iapa de-a lungul trupului... Aceasta se ridica în două picioare şi, fornăind, scotea cu copitele scântei din piatră... Semn că serbarea populară era pe punctul de a începe.

Pe şase noiembrie, seara, clubul era arhiplin. În prezidiu se aflau preşedintele, administratorul, secretarul de partid, contabila, Maria Nikiticina, şi soțul ei, care ajunsese preşedinte al cooperativei de consum din Tundrino... După partea oficială, s-a trecut la ceremonia de acordare a premiilor. Pe fundal de marş, interpretat la armonică, erau înmânați bani, cereale, viței, fân pentru vite...

— Este premiat elevul clasei a patra căpițitorul de fân Boris Vasiliev, care în vacanță a depăşit norma!...

Sala aplauda, iar mie mi se părea că cel mai tare bate din palme iubita mea învățătoare.

Mi s-a înmânat o „avere" — patru metri de stofă roşie (din care mama mi-a cusut mai apoi o cămaşă: eram roş' ca Gavroche, iar surioarele mele mai mici purtau rochițe roşii, ca țigăncile ghicitoare). Mi s-a dat şi un sac de cartofi, şi câțiva morcovi din bordei.

Apoi, mesele au fost date lângă perete şi încărcate cu peşte fript, peşte sărat, conserve de peşte, carne de vită, carne de porc, găini rumenite şi multă „carne înăbuşită" *Made in USA* (războiul se terminase demult, dar rezervele de conserve mai apăreau pe mese). Sticlele cu votcă aveau însă eticheta *Moscovscaia*... M-am aşezat lângă uşă, alături de gazda noastră, Juravliova, şi cele două fetițe ale ei, mai mici ca mine. Maestru de ceremonii era însuşi preşedintele, Konovalov. Aghesmuit, bine dispus, spunea toasturi, unul după altul:

— Să ridicăm pocalele în cinstea organizatorului şi însuflețitorului tuturor biruințelor noastre, tovarăşului Iosif Visarionovici Stalin. Ura! şi, ciocnind paharele, le goleau conținutul cât ai zice peşte...

— Să ridicăm pocalele în cinstea Marelui Octombrie, Marii Victorii, în cinstea Partidului Comunist!... şi paharele erau iarăşi golite...

— Să ridicăm pocalele în cinstea eroismului nostru în spatele frontului, în cinstea muncitorilor noştri, în cinstea colhoznicilor noştri! În cinstea tuturor! — a îngânat preşedintele, aşezându-se cu greu pe scaun... Şi toți, ca la comandă, au ciocnit şi au dat rachiul peste cap.

Unii se încrețeau, dar îl înghițeau... se temeau să nu-i ia la ochi. Administratorul fixa, nota reacția fiecăruia la toasturi: dacă persoana cinstea, era „demnă de încredere", dacă nu — „dădea de bănuit". După al treilea toast, s-a auzit şi baianul, cântând: *Ох яблочко, куда ты катишься*... Prima a ieşit la dans soția lui Konovalov, o femeie cu mult mai tânără ca el. Era blondă, cu ochii mari de culoarea cerului. Părul lung, împletit în două cosițe, se aşternea pe pieptul ei bogat şi pe mijlocul ei mlădios... Era mândră de sine... Părea că toată lumea era a ei...

Pe umerii ei strălucea o frumusețe de şal de toate culorile păunului, prins cu o broşă de rubin în dreptul sânilor... Sălta cu foc şi temperament şi desfăcea mâinile de parcă zbura... Soldații infirmi, sprijiniți în cârje, se uitau cu tristețe şi bălmăjeau pe sub mustață: „Uite-o cum se înfoaie!... Această VPJ cu mulți generali s-o fi culcat..." (Konovalov a adus-o de pe front, iar prima lui nevastă, acum abandonată, era în sat, împreună cu copilul).

Auzeam pentru a doua oară acest cuvânt — „VPJ", şi tot nu-i înţelegeam sensul. Cei care-l rosteau îi dădeau un anume subînţeles, zâmbind ironic. Tânăra femeie era deja în extaz, picioarele ei frumoase băteau mărunt, ritmic, în podea, învârtejirile îi ridicau fusta ce părea o paraşută, dezgolindu-i picioarele până la... Doamne, mă iartă... S-a apropiat apoi de soţul ei şi l-a invitat la dans. Şi iată-i, dansând amândoi: el se mişca lent, cu mâna ridicată, iar ea se rotea ca fusul... Bărbatul s-a aşezat greoi... Nevastă-sa s-a închinat la lume, s-a apropiat de un scaun, şi-a prins şalul strălucitor de un cui şi s-a aşezat. Răsufla adânc, sânii ei frumoşi se ridicau şi coborau ritmic ca valul mării... Cu o batistă albă-albă ca zăpada, îşi făcea vânt, de parcă voia să stingă focul ce-o mistuia... Konovalov a pus paharul pe masă, s-a întors către nevastă, i-a făcut un semn şi a luat-o în braţe... Şi, ca din senin, cei din jur au început să strige: „Горько! Горько! Горько!..."[1]. El, a sărutat-o, a luat-o de mână pornind spre ieşire...

Şi aici s-a întâmplat ceva la care nu se aştepta nimeni... Faţa frumoasă a tinerei s-a făcut albă ca varul... Ochii ei frumoşi priveau ţintă, se uitau, dar nu vedeau nimic... Se uitau la cuierul prins în perete, de unde dispăruse fermecătorul ei şal... Vorba ceea: „Era în cui, ia-l acum de unde nu-i"...

— Cine a luat şalul? a răcnit Konovalov, scoţând pistolul din buzunar... Îl împuşc!?... şi a tras un foc în tavan.

Lumea a încremenit. M-am speriat şi eu... Nu ştia nimeni ce va urma... Stam lângă uşă şi primul gând ce m-a fulgerat era să fug... Curiozitatea de a vedea ce se va întâmpla şi frica să nu fiu învinuit m-au ţintuit locului. Era însă târziu...

— Ivan, închide uşa! Nu mişcă nimeni! a răcnit KGB-istul.

Probabil, împuşcase mulţi oameni până acum... S-a repezit la o masă, smulgând de pe ea muşamaua. A făcut praf vesela, sticlele, împrăştiind pe podea toate bunătăţile. A răsturnat masa, dând-o într-o parte...

— Unde-i şalul? a mai răcnit el.

Femeia din faţa lui tăcea speriată... Era o tătăroaică de vreo treizeci de ani, josuţă, smolită (când şi cum ajunsese la Cercul Polar nu ştiam, o vedeam pentru prima dată).

— Amuş ai să spui! şi o izbitură puternică o ţintui pe biata femeie de peretele cu cuierul văduvit de şal, care sclipise pe el prima şi, probabil, ultima dată...

— Scoate paltonul!...

---

[1] Amar! Amar! Amar!... (rus.)

Femeia şi-a scos haina fără a rosti un cuvânt. Preşedintele a scotocit prin mâneci, prin pardoseală, şi a aruncat paltonul.

— Scoate bluza! Fusta scoate-o!...

Femeia nu s-a clintit... Cu un răcnet sălbatic, acesta a rupt hainele de pe ea, lăsând-o goală... Sărmana, abia de-şi mai acoperea cu mâinile corpul dezgolit.

— Pentru ultima dată întreb: unde-i şalul?

Femeia se uita țintă la el şi nu scotea un cuvânt... Şi atunci s-a întâmplat incredibilul: câteva gloanțe, trase unul după altul, au înscris o semilună de găuri în jurul feței acelei femei... Zgomotul împuşcăturilor şi mirosul de praf de puşcă au înțepenit lumea. Nu se mişca nimeni. Tăceam cu toții. Gazda noastră, Galina Juravliova, strânse fetele lângă ea... Eu mă uitam la găurile din perete, care era şipcuit, pentru a ține tencuiala văruită. Pe fundalul alb urmele negre ale gloanțelor păreau găuri de şarpe, aducătoare de rău...

— Unde-i şalul?... a răcnit cu totul sălbăticit KGB-istul şi a descărcat tot încărcătorul la o palmă depărtare de fața ei. Bucăți de tencuială şi aşchii de lemn i-au acoperit capul... Femeia s-a prăbuşit peste hainele ei rupte de pe podea... M-a îngrozit această linişte de mormânt. Nu înțelegeam de ce nu s-a ridicat nimeni, n-a strigat, n-a apărat-o. Vor trece însă ani ca să înțeleg ce înseamnă tocătoarea lui Stalin şi sindromul Pavlik Morozov, când feciorul îşi vinde tatăl, iar fratele îşi omoară fratele...

— La comenduire! La beci cu ea, nemernica! a mai răcnit Konovalov, ieşind în urma celor ce târau femeia semigoală spre sanie...

Lumea fierbea de indignare, dar nimeni nu-şi manifesta deschis mânia, blestemul... Totul se reducea la şoapte, la tăcere... Satul voia un răspuns la această întrebare... Se credea că lucrurile se mai pot schimba...

Peste două zile, pe Obi a aterizat un avion neobişnuit, un biplan de care nu mai văzusem, căruia copiii ruşi îi ziceau *kukuruznik*, cu toate că în viața lor nu văzuseră, porumb. Mi se părea neobişnuit faptul că nu avea roți, ca alte avioane... Avionul a aterizat pe trei tălpi, două sub aripi şi una sub coadă. Era duminică. Copiii şi cei vârstnici s-au adunată buluc. Din avion a coborât un maior şi un sergent în uniformă KGB, care, fără a se uita în partea noastră, o luat-o spre comenduire. Lumea, şopotind, se îndrepta în aceeaşi direcție...

— Ai văzut ce grangur a poftit la noi?... Un maior de KGB e mare grangur... i s-a adresat moş Filat vecinului său, un soldat fără o mână.

— O să zboare, precis, capul cuiva... a zis soldatul, aruncând mucul de țigară fumegând.

Lumea se mişca încet, îşi dădea cu părerea, apoi iar pornea, fuma şi iar înainta...

Deodată, porţile comenduirii s-au deschis: prima a ieşit tătăroaica, mergând încet, legănându-se, de parcă vântul voia s-o doboare... S-a oprit, s-a uitat la noi ca la nişte nimeni şi s-a îndreptat spre *izba* sa. Oamenii o petreceau cu privirea. În ochii lor se citea o anumită vină.

Apoi a ieşit Konovalov cu mâinile încătuşate la spate. În urma lui — sergentul. Ceva mai în urmă, maiorul, care nici el nu a salutat şi nu s-a uitat la nimeni. Era un om spătos, cu faţa smolită, dar cam scund. Ochii lui negri scânteiau. Semănau leit cu ai tătăroaicei. Mai târziu, moş Filat avea să-mi spună: A scăpat tătăroaica de belea pentru că a copilărit împreună cu acesta, într-un aul.

...Învăţam, citeam zi şi noapte. Terminasem romanul *Copiii căpitanului Grant* şi aşteptam să pornesc spre casă. Eram gata să străbat acest drum lung şi periculos din Siberia înghețată până în Basarabia mea dragă, fără să dorm o clipă. Auzeam parcă glasul tatei: „Borea, sunt aici, ajută-mă să scap!...".

Reciteam filele despre faptele eroice. Pe fundalul lor, broşura *Pavlik Morozov*, în care fiul îşi trădează tatăl „în numele puterii sovietice", mi se părea rea, respingătoare, criminală.

Evreii rămaşi în viaţă, încet-încet, unul câte unul plecau din Siberia. Şi nu în Basarabia, ci, ca păsările călătoare, în regiuni mai calde... Auzeam tot mai des expresia: „Mai bine în micul Taşkent decât în imensa Siberie". Abia mai târziu i-am înţeles sensul... De acolo era mai uşor să scapi.

În timpul iernii, Maria Nikiticina a trimis din nou cererea mamei conducerii comuniste, KGB-ului, Sovietului Suprem, Comitetului Central, Biroului Politic...

Clasa noastră, a IV-a, era una de absolvenţă. Maria Nikiticina lucra cu noi suplimentar. Ne explica temele, ne demonstra experienţe, ce ni se întipăreau în minte... Ne demonstra că, la ger, apa înghețată dintr-un vas are o forţă atât de mare, încât poate sparge orice vas, chiar şi unul de metal... Mi se părea clar ca bună ziua. Dar învăţătoarea ne-a dat câte-o sticlă de jumătate de litru goală, pe care am umplut-o cu apă şi am aşezat-o pe pervazul din afară al ferestrelor... Urmăream din clasă ce se va întâmpla. Peste câteva minute, la cele patruzeci de grade de ger, câteva sticle s-au spart, iar când le-am adus în clasă pe celelalte, rămâneam doar cu gâturile sticlelor în mâini, atunci când încercam să le ridicăm de pe masă...

După ce am terminat de citit toate cărţile din biblioteca şcolii: poveşti populare, poveştile şi povestirile lui Puşkin, fabulele lui Krâlov, poeziile lui Nekrasov, învăţătoarea a început să-mi aducă cărţi din biblioteca ei personală:

H. Ch. Andersen, Jules Verne; R. Stevenson, V. Hugo, Al. Dumas, Thomas Reid... Eram fericit când, restituindu-i-le, ea îmi dădea altele... *Călărețul fără cap* mi-a confirmat încrederea că adevărul învinge întotdeauna!

De la bunelul Vasile primeam veşti triste. În 1945 a murit de tifos bunica Panaghia. Era a doua lovitură după dispariția tatei. Mama s-a făcut parcă mai mică, mai slabă. Muncea din ultimele puteri; rana sufletească o măcina... O ținea pe picioare doar speranța că va primi aviz de eliberare...

Spre primăvară, învățam şi mai sârguincios. Îmi pregăteam temele împreună cu prietenul meu Vitea, afară, pe nişte mese lungi de scândură. Moş Filat era bucuros că nepotul lui se ține de carte: trebuia să ai note bune, ca să poți continua învățătura. El ne servea cu lapte crud, dar rece, din bordei. Mi-a dăruit şi un cățeluş, pe care l-am numit Dunai. Era un dar scump.

Despre ce discutau ostaşii sovietici

Într-o zi, când se desprimăvărase deja, ne pregăteam de lecții, dar ştiința nu ne prea intra în cap. Pălea soarele.

De la masa vecină se auzeau voci: când mai tare, când mai încet, câteodată răbufnind chiar, de parcă tuna...

La masă, în fața lui moş Filat, stăteau trei bărbați infirmi, îmbrăcați în haine militare: care n-avea o mână, care un picior, fiecare având în schimb câte o cicatrice pe față, semn că au trecut prin focul războiului. Pe măsură ce sticlele de vodcă se goleau, ei vorbeau tot mai nervos şi mai tare. Unul, care abia de se ținea pe picioare, se grăbea să zică un nou toast pentru victorie:

— Ia toarnă, ca pe front, suta noastră de grame! Să bem pentru biruința noastră! Ura!

Ceea ce a urmat a răsturnat toate impresiile mele despre război...

— Da scuip... Scuip eu pe biruința asta, a răcnit cel fără un picior, trântind paharul pe masă.

Cei din jur au tresărit de parcă vedeau un şarpe pe masă...

— Tu, Ivan, să taci! Pe front pentru asta te-ar fi pus la zid... i-a amintit cel fără o mână.

— Ai găsit cu ce să mă sperii! Eu, la 16 ani, comsomolist fiind, împuşcam albgardişti... Am biruit, şi cu ce ne-am ales? Pe tata l-au împuşcat, da pe mine m-au băgat în fundul Siberiei! Pe fini i-am zdrobit, am fost rănit! Victorie!

Dar ce ne-a dat această victorie? Pe comandanți, în fața noastră, i-au împuşcat. Ne-au desființat în mod ruşinos unitatea! Am mărşăluit de la Stalingrad până la Berlin! Victorie, ei şi? Stau, aşa, cu un picior, la coadă pentru cele 600 de grame de pâine neagră... Ce ne-a promis Jukov? Ai văzut ce țări au capitaliştii cei răi? Ce drumuri? Ce magazine? Trăiesc ca oamenii, omeneşte! Du-te şi mă toarnă! Mi-i tot una unde am să zdohnesc, aici ori la Kolâma!

Eu cu Vitea ascultam în picioare, ținându-ne răsuflarea, cu gurile căscate. Eram atenți la tot ceea ce spun ei. Vorbele lor ne îngrozeau... Moş Filat ne-a observat.

— Ia, mucoşilor, câş de-aici! a răcnit el la noi.

Înşfăcându-mi cărțile, m-am făcut nevăzut. Tonul bătrânului mi-a sugerat parcă: „Ține-ți limba"!...

Spre seară Vitea a venit la mine cu o undiță.

— Hai, Borea, să pescuim... Cred că vin peştii la nadă.

Ne-am dus la râulețul ce se vărsa în Obi. Erau valuri, pluta sălta, dar peşte nu se prindea...

— Auzi, Borea? mi s-a adresat el încet.

— Ce vrei? am întrebat.

— Ai auzit ce vorbeau soldații?

— N-am mai auzit nimic, eu îmi făceam lecțiile, am răspuns eu răspicat.

— Nici eu n-am auzit nimic, a îngânat Vitea înviorat, de parcă i s-a luat o piatră de pe suflet...

— Hai acasă, Borea. Nu vine peştele la nadă... Mâine, la amiază, bunelul va controla plasele... Treci pe la noi, să ospătezi şi tu...

A doua zi, după lecții, am trecut pe la Vitea. Bătrânul avea fel de fel de bucate din peşte proaspăt. În timp ce mă ospăta i s-a adresat nepotului: Bun prieten ai... Unul ca ăsta nu trădează. Şi, după felul cum zâmbea, am înțeles că i-a plăcut răspunsul ce l-am dat nepotului său. L-a apreciat, l-a încuviințat...

S-a încheiat anul de învățământ, absolvisem patru clase.

Ni s-au înmânat adeverințele cu note... Noi, cei şapte elevi, stăteam în fața clasei, ca acum patru ani. Toate mamele, în afară de a mea, erau prezente. Cu vocea ei părintească, învățătoarea rostea solemn:

— Se înmânează certificatul despre absolvirea şcolii primare din satul Vîsokii Mîs, raionul Surgut, regiunea Tiumen, elevilor: Poroşina Lidia, Martînova Evghenia... — şi mamele lor se apropiau cu buchete de flori şi îi mulțumeau învățătoarei, rămânând lângă copii.

— Beliaev Victor... Moş Filat s-a ridicat cu greu, s-a apropiat şi i-a înmânat o vază cu flori: Primiţi asta drept mulţumire pentru copiii mei şi pentru nepot. Ne închinăm în faţa Dumneavoastră.

— Vasiliev Boris! M-am ridicat, am luat adeverinţa. S-au auzit aplauze în clasă... Am zis: „Mulţumesc mult" şi am revenit la loc...

Învăţătoarea ne-a condus până la ieşire. O tristeţe grea s-a furişat în sufletul meu: „Va trebui să las învăţătura... Sunt un străin, fiu de duşman al poporului. Cine are nevoie de mine aici?"... M-am dus, totuşi, pe jos la Tundrino, să depun actele pentru clasa a 5-a.

Am bătut la o uşă... La masă, spre uimirea mea, stătea o femeie în uniformă militară, având la piept o baretă, semn că avea ordine şi medalii.

— Dă-mi adeverinţa!... a spus ea rece şi eu i-am înmânat foaia.

— Vasiliev Boris Ilici?

— Da, am răspuns eu.

— Eşti născut în 1934?

— Da! am confirmat eu.

— Iată ce! a spus ea, locuri nu-s. Clasa a cincea e deja completată. Şi chiar de n-ar fi, totuna nu te-am fi înscris, a zis ea cu ironie.

— De ce?

— Pentru că ai minţit... După război s-a descoperit că te-ai născut în 1932 şi, după lege, de la doisprezece ani, adică din 1944, trebuia să lucrezi. Întoarce-te în sat, eşti aşteptat la comenduire...

Am ieşit... Nu ştiam ce să fac, unde să mă duc. Se adevereau bănuielile mele: aveam în faţă un zid. Un zid de beton, împrejmuit cu sârmă ghimpată... Se dărâmau visurile mele. Fără ele, însă, viaţa mea n-avea rost... Mama aştepta vestea, dar nu m-am dus la trust. Chiar de-aş fi minţit-o că m-au primit, avea să priceapă că nu spun adevărul. Mă întorceam ca un hoinar, încet-încet, pe malul Obiului, căci nu aveam unde mă grăbi, nu puteam suferi comenduirea... A doua zi am fost chemat:

— Cetăţeanul Vasiliev?... E o confuzie cu anul tău de naştere!...

— N-am ştiut, am răspuns eu.

— Necunoaşterea nu te scuteşte de răspundere. Vei fi om de legătură. Vei asigura legătura din birou, vei duce la Turdino, încolo şi îndărăt, dispoziţiile noastre. Iată documentul pentru secretară şi grăjdar... Dacă faci faţă, vara viitoare te trimitem la cursuri de mecanizator în oraşul Tobolsk. Tare s-a mai zbătut pentru tine învăţătoarea — a zis că eşti mare iubitor de carte.

Am lăsat hârtia la secretară şi am alergat la grajd, înmânând celălalt act unui bătrân, cu o lulea în dinţi, neagră ca şi el. S-a uitat în hârtie, apoi la mine şi, după ce m-a măsurat din cap până în picioare, a zis cu îngrijorare în glas:

— E cam devreme, băiete, să călăreşti un cal ca Voron, e prea aprig armăsarul, e de rasă... Vino cu mine.

La iesle bătea din copită o frumuseţe de cal negru cu stea albă în frunte.

— Dansează, a zis bătrânul zâmbind, simte stăpânul... Ai iarbă proaspătă... dă-i... mângâie-l... peste vreo două zile, te va recunoaşte...

De acasă ştiam a călări, mă învăţase tata. Aici, în Siberia, la cărat fân nu coboram cu zilele din şa... Când l-am văzut pe Voron, m-a luat frica, chiar dacă îmi era tare drag.

— Mai îndrăzneţ, mi-a zis bătrânul, că lui Voron nu-i plac fricoşii...

Am luat un braţ mare de iarbă, ca să nu-l văd eu pe el şi el pe mine, şi m-am apropiat. Spre marea mea mirare, calul a întins buzele, a prins a rumega fânul şi mă atingea de mâini. Am respirat uşurat...

— Ai să fii un bun călăreţ! Vino, hrăneşte-l, adapă-l, că eu nu mai pridideşc.

Câteva zile la rând l-am îngrijit, l-am dus la adăpat pe jos, l-am păscut, îi lăsam ieslea plină pe noapte. Când mă vedea, necheza... Trebuia, deci, să lucrez cu orice preţ. Mai aveam o şansă să pot scăpa: cursurile de mecanizatori de la Tobolsk. Oraş... Cale ferată... Tot mai aproape de Basarabia era, măcar cu 1.000 de kilometri din cei peste 5.000 câţi erau până la noi acasă (distanţă ce alcătuia a opta parte din circumferinţa globului pământesc — 40.000 kilometri).

A treia zi bătrânul Zahar a pus şaua pe cal şi eu am încălecat...

— Ia-o prin câmp, apoi înconjoară satul şi vino înapoi... Ţine strâns frâul, şi apleacă-te spre coamă... Dă-i drumul! a comandat bătrânul cavalerist, dând drumul frâului...

Armăsarul parcă asta şi aştepta, s-a ridicat în două picioare, apoi a luat-o la galop... Vântul îmi şuiera în urechi, cămaşa mea roşie fâlfâia ca o paraşută... Zburam... Erau clipe de vis... Mă vedeam ca Robert din *Copiii căpitanului Grant*, care, atunci când lupii roşii erau aproape să sfâşie oamenii expediţiei, a sărit pe Tauca, îndepărtând lupii şi salvându-şi prietenii... Mă uitam în zare, de parcă aşteptând ca tata să-mi iasă în cale şi să-mi zică: „Ce mare ai crescut, Borea!"

Pe o clipă m-am văzut din nou în povestea copilăriei mele: eram Harap-Alb cu calul său ce mânca jăratic... Galopam în jurul satului, iar colegii mă admirau:

— Ţine-te! îmi strigau ei din urmă...

La poarta grajdului mă aştepta moş Zahar...

— Avan mai eşti, băiete, ai stors calul de puteri! Du-te la şefi şi spune-le că eşti gata de muncă... Leagă calul, oi lua eu seama de el.

Bătrânul m-a petrecut până la poartă şi m-a sfătuit.

— Uite ce-i, băiete: când ai să treci prin pădurea de cedru, să nu jeleşti calul, mână din toate puterile, îndeamnă-l cu voce tare, de parc-ai mâna un escadron întreg... Ursul se fereşte de gălăgie... E mai sigur aşa.

I-am mulţumit pentru sfat, dar moşul m-a băgat în sperieţi şi un nod mi s-a urcat în gât, mai ca atunci, iarna, când participasem la căutarea femeii dispărute...

Bun-rămas, scumpă învăţătoare

Într-o duminică de vară, toţi elevii din promoţia 1945-1946 au fost chemaţi la şcoală. Învăţătoarea pleca din sat şi împărţea elevilor cărţi din biblioteca ei personală. Pachetele legate erau împărţite pe clase. Mie mi-au înmânat un pachet mare, legat cu o sfoară în cruce.

— E pentru tine, Borea: un cadou. Păstrează-le, cărţile îţi vor da aripi...

I-am mulţumit, dar am văzut în ochii ei atâta tristeţe, încât mi-au dat lacrimile:

— Maria Nikiticina, noi vă iubim foarte mult.

Pe faţa ei a apărut un zâmbet...

— Da, da, ştiu. Sunt fericită...

A plecat la Tundrino, unde fusese repartizat soţul ei. Mai târziu se vorbea că frumosul căpitan era „întrebat" şi de neveste tinere, şi de fete mari...

Citeam cu sete cărţile ce mi le-a lăsat. Pe la sfârşitul lui august 1946, am fost trimis la Tundrino şi, după ce mi-am îndeplinit misiunea, am întrebat unde locuieşte Maria Nikiticina Semionova. Am găsit-o în pragul casei, cu un vas de pomuşoare (de acelea pe care le punea în lapte, servindu-mă la recreaţii). Până să descalec, dânsa era deja în poartă...

— Dragul meu! Poftim în casă... Ştiu totul. Va fi totul bine, a spus ea, cu un glas tânguitor. Aţi primit vreun aviz? aşezându-se lângă mine, m-a întrebat de parcă ea ar fi purtat vina că nu voi mai putea învăţa.

— Nu!...

— Va veni. Neapărat. Când am scris, m-am referit şi la noua hotărâre. Când vei mai creşte, să citeşti şi cartea asta, a zis ea, înmânându-mi romanul *Un erou al vremii noastre* de Mihail Lermontov. Iată că şi ceaiul e gata...

— Mulțumesc, Maria Nikiticina, dar e deja târziu, şi pădurii de cedri nu-i plac întârziații...

— Ia nişte biscuiți... Mulțumesc mult.

A fost ultima dată când am văzut-o pe învățătoarea mea cea dragă. Pentru ultima dată am simțit mâna ei caldă, încurajatoare, pusă pe umărul meu...

Veşti triste din Basarabia

Am încălecat şi nu mai țin minte cum am ajuns în sat. Acasă mi-am găsit surorile plângând: a murit de tifos bunica Anisia.

Armata Sovietică a adus în Basarabia epidemia de tifos şi oamenii se întrebau cum oare, timp de trei ani, cât aici s-a aflat Armata Română, n-a fost tifos. Era ceva suspect: epidemia bântuia numai şi numai în Basarabia.

Până nu vor fi scoase la lumină arhivele KGB, nu vom afla adevărul despre această epidemie-enigmă... Faptul că se ținea în taină numărul celor secerați de tifos vorbeşte de la sine, sugerează că nu e lucru curat... E o crimă organizată de conducătorii comunişti împotriva poporului meu.

Noi nu ştiam ce să facem: să-i arătăm mamei scrisoarea ori nu? Ne temeam că durerea o va răpune... I-am înmânat-o, totuşi. Ea n-a plâns. Nu mai putea plânge: în aceşti ani, a pierdut tot ce avea mai scump: soț, mamă, soacră...

Bunelul mai scria că a făcut tot posibilul să obțină pentru noi un permis prin care Securitatea de la Susleni să confirme că nu se împotriveşte revenirii noastre la baştină.

Ceea ce o ținea pe mama în viață era Avizul de eliberare pe care îl aşteptam de la conducerea KGB — acel ultim firicel, care, dacă se rupe... omul îşi asumă riscul: ori „viața", ori „moartea". A treia cale nu exista...

Deşi ştiam foarte bine orarul vaporului Tiumen-Surgut, în orice clipă liberă veneam la Obi să ridic multaşteptatul aviz.

Avizul de eliberare

Şi minunea s-a întâmplat. Într-o zi poştaşul mi-a înmânat un plic mare, recomandat, pătrat, cu multe ştampile pe el. Era cea mai mare şi prima bucurie din anii de surghiun: un om distrus de criminali se vedea liber şi putea chiar muri de bucurie...

Am pus plicul în sân şi m-am repezit la punctul de staţionare a bărcilor, ca să zbor la mama cu această veste bună. Am urcat în cea mai mică şi mai periculoasă luntre şi am pornit prin valurile îngrozitoare ale nemărginitului Obi... Pluteam în aval spre Oceanul Arctic, către trustul unde munceau mama şi cu sora mea Nadia, alături de alte sute de basarabence.

Mă străduiam să nu ies în larg, unde vârtejurile fierbeau. Manevram mai aproape de mal, dar şi aici era periculos: copacii înecaţi cu rădăcini cu tot şi bârnele prinse dedesubt sfărâmau tot ce venea în cale. Mama, când m-a văzut, şi-a făcut cruce:

— Dumnezeule! Nici oamenii mari nu se bagă în Obi cu o coajă de ou ca asta, dar tu te-ai pornit aşa, de-a dreptul... Ai să mă vâri în pământ!...

Nu m-a mai probozit însă, când a zărit plicul din sânul meu... S-a luminat deodată la faţă: era cea mai frumoasă mamă din lume, era mama mea, care voia să ne ducă ***acasă***, orice s-ar fi întâmplat!

— Hai, dragul mamei, vei înnopta aici... Mâine ne vom întoarce pe altă apă.

A doua zi, cu un fel de caiac cu două vâsle ne îndrepta spre sud, prin nişte râuleţe ce şerpuiau printre maluri sălbatice din taiga. Mama vâslea din greu, trăgând şi piroga mea, cunoscută la ruşi sub numele de *duşegubka*. Ajutorul pe care puteam să i-l acord era că smulgeam mănunchiurile de rogoz din apă şi alungam cu ele norii de ţânţari care însângerau mâinile mamei. La fiecare mişcare, lopeţile scârţâiau înfiorător, de parcă preziceau ceva rău.

Ajunşi „acasă", mama, fără a se odihni, s-a dus la Obi şi a luat o şalupă de ocazie până la Surgut, unde se afla comenduirea ţinutală... Între timp, eu cu Năstica şi Valia pregăteam provizii pentru drum: am curăţat un sac de cartofi şi, tăindu-i felii subţiri, i-am uscat pe plită ca pe nişte pesmeţi. O parte i-am lăsat cruzi şi, împreună cu câţiva morcovi, i-am pus într-un sac. La brutărie am schimbat cartelele de pâine pe făină şi am copt din ea turte uscate (brutărița Glaşa avea venit din asta), apoi am făcut din ultimele cârpe ce le mai aveam o traistă pe care am umplut-o cu nucuşoare de cedru... L-am dezlegat pe Dunai şi m-am dus cu el la moş Filat. Vitea era la Tundrino, iar bătrânul, şezând pe prispă, se încălzea la ultimele raze de soare de vară. Era bolnav...

— A-a-a, nu l-ai uitat pe moşneag, s-a bucurat el ca un copil.

— Nu te voi uita niciodată! Mi-ai salvat viaţa! am răspuns eu, plecându-mi capul în faţa lui.

— Asta-i bine, înseamnă că nu degeaba am făcut umbră pământului, s-a înveselit bătrânul. Am auzit că pleci la baştina ta.

— Da, tataie, plec acasă. Am venit să-mi iau rămas-bun şi să i-l las pe Dunai lui Vitea...

— I-l voi da!... Zăboveşte un pic!... Frumos ai zis, acasă. Da eu, uite, aşa şi n-am mai ajuns acasă. Fie ei blestemaţi! Ţi-am pregătit ceva pentru drum...

A adus un şirag mare de peşte uscat, punându-l pe masă.

— Du-te în beci şi adu strachina cu unt.

Am adus untul cu vas cu tot.

— Toarnă-mi o ţâră de horilcă. Am turnat şi bătrânul, făcându-şi cruce, l-a dat peste cap...

— E bine să şedem înainte de un drum lung.

M-a îmbrăţişat, făcându-mi loc pe cojoc.

— Doamne, ajută!... a zis bătrânul, stând deja în picioare. Întoarce-te a-ca-să! a rostit el pe silabe. Şi să nu mai vii pe aici niciodată!

— Adio, tataie! am zis eu, grăbindu-mă la gazdă. Îmi era greu pe suflet, mă despărţeam pentru totdeauna de un bătrân milos, un gospodar, care îi ajuta cu ce putea pe cei din jurul său. Că era rus sau ucrainean nu ştiu, ştiu însă că avea un suflet de aur...

Speranţă sugrumată

Peste două zile, seara târziu, s-a întors şi mama. Noi o aşteptam cu multă nerăbdare... A intrat, ne-a privit şi s-a prăbuşit pe podea... Surorile plângeau speriate... În zadar îi stropeam faţa cu apă, mama nu se mişca, nu dădea semne de viaţă, numai buzele vinete îi tremurau. Noi, toţi trei, aşezaţi în pirostrii, plângeam la capul ei. Mama ameţise, i s-a rupt ultimul fir al speranţei. După asemenea lovitură omul îşi jertfeşte viaţa pentru o singură înghiţitură de libertate... Peste un timp, mama a deschis ochii... Cerea apă... Dimineaţă s-a ridicat cu greu, ne-a îmbrăţişat şi a prins a povesti cât de îngrozitor s-a purtat cu ea călăul KGB-ului.

Într-un cabinet, pe uşa căruia era scris „ГУЛАГ (Главное Управление Лагерей), Сургутского района", şedea un ofiţer în uniformă de KGB-ist.

— Pune hârtiile pe masă, a rânjit el, uitându-se pe sub sprâncene la mama. Le-a citit, apoi cu un zâmbet batjocoritor şi cu privire de gheaţă, ca şarpele ce-şi hipnotizează jertfa, s-a răstit:

— Acasă vrei?! Da-n Siberia cine-o să lucreze? Partidul i-a trimis şi-i va trimite în Siberia pe toţi duşmanii poporului! Pe viaţă. O să putreziţi aici cu toţii: şi voi, şi copiii voştri. Tovarăşul Beria a dat ordin să ţinem sub lacăt toate

lagărele şi toate aşezările speciale, ca nimeni nici să nu poată mişca. Ridicând hârtiile, le-a rupt demonstrativ, aruncându-le la coş. Apoi, ştergându-şi palmele cu o batistă, a răcnit:

— Afară!...

Pregătirea de evadare

Ascultam şi mă miram câtă putere a avut mama, dacă n-a murit atunci când această fiară sălbatică rupea demonstrativ, cu sadism, ultimul fir al speranţei ei, stingând ultima luminiţă care abia-abia de mai licărea... Mama se uita la fiecare dintre noi şi parcă se sfătuia cu noi, cerându-ne soluţii...

— O să fugim... Chiar dacă vom muri pe drum, tot mai aproape de casă vom fi... O să fugim de satană... Dumnezeu ne va ajuta, a zis ea cu fermitate. Borea, tu du-te şi găseşte-o pe Nadia la atelierul de lângă trust. Spune-i să vină poimâine-seara la mama. Neapărat să vină!... M-am dus imediat la grajd, la bătrânul Zahar...

— Am auzit, am auzit... Dumnezeu să te ajute... Şi eu, şi calul îţi vom duce dorul. După ce i-am povestit durerea mea, bătrânul s-a înviorat:

— Ştiu unde se taie pădurea, că de pe timpurile colectivizării hoinăresc pe-aici. Nu-i atât de departe, da-s locuri periculoase! Încalecă. Îţi vei lua şi de la cal rămas-bun, nu aici în grajd, da la libertate. M-a petrecut alături de cal, ca şi prima dată, până la poartă...

— Ţine minte: după pădurea de cedru, coboară spre râu, şi ţine-te de mal până la locul de tăiere. Nu te abate de la râu. Îs locuri periculoase — mlaştini. Te poţi prăpădi şi tu, şi calul. N-ai să uiţi?

— Am înţeles, niciun pas de la mal, am răspuns eu, pornind calul la trap...

Era început de iarnă polară, iarba se uscase şi cărarea se observa bine, iar calul o simţea, nu se abătea în lături. Peste puţin timp am dat de un masiv mare tăiat, unde ardea un foc uriaş din drugi lungi, sprijiniţi în formă de colibă. În jurul meu, care nu mă vedeam de pe cal, s-a adunat toată brigada, majoritatea basarabence în pantaloni şi pufoaice vătuite... Se uitau la mine cu milă şi admiraţie, ca la Făt-Frumos din poveste, rătăcit prin aceste locuri sălbatice. Calul, desigur, corespundea... eu — nici pe departe: mititel, slăbuţ, în haine zdrenţuite... Nadia a alergat prima.

— Borea, de unde ai apărut?...

— De la Vîsokii Mîs...

— La ce-ai venit în mlaştinile astea?

— Nu de zile bune, am răspuns eu bărbăteşte. Mama stă la pat de moarte şi tu trebuie să fii mâine acasă mort-copt... Ea a zis să-ți spun de două ori: să vii mâine acasă cu orice preț!...

— Tocmai am terminat lucrul... Spune-i mamei că mă pornesc din Tundrino direct acasă! Voi aveți grijă de dânsa! Că eu mâine vin oricât de târziu.

Peste vreun ceas am oprit calul înspumat la poarta unde moş Zahar mă aştepta, şezând pe un butuc.

— Nu m-ai făcut de râs! Ai urmat sfatul meu, dacă te-ai întors aşa de repede. Tare m-am temut... Eşti prea tânăr... Ai s-ajungi om mare... Dă să te sărut de trei ori şi... drum bun!

— Mulțumesc, moşule.

I-am sărutat mâna ce mi-o strângea pe a mea şi, ştergându-mi lacrimile, m-am dus la mama...

În noaptea următoare, luând sacii cu schimburi, aşternut şi provizii, ne-am mutat într-o baracă, chiar de pe malul Obiului, la mătuşa Ileana Vidru.

Nava întârzia... Era ultimul vapor, după care iarna polară ținea în ghearele ei, timp de şase luni, tot ce era viu, până şi ursul înțepenea. Pe la miez de noapte s-au zărit luminile vaporului ce venea în aval, în direcția oceanului. Se apropia repede şi, făcând un viraj de 180 de grade spre sud, a tras la mal. Pe pasarela îngustă au coborât câțiva oameni şi tot pe ea, în mare grabă, am urcat noi: mama, o femeie basarabeancă, cu cei patru copilaşi ai ei, fără niciun document la mână...

PARTEA A ŞASEA

EVADAREA DIN IAD

Plecarea

Vaporul s-a îndepărtat de mal, s-a întors cu 180 de grade şi a pornit spre nord... M-am retras într-un loc mai întunecos şi în minte îmi stăruiau cuvintele mamei: „În caz că te arestează, să spui doar atât: „Nu ştiu... Nu ştiu, nu cunosc...".

Admir şi acum curajul, sacrificiul, riscul mamei. Un singur pas greşit ar fi dus familia noastră la pieire: mama ar fi ajuns în puşcărie, eu — într-o colonie pentru băieţi, surorile mele — în alte colonii. Şi cine ştie de am mai fi aflat unul de altul... Forţa noastră era în prudenţa noastră — să nu ne demascăm, să fim, vorba rusului, „тише воды, ниже травы", să nu crâcnim, să nu ridicăm capul, adică...

Dar, deşi aveam ceva bani, nu puteam cumpăra bilete să călătorim cinstit, omeneşte... La uşa casei de bilete sta un miliţian înarmat, cu ochii în patru, care cerea paşaportul. Paza era severă: circulau zvonuri că cete de tineri atacau cu bestialitate casierițele, prădau casa şi dispăreau.

Se spunea că unii pasageri cu valizele burduşite cădeau noaptea în apă (chipurile, fiind beţi). Aceşti piraţi siberieni ştiau că urmele crimelor pe care le comiteau vor rămâne la fundul apelor...

Când vasul se oprea, mă doseam prin toaletă, bucătărie, spălătorie, iar când pornea, rătăceam ca o haimana printre pasageri, hrănindu-mă numai cu nucuşoare de cedru. Peste un timp, m-am întâlnit cu mama, care mi-a făcut semn s-o urmez...

Pe plita bucătăriei, lângă geam, stătea o tigaie cu patru porţii de pesmeţi şi o boaghe de cartofi uscaţi...

— Borea, tigaia asta va fi aici în fiecare zi, la amiază. Să mănânci numai o porţie, altfel ceilalţi vor rămâne flămânzi... Te rog măcar acum să mă asculţi.

I-am promis că aşa voi face...

Peste câteva zile, vaporul şi-a schimbat brusc cursul spre sud, intrând din apele Obiului în cele ale Irtâşului. Navigam împotriva curentului şi viteza

de deplasare a scăzut. Era un vapor vechi, cu zbaturi în ambele părți, care, rotindu-se, făceau să ne mişcăm înainte.

Ne-am oprit mai întâi la Hantî-Mansiisk, unde „am avut parte" de prima razie (un control riguros al actelor). Vasul a fost invadat de KGB-işti, care verificau actele tuturor de-a fir-a-păr. Eu, ținându-mi pantalonii în mână, mă lipeam fie de vreo băbuță ce făcea coadă la singura uşă cu inscripția „Toaletă pentru femei", de parcă aş fi fost nepotul ei, fie, dacă mi se părea că e periculos şi pot fi bănuit, mă mutam în rândul de la „Toaletă pentru bărbați", şi neapărat în urma vreunui militar, căci pe aceştia nu-i controlau...

Vaporul înainta încet. În afară de localități, se oprea şi în locurile de unde marinarii aprovizionau vasul cu lemne scurte, pentru foc.

O dată pe zi treceam pe la bucătărie şi când găseam numai porția mea o înfulecam dintr-odată, dar când mai erau porții, luptam cu ispita de a şterpeli încă una: cu greu îmi luam ochii de la pesmeții dătători de viață. Mama verifica după porții dacă suntem vii şi dacă ne descurcăm... Iarna siberiană ne ajungea din urmă...

Noaptea era foarte frig. Eu mă culcam pe podeaua de fier de deasupra cazanelor, care se încălzea. Mai ieşea căldură şi din tambuchiul fochistului... Mă uitam de sus cum acesta punea butulacii pe o scăriță de metal cu rotițe şi cum apoi cu o cociorvă lungă de metal îi împingea tocmai în fundul cuptorului cuprins de flăcări, după care îşi îndrepta privirea spre un „ceas" cu un singur ac. Arunca lemne, până când acul ajungea în dreptul unei cifre roşii. Apoi, gustând câte un gât de băutură dintr-o sticlă, se culca pe un pat. Când acul cobora, se auzea o voce: „Прохор, добавь пару!"[1]... Fochistul se ridica alene şi arunca butulaci, până indicatorul iar ajungea în dreptul cifrei roşii... Tot uitându-se la „ceas", fochistul m-a observat.

— De-al cui eşti?... a întrebat el.

— De-al nimănui... am răspuns eu.

— Ia coboară aici... m-a chemat el. Şezi pe pat...

M-am aşezat.

— Eşti orfan?

— Da... am răspuns eu, cum mă învățase mama.

— Da încotro pluteşti, micule căpitan?

— La Tiumen, acolo ar trebui să trăiască bunica... am cârpit-o eu fără să clipesc din ochi.

---

[1] *Prohor, dă-i cărbuni! (rus.)*

– Ştii adresa?...

– Nu...

– Şi cum ai s-o găseşti?...

– Nu ştiu...

– Da unde dormi?...

– Pe placa ceea... am arătat eu cu mâna la plafon.

– Da aici îți place?

– Foarte mult. Aici e cald... Şi e foarte interesant când acul ceasului se ridică în sus...

Fochistul a început să râdă satisfăcut...

– Că hazliu mai eşti... Ăsta nu-i ceas, e manometru... Măsoară presiunea aburului... Da cum te cheamă?...

– Borea!

– Rămâi aici, Boris, în doi noaptea trece mai uşor.

– Îmi permiteți să ridic până la jumătate acul manometrului?

– Vei putea?

– Am să pot! Că am absolvit patru clase anu ista... m-am lăudat eu.

– Ei, hai încearcă... m-a îndemnat fochistul.

M-am repezit tot atunci la grămada de lemne şi am prins a pune câte unul pe „banda transportatoare", făcându-le apoi vânt cu cociorva în cuptor. Acul s-a ridicat lin până la cifra roşie... M-am aşezat pe pat, transpirat de-a binelea.

– Da tu, băiete, eşti isteț!... – m-a lăudat el, punându-mi mâna pe umăr... Fie pe-a ta. Drumul până la Tiumen îl facem în doi. Vrei?...

– Vreau. Şi mulțumesc o să vă spun...

Fochistul ducea din când în când sticla la gură, iar eu, micul basarabean, făceam focul... Eram fericit... Găsisem un loc de adăpost, ferit de ochii lumii.

– Felicitări, căpitane! Sunt mulțumit de tine!... Prohor m-a luat de mână şi m-a condus la cazarma echipajului. Am lucrat împreună, împreună o să şi mesim. Să facem un duş şi la masă...

Nu făcusem niciodată duş... În cabina de duş, am avut senzația că ploua exact ca în Basarabia mea.

Măsuța era încărcată cu bunătățurile lumii: cârnați, şuncă, de care nu mai văzusem din 1941... Era toamna lui 1946 şi pe masă mai sclipeau conserve cu inscripția *Made in USA*, ajutor pe care URSS continua să-l țină sub tăcere. Meritul pentru victorie i se atribuia numai şi numai lui Stalin, deşi o lume întreagă ştia că fără cel de al doilea front anglo-american, Stalin putea să fie spânzurat înaintea lui Hitler.

Un lucru mă mira: de unde avea fochistul vodcă *Scoția*, din ce ascunzătoare?

— Ei, frățioare, pentru cei din largul mării!

— Eu nu beau..

— Şi bine faci, ia şi mănâncă cârnaţ, lapte condensat...

Vaporul a acostat lângă oraşul Tobolsk. Minunata noastră învăţătoare ne-a povestit cândva că în acest oraş s-a născut marele savant Dmitri Mendeleev. Eram curios să văd baştina lui măcar din depărtare.

— Nene Prohor, pot să privesc oraşul de pe punte?

— Sigur ia şi-o gură de aer, totodată.

Dar în loc să admir oraşul, am tras o frică zdravănă. Un pluton întreg de KGB-işti a barat pasarela, iar altul îi oprea pe cei ce voiau să urce pe vapor. Se verificau actele. La coborâre, unii erau reţinuţi şi luaţi sub escortă... Auzisem de la bătrâni, de la soldaţi că, în URSS, la fiecare patru cetăţeni revine câte un KGB-ist, câte un pârâtor... Acum mă convingeam de asta. *Ohranca* ţarului era floare la ureche pe lângă „maşina de tocat vieţi omeneşti" a lui Stalin...

După ce au coborât toţi cei ajunşi la destinaţie, încolonaţi, KGB-iştii au urcat ca lupii după pradă pe scara vaporului. Îngrozit şi tremurând ca varga, am coborât repede la salvatorul meu, fochistul Prohor.

— Ce-ai păţit?...

— Am căzut, m-am lovit la umăr...

— Ia cheile şi încuie cabina dinăuntru... Cum pornim, îţi pun o compresă...

Am încuiat uşa şi nu scoteam niciun sunet... Pe coridor se auzeau ba paşi grăbiţi, ba paşi încetiniţi... Mi se oprea inima când mă gândeam la mama, la surioarele mele. Vor scăpa oare?...

Când vaporul s-a îndepărtat de la mal (vedeam asta prin hublou şi o simţeam după cum funcţiona motorul), am descuiat şi m-am repezit să le caut pe la toalete (multe femei mă numeau „neruşinat"), pe la spălătorie. Am răsuflat uşurat când la colţul îndepărtat al plitei din bucătărie am observat o femeie aplecată asupra unei singure porţii...

— Mamă-ă!...

— Taci, dragul mamei, să nu fi rămas vreunul... şi mi-a pus mâna la gură. Mănâncă porţia ta, că nu ştiam unde să te caut...

— Mamă, am zis eu, lucrez cu fochistul, îs asigurat cu de toate, tocmai până la Tiumen...

— Să mă aştepţi pe mal, a zis mama şi a dispărut...

Vaporul şi-a schimbat cursul, lăsând Irtâşul în urmă, acum înainta pe afluentul acestuia, Tobol. Se mişca anevoie. Zbaturile loveau cu putere apa, dar sloiurile de gheaţă, ce deveneau tot mai dese, îi complicau mult inaintarea. Peste câteva zile, vasul a manevrat şi, cotind, a intrat în albia râului Tura, un afluent al Tobolului. Până la Tiumen mai erau vreo sută cincizeci de kilometri... Sloiurile de gheaţă erau atât de dese, încât nu se mai vedea apa şi, într-o noapte, vaporul a fost prins între gheţuri şi s-a oprit... Era îngrozitor să priveşti un vapor încleştat de gheaţă. De parcă ai vedea un mort ce nu face nicio mişcare.

Combustibilul se termina, din coşul negru al vaporului abia de se mai zărea fumul. Se părea că vasul îşi dă ultima suflare...

— Ce-o să fie cu noi?... l-am întrebat pe fochist, căruia parcă nici nu-i păsa de cele întâmplate.

— Te-ai speriat, ai?

— Da!...

— Aşa-i prima oară... pe urmă te deprinzi... Degrabă ne vor elibera...

Peste vreo două zile, ne venea în întâmpinare spărgătorul de gheaţă *Ermak*. Acesta sfărâma gheaţa, lăsând în urmă o brazdă întunecată ca acea de plug. Ajuns aproape de noi, s-a rotit de câteva ori în jurul vaporului, spărgând gheaţa, apoi, luându-ne la remorcă, ne-a dus până la Tiumen. Era miez de noapte. Fochistul dormea buştean.

— Nene Prohor, am ajuns la Tiumen... Eu cobor... Mulţumesc pentru toate!

Fostul marinar s-a ridicat:

— Toarnă din horilca noastră!

Am turnat...

— Ia legăturica cea cu pâine!

— Mulţumesc mult! am zis eu. Sunteţi un om bun!

— Să nu mă pomeneşti de rău!

Alergam pe pasarelă spre malul întunecos şi mi se părea că toată lumea se mişcă pe aceeaşi scară. Mama şi surorile mă aşteptau deja. Mama m-a smuls de mână din şuvoiul de oameni străini. Sacii, aşternutul, schimburile, proviziile erau grele, mai cu seamă cartofii, iar noi — mititei. Valia trebuia dusă în braţe. Mama a rezolvat problema ca în snoava cu capra, lupul şi varza, ce trebuiau trecute peste râu. Mama, Nadia şi cu mine am luat în spate o parte din bagaje, mişcându-ne prin întuneric pe drum şi ulicioare cu podine din scânduri şi bârne, lăsând-o pe Năstica şi pe Valia să aibă grijă de ceea ce-a mai rămas. Ajunşi cu toţii la gară, Nadia a rămas să păzească ceea ce am adus, iar eu şi cu mama ne-am

întors la râu, după surori. Malul era însă pustiu... Nici ţipenie de om... Vântul puternic troienea ultimele urme lăsate de mulţime...

— Năstică-ă-ă-ă!... răcnea mama, Valia-a-a!... îşi chema ea disperată fiicele în miez de noapte. Alerga de-a lungul malului când în sus, când în jos... Malul tăcea. Dispăruseră copiii, dispăruseră bagajele...

A trecut un car de ani, dar tot nu pot uita chipul de atunci al mamei, cu mâinile ridicate către cer:

— Doamne! Ajută-mă să scap din acest iad, Doamne... Ajută-mă cum m-ai ajutat, trezindu-mă din somn să-mi salvez copilul care căzuse între roţile vaporului, m-oi închina şi voi mulţumi la toate bisericile întâlnite... Năstica-a-a!... Valia-a-a!... Veniţi la mama!...

Eu alergam în urma ei şi strigam cât puteam de tare. La strigătele noastre a apărut din întuneric un bătrân. Era paznicul unui depozit din apropiere.

— De ce boceşti, femeie? a întrebat el, punându-şi arma la spate.

— Au dispărut două fiice ale mele... Nu le-aţi văzut cumva? a întrebat mama cu o ultimă speranţă.

— Le-am văzut... Stăteau aici amândouă şi-şi strigau mama, amarnic mai plângeau. Le-a luat ultima maşină şi le-a dus la gară...

— Domnul să vă aibă-n pază! i-a mulţumit mama şi am prins a alerga cât de tare puteam spre gară. Pe scările luminate, am văzut, de departe, lângă o grămadă de boarfe, trei fetiţe care se îmbrăţişau cu o căldură înduioşătoare.

Şoferul le-a condus până la scări şi le-a spus: „Strigaţi întruna: Ma-ma! Ma-ma!... Până vă va auzi cineva".

Şi le-a auzit Nadia.

Mai există oameni buni

În gară era cald, câteva lămpi electrice luminau încăperea. Pe scaune, pe jos se înghesuia lume de pe lume: soldaţi, civili, femei, copii, bătrâni — unii se grăbeau, alţii mâncau, alţii dormeau pe scaune...

Numai un rând mare de oameni posomorâţi, obosiţi şi răbdători stătea nemişcat, aşteptând deschiderea ferestruicii de la casa de bilete... Am împărţit frăţeşte pâinea din traista marinarului, iar mama a dispărut în acel rând imens, pentru a procura bilete la trenul Vladivostok-Moscova. Noi, copiii, am aţipit pe podeaua de beton, cu capul pe saci. Dimineaţă m-au trezit suspinele mamei.

Lacrimile-i curgeau şiroaie pe obraji... În zadar a stat la coadă, biletele se vindeau doar la prezentarea paşaportului. Surorile plângeau şi ele... Încercam să le liniştesc. Două zile a stat mama la acel nesfârşit rând, şi când ajungea la ghişeu, iarăşi i se refuza, în timp ce torentul nemilos de oameni o împingea, o strivea, o dădea jos. Agitaţia de la casa de bilete era de nedescris: nimeni nu cruţa pe nimeni. Se năpusteau spre ea, de parcă le ardea pământul de sub picioare. Mama se aşeza din nou la coadă şi iarăşi îi explica casieriţei că a fost prădată, că i s-au furat actele şi buletinul a dispărut.

— Mergeţi la comenduire! Următorul... i se răspundea cu nepăsare.

Seara, în locul casieriţei celei avane a venit o femeie mai în vârstă. Mama s-a înviorat, gândindu-se că poate măcar aceasta îi va intra în situaţie, şi s-a alipit din nou la rând...

Surorile mele stăteau lângă un perete, iar eu căscam gura la cei din jur. Şi iată că văd venind spre noi, în cârje, un ofiţer; avea un crac de pantaloni vârât sub centură, iar în spate o raniţă. Trăgea de o curea un geamantan mare, pe rotile. Vedeam aşa ceva pentru prima dată, de aceea am căscat gura şi mai tare.

— Ia, băiete, dă o mână de ajutor! m-a rugat ofiţerul.

Eu, curios, am prins a trage de geamantan, mişcându-mă paralel cu el.

— Sprijină-l aici... a arătat el un loc liber lângă perete, unde stăteau surorile mele. Apoi şi-a scos raniţa, mantaua şi le-a aşezat pe geamantan. Pieptul îi lumina — avea multe medalii. Mă uitam şi îl admiram. Ofiţerul, sprijinindu-se în cârje, şi-a şters încet fruntea transpirată, apoi, scoţând din buzunar nişte bani, mi-a întins o rublă.

— Asta, frate, pentru ajutor...

— Mulţumesc!

— Şi bomboane ţi-oi aduce, dacă-mi păzeşti bagajele... a zis el, uitându-se suspicios la surori.

— Sunt surorile mele, voi păzi bagajele ca un soldat.

Ofiţerul a zâmbit:

— Ei, atunci vei fi „copil de trupă", şi s-a dus la bufetul de alături.

S-a întors de acolo puţin „aghesmuit" şi, văzând scaunul pe care îl şterpelisem din sală, s-a aşezat bucuros, dându-mi nişte bomboane. Mi-a mulţumit pentru bagaje şi a aţipit...

Încercarea mamei a eşuat din nou. S-a aşezat lângă noi şi suspina într-un colţ de basma... Aceste suspine în miez de noapte l-au trezit pe militar...

— De ce-ţi plânge mama? m-a întrebat curios ofiţerul.

— Ne-au jefuit. Avem tren dimineață, da mamei, fără pașaport nu-i dau bilete...

— Câte bilete?

Unul pentru maturi și patru pentru copii: Tiumen-Chișinău...

— Imediat rezolvăm, s-a ridicat ofițerul.

— Iar banii? am întrebat eu.

— Pe urmă! și, apropiindu-se de ghișeul luminat al casei, toți îi făceau drum respectuos: era un fiu al Rusiei care a eliberat Europa și se întorcea la el acasă; el nu a rămas să-i aresteze și să-i umilească, în casele lor, pe cei „eliberați", cum au procedat alți camarazi de-ai săi.

În miez de noapte, ne uitam cu toții la el ca la un sfânt, care ținea în mână cinci bilete — speranța, viața celor cinci suflete, duse la moarte de criminalul comunist Stalin.

Ofițerul s-a apropiat... Mamei, înconjurată de noi ca o cloșcă cu pui, nu-i venea să creadă...

— Iată biletele până la Chișinău! a zâmbit el, înmânându-i-le mamei.

— Sunteți salvatorul nostru! Pân' la sfârșitul zilelor am să mă rog pentru dumneavoastră! Iată banii!

Ofițerul și-a scos căciula de pe capul încărunțit.

— Eu îmi tot caut feciorul prin orfelinate, prin aziluri... poate-l găsesc în viață...

— Dacă nu luați banii atunci măcar icoana asta, cu *Nicolae Făcătorul de minuni* luați-o..., și mama i-a întins icoana ei de cununie, sărutând-o. Era pe pământ străin, unde zace fără cruce soțul ei și tatăl nostru, în cine știe ce groapă comună, neîngrijită de nimeni.

În zorii zilei, trenul accelerat a pornit către vest, spre casă adică, spre cei dragi, spre Basarabia noastră.

Aveam impresia că s-a produs o minune dumnezeiască, părea că am înviat din morți...

După cinci ani de robie comunistă, făceam cale întoarsă. Evadam din iadul comunist, cel mai cumplit din istoria omenirii — pe nume gulag —, cu nenumărate pușcării, lagăre, așezări speciale sau colonii, unde și-au pierdut viața milioane de oameni nevinovați.

Prin părțile Uralului, chiar și atunci când treceam prin tunelurile întunecoase, stăteam zi și noapte cu fața lipită de geam, inspirat de eroii din cărțile lui Jules Verne, cu gândul că poate dau de bunul meu tată...

Dar tata nu se auzea, nu se vedea...

Prezicătoarea

Ajunşi la Sverdlovsk, oraş ce purta numele unui criminal bolşevic, Iakov Sverdlov, la care, atunci când i s-a făcut percheziție, au găsit obiecte de aur, briliante şi paşapoarte pentru toți membrii familiei, inclusiv pentru un sugar: oraş unde a fost împuşcată mişeleşte familia țarului, am coborât pentru a composta biletele. Câteva ore trebuia să aşteptăm alt tren, Habarovsk-Moscova. Era lapoviță. Toată lumea stătea în aşteptare cu bagajele lipite de peretele peronului, care avea deasupra o copertină.

Alături, lângă un chioşc, era mare agitație: unii săreau de bucurie, alții plecau mâhniți de acolo şi, revenind, înapoi sub copertină exclamau:

— E o minune!... E o clarvăzătoare!... Îți vede soarta ca-n palmă...

— Borea, hai cu mine, s-o întreb dacă vom ajunge acasă... să ştiu de ce să mă păzesc, a zis mama.

Pe o ladă şedea o femeie bătrână-bătrână şi oarbă. În fața ei, tot pe o ladă, se afla un set de cărți de joc.

— Spune, bună prezicătoare, mi-i sortit să ajungem acasă, eu şi copiii mei?...

Țiganca, fără să-şi ridice capul, a întins mâna:

— Dă-mi un ban!

— N-am nimic, nici aur, nici bani...

— Da puțină sare găseşti? a întrebat bătrâna.

— Da...

Mama s-a uitat la mine şi eu am adus într-o clipă cutia de chibrituri cu sare, punându-i o boaghe în palmă.

Țiganca a pus sarea pe masă şi, pipăind cărțile, le-a aranjat în formă de semilună, cu o precizie uimitoare.

— Trage-ți cartea sorții!...

Mama, neştiind pe care s-o tragă, a închis ochii, a scos una şi fără să se uite la ea, i-a înmânat-o ghicitoarei. Țiganca a luat-o cu degetele, de parcă ar fi studiat-o, a pus-o în mijlocul semicercului şi a întors cărțile cu fața în sus. Apoi trecând cu mâinile sale bătrâne peste ele, se oprea la câte una, zicând:

— Ai în față un drum lung... Vei ajunge acasă...

S-a oprit la o altă carte. Dar bucuria ta va fi scurtă. Te aşteaptă o casă de stat...

Pipăind cărțile în continuare, s-a oprit la alta:

— Ține minte. Degrabă vei călca din nou pe pământul acesta şi, mutându-şi degetele pe o altă carte, a adăugat încet, de parcă se temea de cuvintele ei:

— Sau tu, sau o rudă de sânge va fi îngropată într-un mormânt siberian.

— Hai, Borea! a zis mama, bine măcar că vom ajunge acasă, să vă duc pe voi, să mă închin în fața celor vii şi celor morți, să plătesc o slujbă la biserică pentru sufletul tatălui tău şi apoi fie ce-o fi...

Tâlharii de la gară

Mama ne-a aşezat pe toți sub copertina peronului şi ne-a repartizat bagajele. Între timp, lângă mine s-a postat un bărbat cu chip de intelectual, îmbrăcat într-o blană scumpă, chiar şi ochelarii îi străluceau de parcă erau de aur. Cel mai mult mi-a atras atenția valiza lui din piele (până atunci văzusem doar geamantane de placaj).

Şi, tot uitându-mă aşa la el, am fost îmbrâncit de un tânăr, care s-a şi pomenit între mine şi geamantan. Nici n-am reuşit să-i văd bine fața, că tânărul, înşfăcând geamantanul, a luat-o la fugă peste calea ferată, îndreptându-se spre nişte hangare părăsite. Stăpânul valizei prinse a striga „Hoții"! şi fugea după el, mai să-l ajungă... Dar aici s-a întâmplat ceea ce m-a înfiorat şi mai mult: de sub copertina peronului s-au repezit din urma lor doi inşi şi, ajungându-l pe stăpânul geamantanului, l-au înjunghiat. Într-o clipă toți trei s-au făcut nevăzuți... Jertfa se zbătea, dar nu se apropia nimeni... Lumea se temea...

— Mamă, am zis eu încet, uite acolo au tăiat un om...

— Mai bine te-ai uita la sacul tău, mi-a zis mama.

M-am uitat, dar nu era niciun sac, parcă intrase în pământ ...

— Căscatule! a spus mama supărată. Încă bine că ți-am lăsat numai rufele murdare...

Apă pentru ceai

Trenul s-a pornit... şi eu m-am lipit de geam. Asta mă făcea să uit de foamea ce mă chinuia... Mama ne-a împărțit ultimele fărâmituri de pesmeți, scuturând şi strângând sacul, iar eu am şters cu limba ultima fărâmă din palmă. Singura noastră salvare era când se oprea trenul: săream jos cu un ceainic, alergam la robinetul cu apă fierbinte, îl umpleam şi, urcându-mă înapoi în tren, mergeam prin compartimente şi strigam:

— Apă caldă... Cine vrea apă caldă? Şi, spre marea mea fericire, doritori erau mulţi, mai ales bătrânii şi mătuşile. Pentru o cană îmi dădeau şi zece ruble (o pâine costa 200-300 de ruble). Dacă reuşeam să cobor de două ori, adunam de-o pâine. În staţiile mici era însă riscant: nici nu apucam să umplu ceainicul, că trenul pornea... Abia reuşeam să sar în ultimul vagon. Mama, văzându-mă teafăr, răsufla liniştită. Deşi ştia că pot scăpa trenul, nu mă oprea, pentru că asta era unica noastră sursă de existenţă.

Mă bucuram că o pot ajuta şi privirea ei blândă mă încuraja, mă înaripa. Îmi imaginam că sunt căpitanul la cincisprezece ani, cu toate că aveam doar paisprezece.

Traversând din nou Volga

Într-o zi, trenul a prins a-şi reduce viteza, abia de se mai mişca. Credeam că-i vreo haltă mică şi, luându-mi ceainicul, m-am lipit iar de geam: nu era nicio staţie, ci panorama marelui fluviu al Rusiei, Volga, pe care în 1941 l-am trecut plângând, bocind, mergând la moarte, iar acum, minunea lui Dumnezeu — treceam Volga, înapoi, la viaţă, spre pământul nostru, spre Basarabia noastră românească...

Podul era lung, şi trenul mergea agale... M-au copleşit amintirile: prin faţa ochilor mei se perindau tablouri fantasmagorice din povestirile auzite de la minunata mea învăţătoare.

Pe Volga, tătaro-mongolii lui Genghis-Han şi ai lui Batu-Han au înfiinţat Hoarda de Aur, care a ţinut în robie poporul rus vreme de trei sute de ani. Marele cneaz rus Ivan I, poreclit Kalita (tradus din mongolă însemna „pungă mare de piele, pentru bani"), a eliberat Rusia. Peste vreo două sute de ani, Ivan al IV-lea, zis cel Groaznic (învăţat de mic să scoată ochii pisicilor vii, câinilor, oamenilor, cel care a spart cu toiagul capul propriului fiu), a cucerit Siberia, alipind-o la Rusia...

Acesta s-a înconjurat tot c-un fel de KGB-işti, numiţi *opricinici*, care la şaua calului, în loc de emblemă, purtau un craniu de câine şi o mătură: câinele, ca să găsească prada, iar mătura, ca să mături, să nimicească totul. Peste alţi patru sute de ani, Stalin l-a întrecut pe Ivan cel Groaznic: acest criminal nu „mătura", ci împuşca tot ce-i părea suspect.

Deviza lui era: „Loveşte în ai tăi, ca să se teamă străinii. E justificat să omori chiar şi o sută de oameni, dacă printre ei se află măcar un singur duşman".

Un lucru nu ne-a spus învățătoarea, şi nu pentru că nu l-ar fi ştiut, ci pentru că se temea. Nu ne-a spus că marele Nicolai Karamzin a spus un mare adevăr: „Dacă-l zgârii pe un rus, vei vedea curgând din el sânge mongol".

Iată de unde se trage setea lor de jefuire, cotropire, nimicire a popoarelor vecine: de la *sângele* sau *gena* hoardelor tătaro-mongole.

Există un principiu biblic: „Ce ție nu-ți place, altuia nu face". Ruşilor nu le-a plăcut robia tătaro-mongolilor şi-i salut că s-au eliberat. Admir biruința lor strălucită de pe Câmpia Kulikovo, dar nu-i înțeleg, şi nimeni nu-i va înțelege de ce cuceresc şi înrobesc ei alte popoare, întocmai ca mongolii?

Probabil, de la *gena* mongolă şi sângele acestora vine şi ucazul lui Petru I, conform căruia, soțiile care şi-au înşelat bărbații trebuiau îngropate de vii, în poziție verticală, până la gât ... Nu se ştie însă de la care Tamerlan se trăgea sângele lui Stalin, căci era copil din flori...

Apropo, puşcăria lui Stalin din Kazan, în care au putrezit mii de oameni nevinovați, s-a întors împotriva lui ca un bumerang, omorându-i feciorul — generalul-locotenent de aviație Vasili Stalin a murit la numai patruzeci şi şapte de ani.

Trenul ne ducea spre casă

...Trenul şi-a mărit viteza... Am coborât la Moscova... Gara Kiev părea un stup de albine răscolit: rânduri la baruri, la chioşcuri, la toalete, la mese, la ghişee... Toți se grăbeau, vorbeau, strigau, unii veneau, alții plecau.

Mama a compostat cu greu biletele la trenul pe care am citit un cuvânt mult visat, cuvântul drag — Chişinău — oraşul spre care zburam şi unde deja ne vedeam ajunşi...

Când trenul trecea lin peste Nistru, voiam să strig: „Nistrule, nu te-am uitat, iată, am venit la tine la scăldat, iartă-mă că nu te-am sărutat aproape şase ani, că nu ți-am făcut mărgele cu pietricele, n-am tras cu volocul şi nu am admirat de pe stâncă valul tău mândru. De acum încolo, cât voi trăi, de tine numai mort mă vor despărți... Pe malul tău am văzut lumina zilei, pe malul tău voi lupta împotriva celor ce ne-au ocupat şi ne-au îndepărtat de Patria-Mamă, România".

Am ajuns la Chişinău, acasă

În după-amiaza zilei de 4 noiembrie 1946, am călcat din nou pe pământul strămoşesc al lui Ştefan cel Mare şi Sfânt — pământ lăsat pe veci nepoților şi strănepoților săi. Mă uitam în jur şi nu-mi venea să cred ochilor: nu mai vedeam acei țărani veseli, glumeți de la hanul *Trei Iepuri*, nici dughenele evreieşti încărcate cu mărfuri industriale şi cu produse alimentare. Nu mai vedeam femei cu pălărioare şi bărbați cu bastoane... Nu mai era Chişinăul pe care-l văzusem înainte de război. Pe străzi se grăbea o lume ciudată aproape dezbrăcată, aproape descălțată, săracă. Şi aproape nimeni nu vorbea. Nu-mi venea să cred că am ajuns acasă. Casa era ocupată...

La tejghelele cu terezii se vindea mult dorita noastră mămăliguță. După ce a întrebat cât costă drumul până la Orhei, mama a pus de-o parte bani pentru călătorie, iar de ce-a mai rămas a cumpărat doar patru felioare de mămăligă a câte o sută de grame. Ne-a dat nouă, ea n-a mâncat. S-a uitat la noi şi ne-a spus:

— Să ştiți... când mămăliga se vinde la cântar, e mare jale şi amar...

Acasă ne aştepta foametea... Mă întrebam în sinea mea: „Cum aşa?... Cum de-i foamete? Cum să fie foamete în Basarabia, unde pâinea creşte şi pe pietre, unde gospodarul porăieşte din zori până-n noapte în sudoarea frunții?...".

Țin bine minte cum carele încărcate cu ştiuleți umpleau sâiacele cu porumb, umpleau podurile caselor şi magaziile cu grâu, orz, secară, ovăz, de se îndoiau grinzile. Aveau rezerve de oale, gavanoase, saci cu fasole, bob, linte, năut, nuci, prune uscate pe lozniță... Beciurile erau pline cu butoaie cu vin şi cu murături. Ştiam de la bătrâni că pământul nostru rodeşte, oricât de puțin, dar totuna hrăneşte...

Spre Orhei nu circula niciun fel de transport, doar spre Dubăsari mergea câte un camion. Mama, ştiind că în 1940-1941 hotarul era închis, se temea să urce, ca nu cumva chiar aici să nimerim într-o capcană. Dar însera, vremea se răcea şi noi nu aveam altă soluție.

Ne-am urcat într-un *ZIS-5* cu caroseria plină cu oameni, ca sardelele-n cutie şi toți în picioare. Am coborât la Dubăsari şi ne-am pornit pe jos spre Molovata. Mergeam grăbiți. Primul sat în care am intrat se numea Corjova, în el trăiau oameni gospodari, unul dintre ei chiar a zidit o biserică. E vorba de Isidor Sârbu, bunelul lui Vladimir Voronin.

Peste un timp ne-am apropiat de un alt sat mare şi mama ne-a oprit:

— Staţi o clipă să ne închinăm, acesta-i Cocieri, satul în care s-a născut tatăl vostru... Dacă nu ştim unde l-a omorât satana, măcar cruce să ne facem pe pământul unde s-a născut.

Ieşeam din sat, iar eu tot mai aşteptam să aud vocea dragă a tatei. Mi-am amintit de vocea lui atât de cunoscută şi m-am cufundat în „copilăria mea de aur" de până la blestemata arestare, când eram odorul tatei...

Cu greu urcau dealul cu pripor al Molovatei Noi carele încărcate cu tutun pe care oamenii îl duceau la punctul de colectare. La carul din frunte, împingând cu umărul la loitră, îndemna un bărbat voinic: „Hăis! Hăis, Joian!... că nu-i dealul de-un an"!

— Ma-a-mă!, am răcnit eu. Îi bădiţa Mihai!...

Mama s-a oprit, făcându-şi cruce. Carul se apropia...

— Bădiţă Mihai, eu îs Borea!

Am strigat şi i-am alergat în întâmpinare. Carul s-a oprit. Bărbatul, îndreptându-se de şale, a desfăcut larg mâinile, prinzându-mă în braţe... Era tânărul care, în 1941, a vrut să mă ascundă sub pomostina căruţei, ca să mă salveze din ghearele criminale ale comuniştilor.

— Dumnezeule! Da unde-i Ilie?...

— L-au omorât... Iată, am rămas numai noi, am zis eu repede, arătând spre mama.

S-a repezit la mama:

— Lele Marie!...

Şi peste o clipă, şase suflete dragi eram o suflare...

— Amuş! Amuş! repeta badea Mihai.

S-a repezit la car şi, cu o putere ca din poveşti, l-a răsturnat descărcând tutunul, apoi ne-a urcat în car şi le-a strigat camarazilor:

— A venit lelea Maria a lui badia Ilie Vasiliev! Aşteptaţi, mă duc până la Nistru şi mă întorc îndată!...

Pe podul plutitor stătea un bărbat.

— Moş Pricoche!... Minune dumnezeiască, familia lui bădiţa Ilie — primarul — s-a întors din Sibir. Trece-i Nistrul cât mai repede acasă! M-oi întoarce şi ne-om duce împreună să le spunem o vorbă bună!

Bacul plutea înspre malul Molovatei...

— Da unde-i vecinul Ilie-primarul? a întrebat moş Pricoche. Că mult bine a făcut pentru sat...

— S-a prăpădit prin străini, nu mai este, a răspuns mama, simţindu-se parcă vinovată că nu l-a adus şi pe tata acasă.

Bacul a ajuns la destinaţie... şi noi am sărit pe malul drept al Nistrului, acolo unde m-am născut şi am copilărit... Eram acasă, în Vadul lui Roşca.

Mama a îngenuncheat şi a sărutat pământul...

— Mulţumesc, Doamne, că m-ai ajutat să ajung în satul meu, unde m-au botezat părinţii...

S-a ridicat şi am pornit spre casa noastră...

PARTEA A ŞAPTEA

BASARABIA ÎNROBITĂ

Întorşi acasă

Trecută prin foc şi prin sabie,
Furată, trădată mereu,
Eşti floare de dor, Basarabie,
Eşti lacrima neamului meu.

(Dumitru Matcovschi)

Bună seara, Basarabie! Bună seara, neamule! Bună seara, satule! Aveam emoţii până la lacrimi. Totul în jur îmi era drag şi cunoscut...

Biserica din deal se înălţa dreaptă şi parcă cerea ajutor şi de la cei morţi: de la bătrâni şi copii, de la cer... Ea mi s-a părut întotdeauna cea mai frumoasă, cea mai mare, cea mai înălţătoare din satele Basarabiei, cu un clopot sonor, care se auzea tocmai din Orhei, la vreo treizeci de kilometri depărtare...

Biserica în care am fost botezat cândva părea tristă, acum, în fapt de seară. Trist era şi satul, care era rănit şi părea că iată-iată îşi va da sufletul... Păşeam din nou pe drumurile copilăriei mele: aceleaşi uliţe, aceleaşi hudiţe, aceleaşi case, dar nicio voce.

Era toamnă târzie. Şi, ca de obicei, după muncă trebuia să vină şi voia bună: chiuitul de flăcăi pe la şezători, chiuitul de peţitori pe la mirese, vorbele dulci şi tari ale cumetrilor, care îşi luau rămas-bun lângă poartă... Dar satul tăcea... Îl sugruma, îl sfâşia foametea, îl măcina, îl băga în pământ...

Treceam pe lângă casa lui Petru Roşca, cu porţi înalte, de unde înainte vreme ieşea o fetiţă, Maria, care îmi punea în pluguşor colaci cu busuioc – floare de dor... Apoi pe lângă casa lui Petru Pahomi, cu un păr mare rotat în bătătură, de unde ieşea, odinioară, o mică prinţesă, Lida, şi îmi umplea traista cu ouă roşii... Casa ducăi Mania, cu flori şi mulţi stupi de albine, casa ducăi Olia, cu prăsazi altoiţi şi fructe minune, pe care mi le dădea atunci când o salutam frumos, cu respect...

Ne-am oprit lângă casa noastră... Era totul pustiit. Poarta cu streaşină, înconjurată cu lanț, avea lacăt străin, greu şi păgân... Mama, cu ochii în lacrimi, privea mereu în urmă...

Am trecut apoi pe lângă casa lui Dumitru Portărescu; trăiam cândva gard în gard; la foiul fierăriei, mă jucam cu fiul lui, Vasile, eram de-o seamă.

Acum mergeam prin întuneric, iar la sovietul sătesc, ca o prevestire rea, ardea o lampă. Era fosta casă a evreului Sanea, cu un coridor lung în față şi nişte scări, de pe care, cândva, muzicanții de la Izbişte cântau şi gospodarii dansau *Hora Unirii*...

Acuma, la sovietul sătesc stăteau şi chefuiau activiştii şi comsomoliştii. În jur se vedeau căruțe încărcate, cu cai sau boi înjugați, pline cu pâinea pe care țăranii erau obligați să le-o aducă slugoilor...

În pragul casei lui, stătea acum bunelul, bătrân şi foarte cărunt, care nu-şi credea ochilor că ne vede:

— Mărioară! Mărioară! Gândeam că n-am să te mai văd, ca şi pe sărmana maică-ta...

Din casă au prins a ieşi în grabă mătuşa Frosia, cu dragii mei verişori Mihai, Andrei şi Veronica; din mahala au alergat unchiul Dumitru, cu verişorii Vasile, Victor, Gheorghe, Ionaş; mătuşa Ileana, cu verişorii Zinuşca, Andrei şi Maria; mătuşa Tamara, cu soțul ei Alexandru...

Ne îmbrățişau şi se uitau la noi ca la o minune, de parcă ne-au văzut reînviați. Plângea tot neamul şi lacrimile curgeau şiroi. Familia preotului Simeon Izmană (adică, tanti Frosia şi verişorii mei Veronica, Mihai şi Andrei) a fost arestați în România, repatriați, iar acum se aciuaseră la bunicul meu...

Deşi România trecuse de partea aliaților, URSS-ul dicta în continuare. În afară de reparațiile de război şi repatrierea basarabenilor, românii au fost obligați să le dea basarabenilor repatriați câte 300.000 de lei pentru fiecare matur şi 200.000 pentru fiecare minor, respectiv, câte cincizeci şi treizeci kilograme de salam. Şi tot aşa... Familia verişorilor mei, de exemplu, a primit de la autoritățile române 1.500.000 de lei, 190 kilograme de salam şi alte alimente pentru călătoria de la Craiova la Chişinău, vreo 700 kilometri, drum de două-trei zile. Asta însemna că fiecare basarabean repatriat ar fi mâncat pe zi o pâine şi douăzeci de kilograme de salam, inclusiv sugarii, fără a lua în calcul milioanele de lei (un cal costa 100.000 de lei), oferite drept compensație. Intenția era să provoace ura între frați. În zadar s-au străduit, însă. Nu le-a reuşit: sângele apă nu se face. Istoria îi

va trage la răspundere. Cum de în România era salam, iar în Basarabia bântuia canibalismul? A cui să fie vina?

... Mama se gândea că poate ne vor elibera casa şi ne vor permite să stăm acolo...

... A doua zi — la selsovet.
Împuternicitul dă otvet:
Закон: комитет бедноты,
Что решит, узнаешь ты...

Comitetul sărăcimii a decis să nu ni se restituie casa, dar ne-au lăsat să stăm într-o cămară până în vară.

În casa noastră locuia acum directorul şcolii, Lazăr Davidovici Canţer. Probabil, tot el a stăruit să ni se permită să locuim într-un acaret din curtea casei (erau deja frecvente jafurile, omorurile şi era periculos să înnoptezi de unul singur, când în jur nu-i nicio suflare). Ne-am mutat într-o căsoaie cu o singură ferestruică.

Şi dacă oamenii din sat nu aveau nimic, apoi noi — nici atâta. Bunul nostru bunic ne-a dat tot ce-a putut: un sac de ştiuleţi, pe care să-i dezghiocăm, să râşnim grăunţele şi să facem crupe, iar cu ciocălăii să facem focul, să ne încălzim. Şi ne-a mai dat bunicul o ***speranţă*** — o avere împărătească pentru noi, o juncă, care în primăvară trebuia să fete...

Cu cât se întetea frigul, cu atât mai mulţi oameni mureau seceraţi de foame.

Cu toate că n-am frecventat şcoala trei luni, Lazăr Davidovici m-a primit în clasa a cincea. La şcoală, ca în Siberia, uitam de calvarul comuniştilor. Mie îmi ziceau „cociereanul" (de la numele satului Cocieri, unde s-a născut tata), dar nici eu nu mă lăsam mai prejos: lui Senea Izmană îi ziceam Lari, lui Gheorghe Popa — Tricolici, lui Victor Postică — Motan, şi nu ne supăram niciunul, din contra, acest lucru ne apropia. Verişorii mei, Mihai şi Andrei, mă ajutau la învăţătură (absolviseră în 1946 patru clase româneşti în comuna Motăţei din Oltenia). Doamne! Ce limbă frumoasă vorbeau! Ce cunoştinţe profunde aveau la matematici! Eu, după şase ani de rusificare în Siberia de gheaţă, vorbeam o limbă ca acea din dicţionarul lui Vasile Stati.

Prietenii mei împărţeau cu mine din puţinul pe care-l aveau: Tricolici îmi dădea macuh de floarea-soarelui, Senea Lari — mămăligă cu sare, iar Victor Motan, care m-a salvat de multe ori, împărţea cu mine călcâiaşul de pâine.

După ce veneam de la şcoală, ieşeam la „plimbare" împreună cu alţi băieţi flămânzi ca mine: mergeam în urma căruţelor cu pâine, adică cereale măturate de prin podurile oamenilor.

Dintre sutele de cazuri, unul m-a şocat îndeosebi: o căruţă cu pâinea în saci (grâu, porumb, orz, ovăz, secară, seminţe de floarea-soarelui...) s-a oprit în dreptul porţii mătuşii Mania Pahomi, care după ce i-a murit soţul, trebuia să hrănească, de una singură, o casă de copii. Secretarul de comsomol, evreul Haim, locţiitorul său, moldoveanul Petrea Vedeanu, şi un împuternicit rus, în uniformă militară, au intrat la ea şi au luat tot ce au găsit, cam un sac de seminţe. Au chemat cărăuşul să ducă sacul la căruţă. În timpul acesta, noi, copiii am ieşit de după un gard, am luat din căruţă fiecare cât a putut. Întorcându-se la căruţă, militarul rus a strigat supărat la Haim:

— În felul, ăsta n-o să realizăm niciodată planul! De ce nu-i pâine?

— Este pâine! se îndreptăţeau într-un glas Haim şi Vedeanu. Moldoveanul e şiret, ascunde pâinea în horn.

— Ce fel, de horn? a întrebat tăios rusul.

— Acuşi o să vezi... Tovarăşe căruţaş, ia toporul şi hai cu noi...

— Şi acum ce va fi? a întrebat Costea Capră.

— Nu ştiu, am răspuns eu.

În casă răsunau lovituri de topor...

„Oaspeţii" au găsit în hornul mătuşii un tăbultoc de păsat şi-l târau afară. Mătuşa Mania (sora bunicului meu) se uita la ei şi se tânguia:

— Aveţi inimă de câine... *postavca* v-am dat-o, *fondul armatei* vi l-am dat... şi acuma m-aţi lăsat fără o boaghe de păsat, să-mi moară copilaşii de foame!

Într-adevăr, oamenii mureau ca muştele, nu doar pentru că a fost secetă şi recolta era proastă, ci şi pentru că erau obligaţi să dea de trei ori „restanţele la impozite" (chipurile, nu a fost îndeplinit planul). Se mătura şi ultimul grăunte de prin poduri. Bieţii oameni trăgeau la râşniţă tot ce se nimerea: seminţe de struguri, miezul tulpinilor de floarea-soarelui, ciocălăi de porumb...

Lumea sălbăticea. Oamenii nu se gândeau decât la mâncare şi mâncau pisici, câini, şobolani, copii mici şi oameni mari...

Unchiul Macar, care auzise că ne-am întors din Siberia şi n-avem ce mânca, a trecut Nistrul şi ne-a adus ce-a putut... L-a plâns pe tata, a zis c-o să mai vină, dar n-a venit, l-au omorât şi pe el comuniştii.

Ca să ne uşureze cât de cât viaţa, mătuşa Tamara a înfiat-o pe Năstica. Doamne Dumnezeule! Ce suflet mare avea Năstica. Atunci când se ducea la şcoală, trecea pe la noi şi ne lăsa porţia ei.

În sat s-a deschis o cantină pentru distrofici şi săraci. Oamenii gospodari, cu atât mai mult noi, care aveam emblema de „duşmani ai poporului", nu erau primiţi acolo.

Văcuța ne-a salvat de moartea comunistă

Văcuța pe care ne-a dat-o bunelul era singura noastră speranță şi ea ne-a salvat de la moarte... Dimineața o scoteam afară la iesle, iar seara o aduceam în căsoaie. O țineam noaptea cu noi, întăream zăvorul c-un drug. Nu aveam condițiile de azi. Nici eu nu pot înțelege cum de reuşeam atunci să încăpem cu toții într-o cămăruță de doi pe trei metri: noi pe cuptor, iar văcuța jos, lângă noi... Vaca înțelegea, probabil, ce primejdie de moarte ne paşte: nu răgea, nu împungea, doar se uita la noi cu ochii ei mari...

Stând pe cuptor, noi, copiii, ne uitam la ea ca la o salvatoare şi nici nu bănuiam măcar că pe pământ există țări în care vacile sunt considerate animale sacre. Întâmplarea a făcut ca exact peste zece ani, pe când eram în armată, să însoțesc, în calitatea mea de specialist în radionavigație, un zbor istoric, atunci când avionul IL-14, cu N.S. Hruşciov şi N.A. Bulganin la bord, a zburat de la Moscova spre Delhi. Atunci am şi aflat că în India vacile sunt declarate sacre: li se permite să facă orice, să intre chiar şi în templu, şi că acest lucru este considerat semn bun. Peste încă patru decenii, am aflat că şi în plin centrul Europei i s-a adus un omagiu vacii hrănitoare: în capitala Olandei, a fost înălțat un monument al unei vaci în mărime naturală. Despre istoria acestui monument, dar şi despre felul în care, în timpul foametei din 1946-1947, văcuțele noastre au salvat multe vieți de basarabeni a avut grijă să ne informeze, într-un interesant studiu, domnul profesor Ion Ceaicovschi din satul Cosăuți, Soroca.

... Se apropiau sărbătorile de iarnă, dar satul plângea, satul murea. Rar unde se auzea vreo colindă, vreun clopoțel, vreo urătură. Mi-am făcut o stea de hârtie, cu o iconiță la mijloc şi, luându-mi trăistuța, m-am pornit să-i colind pe bunelul Vasile, pe naşul Gheorghe, alte neamuri, câştigând câte o nucă, o prună, o turtişoară sau un colăcel mic-mic de tot.

•

Istoria se răzbună

Îmi plăcea să rămân peste noapte la bunelul Vasile — un bun creştin şi gospodar de vază în Molovata. Mă culca alături de el pe laiță, mă cuprindea cu mâinile lui bătătorite şi, trăgându-mă sub cojocul vechi, ce aducea a stână, îmi zicea...

— Când am aflat că v-au dus în Siberia, alergam desculț, numai în cămaşă şi izmene, cu capul gol ca la mort, ca să vă salvez, să ies înaintea cailor, să-mi

salvez fiica, ginerele, pe tine, Borea, şi pe surioarele tale. Blestemam... La fel blestema şi bunica ta, Anisia... Dar am întârziat... că s-a făcut deja ziuă... şi tâlharii, cu prada lor vie — copii şi părinţi — fugeau de blestemul satului... În curtea voastră, prin gospodăria voastră, foiau golanii, leneşii, râsurile satului, smulgând, cărând, furând tot ce le trebuia şi nu le trebuia. Duceau ceea ce puteau duce, iar ceea ce nu puteau duce — târau pe pământ. Se scremeau, ca gândacii-de-gunoi. Şi chiar semănau cu nişte gândaci-de-gunoi, că n-aveau nici omenie, nici obraz, nici frică de Dumnezeu. Nouă, rudelor, santinela Belenko (o coadă de topor, numele lui spune totul), ne-a barat calea. Unica fiinţă care se lupta cu această sălbăticie era bunica ta, cuscra Panaghia, Dumnezeu s-o ierte... Când vedea cum străinii smulg de pe pereţi păretarele, lăicerele, prosoapele de la icoane, ţesute de ea şi de maică-ta, se repezea, se ruga în genunchi să nu dezbrace casa:

— Nu dărâma, nu lua, cumătră hăi! Că ai şi tu copii şi nu ştii ce-i aşteaptă!...

— D-apoi dacă n-oi lua eu, a lua rusu... Decât s-o ducă rusu în sac, mai bine la mine în sat!...

Văzând cum bătrâna apăra averea noastră, călăii ceia au îmbrâncit-o, au închis-o în căsoaie, au pus un drug în uşă şi au început să batjocorească: răgea vaca, răgea viţelul când îl trăgeau în diferite părţi; grohăia scroafa, când unul o trăgea de coadă şi altul de urechi ca s-o scoată din gojineaţă, iar alţii cotonogeau purceii; zbierau oile luate în spinare; cotcodăceau găinile şi cloştile duse cu tot cu panere... Câinele tău zăcea într-o baltă de sânge... Au luat tot, în afară de sape, plug şi boroană.

Peste un timp a venit împuternicitul satului, a scos pistolul şi a tras un foc în sus... Tâlharii s-au tupilat.

— Кончайте дебош! Хозяйство кулака Илие Васильев национализировано государством СССР!... Кто тронет хоть нитку — застрелю!...[1].

Cozile de topor s-au făcut nevăzute... Activiştii au scos din beci, cu nişte frânghii, două poloboace de vin (pe care tatăl tău le ţinea pentru coasă şi treierat), le-au pus în căruţă şi le-au dus la sovietul sătesc... Am intrat apoi în ogradă şi am luat drugul din uşa căsoaiei, ajutând-o pe cuscra să iasă. Era mai mult moartă decât vie. „Dumnezeu are să-i pedepsească"... atâta a spus şi a leşinat...

— Bunele, da unde-i unchiul Ionaş? am întrebat eu.

---

[1] Încetaţi tărăboiul!... Gospodăria chiaburului Ilie Vasiliev a fost naţionalizată de statul sovietic!... Pe cel care atinge chiar şi un capăt de aţă, îl împuşc!... (rus.)

— E o poveste lungă, dragul meu! Mâine-seară, după ce tragem la râşniţă o mână de grăunţe şi-om sorbi cirul, am să-ţi povestesc şi despre Ionaş, băiatul tatei! Da amu dormi, că-i târziu...

Încercam să dorm, dar nu reuşeam... Prin faţa ochilor mi se perindau scene îngrozitoare: prosoapele mamei — smulse de pe pereţi şi aruncate pe jos; văcuţa pe care o păşteam pe malul Nistrului — huiduită şi zbătându-se; golanii ce n-o pot împarţi; viţeluşul — tras de nişte oameni-fiare, de râsurile satului, ajunse peste noapte trădători de neam, bunica — îmbrâncită şi închisă cu parul în uşă... Mi-o imaginam pe bunica mea, cea care m-a legănat, m-a alintat... leşinată în casă, iar eu, dus de trenul morţii, nu aveam cum să-i dau o picătură de apă. Nu era alături nici tata, pe care îl iubea atât de mult, nu era nici mama — nora ei de aur. Lacrimile mă potopeau şi în acel miez de noapte aveam o singură întrebare chinuitoare: „Cine-i vinovatul! Cine-s nemernicii care ne-au nenorocit? Ce blestem a venit pe capul nostru odată cu denumirea satanică *освободители?...*"

A trecut de atunci mult timp, o viaţă de om, şi, înainte să mor, aş vrea să-i întreb pe cei cu secera şi ciocanul în frunte:

— Aşa-i *eliberarea comunistă*? Face ca satele noastre să moară de foame pe cel mai roditor pământ din lume?... Aşa-i *eliberarea comunistă*? Face ca acei mai buni feciori şi fiice, copii şi bunici să fie vânaţi, deportaţi, ori executaţi noaptea de către tâlharii bolşevici?... Aşa-i *eliberarea comunistă*? Face ca, în doar câteva zeci de ani, să fie nimicită mai mult de jumătate din populaţia băştinaşă, care cândva reprezenta nouăzeci la sută?

Dacă mai consideraţi şi astăzi că *eliberarea comunistă* e „raiul pe pământ", nu aveţi decât să treceţi prin acest „rai" bolşevic: să putreziţi şi voi prin gropile cu var, în care au fost osândiţi după „eliberare" miile de oameni nevinovaţi; să zăboviţi prin închisorile de tranzit; să fiţi escortaţi până la „mândria" comunistă Vorkuta, unde, printre altele, se mai păstrează „patul de aur" ruginit, pe care s-a odihnit moş Isidor Sârbu din Corjova nistreană, condamnat la douăzeci de ani de închisoare de către comunistul Nikolai Ejov; să fiţi escortaţi, în sfârşit, spre îndepărtatul Magadan, luminat de Aurora Boreală...

Şi să nu fiţi scutiţi nici de lagărele din Kolâma, unde cei „eliberaţi" şi „fericiţi" de voi cântau zi şi noapte: „А отсюда возврата уж нету"...[1], unde să vă „odihniţi" cântând, măcar doi-trei ani...

---

[1] Iar de aici scăpare nu mai este... (rus.)

... A doua zi bunelul şi-a continuat povestirea:

— După ce evreii din Orhei ne-au barat calea spre Prut, ne-am întors acasă... Ionaş nu-şi găsea locul. Se ducea pe la băieţii cu care a învăţat în România, şi-şi făcea planuri cum să treacă înot Prutul. Eu îi spuneam: „Dragul tatii, îi tare periculos"... „Tată, îmi răspundea, de m-aş vedea mai repede acolo!... Mă scufund şi, pe sub apă, răzbat la malul opus...". Era primejdios să îndemni pe cineva să treacă Prutul, puteai fi turnat sau, şi mai rău, din cauza ta să sufere cineva, în caz de eşec... De aceea a mers singur...

Pe aproape de graniţă, pe la Cioara, judeţul Lăpuşna, a fost prins de autorităţi. L-a salvat o fostă colegă de clasă, cu care învăţase la Chişinău. Fata a declarat că Ionaş e prietenul ei, că îl iubeşte mult şi că el a venit s-o ceară în căsătorie. Ca dovadă l-a şi sărutat...

L-au eliberat. Dar, peste câteva zile a fost luat direct din ogradă şi escortat la NKVD-ul din Susleni...

— Фамилия, имя, отчество?[1] a rânjit NKVD-istul.

— Şanti spune, cum ţi-i familia, cum ti chiamî pi tini şi pi tat-tu!

— Anul naşterii?

— 1920.

— Ce căutai în zona de frontieră?

— Am vrut să mă căsătoresc.

— De ce nu te-ai însurat?

— Nu mi-au dat voie să rămân în sat.

— Da noi îi permitem miresei să se stabilească pe Nistru... a râs veninos NKVD-istul.

L-au condus apoi în alt cabinet, la şeful secţiei raionale de învăţământ.

— N-avem profesori de muzică... Iaca, te trimitem la Chişinău să vii cu „repartizarea"...

Din Chişinău l-au trimis în cu totul altă parte, la Criuleni. La lecţii era cum era, da la concerte trebuia să-l proslăveşti pe Stalin... Trebuia să te descurci cumva. Vorba ceea „Fă-te frate şi cu dracul până treci puntea".

Spre primăvară se simţea că puntea dracului se rupe... La câteva zile după ce v-au arestat, mare vânzoleală era între ruşi, mare mâncărime, de parcă aveau râie, parcă le fugea pământul de sub picioare: cărau tot ce năpădeau, ardeau

[1] Numele, prenumele, patronimicul? (rus.)

documente, mori, poduri, spitale, clădiri... Ionaş a primit „ordin" să se prezinte în timp de-o oră la punctul de recrutare al comisariatului militar. Asta însemna că „puntea dracului" era ruptă şi se putea îndrepta spre Prut, putea trece la fraţii noştri, în scumpa Românie, să meargă la Conservatorul din Bucureşti, la profesorii lui iubiţi... Să vină acasă, nici vorbă...

Putea fi împuşcat în stradă de NKVD-işti, comsomolişti, activişti înrăiţi, care dădeau bir cu fugiţii, ascunzându-şi urmele... Luând-o prin lanurile cu semănături, pe poteci ocolite, Ionaş a ajuns în satul Răculeşti, unde a stat ascuns la un fin de-al lui taică-tu până la intrarea armatei române în sat. Şi ostaşii români, îndemnaţi de marele patriot, Mareşalul Ion Antonescu, care le zisese „Ostaşi, vă ordon, treceţi Prutul!", au eliberat Basarabia...

— Bunele, de ce n-au venit ostaşii ceia să ne elibereze şi pe noi din Siberia?

— S-au pornit, dragul meu, s-au pornit: fraţii Elenei Vidru, veri de-ai lui Oprea, de-ai lui Andrian... M-aş fi pornit şi eu, de n-aş fi fost la anii bătrâneţii, că doar am fost la multe războaie: cu Japonia, cu austriecii...

Lumea a răsuflat uşurată. Oamenii nu mai aveau teamă că bandiţii comunişti vor intra noaptea în casă şi vor deporta părinţi, copii... Şi, mare minune: activiştii s-au ogoit de parcă nici usturoi n-au mâncat şi nici gura nu le puţea...

Chiar în prima zi, şeful de post M. Căluş, directorul şcolii, Savin, şi preotul Simeon au invitat satul la o adunare. Ni s-a spus să fim liniştiţi că de acum încolo niciun potlogar nu va mai intra în casele noastre şi nu ne va lua niciun capăt de ață...

E mare păcat să pui mâna pe bunurile străine, muncite în sudoarea frunţii...

Cei rătăciţi au fost chemaţi să se pocăiască şi să aducă înapoi tot ce au târât din gospodării străine. Şi, ruşinaţi, aceştia aduceau cele furate: ţesături, obiecte, vite...

— Cumătră Panaghie, te rog de mă iartă!... Diavolul m-a împins la păcat...

— Ia-le, femeie, înapoi, ţi le dau cu mâna mea şi ai să ai parte de ele...

Tare blândă mai era cuscra Panaghia...

A revenit acasă şi Ionaş... Se grăbea să se înroleze în armată, ca să te aducă acasă pe tine, pe surioarele tale, pe Mărioara şi Ilieş, dar a fost arestat şi încuiat în beci. Venise un ordin de sus, cum că „siguranţa dispune de mărturiile unui fost activist comunist că, în timpul ocupaţiei sovietice, Ion Vanica, fost student la Conservatorul din Bucureşti, a cântat împreună cu corul şcolii cântece în care era glorificat Stalin". Au venit doi ofiţeri români să cerceteze cazul...

— Domnule Căluş, aduceţi arestatul!

Când l-au adus în cabinet, era alb ca varul şi abia de se ţinea pe picioare...

— Ioane! Frăţioare!... Nu ne-am văzut mai bine de un an: s-a repezit la el unul din ofiţeri.

Cei doi bărbaţi s-au îmbrăţişat şi ambii au prins a plânge ca doi copii. Erau foşti colegi de Conservator.

— Aşază-te, Ioane, în locul meu la masă, că am să vorbesc ceva cu şeful de post.

— Mă! Cum de nu-i simţi tu pe cei cu inima română?... Mă, să te păzească Dumnezeu de un alt caz ca acesta!...

— Frate Ioane, mergi la Bucureşti. Profesorii te aşteaptă. Să mă chemi şi pe mine la balul de absolvire!...

Unchiul Ionaş a absolvit Conservatorul şi nu s-a mai întors în „raiul comunist"...

Toader Morarencu, naşul părinţilor mei, era om gospodar, cult şi stimat de săteni. Era frumos şi înalt. În armată a fost bucătar pe cuirasatul *Potiomkin*, al cărui echipaj se răzvrătise de mai multe ori împotriva stăpânirii. De aceea, când, în 1940, ruşii s-au cuibărit aici, îl tratau ca pe un „revoluţionar". Nu că nu l-au asuprit, ci l-au făcut chiar traducător de documente ruseşti şi ajutor la întocmirea actelor în limba rusă.

Familia Morarencu nu avea copii, de aceea, pe vremuri, când coborau duminica de la biserică, părinţii mei îi invitau în ospeţie. Stăteau la masă, îşi mai refăceau puterile, îşi povesteau întâmplările de peste săptămână. Naşul Toader mă punea la cale. Mă lua în braţe.

— Finule, ai un băiat voinic, are să fie marinar pe mare, îi zicea el tatei.

— Da cum îi marea? întrebam eu, care n-o văzusem niciodată.

— Marea-i mare! râdea nănaşul.

— Cât casa noastră? nu mă lăsam eu bătut.

— Mai mare!

— Ca satul nostru?

— Mai mare!

— Da cât de mare?

— Ca cerul de mare!

Cu buzunarul încărcat cu „mompasele" (un fel de bomboane), alergam afară, mă întindeam în căruţa plină cu pârâng înflorit şi mă uitam la cer, închipuindu-mi cum arată marea... Adormeam şi tot o visam.

Acuma nănaşul era slăbit, abia de mai mergea, dar tot ne servea cu câte o turtişoară, mai mult irimic decât făină.

Îi cerea mamei permisiunea, şi, luându-mă de mână, îmi spunea:

– În pod trebuie să mai fie câte un cârcel de poamă, nuci şi perje... Da o să te poţi sui?...

– Da! răspundeam eu. În Siberia mă cățăram în nişte cedri înalți de nu li se vedea vârful!...

– Siberia, blestemata Siberie! ofta nănaşul.

Seara, pe cuptor, păream o furnică pe lângă acest marinar uriaş.

– Nănăşele, spune-mi ceva şi despre tata...

– Tata-tău, Dumnezeu să-l ierte, a fost un om de omenie, stimat de tot satul, şi eu nici acuma nu pot crede că un bărbat ca el a fost omorât... Înseamnă c-a trecut prin chinuri groaznice în lagărele celea din Ivdel... Când am primit la sovietul sătesc dispoziția câți să ridicăm şi ce categorii (gospodari, târgoveți, cuzişti, țărănişti, liberali, membri ai altor partide, primari), eu am vorbit primul la comitetul sărăcimii: primarul Ilie Vasiliev nu intră în aceste categorii; el nu face parte din niciun partid, speculant n-a fost... Iar c-a fost ales primar e şi vina noastră!... Țineți minte cum, cu trei ani în urmă, în 1938, îl rugam, în ograda bisericii, să ne fie primar?... El a refuzat de mai multe ori. S-a unit, numai pentru că satul Molovata l-a înfiat, l-a botezat, l-a ajutat să fie gospodar...

Primarul Ilie Vasiliev s-a avut de bine cu oamenii din sat... Doamne, ce vorbă adevărată! Acelaşi lucru l-a spus, peste ani, minunatul scriitor şi publicist Tudor Țopa în cartea sa *Molovata,* la pag. 26, bazându-se pe spusele unor martori ai acelor evenimente...„Aşa a fost", au zis cei de față, şi pe tatăl tău nu l-au înscris în listă. Dar în Ceruri îi Dumnezeu, iar pe pământ îi satana... O astfel de satană venise de la Odesa şi se cuibărise în Orhei: era groaza băştinaşilor, locotenentul de securitate Grigore Goldenberg. Când a aflat că Molovata nu a inclus primarul în listă, a venit personal cu maşina şi a adunat comitetul. Scoțând pistolul, a tras un foc în perete, răcnind:

– Кто защищает румынского примаря, его жену и его детей, шаг вперёд к стенке![1]

Toți au încremenit şi tăceau. Mă uitam la ordinul cu semnătura lui Goldenberg şi ştampila corespunzătoare... Totul era hotărât, fără noi.

---

[1] Cine-l apără pe primarul românilor, pe soția şi copiii lui, să treacă la perete!... (rus.)

Goldenberg a venit să ne învețe minte, să ne îngrozească, să ne batjocorească. „Товарищи! Молчание это знак согласия!... Ещё раз не выполните инструкцию, лично расстреляю!"...[1]. Şi cum a apărut vârtej, vârtej a dispărut.

— Ține minte, acest iuda v-a distrus familia... Acest iuda l-a omorât pe tatăl tău şi finul meu!...

Am început să plâng în hohote...

— Taci, Borea, istoria se răzbună!... Dumnezeu nu bate cu bățul: pe lumea asta faci bine şi ajungi rău, dar dacă faci rău, la bine să nu te aştepți...

Activiştii şi NKVD-iştii curățau satele, mai cu seamă Molovata, care era o localitate frumoasă, bogată, înconjurată de vii şi livezi, cu moşii mănoase şi oameni gospodari. Ei dădeau instrucțiuni, organizau şedințe cu comsomoliştii, cu comitetul sărăcimii, cu *drujinarii*; decorau şi promovau în posturi în funcție de numărul de „duşmani" turnați şi arestați. Prietenia dintre ei şi cozile de topor se cimenta.

Când a început războiul, activiştii au fugit ultimii după ce au dat foc, au aruncat în aer tot ce se putea, şi-au umplut valizele cu bogății (aur, nestemate, furate de la cei refugiați sau împuşcați, de la cei deportați)...

Fugeau cu trăsuri frumoase şi cai buni spre podul de la Dubăsari. Dar nu e cum vrea omul (mai ales că nu-i om), da cum vrea Domnul căci o „ştiucă nemțească" (avion de vânătoare) a făcut podul țăndări... Atunci ei au îndreptat caii spre satele unde aveau prieteni.

Un împuternicit de-al lui Goldenberg, cu caii înspumați, cu soția şi copiii speriați, a oprit brusc căruța la poarta unui prieten, cu care cotrobăise prin casele oamenilor...

— Ascultă, prietene!... Eu te-am ajutat, te-am făcut din sărăntoc împărat... Îți dau şi caii şi căruța, dar ajută-mă să trec Nistrul.

„Coada de topor" s-a gândit un pic. Prietenia nu mai era cea de altădată... Se gândea cum să-şi salveze pielea.

— Facem, tovarăşe împuternicit... Poftiți la luntre, că vin cu vâslele...

Eram numai urechi, cu răsuflarea întretăiată...

— Borea, tu dormi? m-a întrebat nănaşul.

— Nu, nu, am răspuns. Şi ce-a fost mai departe?...

---

[1] Tovarăşi! Tăcerea înseamnă acord!... Dacă nu executați ordinul, vă împuşc chiar eu!... (rus.)

— A fost o grozăvie... a continuat bătrânul. Aşteptam şi eu să văd ce se întâmpla între două canalii: un criminal evreu NKVD-ist şi un trădător mol vean activist. Evreul, însoţit de nevasta lui tânără, frumoasă, cu părul lung care se juca vântul blând al Nistrului, şi două fete cu pălării, ducea cu greu de geamantane pline. Mă miram cum de nu se desfac ca zămosul la soare. Activis comunist se tot mocoşea cu vâslele ca şarpele, se simţea că aşteaptă un mom potrivit... Creierul lui era sfredelit de hotărârea pe care avea s-o ia, de care depi dea salvarea propriei lui piei: dacă românii află că a colaborat cu comuniştii, pupă mă-sa rece şi popa îi cântă prohodul... Ca să cadă ca mâţa în picioare, luat următoarea decizie: pentru români, drept dovadă că evreul s-a înecat sui geamantanele; pentru ruşi, dacă vin, dovadă că l-a salvat sunt caii şi trăsura.

Trebuie să ştii, dragul meu: când un ticălos moldovean vede un geamanta plin cu aur, e mai hâtru decât un jidan... Luând vâslele, s-a grăbit spre luntre A ajutat-o pe doamnă să urce în luntre, i-a aşezat pe copii pe geamantane... Un însă îl neliniştea: din buzunarul evreului NKVD-ist se ieţea un revolver, pe car acesta tocmai îl netezea...

— Tovarăşe „împuternicit", i s-a adresat lingăul, pe la matcă sunt vârtejuri, şi luntrea se poate scufunda, de aceea bagajul trebuie legat, iar nevasta şi copiii să se ţină de frânghie, că Nistrul şagă nu ştie...

A legat geamantanele cu o frânghie, dând capetele acesteia soţiei şi copiilor. Totul era conform planului... Îl deranja doar pistolul din buzunar... Dar activistul s-a liniştit atunci când i-a înmânat vâslele.

— Eu voi sta la cârmă, ca să ocolesc vârtejurile, nevasta şi copiii să şadă la mijloc pe geamantane, iar dumneata ia cele două vâsle şi vâsleşte din răsputeri către malul opus, spre livada de meri...

Luntrea se mişca anevoie... Evreul, care nu ţinuse niciodată vâslele în mâini, se tot opintea, dar ele nu-l ascultau. Ba le scufunda prea tare şi ele ieşeau din furci, ba vâslea la suprafaţă, stropindu-i pe cei din luntre, ba şi mai rău: vâslea inegal şi barca a prins a se roti, schimbându-şi direcţia. Pe la mijlocul râului, curentul de apă a început brusc să ducă luntrea la vale... Vâslitul haotic nu mai avea niciun rost...

— Vâsleşte mai tare! Că-ţi vin în ajutor!!! a răcnit licheaua moldoveană şi s-a ridicat de la cârmă spre cel care vâslea din ultimele puteri. Ajuns la mijlocul bărcii, a sărit pe bord, răsturnând luntrea cu fundul în sus... Peste un timp, activistul împingea luntrea, înotând spre malul nostru...

— Nănăşele, dacă a înecat NKVD-istul, de ce i-a înecat şi pe nevasta şi copiii lui?... Ce vină aveau ei?...

— Este o vorbă biblică: „Păcatele părinţilor cad pe copii...". Stalin are legea lui. Ştii ruseşte...

— Da.

— Лес рубят, щепки летят[1]... Adică, dacă era împuşcat capul familiei, ca „duşman al poporului", trebuiau imediat împuşcaţi şi soţia, copiii, bunicii, fraţii şi surorile, toate rudele...

Când în dosare scrie c-a fost lichidat capul unei familii, înseamnă că de rând cu acesta au suferit încă cel puţin zece persoane. Şi dacă am adăuga la fiecare dintre dosarele NKVD-ului câte un zero...

Şi încă ceva, pentru câţiva NKVD-işti, ori KGB-işti, activişti şi comunişti, comsomolişti, au avut de suferit mii de oameni nevinovaţi... Până la venirea criminalilor comunişti, noi, basarabenii, trăiam frăţeşte, ne dădeam şi un sfat, şi un ban, şi o mână de ajutor... NKVD-istul Goldenberg, însă, alături de banda sa, a nimicit multe familii de basarabeni, ruşi, evrei, ucraineni.

Da tu, băieţele, dormi. La anişorii tăi, înainte de somn, trebuie să asculţi poveşti frumoase, lângă inima mamei, a tatei, a buneilor...

Eu însă nu puteam adormi, ascultam cu ochii deschişi cum se zvârcolea viforniţa, în ajun de Sfântul Vasile, ca să ajungă prin hogeag în hornul cald al cuptorului. Mă copleşeau o mulţime de întrebări, dar răspuns la ele nu aveam. La una dintre întrebările de atunci nu găsesc răspuns nici acum: de ce păcatele părinţilor cad pe copii?...

„Сын врага народа", adică „Недобитый кулацкий сын"[2] erau nişte stigmate cu care nu puteai fi admis la nicio instituţie de învăţământ, cu atât mai mult la Universitatea *Lomonosov* sau *Bauman* sau la şcoli de aviaţie superioară, de marină... Nu erai primit în comsomol, în partid, nu erai acceptat la funcţii înalte de stat. Chiar de răzbătea vreo personalitate, era persecutată, şantajată, i se provoca vreun atac de cord sau vreun accident. Noi şi noi mărturisiri ajungeau până la urechile mele, oamenii spuneau lucrurile deschis, chiar dacă vorbeau în şoaptă. Auzeam, pe unde în surdină, pe unde mai tare, adevărul despre revoluţie, colhozuri, război... despre unii conducători impostori, care, ca tâlharii, noaptea, împuşcau conducerea şi urcau ei pe tron...

---

[1] Cu iarba cea uscată arde şi cea verde... (rus.)

[2] Fiu de duşman al poporului ... fiu de culac încă nelichidat (rus.)

Părinții mei i-au cununat cândva și i-au pus la cale pe doi tineri frumoși, din viță de gospodari, pe Iosif și Maria Pârținică.

În 1946, după ce a fost demobilizat, Iosif ne ajuta cu ce putea. Uneori mă invita în ospeție. Luptase patru ani pe linia întâi a frontului și voiam să aflu cum a supraviețuit.

— Cum ai nimerit mata pe front cu rușii? îl întrebam eu.

— Nu de zile bune, îmi răspundea Iosif. M-au amăgit!...

— Cum te-au amăgit? nu mă lăsam eu.

— Iaca așa, m-au amăgit rușii și gata.

— D-apoi erai mare, cum te-au amăgit? insistam eu.

— După ce v-au arestat pe voi, *nacealnicii* sălbăticiseră: se repezeau, se întărâtau, bâzâiau ca un roi de albine când vine ursul... Pe mine m-au scos de corvoadă la Dubăsari cu boii, să duc mobila din sovietul sătesc: scaune, mese, dulapuri, covoare furate de la gospodari... N-am vrut să mă duc nici în ruptul capului, dar când un împuternicit a pus pistolul pe masă, am zis „Bine". În Dealul Pietrei am urcat dintr-o răsuflare, boii erau îngrijiți și, luând-o pe șleah la vale, am ajuns la pod. Atâta armată nu mai văzusem... Era lume de pe lume... Soldați pe jos, soldați călări, mașini, tunuri, tancuri...

Cu mare greu am reușit să trecem podul, după o unitate de pușcași, că au și apărut pe neașteptate două „știuci" nemțești. Zburau aproape de pământ, vedeam aviatorii... Și, în câteva minute, bombele aruncate au făcut podul praf, cu tot cu armată. Eu și împuternicitul mânam de-a sărita boii speriați, până când ne-a oprit o patrulă lângă un depozit.

— Разгружай к чёрту это барахло![1]

Și, într-o clipă, bunătate de mese, dulapuri, lăicere au ajuns în șanțul de lângă drum, iar carul, încărcat cu făină, crupe, pâine, își continuă drumul spre pădure... Un ofițer cu haine prăfuite, cu casca la ceafă, răcnea la cei din patrulă:

— Почему так поздно? Отдам под трибунал! Солдаты без обеда! Немедленно завалить быков и сварить обед!!![2]

Sărmanii mei boi au fost împușcați așa înjugați cum erau... Mi-au dat haine militare și am fost numit fochist la bucătărie. Am fiert boii cu mâna mea și am

---

[1] Descarcă dracului tot calabalâcul ăsta!... (rus.)

[2] De ce așa de târziu? Vă trimit la tribunal! Soldații au rămas fără prânz! Ucideți imediat boii și pregătiți prânzul! (rus.)

gustat numai o porție din ei... Mă gândeam să fug, dar spre seară bucătăria a pornit spre Odesa.

Bucătăria fugea prima. Ea e cel mai important lucru într-o armată! Fără cartuşe şi fără comandant, soldatul mai trăieşte, dar fără hrană se prăpădeşte... Şi aşa, bucătăria în avangardă şi grosul armatei după ea.

— D-apoi nemții nu vă încercuiau?

— Ne încercuiau ziua... Dar ei se jucau cu noi ca mâța cu şoarecele... Cântau la armonică şi strigau:

— Ruski kaput!

Noi tăceam, dar noaptea o şterpeleam...

— Cum? Vă retrăgeați fără lupte?

— Erau şi lupte, dar multă lume murea în zadar...

— La şcoală ni s-a spus c-a fost un ordin: „Nici un pas înapoi!...".

— Da, e adevărat! Ordinul l-am primit când eram pe râul Nipru. Comisarii, comandanții umblau prin tranşee, încurajau soldații şi spuneau cu voce tare o vorbă căreia nici azi nu-i înțeleg sensul: „Мосты сожжены"[1]. Ruşii ziceau că nemții nu-şi vor spăla niciodată cizmele în apa Niprului... De aceea, nu s-au adus pontoane, nu era nicio barcă, nicio scândură...

Nemții ne urmăreau din avioane, nimiceau toate întăriturile noastre, nu li se opunea nicio rezistență. Când a devenit clar că n-o să rezistăm şi că nemții o să ne arunce în Nipru, am început să căutăm în grabă mijloace... Ca de obicei, mai întâi a trecut bucătăria pe plute făcute din grinzile de la case.

— Da de ce ați trecut în primul rând bucătăria?

— Pentru că în afară de polonic şi topor, nu aveam cu ce să ne apărăm... Chiar dacă eram dotat cu o armă de calibrul 7,6 mm, cu baionetă lungă, de pe vremea împăratului, nu ştiam ce să fac cu ea, iar la bucătărie erau mulți ca mine...

Nu zăbavă, după noi au prins a se arunca în apă soldații. Înotau agățându-se de ramele de la ferestre, de uşi, de butulaci... Aviația împroşca cu plumb, nemții împuşcau de pe mal... şi nu aveam nicio scăpare... Apa ceea a înghițit mult norod...

— Şi până unde v-ați retras cu bucătăria ceea salvatoare? am zâmbit eu.

— Nu râde, în adevăr a fost salvatoare. Nemții băteau în direcția celor care trăgeau. Noi însă nu împuşcam, fierbeam caşă, şi nemților nu le păsa de noi...

---

[1] *Podurile sunt arse! (rus.)*

Ne-am retras departe, tocmai la Volga, la Stalingrad. Acolo nu mai era nevoie de bucătărie de campanie.

— De ce, doar trebuia mâncare? am zis eu.

— Acolo era ceva de necrezut: pâine albă, biscuiți, lapte condensat, ouă-praf, conserve de carne de vită, de porc, de pasăre, cafea, cacao, vodcă, multă vodcă, cutii cu dulciuri... Se spunea că toate veneau din America, precum şi echipamentul pentru soldați, îmbrăcămintea, încălțămintea...

Da ce tehnică nou-nouță era! Nici nu ne venea a crede: în loc de camionete ori de ZIS-5, alimentat cu... lemn brichetat, aici erau *studebakere* cu trei punți, cu lansatoare de rachete Katiuşa: *Ford-6*, *Ford-8*, cu 6 şi 8 cilindri, care remorcau tunuri grele, maşini cu două punți *Villis*, pentru comandanți, motociclete *Harley Davidson*, pentru transmisionişti, avioane de bombardament şi desant *Douglas*.

Au apărut comandanți noi, mai în vârstă şi mai experimentați. Se spunea că au fost aduşi din lagăre, ca să pregătească operațiunile... La vederea acestei forțe, Paulus se va preda... Şi aşa a fost... Ardea pământul...

— Da cum de-ai rămas viu şi fără răni?

— Dumnezeu m-a păzit...

— N-ai împuşcat niciun neamț?

— Nu ştiu, poate din întâmplare... Dar să ochesc în capul lui, n-am ochit niciodată...

— Aşa făceau toți?

— Siberienii îi băteau tare... Era o normă: trei nemți — o decorație.

— Şi reuşeau?

— Unii da... Dar mulți au fost luați la țintă şi, când ridica cineva capul a doua oară, cădea şi nu mai vedea medalia...

Abia peste zeci de ani, citind memoriile despre Stalingrad, m-am convins că ajutorul american — în tehnică şi alimente — a stricat tot planul nemților.

Feldmareşalul Paulus, ştiind că rezervele armatei roşii s-au epuizat, raioanele cu cereale erau blocate, iar comandanții profesionişti putrezesc prin lagăre, n-a luat în calcul că americanii le pot întinde ruşilor o mână de ajutor.

De aceea, când sovieticii au apărut cu tehnică americană de luptă, nemții au cedat.

Ocupanții comuniști ne-au adus la canibalism

În timpul foametei, oamenii mureau cu sutele. Nu avea cine-i îngropa și câinii sfâșiau cadavrele din cimitir, pentru că unii morți erau acoperiți numai cu o lopată-două de țărână.

Criminalii comuniști au provocat în mod special foametea pentru a-i omorî pe băștinași și a-i înlocui cu canaliile care susțineau regimul.

Au mai fost și până atunci ani secetoși, dar niciodată nu s-a ajuns la canibalism. Țăranii au fost forțați să achite tocmai trei cote obligatorii de cereale: vara, toamna și iarna... În poduri nu a fost lăsat niciun grăunte...

Bunele noastre rude îi mai puneau mamei din când în când în desagi câte o strachină de făină, vreo două cu grăunțe, fasole, linte și câte o turtă de macuh.

Dacă făcea mama vreo fiertură, număram câte grăunțe sau fasole ne vor reveni la fiecare și, Doamne ferește, să mănânci bobul ori fasolea altuia... Le numărai, luându-le cu lingura pe câte una...

Oamenii mureau încet, tăcuți...

Într-o zi, venind de la școală, am avut nenorocul să văd, împreună cu prietenii mei, Gheorghe Tricolici și Grișa Sărătăucă, o crimă groaznică... Din tinda babei Macrina Oscoli milițienii scoteau o covată din care atârnau cosițele însângerate ale unei fetițe, mânuțele și piciorușele ei... În urma ei, milițienii împingeau o bătrână cu mâinile legate, părul despletit, ochii holbați. Arăta îngrozitor, ca ieșită din minți: devenise canibală!

Oamenii povesteau că, înainte de Crăciun, feciorul ei — tatăl fetiței — plecase în Polonia după cartofi, sfeclă, secară... Peste un timp, văzând că nu se mai întoarce, nevastă-sa a mai luat din casă niște prosoape, fețe de masă, lăicerașe și s-a dus să-și caute bărbatul (se povestea că bande întregi vânau oamenii de pe acoperișurile vagoanelor, prefăcându-i apoi în cârnați). Câteva săptămâni la rând baba și nepoțica au tot înghețat în casă, mâncând întâi piele de opinci, apoi piele de cojoc, apoi mâța și mâțișorii... Apoi bătrâna și-a ieșit din minți și, noaptea, a luat toporul și a crăpat capul nepoțelei, punând bucăți din ea la fiert și mâncându-le. Când a venit miliția, i-a luat carnea din mână...

Eu mai mergeam din când în când la școală, unde prietenul meu Victor Motan, cu care stăteam într-o bancă, îmi dădea câte un pumn de semințe de floarea-soarelui... Odată, primăvara, întorcându-mă de la ore, am găsit-o pe mama plângând pe cuptor — era de nerecunoscut, umflată de foame!... Sărmana, buna mea mamă și fărâmiturile ni le dădea nouă...

— Nu plânge, mamă, am şoptit şi am început să plâng şi eu...

— Ascultă, dragul meu... Şi te rog să mă asculţi măcar o dată... că toată nădejdea e în tine. Au fost de la sovietul sătesc şi m-au ameninţat că dacă n-oi semăna câte o jumătate de desetină cu grâu arnăut de vară şi orz, au să ne ducă iar în Siberia... Iaca, au lăsat şi sămânţă...

Mama îşi trăgea cu greu sufletul şi a continuat:

— Doamne fereşte, Borea, să mănânci vreo boabă... L-au otrăvit... Du-te la bunelul, el o să te înveţe a semăna...

În dimineaţa următoare, sculându-mă cu noaptea în cap, am scos vaca din casă şi m-am dus cu ea la bunelul Vasile. Vaca lui era lângă car.

— Bună dimineaţa, bunele!

— Bună să-ţi fie inima, mi-a răspuns el, îndemnându-mă să înjug vacile, după cum mă învăţase. Pune în căruţă tânjala, boroana, părângul care le place vacilor şi traista cu mămăliguţă, care-ţi place ţie... Să boroneşti cum ţi-am spus! Înainte de semănat, să-ţi faci semnul crucii şi să spui „Doamne ajută"... Mână... Într-un ceas bun!...

Ajuns la ogorul cu ciocleji rămaşi încă din anul trecut, am dejugat vacile... Mi-am pus traista în gât şi hai la semănat: o mână în dreapta — un pas, o mână în stânga — un pas. Împrăştiam grâul, apoi orzul.

După ce am terminat de semănat, am dat boroana jos. Era grea pentru cei cincisprezece ani ai mei şi tare periculos: de-o scăpai peste picioare, vai de ele! Boroana de tânjală, tânjala de jug, jugul de gâtul vacilor, vacile de curmeiul meu şi hai la boronit. Am boronit de-a lungul, am boronit de-a curmezişul... Vacile mergeau din ce în ce şi mai greu, una era gata-gata să fete...

Le-am dejugat, le-am dat părâng şi voiam să mai boronesc încă o dată, după un răgaz de odihnă. Dar nu-i nimic mai dulce decât somnul! Pe iarbă, la umbră, sub car, somnul m-a furat într-o clipă, îmbătându-mă cu vise fantastice: visam cum ogorul semănat de mine îşi legăna spicele în bătaia vântului, visam cum am secerat, am treierat, am adunat şi am cărat roada acasă... Visam cum a fiert mama o colivă din grâu, a aşezat-o pe un blid mare şi eu îl chemam pe tata să guste din roada mea: „Tată, vino mai repede, că eu te aştept demult...". Şi glasul lui răsuna ca un ecou de sub pământ: „Nu pot, dragul meu... Nu pot... nu! Nu!... Nu!!!...".

Am deschis ochii... Vaca noastră, culcată, mugea cu capul întins pe pământ, Mu-u-u! Mu-u-u-u! Am sărit ca ars! Soarele cobora spre chindii, în jur nici ţipenie de om! Am smuls repede nişte buruieni, dar Joiana nici nu le atingea...

M-am aşezat atunci alături pe proţap şi am început să plâng. Nu ştiam ce să fac... Mă uitam la ea şi-mi tremura inima: dar foarte repede am văzut cum ieşeau din burta ei două copite mici şi sclipitor de albe, apoi botişorul şi, în sfârşit, viţeluşul întreg — ud, plăpând şi ţintat în frunte. Vaca a început să-l lingă... Mă miram cum de acest animăluţ, care abia de se ţinea pe picioare, nu încurca nimic: s-a mişcat drept spre uger, sugând laptele dătător de viaţă. Scena era atât de gingaşă, frumoasă, triumfată, încât nu-mi puteam lua ochii.

Uitasem de tânjală, de boroană... Un singur lucru mă chinuia: cum să ajung acasă! Era departe, trebuia să ajung sub deal la drumul cel lung, să urc În Deal la Cruce, să trec Dealul Morilor şi să cobor în valea Nistrului.

Drumul era prea lung pentru un viţeluş abia fătat. Am tras pomostina carului şi am pus pe ea viţelul. Dar nu-mi ajungeau puteri s-o împing la loc, cu tot cu viţeluş. Până la urmă, am găsit o soluţie. Cum viţelul stătea lângă loitră, m-am gândit că dacă aş scoate loitra, l-aş putea rostogoli în car... Zis şi făcut. Văzându-l în car, l-am legat cu frânghia de pomostină, am pus loitra la loc şi, îndemnând vacile, am pornit spre casă.

Bunicul mă aştepta la poartă. M-a lăudat pentru ispravă:

— Ai, măi Borea, glagorie!... Păcat că nu-i tat-to să te vadă...

Laptele avea să ne salveze, dar ştiam că trebuie să-l mâncăm cu măsură, pentru că eram slăbiţi. Erau cazuri când, după o perioadă lungă de mâncat puţin, oamenii exagerau în lăcomie şi organismul nu le mai rezista... Aşa s-a întâmplat şi cu unchiul Dumitru. S-a prăpădit, săracul.

Bucuria, însă, ne-a fost scurtă: curând ne-a venit *cota* şi pe lapte. Îl duceam zilnic la separatorul de la *punct*. Se apropia cea mai groaznică perioadă a anului 1947...

Un pod plin cu pâine

Atunci când ultima fărâmitură de pâine veche se termina, iar cea nouă se cocea încă, oamenii treceau prin cele mai grele cumpene. Era păcat să mori după ce ai îndurat atâtea chinuri o iarnă întreagă. Pentru a se salva, oamenii se apucau şi de un pai: păşteau lobodă, mâncau scoici, otrăvindu-se şi grăbindu-şi moartea. Cei umflaţi de foame nu mai aveau puteri să meargă, se târau pe brânci...

Nu mai mergeam la şcoală. Porăiam prin curte. Scoteam vaca din casă, o adăpam, o hrăneam, mă culcam lângă ea când rumega.

Stăteam ore întregi, uitându-mă la cerul albastru fără niciun nor şi la zborul rândunelelor, ce aduceau de la Nistru nămol pentru căsuţele lor...

Odată, însă, mi-a atras atenţia un stol de vrăbii, care zburau haotic, tulburând liniştea, de parcă se certau, de parcă aveau nuntă. Se roteau valvârtej şi risipeau ceva în jur... M-am apropiat: erau coji de floarea-soarelui. În dosul casei, sub streaşina de lut, era o gaură cât un ou de găină. Când m-am uitat, capul a început să mi se învârte cum i se învârtea şi lui Ali Baba când a văzut grămezile de aur. Dădusem de nişte grămezi mai scumpe ca aurul... Scumpe ca apa în deşertul Sahara, scumpe ca viaţa însăşi. Erau trei grămezi: una de porumb, alta de grâu şi alta de floarea-soarelui. Le vedeam, dar nu puteam lua nimic prin gaura cea mică. Eram în situaţia omului care se îneacă, fiindcă nu poate ajunge la scândura ce stă la o palmă de el! E îngrozitor ca un copil să moară de foame, pentru că nu ajunge cu o şchioapă la podul încărcat cu pâine...

Capul mi se învârtea, inima mi se zbătea ca o păsărică pe care o desparte de libertate doar sticla unui geam. Durerea mea era dublată şi de faptul că acest pod plin cu pâine era podul în care mă urcam mereu, de mic copil, coborând din el, pe scară, struguri, prune, nuci, pere... Acum, aici era stăpân un străin: directorul şcolii, Lazăr Davidovici Canţer. La dânsul era scara, la dânsul lacătul de la oblon, la dânsul cheile.

Casele construite pe povârnişuri au însă streaşina din faţă înaltă, iar din spate — joasă, de aceea îmi venea uşor să privesc la averea din pod.

Mă uitam ca vulpea la strugurii pe care nu-i poate ajunge. Îmi părea că însuşi Dumnezeu m-a trimis la această gaură, aşa cum l-a îndreptat pe Noe spre muntele Ararat, să salveze viaţa pe pământ.

Am intrat în casă şi am scos de după horn o lingură de aluminiu, adusă din Rusia. Am smuls apoi un stuf din streaşina şurii şi, legând lingura la capăt, am meşterit un fel de unealtă cu coada lungă ca polonicul lui Flămânzilă. Vâram lingura prin gaură, o înfigeam în grămada cu seminţe de floarea-soarelui şi, încărcată, o trăgeam înapoi... şi tot aşa până mi-am umplut buzunarul...

Când am ajuns acasă şi am descărcat pe cuptor un buzunar de seminţe, bucuria alor mei a fost de nedescris! Am împărţit seminţele în cinci grămăjoare, cum se trag bobii la ghicit. Număram fiecare sămânţă şi, ca totdeauna, mama ne lăsa partea ei, doar să ştie că vom supravieţui.

Draga mea surioară nu voia să creadă că podul casei noastre adăposteşte o asemenea bogăţie şi mă întreba:

— Borea, de unde are Lazăr Davidovici atâta pâine? Că n-am văzut niciodată vreun evreu prăşind cu sapa.

— Cine împarte, parte-şi face, am repetat eu o vorbă pe care o auzisem la şcoală. Spuneam asta în cunoştinţă de cauză. Observam că atunci când strângeau impozite, activiştii, ca şobolanii, ca ţistarii, îşi făceau muşuroaie în poduri şi căsoaie. Şi statul îi încuraja să fure, să jupoaie ţăranii. Toţi aveau acelaşi scop, aceleaşi planuri.

În fiecare zi, după ce Lazăr Davidovici pleca la şcoală, la primărie, la adunări, iar tânăra lui soţie (a doua) ieşea la plimbare, eu puneam lingura în funcţiune. Aventura mea a durat cam o săptămână. Apoi, ori că m-a auzit cineva din casă, ori că se prea lărgise gaura prin care scoteam seminţe, dar m-am trezit cu o scândură bătută la pod, încât nu că să iau, nici să privesc la seminţe nu puteam...

M-am dus să aleg spice de orz pârpâlit. Le aduceam acasă, le puneam pe acoperiş la soare, aşteptam vreo două-trei zile să se coacă şi când se coceau, din bob rămânea o aţişoară subţire. Le dădeam la râşniţă şi fierbeam din crupe un fel de cir (aşa îi ziceam terciului celuia subţire ca apa), verzui, cu gust amărui, pe care-l mâncam. Eram şi eu slăbit... Stăteam din zori şi până în seară culcat pe nişte ogrinji în două cu paie, neştiind dacă-s viu sau mort. Eram numai piele şi oase.

Tânăra soţie a lui Lazăr Davidovici şi-a adus de la Chişinău unicul fecior, pe care îl chema tot Borea. Ca soţiei şi feciorului să nu le fie trist la ţară, evreul le-a cumpărat un aparat de radio *Rodina-47* cu baterii. Din vârful casei şi până în vârful unui prăsad, altoit încă de tata, era întinsă o sârmă, de la care cobora un fir ce dispărea în casă. Pe geamul deschis se auzeau cântece şi vorbe ruseşti. Cunoşteam vocea tremurătoare a cântăreţei Lidia Ruslanova:

„Ах валенки, валенки,
Не подшиты, стареньки"...[1].

(În Siberia o ascultam de pe o placă de patefon). Ştirile erau prezentate de Iuri Levitan, unele informaţii fiind chiar de necrezut: „Говорит Москва! В освобождённом восточном Берлине комендант города, генерал-лейтенант Колесников, лично проверяет, чтобы немецкие дети получали ежедневно пол-литра молока и белый хлеб с маслом"[2].

---

[1] Ah, pâslarii mei, pâslari, / V-aţi muiat, nu mai sunteţi tari... (rus.)

[2] Aici Moscova! Suntem informaţi că în Berlinul de Est, comandantul oraşului, general-locotenentul Kolesnikov, controlează personal dacă toţi copiii germani primesc zilnic câte jumătate de litru de lapte şi pâine albă cu unt (rus.)

Mi se desfăcea capul: cum aşa?... Eu, Borea, feciorul lui Ilie Vasiliev, care în viața lui a cultivat cereale (în dosarul tatei era scris „хлебороб")[1] şi care n-a insultat, n-a împuşcat niciun rus, azi cetățean şi şcolar sovietic, mor de foame... Pe când Hans, cetățean german, feciorul lui Guterman, care a omorât ruşi, azi primeşte *personal* lapte, unt şi pâine albă... Deci, pe copiii lui Hitler Stalin îi hrăneşte, iar pe ai săi îi nimiceşte... Abia peste mai mulți ani am înțeles de ce Stalin şi banda sa de comunişti îşi nimiceau propriul popor şi cărau produsele alimentare în RDG, Cehoslovacia, Ungaria, China, Coreea, Cuba, Chile... Conducătorii acestor țări erau fideli Moscovei. După cortina de fier din URSS, crimele comuniste nu se vedeau, iar dacă popoarele „eliberate" n-ar fi fost hrănite, s-ar fi răsculat şi ar fi răsturnat regimul. De aceea, URSS căuta să le domine pe orice căi.

Grânele au prins a se coace, dar oamenii nu mai aveau puteri, nu mai puteau aştepta, mureau cu nemiluita... Seara aduceam cu greu vaca în casă, dar şi mai greu o scoteam dimineața. După ce o hrăneam, şedeam culcat toată ziua... Noul meu vecin, Borea, se sătura, pesemne, de ascultat radioul şi alerga afară. Era un băiețel drăguț, bine îmbrăcat, cu ciorapi albi şi ghete cafenii. După privirile sale curioase, cercetătoare, se vedea că e cult şi educat. Pentru că nu avea cu cine să se joace, s-a apropiat de mine:

– Здраствуйте![2]

– Здраствуй, «Мужичок с ноготок»[3], am răspuns eu zâmbind.

– Можно я сяду на солому?[4]

– Конечно[5], am răspuns eu, făcându-i loc.

– А как вас зовут?[6]

– Меня Боря![7]

– И меня Боря![8], a zis băiețelul, surprins de parcă întâlnea un prieten. Dar de ce m-ați numit „Mujiciok s nogotok"?

---

[1] Agricultor (rus.)

[2] Bună ziua! (rus.)

[3] Bună, Băiețel-Degețel! (rus.)

[4] Pot să stau şi eu pe paie? (rus.)

[5] Desigur (rus.)

[6] Dar cum vă numiți? (rus.)

[7] Eu sunt Borea!... (rus.)

[8] Şi eu sunt Borea!... (rus.)

– De aceea că... pe când eram şi eu mic şi umblam la şcoală în Siberia, am învăţat o poezie despre un băieţel isteţ, care se credea bărbat, şi tu semeni mult cu el.

– Расскажи это стихотворение...[1]

Однажды в студённую, зимнюю пору,
Я из лесу вышел, был сильный мороз...

Prietenia noastră s-a legat mai ales după ce i-am făcut un ţuruiac.

S-a dus acasă, i l-a arătat şi maică-si, apoi s-a întors, rugându-mă să-l învăţ să facă şi el ţuruiece.

– Te învăţ, Borea, dar să-l termin mai întâi pe acesta.

– Şi ce mai trebuie?...

– E nevoie de o hrincă de pâine, să-i fac o bombicică, dacă vrei să tremure ca la miliţieni (mi-am adus aminte de şmecheriile ţiganului când păşteam vaca)...

– Acuşi, mi-a răspuns băieţelul din fugă şi a dispărut în casă...

Când a apărut: ţinea în mână o hrincă mare de pâine albă. Mă uitam şi-mi părea că e păcat să te atingi de ea (de la 13 iunie 1941, timp de şapte ani, aşa pâine nu că să mănânc, dar nici de văzut nu văzusem).

– Borea, o să ajungă pentru un ţuruiac?...

– Da, Borea, da, am răspuns eu cu glas tremurător.

– Hai, fă bombicele, mă grăbea băieţelul.

– Amuş...

Muşcam o gură de pâine şi, după ce o rumegam, luam de pe limbă o fărâmitură în mână şi tot aşa până o terminam, iar fărâmitura o prefăceam într-un cocoloş pe care îl puneam pe-o frunză şi-l lăsam la soare, să se usuce.

Aşa am mâncat toată pâinea, lăsând la soare câteva cocolaşe. După aceea ne-am dus în grădină, am tăiat o creangă de salcie şi i-am dat-o s-o ducă, iar eu am strâns pe neobservate câţiva sâmburi de cireşe de anul trecut. Deşi îl învăţam pe prietenul meu Borea cum să meşterească ţuruiece, bombicele în ţuruiac băgam numai eu...

Doseam în mână cocoloşul de pâine şi în locul lui băgam un sâmbure în ţuruiac... Când nu mai aveam cu ce să-l distrez, meşteream împreună căruţioare de adus buruieni la vacă. La început lucrurile mergeau bine, mâncam câte-o hrincă-două pe zi, le lăsam şi mamei, şi surorilor. Dar soţia directorului

[1] Spune-mi-o te rog... (rus.)

observase şmecheria mea şi nu-i mai dădea pâine lui Borea. Doar în momentele „critice" mai căpătam câte ceva.

— Borea! Eu mor fără pâine! ziceam şi mă răsturnam pe paie.

— Stai! Nu muri!... Am să plâng până mama o să-mi dea voie să mănânc afară în curte...

Şi-mi aducea... Îi sunt recunoscător pentru asta, aş vrea să-i mulţumesc şi pe această cale (Lazăr Davidovici a lucrat în Peresecina, Orhei, iar Borea, prietenul meu, în Chişinău).

Leşinând de foame pe-o margine de drum

Chiar dacă eram slab, trebuia să mă duc pe deal să pasc vaca, pentru că şi ea era numai piele şi oase. Mama îmi punea în trăistuţă o turtă coaptă pe plită, din frunze de agud, stevie sau lobodă amestecate cu câteva seminţe de struguri râşnite, la care mai adăuga o fărâmă de macuh.

Îmi punea mama şi o sticlă de lapte. Păşteam vaca pe malul Nistrului, pe la Stârlaru, pe la Râpa lui moş Achiorci, pe la Vadul Rohiului, împreună cu prietenii mei Grişa Şărătăucă, Gheorghe Tricolici, Coliţă Şveşnic...

Laptele îl beam de dimineaţă şi la amiază turta de buruieni n-avea niciun saţ. Mi-era tare foame... Împreună cu băieţii, am hotărât să coacem nişte baboi şi peştele-ţiganului, dar am prins puţini. Ne-am zis atunci să mâncăm scoici — în acel an erau nemaipomenit de multe.

Le-am scos conţinutul, le-am copt şi le-am înfulecat în două cu cenuşă. Eu am mâncat mult şi lacom... Mi s-a făcut rău, mă durea capul, stomacul, vomitam... Soarele apunea, iar eu mergeam cu mare greu, legănându-mă, din urma prietenilor. La un moment dat, mi s-a făcut galben-galben înaintea ochilor... Am căzut în cărare, neajungând la drum. Picasem ca un distrofic, mort...

Înnoptase deja când vaca noastră a intrat în ogradă, târând frânghia pe pământ. Un băieţel din mahala a strigat la poartă:

— Lele Mărioară! Lele Mărioară!... Borea o murit, o murit la Vadul Rohiului...

— Doamne! Doamne! Numai nu asta!... Ia-mă pe mine, Doamne, da lasă-mi copilaşii! bocea mama.

Fără să mai lase viţelul să sugă, fără să mulgă vaca, din ugerul căreia picura laptele, ea a înjugat-o în grabă şi a pornit spre vad.

— Hai, Joiană! Hai mai repede!... Borea n-a murit! El a slăbit, a leşinat de foame!... Mai leşina şi în Siberia, că şi acolo, mititelul, a tras foame.

Ajungând la vad, a început să mă strige:

— Borea-a-a-a-a! Mama a venit!... Vin la mamaaaaa!... Răspunde!...

Stânca Roghi dubla chemarea, ca pe un ecou îndepărtat. Auzeam scârţâitul căruciorului meşterit de mine, auzeam chemarea mamei, plânsul ei disperat... Auzeam, dar nu aveam putere să mă ridic, nu aveam putere să deschid ochii... Buzele mele uscate se mişcau, dar nu răspundeau. Îmi era teamă că va trece căruciorul pe lângă mine şi mama, în miez de noapte, nu mă va vedea. Stăteam leşinat în cărare, la un pas de drumul mare. Căruciorul se apropia, era de acum alături: „Boreaaaaa!... Boreaaaa!"... răsuna ecoul din stâncă. Deodată, carul s-a oprit... Se făcuse linişte. „Muuu!"... am auzit ca prin vis mugetul Joienei, ca atunci, la semănat... Mama a coborât şi, văzându-mă nemişcat, la pământ, m-a cuprins cu mâinile ei calde...

— Amuş te duce mama în cărucior, te încălzeşte mama, slavă Domnului că te-am găsit viu!... Hai, Joienica, să sugă viţelul, să hrănesc şi băiatul...

Am fugit de acasă...

A doua zi, mama m-a dus cu greu la punctul medical. Diagnosticul: *distrofie*. Dar nu m-au pus în porţie, eram copil de „duşman al poporului"... Primeau porţie numai cei trimişi de comitetul sărăcimii. Am înţeles că de acest stigmat nu voi scăpa toată viaţa...

Se pârguiseră grânele şi oamenii au prins a se înfiripa. Se coceau cireşele, apoi caisele, harbujii, zămoşii, urmau păpuşoii copţi şi fierţi, strugurii, nucile — satul revenea la viaţă. Criminalii comunişti ne-au batjocorit, au încercat să ne nimicească, dar neamul a supravieţuit!

A dat Dumnezeu ploaie şi s-a făcut pâinea şi pe pietre. A rodit orzul zgâriat cu boroana, a rodit păpuşoiul pus cu sapa, a rodit via necurăţată, nelegată. Dar n-au apucat bine bieţii ţărani să guste din pâinea cea nouă, că ocupanţii comunişti, împreună cu golanii din sovietul sătesc, s-au pus iarăşi pe „treabă". Pândeau oamenii când treierau şi încărcau cotele obligatorii în saci mari direct de pe fătare, lăsându-le ţăranilor pleava şi paiele. Munca din luna lui Cuptor părea acum şi mai istovitoare, mai ales că eram secătuiţi de pe urma foamei.

Mama, Nadia şi cu mine seceram, legam snopii, apoi îi încărcam şi, înjugând vaca, îi căram în harman, după care îi îmblăteam cu un lanţug şi seara aduceam totul acasă. Ajungeam istoviţi şi noi, şi vaca...

— Borea! a zis într-o seară mama, dejugă şi du-te de adapă vaca la Nistru!

— Nu mă duc!

— De ce, dragul mamei?...

— Nistrul a scăzut şi trebuie să mergi prin glod până la genunchi, da tălpile mele-s numai răni de la ciulinii şi ţepii de pe mirişte...

— D-apoi ce să fac eu?

— Las' să se ducă Nadia!

— Nadia trage la râşniţă să facem frecăţei cu lapte.

— Da eu nu mă duc, oi mânca lapte fără frecăţei.

— Ai să te duci, a ridicat mama vocea, punând mâna pe o vargă...

Ştiam explicaţia: „Unde dă mama, creşte", de aceea am rupt-o de fugă...

— Vii tu la mâncare! am auzit din urmă glasul necăjit al mamei...

Înnopta... Mergeam flămând, obosit, încotro vedeam cu ochii. Regretam că am necăjit-o pe buna mea mamă, dar, ştiind ce mă aşteaptă, nu mai puteam da înapoi... Şi m-am pomenit la harbuzărie, în coliba bunicului Vasile. Mi-am amintit de vremurile de „aur", când păzeam harbujii tatei, şi am uitat de necazuri. Luna plutea pe cerul senin de vară şi lumina harbujii sticloşi şi zămoşii crăpăcioşi. Ospătam harbuji într-ales şi zămoşi înecăcioşi şi dulci ca mierea...

Tot ogorul era al meu, şi coliba tot a mea, Basarabia — şi ea!

M-am trezit când soarele era sus pe cer, iar aşternutul din paie era plin cu apă: nici ţipenie de om. În jur — linişte de-ţi ţiuiau urechile. Nu mă mai ademeneau nici harbujii mustoşi, nici zămoşii care se desfăceau la soare...

Nu voiam decât o bucată de pâine cu sare... Am stat aşa toată ziulica. Foamea mă dobora. Sfinte cuvinte a spus geniul poveştilor româneşti, bădiţa Ion Creangă... Şi m-am pornit pe de-a dreptul spre nucii din marginea ogoarelor. Mâncam miez de nucă crud şi păpuşoi pârpâliţi la foc. Când am adormit, visam friptură, iar maţele îmi ghiorăiau de verzătură...

Dimineaţa, uitându-mă în zare, l-am văzut venind spre harbuzărie pe colegul meu de clasă, Victor Motan. Mergea alene, căscând gura pe dealuri, de parcă nici nu mă vedea. De unde să ştie el că eu două zile n-am pus în gură nicio fărâmitură...

— Noroc, Borea! a făcut Victor cu glas de om sătul.

— Noroc, vecinule! am spus eu cu glas de copil rătăcit.

— Da ce faci aici?

– M-a trimis mama să păzesc harbujii...

– Da de ce eşti aşa necăjit?...

– Îl ştii pe câinele meu, Leuţ?...

– Îl ştiu...

– Apoi că deloc nu-i... Leuţ, da-i javră împuţită!

– De ce zici aşa?

– Pentru că m-am dus după nuci şi l-am lăsat să păzească harbujii...

– Ei, şi?

– Ei, şi, ei, şi!... În loc să păzească coliba, mi-a mâncat măliga!...

– Ha-ha, a început să râdă Victor. Mare lucru... un boţ de măligă!...

– Îi mare, l-am contrazis eu. De două zile n-am pus nimic în gură, nu tocmai un boţ!...

– Nu-i nimic, Borea, trăim... Iată, mi-a învelit mama în zolnic câte ceva.

Când l-a desfăcut, am văzut o felie mare de pâine şi o costiţă de miel (era unul la părinţi şi cea mai bună bucăţică lui îi revenea). Le-a împărţit cu mine şi am mesit. După care am adus o harbuzoaică albă cu miezul roşu, dulce-dulce... Mânca mai mult el, mie îmi trecuse pofta de harbuji. L-am ajutat apoi să adune zămoşii crăpaţi şi, la despărţire, i-am zis:

– Victor, poate mai vii şi mâine, că zămoşii crapă pe arşiţa asta?...

– Nu, Borea, mâine mama e scoasă de corvoadă cu *postavka*...

N-a venit, şi peste o zi m-a apucat pântecăria. Stăteam mai mult afară decât în colibă... Şi pentru că, vorba ceea, „Capra nu merge de bună voie la târg", aşa şi eu mă întorceam de nevoie acasă. Era înspre seară, dar mama, Nadia şi Valia mai zăboveau în harman... Am pus scara în tindă la oblon, am urcat, după care am tras-o în pod, unde m-am şi ascuns... Seara, mama le-a chemat pe surorile mele la mâncare în tindă, unde era masa pe care strălucea o strachină mare de lut, plină cu lapte, şi o măliguţă... Surorile mele mâncau, iar mama le vorbea cu jale.

– Iaca, au trecut trei zile... Întreb pe la vecini, am fost la Oxentia, la finul Grigore Pahomi, dar nimeni nu l-a văzut... Eu îs vinovată... Nu trebuia să iau varga!... Borea!... Unde eşti?... Mama te iartă!...

– Îs aici, mamă! am răspuns eu plângând... De-amu o să mă duc cu vaca...

– Vino, dragul meu, că te prind eu, a zis mama, întinzând mâinile spre pod.

– Dacă eu am scară, am zis, prinzând la curaj.

Lucram din zori şi până-n noapte să putem da *postavka*...

Oamenii erau îngroziți de modul ciudat în care tifosul ce a bântuit Basarabia exact după „eliberarea" din 1944, a dus în mormânt peste 250.000 de suflete. După ce comuniștii au distrus prin foamete organizată (anume în Basarabia) încă vreo 300.000 de vieți omenești, locuitorii satelor se temeau și de umbra lor. De altfel, în România, Ucraina, Polonia... în 1946-1947 n-a fost foamete.

Puhoaie de militari se cuibăreau aici, uitând de unde au venit, uitând de matușca-Rusie. VOENKOM, RAISPOLKOM, MVD, NKGB, RAIPOTREBSOIUZ, PROFSOIUZ, DOSAAF, RAIKOM PARTII, VLKSM, RONO... — toate instituțiile și organizațiile erau conduse de „eliberatori". Toți erau străini, care nu ne cunoșteau limba. Țăranii Basarabiei aveau nevoie de traducător, ca să poată să comunice cu ei. Documentele se scriau în limba rusă, chitanțele pentru pâinea furată de comuniști — tot în limba rusă.

Cotele obligatorii către stat, impuse de sovietici, nu numai că erau peste măsură de împovărătoare, unele pur și simplu erau prostești, stabilite de oameni tâmpiți. De pildă, dacă aveai o vacă, dădeai 100 de litri de lapte, dacă aveai două vaci, dădeai... 300 de litri, dacă aveai oi, dădeai lapte, iar dacă aveai capră, dădeai... lână.

În afară de cote obligatorii, impozite, corvezi, țăranii erau impuși să ajute statul cu așa-zisul ZAIOM,[1] de fapt, un fel de jaf ziua-n amiaza mare... Bunicul meu Vasile, născut în 1865, la cei optzeci de ani ai lui, era obligat să împrumute statului criminal, pentru o perioadă de douăzeci și cinci de ani, bani gheață. Desigur, nu a mai trăit anii ăștia, dar de bani l-au jefuit...

Am fost alungați definitiv din casă

Peste un an și jumătate, în vara lui 1948, când abia-abia ne-am venit în fire după foametea îngrozitoare, fiarele comuniste s-au năpustit din nou asupra noastră, ne-au deschiaburit din nou, dându-ne a doua oară afară din casă... De data acesta însă nu pentru că eram gospodari, ci pentru că noile autorități din sat nu aveau unde amplasa sediul cârmuirii colhozului, care purta numele comunistului-ucigaș Lazăr Moiseevici Kaganovici. Ne-au luat-o în 1948 și nu ne-au dat-o înapoi timp îndelungat. Dar mai este Dumnezeu... În 2007, în pofida verdictului lui Victor Pușcaș care la început nu ne-a făcut dreptate, casa ne-a fost restituită.

[1] Împrumut de stat (rus.)

A trebuit să plecăm şi din căsoaia în care locuiam. Am încărcat toate hârburile în cotigă, am înjugat-o pe salvatoarea noastră Joiana şi, plângând ca la mort, ne-am mutat la bunicul Vasile. Mătuşa Frosia tocmai se mutase cu toţi ai ei la Măşcăuţi, unde părintele Simion slujea în biserică.

Cel mai mult se străduia să ne dea afară din casă secretarul sovietului sătesc, un lingău din sat. Tot el ne pârâse şi în 1941. Crimele lui împotriva satului au fost găsite odată cu dosarele NKVD-ului, odată cu jertfele regimului. Românii, însă, nu aveau nicio dovadă că el era trădător. Acum, când ruşii ocupaseră din nou Basarabia, acesta şi-a ridicat iarăşi capul, a fost avansat în funcţia de secretar, schimbându-şi şi numele în Grituco. Umbla cu ameninţări şi făcea liste noi pentru Siberia, de altfel, ca toţi ceilalţi secretari de soviete săteşti.

În toamna lui 1948, prin sat circulau zvonuri îngrozitoare, cum că oamenii vor fi deportaţi din nou. Mama s-a bucurat când Profir Stavinschi, un sătean cu pieptul plin de medalii, a cerut-o în căsătorie pe sora mea Nadia. Era sigură că fata ei nu va mai fi dusă a doua oară în Siberia. Îşi schimbase numele şi se afla sub pavăza unui ostaş sovietic, care a „eliberat" şi a „ocrotit" milioane de mame şi copii.

Dar în zadar. Acest soldat eliberator nu şi-a putut salva nici soţia, nici propriul copil. Pe fascişti îi bătuse, dar pe NKVD-işti n-a putut. Comuniştii l-au ţăţocorit şi pe el, şi pe soţia lui, şi pe copilaşul lor.

Din nou elev în şcoala sovietică

Şcoala era unicul loc care mă atrăgea şi mă salva de la munca de rob. Printre profesorii mei era şi un bărbat înalt, simpatic, generos — Petru Bondarenco, care făcea foarte mult pentru noi, cei din clasa a şaptea, clasa de absolvenţă. Ne preda educaţia fizică. Adusese inventar sportiv tocmai de la Susleni. Organizase un cerc de gimnastică şi noi participam la competiţii şi serbări. Cred că atunci m-am îndrăgostit de această disciplină şi mai târziu am devenit profesor de educaţie fizică. Mă bucur că feciorul lui, Victor, i-a urmat calea: a lucrat şi el în aceeaşi şcoală.

Îl respectam mult, îl admiram şi pe profesorul de fizică şi matematici, Solomon Colpaniuc, evreu de naţionalitate, care era şi şef de studii. Avea har de pedagog, ştia cum să ne orienteze în lumea cunoştinţelor, dar şi darul de

aveau prin buzunare participanții la întrecere. Startul era liber: porneai cum îți trăsnea prin cap... Unii se împingeau cu bețele, alții alergau singuri, pe unii îi trăgeau prietenii, care aveau încălțămintea înfășurată în cârpe, ca să nu lunece. Important era să ajungi primul și să iei „premiul".

Mă pregătisem să particip și eu, cu toate că eram mai mic și mai slăbuț ca ceilalți. Dar mă bazam pe niște tertipuri...

De vineri seara, când bunicul îmi aducea mămăligă s-o dau la câini, eu o făceam boțuri, cât oul de găină, și le ascundeam într-o găleată de sub prispă. Duminica apăream pe gheață cu câteva „ouă" în buzunare și cu câinii flămânzi (înainte de vânătoare, vânătorii nu-și hrănesc câinii)...

— Borea, unde ți-s bețele? m-a întrebat Gheorghe Tricolici, colegul meu de bancă, un băiat voinic și înalt.

— Da eu, Gheorghe, îi întrec pe toți și fără bețe!...

— Ba bine că nu!... Laudă-mă, gură, că ți-oi da friptură!... La Paștile Cailor...

Au început toți să râdă. Au râs și mai tare, când au văzut că pun în traista cu „bacșiș" (cum îi ziceam noi „premiului") un boț de mămăligă.

— Borea știe că n-are să câștige și de aceea nu se cheltuiește, replicau și râdeau cei de față.

Câinii, simțind mămăliga, îmi lingeau mâinile, cerând de mâncare... Erau legați unul de altul.

În timp ce ne pregăteam de start, am scos frânghiuța, aninând cârligul de cureaua câinilor, și, la comanda „marș", am aruncat ouăle de mămăligă pe gheață. Câinii rupeau frânghia, trăgându-mă cu viteza vântului. Publicul a înlemnit... Apoi au început care mai de care:

— Ia minune, măi!

— De aiestea încă n-am văzut!...

— Da al cui îi ștrengarul ista?

— Da eu nu-l cunosc! Îi străin!...

— Îi al lui Ilie *Cocireanu*...

— Acel luat de suflet din Cocieri?...

— Aaaa!... Care a fost primar la români și dus în Siberia...

— Drept, aista-i băiatul lui, Borea, își dădeau cu părerea sătenii.

Am mai aruncat ouă de mămăligă, schimbând direcția sub diferite unghiuri... Eram acasă... Eram fericit... Satul m-a recunoscut, satul m-a primit, satul l-a vorbit de bine pe tata și l-a blagoslovit pe feciorul lui.

La şcoală eram printre primii... Mai ales pentru că povesteam peripeţi din taiga. Devenisem atât de activ şi de năzbâtios, încât directorul şcolii, Lazăr Davidovici, mai nu m-a dat afară, chiar dacă stătea în casa noastră.

Într-o zi trebuia să ni se facă injecţii la toată clasa a şaptea. Era tocmai la lecţia directorului — la limba germană. Ne temeam într-atât de ace şi seringi încât nu ascultam mai nimic. Ochii ne erau îndreptaţi spre uşa pe care eram gata s-o asaltăm în orice moment. Directorul şi-a dat seama şi nu se depărta de uşă. Medicii întârziau. Directorul s-a enervat:

— Mă duc să văd de ce nu vin. Să staţi cuminţi!...

I-a ieşit un sfânt din gură. Amu-i amu!... Dar bucuria ne-a căzut în scârbă când am văzut că uşa-i încuiată pe din afară.

— Băieţi! Suntem pierduţi! a strigat Senea Lari.

Clasa căzuse în disperare. Avea dreptate: învăţam în casa popii (a părintelui Andrei) şi uşa era de nădejde, nu cu cârlige sus şi jos, ci cu zăvoare.

— Băieţi! am strigat eu din ultima bancă. Nu-i totul pierdut! Fugim!...

Şi, urcând pe pervazul ferestrei din spatele clasei, am tras iute zăvoraşele, am deschis geamul şi am sărit cu toţii — şi fetele, şi băieţii —, am închis după noi fereastra şi duşi am fost...

Intrând în clasă cu echipa de medici înarmaţi cu seringi, Lazăr Davidovici a găsit băncile goale... Aşezându-se în jilţ, a exclamat necăjit:

— Asta a putut s-o facă numai Borea!... Am spus eu c-o să răstoarne şcoala cu fundu-n sus!!!

Am primit-o atunci de la mama, dar nu-mi părea rău... devenisem „erou". Mă admirau şi fetele. Mai ales evreica Doba, colegă de clasă cu soră-mea.

— Năstică! Ştii, da eu cel mai tare mă tem de injecţii! Păcat că Borea al tău nu-i în clasa noastră! Aveam să fug cu el prima!...

— Doba! De-ai şti cum l-a descântat mama!...

— Ei şi! În schimb fetele s-au îndrăgostit de fratele tău...

Avea şaisprezece ani!...

Doba era fiica mai mică a lui jupân Marcu Wasserstein, care, pe vr[illegible] românilor, locuia lângă bunicul meu Vasile. Aveau măcelărie. Acolo, îmbrăcat pantaloni de piele unsuroşi, tăia carnea cu un topor mare, vânzând-o oam[illegible] din sat. Se împăcau foarte bine cu tata. Când se ducea după marfă, numai [illegible] îl arvunea, pentru că avea încredere în el: cai buni şi hamuri bune!...

Nu există pădure fără uscături

După război, în sat s-au întors doar opt din cele patruzeci de familii evreieşti cu dughene, mori, croitorii, treierători, restaurante (Solomon Colpaniuc şi Lazăr Davidovici). Reveniseră din Orhei şi din Chişinău.

Familia jupânului Marcu era numeroasă: fiica lui, Sonia, era şefa cooperaţiei de consum din Măşcăuţi, Munia — secretară de partid, Haim — secretar de comsomol, Polia şi Doba — eleve. Oameni buni, în afară de unul: Haim. Parcă nu era făcut de jupân Marcu. Ce mai! — pădure fără uscături nu există! Haim era mai rău ca toţi comuniştii. Părinţii lui roşeau deseori pentru el. Împreună cu locţiitorul său, Petrea Vedeanu (moldovean din sat), după ce măturaseră şi ultimele grăunţe de prin poduri, făceau şi razii, bătându-şi joc de fete, flăcăi, şcolari, de tot ce le ieşea înainte. Avea ochi de şarpe şi inimă haină. Dar nu rămânea în urmă nici „partenerul" lui, ba chiar îl şi întrecea.

Într-o astfel de „razie" comsomolistă m-am pomenit odată şi eu, împreună cu vărul meu după mamă, Vlaghiuşa Vanică. Umblam cu uratul de Sfântul Vasile pe la neamuri. Rudele, bucuroase, ne invitau în casă, ne ospătau şi ne umpleau de daruri... Abia de le ţineam bine în spate...

Nici prin cap să ne treacă că ne aşteaptă antihriştii în drum. Vedeanu ne-a înhăţat de gulere şi ne-a rezemat de gard. Era mai zdravăn decât Haim — jos de statură, strâmb la figură şi şchiop de piciorul stâng... Vedeanu ne ţinea, iar Haim rupea pluguşoarele, arunca toţi colacii în drum şi îi călca în picioare... Apoi a luat în mâini rămăşiţele de la pluguşoare şi ne-a întrebat:

— Al cui e ăsta din dreapta?...

Cine răspundea, acela era lovit peste picioare...

— Al cui e ăsta din stânga?...

Şi batjocura se repeta...

— De ce umbli noaptea pe la case străine? l-a întrebat Haim pe Vlaghiuşa.

Acesta tăcea.

— Răspunde, sămânţă de culac!... s-a îndârjit secretarul.

— Dacă nu-i casă străină, îi a bunelului său, i-am sărit eu în ajutor.

— Aha! Alt culac!... Ai fugit din Siberia?... şi o lovitură puternică m-a prăbuşit la pământ, apoi l-au trântit alături şi pe Vlaghiuşa. Cei doi ne treierau cu picioarele ca pe un snop de grâu. N-am fost bătut în asemenea hal nici până atunci, nici de atunci.

Mai mult pe brânci, cu cămaşa ruptă, scuipând sânge, am ajuns acasă. N-aveam putere să deschid poarta... La lătratul şi guduratul câinilor a ieşit mama şi, văzându-mă în ce hal eram, m-a tras iute în casă...

— Borea, dragul meu, ce-ai pățit? a întrebat ea.

— M-au bătut Haim şi cu Vedeanu...

— Taci, dragul mamei, taci... Să nu spui nimănui, nu cumva să-i înrăieşti şi mai mult, că ne-or pune pe lista Sibirului, şi acolo ne-or putrezi oasele, ca şi ale lui taică-tu... Lasă, Dumnezeu nu bate cu bățul!...

Acuma am înțeles: „unde dă mama, creşte, unde dă străinul, putrezeşte". O săptămână n-am ieşit deloc din casă. Mama îmi punea comprese pe față şi peste tot unde aveam vânătăi... Până azi mi-au rămas semne de la acea bătaie. Toți sătenii se temeau de aceşti călăi care ameninţau oamenii cu Siberia, făcându-i culaci. Şedeau ziua întreagă tolăniți la sovietul sătesc, îşi făceau planuri, trimițându-l pe omul de serviciu pe la casele oamenilor după mâncăruri alese: friptură de pui şi peşte...

— Măi *storoş*!... îi spunea Petrea Vedeanu, ia tancu (aşa îi ziceau unui ceainic de aluminiu de vreo cinci litri) şi du-te la Petrea Pahomi, că are un vinişor alb ca lacrima... Să-l aduci plin ochi.

Şi paznicul aducea o dată, de două ori, de trei ori... până venea cu tancu gol.

— De ce-i gol?... se răstea oțărât Petrea Vedeanu.

— Pahomi a zis că nu mai curge...

— Măi, da prost mai eşti!... Iaca, eu, dacă-s hâtru, îs *nacealnik*!... O vorbă şi tancu-i plin!...

— Da ce vorbă, tovarăşe *nacealnik*?...

— Îl trec din *seredniak* pe lista culacilor. Aşa să-i spui! Du-te!...

Şi tancu apărea din nou plin ochi pe masă...

— Ia vorbă vrăjită!... se mira paznicul, cu ea poți să aduci tot vinul din sat.

— Nu numai vinul, cu ea poți culca toate fetele din sat.

Şi-şi băteau joc de cele mai frumoase fete, şantajându-le cu lista culacilor, cu Siberia, şi se mai asigurau: în caz de rămânea vreuna gravidă de la Vedeanu, sărea Haim că el tot a dormit cu ea, şi invers, când trebuia, Vedeanu îl salva pe Haim. În felul acesta, fata era declarată prostituată, pentru că dormise cu mai mulți, ei rămânând în continuare comsomolişti cinstiți.

Văzând că le merge, şefii de comsomol pofteau „prospătură". Se înnădiseră la şcoală, ca lupii la mioare. Fetele din clasa a şaptea, lăsate repetente câțiva ani la rând în timpul războiului, aveau deja câte 16-17 ani. Odată, aceşti doi

comsomoliști-potlogari, cu carnetul „bunicului Ilici" în buzunar, au acostat o fetiță din clasa noastră.

— Deseară vii la *selsovet*[1], facem ziua comsomolului și poate că... dormim amândoi, i-a zis Haim. Dacă vii, vei trăi acasă, ca până acum, dacă nu, tot neamul tău va putrezi în Siberia...

Fata, lăcrimând, i-a povestit mamei sale de obrăznicia lui Haim.

— N-avem ce face, draga mamei... Salvează-ți părinții și cei șase frățiori... Bată-i Dumnezeu să-i bată... Lasă, mama te-a învăța să scapi de sămânța asta spurcată... O să sari din pod în tindă până nu-i lepăda, iar pe afurisiții iștia i-om blestema...

Ulciorul nu merge de multe ori la apă. Haim s-a pârlit după ce a violat-o pe tânăra învățătoare de geografie Cristina Stepanovna. S-a prins ca-n oală. Trebuia s-o ia de nevastă, că altfel îl mânca pușcăria (era caz politic — ea era secretară de comsomol în școală). Procurorul a înregistrat plângerea secretarei. Cancelaria școlii devenise un cuib de viespi, ce atacau o albină: directorul Lazăr Davidovici, șeful de studii Solomon Vladimirovici și Munea, fratele lui Haim, secretar de partid, încercau s-o „convingă" ba cu blândețe, ba cu amenințări, ba cu promisiuni, să-și retragă cererea...

Dar n-au putut-o îndupleca, așa că Haim s-a însurat cu de-a sila. Peste câteva luni, însă, în condiții neclare, căsnicia lor s-a terminat: barca în care se afla tânăra profesoară s-a răsturnat și Cristina Stepanovna s-a înecat în Nistru.

La festival, cu o fetiță pe umeri

Eram în vacanța de primăvară și ne pregăteam de festivalul raional de la Susleni. Făceam repetiții peste repetiții. Minunatul nostru profesor, Petru Bondarenco, ne-a scos atunci în lume. Pregătise cu noi un „mare" număr sportiv.

Pe fundalul melodiei *На позицию девушка провожала бойца*[2], cântată de trompeta țiganului Alexei și toba țigăncușei Anica, echipa noastră, compusă din zece băieți și o fată, Doba, executa diferite figuri. Cel mai greu element îi revenea lui Gheorghe Tricolici care avea un metru optzeci în înălțime și cam șaptezeci

[1] Sovietul sătesc (rus.)

[2] Pe poziții, o fată-l petrecu pe ostaș (rus.)

– Ce te uiți aşa la mine? a zâmbit Doba.

– Nu ştiu...

– Eşti fericit că ne-am clasat pe locul întâi?

– Nu...

– De ce?

– Că n-a ținut mai mult.

– Ce n-a ținut mai mult?

– Figura cu tine pe gâtul meu...

– Parcă la repetiții spuneai că te doare gâtul?

– Atunci erai în pantaloni şi mă rodeai, da amu mă frigeai...

Doba s-a răsucit brusc şi eu am rămas ca vițelul la poartă nouă... Visurile şi fanteziile unui băiat de şaptesprezece ani despre o fetiță de şaisprezece ani se prefăceau în praf şi pulbere...

Acasă, mama mi-a spus:

– Rea veste am aflat, dragul mamei!

– Da când au fost ele bune? am întrebat eu, pe un ton matur.

– Aşa-i, aşa-i, dragul meu. Dar asta-i alta.

– Care alta?

– Pe evrei îi duc din nou în Siberia. Cei care au scăpat de Hitler, de Stalin nu pot scăpa...

– Pe cine vor duce? am întrebat, sperând să aud numele lui Haim Wasserstein.

– Pe vecinul nostru, jupân Duvit, morarul. Cu nevastă-sa şi fiică-sa.

Dacă aş fi avut putere, în locul lui Duvit, l-aş fi trimis pe Haim. Dar n-a fost să fie.

În 1949, din Orhei au fost deportați mulți evrei nevinovați, cărora li s-a pierdut urma pentru vecie.

Butmălai şi Butmăligă arestați pentru viol

Împreună cu băieții şi fetele din sat umblam cu vacile la păscut. Trebuia să le paştem din zori până seara târziu, ca să putem achita cotele obligatorii de lapte la stat.

Într-o duminică, au venit la poarta noastră cu noaptea-n cap vecinii mei Butmălai şi Butmăligă şi au început să strige:

— Borea! Ha-a-ai cu va-ca-a-a!...

— Scoală, Borea, că te cheamă prietenii!...

M-am sculat cu greu, m-am îmbrăcat, mi-am luat traista cu merinde, vaca de curmei şi tulea... Prietenii mei, bucuroşi că vor asculta povestiri şi întâmplări de la capătul lumii, mergeau voioşi alături. Ajungând la Dealul Morii, ne-a trecut drumul fiica preşedintelui sovietului sătesc. Auzisem de la cei bătrâni că, dacă-ţi trece drumul o femeie (indiferent, fată ori nevastă), e semn rău.

— Bună ziua, băieţi, ne-a salutat ea. Încotro vă duceţi?

— La Vadul Rohiului! Paştem vacile, iar de la amiază până la chindii ne mai şi scăldăm. Aşa ne-am înţeles cu prietenii, am răspuns eu pentru toţi.

— Drept! au zis ceilalţi.

— Băieţi! a zis ea duios. Haideţi cu mine sub deal, la izvoraş, între duzi... Dăm la vaci pălămidă, volbură, curcubetă, le adăpăm şi îndeseară le mânăm sătule acasă.

— Ce facem, băieţi? am întrebat eu, că eram mai guraliv.

— Dacă-i aşa, mă duc, a zis Butmălai...

— Şi eu, i s-a alăturat Butmăligă.

— Da cu Nistrul cum rămâne? am întrebat, simţind că sunt trădat.

— Păi, decât să stârcesc la soare prin ciulini, mai bine să trag la umbră un somn voinicesc, m-a zădărât Butmăligă.

S-au dus veseli tustrei, făcându-mi semn cu mâna să-i urmez.

Amărât, m-am dus singur la Vadul Rohiului. Vaca păştea liniştită, dar mie încă nu-mi trecuse supărarea. Singura mea bucurie rămânea scăldatul. Ba chiar eram fericit că nu m-am potrivit lor. Mâine-dimineaţă chiar am să le spun: „Prietenul la nevoie se cunoaşte". Şi dacă nu s-au ţinut de cuvânt, nu mă mai duc cu ei la păscut vitele...

Soarele se înălţa. Nistrul era ademenitor... Am legat-o pe Joiana între nişte sălcii, i-am dat un braţ de iarbă şi am alergat la capătul digului, unde apa era limpede de-ţi vedeai picioarele. M-am scăldat până mi s-a făcut pielea ca de găină. Apoi, aşezându-mă pe nisip, mi-am făcut din cămaşă un fel de umbrar şi... visam. Visam cum, demult-demult, mă lua tata în braţe, mă ducea la adânc şi mă învăţa să înot taman în acest loc, la Vadul Rohiului... Apa încerca parcă să mă tragă într-un vârtej, mă ducea la mijloc... şi tata striga: „Borea-a-a-! nu înota împotriva apei! Să nu mergi împotrivă"...

M-am trezit. Soarele apunea! Joiana a ros tot ce avea în jur, chiar şi sălciile. Burta trasă a vacii îmi spunea că-i flămândă. În timp ce mergeam spre casă,

păştea tot ce găsea şi eu rupeam tot ce-mi cădea sub mână, dându-i să mănânce. N-am urcat bine Dealul Morilor, că am înlemnit: din vale îmi venea în întâmpinare mama cu un băţ în mână. Fără să mă întrebe ceva, m-a luat la măsurat.

– Văleu! Mamă, nu da!... am răcnit eu.

Credeam că mama ştia de scăldatul meu de azi.

– Păcătosule! a început mama din nou bocăneala. Cu cine te-ai dus la păscut?

– Eu singur...

– Singur, singurel?

– Da, mamă!

– Of, Borea, Borea!... Mi-ai luat o piatră de pe inimă, a început a mă cuprinde mama.

– Da ce s-a întâmplat, mamă?

– Mai bine să nu ştii, ducă-se pe pustii!!!

– Mamă, m-ai pedepsit şi nici nu ştiu pentru ce!

– Pentru învăţătură, să nu faci prostii ca prietenii ceea ai tăi, că pe urmă degeaba te mai bat...

– Da ce-i cu băieţii?

– I-o luat duba la miliţia din Susleni. Hai acasă, hai mai repede!... Mulţumim Domnului că-i aşa...

Seara am ieşit în drum... Satul nu dormea, satul vuia ca un roi de albine. Toţi discutau, învinuiau, apărau, blestemau. Am aflat despre povestea pe care lumea o ştia deja şi despre răul de care m-a ferit Dumnezeu.

Pe la amiază, când vacile rumegau, cei trei se jucau: de-a pietricelele, de-a ascunselea, de-a prinselea, de-a mijatca...

Până aici toate bune... Dar iată că au început să se joace de-a baba-oarba, când unul este legat strâns la ochi cu o basma, să nu vadă nimic, iar ceilalţi îl ating pe unde vor. Şi dacă „baba-oarba" nu-l ghicea, atinsul continua... Totul a mers bine până când fata a devenit „baba-oarba".

Au legat-o strâns la ochi şi hai la joacă... Câte unul însă o atingea exact acolo unde fetei nu-i convenea, de aceea ea îi plesnea peste mâini. I-au legat atunci mâinile cu un curmei şi joaca de-a „baba-oarba" a continuat până ce fata a fost violată...

După ce Butmălai şi Butmăligă s-au „răcorit", fata a alergat plângând la taică-său, preşedintele, şi i-a povestit totul.

Cei doi au primit câte doisprezece ani! Butmăligă a murit în puşcărie, iar Butmălai s-a întors în sat, dar nu s-a mai uitat niciodată la fete...

Crima comunistă din primăvara lui 1949

Era primăvara lui 1949. Peste Basarabia venea o nouă urgie. Comuniştii iarăşi voiau moarte, sânge, stârpirea neamului...

Nu le-a fost de ajuns crima din 1941: 25.000 de suflete deportate. Nu le-au fost de ajuns tinerii luați pe front nepregătiți: 300.000 de oameni măcelăriți. Nu le-au fost de ajuns crimele organizate: tifosul – 10.000 de morți, foametea – 250.000 de suflete. Nu le-au fost destul prizonierii – 20.000 de soldați români basarabeni, repatriații – 15.000 de suflete, FZO-urile – 70.000 persoane... Comuniştii voiau să smulgă din rădăcină vița basarabeană şi să sădească în loc „buruiana dracului" ruso-tătaro-mongolă, să facă o țară de mancurți: lichele ruseşti sau autohtone, care să cânte „Мой адрес не дом и не улица..."[1] şi să se conducă de principiile lui Pavlik Morozov: „Продай отца ради советской власти"[2]... Planul barbar al acestora era ca, într-o noapte, să fie nimicită toată elita din Basarabia.

Duhoarea pojarului îngrozea deja satele. Oamenii, speriați, nu mai dormeau pe la casele lor, se ascundeau de „eliberatori", fugeau, plăteau slujbe la biserici, blestemau.

Era într-o sâmbătă. Veneam cu vacile sătule de la păscut... Obosit după o zi de alergătură, îmi făceam, ca toți băieții, planuri pentru duminică. Dar când am ajuns acasă, mama m-a rugat:

– Borea, înjugă repede vaca şi adă un poloboc de apă să udăm răsadul de tutun, că planul îi tare mare şi vezi ce zile am ajuns... ne paşte Siberia...

Am pornit cu Joiana spre râu... Ajungând lângă sovietul sătesc, am observat un tablou înfiorător: din două căruțe militare, cu cai mari, de tracțiune (pe vremea foametei, oamenii alegeau grăunțele de ovăz rămase în baligă şi le mâncau), au coborât nişte KGB-işti înarmați, cu planşete fixate la şold. Eu, care eram deja „experimentat", care trecusem Volga în Siberia şi mă întorsesem înapoi, ştiam ce înseamnă sosirea călăilor comunişti... Am întors carul şi, mânând-o pe Joiana ca pe un cal, am intrat în ogradă.

– Ce-i, dragul mamei?

– KGB-ul a năvălit în sat! Fugim, mamă!!!...

---

[1] Nici casa, nici strada nu-mi sunt loc de trai... (rus.)

[2] Vinde-ți părintele de dragul puterii sovietice (rus.)

— Of, Doamne! Doamne!... Vom scăpa oare vreodată de satana antihristă? Borea, dragul mamei, ce să facem?... Oare să-mi fi ghicit drept ţiganca ceea din Sverdlovsk că voi călca din nou pe pământul Siberiei?... Ia-o repede pe Valia şi du-o la sora Ileana, s-o ascundă... Treci pe la sora Tamara şi spune-i s-o ascundă pe Năstica, să n-o găsească duşmanii... Şi tu, dragul mamei, să nu dormi acasă! Că pe Nadia n-or lua-o... E nevastă de soldat sovietic, cu medalii... Eu mă duc unde m-or duce ochii, mai departe de satana roşie, mai departe de antihrişti... Vino să te cuprind, băiatul mamei, vino să te sărut, puiul mamei, că numai Dumnezeu ştie dacă ne-om mai vedea...

M-a îmbrăţişat... A trebuit să treacă încă opt ani, ca să mă poată îmbrăţişa din nou.

Am făcut cum mi-a spus mama... Mătuşa Tamara şi moş Alexandru au ascuns-o pe Năstica sub prispă în locul raţelor şi au clădit la intrare pietre, că nici nu se cunoştea.

Apoi am alergat la Profir Stavinschi, soţul Nadiei. Nadia era gravidă în ultima lună.

— Bade Profir! Au venit KGB-iştii în sat... La noapte or ridica...

— Nu te teme, Borea! De soţia mea n-au să se atingă!... Uită-te la tunica mea: îi plină de medalii şi ordine! Pentru dânsele mi-am vărsat sângele... Nu va intra nimeni în casa mea, nu se va atinge nimeni de copilaşul meu...

Am venit acasă. Bunicul Vasile mi-a spus să mulg vaca, iar el a răsturnat mămăliguţa. După care s-a dus la icoane:

— Doamne, apără casa şi copiii mei, că altcineva n-are cine...

S-a făcut târziu, era la primul cântat al cocoşilor. Eram prea obosit şi am aţipit... M-a trezit lătratul câinelui: lătrat la om străin, un lătrat ce chema stăpânul... Aşa cum lătrase Leuţ al nostru în noaptea de 13 iunie 1941...

Uşa, care avea un zăvoraş, a sărit cu zgomot din ţâţâni... S-au auzit paşi de cizme militare intrând în casă şi bătrânul meu bunic, care a apărat coroana Rusiei în două războaie, a fost îmbrâncit. În tindă a intrat un ofiţer, însoţit de canalia de Haim. Eu şedeam pe laiţă, cu picioarele spânzurate în jos.

— Спросите старика, где его дочь?[1]...

— Unde ţi-i fiica, moş Vasile? a întrebat Haim.

---

[1] Întreabă-l pe bătrân unde i-i fiica? (rus.)

Era cu mult după miezul nopții. Ofițerul de la masă ațipise cu capul lăsat pe planșeta sa de piele. La ușă, un militar, înarmat cu o pușcă ce avea baioneta prinsă, moțăia și el. Nadia se uita la mine cu ochii înlăcrimați. I-am făcut un semn cu capul, arătând spre ieșire... Sora m-a înțeles și mi-a făcut semnul crucii. Fiind desculț, m-am apropiat de ușă, m-am strecurat tiptil prin cadrul ușii... și dus am fost...

A trecut o viață și nu-mi pot ierta nici acum acea naivitate copilărească. Am alergat acasă și m-am culcat pe aceeași laiță, adormind buștean. Visam că-i dimineață și razele calde ale soarelui se joacă pe fața mea, vrând să mă trezească din somnul meu dulce de copil...

– Iată-l!... am auzit glasul răutăcios al lui Haim. Nu puteam deschide ochii: în față îmi bătea o lanternă militară puternică.

– Sus! a răcnit militarul... De fugi, te împușc ca pe un câine!...

Am ieșit în trei din casă: Haim, eu și militarul. Ajungând *în dreptul beciului,* Haim a zis lingușitor:

– Tovarășe șef, ai *gustat vreodată vin alb Noua?...*

– *De unde? Eu sunt din* Norilsk!...

– Gustă! Un pahar-două! Că dacă-l guști, nu-l mai uiți!...

Și au intrat în beciul bunicului meu, unde el ținea un butoi pentru coasă și treier. Haim a coborât repede, luminând cu lanterna, iar militarul a tras ușa:

– Rămâi pe scări, că vin imediat... a coborât militarul, răsturnând din mers niște oale...

– Da, lăuda vinul militarul, e ca de leac. E ca șampania... Să luăm cu noi vreo sticlă-două...

– Vom reuși... Mâine vom lua totul...

Eu, între timp, împingeam încet ușa... Ușa era a bunicului meu. Ținea cu mine, nu scârțâia. M-am strecurat prin ea și, neputând sări gardul, m-am aciuat în răsadnițele de pe malul abrupt al Nistrului: era acolo o glugă de ciocleji, în care m-am și ascuns...

– Iar a șters-o!... a strigat militarul.

– Poate fi doar în harman, a spus Haim, care cunoștea ograda ca-n palmă.

– Lasă puștiul. Vom spune că nu l-am găsit!... a făcut militarul aghesmuit...

– E aici... a zis Haim, care venea drept spre glugă.

– Iată-l!... l-a chemat Haim pe militar.

Eu mi-am dat repede pantalonii în jos, scremându-mă cu putere lângă glugă.

— Почему сбежал?...[1] a răcnit la mine militarul!

— Я не сбежал! Я срал!...[2] am răspuns eu, scremându-mă.

— Ну ладно, пошли![3]...

Mergeam pe drum... În miez de noapte... Cerul, senin-senin, era presărat cu stele. Arăta şi mai fermecător cu Găinuşa pe el, acest ceas ideal al ţăranilor, care vesteşte începutul muncii. Cerul Basarabiei mă chema la viaţă.

Am hotărât: trebuie să evadez, chiar cu riscul de a fi împuşcat!...

— Hai să tragem un fum. Am ţigări Belomor, s-a linguşit din nou Haim.

— Mai întrebi? Îs sătul până-n gât de mahorca asta proastă...

Haim l-a servit cu o ţigară, apoi s-a oprit s-o aprindă.

— Să-ţi dau un foc!...

Militarul a zăbovit. Eu, fără să mă uit la ei, mi-am închipuit situaţia reală după pufăiala lor. Am zbughit-o din loc ca un iepure printre hudiţele strâmte, întortocheate, ale Molovatei... Fugeam spre harmane...

— Stai! Stai că trag!...

A răsunat o împuşcătură. Glonţul a şuierat pe deasupra mea. În urmă, se auzeau alergând, stârnind pietrele cu cizmele, doi călăi: un rus şi un evreu, care nu încăpeau de răul meu...

Fugeam din răsputeri spre casa lui Mihail Sandu, apoi am schimbat brusc direcţia, către cea a lui bădiţa Grişa Pahomi, apoi am luat-o în sus pe hudiţa lui Epifant Lupu, până am răzbătut în harmane...

În urma mea, demult nu se mai auzeau nici călăii, nici dulăii... M-am oprit... Degetele de la picioare îmi sângerau. Le-am pipăit: unghiile erau sărite cu tot cu carne, cele care se mai ţineau le-am smuls eu. Am rupt poala de la cămaşă, dar am putut să-mi leg doar degetele mari.

...Am pornit din nou. Am trecut pe lângă harmanul bunicului, dar nu m-am oprit, prinsesem deja la minte: „Cin' s-a fript cu ciorbă suflă şi-n iaurt". Am intrat în harmanul lui Grişa Şărătăucă, unde era un porcan de paie de anul trecut... Oboseala mă da jos din picioare — aşa noapte chinuitoare nu mai avusesem. Îmi părea că, de mă răstorn, adorm pe loc, dar n-aveam voie, ştiam că-n harman sunt şerpi. Păcat că nu aveam o frânghiuţă din păr de cal. Îmi adusesem

---

[1] De ce-ai fugit?!... (rus.)

[2] N-am fugit! Eu mă c... (rus.)

[3] Lasă, să mergem!... (rus.)

aminte de moş Filat, care ne învăţa cândva pe mine şi pe Vitea: „Dacă te culci undeva în câmp ori într-o pădure, înconjoară-ţi locul cu o frânghiuţă din păr de cal. Şarpele se va plimba în jurul ei, dar de muşcat nu te va muşca". Frânghiuţă nu aveam, ştiam însă un lucru: şarpele alunecă pe paie ca pe sticlă, „patinează", dacă scârta e clădită drept în sus. M-am suit în vârful scârtei, m-am învelit cu paie... Creierul parcă mi se desfăcea...

De ce? De ce mă întreb şi azi... Pentru ce umblam eu fugar chiar în satul meu?... Cine-i canalia care m-a inclus în lista ceea blestemată ca „fiu de duşman al poporului"?... Unde-i criminalul, locotenentul KGB Grigori Goldenberg, o corcitură a unei rusoaice cu un evreu frizer din Odesa?... M-am jurat toată viaţa să caut acest document mârşav, ticălos şi Dumnezeu m-a auzit, m-a ajutat... La bătrâneţile mele, deşi era încuiat cu şapte lacăte, acest document-crimă a fost, totuşi, scos la suprafaţă.

Dimineaţa mă uitam în jur şi, când vedeam vreo rudă sau vreun coleg, coboram de pe scârta de paie şi-l rugam să-mi dea ceva de mâncare. Apoi îmi schimbam locul şi mă ascundeam din nou. A trecut aşa vreo săptămână, şi, într-o noapte, am venit pe furiş acasă, unde scumpul meu bunic m-a hrănit şi mi-a povestit tragedia. Moş Alexandru s-a dus la Cocieri şi i-a spus mamei că Valia şi cu Nastia au scăpat, Borea a fugit de sub escortă şi nimeni nu ştie unde-i. Pe Nadia, sărmana, au arestat-o, era închisă la miliţie în Susleni...

— Cum aşa? zicea mama. D-apoi bărbatul ei a luat Berlinul! A eliberat Europa, l-a omorât pe Hitler?...

— I-au zis: „De dragul lui Stalin trebuie să se dezică de soţie şi de copil!".

— Şi s-a dezis?

— A tăcut! Se temea să nu-i ia medaliile, că fără ele eşti „duşman al poporului" şi poţi putrezi în Siberia.

— Mă duc să-mi salvez fiica. Las' să mă ia pe mine. Nadia era copil, când am fugit. Eu am adus copiii acasă, las' să mă pedepsească pe mine.

Mama s-a predat singură. Ce bucurie pe capul activiştilor! Iată acum planul era îndeplinit şi îi aştepta pe toţi „răsplata"!

Am citit undeva că atunci când pasărea vede că un răpitor se apropie de cuibul său cu puişori, ea se repede în calea acestuia, prefăcându-se rănită, slăbită, pentru a-l îndepărta pe răpitor de la pui şi căzând uneori ea însăşi pradă.

Aşa încerca mama, acum, să se jertfească, pentru a-şi salva copilul! Dar în zadar... A căzut şi ea pradă, împreună cu puişorul ei, fiica însărcinată...

TRISTE AMINTIRI DIN PERIOADA STALINISTĂ

Familia Vasiliev în 1949, înainte de a doua deportare a mamei și a surorii Nadejda

Maria Vasiliev (stânga) în timpul celei de-a doua deportări

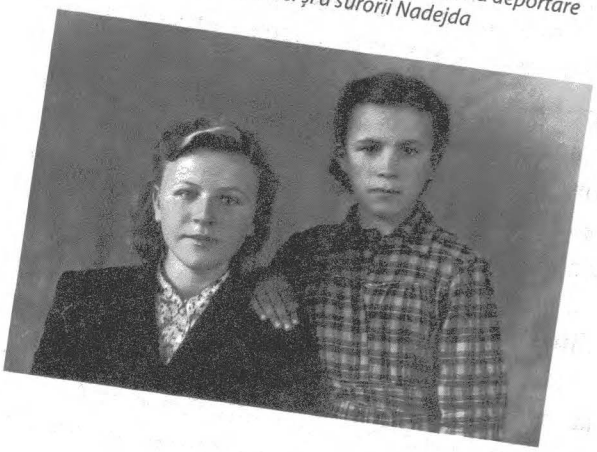

Surorile Anastasia și Valentina după a doua deportare a mamei lor, Maria Vasiliev

Surorile Nadejda și Valentina Vasiliev, fotografie din 1990

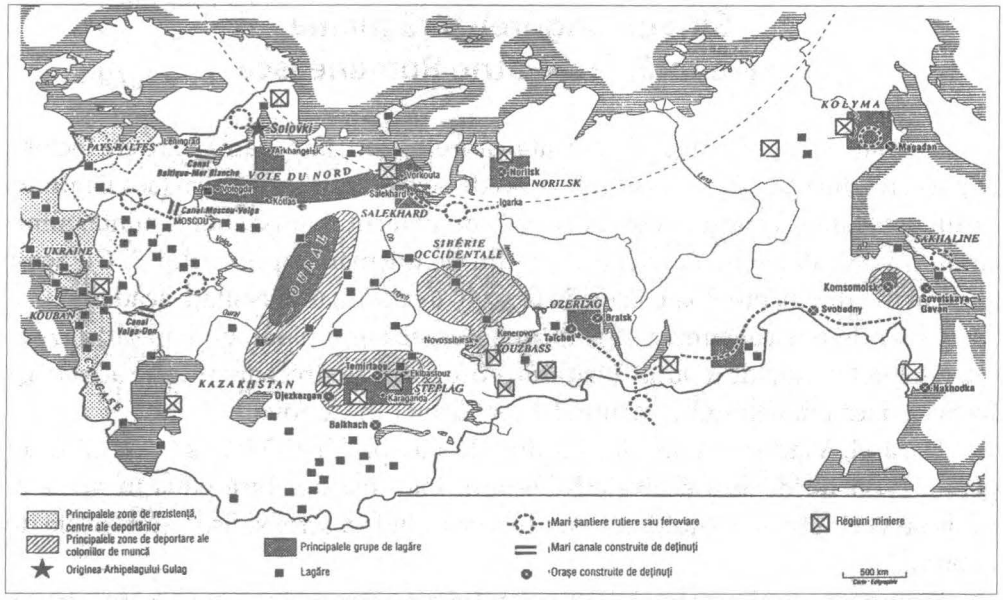

Harta lagărelor comuniste

Труд

Выходит с 19 февраля 1921 года ● № 88 (21612) ● Цена в розницу — свободная ● Номер подписан в печать в 22.15.

Расстрел по разнарядке,

или Как это делали большевики

Комиссия по рассекречиванию архивов, созданная в этом году Президентом Б. Ельциным, исследовала несколько тысяч совершенно секретных документов. Большинство из них открывается для общественности. В том числе обнаруженные в подземных автономных бункерах Особых папок с секретными пометками еще довоенные архивы.

Предлагаем вниманию наших читателей несколько рассекреченных документов той поры. Передаем их в редакцию по просьбе «Труда», председатель комиссии вице-премьер России Михаил Полторанин сказал, что они, судя по изучаемым материалам архива, оправдают совсем небольшой, но очень горький эпизод из деятельности коммунистического «Тевтонского Ордена» на территории нашей страны.

Строго секретно
Всесоюзная
Коммунистическая Партия
(большевиков)
Центральный Комитет
№ П51/94
3 июля 1937 г.

Тов. Ежову
Секретарям обкомов, крайкомов, ЦК национальных компартий

Выписка из протокола № 51 заседания Политбюро ЦК

РЕШЕНИЕ от 2.VII.37 г.

94. — ОБ АНТИСОВЕТСКИХ ЭЛЕМЕНТАХ.

Поставить секретарям обкомов, крайкомов, ЦК национальных компартий следующую телеграмму:

«Замечено, что большая часть бывших кулаков и уголовников, высланных одно время из различных областей в северные и отдаленные районы, вновь возвращается в свои прежние места жительства. Не исключена возможность, что часть из них будет вновь пытаться вернуться в свои прежние места жительства. Ввиду изложенного предлагаем немедленно выслать всех бывших кулаков и уголовников, возвратившихся в свои прежние места жительства, в ранее отведенные для них места ссылки. Ввиду отсутствия в ряде случаев в ссылке свободных мест, ставим вопрос о разрешении в ряде случаев, в порядке исключения, вместо ссылки — расстреливать».

Секретарь ЦК

Тов. Ежову.
Секретарям указанных парторганизаций — сообщ.

Выписка из протокола № 51 заседания Политбюро ЦК

РЕШЕНИЕ от 9.VII.37 г.

107.—ОБ АНТИСОВЕТСКИХ ЭЛЕМЕНТАХ.

(ПБ от 2.VII.37 г., оп. № 51, п. 94).

Утвердить тройки по проверке антисоветских элементов:

1) По Северо-Осетинской АССР в составе т.т. Мауриря, Тогоева и Назанова.

Утвердить намеченных к расстрелу 169 чел. в количестве 200 человек.

2) По Башкирской АССР в составе т.т. Исмагулова, Бах и Цыпкотова.

3) По Омской области в составе т.т. Сальма, Вежнэ и Фомина.

Утвердить намеченных к расстрелу 479 чел. в количестве 1000 чел.

4) По Черниговской области в составе т.т. Маркитана, Самодурова и Сахарского.

Утвердить намеченных к расстрелу 244 чел. в количестве 1379

ЦК ВКП(б) — товарищу СТАЛИНУ И. В.

Сообщаю, что всего уголовных и кулацких элементов, отбывших наказания в освобожденных районах Москвы и Московской области учтено 41.305 чел. Из них уголовного элемента учтено — 33.436 чел.

Имеющиеся материалы дают основание отнести к 1-й категории уголовников 4.500 чел. и ко 2-й категории — 26.936 человек.

Из этого количества по г. Москве ориентировочно относ. к 1-й категории — 1.500 чел. к 2-й категории — 5.272 чел.

Кулаков, отбывших наказание и освобожденных в г. Москве и районах области учтено 7.869 человек.

Имеющийся материал дает основание отнести из этой группы к 1-й категории 2.000 чел. и ко 2-й категории — 5.869 человек.

Комиссию прошу утвердить в составе тт. Редкис — Нач. Управления НКВД по М. О., Маслова — Зам. прокурора Московской области, Хрущева Н. С. — Секретаря МК и МГК с правом, в необходимых случаях, замены т. Волынина А. А. — второго секретаря Московского Горкома.

Секретарь МК ВКП(б) —

Extras din ziarul sovietic Trud

	Первая категория	Вторая категория	ВСЕГО
1. Азербайджанская ССР	1500	3750	5250
2. Армянская ССР	500	1000	1500
3. Белорусская ССР	2000	10000	12000
4. Грузинская ССР	2000	3000	5000
5. Киргизская ССР	250	500	750
6. Таджикская ССР	500	1300	1800
7. Туркменская ССР	500	1500	2000
8. Узбекская ССР	750	4000	4750
9. Башкирская АССР	500	1500	2000
10. Бурято-Монгольская АССР	350	1500	1850
11. Дагестанская АССР	500	2500	3000
12. Карельская АССР	300	700	1000
13. Кабардино-Балкарская АССР	300	700	1000
14. Крымская АССР	300	1200	1500
15. Коми АССР	100	300	400
16. Калмыцкая АССР	100	300	400
17. Марийская АССР	300	1500	1800
18. Мордовская АССР	300	1500	1800
19. Немцев Поволжья АССР	200	700	900
20. Северо-Осетинская АССР	200	500	700
21. Татарская АССР	500	1500	2000
22. Удмуртская АССР	200	500	700
23. Чечено-Ингушская АССР	500	1500	2000
24. Чувашская АССР	300	1500	1800
25. Азово-Черноморский край	5000	8000	13000
26. Дальне-Восточный край	2000	4000	6000
27. Западно-Сибирский край	5000	12000	17000
28. Красноярский край	750	2500	3250
29. Орджоникидзевский край	1000	4000	5000
30. Восточно-Сибирский край	1000	4000	5000
31. Воронежская область	1000	3500	4500
32. Горьковская область	1000	3500	4500
33. Западная область	1000	5000	6000
34. Ивановская область	750	2000	2750
35. Калининская область	1000	3000	4000
36. Курская область	1000	3000	4000
37. Куйбышевская область	1000	4000	5000
38. Кировская область	500	1500	2000
39. Ленинградская область	4000	10000	14000
40. Московская область	5000	30000	35000
41. Омская область	1000	2500	3500
42. Оренбургская область	1500	3000	4500
43. Саратовская область	1000	2000	3000
44. Сталинградская область	1000	3000	4000
45. Свердловская область	4000	6000	10000
46. Северная область	750	2000	2750
47. Челябинская область	1500	4500	6000
48. Ярославская область	750	1250	2000
УКРАИНСКАЯ ССР			
1. Харьковская область	1500	4000	5500
2.	.	.	.
3.	.	.	.
4. Донецкая область	1000	3000	4000
5. Одесская область	1000	3500	4500
6. Днепропетровская область	1000	2000	3000
7. Черниговская область	300	1300	1600
8. Молдавская АССР	200	500	700
КАЗАХСКАЯ ССР			
1. Северо-Казахст. область	650	300	950
2. Южно-Казахст. область	350	600	950
3. Западно-Казахст. область	100	200	300
4. Кустанайская область	150	450	600
5. Восточно-Казахст. область	300	1050	1350
6. Актюбинская область	350	1000	1350
7. Карагандинская область	400	600	1000
8. Алма-Атинская область	200	800	1000
Лагеря НКВД	10000	—	10000

Categorizarea persoanelor deportate pe regiuni și republici

Singur-singurel: fără mamă, fără tată, fără Patrie Românească

Am rămas singur-singurel: fără tată, care era mort, fără mamă, care era închisă în puşcăria din Orhei... Şi mă întreb: ce fel de „eliberatori" sunt ruşii (aşa îi numea fostul preşedinte Vladimir Voronin), dacă m-au făcut orfan cu bună ştiinţă, nimicindu-mi părinţii, şi m-au etichetat ca „fiu de duşman al poporului"?! Cu acest stigmat îţi erau închise toate uşile de la şcoli, instituţii, universităţi, academii...

Chiar de reuşeai cumva să te afirmi, degrabă erai pârât, descoperit şi izgonit. Nu înţeleg cum de a putut Vladimir Voronin să se strecoare printre aceste uşi închise, dacă era nepotul culacului Isidor Sârbu din Corjova.

Dacă el, Vladimir Voronin, i-a dus de nas pe NKVD-işti, să ştiţi că e un geniu. Probabil de asta arhivele KGB-ului n-au fost deschise până în prezent, că de se vor deschide, mulţi, tare mulţi vor trebui să scrie scrisori din casele de nebuni...

Singura mea călăuză în viaţă era sfatul scumpei mele învăţătoare din Siberia, Maria Nikiticina: „Citind vei descoperi frumuseţea lumii; cartea este cea care te va ajuta să te orientezi în viaţă".

După ce comuniştii-lupi au prădat satul, s-a lăsat o linişte apăsătoare, chiar ameninţătoare. M-am dus la şcoală. Directorul, învăţătorii s-au arătat indiferenţi, unii chiar miraţi cum de am scăpat. Numai şeful de studii, Solomon Vladimirovici Colpaniuc, când trecea printre bănci, se oprea şi se uita cu blândeţe la mine, de parcă ar fi vrut să-mi spună: „Înţeleg durerea ta, băiete"...

Cartea nu se lipea de mine. Mă gândeam zi şi noapte: ce să fac? unde să mă duc? cum să trăiesc?...

Câteodată mă copleşeau gânduri negre, de care mă înspăimântam, însă le alungam. Trebuia să rezist, să supraviţuiesc, să-mi ajut surorile rămase, să le salvez pe mama şi pe Nadia. Eram bărbat, ultimul „mohican" din familia scumpului meu tată. Mi-am jurat mie însumi să supraviţuiesc, să nu mă fac de ruşine, să apăr onoarea părinţilor mei. La şcoală, este adevărat, nu învăţam prea bine, dar nici ultimul la învăţătură nu eram.

Îmi stăruia în memorie o convorbire a mamei cu Solomon Colpaniuc, care uneori cumpăra lapte de la noi.

— Tovarăşe învăţător, spuneţi-mi, vă rog, cum învaţă, cum se poartă Borea al meu la şcoală?

Vorbea la fel ca învățătorul meu din clasa întâi, în anii 1939-1940, domnul Gambețchi. Parcă eram la începutul fericit al copilăriei mele...

– Pentru cei care vor dori să devină pedagogi, uşile Şcolii Pedagogice din Orhei sunt deschise.... Vom fi bucuroşi să vă vedem în instituția noastră, şi-a încheiat mesajul străinul. Dacă aveți întrebări, poftim! s-a adresat el către noi, luând loc la masă.

Clasa şuşotea. Nimeni nu îndrăznea să întrebe nimic.

– Zi tu, Borea, a şoptit Victor Motan, îmboldindu-mă...

– Tovarăşe învățător...

– Volea Efimovici, m-a ajutat străinul.

– Am veni noi, dar... am umblat prea mult cu vacile şi ni-i în grijă că om pica la examene... şi numai degeaba om umbla pe drumuri...

– Îhî, mai mult cu vacile decât la şcoală, a sărit Gheorghe Tricolici, susținându-mă...

Învățătorii de la masă zâmbeau. Străinul s-a ridicat din nou în picioare.

– Bună întrebare... Cum îți zice, băiete?

– Borea lui Ilie Vasiliev, am prins eu la curaj.

– Ascultă atent, Borea, şi ceilalți! Statul sovietic are nevoie de învățători, de mulți învățători... Şi cine se va prezenta, numaidecât va intra. Vă aşteptăm! La revedere!

Acest om mi-a insuflat încredere şi presimțirea nu m-a înşelat. Îi sunt recunoscător şi azi...

Cum a murit Fernando Magellan?

Au început examenele de absolvire. Pe vremea aceea, cine avea şapte clase era om cu carte. Bunicul m-a scutit chiar şi de păscutul vacii.

Mă străduiam din răsputeri, dar, din păcate, era târziu...

Primul examen, primit de cumnatul lui P. I. Bondarenco, l-am dat pe „3", la fel şi limba moldovenească, iar la limba rusă am luat „5" cu plus. Rămăsese geografia, de care mă temeam ca dracul de tămâie. Ne primea examenul Cristina Stepanovna, secretara de comsomol. Lângă uşă, tensiunea creştea – ieşeau cu ochii înlăcrimați cele mai bune eleve: Maria Roşca, Lidia Pahomi, Vera Merineanu a lui moş Ion (Scântei)... Sosi şi rândul meu...

– Trage un bilet, mi-a spus cu glas rece Cristina Stepanovna.

Mă uitam dezorientat la biletele de pe masă, neştiind care e cu noroc.

– Trage!... a repetat învăţătoarea.

Am tras.

– Ai citit întrebările?

– Da!

– Ştii răspunsul?

– Nu!

Învăţătoarea s-a încruntat, s-a uitat la asistent... Apoi mi-a şoptit:

– Trage alt bilet, dar nota ţi se va scade cu un punct!

Cu mâna tremurândă, am mai tras unul... Capul mi se învârtea... Abia de mai desluşeam prima întrebare: *Arată pe hartă Republica Norodnică Chitaiană...* Timpul trecea, iar eu stăteam cu ochii aţintiţi asupra biletului.

– Cunoşti răspunsul? am auzit aceeaşi întrebare, pe acelaşi ton.

– Nu!

– Nota „2", se răsti la mine Cristina Stepanovna. Eşti liber!...

Eu însă nu mă mişcam din loc, parcă eram hipnotizat.

– O clipă, Cristina Stepanovna, a intervenit, Solomon Vladimirovici. Aş putea să-i pun o întrebare ajutătoare şcolarului Vasiliev?

– Poftim, măcar şi două, a cedat învăţătoarea supărată.

– Borea, mi s-a adresat el zâmbind, ca şi cum nici nu observase necazul meu. Îţi pun cea mai frumoasă întrebare din toată geografia... Spune cum a murit Fernando Magellan, marele navigator care a înconjurat lumea?...

Şeful de studii s-a uitat binevoitor la mine, de parcă ar fi vrut să-mi spună: „Zi ceva, nu mă fă de ruşine". Mi-am dat seama atunci că soarta mea atârna de un fir de păr, care se putea rupe din clipă în clipă... Trebuia să zic ceva! Am tras aer în piept şi... dă-i drumul:

– Marele călător care a înconjurat lumea, Fernando Magellan, a murit cu faţa în sus!...

Masa celor doi se cutremura. Şeful de studii hohotea, de parcă îl gâdila cineva la tălpi. Ştergându-şi lacrimile, i s-a adresat, râzând, examinatoarei:

– Cristina Stepanovna, puteţi să-l contraziceţi?...

– Nu!

– Nici eu.. Nota „3", a zis şeful de studii zâmbind. Eşti liber.

Bunelul s-a bucurat când i-am arătat certificatul – rezultatul muncii mele în şcoală.

— Măi nepoate, făcu el, iaca amu văd că ai glagorie în cap... Până la coasă nu prea este de lucru, păpuşoii i-am prăşit... Amu găteşte-te şi tu să te duci la oraş, ca Ionaş!... Oare pe unde o mai fi fiind... a zis bunicul cu ochii în lacrimi.

Bela din Caucaz şi Bela de la Nistru

Pe seama mea erau orătăniile din ogradă... În rest, citeam ziua întreagă. Locul meu preferat era agudul din poartă...

— Ce citeşti, Borea?... am auzit odată un glas duios...

Era Doba Wasserstein care ținea o căldăruşă în mână. Cosița ei lungă se alinta pe umăru-i mlădios. Bluzița întinsă strună pe corp, îi stăpânea cu greu sânii, ce voiau libertate. Fustița ei scurtă nu avea astâmpăr... flutura în adierea vântului, de parcă era o paraşută, care iată-iată se va desface cu totul, lăsându-i picioruşele frumoase în voia soartei... Privirea mea insistentă s-a oprit la „paraşută", de parcă voiam să văd când se va ridica... Doba observă „privirea" mea, roşi, mută căldăruşa în față şi-şi astupă genunchii...

— Nu mi-ai răspuns: ce citeşti?

— Am adus-o de la capătul lumii. *Un erou al vremii noastre* de Mihail Lermontov.

— E interesantă?

— Foarte!

— Despre ce-i?... m-a iscodit Doba.

— Despre dragoste!... O dragoste nebună...

— Mi-o dai s-o citesc şi eu?

— Cu o condiție...

— Ce condiție? a întrebat Doba roşind din nou.

— Să te numesc Bela... numai eu, din toată lumea, să te pot numi aşa...

Doba a lăsat căldăruşa şi s-a aşezat lângă mine.

— Îmi place!... Încă nimeni nu mi-a zis Bela!...

A sărit ca o căprioară şi a coborât la Nistru.

— Ai uitat să iei cartea! am strigat eu, alergând în urma ei.

Doba s-a oprit:

— Mai repetă o dată acest nume, Bela!...

— Ai uitat să iei cartea, Bela!

— N-am mai uitat eu nimic, Borea, nici chiar festivalul de la Susleni...

— Eu şi azi simt, am spus fâstâcit.

— Ce simţi? s-a uitat ea ştrengăreşte la mine.

De data asta am roşit eu.

— Simt şi azi căldura ta, văd chipul tău fermecător... Mă temeam să nu te scap.

— Şi eu mă temeam, a zâmbit Bela. Ai vrea să ieşim iar pe scenă? a întrebat ea, uitându-se în oglinda apei şi tulburând-o încet cu piciorul.

— Cu o condiţie!

— Iarăşi condiţie?

— Da, am răspuns eu, încăpăţânat.

— Bine, o primesc, a zis ea...

— Să te ţin pe umeri şi cu mâinile de subsuori... O veşnicie...

— Dar la Gheorghe Tricolici te-ai gândit?... a râs Doba.

— Nu, aş vrea să fim numai noi doi...

— Şi încă ce mai vrei? a întrebat ea, serios de astă dată, uitându-se în ochii mei.

— Vreau să ai o amintire de la mine... Să nu ne uităm niciodată!

— Amintire? Bună treabă! Chiar sunt curioasă, s-a înviorat ea.

— Să te învăţ să înoţi pe spate, ca peştele.

— Mulţumesc! Toată vara e la dispoziţia noastră...

— Scuză-mă, dar n-am să am timp... Eu plec...

— Unde? a întrebat ea.

— La Orhei, la şcoala pedagogică...

— Când?

— Nu azi, şi nici mâine, peste o lună...

— Ce bine! a zâmbit ea. Ai să reuşeşti să mă înveţi...

Am luat-o înapoi spre sat.

— Îmi dai voie să duc căldarea?

— Da, mi-a zis ea.

La poartă i-am dat cartea... Mă uitam cum urcă la deal cu o carte în mână şi mă gândeam: „Dacă întoarce capul, înainte să dispară — mă iubeşte...". L-a întors!...

Venea în fiecare zi la apă şi inima mea tresărea tot mai des.

— Bela, când ne mai scăldăm?

— Numai nu aici!

— Da unde?

— Fetele mi-au spus că la Stârlaru sunt sălcii pletoase ca-n codru...

— Adevărat! Acolo-i raiul de scăldat!... Să alegi salcia cea mai frumoasă... Ne întâlnim după-masă.

Venea săltând, parcă zbura...

– De mult eşti aici?

– Da!

– Şi de ce nu te-ai dezbrăcat?

– Mai întâi tu...

– Poftim! a tras de un şnur şi frumosul ei halat a lunecat în jos...

A rămas în costum de baie... Priveam pentru prima dată la o fată dezgolită... Mă uitam cu gura căscată... Bela, care a observat descumpănirea mea, ţinea mâinile în şolduri şi mă zădăra, mă seducea...

– Hai la scăldat, a zis şi a intrat în apa cristalină a Nistrului.

Cu cât mai mult se îndepărta de mal, cu atât mai tare mă bătea gândul s-o şterpelesc. Era însă târziu... Ea tot întorcea capul şi mă chema cu privirea. Am aruncat atunci cămaşa, pantalonii şi, în izmene, am sărit şi eu în valuri.

Am cuprins-o de talie... Susţinută, înota ca zvârluga. Zvăpăiată fată!... După ce a înotat pe săturate, a ieşit pe mal, m-a privit şiret şi a strigat.

– Hai, prinde-mă! şi a sărit din nou în apă.

Se îndreptă ca o vrăbiuţă, zărindu-se unde şi unde. Mă scufundam pe sub apă, o prindeam. La un moment, nu mai aveam nimic pe mine. Eram în costumul lui Adam. Ba chiar mai rău, nici frunză nu aveam. Sub salcia pletoasă ne-am întins pe halatul ei. Parcă era o altă lume şi noi coboram pe valuri în ea.

Tinereţea fierbea în noi, ea nu se împotrivea... nu-mi venea să cred că această fată zvăpăiată, fierbinte, acum era atât de cuminte. Ne ţineam de mâini... Tăceam... Nu aveam nevoie de cuvinte.

– Mâine vii?

– Da. Am să te aştept ca azi! Şi a dispărut în întunericul nopţii.

Peste vreo două zile, tot atât de frumoase şi pline de farmec, Bela mi-a spus în şoaptă:

– Borea, a dat năpasta peste noi... şi lacrimile au prins a-i curge şiroaie...

– Ce s-a întâmplat?...

– Îi ştii pe Duvit şi Buium?

– Da.

– I-a arestat miliţia... De Hitler au scăpat, iar de Stalin...

– Şi ce ai tu cu asta?

– Sora Sonia-i arestată, Munia şi Haim îs daţi afară din partid, probabil, vor fi arestaţi...

– Pentru ce?

— Sora, pentru delapidare, iar frații, pentru sionism.

— Şi ce trebuie să faceți?

— Să dispărem cât mai degrabă!...

— Şi noi?... am făcut eu, disperat.

— Noi n-o să ne mai vedem... Te rog, dispari şi tu... În sat eşti aşteptat!... Mai ai un an şi, la optsprezece ani, te vor judeca pentru c-ai fugit de la NKVD...

Mă mirau informațiile ei şi sângele rece cu care lua hotărâri. O admiram!

— Borea, aş vrea să nu uit această salcie... Pentru că este prima în viața mea!...

Îmbrățişându-ne, am uitat de primejdiile ce ne amenințau. Eram numai noi doi şi o salcie mare, pletoasă, deasupra noastră. Ne luam rămas-bun pentru totdeauna — o fată şi un băiat (de şaisprezece şi şaptesprezece ani)...

Peste vreo cincizeci de ani, când eram bătrâni deja, am avut o convorbire telefonică la Tel-Aviv. M-a întrebat cu drag dacă mai există acea salcie... N-am putut să-i spun că nu mai este.

În dimineața zilei de 5 iulie 1949, în ograda bunelului meu a intrat împuternicitul de la sovietul sătesc.

— Moş Vasile, mâine să aduci chitanța că ai dat la stat cele treizeci de puduri de orz de primăvară... Dacă n-o aduci, mori în Siberia! Ai înțeles?... a rânjit el.

— Of, Doamne! Doamne!... Când vom scăpa oare de păgâni? Am mai trăit la rus, da nu era chiar aşa!... Du-te, Borea la Orhei, şi du-le pâinea! Poate i-a ajunge blestemul!

Am încărcat în căruță paisprezece țuhali cu orz, am înjugat vacile şi hai la Orhei: pe drumuri rele, printre stânci şi văi...

Soarele se ridicase şi vacile trăgeau din greu în Dealul Pietrei, apoi prin Dumbrăvița, Pădurea Țigăncii, Ghitis, peste pârâul glodos, prin satul Piatra... Şi iată că după un deal lung şi priporos, paralel cu Păhărnicenii, am ajuns în dealul Orheiului. Oraşul se vedea ca-n palmă. Am oprit vitele la o fântână şi le-am adăpat.

— Unde-i centrul de colectare a cerealelor? am întrebat de un trecător.

— Te cobori la vale... Te ridici la deal... Lângă moara arsă de ruşi, se vede de departe, îi toată neagră... Acolo-i!

Am poposit după-amiază. În fața mea, era un rând lung de care, toate având aceeaşi menire.

Am tras după ultima căruță. Carele se mişcau încet: după vreo patru-cinci metri se opreau, cineva lua boabe pentru analiză. Bietele vite erau ținute ca oamenii. Nu le puteai dejuga, nici hrăni, nici adăpa, laptele le picura din ugere...

Amurgea când a venit şi rândul carului meu. Mi-au luat orz din saci pentru analiză. Peste o vreme s-au întors.

— Orzul dumneavoastră este necopt. Nu-l putem primi!...

Am ieşit din rând. Nu ştiam ce să fac. Am întors carul încărcat. Să fi lăsat încărcătura, mai era cum era, dar aşa, vacile mergeau încet, aveau boturile înspumate... În Dealul Ghitis, deasupra Țigăncii, animalele au căzut în genunchi. Le-am oprit, le-am dejugat şi le-am dat câte un braț de chirău. Ugerele lor erau gata să plesnească. Am luat căldarea de la loitră şi le-am muls.

După ce am băut puțin lapte, am urcat în căruță pe saci, încercând să ațipesc. Mă temeam însă de lupi, în jur erau numai pârloage şi imaş. Pe cer, Găinuşa era sus... Deodată am auzit un huruit de motoare. Au apărut primele faruri de maşină. Coloana ce se apropia m-a îngrozit.

La lumina cerului senin se vedeau siluete de oameni vârstnici şi copii. Pe la colțuri, militari purtând arme cu baionete...

Plânsete, răcnete de mame şi copii se amestecau cu vuietul acestor maşini puternice — *Studebaker*. Coloana a ajuns în dreptul meu. Am sărit iute din căruță şi m-am ascuns hăt departe în chirău. Se aflau atât de aproape, încât puteau fi desluşiți cei din caroserie: oamenii deportați, păziți de soldați.

Coloana se mişca încet. Părea fără de sfârşit: mergea de la nord la sud, paralel cu Nistrul, spre Ustia... Apoi a dispărut în întuneric...

M-am întors la car, am înjugat şi am ieşit la şleah. Drumul era măcinat de roți grele de maşini...

Doamne! Doamne! Ce soartă ingrată aveau aceste maşini americane, date sovieticilor în timpul războiului...

Acea coloană de *Studebaker* îi ducea pe basarabeni la moarte în GULag, în Siberia. S-au gândit oare vreodată americanii că maşinile lor vor fi folosite la deportarea unei populații paşnice: mame, copii, bărbați şi bunici.

Când am ajuns dimineața în sat, mahalale întregi îşi plângeau neamurile, îi boceau pe cei răpiți noaptea hoțeşte, bandițeşte...

Bunelul a prezentat la sovietul sătesc hârtia că orzul încă-i verde şi, după ce l-am uscat pe veretci vreo patru zile, l-am încărcat din nou în căruță şi am pornit spre Orhei...

PARTEA A OPTA

ALTĂ ETAPĂ A VIEȚII MELE

Cu a mea biografie nu mă primeau nici în puşcărie

După absolvirea şcolii, eu şi cinci colege de-ale mele — Maria Roşca, Lidia Pahomi, Vera Merineanu, Liuba Martin, Efimia Procop — am pornit în lumea mare... să devenim învățători.

Trei au reuşit, Liuba şi Efimia n-au rezistat însă, au cedat.

La rugămintea bunelului, am trecut pe la puşcăria din Orhei, aflată gard în gard cu şcoala pedagogică. O rusoaică mi-a spus din capul locului:

— Говорите по-русски![1]

— Моя мать, Мария Васильева, находится в тюрьме потому что бежала из Сибири...[2].

Rusoaica, în uniformă militară, a deschis un registru:

— До суда свидании запрещены! Очистите помещение!...[3].

Am ieşit cu inima sfâşiată!

În curtea şcolii pedagogice i-am întâlnit pe verişorii mei, veniți din Măşcăuți. Ne-am salutat şi ne-am aşezat în rând.

Depuneai actele — adeverința, cererea, autobiografia şi aşteptai decizia... Dacă erai eminent, îți examinau biografia: dacă era bună, erai primit în mod automat. Andruşa şi cu Mişa şi-au scris câte o autobiografie bună-oțel: „Отец — служитель культа".

— Tatăl lor e *культработник*[4], a spus preşedintele comisiei, care nu ştia nici rusa, nici româna...

---

[1] Vorbiți ruseşte!... (rus.)

[2] Mama mea, Maria Vasiliev, se află aici deoarece a evadat din Siberia... (rus.)

[3] Până la proces întrevederile sunt interzise! Plecați de aici!... (rus.)

[4] Lucrător al culturii (rus.)

Iar mie mi-au spus:

— N-ai dreptul să înveți la şcoala pedagogică. Locul tău e la FZO sau pe tractor

Mi-am luat actele şi am ieşit. Mergeam, dar încotro... nu ştiam nici eu.

Se lăsau nori grei şi deodată a început să plouă cu găleata... Eram în dreptul pieței (unde se află astăzi căminele colegiului de medicină) şi m-am vârât repede sub o masă. Am găsit o piatră pe care să stau şi, o noapte întreagă, am tot ascultat răpăitul de tobă al ploii...

Se luminase. Ploaia încetase. Pantalonii mei erau uzi leoarcă.

— Ce faci aici, băiete? am auzit un glas deasupra mesei.

— Am dat documentele la şcoală. Da o zis că-s rele.

— De unde ai venit?

— Din Molovata!

— Hai în frizerie...

Frizerii ştiu multe... Era un om înalt, cu un ochi legat ca la pirați. Mă temeam, dar nu aveam de ales! Am intrat într-un fel de gheretă de placaj. La uşă, pe un taburet, parcă şedeam, parcă fugeam...

Frizerul a pus apă la încălzit, apoi s-a apropiat de perete, a întins o curea şi a început să ascută un brici. Stăteam ca iepurele: în caz că venea cu briciul asupra mea, o tuleam cu placaju-n cap... Se zvonea că pe atunci, la Orhei, erau tăiați oameni vârstnici, copii şi se făcea din ei cârnați. Eu îi spusesem deja că n-am părinți, deci n-avea cine mă căuta... În timp ce frizerul îşi ascuțea briciul, a intrat un tip bine îmbrăcat, elegant. Era profesorul din Orhei care vizitase nu demult şcoala din Molovata! S-au salutat, vorbeau evreieşte...

În conversația lor se repeta cuvântul Molovata. Apoi, cel intrat m-a aşezat la masă.

— Te rog, arată ce acte ai!

I le-am dat. Bărbatul le-a citit, apoi a vorbit ceva cu frizerul.

— La şcoala voastră din Molovata a fost un profesor de la şcoala pedagogică din Orhei?

— Nu ştiu, eu mai mult umblu cu vaca... am mințit eu.

Străinul iarăşi a început a vorbi cu frizerul, zâmbind şi uitându-se atent la mine. Mi se părea că m-a recunoscut.

— Uite, ce-i, băiete!... Cu o astfel de autobiografie nu vei fi primit nici la puşcărie! Scrie aşa cum îți voi dicta eu: Tată ai?...

— Nu, e mort în Ivdel-Lag!

— Nu mă interesează unde, scrie mort.

— Mamă ai?

— Am, dar au luat-o a doua oară în Siberia!

— Nu mă interesează a câta oară... Aici ai?

— Nu.

— Deci aşa şi scrie — mamă n-am...

— Acum scrie aşa: „Am crescut la un orfelinat", data, semnătura... Pui actele în cutia poştală din curtea şcolii pedagogice, te întorci la Molovata şi aştepţi chemarea la examen!...

— Mulţumesc!

Am pus plicul în cutie şi m-am pornit spre casă.

Peste un timp am primit avizul, m-am prezentat la examene, le-am dat... După care am fost anunţaţi să ne prezentăm la 25 august; cei admişi rămâneau, ce-i respinşi îşi luau înapoi actele.

Pe 25 august, intram pe poarta şcolii pedagogice în ghete, pantaloni şi cămaşă noi. M-am repezit bucuros la verişorii mei. Ne-am salutat, dar ei se uitau la mine întristaţi...

— Borea! a făcut Andruşa, tu nu eşti pe nici o listă din cele patru grupe...

— Ei, ba nu!... m-am strofolit eu, apropiindu-mă de listele întocmite în ordine alfabetică. Citeam toate familiile cu „V", Vârlan, Vătavu, Vulpe... dar Vasiliev nu era...

— Borea, mă linişti Andruşa, n-ai ce face... Te duci acasă, îl ajuţi pe bunelul şi, poate, chiar rămâi cu totul acolo!

— Ei, ba nu!... nu mă lăsam eu bătut.

— Dar ce ai să faci?... m-au întrebat verişorii într-un glas.

— Am să mă duc la director în cabinet!

— Eşti nebun!?

— Am să mă duc! am repetat fraza unchiului meu Ionaş...

Mergeam pe coridorul lung... Pe o uşă era scris: Directorul Şcolii Pedagogice din Orhei. Gavril Zaharovici Borovik.

Verişorii mei se uitau la mine şi nu credeau c-o să intru pe acea uşa masivă... Am bătut şi, auzind „da", am intrat.

— Здравствуйте![1]

— Здравствуйте!... Вы по какому вопросу?[2]

---

[1] Bună ziua! (rus.)

[2] Bună ziua!... Cu ce problemă? (rus.)

– Я сдал экзамены в вашем училище, но в списках меня не включили...[1].

– Правильно! У нас молдавское училище![2] A răspuns directorul.

– Dacă eu îs moldovean!

– Bre!... Bre!... Da de unde ştii dumneata aşa de bine ruseşte?

– Am citit multe cărţi în limba rusă. Şi dintr-o răsuflare am rostit: *Un căpitan de 15 ani, Copiii căpitanului Grant, Comoara din insulă, Călăreţul fără cap...*

– Bravo! De aşa studenţi, care citesc mult, avem noi nevoie... Cred că te-a omis secretara... Mă uit imediat în listele de examinare, a zis el.

– Dar dumneata ştii că ai nota „2" la toate?!...

– Nu ştiu...

– Cum de ai luat la toate „2"?...

– Pentru că tătuca-al meu îi bătrân, trebuia să-l ajut, să duc vaca la păscut... Cu cotele obligatorii mergeam tocmai la Orhei...

– Dacă te înscriu temporar, ai să înveţi?... m-a întrebat directorul.

– Dacă n-am să pasc vaca şi... scap de cote, o să iau numai note de „5", că eu ştiu să învăţ... am prins eu la curaj.

– În trimestrul întâi ai să asişti numai la lecţii, şanti pe urmă vom vedea... Te poţi duce în orice grupă vrei...

– Mulţumesc! La revedere!

Am ieşit bucuros. Mi-au dat lacrimile.

– Ce ţi-a spus? m-au întrebat Andruşa şi Mişa, plini de emoţii, ca mine.

– Să-mi aleg grupa!

– Hai, în „A", cu noi...

Am devenit audient... Un fel de a cincea roată la căruţă. Când se făcea apelul, toţi se ridicau, numai eu stăteam jos, fiindcă nu eram în listă. Aşa a durat vreo două săptămâni: profesorii nu mă strigau, nu mă întrebau nimic, nu mă chemau la tablă. Nu ştiam ce să fac, prinse a mă bate şi un gând de care mă temeam cel mai mult: să fug acasă, că doar Liuba Martin, Efimia Procop, băieţi din alte sate s-au întors acasă!

N-aveam tată, n-aveam mamă, n-avea cine să mă susţină!

---

[1] Eu am susţinut examenele la şcoala dumneavoastră, dar n-am fost inclus în liste... (rus.)

[2] Corect! Şcoala noastră e moldovenească... (rus.)

După ce asistam la şase ore de curs ca un străin, mă întorceam la gazda mea din Orhei... Doamne Dumnezeule! În acest oraş erau batjocoriţi nu numai băştinaşii, ci şi denumirile de străzi: coboram pe Kirpicinaia, urcam apoi pe Lesnaia (fosta Livezilor)... Străinii care se oploşiseră aici, ziceau tuturor copacilor *pădure*. Într-o cameră închiriată ne înghesuiam cinci suflete. Doi studenţi din ultimul an, din Susleni, dormeau împreună pe un pat, eu cu verişorii — pe altul. După ce mâncam fărâmiturile din traistă, mă aşezam pe o bancă sub un pom şi ore întregi priveam din deal la puşcăria blestemată, ce-mi înghiţise mama şi sora mai mare. În zadar aşteptam să apară chipurile lor dragi de după gratii.

— Pe cine ai în clădirea morţii?...

Am tresărit. Alături de mine se oprise un bătrân înalt cu o faţă inteligentă, care se sprijinea într-un baston de o frumuseţe rară.

— Pe mama şi sora mai mare, am răspuns eu încet.

— Mda! a zis bătrânul îngândurat. Această puşcărie, zidită de moscali încă la 1857, a înghiţit de-a lungul anilor pe cei mai vrednici fii ai neamului. Fără puşcării, ţarul rus nu putea subjuga alte popoare... Tinere... a continuat bătrânul, să ţii minte! Acolo, fiecare piatră e scăldată şi de sângele elevilor mei, eroi ai neamului românesc, care au aruncat de pe clădirea NKVD-ului cârpa lui Lenin şi Stalin şi au înălţat tricolorul, pe care l-au admirat mulţi orăşeni... O oră-ntreagă s-au mocoşit NKVD-iştii, beţi după noaptea de Revelion 1941, să-l coboare...

Această veste m-a năucit. Eu ştiam de alţi eroi... Reieşea că nu Oleg Koşevoi împreună cu *Garda Tânără*, ci studenţii din Orhei au început primii lupta împotriva ocupanţilor... Nu înţelegeam de ce ruşii îşi proslăveau eroii, iar noi — nu...

— Şi ce-au făcut mai departee?... am întrebat eu cu un fel de speranţă.

— Forţele erau inegale... E ca şi cum o haită de lupi ar fi atacat un pui de căprioară. I-au arestat pe toţi: 51 de băieţi şi o profesoară...

Răsuflând din greu, bătrânul a continuat:

— În iunie 1941, lângă această puşcărie incendiată de comunişti, plângea tot Orheiul: mame şi bunici, taţi şi bunei. Se apropiau de cei împuşcaţi ori desfiguraţi şi puţini îşi mai puteau recunoaşte rudele... Eu, împreună cu un tată, îl căutam pe Petru al lui Petru Cudriţchi din satul Brăviceni... Dar nu l-am mai găsit. Sper să fi rămas viu. De-o fi să-l întâlneşti vreodată, spune-i că profesorul de matematică l-a căutat până la ultima lui suflare...

Peste 47 de ani, aveam să-i transmit domnului Petru Cudriţchi ultimele cuvinte ale fostului său profesor de matematici din Orhei.

Bătrânului nu-i ajungea aer... Respira cu greu:

— Băiete, între orele cinci şi şase să fii pe la poarta puşcăriei... În timpul ista, arestaţii sunt duşi la Chişinău. Poate reuşeşti să-i vezi pe-ai tăi... Asta o va încuraja şi pe mamă-ta, şi pe tine... Porţile se deschid fix la cinci...

Bătrânul s-a îndreptat spre casă.

A doua zi, cu noaptea în cap eram în faţa porţilor de metal... Maşini grele intrau şi apoi ieşeau încărcate cu arestaţi: fete, neveste, bătrâni, bărbaţi, flăcăi şi toţi căutau să vadă la poartă pe cineva drag, cunoscut... Străjuiam aşa dimineţi la rând.

În dimineaţa zilei de 11 septembrie 1949, pe poarta neagră a puşcăriei a ieşit un *Studebaker* atât de încărcat, încât femeile stăteau în el ca peştele în cutie. A cotit la dreapta, la stânga, încercând să iasă pe strada centrală — Stalin..., Şi deodată, s-a auzit un răcnet care mi-a săgetat inima.

— Boreaaa! Pe mine mă duc!... Mama a rămas!... Să ai grijă de Nastia şi de Valia!...

Am încercat să alerg din urma maşinii, dar vuind ameninţător, aceasta s-a îndepărtat cu viteză. Stăteam în mijlocul străzii, nici mort, nici viu: drumul spre sora mea era pierdut, drumul spre mama mea era închis... Îmi rămăsese o singură cale. Şi am pornit pe calea învăţăturii. Cu ajutorul cărţii — cea mai puternică armă din lume — îmi voi găsi sora, îmi voi ajuta mama (trebuie să memorizez aceste crime, să nu scap nici prin somn vreun amănunt).

Şi, ştergându-mi lacrimile, am intrat în curtea şcolii pedagogice. Era prea dimineaţă. M-am ghemuit pe un scaun şi am aţipit... Visam... Vedeam studenţi arborând tricolorul, îi rugam s-o salveze pe mama... Îmi răspundeau: „Acuma-i ceasul vostru... Luptaţi! Clopotul sfânt al neamului vă cheamă!...".

Clinchetul clopoţelului se auzea tot mai tare. Am deschis ochii... Se apropia jupâneasa Leica, o bătrână, care, cu o exactitate exemplară, ne-a adunat la ore în toţi cei patru ani de studii.

M-am ridicat, salutând-o.

— Am descuiat şcoala, du-te, acolo e cald...

M-am dus.

Cu toate că stăteam în banca a doua din centru, profesorii nu mă observau. Îmi venea uneori să răcnesc: „Acesta-s eu, vreau să învăţ! Strigaţi-mă la apel, chemaţi-mă la tablă!" Şi am hotărât să procedez ca-n zicala: „Dacă nu vine muntele la Mahomed, Mahomed se duce munte". Cu orice prilej, încercam să mă manifest. Se încheia cea de a doua săptămână de studii.

Volea Efimovici Zubrițchi

Într-o zi, în sala de curs, a intrat un profesor elegant cu o ținută demnă şi o privire pătrunzătoare, care îți insufla încredere.

– Bună ziua, tovarăşi şcolari!... ne-a salutat el. Mă numesc Volea Efimovici Zubrițchi şi sunt profesor de muzică... Era profesorul care mă ajutase să ajung în acea bancă!... Vă voi preda canto şi vioara. Acum voi selecta studenții care doresc să cânte în corul şcolii. Cei înscrişi se vor prezenta la repetiții în zilele deja stabilite. Cine doreşte să cânte o strofă dintr-un cântec preferat?

Grupa şuşotea, zâmbeau cu toții, dar nimeni nu ridica mâna.

– Fiți mai curajoşi, a zâmbit profesorul, după patru ani de studii, veți cânta cu toții aşa cum cere programa şcolii primare. Acuma însă îi voi alege doar pe cei cu aptitudini...

A apărut prima mână ridicată. Întreaga grupă s-a întors curioasă spre ultima bancă. Era mâna lui Colea Guzun din satul Dubău.

– Şanti înainte eu am să cânt un jiers militar...

– Poftim, a zis profesorul zâmbind, uimit de expresiile auzite.

Colea cânta:

На позицию девушка
Провожала бойца...[1].

– Pentru început, e bine, a zâmbit profesorul. Următorul!...

Am prins cu toții la curaj!

– Am să cânt eu!... s-a ridicat Dița, o fetiță smolițică.

– Poftim!

De la selsovet în sus,
Toate lămpile s-au stins...

– Merge şi asta pentru început... Cine mai doreşte?...

– Eu şi cu fratele vom cânta împreună, pe două voci... s-a ridicat verişorul meu Andrei.

– Poftim:

Au prins să cânte:

A ruginit frunza din vii
Şi rândunelele-au plecat...

---

[1] Pe un tânăr fata / La luptă-l petrecea... (rus.)

— Foarte bine!... a exclamat profesorul şi i-a înscris într-un registru.

„Amu-i amu! mi-am zis... N-am dreptul să rămân de verişorii mei", şi am ridicat mâna. Colegii mei, care nu-mi auziseră niciodată numele, se uitau curioşi la mine de parcă se întrebau: „Cine o mai fi şi aista?"

— Eu voi cânta cântecul *Şciors*...

Clasa a izbucnit în hohote...

— Cum?! Cum?!... a întrebat profesorul.

— *Şciors*! am răspuns eu plin de sine.

Profesorul s-a ridicat de la masă. Studenţii s-au liniştit.

— Poftim, Vasiliev:

Шёл отряд по берегу,
Шёл из далека,
Шёл под красным знаменем

Командир полка...
Хей, хей, командир полка![1]..."

Profesorul s-a apropiat de banca mea.

— Ştii cântecul până la sfârşit?

— Da.

— Treci atunci în faţă şi cântă-l de la început până la sfârşit...

După ce am cântat, spre mirarea colegilor mei, profesorul a aplaudat, zicându-mi:

— Tenor primo! Vei fi solistul corului!

Era pentru prima dată când mă afirmam în faţa colegilor. O mică victorie, prima bucurie din viaţa mea de viitor pedagog...

Însufleţit am început a mă uita mai altfel la colegi... Şi, într-o zi, privirea mi s-a oprit asupra corpului mlădios al unei fetiţe, care stătea chiar în faţa mea. Îi „pipăiam" cu ochii umerii frumoşi şi părul bogat. Era împletit într-o gâţă groasă, care îi aluneca după bancă... La fiecare mişcare a capului, gâţa i se ondula pe spate ca un şarpe, lucru care mă hipnotiza, mă speria, dar mă şi atrăgea cu o putere magică...

---

[1] Mergea detaşamentul / Din depărtări grupat / Iar sub drapelul roşu — / Bravul comandant / Hei, hei, bravul comandant!... (rus.)

În mişcările ei graţioase se simţea demnitatea, mândria. Nu visam să ajung vreodată la înălţimea ei, dar cel puţin băncile noastre să se atingă, să respir aerul pe care îl respiră ea, să-i privesc ore întregi gâţa ce i se ondula pe spate... Şi i-am privit-o, i-am admirat-o câte şase ore în fiecare zi, timp de patru ani de studenţie.

Pentru a-mi spori şansa de a fi înscris ca student, trebuia să pun în valoare, în primul rând, materia pe care o cunoşteam cel mai bine — limba străină — rusa. La orele de rusă, profesoara Valentina Alexandrovna scotea cu greu din noi chiar şi răspunsuri simple referitor la biografiile scriitorilor, nu tocmai să-i reciţi pe de rost un text din literatura clasică. Era foarte complicat...

— Кто выучил наизусть *Плачь Ярославны*?[1]

Tăceau toţi...

— Я выучил...[2] Şi am recitat textul dintr-o răsuflare.

— Прекрасно! „5" с плюсом! s-a înviorat profesoara. Вот так все должны отвечать... Берите пример![3]

Oricum, n-am fost înscris în catalog, nici de data asta, ba s-a întâmplat ceva şi mai şi.

În pauză, fetiţa cu părul ca-n poveşti s-a întors brusc către colega ei de bancă (viitoarea doamna Panfilov, directoare a şcolii Nr. 25 din Chişinău) şi a zis cu voce tare:

— Cine dracul l-a mai adus şi pe *lipoveanul* ăsta în grupa noastră? De răul lui va trebui să tocim şi noi!...

De ruşine şi obidă, m-am ghemuit în bancă...

Îmi dădeam seama că nu-i frumos să ieşi ca păduchele în frunte, dar nimeni nu cunoştea situaţia mea. Altă cale nu aveam. Era unica mea salvare...

Înscrierea mea în catalog s-a produs totuşi într-un moment destul de bizar, încât, şi azi, după cincizeci de ani, se mai fac glume în familie pe seama primului meu an de studii...

Era la ora de istorie. Profesorul, şeful de studii, colonelul în rezervă Vasile Pascal, un bărbat înalt, puternic, nu ne prea permitea să facem glume la cursurile lui. Întrucât nu aveam manuale la *Istoria Rusiei*, trebuia să memorizăm materia.

---

[1] Cine a învăţat pe de rost *Tânguirea Iaroslavnei*? (rus.)

[2] Eu (rus.)

[3] Excelent! „5" cu plus!... Uite aşa trebuie să răspundeţi cu toţii... Urmaţi-i exemplul! (rus.)

Tema precedentă a fost *Ivan cel Groaznic şi cucerirea Siberiei de către Ermak.* După ce a făcut apelul, a trecut la subiect:

— Cine vrea să povestească lecţia?

Tăcere...

— Atunci voi numi eu... Teodor Mamei, poftim la răspuns!

— La tablă a ieşit un băiat josuţ (era de peste Nistru, din Goian, Dubăsari), care cerea cu privirea ajutorul colegilor... Cu un glas nesigur a început:

— Şanti, Ivan cel Groaznic, în 1530 o luat şi s-o născut...

Toată grupa a pus mâna la gură, să nu izbucnească în râs.

— Şanti, Ivan cel Groaznic, în 1533 o luat şi s-o căţărat pe tron...

Studenţii şi profesorul erau ca un butoi de pulbere, gata-gata să explodeze la prima scânteie. Şi scânteia apăru...

— Da după ce o luat Siberia în 1584, o luat ş-o murit...

Grupa a explodat. Masa şefului de studii se clătina ca în timpul unui cutremur de şapte grade. Profesorul şi-a scos batista din buzunar, şi-a şters ochii, apoi a spus cu o voce blândă:

— Mamei, treci la loc şi învaţă, dacă vrei să devii învăţător...

S-a ridicat de la masă, mişcându-se paralel cu tabla şi, permiţându-ne să ne liniştim, apoi ni s-a adresat cu seriozitate, ca întotdeauna:

— Este cineva care poate să povestească lecţia aşa cum trebuie s-o povestească un student de la o şcoală pedagogică?

Presimţeam că se apropie „ora mea stelară" şi în aceeaşi clipă am sărit din bancă, având mâna ridicată.

— Cum te numeşti? m-a întrebat profesorul de parcă se temea să nu se repete scena precedentă.

— Boris Vasiliev!

— Poftim, povesteşte...

— Tatăl lui Ivan cel Groaznic, — (ţarul Ivan al Treilea), marele-cneaz Vasile al Treilea, a fost unul dintre primii mari cneji, care au întărit statul rus. Feciorul său, Ivan cel Groaznic, a continuat întărirea Rusiei prin cucerirea Siberiei. Pentru aceasta, el l-a trimis pe Ermak atamanul cu o armata de *streleţi*, înarmaţi cu arme de foc, împotriva hanului Kucium — stăpânul Siberiei. Atamanul Ermak a înaintat, trecând râul Irtâş, unde într-o luptă sângeroasă a zdrobit oastea tătară, Kucium reuşind să fugă...

Ermak îşi sărbătorea victoria pe malul drept al Irtâşului. Solii săi i-au dus vestea lui Ivan cel Groaznic... Ca semn de mulţumire, ţarul rus i-a transmis în

dar lui Ermak şuba sa, cusută cu fir de aur şi briliante. Acest eveniment a fost sărbătorit cu mare pompă până seara târziu... Dar nimeni nu ştia de şiretlicul hanului Kucium, care stătea la pândă cu călăreţii săi, aşteptând momentul potrivit. După miezul nopţii, aceştia au atacat pe neprins de veste. Streleţii s-au retras în mare grabă spre bărci, unii aruncându-se în apă... Înota şi Ermak, dar şuba sa grea l-a tras la fund în apele Irtâşului. Acest mare erou a rămas vestit în istoria Rusiei ... (Profesorul mă asculta, pentru că eu povesteam mai mult decât ne vorbise el.) Amintirea despre el a rămas în cântecul popular *Ermak*. Eu am învăţat acest cântec de la un soldat rus (şi am început a cânta):

Ревела буря, гром гремел,
На диком бреге Иртыша...[1].

Profesorul, stând în picioare, m-a întrebat:

— De unde cunoşti atâtea lucruri interesante despre cucerirea Siberiei?

— Am citit cărţile *Genghis-Han, Batu-Han, Cucerirea oraşului Kazan...*

— Asta-i bine, foarte bine. Ne vine inspecţie de la minister şi trebuie să vă pregătiţi cu toţii ca Vasiliev, care azi ia cinci cu plus...

Profesorul s-a aşezat, a citit întreaga listă din catalog şi, negăsindu-mă, a zis milităreşte:

— Cei care au completat catalogul se vor alege cu o mustrare! Te înscriu la sfârşit cu nr. 31, pentru azi primeşti nota „5".

Astfel, numele meu, care începea cu litera „V", încheia lista din catalog. M-au felicitat şi scumpii mei verişori Andrei şi Mihai Izmană, viitori oameni de ştiinţă, unul economist şi altul matematician. Eram în al nouălea cer. Dar n-a trecut mult şi bucuria mi-a căzut în scârbă. Am fost invitat la contabilitate, aducându-mi-se la cunoştinţă că studenţii trebuie să plătească taxa de studii — 160 de ruble. Cei cu bursă plătesc suplimentar 20 de ruble. La bursa de 140 de ruble.

— Te duci acasă la mama şi la tata şi luni aduci 160 de ruble... Ai înţeles? mi-au spus la contabilitate.

— Da...

Dumnezeule, care casă, care tată, care mamă?... Comuniştii m-au lipsit de toate. Unica speranţă era bunul meu bunic. Sâmbătă, după lecţii, flămând, am luat-o pe jos, pe drumuri, pe cărări, prin pârloage, prin Pădurea Ţigăncii şi, străbătând cei treizeci de kilometri, am ajuns acasă.

---

[1] Vuia furtuna, fulgera/ Pe mal sălbatic de Irtâş... (rus.)

– Bună seara, bunele!

– Bună, nepoate, treci mai repede la dos, că plouă... Ia spune, ce veşti ai despre maică-ta?... Ce-i cu Mărioara?... Ce-i cu sărmana Nadia?... Cum se vede, e dusă din nou în Sibir...

– Despre mama nu am nicio veste, parcă a intrat în pământ, am spus eu... Da pe Nadia au dus-o la închisoarea din Chişinău.

– Satana umblă pe pământ, acu-i veacul ei!...Te-au primit la învățătură?

– Da!

– Slavă Domnului... Tată-tău tare s-ar mai fi bucurat. Atâta fecior avea!...

– Bunele, de primit m-au primit, dar cer 160 de ruble pe an – taxă...

– Nici nu mă mir! Aceştia degrabă şi sufletele ne vor lua... Iaca, ieri mă cheamă pe mine la *selsoviet* şi un somnoros, leneşul satului, îmi zice:

– Mata, moş Vasile, trebuie să dai un împrumut la stat de 25 de mii de ruble!

– D-apoi de unde să dau aşa bani, dacă toată pâinea am dat-o la stat?

– Eu nu ştiu de unde... Asta nu-i scris în hotărâre!

– Da ce-i scris acolo în hârtia ta?

– Aici scrie: „Ori dai un împrumut, ori te duc în Siberia"...

– Şi pe câți ani îi împrumutul ista al tău?

– Pe 25 de ani! îmi răspunde.

– Ian socoate dumneata, dacă acum am optzeci de ani, am să ajung eu oare la o sută cinci ani, ca să-mi văd banii înapoi? Cine garantează că voi trăi?...

– Ştii ce, moşule? Despre mine, mori măcar şi mâine, da întâi plăteşte banii, cât n-a venit împuternicitul...

– Şi i-am plătit afurisitului, până la ultima copeică... Tu mulge vaca şi fă măliguța ... Eu mă reped până la jupân Idlă. Tare cuminte om, întotdeauna m-a ajutat. Oi împrumuta ... Pe la fătatul oilor m-oi achita. Iaca mulți s-au dus la oraş, da el ca pasărea, după război a venit la cuibul lui. Îi om stimat de săteni...

...Minunații mei colegi erau copii ai războiului, copii ai foametei, copii ai perioadei deportărilor – toți visam să devenim învățători, să schimbăm viața micilor noştri elevi, să-i facem fericiți, deştepți, mândri de neamul nostru... Studiam şi munceam suplimentar, pentru a deveni demni de profesia de învățător.

Eram ocupați ziua întreagă: cursuri, cercuri de muzică, dramatice, corale, sportive... În toți aceşti ani, am avut noroc de profesori de o înaltă cultură şi cu har pedagogic. Profesorii noştri Clara Benționovna, Aba Isacovici, Heeva

Moiseevna, Charles Moiseevici, Volea Efimovici, toţi cu diplome de la universităţi româneşti, franceze, germane... Tânăra pe atunci profesoară Eleonora Romanescu, viitoarea pictoriţă emerită, ne cultiva dragostea pentru frumos. Vasile Pascal, şeful de studii, ne ocrotea ca pe copiii săi.

Cu astfel de profesori nici nu observai cum te îndrăgosteşti de profesie. Examenele din iarnă mi-au dat aripi: obţinusem bursă — 140 de ruble. Trebuia să fac nişte economii şi mă puteam pricopsi cu o bicicletă *Harkov*. În primăvară, eram corist, şi când cântam, mă aplauda întreaga şcoala, *Zavetnâi kameni, Proşceai, liubimâi gorod* sau când jucam rolul lui Nehliudov, rostind patetic fraza: „Выпьем за тех матерей, которые бросают своих детей"[1].

Mă lăudau toţi când jucam fotbal şi reuşeam să înscriu un gol în poarta adversarilor... Numai fata cu gâţa frumoasă nu mă observa, nu mă aplauda, era indiferentă faţă de mine, de parcă nici nu existam... Bicicleta!... Bicicleta era salvarea mea! „Dacă mi-aş cumpăra o bicicletă, m-ar observa!" gândeam eu. În toată şcoala, doar un băiat avea bicicletă.

Şi iată că într-o bună zi zburam ca prin vis spre Molovata pe bicicletă nouă, unde încă nimeni nu avea aşa ceva, şi nu ştiam că acolo mă aştepta o încercare grea. Am deschis bucuros poarta, da bunelul s-a repezit la mine:

— Iaca unde-s banii de pe vacă!... Tâlharule!... Stai că ţi-o tai bucăţele! Şi, apucând securea, se porni spre mine. Eu am sărit din mers în şa şi dus am fost... Am mers pe deasupra Mărcăuţiului, Holercaniului şi am coborât în Măşcăuţi. Verişorii mei erau deja acasă...

— Ce s-a întâmplat? m-a întrebat mătuşa Frosia.

— Bunelul a vrut să-mi taie bicicleta cu securea...

— E necăjit, sărmanul! Toţi banii de pe vacă i-au furat de după icoană. Crede că pe ei ţi-ai cumpărat bicicleta... Mănâncă. Mâine ne vom duce să mai îngrijim de tata, să mai ajutăm prin grădină... Eu îi voi lămuri de unde ai tu bicicleta, vor adeveri şi băieţii.

Dumnezeu s-o odihnească în pace pe această femeie sfântă, care mi-a fost ca o mamă în anii când mama era chinuită prin puşcării şi Siberii.

---

[1] Să bem pentru mamele care îşi părăsesc odraslele (rus.)

Puşcăria *Valea Norocului*

Peste o săptămână, bunicul şi-a cerut scuze. A găsit banii la un vecin, ascunşi într-un gard de piatră. Se repetase istoria de demult, când nu găsise boii în ocol.

— Măi Borea, da tu ai glagorie... mă lăuda bunelul. Iaca, Frosia mi-a spus că ai strâns banii pentru bicicletă, ca s-o iei şi pe Năstica la Orhei şi să te duci pe la procurori, să afli unde-i mamă-ta... Iaca, a venit o scrisoare cu adresa Mărioarei.

— Unde-i ?

— În căsoaie după icoane...

Era scrisul frumos al mamei. Am citit-o dintr-o răsuflare: „Valea Norocului, raionul Floreşti, — puşcăria pentru femei...". A doua zi, pe două biciclete ne-am pornit din Molovata s-o cautăm pe mama în puşcăria cu nume batjocoritor *Valea Norocului*. Pe prima era verişorul meu, Mihai, cu traista de alimente pe portbagaj, pe a doua, eram eu cu Năstica pe portbagaj. Am străbătut greu cei treizeci de kilometri cu dealuri şi văi de până la Orhei. Spre Bălți drumul era drept şi am sporit viteza. După încă vreo treizeci de kilometri ne-am oprit la o răscruce.

În apropiere, un bătrân păştea nişte cârlani.

— Cum să ajungem la Floreşti, moşule?

— De ce să nu spun, dacă ştiu... Iaca, înainte, pe lângă satul Sărătenii Vechi, ajungi la Bălți. Da în dreapta, pe lângă Țânțăreni, ajungi la Floreşti.

— Moşule, de-alde Petică sunt în Sărăteni? l-am mai întrebat eu.

— Câtă frunză şi iarbă...

— Mulțumesc, moşule! Am s-o găsesc, am strigat eu din mers.

Treceam pe lângă sate cu denumiri noi pentru mine: Țânțăreni, Negureni, Căzăneşti, Brânzeni... Am ajuns la Căpreşti. Eram obosiți. Ne-am oprit la un popas. Făcuserăm deja mai mult de o sută de kilometri. Ni s-a spus ca peste vreo patruzeci de kilometri să cotim la stânga, spre Gura Camencii. Am trecut de Floreşti, Mărculeşti, Prajila şi, când aproape să ajungem, a început să plouă cu găleata. Roțile nu se mai învârteau. Am scos aripile, ascunzându-le în nişte tufari, şi, pe jos, împingeam toți trei bicicletele spre zidul puşcăriei. La poartă am cerut o întrevedere...

Ne-au dus pe toți într-o cameră cu o fereştruică de 20x20 centimetri, cu gratii în cruce. Peste o oră am văzut fața mamei, care nu putea să ne îmbrățişeze, să ne netezească, să ne încălzească. Lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji, pe gratii şi abia de putea vorbi...

— Borea, dragul mamei, mă bucur că eşti cuminte şi ai grijă de surori.

— Mamă, am văzut-o pe Nadia, au dus-o iar în Siberia.

— Ştiu, dragii mamei, peste trei ani m-or duce şi pe mine... M-au găsit vinovată că mi-am adus puişorii la cuibul lor...

— Borea, ridic-o pe Năstica, fata mamei, să-i văd faţa, că acuşi se termină minutul... M-am aplecat repede în genunchi, spunându-i: „sui". N-a apucat mama să-i spună Năstică şi să asculte de frăţior, că un glas de femeie, glas de şarpe, a şuierat.

— Свидание окончено![1]

Şi sticla a întrerupt legătura dintre o mamă şi copii ei. De atunci, eu tot aştept judecata Domnului, aştept ca acei călăi şi urmaşii lor, călăii comunişti de azi, să fie judecaţi.

... A plouat toată noaptea şi noi am stat uzi sub o streaşină.

Dimineaţa, soldaţi cu câini-lupi le escortau pe mamele noastre la muncă. Toate femeile au întors capetele spre noi. Mama era cea mai fericită dintre ele, pentru că îşi putea vedea, îşi putea admira copilaşii, care n-au uitat-o şi care au venit s-o vadă, s-o încurajeze, să-i spună că o aşteaptă... Coloana se mişca la vreo cinci metri de noi. La un moment dat, o bătrână a strigat:

— Sănătate fetelor mele, Chiriţa din Susleni!...

— Молчать![2] răcni călăul. Şi plânsul acestei femei a fost înăbuşit de lătratul sălbatic al unui câine... Am privit coloana până a dispărut după deal.

Mă gândeam s-o susţin pe mama măcar cu ce pot şi peste o lună am parcurs din nou aceeaşi distanţă, aducând-o la convorbire pe sora mea mai mică, Valia...

Anul doi de studii

Ne-au dat cămin. Aveam grijă şi de sora mea Nastia, care era studentă la anul întâi. „Toceam" cum puteam ştiinţele pedagogice. Cel mai mare necaz era asigurarea cu provizii în timpul iernii. Drumurile erau desfundate, întroienite şi haitele de lupi atacau tot ce găseau prin pârloage şi păduri. La fântâna din dealul Suslenilor a fost sfâşiată o studentă care se ducea acasă după pâine... Într-o zi de iarnă, eu şi cu verişorii mei Andruşa şi Mihai am scăpat ca prin minune de

[1] Întrevederea s-a terminat! (rus.)

[2] Lasă vorba! (rus.)

un lup ce urla în apropiere, chemându-şi haita pentru atac. Alergam îngroz şi numai după ce am intrat în Măşcăuţi, ne-am uitat înapoi. Pe deal se vedea haită de lupi. A doua zi, la întoarcere, ne miram cum de-am reuşit oare să trecem râpa dintr-o răsuflare, în patru labe...

Cu toate că eram flămând şi prost îmbrăcat, tinereţea vestea dragostea aşa cum ghiocelul de sub zăpadă vesteşte primăvara... Mergeam şi eu pentru prima dată la dans în sala de festivităţi, la etaj. Doamne, ce minune e când un băiat, cuprinzând talia unei fete, o roteşte de parcă ar vrea să zboare...

Fata cea cu gâţă lungă îi cucerea pe toţi. Îi şedea bine mai ales când dansa cu „idolul" şcolii pedagogice – Grişa Târleţchi –, student în ultimul an. Era înalt, simpatic, fruntaş la învăţătură, participa la competiţii sportive, era corist şi, mai cu seamă, dansator. Când bătea pe scenă *stepul* marinarilor, iar studenţii şi profesorii aplaudau în picioare, chemându-l la „bis", toţi îl admirau şi voiau să-i semene, să devină învăţător ca el. Dar nimeni nu ştia că visul său era să zboare, să zboare ca o pasăre liberă, tot cerul să fie al lui... Flăcăul era de peste Nistru, din Jurca... Acea fată frumoasă se rotea în preajma mea, fluturându-mi pe dinainte gâţa ei şi spulberându-mi ultimele iluzii... Nu ştiam ce să fac: să plec, căci luasem tot varul de pe perete, sau să invit o altă fată, demonstrând că am şi eu mândrie. S-a întâmplat însă ceea ce-mi doream: a răsunat anunţul: „Invită damele". Toţi băieţii, ca la comandă, s-au aliniat la perete, alături de mine, iar fetele, parcă ruşinându-se, în partea opusă. La primele acorduri, din mulţime a păşit îndrăzneţ spre centru o fată din anul întâi. Noi, băieţii, cu răsuflarea întretăiată, aşteptam să aleagă, fiecare sperând că va fi el... Tânăra zveltă se apropia... Inima mi s-a oprit: ţinta eram eu. Aplecând puţin capul, cu o privire şireată, mi s-a adresat:

– Borea, vă invit la dans....

Dansam!

– De unde ştii cum mă cheamă?

– Învăţ cu soră-ta într-o grupă... Ea mi-a spus...

– Atunci să-mi spui, te rog, şi numele tău!

– Zina Chiricova... Din Jurca...

– Dintr-un sat cu Grişa?...

– Da!

– Simpatici băieţi aveţi în sat!

– Nu chiar toţi...

– Zina, dansezi minunat!

– Îți place?

– Foarte!

– Atunci dansăm toată seara!...

– Toată seara?!... am căscat eu gura.

– Da! Ca să nu dansez cu altul, să fii pe aproape şi să mă inviți primul...

– Am să vin, am să zbor...

– Să fii primul!

Conducând-o, i-am mulțumit pentru invitație. Nu mai sprijineam peretele, stăteam printre colegi, eram în apropiere de Zina şi nu-i permiteam nimănui să danseze cu ea.

Serata s-a terminat. Grişa Târlețchi s-a apropiat de noi:

– Consăteanco, tu şi cu Borea ați fost azi cei mai buni! Să ştii, a zâmbit el, fetele din Jurca îs foc la joc!

După ce am condus-o pe Zina, beat de fericire, mă întorceam încet la cămin: „Am fost totuşi luat în seamă... am fost invitat... pentru prima dată...". Deodată am tresărit: de după un salcâm boieresc au apărut două umbre, care mi-au tăiat calea. I-am recunoscut, erau din grupa „C": Andrei Dogoter şi un prieten de-al său, Grişa Popa.

– Ți s-a urât de viață?!... a scrâşnit Dogoter.

În mâna lui Grişa a sclipit un cuțit... Eram tustrei în aceea periculoasă perioadă a vieții, când nu te poți stăpâni... În orice clipă gelozia, invidia puteau avea urmări grave. Cu toate că mi se zbătea inima ca la o vrabie, am întrebat bărbăteşte:

– Care-i cozu?!

Atacatorii nu se aşteptau la aşa ceva şi s-au potolit.

– Ştii că Zina e prietena mea? m-a întrebat Dogoter.

– Ştiu!

– Atunci de ce ai dansat cu ea? s-a amestecat Grişa.

– Ea m-a invitat şi eu i-am răspuns.

– De atâtea ori? Mai mult n-ai ce dansa cu dânsa!...

– De ce?

– Pentru c-am să dansez eu!

– Ea hotărăşte cu cine să danseze! Mergem s-o întrebăm!

Cei doi atacanți, au bătut în retragere. Ştiau că vor pierde. Grişa Popa şi-a încheiat cuțitul...

– Hai, Andrei! Ce, nu mai sunt fete?!

Şi s-au dus...

Destin! Destin!... Cine putea şti că Grişa Popa, acel student cu cuţitul în mână, îmi va deveni peste ani cel mai bun prieten. Vom absolvi şcoala militară în aceeaşi unitate, vom fi repartizaţi, ca doi fraţi, în aceeaşi escadrilă guvernamentală a unui regiment de aviaţie din oraşul Moscova, îi voi fi doi ani comandant. El cunoştea biografia mea, dar nu m-a trădat...

Era primăvară. Anotimpul dragostei... Mă duceam cu Zina la dans deja la casa de cultură, mergeam cu ea pe bicicletă la pădure, după fragi şi după mure... La cursuri, luam note de „2" şi eram criticat în adunări pentru purtare proastă... Caricatura mea din gazeta de perete, făcută de talentata profesoară de desen Elena Romanescu, arăta ucigător: cu o mutră zâmbitoare, călare pe bicicletă, ţineam pe cadru o fată, iar din urmă trăgeam o remorcă cu note de „2"... Finalul a fost trist: eu am rămas fără bursă, iar Zina — repetentă, după care s-a transferat la şcoala de medicină. Dragostea din fugă — fulger vine — fulger pleacă...

După examene, îl petreceam cu toţii pe studentul eminent Grişa Târleţchi la o şcoala militară de aviaţie reactivă. Comisarul militar, colonelul Doncenko, îl trimitea la o instituţie secretă, unde erau admişi doar cei mai buni elevi sau numai membrii de partid.

În ziua ultimului examen, i-au dat recomandaţie trei profesori şi Grişa a fost primit la biroul de partid (ca să-ţi împlineşti visul, intrai de nevoie în rândurile PCUS). La fel procedau şi cu cei care făceau aspirantură: membrii de partid aveau prioritate. L-am petrecut şi eu pe Grişa Târleţchi. Strângându-i mâna şi felicitându-l, i-am spus că voi fi şi eu aviator...

Era 1951... Studenţii aduceau veşti zguduitoare din raioanele învecinate cu Orheiul. NKVD-ul şi KGB-ul se răfuia crunt cu ultimele victime, care au reuşit să fugă de deportările din 1949.

În satul Chiperceni, într-un lan de grâu, a fost găsită o mamă împuşcată, cu copilul sugaci mort la piept. După cârdurile de cioroi ce se roteau deasupra câmpurilor şi pădurilor, oamenii găseau cadavrele şi le îngropau creştineşte undeva, în afara cimitirului, punându-le câte o creangă în loc de cruce.

KGB-ştii erau foarte cruzi în lupta cu eroii neamului nostru: Mihai Vicol din satul Lărguţa, Filimon Bodiul din satul Mândreşti, Teleneşti, membrii organizaţiilor patriotice „Arcaşii lui Ştefan", „Agricultura", „Sabia Dreptăţii"...

Aceşti călăi i-au arestat şi i-au deportat şi pe feciorii părinţilor duşi în Siberia, care erau studenţi şi reuşiseră să se ascundă. Celor care nu „inspirau încredere" li se propunea să părăsească „benevol" şcoala.

În toamna lui 1951, împreună cu verişorii mei din Măşcăuţi, cu Borea Stratu din Ţânţăreni, Teleneşti, şi Andrei Berdos din Ciocâlteni, Orhei, umblam prin Orhei în căutarea unei gazde. Străzile purtau denumiri noi, sovietice: Karl Liebknecht, Rosa Luksemburg, Clara Zetkin, în loc de M. Eminescu, I. Creangă, V. Alecsandri, V. Lupu... Am închiriat o gazdă pe Karl Liebknecht. Cinci inşi într-o singură cameră, cu trei paturi. La vreo sută de metri de noi, la intersecţia străzii Sadovaia şi-au luat o gazdă fata cu gâţă frumoasă cu colegele ei Tasia Pranitchi din Ţânţăreni, Niusia Gantea din Căzăneşti, Teleneşti, şi Ana Chişlean din Saharna, Rezina. La învăţătură mă ajutau verişorii mei. După-masă eram în stihia mea. Jucam fotbal pentru şcoală, jucam pentru oraş, împreună cu prietenii mei de la şcoala rusă, Jan Pascal, feciorul şefului nostru de studii, şi evreul Marat Levinson (mai târziu tustrei am absolvit facultatea de educaţie fizică a Universităţii de Stat din Chişinău). Vasile Petrovici Pascal era un mare fan al fotbalului, frecventa toate meciurile şi mă felicita dacă trimiteam o pasă precisă, iar feciorul lui marca. În timpul competiţiilor, primeam bonuri pentru masă; culmea fericirii pentru un student flămând... Când nu erau drumurile desfundate, făceam în fiecare sâmbătă câte şaizeci de kilometri şi aduceam provizii, pentru mine şi pentru soră-mea Nastia. Situaţia se complica atunci când porneau ploile. Pedalam de la Orhei până la Chişinău, apoi spre podul de peste Nistru, urmau Lunca, Dubăsari, Corjova, Cocieri... Ajungând la Nistru, strigam până răguşeam, chemând bacul.

— Moş Pricoche! Eu îs Borea al Mariei Vasiliev!... Vin acasă după mâncare!...

Bătrânul plutea ... pomenind toţi necuraţii pe la miezul nopţii.

— Măi băiete, te poţi prăpădi pe-o vreme ploioasă ca asta... Valurile Nistrului nu ştiu de şagă... Pe aşa vreme nici câinele nu iese din cuşcă.

— Iartă-mă, moş Pricoche, n-avem ce mânca, nici eu, nici sora.

Ajuns la bunelul, mâncam o bucată de mămăligă rece cu chişleag şi în miez de noapte mergeam la mătuşile Ileana sau Tamara, rugându-le să coacă nişte mălaiaşe... A doua zi, încărcat cu merinde, făceam cale întoarsă, vreo sută douăzeci de kilometri. Ajuns la gazdă, duminică seara, mă spălam şi, întorcându-mi cămaşa pe dos cu gulerul alb deasupra flanelei, mă duceam la dansuri. Şi de se întâmpla să dansez măcar o dată cu fata, a cărei gâţă îmi aluneca pe braţ, eram cel mai fericit om din lume...

În sesiunea din iarnă, mi-am recâştigat bursa... Mai este Dumnezeu... În traistă nu pune, dar ajută...

Ningea şi spulbera... Împreună cu Petia Fiodorov din Roghi, Dubăsari, un coleg de grupă şi un adevărat prieten, ne-am pornit pe de-a dreptul la Molovata. Aveam de străbătut un drum lung şi greu: zăpadă, dealuri şi văi. Am lăsat în urmă Păhărnicenii, Piatra, am urcat dealul la Ghitis... În Pădurea Ţigăncii, ajunşi în matcă, de foame mi s-a făcut galben înaintea ochilor şi am căzut. Auzeam cum striga prietenul meu:

— Borea! Borea! Scoală... Am să te duc în spate.

Am deschis ochii... Pădurea vuia a pustiu...

— Te rog, Borea, scoală! De acum e aproape! Ne-om odihni la izvor...

— Du-te singur... Eu n-am putere... N-am mâncat de ieri...

— Amuş, Borea, amuş... Ia un posmag şi o bucată de slănină...

Doamne, ce bun mi s-a părut acel posmag...

M-a ajutat să mă ridic... Unde era zăpada mai mare, el făcea urme înainte şi eu călcam pe ele, şi aşa am ajuns la bunelul pe cuptor. A doua zi, îl petreceam pe salvatorul meu pe gheaţa Nistrului spre satul lui din stâncă — Roghi.

Mămăliguţa, brânza de oi, jumările şi scrobul m-au întărit.

Primeam bursă. Voiam să ies în lume, să mă afirm, să-mi expun punctul de vedere. De la verişorii mei, care terminaseră patru clase în România, învăţam cuvinte frumoase, româneşti, dar asta putea să te coste cariera. Apăruse lucrarea lui Stalin *Curăţirea limbii poporului sovietic de termenii burghezi*... Se interzicea folosirea cuvintelor de felul: *mersi, pardon, scuze*...

Şi dă păcatul peste mine: într-o zi, mă cheamă la răspuns profesorul de limbă şi literatură moldovenească — Piotr Chiprianovici Barcari de peste Nistru (din satul lui Vladimir Voronin — Corjova).

— Şanti, povesteşte tu şi-o scris scriitorul Ion Sârbu din Măşcăuţi.

Eu enumer operele acestuia, pe care le ştiam, şi, la sfârşit, mă trage necuratul de limbă şi închei cu fraza:

— Ion Sârbu îşi cere scuze de la cititori că în viaţa lui scurtă n-a reuşit să scrie mai mult...

— Ce-şi cere Ion Sârbu?... a ridicat tonul Piotr Chiprianovici.

— Scuze.

— Nu *scuze*, da *iertare*!...

După aceasta, la ora de dirigenţie (dumnealui era şi diriginte) am scăpat cu greu, asigurându-l că n-am să mai folosesc cuvântul *scuze* cât oi fi şi-oi trăi. La biologie studiam o altă prostie — pseudoştiinţa pseudosavanţilor August Weisman şi Thomas Morgan privind ereditatea. Comuniştii nu se puteau împăca

Am prins atunci la minte... La orele de biologie, ni se spunea că marele savant Trofim Lâsenko creştea nişte viţei ţinându-i la frig: întrucât aceştia mâncau mai mult, urmau să crească şi mai mari şi să dea şi mai multă producţie. Astfel se obţineau rase noi... Lâsenko, cel care, cu ajutorul lui Stalin, l-a distrus pe marele om de ştiinţă cu renume Nicolai Vavilov, a devenit idolul geneticii staliniste. Erau vremuri când mulţi tăceau. Tăceam şi eu, dar pe ascuns, îmi băteam joc de acest pseudosavant.

În cercuri restrânse, prin locuri mai dosite, ne vărsam amarul, recitând şi cântând cuplete satirice despre Lâsenko, după melodii din filmul *Cazacii din Kuban*:

„Ой цветет картошка и зеленый лук,
Полюбил картошку колорадский жук,
Он живет не зная ничего о том,
Что Трофим Лысенко думает о нем! ...[1].

Ultimul an de studii – 1952–1953

În primăvară, fiind în anul trei de studii, împlineam deja douăzeci de ani. Eram la vârsta când toată lumea e a ta, când uiţi de toate greutăţile vieţii de la o privire a fetei dragi, de la un dans, de la un film vizionat împreună... Însă visul vieţii mele: fata cu gâţă lungă – Saşa Petică (probabil, se jucase cu peticuţe, de avea un asemenea nume de familie) – mă ţinea la distanţă... La toate eforturile mele, îmi răspundea doar cu o privire caldă, binevoitoare şi atât... Voiam să-i demonstrez că-s cel mai viteaz, cel mai curajos, gata să-mi dau viaţa pentru ea... Dar nu apărea nicio ocazie. Dar este o vorbă din bătrâni: „Nici n-o cauţi şi-o găseşti, dar dacă o mai şi cauţi...". Într-o recreaţie, cei de la etaj discutau lângă scări. Şi, ca din senin, pe la mijlocul treptelor, iată că apare Lilia Untilă, o fetiţă roşcată, zvăpăiată, cu părul împletit în o mie şi una de cosiţe (unica, mă rog, coafură din şcoală), strigând cât o ţineau băierile:

– Borea, te lauzi că eşti sportiv!... Dacă mă ajungi până jos, diseară mergem împreună la film!...

[1] Dă cartofu-n floare şi-o ceapă la fel./ Un gândac-de-Colorado tot mânca din el,/ Nu ştia, sărmanul, absolut defel/ Că Trofim Lâsenko-i cu gândul la el!... (rus.)

CÂTEVA EPISOADE DIN VIAȚA STUDENȚILOR DE LA ȘCOALA PEDAGOGICĂ DIN ORHEI

În primul an de studii la Școala Pedagogică din Orhei, 1949, grupa „A"
în rândul doi, a doua din stânga — Alexandra Petică; jos, primul din dreapta — Boris Vasiliev

Vinietă: absolvenții Școlii Pedagogice din Orhei. Promoția 1949-1953

Un grup de studenți eminenți în excursie la Odesa (în rândul din spate (centru), profesorul Volea Zubrițchi)

***Taisie** Filipschi (primul din dreapta) și Trofim Javerdan (primul din stânga), colegi de studenție la Orhei, viitori colaboratori ai KGB-ului, în timpul unei demonstrații, la Călărași*

Alexandra Petică, studentă la Școala Pedagogică din Orhei, viitoarea soție a lui Boris Vasiliev

Un grup de studenți dansatori de la Școala Pedagogică din Orhei (în centru — Grigore Tarlețchi)

Devenisem mai serios. Se apropiau examenele şi bursa era unica mea sursă de existenţă. Programa la limba rusă se complicase – aproape în fiecare zi aveam ore de literatură şi gramatică, trebuia să învăţăm multe pe de rost...

Îmi căutam un loc în parc unde să mă aşez să studiez, când, dintr-o poienţă, am auzit un glas ce m-a ţintuit pe loc, un glas pe care îl aşteptam trei ani la rând, vară şi iarnă, zi şi noapte, un glas care avea să fie cântecul şi mângâierea întregii mele vieţi...

– Borea, vino să învăţăm împreună! Rusa mă dă gata...

Mi-am întors privirea: pe iarbă, cu cartea în braţe, şedea zâna mea din poveşti şi un vântuleţ de primăvară se juca ştrengăreşte cu gâţa ei frumoasă de mătase... M-am apropiat...

– Aşază-te şi ajută-mă... În vocea ei se simţea o susţinere, o bunăvoinţă, o căldură ce parcă-mi spunea: „Ştiu, ai riscat pentru mine...".

Învăţasem deja temele, dar tot mai conversam... În acel an, de Paşti, turna cu găleata. Studenţii care au găsit cu ce să plece acasă, s-au făcut nevăzuţi, ceilalţi au rămas în cămin şi pe la gazde, aşteptând ca a doua zi să ciocnească ouă roşii cu colegii reveniţi la studii. Rămânând la Orhei, am fost invitat de Mihai Stratulat, în camera lui. Îl susţineam în planurile lui de a deveni aviator. În acea seară ne-am culcat flămânzi. A doua zi, făcându-ne semnul crucii, ne-am zis:

– Hristos a înviat!

– Adevărat a înviat!...

Aşteptam să se întoarcă ceilalţi colegi cu bunătăţile lumii... Trecuse de amiază... Soarele ni s-a pus drept inimă. Între timp, Stratulat a venit cu o idee:

– Borea, ştii, tata mi-a povestit că a fost la război cu un bărbat din Step-Soci...

– Ei şi ce ?... zic eu.

– Cum ei şi ce, hai să-l căutăm!

– Cum îl cheamă?

– Nu ştiu!

– Step-Sociul e lung ca un cârnaţ... În ce capăt stă?

– Nu ştiu, da hai să-l căutăm!... a insistat Stratulat. Ceea ce ştiu e că are gard de nuiele...

... Ploaia a încetat, a ieşit soarele... Noi pedalam spre Step-Soci, având aceleaşi şanse pe care le are un ins care caută acul în carul cu fân.

Doamne! Ce frumos arată un sat înşirat ca-n palmă, de-a lungul drumului ce duce de la Orhei spre Rezina, un sat basarabean în zi de sărbătoare. Copiii umblau să ciocnească ouă pe la casele rudelor, pe la vecini... Priveliştea era

neobişnuită: copiii intrau în case de pe şosea şi tot la şosea reveneau, şi tot şi tot aşa. Satul ni se părea fără de sfârşit... Noi înghiţeam în sec şi răspund respectuos cu *Adevărat a înviat*, atunci când cineva ne saluta cu *Hristos a învi*

Satul se termina deja, iar noi n-am mai dat nici de un gard de nuie Disperaţi, ne-am oprit la o poartă, de la care tocmai plecau musafirii:

— Hristos a înviat!... am zis noi amândoi odată!...

Şi cum stăpânul încă se uita în urma oaspeţilor, nu ne-a auzit, Stratulat n şoptit surprins:

— Borea, ia uite, are centură de militar!... Mătincă aista-i camaradul tate Şi, apropiindu-se, l-a salutat din nou cu un glas familiar:

— Hristos a înviat!

— Adevărat a înviat!... a răspuns gospodarul, clătinându-se nițel.

— Iată, tata mi-a poruncit să trec pe la dumneata... Te pomeneşte tare des, ați luptat împreună la război...

— D-apoi, azi, Dumnezeu te-a adus!... Nevastă, primeşte musafiri, a ven băietul lui Andronache!... Am fost ca frații... Poftim în casă...

Masa era ca-n poveşti, nici nu ştiam cu ce să începem, de aceea am prins ospăta din tot ce era pe masă, trăgându-ne duhul doar atunci când stăpânul n îndemna să mai cinstim câte un păhărel. Întrucât eram „oaspeţi cu obraz", ne-am ridicat şi, mulţumind gazdei, ne-am închinat până la pământ, ne-am luat darurile cozonaci, ouă roşii, dulciuri, şi ne-am îndreptat spre poartă, cât nu era târziu...

După asemenea bucate şi asemenea cinste, ardeam de dorința să veden cine-i mai puternic. Zburam spre Orhei, dar vorba ceea: „Graba strică treaba" mai ales când eşti puțin „aghesmuit". La primul prundiş, Stratulat s-a răstur nat, iar eu m-am prăbuşit peste el, venind cu viteză. A doua zi, la ore, ne numă ram printre puținii care nu fuseseră mustrați pentru plecarea acasă de Paşt Şi-i eram recunoscător prietenului meu Stratulat. Soarta va face să ne întâlnim din nou: peste cinci ani. Mă va vizita la escadrila Kremlinului, ca tânăr aviato în grad de locotenent-major...

În 1952, am terminat anul trei cu mari piedici şi multe necazuri. Uniune Sovietică „elibera" Coreea de Nord. Războiul cerea carne de tun. Stalin jinduia „revoluție mondială", de aceea comisariatele militare mobilizau fără milă tineri di ultimul an de studii. Au fost înrolați S. Druguş, N. Guzun, M. Untilă, N. Cotură.

Erau excluşi din liste feciorii şi fiicele de preoți, printre care şi verişorul me Izmană Andrei — student eminent; feciorii celor deportați, care reuşiseră s scape ca prin minune în groaznicul an 1949. Din patru grupe cu un efectiv de

douăzeci de studenți am rămas optzeci și opt. Limba rusă ni se preda masiv intens. Din cauza nereușitei la limba rusă, mulți rămâneau fără bursă.

Scăpat de sita criminală comunistă, am profitat de o vacanță. Bunelul mi-a trimînat câteva scrisori sosite de la mama și de la Nadia. Aveau blestemata adresă: „regiunea Tiumen". Se adeverise prezicerea ghicitoarei din Sverdlovsk, mama avea să ajungă din nou în Siberia, unde va pierde încă un suflet drag, îngropându-l în pământul înghețat, pe nepoțelul ei, Ilieș, care se născuse la închisoarea din Chișinău.

Citeam cu greu rândurile acelor scrisori, scăldându-le în lacrimi.

Îl ajutam cum puteam pe bunelul Vasile, care plătea cu greu impozitele, notele, împrumuturile obligatorii.

În recunoaștere la Sărăteni

Pe la mijlocul verii, mi-am luat inima în dinți și am însăilat prima scrisoare de dragoste, încheind-o cu celebrul vers: „Ca tine nu-s, ca tine nu-s...". Efectul a fost aproape ca-n proverbul: „Badea spune, da lelea la c... pune". De aceea, după o perioadă de așteptare, mi-am zis: mă duc s-o văd măcar din depărtare, să-i văd rosița alunecându-i pe piept sau aranjată în coc, să-i văd bluzița și fustița, ca la 1 septembrie să-i pot spune că am fost alături de ea, că am admirat-o...

Bicicleta ținea cu mine, de parcă știa unde mă duce. Nici n-am observat când am parcurs cei șaizeci de kilometri, oprindu-mă în dreptul indicatorului: *Starâie Sărateni*[1]. Și, tot întrebând din om în om, unde locuiește Costache Petică, am ajuns în fața unei gospodării cu o casă îngrijită, cu un gard de nuiele, cu fântână cu cumpănă în poartă. Mi s-a oprit inima în loc... Urmăream printre nuiele cum o fată cu gâță frumoasă, împreună cu mama și o soră mai mică păstăreau fasole. De câte ori arunca boabele într-un vas, ecoul lor răsuna în sufletul meu... Ochii, fața ei, licăreau în razele soarelui de vară, iar broboada de pe umeri strălucea... Stăteam ca vrăjit... Și aș fi stat așa o veșnicie, dacă nu apărea din grădină un bărbat înalt, spătos, cu pantalonii suflecați, având în mâini două căldări — se ducea la fântână după apă. Mergea încet, ca omul obosit după muncile agricole. La chip, statură și haine semăna cu tata...

[1] Sărătenii Vechi (rus.)

Am lăsat toate în voia Domnului şi, pe când gospodarul deschidea poa
am dispărut, făcând cale întoarsă de la Răut la Nistru...

În drum, cum coboram din stâncă, mi-o imaginam pe mireasa visului m
cum o duc în brațe până la izvorul Molovatei...

Început de an şcolar cu ghinion. Adversarul KGB-ist

Se încheia vacanța. Ca de obicei, studenții veneau cu două-trei zile înainte, unii chiar cu o săptămână. Mai cu seamă cei din anul patru, care aveau avantajul de a-şi alege camerele în cămin. Alții nu aveau răbdare să se întâlnească cu prietenii. Eu m-am întors în ultima zi, ca să economisesc proviziile. Aveam încredere că vărul meu Mihai se va îngriji de cazarea mea.

Când am intrat în cămin, mi-am dat seama imediat că s-a întâmplat ceva. Glumele lor m-au dezmeticit repede. S-a întâmplat ceea de ce mă temeam cel mai mult... Petea Fiodorov s-a adresat colegilor din cameră:

— Băieți, pe fete să nu le credeți niciodată!...

— Dar de ce, Petea? a întrebat curios Senea Negruță.

— Pentru că, în timp ce un băiat îi poartă de vreo trei ani stima, ea într-o bună zi merge la plimbare c-un străin...

Toată camera s-a pus pe hohote. Râdeam şi eu, deşi mă încerca o presimțire: după râs, vine plâns.

— Petea, despre ce străin vorbeşti?... nu se lăsa Senea, prefăcându-se că nu ştie nimic.

— Tu încă nu ştii?

— Nu!

— Îți povestesc eu, oricum şcoala vuieşte! De la şcoala pedagogică din Călăraşi au fost transferați la noi unul, Taisie Filipschi şi prietenul său, Trofim Jeverdan.

— Nu se poate! a sărit Chiriță. În ultimul an studenții nu se mută aşa din senin... Precis că au făcut vreo dănănaie.

— Ai dreptate! a zis Fiodorov. Ne-a povestit chiar el. A vrut să treacă Prutul în România împreună cu Jeverdan... I-a prins KGB-ul şi, ca să le piară pofta de România, i-au transferat la Orhei...

— Vai! Da ăsta-i erou!... a exclamat Negruță.

— Este chip! Cu asta ne-a şi şters de sub nas cea mai frumoasă fată, a oftat Fiodorov.

— Dar eu ştiu una, şi-a exprimat opinia Ştefan Panfilov: e un băiat foarte simpatic, eminent, cântă al dracului la chitară! Fetele vin la el ca albinele la miere...

— Pentru fete e bine, da ce-o să facă acum fotbalistul nostru? a întrebat el ironic, uitându-se la mine.

— Locul lui e la stadion! a zis cineva, provocând din nou râsete.

Am înţeles totul... Hoinăream prin curtea şcolii... Pe aleea de la intrarea principală, un tânăr cu chitara la braţ se distra înconjurat de colegi de-ai mei — fete şi băieţi... Era prezentabil. Mai mult chiar: înalt, simpatic, cu păr negru ondulat dat peste cap. Costumul scump îl prindea de minune. Chitara, această podoabă ce era la modă, încununa frumuseţea tânărului... După câteva acorduri melancolice, a început să cânte:

Люблю цветы, люблю Кавказ,
Люблю мечты, люблю я вас...[1].

Ce să zic... Concurentul îmi era superior la toate capitolele şi ar fi fost normal să-mi caut de treabă şi să-i doresc fetei cu gâţă frumoasă fericire, mai cu seamă că nici n-o sărutasem măcar o dată!

Dar ceva mă frământa parcă. Îmi era milă de dragostea mea. Voiam s-o apăr, s-o salvez. Să-i cânt un cântec, diferit de cel pe care îl cânta acel străin:

Зачем вы девушки, красивых любите?
Не постоянная у них любовь...[2].

Mi s-a părut cam neconvingător argumentul despre cum încercau să treacă Prutul. Ceva nu era în regulă. Asta însemna moarte sigură: fie împuşcat pe loc, fie înfundând lagărele siberiene. Nu numai ei, dar şi părinţii, bunicii lor, toată familia. Toţi cei care au încercat să treacă Prutul, au fost împuşcaţi... Cercetătorul Vasile Ilica aduce dovezi clare în acest sens. Mii de oameni: bărbaţi, mame cu copii în braţe, bătrâni, având chiar permisiunea orală a KGB-ului de a trece în România, la prima apropiere de râu, erau seceraţi cu mitraliera...

---

[1] Ador florile, Caucazul îl iubesc/ Îmi plac visele, iar după tine mă topesc... (rus.)

[2] De ce iubiţi voi, fetelor, băieţii cei frumoşi/ N-au dragoste stabilă, de parc-ar fi cocoşi... (rus.)

Nu! Nu era lucru curat, repetam eu cu disperare. În anul trei, studia un tânăr înalt, Morozanu, pe care l-am cunoscut la o competiție sportivă:

– Buna, Borea, cum ți-ai petrecut vacanța?

– Normal.

– Ştii, avem doi studenți noi transferați în şcoala noastră.

– De unde să ştiu?...

– Păi, unul e Jeverdan din Rădeni, iar celălalt, din vecinătate...

– Dar tu de unde ştii? l-am întrebat.

– D-apoi că am rude la Călăraşi şi am trecut pe la Rădeni.

– Şi cât e de la Călăraşi până la Rădeni şi apoi până la Morozeni?...

– De la Călăraşi la Rădeni, vreo cincisprezece, iar de la Rădeni până în satul meu, vreo treizeci.

– Dar de la satul tău până la Orhei câți kilometri faci?

– Cam douăzeci... Da de ce întrebi?

– Nu înțeleg de ce ăştia în loc să facă cincisprezece kilometri pân' la Călăraşi au ales să facă cincizeci – până la Orhei?...

– Nici eu nu-nțeleg. Da i-oi întreba...

Vestea m-a lămurit aproape definitiv: ori că au fost descoperiți că-s agenți şi KGB-ul i-a salvat, transferându-i, ori c-au fost racolați şi infiltrați în şcoala noastră ca „băieți de încredere".

La începutul anilor '50, procedeul era des folosit în colectivele de muncă şi instituțiile de învățământ. Chiar şi la cursurile de pădurari, KGB-ul îşi avea printre elevi băieții săi. Cu ajutorul agenților infiltrați, inclusiv al pădurarilor, KGB-ul obținea informațiile necesare şi îi nimicea pe patrioții noştri care, de multe ori, erau nevoiți să se ascundă prin păduri.

Eram deci hotărât să-mi salvez existența, dar mai ales, dragostea – visul vieții mele...

Nu în zadar se zice: „Dacă dragoste nu e, nimic nu e". Întors la cămin, am observat că glumele la adresa mea s-au înteţit...

– Ei, şi! Las' s-o ia. Eu m-am săturat, cât am dormit cu dânsa!... m-am grozăvit eu.

Efectul a fost de parcă le-aş fi turnat apă rece după guler!... Ca explozia unei bombe... Vestea s-a răspândit fulgerător.

A doua zi, pe 1 septembrie, în blocul central de pe strada Stalin, mai-marii instituției au reorganizat cele patru grupe academice în trei. Eu am fost trecut din grupa „A" în „B", împreună cu vărul meu Izmană Mihail şi cu amicul meu Fiodorov... Era pentru prima dată când simțeam un gol în suflet. Lipsea ea,

domnişoara cu gâţe frumoase (care rămăsese în grupa „A"). La pauze, colegii mă ocoleau... „Adversarul meu nu mai era ca-n seara trecută. Stătea singuratic, doar în compania unui coleg, aşteptând să sune la ore. Privirile ni s-au întâlnit: mi-a zâmbit binevoitor, de parcă ar fi dorit să-mi spună: „N-am ştiut, n-am să-ţi mai stau în cale...". Era o izbândă a mea!! Băiatul Taisie, cu nume de fată, bătea în retragere... Mai rămăsese cel mai greu lucru: să-mi cer scuze de la ea, să-i jur în genunchi că am vrut doar să salvez dragostea noastră, că-s nebun după ea, că altă armă nu aveam...

În zadar o căutam în grupa „A", uitându-mă prin uşa întredeschisă. Lipsea şi n-aveam ce face!

A doua zi, bomba a mai explodat o dată. La intrare, s-a pus un anunţ: „Azi, 2 septembrie, va avea loc o şedinţă comsomolistă deschisă în grupa „A". Se va examina chestiunea privind comportamentul studentului Boris Vasiliev. Începutul la ora 14.00, prezenţa fetelor este obligatorie".

Prietenii mă linişteau, mă povăţuiau, mă compătimeau... Eram conştient că pentru calomnierea unor comsomolişti sau comunişti puteai fi aspru pedepsit. Chiar şi cu exmatricularea.

Stăteam lângă uşă. Sala era ticsită de fetele cu care dansasem cândva şi care acum se uitau la mine ca la un duşman. Doar una nu privea în direcţia mea, şi asta mă liniştea. Era singura care-mi inspira şansa salvării...

Masa era acoperită cu o pânză roşie ce ajungea până aproape de podea.

Şedinţa era condusă de Vera Filipovna Ţarălungă, proaspătă absolventă a Institutului Pedagogic din Tiraspol, profesoara noastră de biologie.

— Şanti, mă recomand pentru cei ce-au lipsit (probabil, o avea în vedere pe Saşa). Eu oi fi conducătoarea grupei „A" şi n-oi îngădui nimănui s-o facă de râs pe-o comsomolistă... În timpul războiului, am luptat în rândurile partizanilor. Am ajutat la eliberarea Moldovei. Au fost timpuri grele, mulţi bărbaţi s-au culcat deasupra mea, apărându-mă de gloanţele româneşti şi nemţeşti, dar niciunul nu s-a gândit să-mi scoată vorbe de ruşine... Şanti, eu îs şi secretară de partid şi n-o să las ca cineva să facă de râs comsomolistele. Dacă a trebui, şi la doctor om nimeri, că medicina sovietică e cea mai bună şi poate stabili dacă a fost ceva ori nu!... Hai, întrebaţi băietul ista... de ce ponegreşte comsomolul?

Studenta Tasia Pranitchi a potolit elanul fostei partizane Vera Filipovna:

— Noi ne ducem prea departe... Saşa Petică e prietenă cu mine încă din clasa a cincea... Am stat cu ea într-o bancă şi pot să afirm cu toată răspunderea că nu s-a produs nimic urât între ei. Ne interesează un singur lucru: de ce a spus Borea Vasiliev aşa vorbe urâte despre prietena mea?...

— Drept! a sărit şi o ţigăncuşă, Diţa. Chiar vrem să aflăm: de ce a zis că a fost, dacă n-a fost?!...

— Am înţeles. Spune, Vasiliev, de ce ai zis că a fost, dacă n-a fost?! a repetat întrebarea Vera Filipovna.

Pentru prima oară în viaţă, simţeam cum nişte picături reci de sudoare îmi acoperea fruntea. Nu ştiam ce să răspund, mă uitam la colegele mele, luându-mi adio de la ele. Mă vedeam pe drumurile siberiene, spre sfânta mângâiere a mamei. Dar nu puteam trânti uşa... Ochii ei cei dragi, unici, încă nu se uitau la mine... Îi aşteptam...

— Te întreb ultima dată! m-a trezit din amorţire „partizana". Spune, de ce ai răspândit aşa vorbe de batjocură?

— Eu doar am visat că a fost aşa, am şoptit eu, şi lacrimile au început să-mi curgă pe faţă ca izvorul Molovatei...

Brusc, privirile fetelor au devenit altele. A ridicat ochii şi fata cu gâţă frumoasă. Se uita la mine cu ochii ei fermecători, întrebători, dojenitori, de parcă dorea să-mi spună: „Visul e o taină, pe care o ştiu numai doi...".

— Vera Filipovna! s-a ridicat Tasia, eu propun ca Vasiliev să-şi ceară iertare pentru că a făcut publice visele sale!

— Hai, Vasiliev, cere-ţi iertare!... s-a domolit oarecum Vera Filipovna.

Mi-am cerut scuze şi m-am jurat că de azi înainte voi visa numai lucruri de cele fără de păcat...

Într-o zi, Tasia, care era fără bursă, m-a rugat s-o ajut la limba rusă. Am ajutat-o cu plăcere, mai ales că mai totdeauna se afla în preajma prietenei sale cu părul frumos. La sesiunea de iarnă, a luat la limba rusă nota „5", devenind astfel eminentă şi prietenă pe toată viaţa. I s-a pus poza pe panoul de onoare.

După ce m-am spovedit, norii negri au început să se împrăştie şi a apărut soarele dragostei.

— Saşa, în oraş rulează *Un căpitanul la 15 ani*... Am citit multe cărţi în copilărie, dar asta mi-a fost şi-mi este călăuză. Şi am început să-i povestesc subiectul. După felul cum asculta, am înţeles că vom privi filmul împreună. Doamne, ce fericire e să ieşi alături de cea mai frumoasă fată... să simţi cum te admiră o lume, cum te invidiază şi ar vrea să fie în locul tău.

Ne-am aşezat în rândul cinci pe centru... Proiecţia începuse şi, în timp ce „piratul" de pe vas, furişându-se, punea toporul sub busolă, acul deviind cu 15°

aud la spate o voce categorică: „Таких расстрелять надо, или перевоспитать в лагерях!..."[1]. Am tresărit, era glasul „partizanei".

– Ce s-a întâmplat, Borea? m-a întrebat Saşa în şoaptă.

– Trebuie să plecăm de aici, încet, pe neobservate...

– Dar filmul?...

– Am să ți-l povestesc pe urmă...

– Nu ies, vreau să-l privesc acuma!... a continuat ea, insistând.

– Dacă te uiți în spate, înțelegi!

– Dar cine-i?...

– „Partizana"...

Şi am dispărut, crezând că am scăpat definitiv de ochii vigilenți ai dirigintei. Eram fericiți... M-a invitat în camera ei de la cămin. Îi povesteam cum arată fântâna ei cu uluc de acasă, cum e poarta, cum era bluzița în care păstărea fasole... Era fericită să audă că cineva o admira, o visa. Şi buzele noastre s-au apropiat... A fost primul sărut, care nu se sfârşeşte nici azi... Dar, după noapte vine zi.

A doua zi am avut de suportat atacurile „partizanei" care ne-a luat la ochi. Intrând în sală, s-a năpustit asupra ei de față cu toți:

– Petică, tu de ce umbli noaptea pe la filme? Şi cu cine... Eu te apăr de vorbe ruşinoase, da tu te duci cu el la film. Vrei ca vorbele să devină fapte?... Rupe orice legătură cu Vasiliev, că el nu-i comsomolist, n-are nicio perspectivă, el nu va fi niciodată secretar de comsomol, de partid, director de şcoală, preşedinte de colhoz!... Ian cată câți băieți buni din şcoala voastră îs comsomolişti, activişti, eminenți şi cei veniți din Călăraşi buni îs!

Până la urmă, eforturile dirigintei au avut efect invers ca-n povestea cu fata de împărat căreia nu i se permite să intre în camera interzisă...

Farmecul balului mascat

Un miracol şi o adevărată satisfacție a fost pentru noi balul mascat din 1953. A fost primul şi ultimul cadou în viața noastră de studenție. Ni l-a dăruit profesoară noastră, Eleonora Romanescu. Orele de desen erau pentru noi ca nişte sărbători. Timp de patru ani, am încercat să transpunem pe hârtie frumusețile lumii înconjurătoare.

---

[1] Alde ăştia trebuie împuşcați... ori reeducați în lagăre!... (rus.)

Familia ei se retraseră în Romăna, împreună cu alți intelectuali, sperând să scape de călăii KGB-iști, dar „partizanii" moldoveni i-au găsit și acolo, readucându-i înapoi în „raiul" comunist, unde spre fericirea noastră, Eleonora Romanescu a supraviețuit tuturor piedicilor ideologice, reușind să devină un artist plastic renumit.

Și iată că la sfatul și insistența ei, ne-am prefăcut cu toții în eroi din povești și personaje din romane clasice... Costumele erau atât de reușite, încât nu ne recunoșteam unii pe alții. Sub acordurile muzicii, personajele intrau pe rând în sală, dansând chiar de la intrare...

Dansa o mare de tineri perechi și nimeni n-avea habar cine îi este partenerul. Se întâmpla să crezi că dansezi c-o fată și, după primul compliment, aceasta să se prăpădească de râs: săltându-și masca, spre a demonstra că-i băiat, și invers...

Trecuse de miezul nopții, iar eu tot nu puteam ghici care-i misterioasa mască după care se ascunde visul vieții mele... Și de astă dată a trădat-o ceea la ce ținea ea mai mult — gâța lungă, bogată, care, neîncăpându-i sub pălărie, îi tot aluneca pe spate.

Am luat-o în brațe și am fugit...

Și azi, după cincizeci și cinci de ani de viață în comun, tot n-am obosit...

Practica pedagogică

După vacanța de iarnă a început o perioadă responsabilă: practica pedagogică și examenele de stat. Noi, studenții anului IV, am fost repartizați prin raioane: Tasia Pranițchi, Ana Chișlean și fata cu gâță frumoasă au fost trimise în satul Țareuca, raionul Rezina; eu împreună cu alte trei fete — în satul Ofatinți, raionul Râbnița. Iar vărul meu Mihai Izmană — în satul Zăzuleni, din același raion.

Era sfârșit de februarie. Din autobuzul Orhei—Râbnița în diverse localități cobora câte un student, doi, trei. Pe la zece seara am ajuns la Ofatinți. În sat era întuneric beznă. Cu mare greu am găsit o clădire pe care scria: Școala S.V. Rahmaninov. Am bătut mult timp la ușă, la ferestre, până a apărut paznicul.

— Cine naiba vă poartă noaptea pe așa viforniță?! a răcnit el.

— Suntem studenți... Am venit la practică!... am zis eu ca un bărbat care ocrotește trei fete.

— Documente aveți?

— Avem!

– Câți sunteți?

– Trei fete şi un băiat!

– Iaca vă deschid o clasă, unde-i soba mai mare... După şcoală sunt bețe de răsărită şi râpcă, mărunțiți-le şi faceți focul. Şi încă una, se întoarse moşul din mers: După ce se stinge focul, nu uitați să astupați cahla... Şi a dispărut.

Întrucât „combustibilul" era troienit, n-am mai făcut focul şi am stat ghemuiți până dimineață. Am fost repartizat la clasa întâi. Am găsit şi o gazdă bună, la doi bătrâni, care aveau la gospodărie tocmai „un sac de zahăr". Îmi dădeau voie să pun zahăr în cană drept din sac. Mă simțeam ca găina la moară...

După ce am făcut cunoştință cu clasa, îndrumătorul meu mi-a mărturisit cu discreție că-mi va fi recunoscător dacă îi voi îndeplini o rugăminte:

– Am mari neplăceri când ne vin inspectorii...

– Cum? Am văzut că elevii ridică mânuțele la toate lecțiile.

– În afară de cânt, a obiectat el! Nu ştiu să cânte... a oftat învățătorul. Te rog, învață-i câte un cântec la fiecare lecție ... Învață-i toate cântecele până în clasa a patra inclusiv!... Materia la celelalte obiecte o trec eu după practică.

– Dar nu vor fi controale de la direcție?

– N-ai nicio grijă! Aici, în căsuța asta departe de şcoală, învață numai cei dintr-a-ntâia... Eu aici îs şi şef de studii şi director... Dacă elevii or şti a cânta, or să se mire toți şi m-or propune pentru decorare, că restul, slavă Domnului, merge normal...

– Bine, îi voi învăța...

Şi am prefăcut clasa într-un „conservator" cu două-trei ore de cânt pe zi, chiar şi lecțiile de educație fizică le făceam cu muzică... Copiii se îndrăgostiseră de mine şi eu, fiind cam în mintea lor, m-am îndrăgostit de ei. Peste o săptămână, însă, bucuria noastră a căzut în scârbă. Am intrat în clasă şi m-am speriat în sensul adevărat al cuvântului: absolut toți copiii plângeau cu hohote...

...Era 5 martie 1953... A sosit în grabă învățătorul, alb ca varul la față, şi mi-a spus cu o voce tremurătoare:

– A murit Iosif Visarionovici Stalin. Lecțiile s-au amânat. După miting, elevii vor pleca acasă...

În fața şcolii, pe o masă, directorul a pus un aparat de radio *Rodina-47*, cu patru baterii şi o antenă prinsă într-un copac. Întregul corp didactic şi elevii cu capetele dezgolite ascultau cum vorbeau şi plângeau Molotov, Malenkov, Beria...

Şi toţi repetau una şi aceeaşi: „Умер гениальный руководитель КПСС, умер генералисимус, вдохновитель всех наших побед, умер отец всех народов..."[1]

Atmosfera era atât de încordată, încât mi-au dat şi mie lacrimile — mie, care am suferit atâtea... Mai târziu abia aveam să conştientizez că acele lacrimi erau lacrimi de bucurie, de bucurie că am scăpat de un tiran, de un criminal.

Cinci dintre noi (ni se alăturase şi vărul Mişa din Zăzuleni) ne-am întors la Orhei cu cea mai înaltă notă „cinci", la practica pedagogică. La Rezina ne-am întâlnit cu fetele din Ţareuca, printre care se afla şi aleasa inimii mele... Spulbera, şi camionul s-a întroienit în satul Cinişeuţi. Am ajuns abia a doua zi la Orhei.

Primăvara era perioada examenelor şi a dragostei. Dacă reuşeai la ambele, porneai în viaţă pe aripile fericirii... Mulţi dintre noi: Ştefan Panfilov, Tasia Pranitchi, Andrei Hariton, Feodorița Balaban, Andrei Godorogea, Sonia Focşa, Gheorghe Bronici, Lena Nicolaev, eu, fata cea cu gâţă frumoasă ne făceam planuri serioase de căsătorie. Aveam, însă, frică de examenul de stat la *Istoria Partidului*. Pregăteam materialul împreună, memorizam definiţiile, descifram noţiuni precum: *imperiocriticism, duşmani ai poporului, troţkism*, cifre, ani, congrese, plenare, operele lui V.I. Lenin *Stângismul — boala copilăriei comunismului* etc. După fiecare capitol, deschideam fereastra şi de afară venea mireasma primăverii, care ne îmbăta cu aromele ei proaspete... Când, la miezul nopţii, ne despărţeam, răsuna *Imnul URSS*. Şi dacă fetele erau mai inteligente, lăsându-le pe colegele lor „sirene" să intre în dormitor, apoi la băieţi domnea *barbarismul* epocii de piatră. După orele 24^{00} uşa se încuia şi îndrăgostitul, sau cum mai era numit *Odiseu*, trebuia să respecte voia boierilor dinăuntru. Unu-ţi cerea să cânţi *Imnul URSS* (dacă nu ştiai cuvintele, ţi se arunca textul pe geam). Altul te punea să cânţi şi *Imnul RSSM* şi tot aşa...

Odată am întârziat mult de tot: fata mea era atât de frumoasă în bătaia razelor de lună, încât aş fi stat o veşnicie...

Întorcându-mă la cămin, mi-am pregătit *pedeapsa* din mers şi, ajungând la uşă le-am cântat dintr-o răsuflare ambele imnuri. După mai multe chicote, însă, aud:

— Faci turul şcolii, aduci din răzor o floare şi apoi ai dreptul să mergi la culcare...

— Ba mai puneţi-vă pofta-n cui! Eu pot dormi şi pe banca de la intrare.

---

[1] S-a stins din viaţă un conducător genial al PCUS, a murit generalisimul, animatorul tuturor victoriilor noastre, nu mai e printre noi părintele tuturor popoarelor... (Trad.)

— Şi n-o să regreţi?

— Deloc!

— Să nu-ţi pară rău!

M-am ghemuit pe o bancă cu spetează şi număram stelele... Doamne, ce frumos e cerul de primăvară când eşti îndrăgostit şi numeri stelele, care vor să se odihnească...

— Ce te-ai boţit aici? aud deodată vocea intendentului, care făcea controlul căminelor.

— Au încuiat uşa la cameră...

— Glumă de prost gust!... Mergi cu mine şi-o să fie bine...

Am pornit în urma lui, bucuros că tot pe-a mea o să iasă. Administratorul, om voinic, trage brusc de uşă şi, deodată, o căldare cu apă i se răstoarnă în cap, făcându-l lioarcă.

— Care-i banditul care a făcut-o? Mâine să-mi fiţi toţi la director!...

După ce a plecat intendentul, roiau toţi în jurul meu.

— Borea, salvează situaţia, vin examenele!...

— Bine, e pe răspunderea mea!

Dimineaţă, eram la uşa intendentului, aşteptându-l să iasă.

— Bună dimineaţa... Eu port toată vina pentru ceea ce s-a întâmplat aseară... Dacă veneam la timp, colegii mei nu se enervau şi nu făceau prostia!...

— Dar tu de ce te-ai întors aşa târziu?

— Am să mor, tovarăşe intendent...

— De ce să mori?...

— De dragoste!... O iubesc pe cea mai frumoasă fată din şcoală!

— Ia stai!... Nu cumva-i Alexandra Petică?

— Întocmai!

— Şi ea se uită la tine? s-a mirat administratorul.

— Se uită şi se va uita, dacă nu mă veţi da pe mâna directorului...

— Cum se poate, cum se poate!... Am fost şi eu tânăr...

— Mulţumesc! Sunteţi un om de aur!...

Alţii au mai cântat pe la uşi *Imnul*, pe când eu am avut uşa deschisă până la absolvire.

Balet în costumul Evei...

Cele mai mari bucurii le trăiam în zilele de duminică, când îmi urcam dragostea pe bicicletă şi zburam cu ea ca vântul prin curte, apoi prin oraş, sub privirile invidioase ale colegilor mei.

În una dintre duminici, m-am întors târziu de tot de la Molovata, încărcat cu de-ale gurii. Dansurile se terminaseră... Am trecut mai întâi pe la soră-mea Nastia, care era deja în anul trei, apoi am înconjurat şcoala pedagogică, în speranţa că-mi voi întâlni prietena... De la un geam, blocat cu un cearşaf se auzeau nişte voci vesele, amuzante... Era camera în care locuiau fetele din anul patru. În zadar îmi întindeam gâtul să zăresc ceva „dincolo"...că erau cam doi metri şi mai bine. Mi-am rezemat atunci bicicleta de perete şi, uitându-mă printr-un colţ de fereastră, unde cearşaful era puţin tras, mai n-am căzut jos...

În mijlocul camerei, fetele goale puşcă demonstrau baletul *Lacul lebedelor*... Stăteam înlemnit, cu un picior pe cadrul bicicletei, cu altul pe şa şi cu gura căscată: nu văzusem niciodată fete goale dansând. O astfel de „frumuseţe" nu poate fi descrisă, ci doar admirată. Ce „piruete", ce „salturi", ce zâmbete, ce priviri! Printre ele se afla şi fata cu cea mai frumoasă gâţă...

După aceea, la recreaţii zădăram fetele că ştiu eu nişte „secrete" de-ale lor şi ele se purtau cu mine, cum te-ai purta c-un boţ de aur. Dar, pe lângă cazul cu „lebedele", amuzant şi plăcut, în viaţa noastră studenţească se mai întâmplau şi cazuri triste, care aveau urmări tragice!...

Eram în ultimul an, „veterani", şi cei mai tineri, „bobocii", ne respectau, aşteptând să vină şi timpul lor. S-a întâmplat însă ca unul să încalce această „lege". Un student de la anul trei, Foca Obadă, după o serată dansantă l-a întâlnit pe vărul Mihai care petrecuse o domnişoară şi, nitam-nisam, i-a tras o palmă de l-a umplut sângele. Am sărit cu toţii ca arşi.

— Eu i-s naşul! se avânta Petea Fiodorov. Foca a fost târât în camera noastră...

— Ce facem cu el? a întrebat Petea.

— Nu mă bateţi! O să staţi la dubă pentru „vătămare corporală"!...

— Dacă noi ţi-om face-o cu „pătura-n cap" şi nu mai denunţi tu pe nimeni...

Lumina s-a întrerupt şi o pătură a căzut peste Foca...

La aprinderea luminii, toţi eram în paturile noastre, numai Foca se ridică, însângerat...

— Mă duc la miliţie! a ţipat el jalnic.

Miliţia era la vreo zece metri peste drum şi el s-a întors imediat cu un miliţian.

– Кто устроил драку?[1]

– Nu noi suntem ... „dracu", el îi „dracu", a răspuns Petea.

– Разгильдяи! a țipat milițianul. Чтобы я вас больше не видел!...[2]

Dobândă şi-a cerut scuze. Ne-am împăcat şi am rămas prieteni pentru totdeauna.

Fiecare tânăr învățător trebuie să fie comsomolist

Mult mai greu ne-a fost când ne-a atacat comitetul orăşenesc al comsomolului. Până în anul patru, studenții mai scăpau cu chiu, cu vai de comsomol (părinții le spuneau să nu se deie până în ultimul moment). Acuma, însă, era cu neputință să scapi.

Tutore al şcolii era o fată bătrână, una Gladkova. Într-o zi, aceasta a pus un anunț: „Каждый молодой учитель – комсомолец!"[3]. După care aproape zilnic făcea şedințe de primire în comsomol. Eu dispăream de la lecții, mergeam la DOSAAF ori la stadion... Îmi era teamă că, dacă voi intra în comsomol, voi fi divulgat că-s duşman al poporului. N-am intrat în comsomol doi studenți: Mihai Izmană, pentru că era fecior de preot, şi eu, pentru că eram foarte „ocupat" ... Or, în timpul examenelor de stat, studenții deveneau foarte serioşi, ocupați: aproape că nu-i recunoşteai, munceau mult. În acea perioadă l-am rugat şi eu pe profesorul de muzică, Volea Efimovici, să-mi încredințeze cheile de la cabinetul de muzică. Şi acolo, între patru pereți, între vioare, baiane, acordeoane, stăteam ca un călugăr în chilie: dimineața intram şi seara ieşeam, având cu mine doi covrigi şi o sticlă cu apă. Posteam mai ceva ca seminariştii în Postul cel Mare. Citeam, conspectam şi făceam fițuici. În trei săptămâni din luna lui Cireşar, la cele cinci examene, am luat doar note mari, de „4" şi „5". Preşedinte al comisiei de stat era unul Dobândă de la minister, şi lui Vasile Petrovici îi părea bine, când acesta îi vorbea de... „pregătirea temeinică la istorie" a lui Vasiliev, care „merită 5 cu plus"... Unica materie, care mă cam deranja era matematica. M-a salvat Tasia Pranițchi. A stat în dreptul ferestrei şi eu i-am comunicat numărul biletului prin semne...

---

[1] Cine a provocat bătaia? (rus.)

[2] Mama voastră de dezordonați!... Valea de aici! (rus.)

[3] Fiecare tânăr învățător trebuie să fie comsomolist! (rus.)

Am intrat... Charles Moiseevici, un om în etate, aproape infirm, stătea transpirat la masă. Era tare cald.

— Buna ziua! am salutat eu, apropiindu-mă de masă, cu inima cât un purice...

— A, Soloviov... Ah, iar v-am confundat, a zâmbit profesorul. Poftim, Vasiliev, trage un bilet şi nu te grăbi, pregăteşte-te temeinic, m-a povăţuit profesorul. Îi examen de stat!...

— Biletul nr. 11...

M-am aşezat cuminte în banca de la geam... Tasia stătea afară, lipită de un salcâm-boieresc, sădit încă pe vremea românilor, de către directorul Mahu. Cu mâna dreaptă, chipurile, scriam, iar cu stânga, sprijinită de cap i-am „semnalizat": O dată toate degetele desfăcute, apoi încă o dată, apoi doar arătătorul... La un interval de câteva secunde, repetam. După care am luat mâna de la cap şi am rămas la voia Domnului. „Minunea" s-a produs în timp ce colegul meu era la răspuns şi demonstra o problemă la tablă, atrăgând atenţia comisiei...

Pe sub pervaz, s-a strecurat, ca un şarpe, o mână mlădioasă lăsând un bileţel... Am copiat totul întocmai. La sfârşitul examenului, Charles Moiseevici, fericit că nu l-am făcut de ruşine, ne-a citit notele: „Vasiliev, bine, nota „4". Apoi a făcut o pauză şi, zâmbind, a adăugat: „Ştiu ce ştii, dar dacă-i „document", n-am ce-ţi face..."

Student basarabean umilit la examenul de stat

Ziua în care ni s-au înmânat diplomele a fost şi cea mai luminoasă zi din viaţa mea. Stăteam la rând împreună cu bunii mei prieteni, cu care timp de patru ani am împărţit ultima fărâmitură de pâine, aveam haine noi, ca toţi ceilalţi (mama îmi trimisese *celofibră* tocmai de la Cercul Polar şi un croitor iscusit din Orhei mi-a cusut un costum de zile mari). Sub o ploaie de aplauze, m-am apropiat de masă, am luat diploma, am mulţumit şi m-am întors în ritmul muzicii la loc. Cel care m-a felicitat primul a fost vărul meu Mihai.

— Te felicit, Borea!

— Mulţumesc! Te felicit şi eu pentru că ai diplomă de merit!... Înmânarea diplomelor s-a terminat: optzeci şi şapte de studenţi îşi admirau diploma ca pe o icoană, doar Mihai Izmană stătea ca o pasăre rănită... Nu ne venea să credem, cel mai bun student, solist, sportiv nu-şi primise diploma... Un murmur de revoltă

s-a revărsat în sală. Şi, deodată, ca o cloşcă ce-şi apără puii, Tasia Pranițchi s-a îndreptat spre masa prezidiului:

— Stimată comisie, s-a comis o greşeală: colegului nostru Mihai Izmană nu i s-a eliberat diploma. Noi nu plecăm de aici până nu o va primi şi el!... Vă rugăm să i-o înmânați.

Comisia s-a retras să delibereze pentru câteva minute, apoi a revenit:

— Secretara e cea care a comis greşeala, omițându-i numele, a zis preşedintele comisiei... Noi însă am corectat greşeala... Poftim, Izmană, ia diploma!

Eram mândru de acest gest al colegilor mei — promoția 1953... În acele vremuri tulburi, am fost ca un zid, apărându-ne colegul, un fiu de preot, de uneltirile KGB-iştilor.

Ultimul bal. Adio, dragă şcoală din Orhei!

Şi iată că a venit timpul să-i spunem „adio" Şcolii Pedagogice din Orhei. Să le spunem cuvinte de mulțumire bunilor noştri profesori şi îndrumători:

Gavril Zaharovici Borovik, director (de peste Nistru), Vasile Petrovici Pascal, şef de studii (de peste Nistru), Matroana Metodievna Hânsaru, profesoară de chimie (de peste Nistru), Petru Chiprianovici Barcari, profesor de limbă moldovenească (de peste Nistru), Vera Filipovna Țarălungă, profesoară de biologie (de peste Nistru), Volea Efimofici Zubrițchi, profesor de muzică (cu studii româneşti), Neeva Moiseevna Bronştein, profesoară de fizică (cu studii româneşti), Charles Moiseevici Neumann, profesor de matematică (cu studii româneşti), Clara Benționovna Bugheer, profesoară de limbă moldovenească (cu studii româneşti), Dina Gherşovna Band, profesoară de istorie (cu studii româneşti), Lev Moiseevici Band, profesor de istorie (cu studii româneşti), Aba Isacovici Pintel, profesor de matematică (cu studii româneşti), Victor Gheorghievici Plămădeală, profesor de psihologie (cu studii româneşti).

Optzeci şi opt de tineri învățători se roteau fericiți în ritmurile unui vals, sub privirile melancolice ale profesorilor. Cea mai frumoasă ni se părea profesoara care ne-a vrăjit cu talentul ei la arta plastică, Eleonora Romanescu. Întrucât colegii mei Panfilov, Hariton, Arseni, Gherciu erau mai înalți de statură ca mine, bine făcuți, le-am propus s-o invite la un vals, dar ei s-au intimidat. Şi atunci mi-am luat inima în dinți şi am invitat-o eu la valsul de adio. Toată promoția ne-a aplaudat cât a durat valsul...

Marea surpriză – marea!

Optsprezece foşti studenţi fruntaşi la învăţătură, activişti pe tărâm obştesc au obţinut câte un bilet de odihnă pe litoralul Mării Negre, la Odesa.

Eu nu pretindeam la aşa ceva, deoarece nu corespundeam criteriilor respective, nu eram comsomolist, dar când a apărut lista şi am văzut-o în ea şi pe Alexandra Petică, mi-a fugit pământul de sub picioare...

„Mă duc pe jos după dânsa!..." Salvator îmi putea fi doar şeful de studii... Bat la uşa cabinetului său. Îmi răspunde.

– Bună ziua, Vasile Petrovici!

– A, Vasiliev!... Bună ziua... Ia loc... La istorie ai răspuns cel mai bine. Îţi place repartizarea? Până acum te scăldai în Nistru, acuma ai să încerci şi Prutul!... Cu ce problemă ai venit?

– Vă rog să mă ajutaţi!

– Te ascult, a zâmbit el binevoitor.

– Cea mai frumoasă fată de la noi pleacă la mare, iar eu nu!...

– Dacă nu e un secret, poţi să-mi spui cine-i?

– Pentru dumneavoastră nu e un secret: Alexandra Petică!...

Profesorul a scos o listă dintr-o mapă.

– Da, Petică pleacă!... Ia spune-mi, Vasiliev, tu de mare ai nevoie, ori de Petică?

– De Alexandra Petica!... Dar marea va fi martora dragostei noastre...

– Da-a-a! a exclamat profesorul, uitându-se părinteşte în ochii mei.

– Dragostea e ca marea, fără margini!

– Bine!... Eu te-am înscris în catalog, tot eu te înscriu şi în lista celor care merg la mare... Nu ne uita!

– N-am să vă uit niciodată!... şi, strângându-i mâna, am ieşit glonte din cabinet. Peste vreo jumătate de oră pe avizier a apărut o listă nouă, în care ultimul eram eu. Saşa s-a apropiat fericită de mine... probabil, avea şi ea emoţii.

– Borea, cum de-ai reuşit?

– Cu dragostea şi răbdarea treci şi marea!... i-am răspuns eu filosofic, luând-o la braţ.

Nouăsprezece tineri învăţători, fii de ţărani, trecuţi prin calvarul războiului, al deportărilor, al foametei, al colectivizării forţate, conduşi de Volea Efimovici Zubriţchi, se avântau romantic spre marea, pe care n-au mai văzut-o niciodată... Eu, cel puţin, citisem despre ea zeci de cărţi, am visat-o de atâtea ori, încât mi se părea că o cunoaştem din leagăn. În gara de la Chişinău era lume de pe lume.

La un moment dat, toţi au încremenit ca statuile, ridicându-şi capetele. Se făcuse o linişte mormântală. Dintr-un difuzor a răsunat vocea lui Levitan ca un tunet: „Арестован враг народа Лаврентий Берия, бывший председатель КГБ"...[1] Să te cruceşti nu alta, cu trei luni în urmă, când Beria jura credinţă la sicriul lui Stalin, sute de milioane plângeau în hohote la fiecare cuvânt al lui, acum însă a fost descoperit drept „duşman"...

Oamenii au mai scăpat de-un călău. Asta însemna că haita de câini comunişti au început să se sfâşie între ei. Era începutul sfârşitului.

Trenul Chişinău—Odesa a pornit, ducându-i la odihnă pe cei mai buni absolvenţi ai Şcolii Pedagogice din Orhei. Unii dintre ei vor întemeia familii şi vor avea copii minunaţi.

Dimineaţă, tramvaiul ne-a dus la plaja Luzanovka. Marea, Doamne, într-adevăr e mare! Ne-am aruncat cu toţii în apă. Era botezul nostru într-o apă sărată şi călduţă. Pe mal răsuna o melodie minunată: *О, голубка моя*[2]... Dragostea mea, în costum de baie, părea o sirenă, şi eu, luând-o de mână, o conduceam printre valuri...

Apoi am făcut turul oraşului, însoţiţi de un ghid în vârstă. Am vizitat Scările Potiomkin, catacombele, Teatrul de Operă şi Balet. La renumitul Institut Politehnic, am văzut pentru prima dată un magnetofon. Am vorbit, auzindu-ne apoi vocile imprimate...

După vizita la mare, m-am întors la bunelul Vasile. Aveam emoţii: aşteptam data de 15 august, când trebuia să plec la lucru. Într-o zi, însă, am primit o citaţie de la comisariatul militar Orhei: „Conform legii, sunteţi obligat să vă prezentaţi pentru a urma Şcoala Militară de Infanterie din Odesa. Maior Doncenko". Ştiam că tinerii fără părinţi sunt trimişi la şcoli militare, dar nu bănuiam că atât de repede!... Însemna că dragostea mea se va duce la fundul mării...Am plecat urgent la Orhei şi, prin telefon, am chemat-o în oraş şi pe fata cu gâţă frumoasă.

— Ce facem?...

— Nu ştiu...

---

[1] A fost arestat duşmanul poporului Lavrentii Beria, fost preşedinte al Comitetului Securităţii de Stat (rus.)

[2] Tu, porumbiţa mea! (rus.)

— Eu ştiu... Dacă mergem la lucru împreună, consideră că n-am primit nicio citaţie...

Ea se uita în ochii mei cu atâta căldură, încât abia de i-am auzit şoapta:

— Vom fi împreună până-n ultima clipă...

Eram tare fericiţi. Am fost repartizaţi în raionul Cărpineni (fostul judeţ Lăpuşna), pe malul Prutului cu sârmă ghimpată: Tasia Pranitchi — la Şişcani, Ana Chişlean — la Mereni, Ştefan Panfilov şi cu Mihai Izmană — la Leuşeni, Gheorghe Bronici şi cu Lena Nicolaev — la Negrea, Andrei Hariton şi cu Teodora Balan — la Obileni... Conform ordinului de repartizare Alexandra Petică a fost repartizată la Nemţeni. Intru şi eu. Din comisie făceau parte: Pavel Meşcoi, şeful secţiei de învăţământ, reprezentantul comsomolului, reprezentantul sportului şi comandantul pichetului, căpitanul Omelcenko.

— Vasiliev, eşti repartizat la şcoala din satul Pogăneşti, la clasele primare...

— Ce ai de zis? a întrebat Meşcoi.

— Da, dar sunt logodit şi... trebuie să fim împreună...

— Asta-i bine... se agită şeful. Şi cine-i fericita?...

— Alexandra Petică...

— Transmiteţi-i secretarei să schimbe ordinul de Nemţeni pentru Pogăneşti! a exclamat şeful secţiei de învăţământ!

— У меня вопрос! Товарищ Васильев, вы комсомолец?...[1] a întrebat milităreşte căpitanul.

Capul mi se desfăcea de încordare: „Uite că am ajuns să fiu descusut şi distrus..."

— Я занимался в ДОСААФ, тренировался и участвовал в соревнованиях по футболу, по спринту... Вот мои разряды,[2] am răspuns şi am pus pe masă carnetele.

— Похвально!... a zis primul secretar al comsomolului, что он единственный учитель в районе имеющий такую высокую квалификацию. Через неделю Васильев будет комсомольцем... Лично вам доложу.[3]

---

[1] Am o întrebare! Tovarăşe Vasiliev, sunteţi comsomolist?... (rus.)

[2] Eu am frecventat DOSAAF-ul (Asociaţia Voluntară pentru Sprijinirea Armatei, Aviaţiei şi Flotei), am mers la antrenamente şi am participat la diferite meciuri de fotbal, competiţii de atletism... Sunt sportiv calificat (rus.)

[3] Bravo!... Vasiliev este unicul învăţător din raion cu o astfel de calificare sportivă. Vă asigur că într-o săptămână va deveni şi el comsomolist. Am să vă raportez personal!... (rus.)

— Это другое дело! [1] a exclamat căpitanul, căzând de acord.

Şi au pornit în lume doi îndrăgostiţi, doi visători: eu cu două valize, ea cu sandaletele în mână, căci o dureau amarnic picioarele de atâta mers pe jos pe drum de ţară, bolovănos, spre prima noastră şcoală din minunatul sat românesc Pogăneşti. Am străbătut vreo cincisprezece kilometri pe un soare dogoritor, dar frumuseţea naturii din jur şi localităţile prin care treceam ne permiteau să facem şi glume.

— Saşa, vino repede, am găsit un topor!...

— Ce fel de topor?

— Vino şi ai să vezi!... Şi fata cea cu cosiţă frumoasă a citit pe silabe: Sa-tul To-por... a râs cu vocea ei plăcută.

După alţi câţiva kilometri zâmbeam, dar şi admiram o denumire de localitate foarte frumoasă, atât de dragă sufletului nostru, Regina Maria. Citeam inscripţia şi nu ne venea a crede — ocupanţii încă nu reuşiseră să schimonosească chiar toate numele satelor noastre româneşti, înlocuindu-le cu denumirile lor: Budionovka, Semionovka, Krasnoarmeiskoe...

La Pogăneşti, pe malul Prutului

Am luat-o la deal şi, din vârf, am văzut lunca pitorescului râu Prut, unde de o parte şi de alta se aflau două sate gemene Pogăneşi, despărţite de sârmă ghimpată. Ne-au primit părinteşte în gazdă moş Andrei Munteanu şi blânda lui soţie, mătuşa Axinia. În aceeaşi zi ne-am şi înregistrat prezenţa — ne aflam în zona de frontieră.

La şcoală eram toţi tineri — trei absolvenţi din Orhei şi doi din Soroca. Trădătorii şi râsurile, activiştii comunişti şi comsomolişti, care îşi bătuseră joc de copiii satului timp de vreo zece ani, au fost toţi alungaţi (erau fără studii, nişte beţivi), pe care comuniştii i-au folosit, apoi i-au aruncat la gunoi. Voi pomeni aici un caz: un criminal comunist, care-şi vârâse „cizma murdară" într-o clasă de copii avea metoda lui de educaţie şi de pedeapsă pentru cei ce încălcau „ordinea": îi punea, ameninţându-i cu bâtul, să-şi ţină îndelung ochii deschişi în faţa soarelui. Astfel, comunistul Lungu l-a orbit pe elevul Costel Macovei. Judecata însă nu i-a făcut dreptate copilului; părintele acestuia luptase în armata română!

[1] Asta-i altă treabă! (rus.)

Întrucât era perioada lichidării „analfabetismului", eu şi Saşa am primit de la sovietul sătesc o listă cu numele bătrânilor neştiutori de carte... Şi ne-am pus pe treabă. Într-o duminică, Saşa a îmbrăcat o bluziţă brodată, lăsându-şi cosiţa pe piept... Ajungând la o casă îngrijită, cu stăpânul în prag, am dat bineţe.

— Mătuşă, noi suntem învăţători... Ne-au trimis de la sovietul sătesc să vă învăţăm carte!

Mătuşa însă nu dădea nicio atenţie vorbelor mele, se uita vrăjită la tânăra învăţătoare, aşa cum se uită cocorii deasupra locurilor pe care trebuie să le părăsească. Se revedea pe ea în tinereţe.

— Frumoasă învăţătoare, tare bine vă mai şede!...

Eu, surprins de întorsătura lucrurilor, o încurajez pe bunică...

— D-apoi şi dumneavoastră, în tinereţe, cred că eraţi ca o floare!

— Proastă am mai fost!... oftă bătrâna. Toată viaţa am crezut că voi avea timp să mă mărit... Şi aşa am şi rămas...

— Mătuşică, cum îţi zice?...

— Ana, a răspuns ea cu mândrie.

— Te rugăm să-ţi scrii numele în caiet cu creionul!... şi am făcut pe hârtie modelul, comentând: litera „A" e ca un căprior de la casă, litera „H", e ca o scară de la pod, apoi încă un „A" — căprior, şi numele e scris.

Mătuşa Ana a conturat stăruitor doi căpriori cu o scară la mijloc şi mi-a transmis „lucrarea de diplomă". La despărţire, ne-a rugat să mai trecem şi pe la sărbători. Astfel, până în seară, a fost „alfabetizată" o mahala întreagă. După atare muncă de învăţători, URSS declara cu patos la ONU că la noi nu există niciun „analfabet", să-l cauţi cu lumânarea.

Până a începe anul şcolar, am amenajat împreună cu elevii şi tinerii din sat un teren de fotbal (gazonul era mai verde şi mai neted chiar decât pe unele stadioane văzute până atunci).

Apoi, în fiecare duminică, organizam meciuri: jucam satul cu pichetul. Suporteri erau copiii, tinerii, bătrânii, într-un cuvânt toţi amatorii. M-a ajutat îndeosebi un tânăr inimos, Vasilică Macovei. Iar eu lucram cât trei: predam la clasa a II-a, după masă — la clasa a IV-a, apoi la şcoala serală, primind un salariu mizerabil de 51 de ruble... Frecventau şcoala şi nişte puradei din mahala ţiganilor, Marchet. Soţia Alexandra se confrunta astfel cu unele probleme: toţi ţiganii voiau să înveţe în clasa ei, aşa că nu era bucuroasă de atâţia elevi. Unii nu veneau la şcoală până când nu erau transferaţi în clasa ei.

Eu aveam clasa a IV-a şi-mi juca pe nervi un tip, Petru Perju. Când făceam apelul, lipsea. De fiecare dată, clasa izbucnea în râs. Am aflat apoi, elevul născut în 1940, avea deja 13 ani, era destul de dezvoltat şi nu ţinea cont de sfaturile nimănui. Se simţea „lider"... şi când dorea, atunci se prezenta la şcoală. După o discuţie cu părinţii lui, care încercau să mă convingă că băiatul e deja mare şi că... voi avea probleme mari cu el, i-am convins că va fi luat curând la armată şi trebuie să aibă cel puţin şapte clase...

A doua zi, pe la lecţia a treia, şi-a făcut apariţia şi băiatul zdravăn, cu doi dinţi din faţă lipsă (îl lovise un cal). S-a oprit în uşă, m-a examinat din cap până în picioare, a strâns din umeri şi s-a aşezat în ultima bancă.

Clasa aştepta. Autoritatea mea s-ar fi topit treptat, ca zăpada sub razele soarelui.

— Perju!... m-am apropiat eu de banca lui. Ieşi în coridor, bate la uşă şi cere-ţi voie să treci la loc...

— N-am să mă duc!

— Atunci o să te ajut eu...

— Dacă eu m-oi ţine de bancă!...

Nu ştiu, de unde mi-a venit atâta putere!... În aceeaşi clipă Perju s-a pomenit lângă uşă cu tot cu bancă... Clasa era în picioare...

— Oho-ho, ce învăţător avem! a zis Perju, ridicându-se din bancă. Ţineţi-vă, băieţi!...

Şi, mărturisesc cu satisfacţie, Petru Perju a absolvit clasa a IV-a (nu-i cunosc soarta de mai departe, căci după primul an am fost luat în armată).

Mi-i dor şi acum de prima mea clasă de-a patra. Era în ea o fetiţă-artistă, deşteaptă şi foarte activă, Pena Turculeţ...

În octombrie 1954, am primit citaţia de a mă prezenta la comisariatul militar din Cărpineni.

— Дезертир!... s-a năpustit comisarul la mine. Во время войны таких расстреливали! Почему не стали на учёт? Из-за тебя майор Донченко и я имели взыскания... Я повторяю, почему не стали на учёт?...[1]

— Я женился...[2]

---

[1] Dezertorule!... Pe vreme de război, pe cei ca tine-i împuşcau!... De ce nu stai la evidenţă? Din cauza ta, eu şi maiorul Doncenko am fost sancţionaţi... Te întreb încă o dată, de ce nu stai la evidenţă?... (rus.)

[2] M-am căsătorit... (rus.)

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ

Boris Vasiliev și Alexandra Petică, tineri pedagogi în Pogănești, Cărpineni

Boris Vasiliev profesor de cultură fizică și sport la Școala medie Sărătenii Vechi

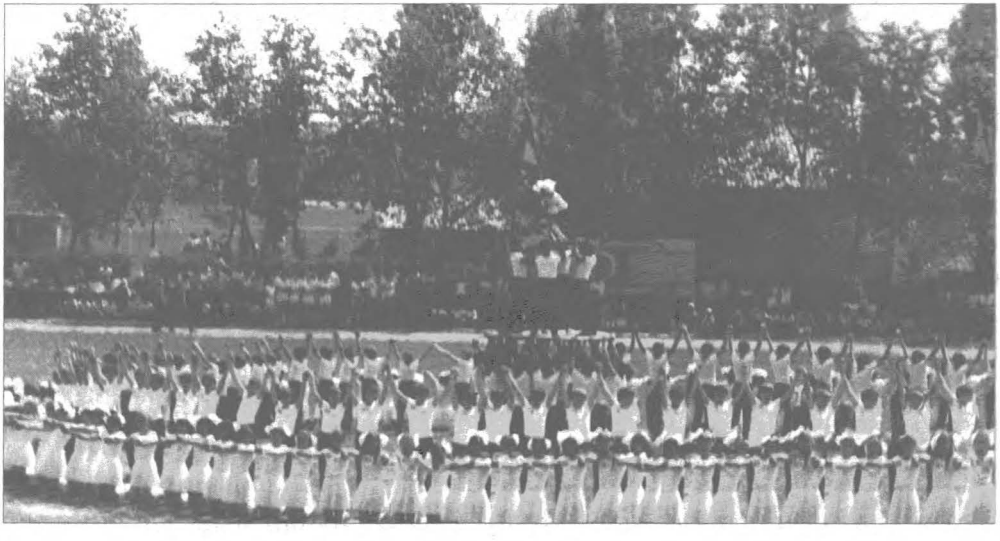

Prima sărbătoare sportivă pe stadionul școlii din Sărătenii Vechi, Telenești. În vârful piramidei, Ludmila Vasiliev (mai târziu Tanti Ludmila, prezentatoarea emisiunii Noapte bună, copii!, la TVM

Familia învățătorilor Alexandra și Boris Vasiliev, activând la Școala din Sărătenii Vechi, 1974

Alexandra Vasiliev, profesoară de limba și literatura română, șefă de studii la Școala Medie Sărătenii Vechi

Elevii participând la amenajarea stadionului din Sărătenii Vechi

Boris Vasiliev în calitate de profesor metodist la cultura fizică, în sala sportivă-model a școlii din Sărătenii Vechi

Colectivul pedagogic al Școlii ***Medii din Sărătenii*** *Vechi, Telenești, 1974*

Chiar din fragedă copilărie fiica noastră ***Ludmila*** *s-a format și s-a educat în curtea școlii medii din Sărătenii Vechi*

Toate aparatele sportive inovative le testam cu ajutorul fiicei mele Ludmila

— Что ты сказал?... Документ есть?...[1]

— Так точно, товарищ майор!... Вот документ и фотография жены...[2]

Comisarul a privit îndelung fotografia, apoi, arătându-i-o locțiitorului, a zis:

— За такую красавицу и трибунал не страшен... Ладно, становись на учёт... Осенью пойдёшь в армию...[3]

Din Pogăneşti – mire la Sărătenii Vechi

De Anul Nou ne-am dus la Sărătenii Vechi să-i colindăm pe părinții soției mele. Era frig, viscolea, eu purtam ghete, aveam pe mine un pardesiu subțire şi o căciulă brumărie, cusută de bunelul Vasile. Am pornit la drum la cinci dimineața şi până la nouă seara am tot respirat aer curat, străbătând cu maşini de ocazie vreo sută cincizeci de kilometri: prin Cărpineni, Lăpuşna, Hânceşti, Chişinău, Orhei, Sărătenii Vechi. Când am ajuns la gardul de nuiele, cu fântână la poartă, Saşa mai semăna a doamnă, da eu arătam mai mult a pițigoi înghețat şi zgribulit de frig. Am intrat în casa caldă şi luminoasă a familiei Petică. Masa era încărcată cu bucate, gazdele aşteptau oaspeți...

— Bună seara, mamă, tată... Faceți cunoştință: soțul meu, Borea!...

De la masă s-a ridicat tata-socru... M-a măsurat cu privirea din cap până în picioare şi a zis răspicat:

— Saşa, fata tatei!... Ce mi-ai adus în casă?...

Mama-soacră a sărit iute din loc:

— Costache! Dacă te-ai aghesmuit, culcă-te şi nu trăncăni...

Şi l-a condus la pat.

Sora mai mică a Saşei, Liuba, s-a repezit să ne felicite...

— Borea, nu te uita la el, aşa-i când cinsteşte... Hai, treceți la masă... Borea, de unde ți-s părinții?... m-a întrebat încet soacra.

În aceeaşi clipă, lacrimile mi-au umplut ochii...

---

[1] Ce-ai spus?... Ai vreun document?... (rus.)

[2] Întocmai, tovarăşe maior!... Iată certificatul şi poza soției... (rus.)

[3] Cu aşa frumusețe de femeie nici curtea marțială nu te sperie... Bine, fă-ți formele... ı toamnă pleci la armată... (rus.)

— Mamă, părinții lui au fost duşi în Siberia, a răspuns în locul meu Saşa.

— Aracan de mine... şi-a făcut cruce femeia.

Buna mea soacră se străduia din răsputeri să-mi îndulcească cât de cât viața fără părinți.

— Iaca mama vă aşterne pe cuptor la cald... şi aduse pernele din casa cea mare... Iaca şi saltea de puf — zestrea mea de la părinți...

După un ospăț împărătesc, cu vin din „poamă rară", am prins la curaj:

— Saşa, pe cuptor las' să doarmă mama cu Liuba, iar noi haidem în casa mare...

— Ai înnebunit?

— Lângă tine, toată viața am să fiu nebun, nebun de dragoste!...

Şi a adus Saşa pernele şi salteaua în casa cea mare, aşternându-le pe un pat mare de lemn. Mama-soacră ne-a mai învelit şi cu cojocul lui tata-socru, tot zicând:

— Dac-o să vă fie frig, să veniți pe cuptor... Că-i iarnă...

Care iarnă?! Care frig?!... Când noi, cuprinşi la un loc sub cojoc, ardeam ca focul!

Dimineața, tata-socru părea de nerecunoscut: ori că îl probozise nevastă-sa, ori a apreciat „fapta mea eroică" — de a dormi cu mireasa în casa mare pe un frig ca afară! Era om gospodar, credincios şi bun la suflet. Era la fel de blând ca părintele meu, aşa că mi-a devenit un al doilea tată, pe care l-am stimat până la ultima lui suflare.

A doua zi, încărcați cu darurile socrilor, după un drum lung de iarnă, am poposit la gazda noastră, de unde se vedea ca-n palmă Țara Românească. Apropo de cazurile ieşite din comun de la „pichetul" de la frontieră...

Mistreții şi căprioarele care se apropiau de Prut atingeau sârma ghimpată şi „declanşau" alarma. În aceeaşi clipă, căpitanul Omelcenko şi soldații lui urcau pe cai şi huiduiau animalele ori le împuşcau pentru carne... Trăiau ca în sânul lui Avram şi ei, şi familiile lor.

La şcoala serală, Omelcenko apărea pe un cal-foc. De sărbători, ne propunea să petrecem împreună, pe contul lui (colectivul era tânăr, având şi rusoaice — profesoare de limba rusă). Şi când îi spuneam că am putea fi prinşi de vreo inspecție venită să ne controleze şcoala, el râdea satisfăcut:

— Здесь хозяин я!... На всех дорогах стоят посты. Птица не пролетит без моего разрешения...[1]

---

[1] Aici eu sunt stăpânul!... Am posturi pe toate drumurile. O pasăre nu zboară fără permisiunea mea!... (rus.)

Doamne, „eliberatorii" au ajuns stăpâni...

În nopțile lungi de iarnă, cel mai bine mă simțeam când tânărul pogăneştean, Vasilică Macovei, mă invita la el acasă. Maică-sa, doamna Jenea, era croitoreasă, iar taică-său, moş Aurel, fost ostaş român, abia de se mişca, din cauza rănilor. Se trăgeau din familii înstărite. Pe vremuri au avut prăvălie, acum li se naționalizase o jumătate din casă. În partea din față, dinspre drum, în locul prăvăliei, acum era magazinul cooperativei de consum, iar în partea de mijloc se afla o sală de clasă... Le-au luat două camere.

Un brav ostaş român

Aurel Macovei, tatăl lui Vasilică, era din Huşi. Avea acolo părinți adoptivi, care trăiau într-o casă cu etaj. Toată viața Vasilică a umblat pe la autorități (a fost şi la Moscova) să i se facă documente de stabilire la Huşi, unde bunică-sa trăia singură. Era bătrână şi bolnavă, de aceea casa a rămas de izbelişte... Dar nu i-au dat voie.

Istorisirile lui moş Aurel erau tragice. Se împleteau uneori cu soarta familiei mele. Auzisem de la el fapte care răsturnau minciunile istoricilor comunişti. Mă impresiona prin curajul cu care povestea despre unele lucruri şi nu se temea că îl va denunța cineva.

— Erai mic şi departe de Prut, domnule învățător, şi n-ai de unde şti cât sânge au vărsat românii pentru a-l alunga pe antihrist de pe acest pământ... Regimentul nostru se afla la Huşi. Am fost treziți în miez de noapte, la 13 iunie 1941...

— D-apoi încă nu începuse războiul?... am zis eu.

— Adevărat... Dar comuniştii nimiceau de acum neamul nostru, populația civilă, paşnică... În acea noapte, armata roşie îi captura pe băştinaşi... Aici în sat a fost arestată familia lui Patraşcu. Feciorul lui, de vreo 15 ani, a reuşit să sară prin geam şi să fugă. Înotând, a trecut Prutul (sârma ghimpată era scoasă, sovieticii se pregăteau să ocupe Ploieştiul).

Ajuns la mătuşa sa din Pogăneştiul de dincolo, a încălecat, iar de acolo a mânat în galop până la poarta regimentului:

— Bădiță!... răcnea băiatul, chemându-şi fratele... Bădiță Petre!... Hai mai repede să-i salvăm pe mama şi pe tata!...

Am dat toți buzna afară. De baştină din Pogăneşti, din Cioara, din satele vecine, eram mulți...

PRIETENII MEI – EROI ȘI PATRIOȚI AI NEAMULUI

Petru Cudrițchi (născut în Brăviceni, Orhei) la Liceul Militar Mihai Viteazul din Chișinău

Petru Cudrițchi după 8 ani de lagăr comunist

Elevul Ionel Cojocaru, împușcat mișelește de comuniști la 3 septembrie 1963 în via colhozului Viața Nouă, Orhei (stânga); Simion Matcovschi la mormântul fostului său coleg Ionel Cojocaru (dreapta)

Boris Vasiliev rostind un discurs la instalarea pietrei comemorative în memoria victimelor regimului totalitar comunist

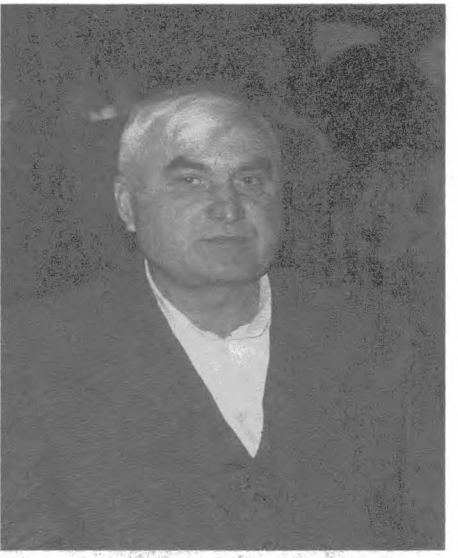

Ion Petică, originar din Sărătenii Vechi, condamnat la 25 de ani de muncă silnică la canalul Volga—Don

Doamna Maria Caraman la mormântul profesorului Volea Zubrițchi

Preşedintele interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, şi primarul general al capitalei, Dorin Chirtoacă, alături de oamenii din Sărătenii Vechi, Teleneşti, la Sfinţirea Crucii instalate în memoria jertfelor regimului totalitar comunist

Primarul Chişinăului, Dorin Chirtoacă, la instalarea pietrei comemorative în memoria victimelor regimului totalitar comunist, la Chişinău

– Domnilor comandanți!... ne-am adresat noi revoltați către ofițeri. Dați ordin să trecem Prutul, să ne salvăm părinții, frații, buneii!...

– Dați ordin! Păgânii ne omoară neamul!!!... strigau soldații, încolonându-se.

– Dacă nu ne dați voie, trecem singuri, fără comandă!...

Colonelul ne-a potolit cu greu, promițându-ne că face urgent legătura cu comandamentul din București.

– Iată vitejie adevărată... Soldații erau gata să-și jertfească viața pentru a salva neamul.

Priveam la acest bărbat viteaz și mă gândeam: „De ce ați întârziat?... Atât de mult v-am așteptat... Când ne târau tâlharii spre răsărit, ne uitam mereu înapoi, vă așteptam!...". Ostașul și-a netezit genunchii și, parcă ghicindu-mi frământările, a continuat:

– Și ordinul cel mult așteptat al mareșalului Antonescu a urmat: „Ostași! Vă ordon: treceți Prutul!" Și noi ne-am avântat în luptă cea sfântă... Păcat... N-am mai reușit să ajungem trenurile morții, să-i scoatem pe frați din ghearele păgânilor, a oftat ostașul.

– De ce?... am întrebat eu în șoaptă.

– Inamicul a concentrat la Prut vreo patruzeci de divizii... Erau de zece ori mai mulți ca noi, luptam cu un balaur... Sfărâmam un cap și în loc apăreau altele trei... Dar peste patru zile am învins, totuși... La 27 iulie, Basarabia era eliberată... și-a încheiat cu mândrie povestea viteazul ostaș Aurel Macovei.

Povestea trecerii Prutului cu copite de vită

Gazda noastră, tușa Axenia (avea nume ca și bunica mea după mamă), era o gospodină foarte bună... Când lucra, era mai mare dragul s-o urmărești. Seara, când moș Andrei adormea, venea la noi să împletească câte ceva. De multe ori ne povestea fel de fel de întâmplări.

– Tare mult am mai muncit eu în tinerețile mele!...

– Și ce făceai?... mă interesam eu.

– Lucram la grădină... Pe vremea românilor, trăia la noi un evreu bogat... Tare cuminte era. Avea grădină frumoasă pe malul Prutului. Eu cu fetele din mahala lucram la dânsul. Își vindea marfa la Chișinău și mă lua întotdeauna pe mine s-o vând. Zicea că am noroc. „Cumpărătorilor, zicea, le place nu doar marfă frumoasă, ci și vânzătoarea simpatică și vioaie". Lucrând la el, mi-am

făcut şi zestrea de nuntă şi haine ca de prinţesă. Eram prima-n sat... zâmbea visătoare bătrâna.

— Chiar n-ai ştiut defel greul? s-a interesat Saşa.

— Am ştiut, cum să nu... Foametea nu m-a ocolit nici pe mine, că pe nime' n-a ocolit... Mureau oamenii ca muştele... Comuniştii ne-au luat toată pâinea... Parcă o văd şi acum pe copila lui Guţan — un vecin de-al nostru, care şi el, şi nevastă-sa s-au prăpădit de foame. Umbla săraca din uşă-n uşă şi cerea ceva de mâncare... Şi-a sfătuit-o cineva să treacă Prutul, să se ducă la o mătuşă din Pogăneştii de dincolo...

— Da ce, nu era sârmă ghimpată? am întrebat eu mirat.

— În primii ani de după război, graniţa încă nu era întărită şi păzită ca acum. Oamenii aveau trecători pentru stropit grădinile... Mai greu era cu zona boronită...

— Şi cum a trecut fata? am mai întrebat-o eu.

— Nevoia te-nvaţă... Se zice că fata a trecut în România cu copite de vită întărite la picioare invers direcţiei mişcării... A trecut „zona" noaptea. Peste vreo lună însă a fost adusă înapoi. Era albă ca varul, speriată, cu mâinile legate. Au dus-o şi de atunci nimeni n-a mai văzut-o.

— Da de ce n-au lăsat-o în România? a întrebat Saşa, ştergându-şi lacrimile.

— Aşa erau vremile. Aşa cerea statul comunist.

În vacanţa de vară l-am vizitat pe bunelul Vasile la Molovata. Slăbise mult... Mi-a dat scrisorile trimise de mama şi de Nadia. S-au scurs trei ani, da lor tot nu li se permitea să stea împreună. La toate cererile şi plângerile lor primeau acelaşi răspuns: „Отказать"[1].

Casa se ţinea mai mult pe umerii surioarei mele mai mici, Valia. Ea era unicul sprijin al bunelului...

La Sărăteni, părinţii ne primeau cu drag, ne corcoleau, ne ajutau cu ce puteau. Toamna, am primit citaţia: „Pe data de... vă prezentaţi la comisariatul militar, pentru a fi trimis la o şcoală de aviaţie". Asta însemna patru ani de cătănie...

Saşa m-a petrecut până la Cărpineni. Apoi, un camion m-a dus tot mai departe şi mai departe de casă. La Chişinău, am fost încolonaţi de ofiţerii de la o şcoală de radionavigaţie din regiunea Gomel. M-am bucurat când am auzit numele colegilor mei de grupă: Grigore Popa de la şcoala din Orhei şi Simion Negruţă. Am fost urcaţi într-un marfar la fel ca în iunie 1941... Acuma trebuia să-i slujesc pe călăi.

---

[1] Respins. (rus.)

Şcoala militară

La Odesa, au ataşat la eşalonul nostru încă două vagoane cu recruţi locali. Mulţi dintre aceştia erau dintre cei amnistiaţi după moartea lui Stalin: foşti hoţi de buzunare sau chiar escroci... Aşa arătau mulţi dintre „patrioţii" chemaţi să apere comunismul.

Noaptea pe când dormeam duşi, aceştia ne furau îmbrăcămintea şi încălţămintea de pe noi, pe care dimineaţa, la staţii, o schimbau pe horilcă şi murături.

La şcoală am ajuns la miezul nopţii: eram desculţi, doar în cămăşi, fără şepci, parcă eram prizonieri... Până dimineaţă ne-au adus în ordine: am fost tunşi, spălaţi, încălţaţi în cizme, îmbrăcaţi în uniforme militare, încât nu ne-ar fi recunoscut nici mama... O lună ne-am aflat în carantină, apoi am fost repartizaţi în grupe. Am nimerit într-o grupă cu Grigore Popa. Sergiu Mucuţă a fost ales secretar al organizaţiei comsomoliste de batalion. Era din Larga, Briceni, azi profesor la Universitatea de Medicină. Eu am fost ales locţiitor al secretarului. Mă pomenisem într-o situaţie pe cât de avantajoasă, pe atât de periculoasă. Înapoi nu puteam da — toate punţile erau tăiate. Oricum, mă temeam să nu fiu descoperit: tata murise într-un lagăr din Ivdel, ca deţinut politic. Mama şi sora se aflau în aşezări speciale, iar eu — cursant la o şcoală secretă de aviaţie, cu aparatură de avioane supersecrete MIG-15. Şi dacă mai luăm în calcul şi faptul că eram căsătorit, eram responsabil şi pentru soarta soţiei. Iar dacă aş fi fost descoperit, nu aveam decât să-mi pun capăt zilelor...

Totul s-a schimbat însă după ce am intrat în laboratoare... Mă aflam într-o lume a minunilor, inginerii cunoşteau tehnica la perfecţie. Aici am auzit, pentru prima dată, de *Şcoala Bauman*: cei care o absolviseră vorbeau cu mândrie de această instituţie.

La orele de electrotehnică, radiotehnică, radionavigaţie îmi făceam conspecte (le păstrez şi acum), pe când schemele şi principiile de funcţionare ale echipamentelor secrete le notam în caiete speciale, numerotate, pe care le primeam de la secţia secretă, şi la sfârşitul orelor le restituiam. Mă gândesc şi azi la acele lecţii captivante, când tot materialul teoretic era imediat pus în practică şi consolidat. Dacă era vorba de un transformator, apoi îl demontam şi îl montam la loc în prezenţa inginerului. Am demontat, pentru a le studia, şi multe piese de pe *Douglas*-urile americane, păstrate pe una dintre pistele moarte ale aerodromului, încă din timpul războiului.

ŞCOALA MILITARĂ. SERVICIUL MILITAR

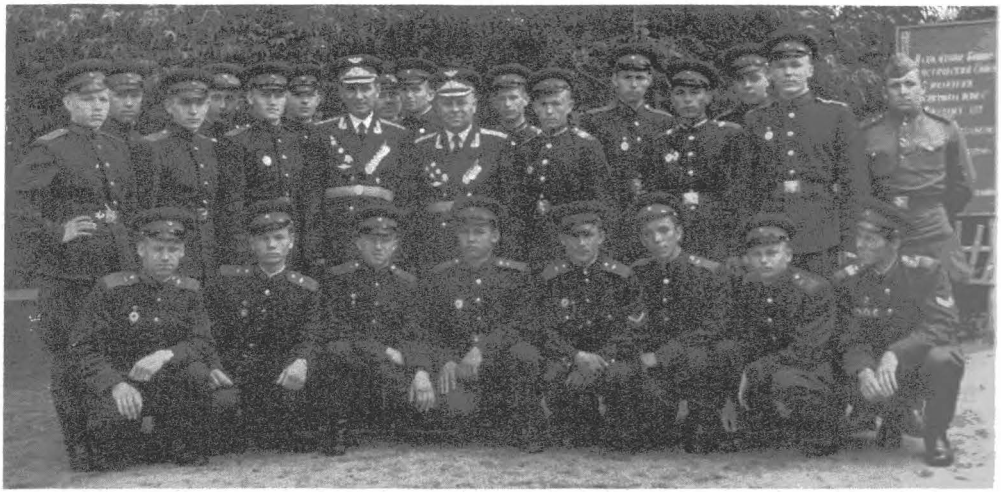

Reprezentanţi ai Regimentului Special al Guvernului şi Conducerii URSS. În rândul doi, al patrulea din dreapta, Boris Vasiliev, specialist în radionavigaţie, alături de colonelul Zotov, fost aviator al lui I.V. Stalin

Boris Vasiliev în funcţie de comandant al grupelor speciale de radionavigaţie. Fotografie din 1956

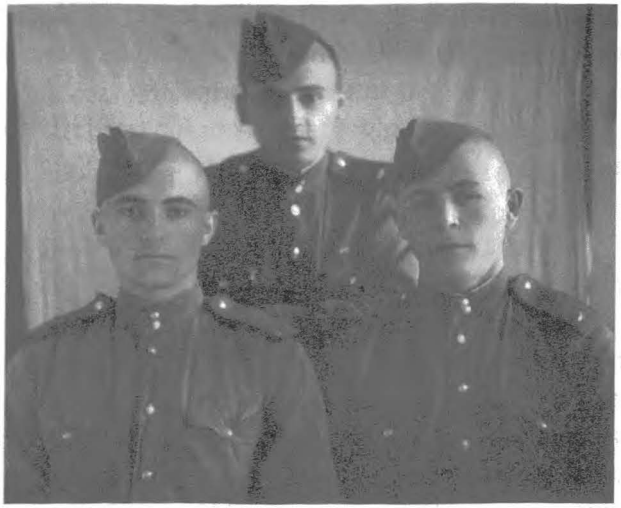

Boris Vasiliev, cursant la Şcoala Militară din Gomel (primul din dreapta)

Grigore Târleţchi, exmatriculat de la Şcoala de Aviaţie din Gomel

ГАНАРОВАЯ
ГРАМАТА
ЦК ЛКСМ БЕЛАРУСІ
ЗНАГАРОДЖВАЕ ГЭТАЙ ГРАМАТАЙ
радавога
ВАСІЛЬЕВА
Барыса Ілліча
«за адзінае пакаранне в боевой и политической подготовке и высокие личные дасягненні».
СЕКРЭТАР ЦК ЛКСМБ:
3 XI 1958 г.

Diploma de merit, înmânată cursantului Boris Vasiliev de către Piotr Maşerov, primul secretar al CC al ULCT din Bielarus

УДОСТОВЕРЕНИЕ
на техническое усовершенствование
№
Настоящее удостоверение выдано
младшему сержанту
Васильеву Б.Н.
на принятое в 19 58 г. к использованию техническое усовершенствование по улучшению конструктивных и эксплуатационных качеств самолета ИЛ-14
Материалы технического усовершенствования хранятся
Командир в/ч 12271
28 декабря 1958 г.

Adeverinţă oferită lui Boris Vasiliev pentru propunerile privind îmbunătăţirea proprietăţilor tehnice ale avionului IL-14

Întrucât ştiam rusa la perfecţie şi eram îndrăgostit de radiotehnică, am devenit elev eminent. Prietenul meu Grigore Popa se străduia să ţină pasul cu mine şi a ajuns caporal. Simion Negruţă, însă, mi-a spus într-o zi, în taină:

— Borea, aici e periculos... După ce vom absolvi şcoala, vom fi repartizaţi pe cine ştie ce aerodromuri secrete, unde a dus mutu' iapa şi surdu' roata. Eu o să mă cer în altă parte...

— Vorbeşti serios?!... Crezi c-o să-şi permită?...

— N-ai nicio grijă! Am s-o ţin una şi bună: „Nu ştiu ruseşte"...

— Eşti nebun! i-am zis eu speriat.

— Da, sunt nebun şi... „ne znaiu po russki"...

Peste un timp Negruţă asuda în plutonul de pompieri. Ne întâlneam uneori, întrebându-ne cine-i nebun, eu că-mi usuc minţile cu tehnica militară sau el care a ales varianta „солдат спит, а служба идёт"[1].

Duminica eram liberi: scriam scrisori soţiei... şi numai ei! Dacă în laborator mă simţeam ca în rai, apoi în cantină era iad: în cincisprezece minute trebuia să luăm masa. La comandă trebuia să punem boneta sub curea, la comandă — să scoatem lingura din tureatcă, la comandă — să ne aşezăm şi la comandă să începem a mânca... Timp de zece minute fanfara militară ne asurzea cu valsul *Амурские волны*...[2] Apoi începeau comenzile inverse şi imediat ne pomeneam în faţa ospătăriei la geruri bieloruse de minus douăzeci şi minus treizeci grade. Eu eram solistul şi de câte ori mărşăluiam prin garnizoană, intonam: *Распрягайте, хлопцы, кони*[3], *Скакал казак по долине*[4], *Скажи-ка дядя, ведь не даром, Москва спалённая пожаром, французу отдана*[5]. Pentru ultimul cântec, comandantul de pluton, leitenantul Avdeev, a primit mustrare aspră de la *politruk*, evreul Feldman, şi am înlocuit cântecul cu *А для тебя родная, есть почта полевая*[6]... M-a ajutat mult lecţia mamei când, în câteva secunde, m-a dezvăţat de fumat. Iar aici, la şcoala militară, mahorca, raţia pentru o lună şi zahărul bucăţi le

---

[1] Soldatul doarme, da slujba e în regulă (rus.)

[2] Valurile Amurului (rus.)

[3] Deshămaţi caii, băieţi (rus.)

[4] Un cazac călărea pe-o vâlcea (rus.)

[5] Ia zi-mi, bătrâne, într-o doară / Ce dat-am Moscova în pară / Franţuzului hain? (rus.)

[6] Iar pentru tine, dragă / E poşta militară (rus.)

primeam cu regularitate, iar doritori de a schimba cu mine zahărul pe mahorcă erau de ajuns. Astfel eu beam toată luna ceaiuri dulci, iar ei fumau mahorcă şi beau ceai fără zahăr.

Întâmplarea a făcut ca... tot ce-am învăţat la şcoala pedagogică despre eroul legendar Grigori Ivanovici Kotovski *să se topească ca zăpada la razele soarelui. Voiam să înlocuiesc ceea* ce a scris Lupan despre el *A pornit Kotovski tânăr* cu *A pornit banditul tânăr...*

Totul a început de la colegul meu Grigori Ivanovici Popa.

— Dragă, ar trebui să fii mândru că ai acelaşi nume cu eroul moldovean, i-a zis un coleg de grupă.

— Так він же не був герой![1] a sărit un hahol înalt cât un brad: бандит він був!... continua ucraineanul, unicul din toată şcoala cărui i se coseau cizme nr. 47, iar la masă i se dădeau două porţii.

M-am făcut cât un purice, ştiam că de va ajunge vorba asta unde trebuie, vom avea probleme... Însă lui Dubceak nici că-i păsa.

— Я знаю точно! continuă el, мой дед в его коннице сражался и рассказывал как он над людьми издевался! Как над женщинами глумился...[2]

— А это интересно!...[3]

Ne-am adunat în jurul lui, uitând de toate.

— Было дело под Одессой..., a început Dubceak impresionat de atenţia ce i-o acordăm. Мой дед был у него за главного телохранителя, можно сказать... Вот въезжают в хутор красноармейцы усталые, кони ослабшие... И начали корм собирать по дворам для людей и лошадей. Хозяева бились у ворот: «Нимаэ хліба, белые забрали, Батька Махно забрал и Петлюра забрал...» Конники Котовского все обыскивали и последнее забирали...[4]

---

[1] Da acela n-a fost erou... a fost bandit... (ucr.)

[2] Ştiu precis!... Bunicul meu a luptat în cavaleria lui şi-mi povestea cum îşi bătea el joc de oameni. Cum batjocorea femeile... (rus.)

[3] Foarte interesant!... (rus.)

[4] Asta s-a întâmplat la Odesa... Bunicul meu era în rol de bodiguard principal, poţi spune... Dau ei năvală într-un cătun, obosiţi cu toţii, şi hai să caute pe la case pâine pentru ostaşi şi pentru cai... Gospodarii se împotriveau chiar de la poartă: „N-avem pâine, ne-au luat-o albii... Au fost pe aici şi taica Mahno şi Petliura...". Cavaleriştii lui Kotovski au cotrobăit prin case şi-au scos ce-a mai rămas (rus.)

— А сам Котовский что делал?[1] l-a întrebat pământeanul meu.

— Поэтому и говорю, бандит бандитизмом занимался... Высматривал молодых красавиц женщин и давал приказ арестовать мужа самой красивой, обвинив, что сотрудничал с контрреволюционерами...[2]

— И что дальше?[3] insistau băieții.

— Дальше было самое страшное: жене шептали что пока ее мужа не расстреляли, должна быстро пойти к комбригу с горилкой, с гостинцами, на колени просить... все его желания исполнить, чтобы мужа освободить... И шла бедная жена унижаться...[4]

— Вот сволочь, таких расстреливать надо!...[5] a lovit cu pumnul în masă odesitul Bubionov.

— Расстреливать, говоришь... Правильно, так оно и было...[6]

— Не мучай, Дубчак, говори до конца!...[7]

— Собаке, собачья смерть. Расстрелял его свой, еврей, замполит...[8]

— Этому еврею, памятник надо ставить,[9] s-a dat cu părerea Bubionov.

Kotovski voia să-i joace o festă comisarului, seducându-i soția, o evreică foarte frumoasă. O cam îndesise cu vizitele, dar totul era zadarnic, evreica își știa prețul și nu ceda... Și atunci „moldoveanul" a schițat un plan, trimițându-l pe comisar să înăbușe o răscoală în satul Cebanovca; eu știu de asta, căci mama e de acolo. S-a dus la evreică cu „plan" cu tot:

---

[1] Da Kotovski ce făcea?... (rus.)

[2] Păi, dacă era bandit, de banditism se ținea... Punea ochiul pe vreo femeie mai frumoasă, după care ordona să-i fie arestat soțul, învinuindu-l de colaborare cu contrarevoluționarii... (rus.)

[3] Și?... (rus.)

[4] Urma ce-i mai straşnic: bietei femei i se şoptea la ureche să-şi salveze soțul cât încă n-a fost împuşcat, adică să se înfățişeze în fața comandantului de brigadă c-o sticlă de horilkă şi nişte daruri, să-l roage în genunchi, să-i satisfacă toate poftele... Şi biata femeie n-avea încotro, se umilea... (rus.)

[5] Ia te uită, canalia!... Împuşcat trebuia!... (rus.)

[6] Împuşcat zici... Păi, chiar aşa a şi fost... (rus.)

[7] Nu ne mai chinui, Dubceak, spune odată până la capăt!... (rus.)

[8] Ce să vă spun, a pierit ca un câine... L-a împuşcat chiar unul din ai săi, un politruk evreu... (rus.)

[9] Evreului ăstuia trebuie să i se ridice un monument (rus.)

„Ты знаешь, я друг вашей семьи... Я хочу вам помочь..."[1]

„А что случилось?"[2]

„Дело хана! Ваш муж обвиняется в измене, отпустил двух спекулянтов... Вот его подпись..."[3]

Evreica se ruga ca la o icoană:

„Гришенька, дорогой, помоги, он не виноват, ему подсунули эту бумагу... Умоляю, скажи что делать..."[4]

Kotovski triumfa. „Păsărica" era la picioarele lui...

„Думаю, что за ночь мы сумеем «сжечь» этот опасный документ..."[5]

„Гришенька, я согласна на всё, но при одном условии..."[6]

„Хоть сто! Обещаю..."[7]

„Этот документ ты, как друг семьи, сожжешь в присутствии мужа... И я буду твоей..."[8]

Evreica îl străpungea cu ochii ei mari, îl seducea: „Ты же обещал!"

„Слово комбрига, закон... Готовься! Утром поскачем вместе, навещать мужа... надо судить заложников, а по возвращении... ты знаешь как отблагодарить... Ах и умные евреи... Задаром никогда ничего не дают... Пришлю тачанку."[9]

— Grişa a ieşit clătinindu-se. Bunicul meu îl aştepta la uşă...

A doua zi, la întâlnire, comisarul a raportat că satul este bine păzit, iar cei arestați sunt închişi în beci.

---

[1] E o problemă şi... Aş vrea să vă ajut, doar ştii că sunt prietenul familiei... (rus.)

[2] Dar ce s-a întâmplat? (rus.)

[3] E slut! Soț-tu e acuzat de trădare. A eliberat speculanți... Iată semnătura lui... (rus.)

[4] Grişenka, scumpule, ajută-ne!... El nu poartă nicio vină, hârtia ceea i-a fost strecurată... Te implor, spune, ce-i de făcut?... (rus.)

[5] Cred că-n seara asta vom fi în stare să „ardem" acest document periculos... (rus.)

[6] Grişenka, accept orice, cu o singură condiție... (rus.)

[7] Măcar şi-o sută! Îți promit... (rus.)

[8] Acest document tu, ca un prieten al familiei, îl vei arde în prezența soțului meu... Şi voi fi a ta... (rus.)

[9] Ce-am promis e lege... Pregăteşte-te! Mâine-dimineață dăm o fugă la soțul tău... Trebuie condamnați ostaticii, iar la întoarcere... sper să-mi fii recunoscătoare... Şmecheri mai sunt şi evreii ăştia... Niciodată nu dau nimic pe degeaba... Voi trimite trăsura (rus.)

„После обеда посетим арестованных, а пока встречай жену..."[1]

Peste vreo jumătate de oră, comisarul îl invită pe comandantul de brigadă la masă.

„Товарищ комбриг! Жена накрыла стол, как в лучших ресторанах Одессы... Приказала без вас не возвращаться!"[2]

„Чудесная у тебя, комиссар, жена... умница!"[3]

— После обильного обеда, дед со своим помощником сопровождали Котовского и комиссара к арестованным, примерно в пяти шагах. На одном из переулков остановились... Комиссар вынул серебряный портсигар... Мы тоже полезли в карманы за махоркой... Вдруг выстрел... Падает комиссар... Второй выстрел в голову валит Котовского на землю... Побежали... Комиссар живой, а комбриг мёртвый, выстрел был профессиональный... Прямо в висок!...[4].

Am citit peste ani cărți și documente nenumărate și am aflat numele celui care l-a împușcat pe Kotovski — îl chema Meier Zaiger.

Și acum, amintindu-mi de mărturisirile lui Dubceak, susțin întru totul inițiativa patrioților basarabeni, ca Boris Druță, de a demonta monumentul lui Kotovski din Chișinău, căci acest bandit ne-a făcut neamul de rușine, bătându-și joc de atâta lume.

Locuitorii din satele din vecinătatea garnizoanei duceau un mod de viață pe care eu nu-l puteam înțelege.

Bărbații treceau în fiecare dimineață prin garnizoană, se duceau la lucru la stația de cale ferată Gorocici, seara se întorceau acasă cu câte două pâini într-o plasă...

---

[1] După-masă mergem la arestați, iar deocamdată... întâmpină-ți soția... (rus.)

[2] Tovarășe comandant! Soția mea a și pus masa... Ca în cele mai bune restaurante din Odesa... Mi-a ordonat ca... fără dumneavoastră nici să nu mă întorc! (rus.)

[3] Comisare, să știi că ai o soție minunată... și deșteaptă! (rus.)

[4] După acea masă copioasă, bunicul și c-un ajutor de-al său i-au însoțit pe Kotovski și pe comisar la arestații aflați la câțiva pași de acolo. Într-o ulicioară s-au oprit cu toții... Comisarul și-a scos tabachera de argint... Ne-am scos și noi tutunul de prin buzunare... Deodată a răsunat o împușcătură... Comisarul a căzut... Al doilea glonte, tras direct în capul lui Kotovski, l-a doborât la pământ... Am alergat într-acolo... Comisarul mai răsufla, iar comandantul de brigadă era deja mort... Trăsese un profesionist... Exact în tâmplă!... (rus.)

Femeile munceau în colhoz. Sădeau cartofii cu un plug tras de un singur cal. Cultivau cânepă, hrişcă, secară, folosită mai mult pentru *horilcă*. Pe lângă casă nu aveau aproape nimic. Doar unii se încumetau să ţină câteva găini, o vacă sau o capră. În curte – niciun pom fructifer, chiar dacă livada colhozului cu „mere albe" era foarte roditoare. Strângeam noi merele, la subotnice. În schimb oamenii locului ştiau să petreacă, acompaniindu-se cu armonici, balalaici, tamburine, dairale. Hipnotizaţi de sunetele dairalei, dar şi de frumuseţea fetelor bieloruse, băieţii noştri părăseau garnizoana şi rătăceau cu domnişoarele prin păduri. Odată, la un apel de seară, plutonierul a descoperit lipsa unui cursant...

– Посыльный Васильев, срочно за командиром взвода, лейтенантом Авдеевым!...[1]

Am mai luat doi cursanţi şi am pornit în căutare... Era târziu. Îndrumaţi de perechile de îndrăgostiţi, am ajuns la casa în care se odihnea amorezul nostru. Locotenentul a bătut la uşă...

– Кто там шастает?...[2] se auzi un glas de bărbat.

– Командир взвода!... У вас находится курсант школы?[3]

– Да, да есть такой хлопец, с дивчиной воркует,[4] a zis stăpânul, deschizând uşa... În tindă rumega o capră tolănită jos, iar pe nişte grinzi, deasupra, cotcodăceau găinile, deranjate de lanterna ofiţerului... Am intrat în prima odaie, apoi am trecut în camera de oaspeţi, un fel de casă mare fără covoare şi fără icoane. Pe masă era o sticlă de horilcă şi o bucată de slană, iar pe un pat de lemn cei doi dormeau somn dulce ca un Adam şi o Eva, fără nicio frunză pe ei, Doamne, iartă!...

– Встать!... a răcnit locotenentul! Арестовать!...[5]

L-am dus la garnizoană. Mai mult nu l-am mai văzut.

Eram pasionat de radiotehnică şi, la îndemnul profesorilor, consultam şi literatură suplimentară. Ajunsesem elev eminent: poza mea înfrumuseţa panoul de onoare. Devenisem ordonanţa comandantului, eram locţiitor al secretarului organizaţiei comsomoliste din batalion. Îmi era frică să nu se întâmple nimic ce să poată provoca o verificare a documentelor mele, ceea ce ar fi însemnat descoperirea şi pieirea mea... Dar nu e cum vrea omul, ci cum dă Domnul.

---

[1] Curier Vasiliev, cheamă-l pe plutonierul Avdeev!... (rus.)

[2] Cine-i acolo?... (rus.)

[3] Comandantul de pluton!... E pe-aici vreun cursant de-al nostru... (rus.)

[4] Da, e pe-aici un flăcăuan, se giugiuleşte cu o fetiţă... (rus.)

[5] Ridică-te!... Arestaţi-l!... (rus.)

Deşi disciplina în şcoală era aspră, se mai întâmpla să dispară ceasuri, bani primiţi de acasă (mica noastră soldă nu interesa pe nimeni). Se revoltau mai cu seamă cei cărora li se fura vestonul nou şi trebuiau să îmbrace unul deja purtat.

Într-un miez de noapte a fost dată alarma. S-au aprins luminile. La etaj era mare zarvă. Am alergat cu toţii acolo. Bubionov ţinea de mână un hoţ, care îi scosese banii din tunica aranjată pe taburet... Faţa hoţului era numai sânge...

— Что, ворюга, попался!...[1] răcneau cei din jur.

— Где тайник?...[2] a tunat Bubionov.

— В туалете...[3] a răspuns hoţul.

— Идём!...[4]

În toaletă, hoţul a scos o piatră din peretele în care era ascunsă o mănuşă plină cu ceasuri şi bani...

În cazarmă, camarazii lui Bubionov au luat plapuma de pe patul hoţului, l-au înfăşurat, legându-l cu un cearşaf, apoi... l-au aruncat de la balcon... Peste câteva ore am fost cu toţii arestaţi. La uşă şi în jurul cazărmii erau postate santinele...

Ni se dădea doar hrană rece, pe care o luam printre uşă, şi tot pe acolo transmiteam şi hârdăul... Bubionov ne-a adunat pe toţi şi ne-a ordonat: la interogatoriu să spunem doar: „Участвовал, мстил за воровство"[5]. Credeam că ne-a venit sfârşitul: compania va fi trimisă într-un batalion disciplinar sau, şi mai rău, vom înfunda puşcăria. Cum să demonstrezi că tu n-ai participat, că hoţul era în comă...

Peste o zi am fost chemaţi... Reprezentantul tribunalului militar ne întreba pe fiecare acelaşi lucru:

— Участвовал в покушении?...[6]

— Участвовал![7]

— Почему?[8]

— Он воровал![9]

---

[1] Ce-i, fraiere, ai picat!... (rus.)

[2] Unde-i „ascunzătoarea"? (rus.)

[3] În toaletă... (rus.)

[4] Să mergem!... (rus.)

[5] Am participat, m-am răzbunat pentru furt (rus.)

[6] Ai participat la tentativa de omor? (rus.)

[7] Am participat! (rus.)

[8] De ce? (rus.)

[9] Fura! (rus.)

Peste aproximativ o oră, santinelele au fost scoase... Totul a revenit la normal de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic... Şcoala se pregătea de examene.

Inginerii, tehnicienii, laboranţii şi comandanţii se străduiau din răsputeri să facă ordine în şcoală. La înmânarea documentelor, urma să vină însuşi Piotr Mironovici Maşerov, primul secretar al Comitetului Central al Comsomolului din Bielorusia. În fiecare zi, după-masă, comandantul de companie, maiorul Egorov, sta mai mult printre noi. Ne instruia, ne explica regulamentul, lăudându-se, totodată, cu isprăvile lui militare.

Am primit diploma chiar de la Maşerov

În octombrie, şcoala era împodobită ca de sărbătoare... Noua promoţie, aliniată pe platou, era în aşteptare: nasturii străluceau ca aurul, uniformele erau bine călcate, executam automat comenzile:

— Şcoală, alinierea! Drepţi!... Aliniere la centru! Şi, păşind voiniceşte, comandantul şcolii, colonel-inginer Eriomenko, a raportat prim-secretarului Maşerov, un bărbat tânăr, care te cucerea dintr-odată...

— Bună ziua, tovarăşi absolvenţi!

— Să trăiţi!

— Vă felicit cu ocazia absolvirii şcolii militare!

— Slujim Uniunii Sovietice! s-a revărsat glasul nostru ca un tunet peste coline.

Apoi oficialul a deschis o mapă:

— În numele Comitetului Central al comsomolului din Bielorusia, se acordă diplome de onoare următorilor cursanţi: cursant Rubliov!... cursant Popa!... cursant Vasiliev!...

Păstrez şi azi această diplomă, scrisă în limba bielorusă.

Nu mai voiam nimic... S-a terminat... Urma să mai fac armata trei ani într-o escadrilă, după care aveam să mă întorc la vatră, la scumpa mea soţie.

În timp ce îl felicitam pe Grigore Popa, îmbrăţişându-l, din difuzor a răsunat o voce care mi-a oprit inima:

— Absolvenţii Rubliov, Popa şi Vasiliev, sunteţi chemaţi urgent la comandantul şcolii!

Aveam o presimţire rea: „m-au descoperit!...", mi-am zis. Şi colegii mei vor afla adevărul!

... Când ne-am apropiat, şeful şcolii, inginer-colonelul Eriomenko, s-a ridicat de la masă, a dat părinteşte mâna cu noi şi ne-a anunţat:

— Moscova a cerut trei specialişti... Poporul sovietic vă încredinţează ce are el mai scump — Guvernul! Cred că nu mă veţi da de ruşine..., a adăugat el cu aceeaşi blândeţe.

— Slujesc Uniunii Sovietice!

— Iată actele şi într-un ceas bun!...

Mi-am luat rămas-bun de la cel mai apropiat prieten, Sergiu Mucuţă, pe care îl admiram pentru inteligenţă şi bunătate. Cât a condus comsomolul, n-a dat nicio mustrare, cu toate că au fost cazuri când unii au cam „călcat pe bec". În prezent, Sergiu Mucuţă este profesor la Universitatea de Medicină şi Farmacie N. Testemiţanu. Cu acest patriot mă întâlnesc şi azi, luptând împreună pentru idealurile naţionale.

În escadrila secretă a CC al PCUS

...Trenul se apropia de Moscova obosit, gâfâind... Peste nouă ani, soarta m-a adus din nou în acest oraş: prima dată, în 1946, când eram fugar, fără acte, zdrenţăros, flămând şi cu frica în sân... Acuma, cu actele în regulă, îmbrăcat, sătul, dar tot cu frica în sân. La gara Kiev, ne-am adresat unei patrule militare, unor ofiţeri în uniformă de aviaţie, dar în zadar, nimeni nu cunoştea adresa Unităţii Militare nr. 18271. Tot coborând şi urcând şi iar coborând şi urcând prin staţiile de metrou, am ieşit în Piaţa Sverdlov şi ne-am pomenit în faţa Teatrului Mare — o frumuseţe de clădire, de care nu mai văzusem până atunci. Admiram clădirea, când, deodată, am auzit:

— Ваши документы!...[1]

O patrulă de ofiţeri, verificându-ne actele, ne-a condus la o comenduire orăşenească.

— Москва, город-герой, имеет названия, которые все знают... şi, după consultarea unui catalog, a continuat: Войсковая часть № 18271 находится на выходе из метро Стадион Динамо..., спрашивайте правительственный

[1] Actele dumneavoastră!... (rus.)

аэродром...[1] Am ieşit pe Şoseaua Leningradului. De după un gard înalt se auzeau vuind asurzitor motoare de avioane...

La punctul de control a venit după noi un ofițer de stat-major şi, astfel, ne-am pomenit la dispoziția escadrilei nr. 1 a regimentului special de aviație. Trei zile am stat în carantină: ni se verificau actele. Ne duceam doar până la cantină şi înapoi.

Zic... cantină, dar ce cantină!... Aici se pregătea masa pentru vreo doisprezece mecanici. La o ferestruică o femeie tânără, rumenă ne tot îndemna:

— Новички, если хотите добавку, пожалуйста...[2]

Veteranii nici nu se atingeau de scrumbie, pireu, macaroane... Cumpărau de la bufet, aflat în aceeaşi sală, franzele, din care făceau tartine cu unt sau caşcaval, chefir, zahăr, bomboane de ciocolată... Mă miram, ce fel de unitate e asta, cum de-şi permit aşa ceva? De unde au bani?...

Peste trei zile am fost chemați la statul-major. Conform listei, am intrat ultimul. La masă şedea un maior, în uniformă neobişnuită, de culoare albastră-închisă (mai târziu am aflat că era uniforma serviciului de securitate al Kremlinului).

— Товарищ майор! Радиомеханик Васильев по вашему приказанию прибыл!...[3] am raportat eu dintr-o suflare.

— Садитесь. Я ознакомился с вашим послужным списком... Отличник?...[4]

— Так точно![5] am sărit eu în picioare.

— Похвально! Садитесь! И запоминайте все, что я вам скажу: во-первых: здесь правительственный полк, о службе ничего, никому не писать, не рассказывать, запрещено. Во-вторых: будучи в увольнении, при знакомстве с девушкой, запишите адрес, телефон, передайте в штаб, и если будет необходимость, вам скажут, как действовать; в-третьих: письма содержащие

---

[1] Moscova e un oraş-erou, are străzi pe care le cunoaşte toată lumea... Unitatea Militară nr. 18271 se află lângă stația de metrou *Stadionul Dinamo*... Acolo întrebați de aerodromul guvernamental... (rus.)

[3] Novicilor, dacă mai doriți o porție, îmi spuneți... (rus.)

[3] Tovarăşe maior! Radiomecanicul Vasiliev a sosit la ordinul dumneavoastră!... (rus.)

[4] Aşezați-vă. V-am văzut foaia matricolă... Sunteți eminent, nu?... (rus.)

[5] Întocmai! (rus.)

нарушение закона родственниками (драки, хищение, аресты), представить в штаб. Запомнили?[1]

— Так точно![2]

— Свободны![3]

Eram transpirat de emoții. Am trecut şi de această încercare. Mă rugam să nu mi se întâmple nimic rău, ceva, care să atragă atenția superiorilor... Cât priveşte KGB-ul, m-am convins încă o dată, nu era în stare să controleze de unul singur 250 de milioane de cetățeni şi miza pe denunțători, ciripitori şi „binevoitori". De nu erai atent, te puteau descoperi...

În ziua următoare a avut loc botezul nostru. Într-o sală mare, bucşită cu aparatură de control, reglare, racordare..., căpitanul-inginer Gorşkov a început să testeze specialiştii: La mijloc era fixată schema principală 4/2 m a radiocompasului *ARC-5*, pe care o cunoşteam bine din şcoală.

— Что происходит, если в цепи выхода сгорит сопротивление катода?...[4] a întrebat căpitanul.

Sala tăcea. Toți erau tari în practică, la teorie — şchiopătau.

— Обращаюсь к прибывшим из школы...[5]

Popa şi Rubliov au lăsat capul în jos... Pe loc mi-am amintit de cuvintele colonelului Eriomenko: „Cred că nu mă veți face de ruşine..."

— Механик Васильев!... m-am ridicat eu, păşind în față. При сгорании катодного сопротивления, ток в цепи анода прекратится, прекратится работа „сельсина", парализуя работу индикатора в кабине летчика.[6]

---

[1] Foarte bine! Țineți minte tot ce vă spun: în primul rând, regimentul nostru este unul guvernamental. Nu povestiți şi nu scrieți nimănui nimic despre serviciu. Este interzis; în al doilea rând, atunci când veți fi în permisie şi veți face cunoştință cu vreo fată, notați-vă adresa şi telefonul ei şi prezentați-le la statul-major, iar de va fi necesar, noi vă vom spune cum să procedați în continuare; în al treilea rând, scrisorile despre unele încălcări ale legii de către rude (bătăi, delapidări, aresturi), să le prezentați la statul-major. Ați reținut? (rus.)

[2] Întocmai! (rus.)

[3] Sunteți liber! (rus.)

[4] Ce se întâmplă dacă la ieşirea din circuit, arde rezistența catodului?... (rus.)

[5] Adresez întrebarea nou-veniților... (rus.)

[6] Sunt mecanicul Vasiliev!... La arderea rezistenței catodice, curentul anodic se întrerupe, sistemul iese din funcție, blocând indicatoarele din carlingă (rus.)

– Правильно. Садитесь.[1]

– Вопрос по радиовысотомеру – *RV-10*..., a continuat inginerul, indicând schema corespunzătoare. Расскажите принцип работы.[2]

Situația se repetă – mecanicii se bazau pe zicala: „Practica bate gramatica", ceea ce însă nu îl satisfăcea pe inginer.

– Васильев, прошу!...[3]

În câteva clipe am explicat principiile de funcționare.

– Назначаю командиром спецслужбы сержанта Васильева! Прошу любить и жаловать... Все свободны[4].

Colegii s-au apropiat de mine şi m-au felicitat. Deşi aş fi preferat să rămân în umbră, vrând-nevrând, ieşeam în față. Pentru gradul conferit şi funcția de comandant, am primit la sfârşitul lunii 450 de ruble. Pe atunci asta era o comoară pentru un militar. Ostaşii erau întreținuți de stat şi nu cheltuiau un ban pe mâncare...

Trimiteam, în schimb, soției colete cu stofe şi cu încălțăminte. Moscova era un oraş cu aprovizionare de categoria întâi. Față de restul țării, ruinată pe timpul războiului, la Moscova era ca-n rai. Puteai cumpăra tot ce doreai. Existau şi magazine cu comerț în valută.

La începutul serviciului meu, ministru al apărării era N.A. Bulganin, iar acum a revenit în funcție G.K. Jukov. Ofițerii îl considerau pe mareşalul Jukov nu doar un comandant iscusit, ci şi protector al soldaților. El le promisese celor de pe front „după victorie" marea şi sarea: că vor trăi fără colhozuri, ca în toată Europa, că vor primi pământ, vor avea case... Şi ostaşii credeau, luptau şi mureau...

Nu ştiu dacă însuşi Jukov credea acum în cele făgăduite... Mai degrabă, se conducea de axioma: „Scopul scuză mijloacele", simțind încă în ceafă pistolul lui Stalin.

Noul serviciu mi se părea uşor, cunoşteam bine aparatura. Executam atât de conştiinticios lucrările preventive pentru care semnam în jurnalul de bord

---

[1] Corect. Luați loc (rus.)

[2] Şi-acum o întrebare privind funcționarea radioaltimetrului *RV-10*. Care sunt principiile lui de funcționare? (rus.)

[3] Vă rog, Vasiliev!... (rus.)

[4] Sergentul Vasiliev este numit comandant al serviciului special. Rog să-i acordați tot respectul... Sunteți liberi! (rus.)

şi de comandă, încât niciun avion n-a avut probleme în timpul zborului.. Verificam starea tehnică a avioanelor cu câte două aparate cu aceeaşi menire. Avioanele erau de tipul IL-14, cu două motoare, de siguranţă mare: puteau decola, ateriza şi zbura chiar şi cu un singur motor.

Salonul lor era împărţit în două: sala de conferinţe şi sala de odihnă. Ca să vă daţi seama ce bogăţii erau în ele, spun doar că scrumiera din fildeş cu aur pe margini, ce se afla acolo, valora circa douăzeci şi cinci de mii de ruble.

Despre frumuseţea stewardeselor şi varietatea alimentelor nici nu mai vorbesc. Când executam lucrările, acopeream mobila şi duşumeaua cu nişte plăpumi albe ca zăpada. Dacă un avion urmă să zboare în străinătate, stelele roşii de pe aripi şi pe „coada" lui erau şterse cu acetonă şi se scria cu negru CCCP, iar echipajul se îmbrăca în civil: „la patru ace". La întoarcere, avionul devenea din nou militar, cu numere: nr. 2 era al lui Hruşciov, nr. 12 — al lui Jukov... Motoarele şi aparatura se schimbau imediat după expirarea termenului lor de uzură, deşi erau absolut funcţionale.

Făceam sport: jucam în echipa de fotbal a regimentului, schiam... Aveam nişte plămâni ca „foiul ţiganului". Pentru timpul antrenamentelor, membrilor echipei ni se dădeau bonuri de masă categoria cinci, pentru cantina ofiţerilor, şi atunci am înţeles ce înseamnă o alimentaţie specială.

Stalin demontat din mauzoleu

Începutul anului 1956 a zguduit toată Uniunea Sovietică şi întreaga lume. Congresul XXII al PCUS din februarie l-a detronat pe Stalin. Radioul, televiziunea şi presa scrisă vuiau... Din lagăre au început să se întoarcă milioane de osândiţi. Printre ei şi mama şi soră-mea Nadia.

Anul 1956 a fost anul care, prin evenimentele sale politice, culturale, sportive, m-a frământat, m-a inspirat, mi-a marcat viaţa de mai departe... Hruşciov a redus efectivul forţelor armate. Ofiţerii — de la locotenenţi la generali — făceau zilnic sport... Mulţi se îngrăşaseră, nu mai erau în formă şi riscau să-şi piardă cariera. În acea perioadă, am început şi eu să fac („soarele") la bara fixă... Mergeam să înot la complexul sportiv al armatei, vizavi de staţia de metrou *Aeroport*, construită la comanda generalului de aviaţie Vasili Stalin... Aici, la parter, se afla un bazin de înot, iar la etaj — săli de sport şi un restaurant de lux...

– Grişa, i-am zis eu prietenului meu, vom ajunge oare să-i vedem şi pe elevii noştri antrenându-se în astfel de săli?

– Doar în vis, a zis el.

Blestemul cade pe copii

Despre Vasili Stalin circulau fel de fel de legende. Se spunea că, după ce ieşea din restaurant, urca în avion, aprindea luminile, făcea zboruri de înaltă acrobaţie, executând bucla lui Nesterov, cunoscută de specialiştii ruşi ca „мертвая петля". Se mai zicea că are trecere la cele mai frumoase femei... Acum, cu numele de familie schimbat în Vasiliev, putrezea în cea mai îngrozitoare puşcărie din Kazan. Sora sa, Svetlana Alelueva, s-a salvat, fugind în străinătate...

Despre Lavrenti Beria mi-e şi silă să amintesc... Mulţi tirani au comis crime, dar nu atât de josnice, mârşave şi odioase ca ale lui... Răpea fetiţe de treisprezece ani de la liceul de fete (unicul în toată Uniunea) şi, după ce le viola, înjosite, batjocorite, ele îşi puneau capăt zilelor aruncându-se de pe pod în râul Moscova.

Multe instituţii, întreprinderi, organizaţii care patronau aerodromul guvernamental din Moscova veneau la noi cu concerte, conferinţe, aducându-ne şi bilete pentru excursii prin locurile istorice şi culturale.

Astfel, am avut norocul să văd operele *Cneazul Igor, Ivan Susanin* la Teatrul Mare, iar la Teatrul de Operetă *Marița* de Kalman... crezând la acea vreme că opereta e regina tuturor artelor. Am vizitat şi Kremlinul, admirând *Orujeinaia palata*...

M-au impresionat îndeosebi cultura, frumuseţea şi bogăţia spirituală a vechii Rusii: *Galeria Tretiakov, Conacul lui Şeremetiev, Universitatea Lomonsov,* cu înălţimea ei ameţitoare... Când am ajuns la ultimul etaj, ni s-a spus că balansăm cu tot cu clădire, cu o amplitudine de vreun metru şi mai ceva ca un copac în bătaia vântului... Şi dacă la întâlnirile noastre cu unele colective de muncă, mulţi mecanici erau atraşi de frumuseţea fetelor moscovite, apoi la Universitatea Lomonosov, bunul meu prieten Grigore Popa a fost vrăjit de farmecul unei studente care amintea de... Tatiana Larina, de Natalia Goncearova sau Nataşa Rostova...

Aveam dreptul să acord bilet de permise doar la douăzeci şi cinci la sută din efectiv. De aceea, ca să-i dau învoire, bietul Grişa se străduia din răsputeri să se evidenţieze în faţa camarazilor superiori, iar băieţii din cazarmă se uitau cam chiorâş că-l favorizam.

Veneau la noi în ospeţie şi scriitori. La una dintre întâlniri m-a impresionat mult Aleksandr Fadeev. A dat mâna cu toţi membrii escadrilei. Parcă simt şi acum strângerea bărbătească a mâinii sale. Ne-a povestit multe despre război... Când a început să vorbească de romanul *Tânăra Gardă*, simţeam în el o tristeţe apăsătoare, de parcă voia să mai spună ceva şi nu putea... La 13 mai 1956 aveam să aflu că Alexandr Fadeev şi-a pus capăt zilelor...

Abia azi se descoperă minciuna criminală a comuniştilor.Abia acum aflăm de ce s-au împuşcat Esenin şi Maiakovski, de ce nu s-au întors în Rusia marele cântăreţ Şaleapin, legendarul şahist, campionul lumii Aliohin, de ce a fost otrăvit scriitorul Maxim Gorki. Intelectualitatea moscovită ştia probabil adevărul, adevăr pe care aveam să-l aflu peste câteva zile, de la comandirul escadriliei, colonelul de gardă Motorin.

Într-o duminică când m-a invitat să-l ajut la amenajarea noului său apartament, am amintit de tragedia despre care vorbea toată lumea:

— Товарищ гвардии полковник! Прочитал в *Правде*, что Александр Фадеев застрелился от пьянства...[1]

— Какое пьянство?... m-a întrerupt colonelul. Пил писатель как все, не меньше и не больше... Давно его мучили события, которым он противостоять не мог, правду восстановить не мог... Один только пример, в его знаменитом романе «Молодая гвардия» герои настоящие, фамилии настоящие. Комсомолец Станкевич описан как предатель... Несчастная мать не может выйти на улицу... Ей плевали в лицо, проклинали, что родила такого ублюдка, изменника! Вся измученная, женщина добилась аудиенции у Фадеева и показала похоронку сына, погибшего на Северном Фронте. «Я покончу с собой, сказала она Фадееву, если вы не восстановите правду...».

Потрясенный, Фадеев зашёл в кабинете Сталина: «Товарищ Сталин, произошла ошибка...». «В Советском Союзе не может быть ошибок!.. В Советском Союзе есть только правда... Тем более в советской

[1] Tovarăşe colonel de gardă! Am citit în *Pravda* că Alexandr Fadeev s-ar fi împuşcat din cauza beţiei... (rus.)

литературе... *Молодая гвардия* воспитала миллионы комсомольцев... Мы не можем допустить чтобы пострадали миллионы, из-за какой-то мамочки... Вы не можете представить что будет, если начнем корректировать советскую литературу!»[1]

— А Фадеев был моим старым другом. Жаль что его не стало[2].

L.M.Kaganovici, V.I.Lenin şi KGB-ul

Această organizaţie secretă — câinele de pază al PC al URSS — prezenta un pericol de moarte pentru orice om, indiferent de vârstă, naţionalitate, studii, profesie sau postul ocupat, putea lichida pe oricine în ţară sau peste hotare, putea, la comanda partidului comunist, să falsifice sau să schimbe istoria în câteva clipe.

La o asemenea „schimbare" am fost şi eu martor, când, într-o noapte, ba mai exact într-o oră, Metropolitanul din Moscova „L.M. Kaganovici" a fost preschimbat în „V.I. Lenin".

...Echipa noastră de specialişti în fiecare luni mergea la baie în oraş. Se făcea acest lucru la o aşa oră târzie (de la 2 la 3 de noapte) ca să nu încurcăm circulaţia şi să nu deranjăm orăşenii. Ridicam din somn echipa: doi cu felinarele şi doi cu steguleţele şi ne deplasam de la staţia „Dinamo" a Metropolitanului „L.M. Kaganovici" la bine cunoscutele în oraş băi. On acea luni, ca de obicei, am plecat la baie. Peste o oră, întorcându-ne şi ajungând în dreptul stadionului

---

[1] Care beţie?... Scriitorul cinstea şi el ca noi toţi, nici mai mult, nici mai puţin. De mult timp îl măcina un fapt căruia nu i se putea opune, nu putea spune adevărul... Doar un singur exemplu: în vestitul său roman *Tânăra Gardă*, eroii sunt reali, numele — la fel. Comsomolistul Stankevici e prezentat ca un trădător... Biata maică-sa nu poate ieşi în lume... îi scuipă oamenii în faţă, o blestemă c-a adus pe lume un asemenea netrebnic, trădător! Sleită de puteri, femeia a obţinut o audienţă la Fadeev şi i-a arătat înştiinţarea despre decesul feciorului ei, căzut pe Frontul de Nord. „Îmi voi pune capăt zilelor, dacă nu restabiliţi adevărul, i-a declarat ea lui Fadeev. Zguduit, Fadeev s-a dus la Stalin în birou: „Tovarăşe Stalin, s-a comis o greşeală...". „În Uniunea Sovietică nu pot exista greşeli!... În Uniunea Sovietică există doar adevăr, cu atât mai mult, în literatura sovietică. *Tânăra Gardă* a educat milioane de comsomolişti... Nu putem admite ca să sufere milioane din cauza unei oarecare simple mame... Nu vă puteţi imagina ce se va întâmpla dacă vom începe să corectăm toată literatura sovietică!" (rus.)

[2] Iar Fadeev mi-era vechi prieten. Păcat că nu mai este printre noi (rus.)

Dinamo, nu ne veni a crede ochilor: pe panoul staţiei Dinamo, la o luminaţie puternică, strălucea inscripţia: „Московский Метрополитен имени В.И. Ленина".

Iată aşa lucra KGB-ul: noaptea, în doi timpi şi trei mişcări, falsifica istoria, ba tot aşa nimicea sute de oameni la comanda celui mai criminal şi sângeros partid – partidul comunist.

Un caz ieşit din comun – Radiocompasul *ARK-5* nu funcţiona

Serviciul în aviaţie e destul de stresant, viaţa piloţilor depindea în mare parte de ingineri şi mecanici... Aparatura de navigaţie *ARK-5* reprezintă elementul cel mai important în „schema de aterizări fără vizibilitate". Şi iată prima lovitură în toţi anii mei de serviciu: după aterizarea unui avion, găsesc în jurnalul de bord, alături de semnătura mea, o notă a navigatorului care m-a îngrozit: „Radiocompasul automat a ieşit din funcţiune în timpul zborului". Îl controlez... Funcţionează. Raportez căpitanului Gorşkov... Îl verificăm amândoi. Funcţionează. Aduc staţia de laborator, o montez pe vibrator. Se părea că vor zbura toate lămpile din ea. Staţia funcţiona... Primesc ordin să montez din nou radiocompasul în avion. Semnez în jurnal: „Radiocompasul automat este funcţional". Avionul aterizează din nou şi, spre stupoarea mea, văd în jurnalul de bord aceeaşi notă a navigatorului... Revenim la staţia de laborator... În cele din urmă, inginerul-şef al regimentului îmi ordonă: „Pregătiţi aparatul pentru a fi expediat la uzina unde a fost fabricat". Duminică, am acordat permisie la 25% dintre mecanici, printre care, ca de obicei, se afla şi Grişa, iar eu mă duc la laborator, la locul meu de lucru. Staţia mai stătea montată pe bancul de probă în poziţie înclinată, ca o pasăre rănită... Aşa cum naufragiaţii încearcă să se prindă şi de un pai, tot aşa am încercat şi eu, conectând bancul la priză. Staţia funcţiona. În zadar pregătisem pentru reparaţie aparatul de control *TT-1*.

Ora mesei e oră sfântă pentru ostaş. Încui deci laboratorul, lăsând staţia în funcţiune, şi plec la masă.

Când m-am întors, staţia nu mai funcţiona... Asta-i bună! Verific cablajul: lampa 6-5 nu lumina. Găsesc cu ajutorul aparatului de control „locul cu pricina": o lipitură la rece, îl cârpesc din nou şi staţia începe să funcţioneze. În sfârşit, am răsuflat uşurat...

Dimineaţa raportez:

– Tovarăşe căpitan-inginer! Radiocompasul automat este funcțional!

– Ce-ați spus?

– ... Zic, este funcțional! A existat o problemă cu o lipitură la rece...

– Unde?

– La preamplificare...

A sosit şi inginerul-şef.

– Eşti de laudă, „raționalizatorule"! Poți pleca acasă! Ai zece zile de concediu!

Supraviețuitorii GULag-ului revin la baştină

Vestea despre cele zece zile de concediu la baştină mi-au dat aripi. Nu mai trăisem demult asemenea emoții. Am pornit din Moscova spre casă, dorindu-mi să ajung cât mai repede în Moldova.

Călătoream cu gândul la cei dragi. Prin gări, vedeam cum se întorc acasă şi unii dintre cei care au supraviețuit „raiului" stalinist. Îmi doream din tot sufletul să se întoarcă şi mama, şi soră-mea.

În miez de noapte, băteam la geamul casei, în care mă aştepta draga mea soție, buna mea soacră şi înțelegătorul tată-socru. Am adus vorba despre cei deportați. Tata-socru mi-a spus că nu demult a revenit în sat Gheorghe Feghiul, condamnat în 1940, pentru că aruncase în foc nişte ziare cu portretul lui Stalin.

În zori, ne-am pornit cu soția de mână spre Molovata. De la Orhei nu circula niciun mijloc de transport şi am pornit pe jos, pe drumul cunoscut al copilăriei şi adolescenței mele: pe la Păhărniceni, prin Piatra, pe fosta moşie a lui jupân Ghitis...

Pădurea Țiganca ne vrăjea, ne chema la umbra ei odihnitoare. Am făcut popas, ne-am aşezat pe iarbă verde, pe pământul strămoşesc... Cred că pădurea Țiganca l-a inspirat şi pe verişorul meu Romeo Vanica, cel care a scris minunatul cântec *De va veni la tine vântul...*

Şi cine s-ar opri să plângă
O frunză veştedă-n cărare,
Când codrii freamătă alături
Şi râde în răsărit de soare...

Zâna mea din poveşti era vrăjită de codrul Moldovei cântat şi de marele nostru poet Mihai Eminescu:

Unde eşti copilărie,
Cu pădurea mea cu tot?...

Şi nimeni, nici în cele mai straşnice vise, n-a intuit, n-a crezut că exact peste o jumătate de secol va apărea un căpcăun care va fura, aresta, batjocori, îngrădi şi prăda pădurea lui Ştefan cel Mare, lăsată moştenire stră-strănepoților, pentru a fi aici stăpâni, a culege flori şi mure...

Acasă i-am cuprins pe îndureratul meu bunel şi mica mea surioară, care cu sufletul la gură tot aşteptau, tot sperau să-şi vadă fiica, nepoata, mama şi sora...

A doua zi, noaptea târziu, trenul accelerat Budapesta–Moscova mă ducea la serviciul militar şi abia acolo am aflat că tocmai în acea noapte triumfa dreptatea. Două femei, care au pierdut în GULag-ul comunist soțul, tatăl şi pruncul, o bătrână mamă cu fiica sa, se grăbeau din Orhei spre Molovata prin frumoasa pădure Țiganca, pădurea copilăriei (astăzi îngrădită cu sârmă ghimpată de tâlharul comunist V. Voronin).

Au coborât din Dealul Pietrei la izvor şi, gustând din apa lui dătătoare de viață, au intrat în sat. Sat cu rude şi cu morminte strămoşeşti, sat pe care l-au visat şi l-au plâns 15 ani printre străini la capătul lumii.

Au îngenuncheat la o casă frumoasă cu pridvor, o casă construită, văruită şi împodobită de mama... Casa ei dragă era arestată, o placă mare şi grea o apăsa: „Правление совхоза имени Л.М. Каганович".

Mama cu fiica au sărutat portița încuiată şi făcându-şi semnul crucii au pornit în miez de noapte mai departe, să-şi caute un adăpost pe la neamuri.

Un student orheian supraviețuitor al lagărului morții Ivdel-Lag

Petru al lui Petru Codrițchi din Brăviceni a fost arestat la Orhei, în ianuarie 1941, la comanda locotenentului KGB Goldenberg. Avea pe atunci 17 ani. Înainte de moarte (1987) mi-a povestit următoarele:

– Eram membru al organizației studențeşti *Majadahonda*. În 1941, am fost judecat şi trimis în iadul de la Ivdel-Lag, unde special erau create condiții pentru

a ne omorî... Muncă la 40-50 de grade sub zero, în omăt până la brâu... noapte polară. Tăiam pădurea la lumina stelelor. Aveam hainele rupte, încălțămintea găurită, scoasă de pe cei care mureau. Ne băga în pământ şi hrana mizeră, care se dădea în funcție de cum îndeplineai norma: 600-500-400-300-200 de grame de pâine pe zi. Dacă nu îndeplineai norma, te împuşcau pretextând că ai evadat. Altfel, KGB-iştilor li se reproşa că sunt supraveghetori răi şi erau trimişi pe front în *штрафные батальоны*[1]. M-a salvat un ofițer rus, deja în etate, cu care căram trunchiurile la grămadă. „Мальчик, zice, такие неприспособленные больше года не выдерживают... пожертвуй палец руки, может попадешь на другую работу[2] ...".

Cu mâna însângerată, am fost dus la spital... Medicul, o evreică (a crezut, probabil că şi eu sunt evreu sau poate i s-a făcut milă de tinerețea mea), m-a angajat la cărat morții, împreună cu un neamț răsculăcit, de pe Volga. În pauze, neamțul se ducea în baracă, spunându-mi să leg mâinile şi picioarele celor aduşi din morgă. Nu puteam face asta pentru că oamenii erau încă vii, se mişcau, bolboroseau nume. Cereau ajutor, cereau îndurare... iertare. Dimineața nu-i mai puteam încărca în sanie... erau încremeniți, în poziție de răstignit... Îi căram pe malul abrupt al unei imense mlaştini (iarna aici îi sfâşiau fiarele, iar vara mlaştina le sorbea corpurile) şi nici o urmă, absolut nici o urmă nu rămânea (nici fum, nici cenuşă, nici oase). Din cele douăsprezece zone, cu câte 100.000 de deținuți, n-a scăpat aproape nimeni... Când am intrat în lagăr, eram tânăr, voinic, iar când am ieşit eram doar piele şi oase, bătrân şi gârbov, chiar dacă am stat acolo doar opt ani... Apoi, comuniştii lui Stalin mi-au mai adăugat cinci ani de exil, trimițându-mă în regiunea Novosibirsk, raionul Vengherovsk, satul Celikla, tot un fel de puşcărie, dar fără sârmă ghimpată...

— S-a mai salvat cineva din Ivdel-lag? am întrebat eu cu un fel de speranță.

— Din iadul comunist numai Dumnezeu te putea scăpa... Nu am întâlnit pe nimeni... Am auzit c-a scăpat cu viață şi camaradul meu, Oleg Frunză. Dumnezeu l-a ajutat să se stabilească în România. Eu însă n-am putut scăpa de diavolul roşu nici acasă.

---

[1] Batalioane disciplinare (rus.)

[2] Tinere, asemenea neadaptați nu rezistă mai mult de un an. Jertfeşte-ți un deget de la mână şi poate te trimit la alte munci (rus.)

— Bădiță Petru, de ce până acum n-ai spus nimănui despre asta?

— M-am temut... Pentru soarta copiilor mei m-am temut... Doar celor trei frați ai mei din România le-am povestit totul. Și acum matale îți spun. Poate o veni timpul când adevărul va ieși la iveală. Nici barbarii n-au băgat atâta frică în oameni, câtă au băgat antihriștii comuniști Lenin, Stalin... Mare însă e dreptatea: rugăciunea neamului ajunge la ceruri...

... Germania și-a condamnat criminalii și trăiește azi în pace. Așa trebuie să facem și noi. Trebuie să pedepsim criminalii comuniști și să trăim în pace, așa ca până la 28 iunie 1940.

Încă o crimă comunistă: oameni vii sfâșiați de câinii-lupi...

Adevărul a ieșit la suprafață... Popoarele vor afla cine sunteți și veți fi nevoiți să recunoașteți și crimele voastre, și ale celor ce v-au născut... Încet-încet, lucrurile se clarifică: Stalin a fost scos din mausoleu... Brejnev a fost aruncat în groapă. Voi, cei care țineți crimele comuniste sub șapte lacăte, veți primi răsplata încă de vii...

— Mulți ani s-au scurs din clipa când am fost arestat, în 1946, fiind copil încă... Acum, bolnav, nici în căruță nu pot să urc, să mă duc la spital, i se jeluia domnul Ion Petică tatălui său, lui moș Niță.

— Vă duc eu cu mașina, am intervenit în vorba lor.

— Mulțumesc, domnule Boris... mulți au trecut pe-alături, dar nu s-au oprit...

— Eu vă sunt dator încă de la clacă, m-ați ajutat ca pe un frate.

— Când ne-ntoarcem, am să-ți dau o carte și ți-oi povesti și despre tragedia vieții mele.

Cartea se numea *Cu gândul la tine, Basarabia mea.* A scris-o unul dintre marii martiri ai neamului, Vadim Pirogan.

— De unde ai cartea asta sfântă?

— Vindeam la șosea gogoșari. S-a apropiat de mine un domn înalt, cu o privire inteligentă, caldă și mi-a făcut-o cadou. „Să știe lumea despre jalea neamului", mi-a zis el.

— Bădiță Ioane, îl cunosc personal pe acest om, e un mucenic al regimului stalinist, feciorul lui Ștefan Pirogan, fostul prefect de Bălți, împușcat de „eliberatori"... Acest domn m-a îndemnat și pe mine să scriu despre greutățile prin care-am trecut și ce-am văzut în gulag...

— Domnu' Boris, când o să scrii, să aminteşti şi despre iadul prin care am trecut eu... Că nu am spus de asta nimănui...

— Nici copiilor nu le-aţi povestit?

— M-am temut să nu păţesc ca moş Gheorghe Feghiu... (un copil de-al lui a povestit la şcoală că, după ce tatăl său a aprins o ţigară, a aruncat în sobă restul ziarului, pe care era portretul lui Stalin... Şi a fost închis bietul om pentru douăzeci şi cinci de ani...)

— Acum nu ne mai pot trimite în puşcării.

— Pe vremea foametei, a început condrumeţul meu, mă vânau să mă ducă la FZO, în mină, să lucrez pe degeaba. Am fugit din sat şi mă ascundeam la Sărătenii Noi, la mătuşa Mărioara... Dar s-a găsit în sat o lepră comunistă, unul Vladimir Popovici, poreclit „biru", care, în cârdăşie cu comuniştii din raion, l-a amăgit pe tata. „Moş Niţă, i-a zis miliţianul, intrând în casă... Dacă batem palma, îi fac *broni*[1] băiatului!". „Pentru băiat dau şi cămaşa de pe mine", s-a bucurat tata. „Cămaşa las-o, că-i cam răcoare afară... Da 2.000 de ruble să-mi pui în palmă!". „Împrumut, mai am vreo două oiţe şi-o vitică... Deseară şi-aduc banii!".

I-a dus şi banii, şi aldămaş pe de asupra. A venit tata la mine, unde mă ascundeam, şi-mi spune: „Hai, dragul tatei, acasă. Luni, te duci la sovietul sătesc şi-ţi iei scăparea de la FZO — *broni*". Veneam bucuros acasă, mulţumind cerului...

Intru dimineaţa în clădirea sovietul sătesc, da de după uşă, doi miliţieni mă doboară la podea şi bat în mine ca într-un snop de paie... Mi-au pus cătuşele, m-au judecat la douăzeci şi cinci ani *строгого режима*[2] ...

— Şi unde v-au dus? întreb nedumerit.

— La Canalul Volga—Don... Am săpat cu hârleţele peste o sută de kilometri de canal. Lucram ca nişte robi... Sute de mii de oameni săpam, rânduiţi pe un fel de trepte. Cei de la fundul gropii aruncau pământul pe treapta a doua, ceilalţi pe a treia şi tot aşa, până când ţărâna ajungea la suprafaţă, trecând din mână în mână. Zona era înconjurată cu sârmă ghimpată, păzită de soldaţi înarmaţi şi de câini-lupi... Ne hrăneau ca pe vite, cu balandă, şi muream de sete sub soarele dogoritor.

— Păi apa e ieftină, puteau să v-o dea şi degeaba.

— Ziceau că-i regim. Ne-o dădeau o dată pe zi, la amiază...

— O aduceau cu o *polutracă*, într-o cisternă. Cu toate că era bâhlită, ne repezeam ca vitele, care cu ce avea în mână...

---

[1] Scutire (rus.)

[2] Regim strict (rus.)

— Da n-ați încercat să evadați?

— Asta însemna moarte sigură, oamenii îi ziceau „cave".

Bărbatul își acoperea fața cu palmele, de parcă voia să se ferească de un tablou groaznic... Lacrimile îi cădeau șiroaie. Și le ștergea cu mâneca cămășii.

— Doi... numai doi militari, judecați încă de pe vremea războiului la douăzeci și cinci de ani, pentru că nimeriseră prizonieri la nemți... În timp ce noi ne repezeam să facem rezerve de apă și să ne potolim setea, ei l-au lovit pe KGB-istul de la volan în cap... Un nor de colb s-a îndepărtat, a dispărut după văi și înălțimi, odată cu mașina ce ne-a adus apă... Cei rămași ne-am bucurat pentru fapta lor... Ne făceam cruce și rușii, și ucrainenii, și moldovenii, și cei care credeau în papa, și cei care credeau în Moise. Toți, indiferent în ce limbă vorbeam, eram într-un gând — *Боже, помоги!*[1]

A trecut mai bine de o lună. Credeam că bieții oameni sunt deja departe. Dar, într-o dimineață, paza a aliniat de urgență tot lagărul în formă de „П" rusesc și ne-a ordonat să ne așezăm „tătărește" la pământ.

— V-au mai așezat așa și alte dăți?

— Nu, niciodată. Nu înțelegeam ce va urma... Paza stătea în față, ținând de lanț vreo douăzeci de câini-lupi... Șeful lagărului, o canalie grasă ca un porc, ne-a amenințat:

— Кто двинется с места, будет застрелен моментально![2]

Marea de oameni lipiți de pământ a amuțit...

— Заводите![3] a ordonat călăul... Un convoi de KGB-iști i-a adus în fața noastră pe cei doi militari cu mâinile legate. Nu-i recunoșteam. Abia de se mai țineau pe picioare, se uitau la noi cu ochii plini de groază. N-o să uit o viață ochii ceia...

Badea Ion răsufla din greu și, ștergându-și lacrimile, a continuat: „Кто попытается бежать, будет на их месте!" a urlat KGB-istul. Спускайте собак![4]" În aceeași clipă, o haită de câini-lupi dresați... ținuți flămânzi câteva zile, i-au prăbușit pe cei doi oameni nenorociți la pământ. Era un fel de ghem cu răcnete disperate, amestecat cu hârâială de câini sălbatici... În câteva secunde totul s-a sfârșit! Un boț de pământ frământat cu sânge... Atâta a rămas din cei doi bravi soldați ruși, care au luptat în război pentru gloria criminalului Stalin!... pentru

---

[1] Doamne, ajută-ne! (rus.)

[2] Cine mișcă - e-mpușcat pe loc! (rus.)

[3] Aduceți-i! (rus.)

[4] Cine va îndrăzni să evadeze, va păți ca ei! Dați drumul la câini! (rus.)

comuniști... Iartă-mă, domnule Vasiliev, nu mai pot, s-a oprit omul. Apoi a adăugat. Straşnică va fi judecata lor: şi pe pământ, şi în ceruri...

Bădița Ion a murit de inimă, în toamna lui 2005... A dus cu sine în mormânt toate amintirile despre acea groaznică tragedie, acea crimă de neiertat a comunismului...

Primele sicrie venite din Afganistan la Sărăteni

Toamna lui 1982. Primul sicriu adus în sat din Afganistan... Încă o jertfă a criminalilor comuniști. De astă dată, victimă era Alexandru al lui Dumitru Coşneanu...

De ce a fost trimis, dus la Kabul, acest tânăr de 18 ani? Că doar nu avea acolo mamă, soră, bunică sau prunc, pe care să-i apere de duşmani... Că doar nimeni nu încerca să ne atace la Bâc...

Trei soldați străini străjuiau sicriul, ca nu cumva părinții să-l deschidă, să-şi vadă copilul sfârtecat sau numai rămăşițe arse. Şi ce fariseism! Un pluton militar, cu alămuri şi tobe, venit din unitatea de la Bălți, înăbuşea bocetul şi durerea satului... Mic şi mare plângea lângă sicriul de zinc...

Niciun şef comunist din raion, din republică, n-a catadicsit, însă să vină să-l petreacă în ultimul drum (unde erai, tov. Gh. Eremei?). Şedeau toți ascunşi, păzindu-şi odraslele, aşa cum au stat ascunşi chiar şi la războiul de pe Nistru. Mă întreb şi vă întreb: câți comuniști din conducerea de vârf a Moldovei s-au dus personal ori şi-au trimis feciorii în Afganistan? Nici unul!

De ce generalul Voronin nu şi-a trimis feciorul în Afganistan? De ce comuniştii nu dădeau exemplu de *„интернациональный долг*[1]", dar mobilizau fără ruşine, ca ticăloşii, copii de colhoznici, muncitori, învățători, medici? De ce îi trimiteau pe linia întâi, fără pregătire, ca pe nişte vite, aşa cum au făcut şi în 1944, ducând pe front țărani de la plug. Militarul adevărat şi onest ştie ce pregătire i se poate da, în câteva luni, unui absolvent al şcolii medii, dacă numai drumul până în Afganistan durează câteva săptămâni. Dar comisiile militare? Dar formarea unităților?

Statul comunist comitea crime nu doar prin faptul că trimitea la luptă ostaşi nepregătiți, dar şi prin faptul că îi trimitea să ocupe teritorii străine...

---

[1] Datorie internațională (rus.)

Din Sărătenii Vechi au fost trimişi în Afganistan treisprezece elevi de-ai mei.

Toţi s-au dus ca brazii, dar s-au întors fie în sicrie, fie schilozi, răniţi sau afectaţi psihic. La fel de tragic e că aceşti tineri traumaţi au copii bolnavi, cu dereglări. Tov. Gh. Eremei, câte rude ţi-au murit în Afganistan? De ce n-ai mers cu mine să aperi hotarele, în toamna lui 1992, că doar ai grade militare şi eşti cu trei ani mai tânăr decât mine? De ce te-ai temut să mergi la înmormântarea lui Ion şi a Doinei Aldea-Teodorovici? Pentru că ţi-e frică de patrioţii neamului, chiar şi atunci când ei sunt în sicrie.

În 1985, la al şaselea an de război în Afganistan, feciorul meu tocmai absolvise Colegiul Electromecanic. Comuniştii au pus ochiul pe el... În Afganistan era nevoie de radişti... Zi şi noapte stăteam sub zidurile punctului de concentrare a recruţilor din Chişinău. Acolo mâncam, acolo dormeam... De la părinţii recruţilor, auzeam multe. Printre cei adunaţi erau şi demobilizaţi întorşi din Afganistan. „Acolo-i prăpăd", ziceau ei...

Singura armată mai fericită, credeam eu, era aviaţia... Din experienţă proprie ştiam că tehnicienii petreceau şi întâmpinau avioanele departe de teatrele militare.

Şi iată norocul: într-o seară au venit nişte „cumpărători" de la aviaţie. Am alergat în jurul gardului, unde ştiam că mă aşteaptă băiatul meu, şi i-am comunicat vestea...

— Dragul tatei, a venit aviaţia!

Am alergat apoi la poarta centrală:

— Здраствуйте товарищи авиаторы! Я служил в авиации. Москва — Правительственный полк! Хочу чтобы сын продолжил традицию отца![1]

— Это хорошо! a zâmbit maiorul. Что закончил ваш сын?[2]

— Электромеханический техникум — радиосвязь[3].

— Это то, что нам надо... Капитан Володин! Это по вашей части[4]...

— Как фамилия?[5] m-a întrebat căpitanul.

— Васильев Вячеслав Борисович[6].

---

[1] Vă salut, tovarăşi aviatori! Eu am făcut armata la aviaţie. La Moscova, în regimentul guvernamental. Îmi doresc ca fiul meu să continue tradiţia tatălui! (rus.)

[2] Asta-i bine! Ce studii are băiatul? (rus.)

[3] Colegiul Electromecanic, radiocomunicaţii. (rus.)

[4] E tocmai ce ne trebuie... Căpitane Volodin! ţine de domeniul dumitale... (rus.)

[5] Cum îi spune băiatului? (rus.)

[6] Vasiliev Veaceslav Borisovici. (rus.)

— Традиция это великое дело[1], a subliniat căpitanul.

— Завтра в десять часов наш курсант пропустит вас на территорий сборпункта[2].

Pe la ora unsprezece, duminică, băiatul meu, împreună cu un coleg de la colegiu (din s. Leuşeni), Ion Buciuşcanu, a plecat la districtul militar Odesa.

Peste o lună am primit invitația să particip la depunerea jurământului.

La poarta unității s-au adunat părinții — lume de pe lume... Afganistanul îi chinuia pe toți... Cu toții voiau să afle unde le vor fi trimişi feciorii...

Deodată, mulțimea a fost zguduită de țipetele unei ucrainence, care s-a apropiat în grabă de ofițerul de serviciu:

— Из этой части отправляют сыновей в Афганистане?[3]

— Эта военная тайна![4]

— Какая военная тайна? se revoltă femeia. У меня один сын уже лежит дома без рук и ног, я не хочу и этого потерять![5]

Lumea a amuțit.

— Пойдёмте со мной, вам окажут медицинскую помощь![6] a zis ofițerul...

— Не надо мне никакой помощь! Сыну нужна помощь...[7]

A apărut un pluton de militari, care ne-a îndepărtat de la poartă. Ploua mărunt şi vântul rece de toamnă ne pătrundea în oase. Până la ora doisprezece era încă mult.

— Borea, cheamă femeia în maşină, s-o servesc, să se încălzească, a propus printre lacrimi soția mea.

— Здравствуйте, m-am adresat eu încet, мы с женой из Молдавии, пока встретим сыновей, приглашаем вас в машину, согрейтесь, фруктами угостим.[8]

---

[1] Tradiția e un lucru onorabil (rus.)

[2] Mâine, la ora zece, cursantul nostru vă va permite să intrați pe teritoriul punctului de concentrare (rus.)

[3] De aici sunt trimişi feciorii în Afganistan? (rus.)

[4] Acesta-i secret militar! (rus.)

[5] Ce fel de secret militar? Am deja unul acasă, fără mâini şi fără picioare, nu vreau să-l pierd şi pe ăsta! (rus.)

[6] Haideți cu mine, vă vor acorda ajutor medical! (rus.)

[7] Nu-mi trebuie niciun ajutor. Copilul meu trebuie ajutat... (rus.)

[8] Bună ziua, suntem din Moldova. Până ne vom vedea fiii, vă invit în maşină, vă veți mai încălzi, cu fructe vă vom ospăta. (rus.)

— Ой спасибо, огромное вам спасибо... Я уже совсем прозябла[1].

Am mâncat puțin... soția a ciocnit un păhărel cu această mamă necăjită din Ucraina, de parcă ar fi fost surori.

— Из каких мест вы приехали?[2] am întrebat eu.

— Из Черкасы... Видите, седая. Это когда моего первого сына застрелили на демонстрации рабочих города.[3]

— За что?[4] a întrebat soția, mirată.

— Ни за что... Царство ему небесное... В шестидесятых, рабочие завода протестовали... магазины были пустые, дороги пересекли солдаты вооруженные автоматами, в касках и в бронежилетах... Дети, чтобы видеть происходящее, карабкались на деревья... Мы не подчинялись приказу „разойтись"... И солдаты открыли огонь над нашими головами... Произошло самое страшное... с деревьев, как воробьи, посыпались убитые и раненные дети. Я несла окровавленное тело своего ребенка... Меня не узнали соседи... Была седая.[5]

Cum aşa, mă indignam eu. Lenin îndemna: „Рабочие должны бороться за свои права начиная от стачки, забастовки, до вооруженного восстания[6]"... iar acum urmaşii lui îi împuşcă pe muncitori mai groaznic decât țarul.

Dacă istoricii adevărați ar aduna toate crimele comuniste, începând cu copiii țarului, sutele de mii otrăvite cu gaze în gubernia Tambov şi terminând cu împuşcarea copiilor din Cerkasî, numărul celor şaizeci şi trei de milioane de oameni ucişi s-ar majora cu încă atâta.

---

[1] Mulțumesc mult, vă mulțumesc... chiar am înghețat de-a binelea. (rus.)

[2] De unde sunteți? (rus.)

[3] Din Cerkasî... Vedeți, îs căruntă. E de când mi-au împuşcat primul copil în timpul unei demonstrații a muncitorilor din oraş. (rus.)

[4] Pentru ce? (rus.)

[5] Pentru nimic... Fie-i țărâna uşoară... Prin anii şaizeci, muncitorii din oraşul nostru protestau... magazinele erau pustii, soldații înarmați cu pistoale-mitraliere, cu căşti şi cămăşi antiglonț, au blocat străzile... Ca să vadă ce se întâmplă, copiii s-au urcat în copaci. Nu ne-am supus ordinului de „împrăştiere". Şi soldații au deschis focul pe deasupra capetelor noastre... S-a produs ceea ce era mai groaznic... din copaci, ca vrăbiile, cădeau copiii morți şi răniți. Duceam în brațe trupul însângerat al băiatului meu... Vecinii nici nu m-au putut recunoaşte... Eram căruntă de tot. (rus.)

[6] Muncitorii trebuie să lupte pentru drepturile lor, începând de la greve şi până la răscoală armată. (rus.)

După zece ani de război, în 1989, armata sovietică s-a retras din Afganistan. Soarta celor treisprezece tineri din Sărătenii Vechi, duşi în Afganistan fără nicio pregătire, a fost următoarea: *Coşneanu Alexandru Dumitru* (n. 1964) a murit în 1983, *Ciutac Veceslav Leonid* (n. 1964) a murit în 1983; *Paladi Valeri Leonid* (n. 1966) s-a întors fără o mână; *Coşneanu Boris Ilie* (n. 1960); *Petică Vasile Ion* (n. 1961); *Cotorobai Dumitru Valentin* (n. 1962); *Cristea Iuri* (n. 1962); *Tăvăluc Alexandru Fiodor* (n. 1962); *Şova Nadejda Timofei* (n. 1962), soră medicală; *Coşneanu Mihail Ion* (n. 1964); *Coşneanu Vasile Constantin* (n. 1965); *Moraru Iuri Ion* (n. 1966); *Nistor Petru Pantelei* (n. 1966) s-au întors cu grave traume psihice şi morale.

Toţi, absolut toţi, sunt copii de ţărani.

Tricolorul – steagul nostru sfânt

...Dă, Doamne, moldoveanului mintea de pe urmă.

Eram o suflare la Marea Adunare... Toţi cei şapte comunişti din şcoală, în frunte cu secretara Tamara Mârza, aruncam biletele de partid... În toată organizaţia de partid din sat, colhoz, şcoală, spital, din 98 de membri, au rămas doar doi: unul la colhoz şi unul la spital... Aceeaşi situaţie era în toată republica. Din numărul celor 153.222 membri de partid din republică au rămas doar 2%. Comsomoliştii au fugit cu toţii...

De ce au fugit aceşti oameni, tov. Gh. Eremei?

Fiindcă partidul şi comsomolul erau o minciună.

În acea perioadă de triumf, de eliberare naţională, şcoala noastră din Sărătenii Vechi parcă era un tot întreg... Am tras o fugă la casa de deservire socială din Teleneşti. Pentru prima dată în viaţa mea, am cumpărat un Tricolor. L-am sărutat şi am zburat la Sărătenii Vechi... Desfăşurându-l, minunatul învăţător, patriotul Dumitru Bargan (de pe malul Prutului, din s. Bălăureşti) s-a cutremurat — culorile erau însăilate anapoda (albastrul era cusut la mijloc). În mare viteză, am tras maşina la croitoreasa satului, mătuşă-mea Valentina Focşa şi, exact la ora zece, după patruzeci şi şase de ani de batjocură comunistă, în curtea şcolii, noi, doi fii ai neamului, unul de la Nistru, altul de la Prut, am arborat sfântul nostru Tricolor, care, fluturând în bătaia vântului, era admirat de cei peste nouă sute de elevi, dascăli şi săteni...

Tricolorul vestea că mai există ceva sfânt pe acest pământ strămoşesc...

O călătorie în România – țară visată din copilărie

Punctul de trecere Leuşeni... Rând şi învălmăşeală...

După o jumătate de secol, basarabenii puteau iarăşi să se ducă la rude, la părinți, surori şi frați. Treceam Prutul... Acest râu, această apă amestecată cu lacrimile unui singur popor, care vorbeşte aceeaşi limbă, cântată pe ambele maluri... Visam să trec Prutul încă în 1953, pe când eram învățător la clasele primare, în satul Pogăneşti...

Pe malul românesc ne-a întâmpinat un ofițer înalt, frumos, chipeş:

– Vă salută România! Unde mergeți?

– La Bucureşti. La verii mei Romeo şi Mihai Vanica.

– Drum bun!... Fiți atenți la Cheile Bicazului.

– Am putea ajunge şi la Putna, la Ipoteşti, Humuleşti, Mirceşti? am întrebat eu.

– Toată România vă îmbrățişează...

Lacrimi de bucurie au apărut în ochii celor din maşină. Abia de mă stăpâneam şi eu:

– Să ne ținem de neamuri, vorba lui Mircea Snegur.

Ne-am oprit la Iaşi, vechea capitală a Moldovei!... Am trecut pe la bojdeuca lui Ion Creangă, de unde Dănuț nu se lăsa dus şi o tot chema pe bunică-sa să-i arate „iedul de sub chersân..."; pe la Copou, pe la teiul marelui Eminescu...

Am trecut şi pe la Suceava – capitala Țării de Sus, a voievodului Ştefan cel Mare şi Sfânt. Netezeam pietrele cetății strămoşeşti...

Şi iarăşi la drum...

Am trecut şi pe la sfânta mănăstire Putna, cu mormântul Marelui Voievod... Soția şi nepoțelul vedeau pentru prima dată aceste locuri, eu mai fusesem pe aici cu un an în urmă, împreună cu corul popular din Sărătenii Vechi, dirijat de maestrul Onisim Cazacu. Interpretasem atunci triumfalul cântec:

Plânge valea, plânge dealul,
Plâng pădurile bătrâne
Şi poporu-n hohot plânge:
– Cui ne laşi pe noi, stăpâne?...
– Eu vă las în grijă mare...

Am aprins tustrei câte o lumânare, ne-am închinat la mormântul domnitorului, iar mie îmi stăruia în minte, în inimă, în suflet o durere tristă... „Tată,

vino din Siberia de gheață, unde te-au omorât duşmanii, vino să vezi că satana comunistă n-a putut înfrânge neamul... Dumnezeu ne-a auzit".

Am trecut apoi şi pe la Ipoteşti!... Leagănul copilăriei lui Eminescu... pe la casa în care s-a născut şi a crescut, pe la capela familiei Eminovici...

Nepoțelul, ca vrăjit, se uita la casa-muzeu, la cărăruia ce ducea spre bisericuța seculară, la pădurea verde ce se legăna în depărtare, ducând ecoul poeziei eminesciene spre ceruri... Deodată, l-am auzit intonând:

Ipoteşti! Tu legănat-ai...
Pe Marele Poet,
Te voi purta de-a pururi
În inimă, în piept...

Apoi m-a asigurat:

— Bunele! Eu voi veni mereu în România...

Anticipând evenimentele, spun că s-a ținut de cuvânt, iar România i-a apreciat şi promovat melodia devenită deja celebră *Dragostea din tei.*

... Am trecut şi prin Târgu Neamț, pe la Piatra Neamț, pe la Cetatea din care maică-sa l-a binecuvântat pe viteazul nostru Domn Ştefan cel Mare să purceadă din nou la luptă cu turcii, cu tătarii.

Doamne, ocroteşte-i pe români...

***

Serpentine, serpentine, serpentine! Munți frumoşi, triumfali, acoperiți cu zăpadă veşnică, ce se pierd printre nori... Urcuşul abrupt pare fără sfârşit. Iată-iată vei atinge norii cu mâna...

Mă uitam doar înainte, ca să nu amețesc, să nu-mi pierd vigilența la volan. Mă ajutau cultura înaltă şi disciplina şoferilor români. Pe acest segment lung şi periculos, înaintea mea urca cu greu un camion uriaş, încărcat cu drugi groşi, cât roțile de la car...

La toate încercările mele de a-l depăşi, şoferul, cu mâna scoasă din cabină, îmi interzicea s-o fac: în orice clipă, în întâmpinare, putea să vină vreo maşină. Ceea ce s-a şi întâmplat. După câteva cotituri periculoase, şoferul-salvator a

început să mă îndemne la depăşire — era deja un sector drept şi liber. Păcat că nu i-am putut mulţumi.

...Sus, în munţi, Lacul Roşu ne invita la odihnă, iar noi, obosiţi, i-am acceptat invitaţia! Am mas o noapte acolo...

Ploieşti... Bucureşti... Drumuri moderne.... Jiguli-ul scăpat de hopurile de la noi „râdea" şi „zbura". Mă gândeam la vărul meu Mihai Vanica... Au trecut aproape treizeci de ani de la ultima întâlnire. Vărul Mihai, acum un bărbat înalt, şi frumoasa lui mamă Sanda, ne-au primit împărăteşte...

Într-o odaie, un pian bătrân îl tot aşteaptă, de zece ani, pe stăpânul lui, pe unchiul meu iubit, Ionaş. Iar alături o tânără orgă electrică zâmbea „în răsărit de soare", cum spune într-un cântec fiul lui mai mare, Romeo.

Trei zile la rând, din zori până-n noapte, am admirat Bucureştiul — inima României. Ne-am închinat miilor de lumânări aprinse, ce înveşniceau memoria eroilor căzuţi pentru libertate...

Am mers la mormântul unchiului meu Ion Vanica, din cimitirul Bellu. Am aprins o lumânare şi din partea mamei mele, sora lui, care, de răul păgânilor comunişti, n-a putut-o aprinde ...

Noi, vârstnicii, ne înşiram, până târziu în noapte, amintirile şi tot până târziu nepotul Dănuţ întreba pianul bătrân, netezindu-i clapele, unde se află cheia de aur a muzicii...

Ne întorceam acasă. Eram cei mai fericiţi bunei, cea mai fericită mămică, cel mai fericit copilaş, nepoţelul năzdrăvan Dan Bălan...

Ierusalim – Pământ sfânt

Pe lumea asta precum şi pe cealaltă există răsplată pentru fapte... Pe un păcătos nu-l primeşte nici pământul, lăsându-l posmag pe patru cotileţi (cum e, de exemplu, cazul lui Lenin). Pe cei care au suferit din cauza păgânilor, Dumnezeu îi primeşte la închinăciune şi rugăciune pe Muntele Golgota. De asemenea, am avut şi eu parte de răsplată. Aceasta a fost şi va rămâne cea mai fericită clipă a vieţii mele şi mă închin Cerului că am ajuns pe Pământul Sfânt...

Auzeam de mic despre minunea dumnezeiască — Ierusalim, unde în noaptea Învierii, Focul Sfânt coboară pe pământ... De fiecare dată când mă lua în braţe, bunelul Vasile îmi punea trei degeţele „boţişor" şi cu ele mă ajuta

să-mi fac semnul crucii, zicând triumfal şi înălţător: „Să-ţi faci semnul crucii... De cruce piere satana din faţa ta...". Şi repeta: „Să ţii minte că pentru noi se roagă, la Ierusalim, soră-mea şi mătuşă-ta, maica Alexandra, care s-a dus acolo la mănăstire, fecioară, în anul 1888... Pe vremea românilor, primeam de la ea scrisori şi fotografii...", apoi ofta: „Da satana de Stalin a închis toate graniţele... antihriştii aceştia ne-au oprit, ne-au pus lacăt la suflete. Ei se tem de Ierusalim ca dracul de tămâie...".

Mai puteam visa eu oare la Pământul Sfânt, atunci când în iadul lui Lenin şi al lui Stalin muream pe o laiţă plină de ploşniţe în pustiul Siberiei, printre sălbătăciile Salihardului, mă înăduşeam, mă prăpădeam... Surioara mea, de numai şase anişori, la rugămintea mamei care robea la sărat peşte în trustul Tundrino, îmi aprindea o lumânărică la cap, rugându-mă cu lacrimi fierbinţi să nu mor...

Dar necunoscute sunt căile Domnului...

Am lucrat o viaţă învăţător şi auzeam câteodată prin sat: „Iată, i-am crescut... da de noi, părinţii, au uitat...". Le spuneam atunci, le spun şi azi: copiii nu uită nimic. Depinde ce au auzit, ce au văzut, ce le-a rămas în memorie...

... Mergeam pe pietrele istoriei de mii de ani — istoria creştinismului. Aduc cele mai mari mulţumiri Bisericii Române din Ierusalim şi mă închin Preasfinţiei Sale, preotului Creţu, care, cu maşina lui proprie, ne-a condus la locurile sfinte...

Sala unde Pilat l-a judecat pe Hristos... „Acest om spune că-i Dumnezeu!", strigau iudeii, arătând spre Hristos. „Să spună sănătos!... E dreptul lui", răspundea Pilat-democratul. „Da el mai spune că-i mai Înalt şi decât tine — Împărat". „În aşa caz, judecaţi-l voi. Eu mă spăl pe mâini."

Scări istorice care duc spre înaltul Munte Golgota, scări, scăldate de lacrimi şi sânge nevinovat!... Acolo, unde pe lespedea stâncii a rămas pe veci palma mâinii cu care s-a rezemat de ea Mântuitorul, scările de granit roase de picioarele desculţe ale creştinilor, care, timp de 2000 de ani, urcă şi coboară pe ele.

Locul Crucii pe care a fost răstignit Iisus Hristos... Am aprins lumânări la grota unde a stat crucea şi la lespedea pe care a fost coborât... Ce diferenţă uriaşă e între cele sfinte şi cele păgâne, false.

La Sfânta Piatră, pe care a fost coborât Iisus Hristos, se închină milioane de credincioşi şi încă multe milioane se vor închina, intrând cu faţa spre Ea şi tot cu faţa spre Ea se vor retrage. Pe când la autodeclaratul „Dumnezeu" al

comuniştilor, în Mausoleul lui Lenin, se intră cu faţa spre cadavrul lui şi se iese cu spatele spre el. Acum, peste opzeci de ani, l-au încuiat cu lacăte, neştiind unde să-l pună. Cea mai potrivită apreciere i-a dat-o Alexandr Soljeniţîn: „Россию будет преследовать... Ленин пока его не похоронят..."[1]

Mărturisesc, după vizita la Locurile Sfinte din Ierusalim, sufletul mi s-a făcut mai blajin. Parcă eram alt om, nu puteam înjura, nu puteam scuipa, nu puteam fura, cum mă învăţaseră comuniştii altădată... Şi nici urmă de Pavlic Morozov, de a trăda părinţii, nu mai era...

Marea Moartă... Tăbliţa indică: „Nivelul mării: zero". Coborâm brusc la 100-200-300 de metri sub nivelul mării... Pare că intrăm într-o pivniţă. Malurile sunt albe, de sare... Şi, minunea-minunilor: apa te ţine la suprafaţă, la fel cum ţine saramura oul. Poţi citi ziare, poţi înota, fără să oboseşti. Un singur lucru te supără, când apa îţi nimereşte în ochi. Dar te speli şi iarăşi înoţi. Iată aici, mă gândeam eu, profesorule de sport, e locul ideal pentru a învăţa copiii să înoate; cu siguranţă că ies cu toţii la mal...

Ce cultură, ce curăţenie! Ce oameni inteligenţi şi binevoitori întâlneam!

Un evreu simpatic şi soţia lui, veselă şi durdulie, ne-au invitat în ospeţie... În casa lor, îngrijită, n-am văzut niciun tăbultoc cu tărâţă sau făină, niciun ceaun sau cratiţă, niciun sucitor sau melesteu. În schimb, în apartament, strălucea o bogată bibliotecă, o sală spaţioasă cu televizor, telefon, computer... Un dormitor de care nu avusese nici Ecaterina a II-a. Ultima sală m-a uimit mult. N-am mai întâlnit aşa ceva la niciun popor, o sală de antrenamente: aparate, patine cu rotile, table de şah, undiţe, corturi, o luntre de cauciuc, bicicletă. Admiram, apreciam totul cu invidie albă.

Am intrat şi într-o şcoală... unde am descoperit o sală de sport — visul meu de-o viaţă — care nu putea fi comparată nici chiar cu sala de sport a facultăţii de la Universitatea de Stat din Chişinău, pe care am absolvit-o: balcoane, garderobe, duş, cabinete medicale, aparate...

---

[1] Rusia va scăpa de năluca lui Lenin doar atunci când acesta va fi îngropat. (rus.)

— De ce ați construit o sală atât de grandioasă? am întrebat.

— Pentru că noi nu construim în fiecare zi, mi-a reprodus traducătorul răspunsul.

Iată unde există „comunism", mă gândeam eu. Comunism omenesc, nu comunism de război, nu comunism dezvoltat. Comunitatea respectivă a fost înființată în 1932, în anul când am apărut şi eu pe lume şi remarcam cu tristețe diferența dintre *kibbutz* şi mizeria în care se zbătea colhozul sovietic, fără gospodari, căci i-a ucis Lenin în gulagul comunist-fascist din Siberia.

Pe traseul Tel-Aviv—Ierusalim, cu multe benzi şi gard de protecție în centru, limuzinele nu mergeau, ci zburau... Pe marginea drumului aşteptau lăzi cu fructe... nesupravegheate, căci nimeni nu fura...

Era ultima mea zi de aflare pe Pământul Sfânt. Eram fericit ca niciodată. Îmi vedeam viața împlinită. Vedeam respectul statului evreu față de Republica Moldova. Vedeam că neamul nostru, neamul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, e primit şi apreciat în lumea civilizată... La ce poate să mai viseze un bătrân, un om încărunțit, copilăria căruia a fost răstignită în gulagurile siberiene ale lui Stalin?

Mai aveam, totuşi un vis. Mă chinuia grozav: nu puteam pleca fără să-mi iau rămas-bun de la prima mea dragoste, acea dragoste pură, a doi copii, dragoste care îşi începuse zborul în tinerețe. Era ultima şansă să aud glasul ei drag, glasul-clopoțel, încrustat la hotarul dintre copilăria şi tinerețea noastră. Şi minunea s-a produs... Telefonul... Cu inima cât un purice formam numerele.

— Şalom! am zis eu cu voce tremurătoare...

— Şalom! am auzit un glas mirat, întrebător.

— Bella... Ți-am adus salutări de la salcia nistreană!...

— Borea! Cum de-ai ajuns?

— Am jurat că te voi găsi să-ți spun că nu te-am uitat!...

În receptor auzeam o răsuflare adâncă, tremurătoare, trezită de frumoasa amintire de sub salcia ce-şi lăsa crengile în apa Nistrului.

— Ce e cu salcia noastră?...

— E trist... dar s-a uscat. Apele tulburi au înecat-o.

— Vreau să te văd... Unde eşti? Eu vin...

— E prea târziu... avionul... Adio...

Şi în acest moment receptorul nemilos a început să şuiere a pustiu... (nu mai aveam bani).

Avionul ne ridica deasupra norilor, lăsând în depărtare Pământul Făgăduinței cu sfintele biserici şi oameni cu cea mai veche istorie şi cultură. Pământul Sfânt, care m-a primit, mi-a acceptat lumânarea aprinsă pentru tata omorât, pentru mama batjocorită de un popă comunist, antihrist — Stalin... Îți mulțumesc, Doamne, că m-ai adus pe acest pământ. Mi-am încheiat centura de protecție şi am închis ochii. Eram ca în vis...

— Прощу, угощайтесь...[1] M-a trezit la realitate o stewardesă elegantă, care-mi adusese merinde alese şi un pahar cu fragă ce-mi făcea din ochi.

— Trăim! m-am gândit eu. Să fie de sănătatea celor ce toarnă.

În avion era o linişte desăvârşită.

— Вам понравился Израиль?[2] a tunat vecinul din coastă, uriaş de vreo doi metri şi cu greutatea de peste o sută douăzeci de kilograme.

— Я преклоняюсь перед великим народом, который в пустыне сделал рай![3] am răspuns eu, având chef de vorbă.

— Вам устроили „показуху",[4] s-a oțărât vecinul...

Fiica mea, care ştia, probabil, că în avion sunt şi turnători şi provocatori, mi-a făcut semn să închid gura. Dar era târziu, fraga mă încuraja.

— Вы откуда?[5]

— Я из Тирасполя... строитель... Навестил родственников...[6]

— В СССР показуха есть: У колхозника фуфайка, а у секретаря дублёнка...[7]

В Израиле нет показухи. У всех евреев есть лимузины, если... это вы называете показухой, дай Бог, чтобы в Молдове все имели такую показуху...[8]

---

[1] Serviți, vă rog... (rus.)

[2] V-a plăcut Israelul? (rus.)

[3] Mă închin acestui măreț popor, care şi-n pustiu a făcut rai! (rus.)

[4] Pur şi simplu, v-au uns ochii cu „spoială". (rus.)

[5] De unde sunteți? (rus.)

[6] Sunt din Tiraspol... constructor... Mi-am vizitat rudele... (rus.)

[7] În URSS se spoieşte totul: colhoznicul poartă pufoaică, iar secretarul de partid - şubă... (rus.)

[8] În Israel nu există „spoială". Toți evreii au limuzine, dacă... dumneavoastră numiți asta „spoială"... Să dea Domnul că în Moldova toți să aibă parte de asemenea „spoială"... (rus.)

— С вами невозможно спорить... Пойду покурю[1]... s-a ridicat uriaşul.

În acelaşi moment, pe locul eliberat s-a aşezat un evreu tânăr, elegant, îmbrăcat la patru ace.

— Мне жаль, что сейчас я не могу связаться с Тель Авивом. За правдивую информацию о моей стране, вам положена награда.[2]

— Не надо мне никакой награды, может мой сосед не информирован... Он не виноват[3], îmi apăram eu vecinul ce lipsea.

Avionul se îndepărta tot mai mult de Sfântul Pământ unde, în cimitirul mănăstirii, se odihnea mătuşa mea, care s-a rugat o viaţă-ntreagă pentru neamul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt.

---

[1] Cu dumneavoastră e imposibil să discuţi... Mă duc să fumez... (rus.)

[2] Îmi pare rău că nu pot lua acum legătura cu Tel-Avivul. Pentru asemenea informaţii veridice despre ţara mea, vi se cuvine o decoraţie. (rus.)

[3] Nu-mi trebuie niciun fel de decoraţie, poate vecinul meu nu este suficient de informat... dar nu are nicio vină. (rus.)

PARTEA A NOUA

DOSARUL DURERII

Adevărul triumfă! Documentele vorbesc pentru cei omorâţi

Rugăciunea mea de-o viaţă a ajuns la ceruri... S-a întâmplat această minune dumnezeiască exact ca în filmul *O nuntă privilegiată*, unde o fetiţă de şase anişori, deportată din Moscova în 1937, îi căută o viaţă întreagă pe criminalii comunişti care i-au împuşcat tatăl, şofer la un sanatoriu din Crimeea. Devenind matură, se căsătoreşte cu comunistul Kojemeakin, fost locţiitor al lui N. Kosîghin, şi se stabileşte la Moscova, în apartamentul soţului său. Între timp, căuta zilnic casa în care s-a născut şi de unde a început tragedia vieţii ei..... Odată, îi povesteşte despre asta vecinului ei, un general KGB.

— Mâine veţi avea dosarul tatălui dumneavoastră...

Citind dosarul, s-a îngrozit: printre torţionarii familiei lor se afla şi Kojemeakin.....

Un astfel de general, cu suflet mare, mi-a trimis şi mie Dumnezeu în cale. Acesta e generalul de justiţie Ion Diacov. El şi-a făcut datoria de creştin, de om cinstit, şi ne-a prezentat celor patru copii orfani hârtiile îngălbenite de lacrimi, după o jumătate de veac, cu semnătura bunului meu tată, la fel ca acea din 1939, când m-a dus de mânuţă la şcoală.....

Prin pilda sa, acest general a dovedit lumii întregi că mai există ceva sfânt în noi.

Ţineam în mâini dosarele tatei, mamei şi surorii Nadea, şi mă temeam să le deschid, să le citesc. Pe prima pagină se afla numele şi semnătura acelui călău despre care, fiind încă copil, auzisem de la rude, profesori şi colegi, un nume blestemat de criminal, care i-a împuşcat pe membrii mişcării de rezistenţă din Orhei. Încă în 1949, mi-a povestit despre aceasta, un bătrân profesor de liceu,

dar şi profesorul meu drag Volea Efimovici Zubriţchi. Despre asta am citit, mai târziu, şi în cartea *Osândiţi la nemurire* de P. Bunăcale şi A. Calcea...

Numele locotenentului NKVD-ist care l-a omorât pe tata, a nenorocit-o pe biata mea mamă şi ne-a făcut pe noi, cei patru copii, „fii de duşmani ai poporului", e G. Goldenberg, născut în anul 1895.

Ce ţi-am făcut eu, tovarăşe Goldenberg, eu care i-am respectat pe evrei şi acasă, şi chiar în Siberia cea de gheaţă, care am ajutat-o acolo pe bătrâna doamnă profesoară Pisarevschi până la ultima ei suflare şi am îngropat-o pe nişte crengi de brad, în cimitirul din localitatea Vîsokii Mîs, sovietul sătesc Tundrinsk, raionul Surgut, regiunea Tiumen, districtul Hantî-Mansiisk?... Mai mult ca atât, prima mea dragoste a fost o fetiţă frumoasă, Doba Wasserştein, dezmierdată de mine Bela.

Am privit de două ori filmul lui Valeriu Jereghi *Mirajul dragostei*, fiindcă la fel au trecut şi basarabenii prin calvarul comunist. Şi avea dreptate domnul Iacob Tihman când zicea: „Am avut şi noi gunoaiele noastre"... Dacă se vor deschide şi arhivele noastre secrete, vom proceda şi noi ca alţii, pentru a face dreptate.....

Lucrând cu documentele sustrase în taină din arhivele secrete, am observat cum criminalii comunişti, KGB-işti, conduşi de membrul biroului politic al Partidului Comunist al URSS, L. P. Beria, fabricau dosare false şi omorau oameni nevinovaţi: intelectuali de cea mai înaltă ţinută morală, militari pătrunşi de adevăratul devotament faţă de patrie, muncitori calificaţi, ţărani iubitori de pământ, mame, copii, bătrâni.

DOSARUL TATĂLUI MEU, ILIE DUMITRU VASILIEV

Filă din dosar

Сов.Секретно.

"УТВЕРЖДАЮ"
ОРГЕЕВСКОГО УО НКГБ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
/ГОЛЬДБЕРГ/

СПРАВКА.

ВАСИЛЬЕВ Илья Дмитриевич, 1903 г.р. уроженец села Кошеры, из крестьян, крестьянин-кулак, молдаванин, гр-н СССР, беспартийный, проживает в селе Маловата Сусленского р-на.

ВАСИЛЬЕВ И.Д. до восстановления Сов.власти в Бессарабии в период 1938-1940 г.р. работал в качестве примаря в Селе Маловата Сусленского р-на Находясь на этой должности проводил политику румынского буржуазного правительства /л.д. 3,6-7/.

ВАСИЛЬЕВ имел кулацкое хозяйство, являлся владельцем около 15 га земли, применял наемную рабочую силу. /л.д. 6 /. Кроме этого ВАСИЛЬЕВ являлся тайным информатором румынской жандармерии что подтверждается материалами архива /л.д.5/.

Подлежит аресту:

СОСТАВ СЕМЬИ: жена Мария, 1904 г.р., дочь Надежда 1929 г.р., сын Борис 1932 г.р., Анастасия 1934 г.р. и дочь Валентина 1938 г.р.

Подлежат выселению.

ОТ ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ ОРГЕЕВСКОГО УО НКГБ
МЛАДШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
/ГОНЧАРЕНКО/

Comentariile autorului:

Tatăl meu, Ilie Vasiliev, a fost învinuit pe trei capete de acuzare:

1. Pentru că, în calitate de primar (1938-40), a promovat o politica proromână.

2. Pentru că avusese gospodărie (pământ, cai, oi) şi folosea munca năimită.

3. Pentru că ar fi fost informator al structurilor administrative şi secrete româneşti.

Capete similare de acuzare puteau fi înaintate oricărui om gospodar din Basarabia şi pot fi valabile şi azi (inclusiv pentru fracţiunea comunistă din parlament - de la „ghibridul" V. Voronin la moldoveanul I. Munteanu).

Ce politică ar fi trebuit să înfăptuiască tatăl meu, cetăţean român, creştin, onest, cu respect faţă de legea statului? Căci un patriot adevărat nu ignoră niciodată *legile propriului stat, promovând politicile criminale ale altor state... Tata îi ajuta pe cei care, riscându-şi viaţa, treceau Nistrul în România creştină; organiza* funeraliile celor care, deja pe malul român, erau împuşcaţi de călăii pichetului de graniceri Corjova, de locotenentul KGB-ist Voronin (numele nu e deloc întâmplător). De exemplu, în anii 1930, Grigore Smântână, mai târziu preot la biserica din Sărătenii Vechi, j. Orhei, a trecut Nistrul cu toată familia (soţia, două fete şi doi băieţi), fratele preotului fiind împuşcat de KGB-işti când tocmai ajunsese pe malul românesc. E un sacrilegiu să condamni un cetăţean al statului pe care l-ai ocupat numai pentru că el iubeşte şi respectă legile ţării care îl ocroteşte şi garantează viitorul copiilor lui.

Mă gândesc acum că dacă pentru faptul că a urmat politica de la Bucureşti, tatăl meu, ca alţi basarabeni, a fost declarat „duşman al poporului" şi nimicit fără milă, atunci cu atât mai mult, V. Voronin şi gaşca lui din Parlament ar trebui declaraţi duşmani ai poporului, căci ei susţin cu neruşinare, promovează şi pun în aplicare politica Moscovei.

Filă din dosar

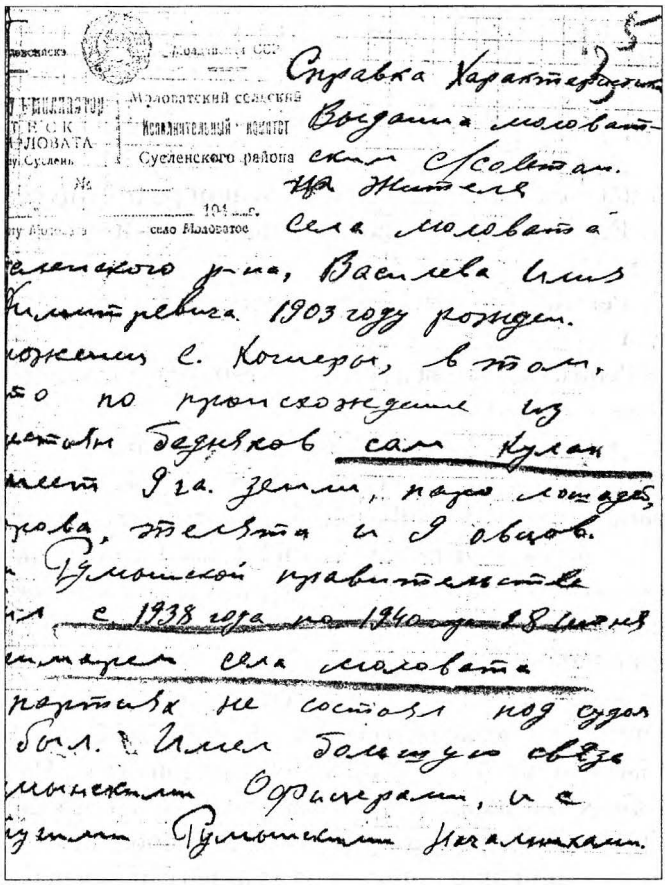
Моловатский сельский
Исполнительный комитет
Сусленского района
№ .....
..... 194 г.
село Моловатое

Справка Характеристика
Выдана моловатским Сельсоветом.
на жителя
села Моловатая
Сусленского р-на, Василева Ильи
Дмитриевича 1903 году рожден.
уроженца с. Комеры, в том,
что по происхождению из
потомственных бедняков сам кулак
имеет 9 га. земли, пару лошадей,
коров, телята и 9 овцов.
Сусленской правительственной
с 1938 года по 1940 год 28 июня
председатель села Моловатая
партийных не состоял под судом
был. Имел большую связь
мынешними Офицерами, и с
бывшим Сусленским Начальником.

Tata mai era învinuit că ar fi fost gospodar - or, nouăzeci şi nouă la sută dintre basarabeni erau gospodari. Erau, fireşte, şi câţiva leneşi, beţivi, golani, care, deşi au primit gratis de la statul român câte şase hectare de pământ, nu l-au lucrat, ci l-au vândut, l-au băut ori l-au jucat la cărţi. Iar atunci când a fost ocupată Basarabia, anume ei au devenit activişti vânduţi, anume ei i-au denunţat pe oamenii gospodari, ajutând bolşevicilor să aresteze, să împuşte, să deporteze floarea societăţii. Apoi, anume ei au băut vinul din beciurile rămase fără stăpân.

Comuniştii minţeau că tata ar fi avut cincisprezece hectare: avea doar opt (şase de la statul român şi două din zestrea mamei). Referitor la munca sezonieră – era vorba doar de ajutor reciproc. „Exploatarea" altora, de care era învinuit, era de neconceput - nimeni nu putea fi forţat să lucreze, iar cei care îşi propuneau ajutorul o făceau benevol şi erau răsplătiţi fie cu bani, fie cu o parte din produse.

Filă din dosar

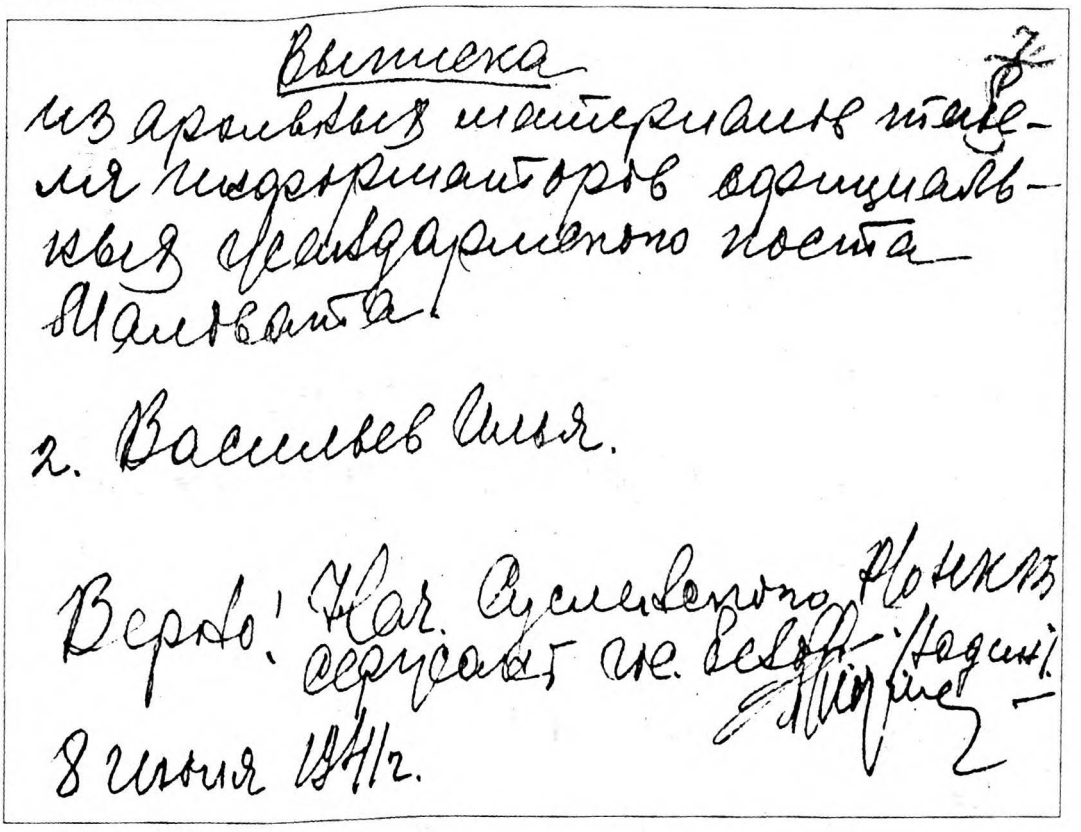
Выписка
из архивных материалов учета
репрессированных военнослужащих
Советского поста
Молдавского

2. Васильев Илья.

Верно: Нач. Советского поста
сержант ГПУ. Белоцерковский

8 июня 1941 г.

Al treilea cap de acuzare, cum că tata ar fi colaborat cu structurile româneşti, este şi el aberant. În calitatea sa de primar, tata era obligat să-i informeze pe şeful de post şi pe şeful pichetului de grăniceri cu tot ce se întâmpla. Ce trebuia să facă tata dacă unei văduve i se furau găinile din ogradă? Sigur, informa şeful de post, care prindea hoţul şi-l pedepsea...

Ce trebuia să facă tata, dacă, în miez de noapte, oameni chinuiţi, răniţi, însângeraţi, cu copiii mici şi prunci în braţe, gata mai curând să moară în valurile Nistrului, decât în „raiul" comunist, veneau la casa noastră, convinşi că tata îi va ajuta? Sigur, îl informa pe şeful pichetului de grăniceri şi îi trimitea la prefect, iar acesta îi repartiza în localităţile pe care le alegeau înşişi refugiaţii. Aceşti oameni erau fericiţi că au putut scăpa de chinul de peste graniţă şi copiii lor vor putea învăţa în liceele din Chişinău şi universităţile din Bucureşti (în URSS, copiii preoţilor, culacilor cu rude peste hotare, erau persecutaţi şi nu erau admişi la studii).

Dar cu ce era vinovată mama? Cu ce eram vinovaţi noi, cei patru copii? Comuniştii ziceau că feciorul nu poartă răspundere pentru faptele părinţilor. Atunci, de ce am fost dus, împreună cu alte zeci de mii de copii, în Siberia? Ca să mor de frig şi foame?

Filă din dosar

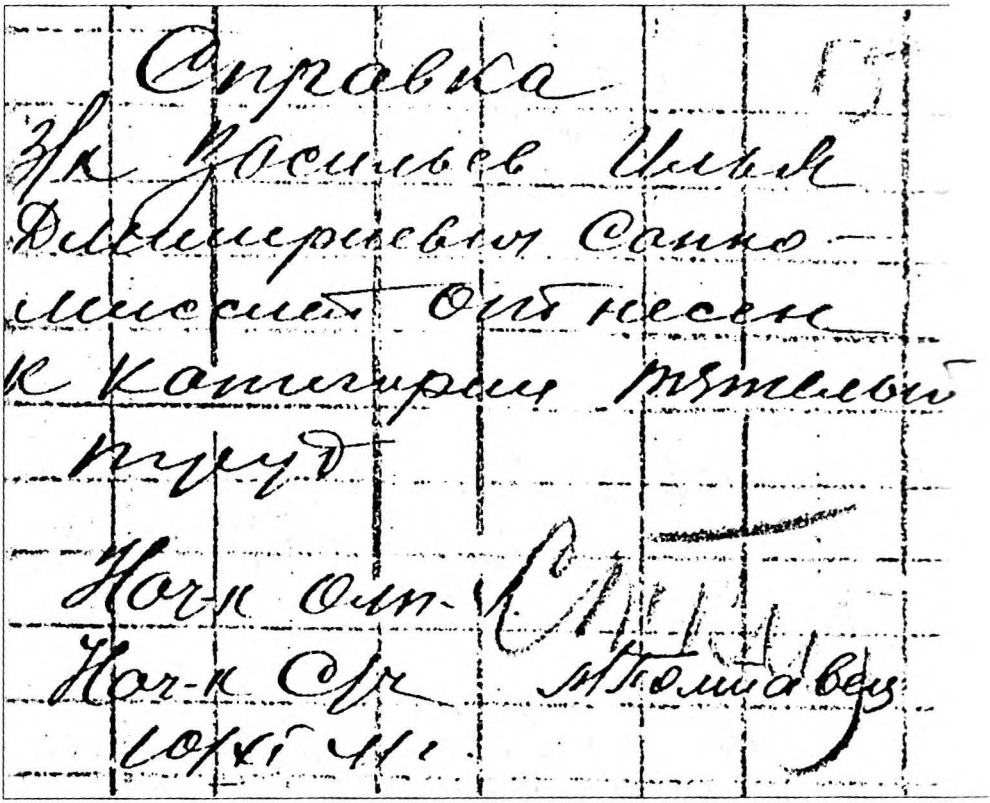
Справка
Зк Васильев Илья
Дмитриевич Сами-
мыслит Отнесен
к категории тяжелый
труд
Нач-к Отд-я
Нач-к Сл
10/XI 41 г.

Medicii asociați KGB-ului pângăreau jurământul pe care-l depuseseră când au îmbrățișat această profesie - de altfel ca medicii fasciști din lagărele germane.

În 1940, medicii români i-au descoperit tatei un grav ulcer stomacal, recomandându-i un tratament rigid și o dietă strictă. În schimb, doctorul KGB-ist, fără să facă vreo investigație, fără să aștepte măcar sentința judecății, l-a trimis pe tata la munci grele, extrem de periculoase pentru sănătatea lui...

Filă din dosar

Старший следователь
рядовой
Documentul N5

Передавать анкету для заполнения арестованному — запрещается. Заполняется со слов арестованного и проверяется по документам.

5А

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

ВОПРОСЫ	ОТВЕТЫ
1. Фамилия	Васильев
2. Имя и отчество	Илья Дисипорьевич
3. Год и место рождения	Родился в 1903 году село/город Кошары Дубоссарского р-на МССР область/край
4. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес)	Село/Город Молоста р-н Сорокский Молдавская ССР область/край
5. Профессия и специальность	Хлебопашец
6. Последнее место работы или род занятий до ареста	а) учреждение/предприятие Занимался охотой б) должность в) звание г) если не работает—когда и откуда уволен

De foarte multe ori, la moarte erau condamnați agricultorii, în special crescătorii de cereale.

Filă din dosar

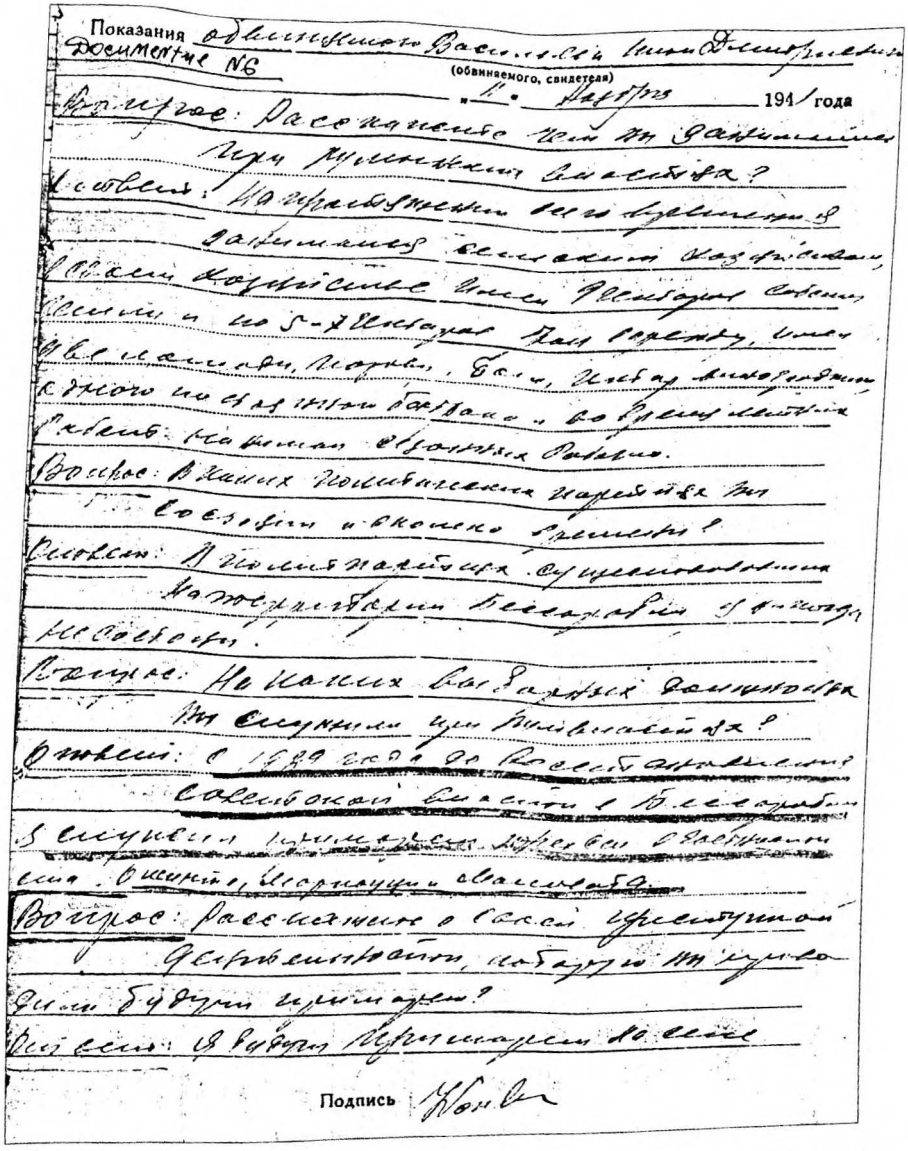

Показания обвиняемого Васильева Бориса Дмитриевича
Документ № 6
(обвиняемого, свидетеля)
«11» февраля 1941 года

Вопрос: Расскажите что Вы знаете о
деле Румынских агентов?
Ответ: Из разговоров мне известно я
знаком с Ленским Казимиром
Иосифовичем Ленским Сергеем Сергеевичем
и по 5-х Сергеях Пан Сергеем, Ивановым
Александром, Петром, Колей, Ивановым
одного по фамилии Гаевого, во время
Хотьба: Кишинев обрывных Ковано.
Вопрос: В каких политических партиях Вы
состояли в прошлое время?
Ответ: Я политических партиях
не состоял
Вопрос: На каких государственных должностях
Вы служили при Румынской?
Ответ: С 1919 года до Советской власти
Советской власти я Бессарабии
служил прокурором в Кишиневе
Вопрос: Расскажите о своей преступной
деятельности, которую Вы перед
Родиной будете признаете?
Ответ: Я работы признаюсь до сего

Подпись

Peste noapte, românii basarabeni au fost transformați cu de-a sila în cetățeni ai URSS. Li s-a impus o nouă naționalitate: moldoveni. Ei erau insultați, numiți criminali înainte de orice judecată, de orice demonstrare a vinovăției sau a nevinovăției...

Filă din dosar

"УТВЕРЖДАЮ":
НАЧ.УНКВД ПО СВЕРДЛОВ.ОБЛ.
СТ.МАЙОР ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(БОРЩЕВ)
"29" 1942г.

Обвинительное заключение
"УТВЕРЖДАЮ"
Меру наказания Васильеву
полагаю определить
8 лет ИТЛ
Зам.облпрокурора
"29" Мая 1942г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следственному делу № 03392

по обвинению ВАСИЛЬЕВА Ильи Дмитриевича в преступлении, предусмотренном ст.58-13 УК РСФСР.

13 июня 1941 года Оргеевским УО НКВД Молдавской ССР за контрреволюционную деятельность был арестован и привлечен к следствию ВАСИЛЬЕВ И.Д.

Следствием по делу установлено, что ВАСИЛЬЕВ при бывшем румынском правительстве являлся информатором жандармского поста и находился на личной связи у шефа жандармского поста села Маловета, Сусленского района - КАЛУШ, которого информировал о революционно-настроенных лицах села Маловета.

С 1938 года до установления Совласти в Бессарабии был примарем села, проводил в жизнь политику румынских властей, направленную на угнетение беднейшей части населения. (Л.д.5,7,8-9,12-13).

На основании изложенного ОБВИНЯЕТСЯ:

ВАСИЛЬЕВ Илья Дмитриевич, 1903г. рождения, уроженец села Кошеры, Дубоссорского района, Молдавия, молдаванин, гр-н СССР, беспартийный, образование низшее, кулак, женат, до ареста работал в своем хозяйстве, проживал в с.Маловета, Сусленского района, Молдавской ССР.

Ce batjocură! Chiar dacă au recunoscut că dosarul nu conține probe materiale, cei trei călăi – maiorul KGB Borşciov, sergentul KGB Komisarov, locotenentul KGB Suhov – care au investigat dosarul tatei pe durata unui an, l-au condamnat, de fapt, la moarte, atunci când i-au dat sentința „opt ani de muncă silnică în lagăre".

Filă din dosar

В ТОМ, ЧТО -

При власти румын в Бессарабии был информатором жандармского поста, сообщал о революционно-настроенных лицах. С 1938 го до установления Совласти в Бессарабии был примарем села и активно проводил политику Румынской власти, направленную н угнетение беднейшей части населения, т.е.в преступлении, п дусмотренном ст.58-13 УК РСФСР.

В пред"явленном обвинении виновным себя призна кроме того, изобличается показаниями свидетелей: ГРИЦКО Н. и МОРАКЕЧКО Ф.Я. (Л.д.8-9), а также архивной справкой (л.д

Руководствуясь ст.208 УПК РСФСР, следственное д № 03391 по обвинению ВАСИЛЬЕВА И.Д. направить на рассмотрен Особого Совещания при НКВД СССР, и ПОЛАГАЛ-БЫ: обвиняемого ВАСИЛЬЕВА Илью Дмитриевича осудить на 8 лет И Т Л. -

Составлено "19" февраля 1942г.
гор.Свердловск.

Дело сдать на архив. 19.VI-42

СТ. ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (КОМИССАРОВ)

СОГЛАСЕН: НОМ. НАЧ. СЛЕДЧАСТИ НКВД СССР-ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
(С У Х О В)

СПРАВКА: 1. Обвиняемый ВАСИЛЬЕВ И.Д. арестован 13.VI-1941г. и содержится в Ивдельлаге НКВД ССС

2. Вещественных доказательств по делу нет.

СТ. ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ
СЕРЖАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (КОМИССАРОВ)

ат-5.

Prin decizia finală a aşa-numitului Consiliu Special NKVD al URSS, „pentru lupta activă împotriva mişcării revoluţionare, a-l condamna la opt ani de detenţie în Lagărul de corecţie prin muncă din Ivdel, Sverdlovsk, pe Ilie Dmitrievici Vasiliev". Această decizie demonstrează că activiştii comunişti, prin dosare fabricate, fără a prezenta probe, fără a aduce martori, fără a angaja avocaţi ori chiar în lipsa persoanei condamnate, trimiteau la moarte milioane de oameni.

Filă din dosar

Документ N 8 **Выписка из протокола №** 30-6

Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР

от „15" июля 1942 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
677. Дело № 03392/НКВД Молдав. ССР по обвинению ВАСИЛЬЕВА Илья Дмитриевича, 1903 г. р., урож. с. Кошеты, Дубоссарского района, молдаванин, гр-н СССР.	ВАСИЛЬЕВА Илью Дмитриевича за активную борьбу против революционного движения – заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на ВОСЕМЬ лет, считая ср. с 15-го июня 1941 года.
арх 0164089	Свердловск обл. Ивдельлаг 4/9-42 г. № 8/сло-6372

Нач. Секретариата Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР Иванова Л.

Т. им. Воровского. Н. 9829

Dumnezeu ştie în ce mod a fost obligat tata să semneze acel document care îi omora speranţa de a-şi mai vedea soţia, copilaşii, mama...

Filă din dosar

С постановлением Особого Совещания НКВД

ознакомился _____
(подпись)

„28 Сентября" 1942 г.

Постановление Особого Совещания объявил:

Нач. Уч. Н. Ольт. Андреев
(должность, звание и подпись)

ИВДЕЛЛАГ НКВД с. НВ „28" 12 1942 г.

Modalitatea practicată de călăii comunişti de a-şi ascunde crimele era cea de a nu nu fixa nicio informaţie privitor la cauza morţii. Deşi dovezile privind crimele lor erau încuiate în safeuri şi bunkere secrete, păzite de gărzi speciale, ei se temeau ca nu cumva omenirea să afle adevărul despre ele. De aceea scriau pe dosare doar „умер..." (a murit) şi data – fără a scrie măcar numele şi prenumele sau diagnosticul. În cazul tatălui meu, nu au menţionat nici măcar numărul pe care i l-au dat atunci când l-au închis...

Filă din dosar

2910310

PROCURATURA U. R. S. S.
PROCURATURA
R. S. S. MOLDOVENEŞTI

277612, or. Chişinău, str. Gogol, 26
tel. 22 50 75

ПРОКУРАТУРА СССР
ПРОКУРАТУРА
МОЛДАВСКОЙ ССР

277612, гор. Кишинев, ул. Гоголя, 26
тел. 22 50 75

30 08.90 №I3-2625/89

На № от

СПРАВКА
(о реабилитации)

Дана о том, что гр-н Васильев Илья Дмитриевич, 1903 года рождения, уроженец села Кочиеры Дубоссарского района Молдавской ССР, репрессированный в 1941 году внесудебными органами, реабилитирован на основании Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 года "О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов".

Прокурор ССР Молдова Д.Х.Постован

În vara lui 1990 a triumfat dreptatea: nevinovăția tatei şi a celorlalți membri ai familiei noastre, condamnați de comuniști a fost, în sfârşit, recunoscută oficial.

Filă din dosar

вх. 274150 Сов.секретно

НАЧАЛЬНИКУ 1 СПЕЦОТДЕЛА МВД МОЛДАВСКОЙ ССР

1-й спецотдел

Гор. Кишинев

43/9-892900

Направляем на запрос по «ВЧ» № 8/1-7437 от 17/V-49 г. МГБ МССР архивно-следственные дела:

№ 892900 на ЛЕКА Штефана Григорьевича
№ 892837 " БУЖОР Георгия Ивановича
№ 892621 " ТОЛМАЧКОГО Карпа Васильевича
№ 892809 " ПОПА Петра Марковича
№ 0164089" ВАСИЛЬЕВА Ильи Дмитриевича

Дела должны быть возвращены по исполнении 10-ти дневного срока со дня получения.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 5 дел в 5-ти томах

НАЧ. ОТД. 1 СПЕЦОТДЕЛА МВД СССР
Майор /Жеребцов/

СТ. ОПЕРУПОЛНОМ. 9 ОТДЕЛЕНИЯ
Лейтенант /Корнилов/

Ultimul document din dosarul tatei pune fracția comunistă din Parlament la stâlpul infamiei. Deputatul comunist V. Mişin va trebui să recunoască hotărârea Parlamentului European, care, de rând cu fascismul, a condamnat şi partidul comunist, şi să nu mai spună: „Mare lucru că Stalin a omorât câteva mii...". Nu, tov. Mişin, nu câteva mii, dar zeci de milioane...

Locotenentul Grigori Iosifovici Goldenberg, de exemplu, a arestat şi împuşcat personal tinerii organizației studențeşti din Orhei, Majadahonda, a fabricat acte false şi a deportat 502 persoane, printre care şi familia noastră: moldoveni, ruşi şi ucraineni, inclusiv 105 evrei oneşti...

DOSARUL MAMEI MELE, MARIA VASILE VASILIEV

МГБ—СССР

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
Молдавской ССР

Лусенковск. РАЙ ОТДЕЛ

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Учетное

ДЕЛО

№ 5349

на семью кулачки
Васильевой Марии
Васильевны

НАЧАТО _____ 195 г.

ОКОНЧЕНО _____ 195 г.

АРХИВ № _____

РХ. № 9/в 2023 - 41г.

49 / - Уголовное дело 2641

Deportările din 1941-1949, foametea, teroarea organizată deveniseră un fel de instrumente ale nimicirii, îngenuncherii şi lichidării definitive a conştiinţei naţionale. Dacă pe tata l-au omorât după un an şi nouă luni, mama a rezistat timp de cincisprezece ani de arest, deportări, chinuri şi batjocură. A murit la opzeci şi cinci de ani, în 1989. Până la reabilitarea ei definitivă mai rămânând doar un an şi 14 zile...

Анкета

ВОПРОСЫ	ОТВЕТЫ
Фамилия, имя и отчество	Ванькова Мария Васильевна
Возраст, время и место рождения (приписки)	1904 г. г. с. Молойтово губ. Орловского уезда р-на Кимильтейский обл. волости деревни
Национальность	
Социальное положение: а) по происхождению	Из семьи рабочих, крестьян, или
Социальное положение: б) по положению	Рабочий, крестьянин, служащий и т. д.
Профессия (основная)	
Партийность (какой организации)	

37

1941

La cei treizeci şi şapte de ani, fără niciun motiv şi fără nicio vină, după ce născuse cinci copii, mama mea a fost arestată şi anchetată... apoi condamnată, în baza dosarului nr. 5349.

Filă din dosar

Обязательство

15 августа 1941 г. мне Васильевой (фамилия)
Мария Васильевна (имя и отчество)
проживающей в совхозе Раздольы Армизонского р-на
Омской области (указать точный адрес)
объявлено, что согласно постановления Особого совещания при НКВД СССР
11 июня 1941 г., я в течение 20 лет, т. е. до 11 июня 1961 г.
не имею права никуда выезжать (хотя бы и временно) из указанного мною постоянного места жительства без предварительного разрешения органов НКВД и обязан периодически лично являться на регистрацию в место и сроки, которые мне будут указывать органы НКВД.
Об ответственности за нарушение подписки по ст. 82 УК РСФСР предупрежден.

Личная подпись Василева

Подписку отобрал Начальник РОНКВД ст. лейтенант милиции Г. Сивенко (должность, звание, фамилия, подпись)
Зак. № 908
15.08.1941

Mama a fost condamnată la douăzeci de ani de „așezare specială" un fel de ghetou sovietic.

Documentul nr. 2B

Контрольный лист

явок на регистрацию лиц, состоящих под гласным надзором органов НКВД

Фамилия Василева
Имя и отчество Мария Васильевна
Адрес совхоз Раздольье Армизонский р-н
Постановление Спец. совещ. НКВД СССР от 11 июня 1941 г.
Срок на 20 лет. Конец срока 11 июня 1961 г.
Обязан явиться в Армизонский РОНКВД
по 1 числам и 15 числам числам каждого месяца.
Начальник _____ УНКВД по Омской области
_____ госбезопасности

Контрольная дата явки на регистрацию	Фактическая дата	Расписка поднадзорного	Контрольная дата явки на регистрацию	Фактическая дата	Расписка поднадзорного
15/VII-41	24/VII-41	Василева			
15/XII-41	18/XII-41	Василева			
15/II-42	28/II-42	Василева			
15/IV-42	29/IV-42	Василев. Мария			
23/V-42	23/V-42	Василева			

Разрешено до 11.02.1944.

Timp de douăzeci de ani, mama era obligată să se prezinte, lunar, la un birou special, pentru a semna într-un registru.

Anul 1949

Filă din dosar

„УТВЕРЖДАЮ“ Форма № 2

Арест санкционирую

Прокурор Суслеского района

“ 194 г. „ 11 мая 1949 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(об избрании меры пресечения)

г. с. Суслены „ 11 “ мая 194 9 г.

Начальник Суслеского РО МВД МССР

(должность) (отдел. орган)

капитан Панкеев рассмотрев

(звание и фамилия)

поступившие в МВД МССР материалы о преступной деятельности:

Фамилия ВАСИЛЬЕВА

Имя и отчество Мария Васильевна

Год рождения 1904 место рождения с. Маловата Суслеского района Молдавской ССР

Профессия и специальность хлебопашество

Место работы и должность в единоличном сельском хозяйстве парт. б) партийная

образование 4 класса нац. Молдаванка гр-во СССР

Семейное положение замужная

адрес с.с. Маловата Суслеского района МССР

НАШЕЛ: что ВАСИЛЬЕВА Мария Васильевна

(фамилия)

подозревается в преступлениях предусмотренных 58 ч.III

УК УССР и принимая во внимание, что Васильева

(фамилия)

Мария Васильевна находясь на свободе может

скрыться от следствия и суда,

1949. I

НАШЕЛ

Васильева, как социально-опасный элемент, семья кулака была выслана 13 июня 1941 года органами НКГБ. МССР совместно с мужем и детьми из Молдавской ССР спецпоселение.

Находясь в Сургутском р-не Тюменской области Васильева подверглась с 1946 года с детьми вернулась побег со спецпоселения и прибыла в село Моловеву, где совершила преступление предусмотренное ст. 78 ч. III УК УССР, на основании изложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Васильеву Марию Василь[illegible]ну

проживающую в селе Моловеть

подвергнуть аресту и обыску.

Следователь _____

Согласен: Нач. Следственного отдела МВД МССР

Капитан [illegible]

1949 г.

Pentru că evadase în 1946 împreună cu noi, cei patru copii, din lagărul siberian, la 11 mai 1949, mama a fost judecată conform art. 78, p. 3 Codul Penal al URSS.

Filă din dosar

"УТВЕРЖДАЮ"
МИНИСТР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ
ТУТУШКИН
"15" июля 1949 г.

"САНКЦИОНИРУЮ"
ПРОКУРОР МОЛДАВСКОЙ ССР
ГОС. СОВЕТНИК ЮСТИЦИИ
III-го класса
КОЖЕВНИКОВ
июля 1949 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

/ О продлении срока ведения следствия и содержания обвиняемой под стражей /

город Кишинев. 1949 г. июля 11 дня.

Я, оперуполномоченный МВД МССР младший лейтенант милиции КУЗНЕЦОВ рассмотрев следственное дело № 5349, по обвинению ВАСИЛЬЕВОЙ Марии Васильевны, 1904 года рождения и Ставинской Надежды Ильиничны 1930 года рождения, в преступлении предусмотренном ст. 78 ч. III УК УССР -

НАШЕЛ:

Сусленским РО МВД МССР за побег с места обязательного поселения на основании розыскного задания I спецотдела УМВД по Тюменской области № 5/5-3205 от 30 марта 1949 г. арестованы и привлечены к уголовной ответственности ВАСИЛЬЕВА Мария Васильевна и СТАВИНСКАЯ Надежда Ильинична.

Расследованием установлено, что ВАСИЛЬЕВА М.В. и ее дочь СТАВИНСКАЯ Н.И. в июне 1941 года как члены крупного кулака и примаря были высланы из Молдавской ССР на спецпоселение в Тюменскую область, Сургутский район, откуда в ноябре 1946 года совершили побег и возвратились на прежнее местожительство в с. Маловата Сусленского района, МССР.

8 июня 1949 года в УМВД по Тюменской области послана телеграмма за № 1484 о высылке материалов розыска и выселения на обвиняемых. 11 июля 1949 года за № 1575 дана телеграмма вторично, но материалов не получено.

Учитывая, что для окончания следствия потребуется не менее месячного срока, а срок следствия по делу истекает 12 июля 1949 года, руководствуясь ст. ст. 113 и 157 УПК УССР -

ПОСТАНОВИЛ:

Возбудить ходатайство перед прокурором Молдавской ССР о продлении срока ведения следствия.

Д.№4в. - 2 - 5 18

по делу ВАСИЛЬЕВОЙ Марии Васильевны и СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны и дальнейшего содержания обвиняемой под стражей до 12 Августа 1949 года.

Ходатайство возбуждается впервые.

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ МВД МССР
МЛАДШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ МИЛИЦИИ

/ КУЗНЕЦОВ /

СОГЛАСНЫ: ЗАМ НАЧ 5 ОТДЕЛЕНИЯ ОББ
МВД МССР - К А П И Т А Н

/ ВАСИЛЬЕВ /

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА ББ МВД МССР
П О Д П О Л К О В Н И К

/ КУЛЬЧИЦКИЙ /

Pentru că timp de o lună nu au reuşit să inventeze un dosar fals, care să incrimineze o ţărancă, o mamă cu copii nevinovaţi, NKGB-iştii cereau de la ministrul de interne al RSSM, Tutuşkin, şi de la procurorul RSSM, colonelul de justiţie Colesnic, prelungirea termenului de arest. Până la urmă, criminalii comunişti din NKGB al RSSM au reuşit să obţină ce voiau, şi anume:

„În urma cercetărilor s-a constatat că Maria Vasiliev şi fiica ei Nadejda Stavinschi, ca membre ale familiei unui chiabur, în iunie 1941, au fost deportate din RSSM într-o aşezare specială din regiunea Tiumen, raionul Surgut, de unde, în noiembrie 1946 au evadat şi s-au întors la locul anterior de trai în satul Molovata, raionul Susleni din RSSM".

Filă din dosar

ДЛЯ В.

"УТВЕРЖДАЮ"
МИНИСТР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ

/ТУТУШКИН/

"8" августа 1949 года

"УТВЕРЖДАЮ"
Согласен "Поймать"
ПРОКУРОР МОЛДАВСКОЙ ССР
ГОС.СОВЕТНИК ЮСТИЦИИ 3 КЛАССА

/МОЛЕСНИК/

"13" августа 1949 года

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ
/по следственному делу № 5349/

По обвинению:

ВАСИЛЬКОВОЙ Марии Васильевны
в преступлении, предусмотренном
ст.73 ч.II УК УССР

12 мая 1949 года Сусленским РО МВД МССР за побег с места обязательного поселения арестована ВАСИЛЬКОВА Мария Васильевна и привлечена в качестве обвиняемой по настоящему делу.

Произведенным по делу расследованием УСТАНОВЛЕНО:

ВАСИЛЬКОВА Мария Васильевна в июне 1941 года, как жена крупного кулака и примаря, была выслана из Молдавской ССР на обязательное поселение в Тюменскую область, Сургутский район, откуда в ноябре 1945 года совершила побег и возвратилась к прежнему месту жительства в село Маловата, Сусленского района, Молдавской ССР, где прожила до дня ареста /л.д. 8-16,23-26/.

Допрошенная в качестве обвиняемой ВАСИЛЬКОВА Мария Васильевна по существу пред"явленного ей обвинения виновной себя признала полностью /л.д.-12/, а также подтверждается показаниями свидетелей: ИЗМАЙЛА Н.А. /л.д.13-14/; ГРИЩКО Н.А. /л.д.15/ и материалами дела /л.д. 16,23-26/.

На основании изложенного ОБВИНЯЕТСЯ:

ВАСИЛЬКОВА Мария Васильевна, 1904 года рождения, уроженка и жительница села Маловата, Сусленского района, Молдавской ССР, молдаванка, из крестьян-середняков, беспартийная, грамотная, замужняя, гр-нка СССР, не судима, поселенка,-

В ТОМ, ЧТО:

совершила побег с места обязательного поселения на Сургутского района, Тюменской области, т.е. в преступлении, предусмотренном ст.73 ч.II УК УССР.

8.08.1949

2.

П О Д А Л А Л - Б Ы:

Следственное дело № 5349 по обвинению ВАСИЛЬЕВО/М.В. направить на рассмотрение Особого Совещания при МВД СССР с предложением меру наказания ВАСИЛЬЕВОЙ Марии Васильевне определить - 5 лет ИТЛ.

ОПЕРУПОЛНОМОЧ.МВД МССР
МЛ.ЛЕЙТЕНАНТ МИЛИЦИИ /КУЗНЕЦОВ/

СОГЛАСЫ: НАЧ.5 ОТДЕЛЕНИЯ ОБЕ МВД МССР
М А Й О Р /ЛЕЗНОВ/

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА БЕ МВД МССР
ПОДПОЛКОВНИК /КУЛЬ-ЦИН/

С П Р А В К А

1. Обвиняемая ВАСИЛЬЕВА М.В. содержится под стражей в тюрьме № 5 гор.Оргеева.
2. Личных документов обвиняемой в деле нет.

ОПЕРУПОЛНОМ.МВД МССР
МЛ.ЛЕЙТЕНАНТ МИЛИЦИИ /КУЗНЕЦОВ/

IUNE 1949.

Сов.секретно

19 фев -1949 г.
Ке 05/3-5349

НАЧАЛЬНИКУ 1 СПЕЦОТДЕЛА МВД СОЮЗА ССР
ПОЛКОВНИКУ -
тов. К У З Н Е Ц О В У
гор. М о с к в а

Направляем следственное дело № 5349 по обвинению
Васильевой
Марии Васильевны
в преступлении предусмотренном ст. 73 ч III УК УССР, для рассмотрения в Особом Совещании при МВД СССР
ПРИЛОЖЕНИЕ : след. дело № 5349.

НАЧАЛЬНИК 1 СПЕЦОТДЕЛА МВД МССР
ПОДПОЛКОВНИК - / РОНГС /

НАЧАЛЬНИК 3 ОТД 1 СПЕЦОТДЕЛА
М А Й О Р - / МОСКАЛЕНКО /

19.03.1949

После трех месяцев, проведенных в игре в кошки-мышки, палачи НКГБ осудили мою мать на пять лет принудительных работ, отправив решение в Москву, в соответствии с которым Специальный совет НКГБ СССР должен принять окончательное решение.

Filă din dosar

Выписка из протокола № 46

Особого Совещания при Министре Внутренних Дел СССР

ЛУ от «23» сентября 1949 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
07.Дело № 5349/МВД Молдавской ССР, о обв.ВАСИЛЬЕВОЙ Марии Васильевны, 904г.р.,ур. Молдавской ССР,из крестьян-кулаков,молдаванка,гр.СССР,б/парт., грамотная.Имеет 3-х детей 8,11 и 13 лет. В 1941 году,как жена кулака,быв. примаря была выслана из Молдавии на поселение. До побега проживала в Тюменской области. Обв. по ст.78 ч.III УК УССР. Прокуратурой СССР обвинение переквалифицировано на ст.16-82 ч. I УК УССР.	ВАСИЛЬЕВУ Марию Васильевну за побег с места обязательного поселения заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на ТРИ года,считая срок с 10 мая 1949 года с последующим водворением к месту обязательного поселения.

Нач. Секретариата Особого Совещания при Министре Внутренних Дел СССР

23.09.1949 TURiscev

La 23 septembrie 1949, Consiliul Special a redus termenul de pedeapsă la trei ani. Călăii comunişti moldoveni s-au dovedit a fi mai cruzi decât cei de la Moscova:

Extras din procesul-verbal nr. 46 al Consiliului Special al Ministerului Afacerilor Interne al URSS din 23 septembrie 1949.

A fost examinat

Dosarul nr. 5349/MAI din RSS Moldovenească, privind acuzarea Mariei Vasilievna Vasiliev, născută în anul 1904 în RSS Moldovenească, din familie de ţărani-chiaburi, moldovancă, cetăţeanca URSS, fără partid, ştiutor de carte. Are trei copii de 8, 11 şi 13 ani. În anul 1941, fiind soţie de chiaburi, fost primar, a fost exilată din Moldova la aşezare specială. Până la evadare a locuit în regiunea Tiumen.

Acuzată conform articolului 78, partea a III-a a CP al RSSU.

Procuratura URSS a recalificat acuzarea conform art. 16–62, partea I, al CP al URSS.

S-a hotărât

Pentru evadare de la locul de trai aşezare specială, Maria Vasiliev să fie trimisă într-un lagăr de corecţie prin muncă pe un termen de 3 ani, începând cu 10 mai 1949, cu condiţia de a se prezenta obligatoriu în aşezarea MAI al URSS.

Şeful Secretariatului Consiliului Special al MAI al URSS / semnătura

Anul 1953

Filă din dosar

Прокурору Молдавской ССР
г. Кишинев

от гр-ки Власенковой Марии Васильевны
бывшей жительницы Молдавской ССР Сосницкого р-на села Ловкова и проживающей
в настоящее время на территории Молотовской Области
Сакаровский, и Семеновский сельсовет
Сальнинский Столбучасток.

Вх № 7404
14.V.53

Заявление.

Настоящим прошу разобрать мое заявление
в нижеследующем: по освобождении Белоруссии
1941 году я гр-ка Власенко была выслана на Север
по категории Кулачество. В момент ссылки семья состояла из следующего состава семьи: Мужа меня
его жены и четверо маленьких детей. Так как в Тюрьмах отделили мужа от семьи, то я осталась
одна с детьми и проживала в Сургутском р-не
этой же области до 1946 года.
В 1946 году октябрь м-ц в силу тяжелых материальных условий и во имя спасения своей жизни
детей, я самовольно выехала с Севера на родину
где и прожила около трех лет до 1949 года.
В этом периоде будучи на территории Молдавии
и достигши совершеннолетия, Старшая дочь вышла
замуж в этом же селе Молдавское за гр-на Столбинского Федора Ивановича и прожила с ним около
одного года. В 1949 году муж и дочь, ушли в дальнейшем
Столбинский Федор Иванович, арестован и по отбытии
отправлен на Север, где я долго не знала [illegible] умер,
но узнавши о нем нас обнадежили.
В периоде [illegible] в [illegible] описо-
-одержимы материалы, было прошение много к нам.
В настоящем прилагаю в акте показания чего имеем
показания и прочих его доказательств на бу[illegible]

См. на обороте.

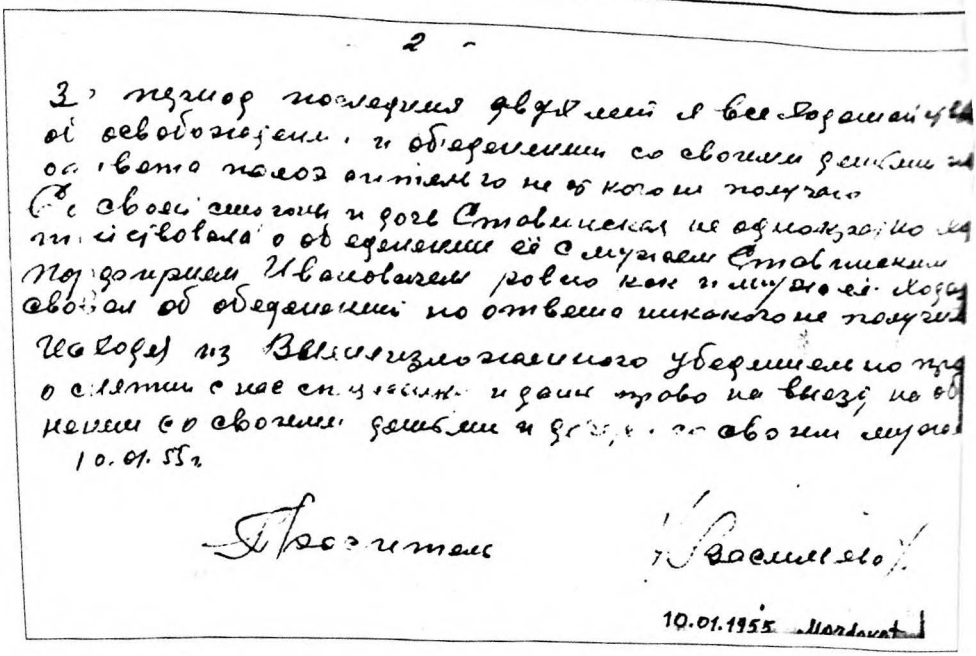

- 2 -

За период последних двух лет я все подавала
об освобождении и объединении со своими детьми
но ответа никакого не получала.
С своей стороны и дочь Ставицкая неоднократно
писала о объединении её с мужем Ставицким
Подробным Ивановичем равно как и мужа её подавали
заявления об объединении но ответа никакого не получили
Исходя из вышеизложенного убедительно прошу
о снятии с нас ссылки и дать право на выезд на объ
единение со своими детьми и дочерью со своим мужем
10.01.55г

Просительница Васильева

10.01.1955 Молотов

Mama a adresat o cerere de grațiere generalului comunist care a condus operația Sud şi care a arestat şi a deportat într-o singură noapte 35.050 de suflete.

Dar a scris în van, căci generalul maior nu voia să răspundă. Dacă ar fi răspuns, şi-ar fi recunoscut crima.

Filă din dosar

РАСПИСКА

28 августа 1954 года.

Мне, спецпоселенцу Васильевой Марии Ивановне
(фамилия, имя, отчество, год рождения)
1904г. проживающему д. Б/Ор. Самарского
р-на, Тюменской обл.
(область, район)

разъяснено правовое положение, предусмотренное Постановлением Совета Министров Союза ССР от 5 июля 1954 года.

В случае самовольного выезда (побега) с места поселения я подлежу привлечению к уголовной ответственности по части I ст. 82 УК РСФСР.

Подпись Васильева

Расписку отобрал Комендант лейт. Зиновьев
(должность, звание и фамилия отобравшего расписку)

28.08.1954

La vârsta de cincizeci de ani, mama a fost exilată într-o „aşezare specială" – pe o perioadă de douăzeci de ani...

Filă din dosar

"УТВЕРЖДАЮ"
И.О.НАЧАЛЬНИКА УМГБ КИШИНЕВСКОГО ОКРУГА МССР ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
(КОЗЛОВ)
"9" декабря 1952 г.

"САНКЦИОНИРУЮ"
ПРОКУРОР КИШИНЕВСКОГО ОКРУГА СОВЕТНИК ЮСТИЦИИ
(ДИОРДИЦ)
"__" декабря 1952 г.

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

"9" декабря 1952 г. гор. Кишинев

Я, Начальник отделения "А" УМГБ Кишиневского округа МССР, майор госбезопасности ЧАРОВА, рассмотрев материалы на кулачку -

ВАСИЛЬЕВУ Марию Васильевну, 1904 года рождения, уроженку села Маловата, Сусленского района, МССР,

Н А Ш Е Л:

ВАСИЛЬЕВА М.В. до 1940 г. являлась кулачкой, в хоз-ве имела около 10 га земли, 1 дом, 1 сарай, 2 лошади, 1 корову, до 10 овец и другой мелкий скот. В хозяйстве систематически использовала наемный труд, муж ее до 1940 г. работал примарем села Маловата, являлся членом буржуазно-националистической партии "либералов"

В 1940 г. ВАСИЛЬЕВА вместе со своей семьей органами Советской власти выслана в отдаленные места Советского Союза.

В 1947 г. ВАСИЛЬЕВА возвратилась на родину в село Маловата вместе со своими детьми, а в 1948 г. была снова выселена вместе с дочерью - Васильевой Надеждой Ильиничной.

П О Л А Г А Л - Б Ы:

Учетное дело №____ направить на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР на предмет осуждения на спецпоселение - ВАСИЛЬЕВОЙ Марии Васильевны, 1904 года рождения, урож. с. Маловата, Сусленского района, МССР и ВАСИЛЬЕВОЙ Надежды Ильиничны, 1930 года рождения, уроженки села Маловата, Сусленского р-на, МССР.

Начальник отделения "А" УМГБ Кишиневского округа МССР майор госбезопасности

/ЧАРОВА/

5/d 5.344

Prin acest document, comuniştii îşi recunosc tacit vina.

Filă din dosar

ХН-2

С.С.С.Р.
МИНИСТЕРСТВО
государственной безопасности
УПРАВЛЕНИЕ МВД
—по—
Тюменской области
г. Тюмень

12226
30/IV-54

Совершенно секретно
экз. № I

13 4 54 № 3357

МИНИСТРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МОЛДАВСКОЙ С С Р
Генерал-майору

товарищу МОРДОВЕЦ.
г.Кишинев

В 1941 году по справке Оргеевского Уездного Отдела НКГБ Молдавской ССР на поселение в Тюменскую область была выселена ВАСИЛЬЕВА Мария Васильевна и её дети : Надежда, Борис, Анастасия и Валентина.

В связи с тем, что в справке о выселении полные установочные данные ВАСИЛЬЕВОЙ и её детей не указаны, она, согласно раз"яснения Отдела "П" МВД СССР № 1574-3502 от I февраля 1954 года, юридической силы для содержания на спецпоселении не имеет.

Направляя учетное дело № 2641 на спецпоселенку ВАСИЛЬЕВУ вместе с заявлением её дочери СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны, ходатайствующей об освобождении из спецпоселения, просим решить вопрос о дальнейшем содержании на спецпоселении ВАСИЛЬЕВОЙ и её дочери СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны.

Одновременно сообщаем, что остальные дети ВАСИЛЬЕВОЙ проживают в Молдавской ССР.

Учетное дело с материалами проверки и Вашим заключением просим направить в отдел "П" МВД СССР на окончательное решение.

На оперативном учете в УМВД ВАСИЛЬЕВА и СТАВИНСКАЯ не состоят, по производственной работе характеризуются положительно. В отношении освобождения их из спецпоселения возражений не имеем.

Приложение : дело с вх.768.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МВД ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК- /СОЛОВЬЕВ/

Mordovet - primit la Kisinău aprilie 1954

Printre comuniști existau și oameni de omenie, care nu se temeau să spună adevărul. Așa a fost colonelul Soloviov. Acesta îi scria din Tiumen criminalului comunist I. Mordoveț că „documentul" locotenentului KGB din Orhei, G. Goldenberg, n-are puterea juridică de a o ține în „așezare specială" pe Maria Vasilieva (mama mea) și pe fiica ei, Nadejda Stavinscaia, care nu se aflau la evidență operativă. Colonelul mai scria că nu are nimic împotriva eliberării lor.

Filă din dosar

МВ-2

СТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

АВЛЕНИЕ МВД

ЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ

"П"

4 июня 1954 г.

№ 9/2-3369а

г. Тюмень

Экз. №

На № ..... от „ ... " ..... 195 г.

Секретно.

МИНИСТРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МОЛДАВСКОЙ ССР
Генерал - Майору

товарищу КУЛИК

гор.Кишинев.

СЕКРЕТАРИАТ МВД МССР

18 VI 1954 Вх. 5755

Просим ускорить рассмотрение материалов, высланных Вам 5 апреля 1954 года при № 9/2-3369сс, о целесообразности дальнейшего содержания на спецпоселении ВАСИЛЬЕВОЙ Марии Васильевны и её дочери СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МВД ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК (СОЛОВЬЕВ)

Зам. НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА "П" УМВД ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОДПОЛКОВНИК (СТЕПАНОВ)

iulie 1954

Lucrătorii KGB-ului din Tiumen încercau în continuare să salveze o mamă şi pe fiica ei din gulagul comunist. Şeful direcției Ministerului Afacerilor Interne a ținutului Tiumen, colonelul Soloviov, şi şeful secției „P", colonelul Stepanov, sugerau criminalilor de la Chişinău (personal generalului-maior Kulik) să urgenteze examinarea dosarelor mamei şi surorii, în vederea oportunității privind menținerea lor în ghetoul comunist siberian.

Filă din dosar

23 ДЕК 1955

Председателю Министров СССР
тов. Маленкову Г. М.
от гр-ки Васильевой Марии Васильевны проживающей Тюменской область Самаровский р-он Семиловский
Сс. пос Белый-Яр

Жалоба

ка Васильева Мария Васильевна рождения
ода уроженка Молдавской ССР, Суклинского р-он
Маловато. Происхождения мои родители
ь середняками. Отец мой Ванько Василий
ович был землеробом, который жив и в
ящий момент. В 1941 году меня с малыми
рьми детьми, а так же и мужа Васи-
я Илью Дмитриевича выслали из нашего
, ввиду того что мой муж при власти
ьин был в селе председателем т.е. по русски
седателем. Я же женщина никакого отно-
ения к его служебным делам не имела,
иду того что была домохозяйкой. Муже
и, в момент высылки от нас был совер-
но отделен органами милиции, меня
с малыми детьми отослали на Север
ль старший, моей дочери было 11 лет.

12.01.1955

остальные дети были совсем маленькими.
Время моей высылки была опись нам
принадлежащего имущества в составе
рого входили: один дом жилой, два амбо
для сушки табака. В последствии мне
известно, что при описании имущества
за нами по описи записали, два маг
на это было написано не правильно
виду того что амбары для сушки таб
по молдавски называются магазин и к
му при описи за нами записали два магази
Прошу расследовать эту не правильность
как ничего подобного на магазины у нас не
С 1941 года по 1946 год я проживала и работала
вместе с детьми в Сургутском р-оне Тюме
ской области, содержать и учить детей мне
стало невозможным так как я не могла
заработать на четырех детей и я решила
поехать домой на родину к своему отцу
С 1946 года по 1949 год я проживала у своего
ца. В 1948 году выдала замуж старшую д
которая, сразу от нашей семьи была от
лена, она уехала жить к мужу. При выс

12.01.1955

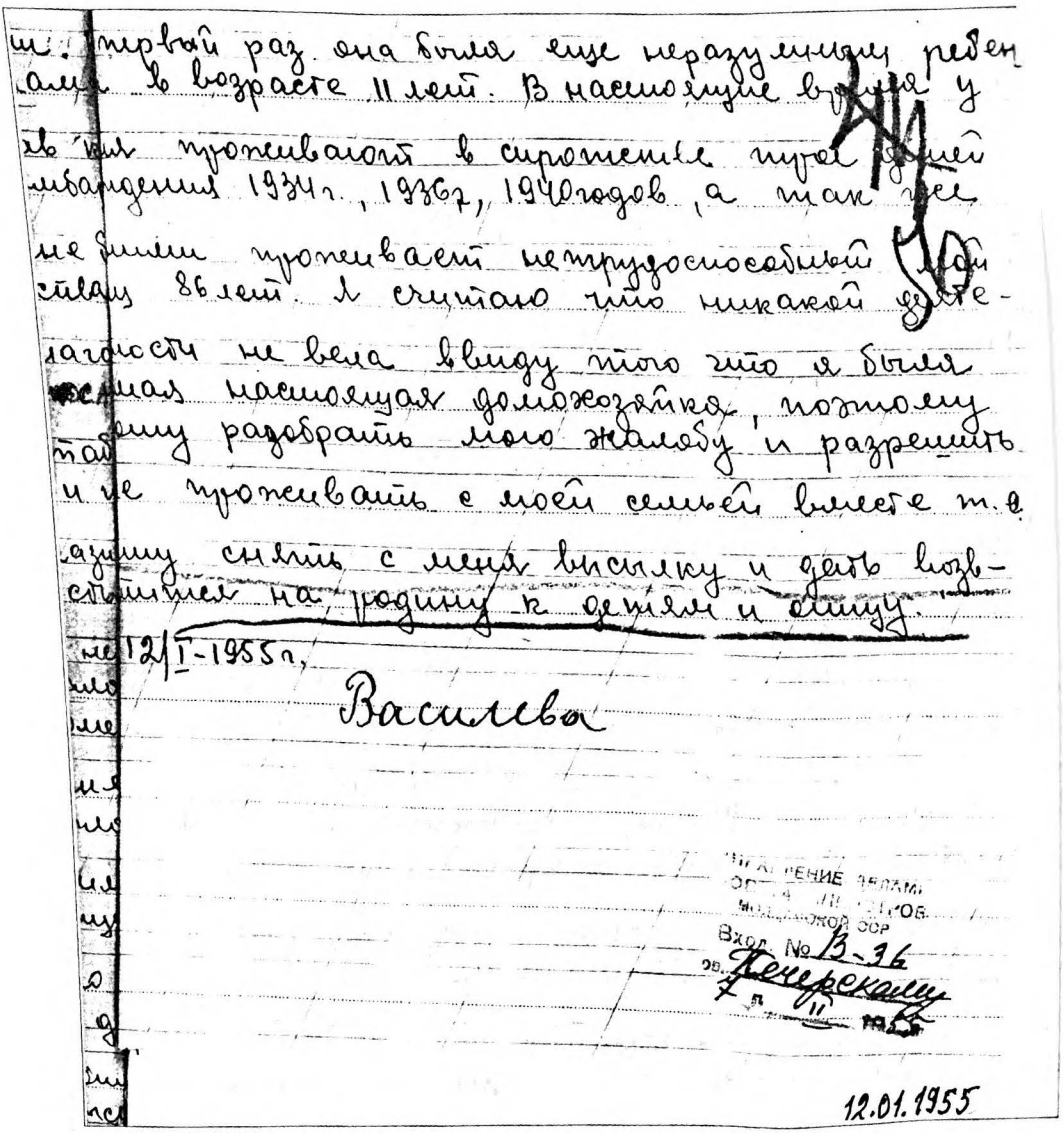

ш. Первый раз она была еще неразумным ребен-
ком в возрасте 11 лет. В настоящее время у
нас проживают в скитании трое детей
мобилизации 1934г., 1936г., 1940 годов, а так же
не имеющая проживает нетрудоспособный муж
инвалид 86 лет. Я считаю что никакой доле-
гаемости не вина в виду того что я была
простая настоящая домохозяйка, поэтому
прошу разобрать мою жалобу и разрешить
мне проживать с моей семьей вместе т.е.
прошу снять с меня высылку и дать воз-
можность на родину к детям и отцу.

12/I-1955г.

Василева

Вход. № В-36

12.01.1955

Mama lupta cu disperare împotriva nedreptății. De rând cu alte plângeri, a adresat o plângere şi lui G.M. Malenkov, preşedintele Sovietului de Miniştri al URSS, membru al Biroului Politic al PCUS.

Filă din dosar

СЕКРЕТАРИАТУЛ ПРЕЗИДИУМУЛУЙ СОВЕТУЛУЙ МИНИШТРИЛОР РЕПУБЛИЦИЙ МОЛДОВЕНЕШТЬ

СЕКРЕТАРИАТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МИНИСТРОВ МОЛДАВСКОЙ ССР

«___» февраля 1955 г.

№ 08- в

гр. Кишинэу

9 II 55 497

Министру внутренних дел МССР

тов.Кулик П.Ф.

Вх № 1683 10.II.55г.

Направляем Вам на рассмотрение заявления гр-ни Васильевой М.В., адресованное Президиуму Верховного Совета СССР о возвращении к прежнему месту жительства.

О результатах рассмотрения заявления просьба сообщить заявительнице.

Приложение: упомянутое на 2-х листах.

Заведующий Секретариатом (Н.Печерский)

G.M. Malenkov a readresat scrisoarea şefului Secretariatului Sovietului de Miniştri al URSS, tov. N. Pecerski, care, la rândul său, a expediat-o ministrului de interne al RSSM, P.F. Kulik, solicitându-i să examineze cererea pe care mama o adresase Prezidiului Sovietului Suprem şi să informeze solicitanta cu privire la decizia luată.

Filă din dosar

МВД—МССР
1 СПЕЦОТДЕЛ Дх 0947
сентября 1955 г.
№8/4/4-2023/41
г. Кишинев

СРОЧНО

СЕКРЕТНО
экз. №

27-09.55 г.

НАЧАЛЬНИКУ САМАРОВСКОГО ГОМ РОМ УМВД
ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
гор. пос. село Самарово

В связи с рассмотрением заявления ВАСИЛЬЕВА Мария Васильевна, 1904 года рождения.

высланного в 1941 году из МССР
проживающего на спецпоселении в Самаровской р-не

прошу сообщить в 1—й спецотдел МВД МССР, с кем он—она проживает на спецпоселении, наличие на них компрматериалов, как они трудоустроены и материально обеспечены. Состояние здоровья и степень их трудоспособности подтвердите справкой органов Здравоохранения.

Начальник 1 спецотдела МВД МССР
подполковник (БАТИЩЕВ)

зак. 76

4.09.1955 г.

Moscova făcea presiuni asupra călăilor comunişti din RSSM. Aceştia, la rândul lor, făceau tot posibilul să tergiverseze întoarcerea basarabenilor acasă. Şeful Departamentului Special 1 al MAI RSSM, subcolonelul Batişcev, solicita, în acest context, de la Tiumen, informaţii suplimentare despre Maria Vasiliev.

1. Cu cine trăieşte în aşezarea specială?
2. Ce material compromiţător există împotriva ei?
3. Este sau nu angajată în câmpul muncii?
4. Date despre starea materială.
5. Date despre starea sănătăţii şi capacitatea ei de muncă.

Filă din dosar

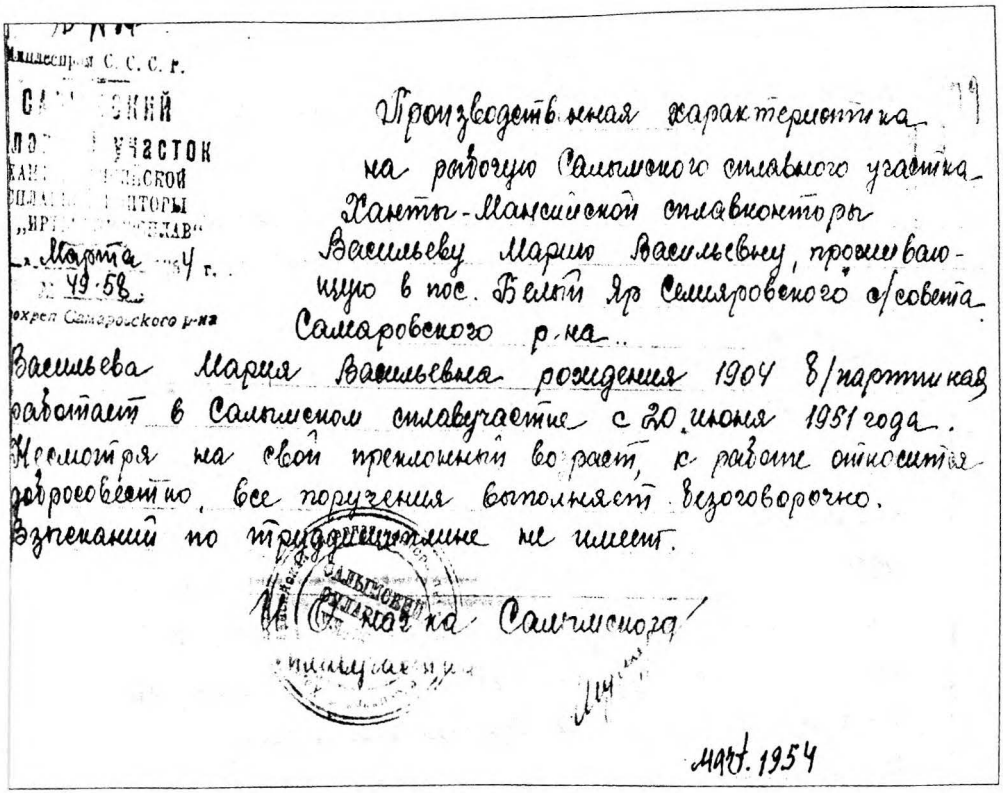

Производственная характеристика
на рабочую Самшинского сплавного участка
Ханты-Мансийской сплавконторы
Васильеву Марию Васильевну, проживающую в пос. Белый Яр Семяровского с/совета
Самаровского р-на.

Васильева Мария Васильевна рождения 1904 б/партийная работает в Самшинском сплавучастке с 20 июня 1951 года.
Несмотря на свой преклонный возраст, к работе относится добросовестно, все поручения выполняет безоговорочно.
Взысканий по трудодисциплине не имеет.

Начальник Самшинского

МАРТ. 1954

Iată caracteristica expediată subcolonelului: „Deşi are o vârstă înaintată, are o atitudine conştiincioasă faţă de muncă, respectă fără discuţie ordinele. Nu avem pretenţii referitor la disciplina ei de muncă”.

Filă din dosar

Справка 33

Дана гр Васильевой Марии Васильевне гр. УССР, Б-ского семиреховского с. совета, самаровского р-на, х-мит-ского округа, национальность молдаванка, возраст 52 года.

При прохождении мед/осмотра при Б-ровском до-м/пункте в присутствии до-ров: зав Б-ровским м/пунктом Карпина Василия Ефимовича, зав Волосянского м/п Кочева Николая Спиридоновича

Про совместной нами комиссиями установлено нижеследующее:

При объективном исследовании у гр. Васильевой Параскевы полностью правая рука по локтевому суставу, утеряно

Б.2R. invalidnost. 20.10.1955

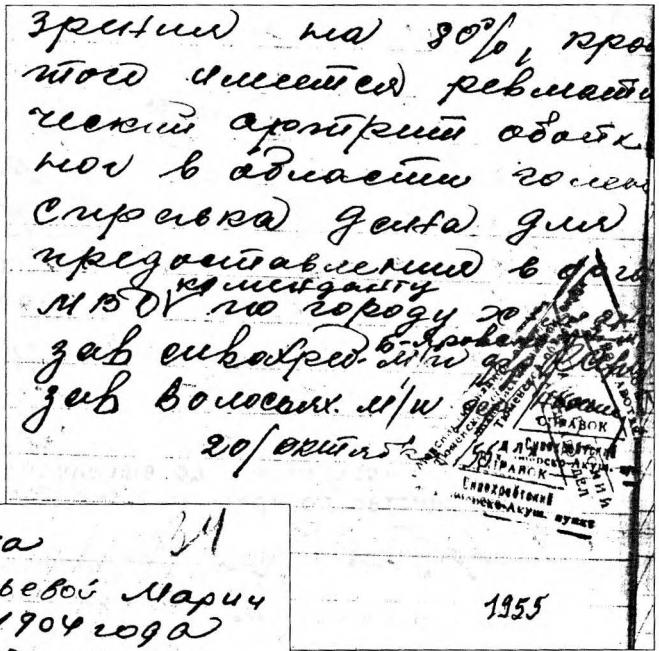

Зрением на 80%, прогрессирует ревматический артрит обоих ног в области голен. Справка дана для предоставления в ОРС МВД коменданту по городу Ж... зав. инвалидной... зав. волосных м/п...

20/октября

1955

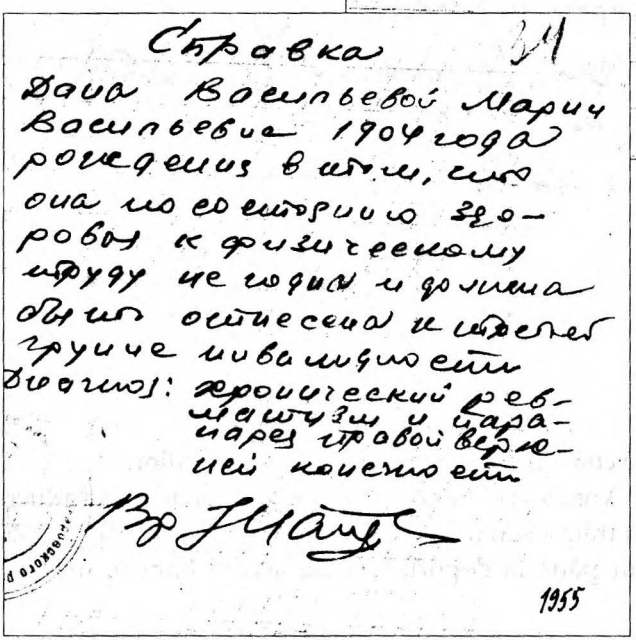

Справка

Дана Васильевой Марии Васильевне 1904 года рождения в том, что она по состоянию здоровья к физическому труду не годна и должна быть отнесена к третьей группе инвалидности

Диагноз: хронический ревматизм и паралич правой верхней конечности

1955

Certificat de sănătate, semnat de şeful punctului medical, Vasili Efimovici Karaten, şi medicul Nicolai Stepanovici Konev. Diagnostic: paralizie completă a mâinii drepte, pierderea vederii în proporție de 80%, artrită reumatică la ambele picioare (e trist că o femeie tânără, nimerind în lagărele comuniste, a fost transformată în invalid). Comunistul Batişcev nu ştia ce să răspundă... Dar nici nu mai trebuia. Apăruse Hotărârea Sovietului Miniştrilor din 24 noiembrie 1955 despre amnistie.

Filă din dosar

Расписка

Мне Васильевой Марии Васильевне 1904 года рождения освобождаемой из спецпоселения по решению Правительства объявлено, что я имею право проживать в любом пункте СССР за исключением с. Кондратьевка из которой была выселена.

Принадлежавшие мне до выселения хозяйство дом и другое имущество возврату не подлежат.

„18" февраля 1956 г. Подпись: Васильева

Расписку отобрал комендант

Document-batjocură, care confirmă nedreptatea făcută oamenilor:

1. Prin prezenta, Mariei V. Vasiliev, eliberată din aşezarea specială, i se aduce la cunoştinţă că are dreptul să trăiască în orice punct al URSS, în afară de RSSM.

2. Averea ce i-a aparţinut până la deportare, casa şi alte bunuri, nu i se restituie (18 februarie 1956).

Unde să te duci şi ce să faci cu un asemenea document-batjocură? Dacă veneai acasă, îndurai batjocura preşedintelui de colhoz, G. Stavinschi. Într-o iarnă, acesta, dând foc la nişte paie pe care mama le ducea pe un ţolişor, a răcnit: „Să te duci după paie unde ai lucrat, în Siberia, nu eşti lucrătoarea colhozului meu!"

РССМ
КОМИТЕТУЛ
СЕКУРИТЭЦИЙ
де СТАТ
а РСС МОЛДОВЕНЭШТЬ

МССР
КОМИТЕТ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ
МОЛДАВСКОЙ ССР

Гр-ну (ке) Васильевой Марии Васильевне

ССРМ, Дубэсарский район, село Маловата

«28» сентября 1990г. № Сл/1-432

гор. КИШИНЕВ

Ставлю Вас в известность, что решение административного органа, на основании которого Васильева Мария Васильевна, 1904 г.р., Васильев Борис Ильич, 1932 г.р., Васильева Надежда Ильинична, 1929 г.р., Васильева Анастасия Ильинична, 1934 г.р., Васильева Валентина Ильинична, 1938 г.р. из села Маловата, МССР в 1941 году

были выселены на спецпоселение за пределы Молдавской ССР, отменено 25 сентября 1990 года, как необоснованное.

В настоящее время указанные лица

являются реабилитированными.

Зам. Председателя КГБ Молдавской ССР

Ф.Л.Ботнарь

Mama n-a ajuns să vadă documentul privind reabilitarea noastră. A plecat a cele veşnice, cu eticheta de „soție de duşman al poporului".

DEMERS ADRESAT DE CĂTRE SORA MEA VALENTINA VASILIEV STRUCTURILOR DE STAT ÎN SPERANȚA CĂ MAMA NOASTRĂ VA FI ELIBERATĂ

Filă din dosar

Председателю совета Министров СССР
тов. Булганин Н. А. от ученицы Васи-
лей Валентины Ивановны проживающей
Молдавской ССР Кишиневской обл. 5-13467
Сусленского р-н. село Молоката.
Жалоба.

Являюсь ученицей Молдавской школы рождения 194.
В 1941 году моих родителей высланы из своего
нашего отдельно, я и моя мать и сестра, о них
каких сведений не имеем. Мать моя - Василева
а Васильевна и сестра - Ставинская Надежда
вна в это время находится в Тюмкой обл.
Самаровский р-н
Самаровский с/с
Сальский не участк
Тельский хр.

Являюсь ученицей, прошу помочь мне в возрасте и проживаю с нетрудоспособным дедушкой
у уже 86 лет. Существовать сейчас нам не
никак я у гусь а дедушка работать не в
силах. Я хочу с своей стороны просить Вас
Булганин Н. А. разобрать вину моего отца и
делать возможность им вернуться домой, чтобы
быть нетрудоспособного дедушку и дать возможность
мне в школе закончить, какой мечтаю учиться
я, как и всем гражданам Советского Союза,
быть достойным человеком своей Родины.
не отставать

u Predsedateliu Soveta Ministrov SSR
tov. Bulganin N;A. ot ucenitî Vasilievoi Valentinî Ilievnî
Projivaiuşciei Moldavscoi SSR Chişineovscoi obl. Suslenscogo r-n
selo Molovata .

Jaloba

Iavleaiusi ucenţei Moldavscoi şcolî ,rojdena 1940
V 1941 godu moih roditelei vîslali na sever otţa naşego otdelili
Ea i moia mati i sestra o neom nicacih svedenii ne imeem.
Mati moia Maria Vasileva i sestra STavinscaia Nadejda Ilievna
(eiomuj voieval protiv nemţev)
V ăto vremea mati nahoditsea v;

TIUMENSCAIA OBL;

SAMAROVSCII R)N
SILLAROVSCII S)-S
SALÎMSCHII LES UCIASTOC

BELÎI IAR

IAVLEAIUSI ucenţei pri tom imeiu malosoverşenîi vozrasti
projivaiu s netrudo posobnîm deduşcoi , cotoromu uje 96 let.
sredetvo dlea suşcestvovania ne imeiu tac cac ea uciusi a
deduşca rabotati ne v silah uje .
Ea hociu so svoei storonî prositi Vas tov. Bulganin N A . :
razobrati vinu moei materi i delati vozmojnosti im vernutsea
domoi , citobî cormiti netrudosposobnogo deduşcu i dati vozmojnosti
zaniatia mne v şcole i zaconciti cacoe nibudi ucebno izo , cac
i vsem grajdanam Sovetscogo Soiuza i stati dostoinîm celovecom
svoei Rodinî .

Proşu moiu prosibu ne otcazati, ne ostavati bez otveta.

4. Marta 1955 JALOBA VALIÇ

Conducătorii comunişti, KGB-işti de diferite ranguri, de diferite tipuri şi din diferite structuri - mareşali ai Uniunii Sovietice, generali, colonei, maiori, căpitani, locotenenţi, sergenţi - interziceau la doi oameni absolut nevinovaţi, o fiică şi o mamă, să se reîntâlnească.

Nu cred că a existat vreun sistem totalitar la fel de crud şi de laş ca acel comunist.

Filă din dosar

СЕКРЕТАРИАТ
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
Совета Министров СССР
Н. А. БУЛГАНИНА

Москва — Кремль

№ 3-13467

14 МАР

Министерство внутренних дел СССР
Четвертый спецотдел

Направляется на рассмотрение письмо Васильевой В., поступившее на имя товарища Булганина Н.А.

Зав. группой писем

CRIVENCOV 28. marta 1955

În loc să răspundă imediat cererii pline de disperare, dar total legitime a unui copil, Ministerul de Interne de la Moscova tărăgăna, insinua că mama şi fiica ar putea fi spioni americani sau, la fel de periculos, naţionalişti români. De aceea, ca să se spele pe mâini, oficialii de la Moscova, au readresat plângerea tot celor care au deportat familii întregi...

Or, cel care se îndoia de justiţia sovietică - oficial, cea mai dreaptă din lume, iar în realitate cea mai criminală — era automat persecutat şi „reeducat".

La Chişinău, plângerea surorii mele a fost primită şi apoi examinată de colonelul Batişcev.

Filă din dosar

Вх.№ 4301,4303

МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
МОЛДАВСКОЙ ССР

30 апреля 1955 г.
№ 1622
г. Кишинев

Гр. -нко ВАСИЛЬЕВОЙ
Валентине Ильиничне
проживающей в с.Молоката,
Сусленского р-на, МССР

Министерство Внутренних Дел Молдавской ССР сообщает, что Ваше заявление от „4" марта 1955 г., рассмотрено, и в ходатайстве о матери Вам отказано.

Начальник Отдела МВД МССР

(БАТИШЕВ)

Начальник 4 отд.а. 30 апреля 1955 г.

Semnând răspunsul la una dintre scrisorile adresate de către sora mea Valentina instanțelor sovietice, Ministerul Afacerilor Interne al RSSM arăta întregii lumi adevărata față a regimului comunist: refuza nemotivat o cerere absolut justificată a unei fiice separate de mama ei: „Cetățencei Valentina Ilici Vasilieva, domiciliată în satul Molovata, raionul Susleni, RSSM. Ministerul Afacerilor Interne al URSS vă transmite că cererea Dvs. din 4 martie a fost examinată şi vi s-a refuzat demersul referitor la mama Dvs. Şeful secției, colonelul Batişcev".

DOSARUL SURORII MELE, NADEJDA VASILIEV (STAVINSCHI)

Filă din dosar

„УТВЕРЖДАЮ"

Форма № 2

Арест санкционирую

Прокурор Сусленского района

"_____" 194 г.

10 мая 1949 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(об избрании меры пресечения)

Гор. село Суслены "11" мая 194 г.

Начальник Сусленского РО МВД МССР
должность отдел, орган

Капитан Папиньедов рассмотрев
звание и фамилия

поступившие в МВД МССР материалы о преступной деятельности:

Фамилия СТАВИНСКАЯ

Имя и отчество Надежда Ильинична

Год рождения 1930 место рождения

село Маловата Сусленского района Молдавской ССР

Профессия и специальность хлебопашество

Место работы и должность в единоличном сельском хозяйстве парт. б) партийная

Образование 4 класса нац. молдованка гр-во СССР

Семейное положение замужная

Адрес село Маловата Сусленского района Молд. ССР

НАШЕЛ: что СТАВИНСКАЯ Надежда Ильинична
фамилия имя отчество

подозревается в преступлениях предусмотренных 78 ч. III -

ст. УК УССР и принимая во внимание, что СТАВИНСКАЯ
фамилия

Надежда Ильинична находясь на свободе может

уклонятся от следствия и суда, а по этому-

Sora mea, Nadejda Vasiliev (după soț Stavinschi), a fost arestată fiind în a opta lună de sarcină. Era învinuită pentru faptul că şi-a urmat mama în timpul evadării acesteia din Siberia şi pentru că n-a anunțat despre asta KGB-ul. Era ținută în arest, ca nu cumva să fugă de judecată. N-a putut-o apăra nimeni. Nici chiar soțul ei, Profir Stavinschi, ostaş întors victorios din Berlin şi decorat cu ordine şi medalii pentru vitejie în luptă... Comuniştii nu ştiau ce înseamnă recunoştință nici măcar față de cei care i-au ajutat să câştige.

Profir Stavinschi blestema şi victoria, şi partidul comunist, şi tristul destin.

Filă din dosar

АНКЕТА

ВОПРОСЫ	ОТВЕТЫ
Фамилия, имя и отчество	Ставинская Надежда Ильинична
Возраст, время и место рождения (прописки)	1930 г. г. Кишиневская область губ. Сусленского района волости деревни с. Маловато
Национальность	молдаванка
Социальное положение: а) по происхождению	Из семьи крестьян, или из семьи крестьян
Социальное положение: б) по положению	Рабочий, крестьянин, служащий и т. д. рабочая
Профессия (основная)	на заводе
Партийность (какой организации) 264	б/партийная Ставинская

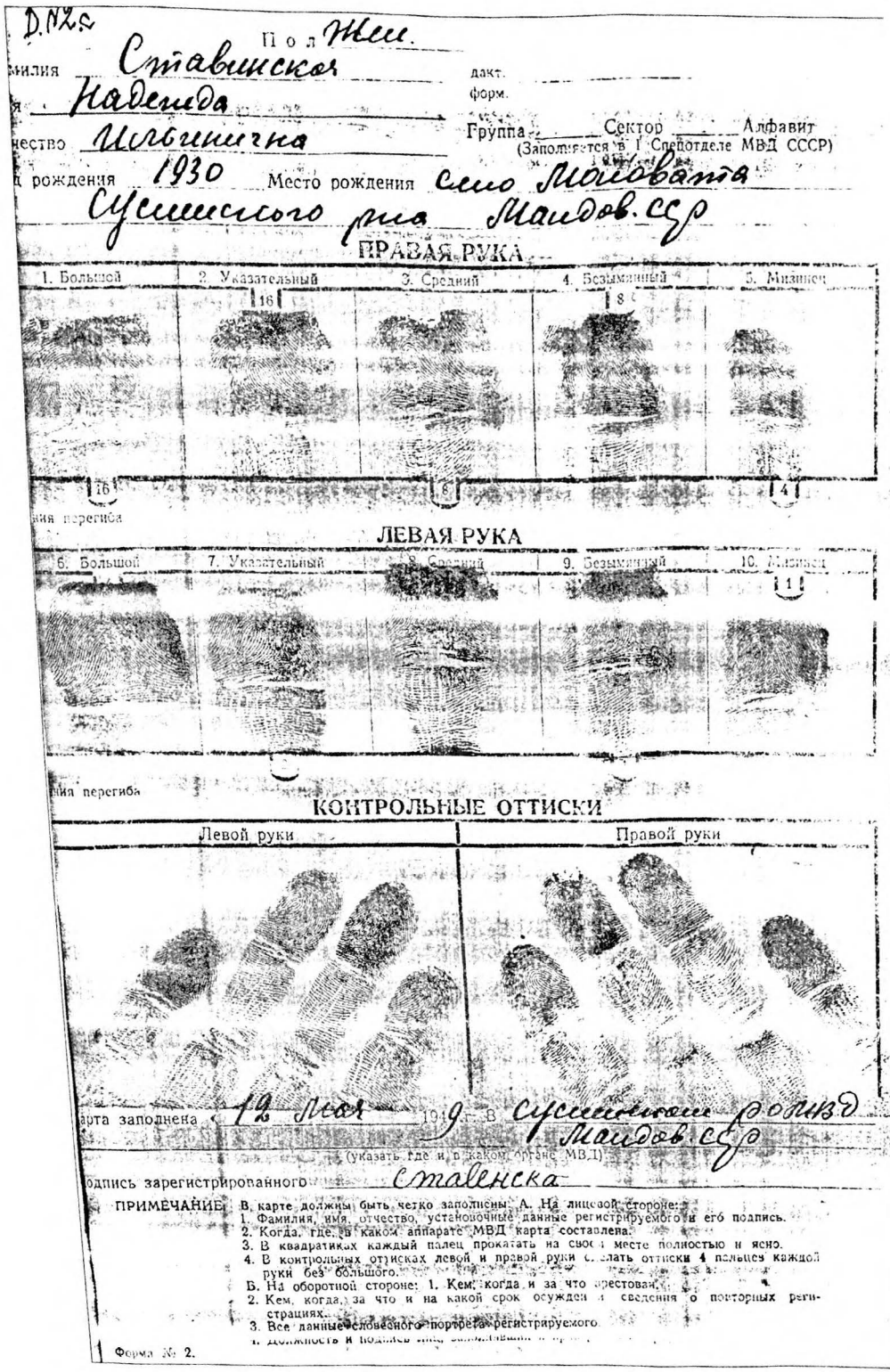

Д.№2с

Пол Жен.

Фамилия Ставинская

Имя Надежда

Отчество Ильинична

Дата рождения 1930 Место рождения село Молоковата Сусанинского р-на Молдав. ССР

дакт.

форм.

Группа Сектор Алфавит

(Заполняется в I Спецотделе МВД СССР)

ПРАВАЯ РУКА

1. Большой | 2. Указательный | 3. Средний | 4. Безымянный | 5. Мизинец

16 | 16 | 8 | 8 | 4

Линия перегиба

ЛЕВАЯ РУКА

6. Большой | 7. Указательный | 8. Средний | 9. Безымянный | 10. Мизинец

1

Линия перегиба

КОНТРОЛЬНЫЕ ОТТИСКИ

Левой руки | Правой руки

Карта заполнена «12» Мая 1949 г. в Сусанинском РОНКВД Молдав. ССР

(указать где и в каком органе МВД)

Подпись зарегистрированного Сталенска

ПРИМЕЧАНИЕ: В карте должны быть четко заполнены: А. На лицевой стороне:
1. Фамилия, имя, отчество, установочные данные регистрируемого и его подпись.
2. Когда, где, в каком аппарате МВД карта составлена.
3. В квадратиках каждый палец прокатать на своем месте полностью и ясно.
4. В контрольных оттисках левой и правой руки сделать оттиски 4 пальцев каждой руки без большого.

Б. На оборотной стороне: 1. Кем, когда и за что арестован.
2. Кем, когда, за что и на какой срок осужден и сведения о повторных регистрациях.
3. Все данные словесного портрета регистрируемого.
4. Должность и подпись лица заполнившего карту.

Форма № 2.

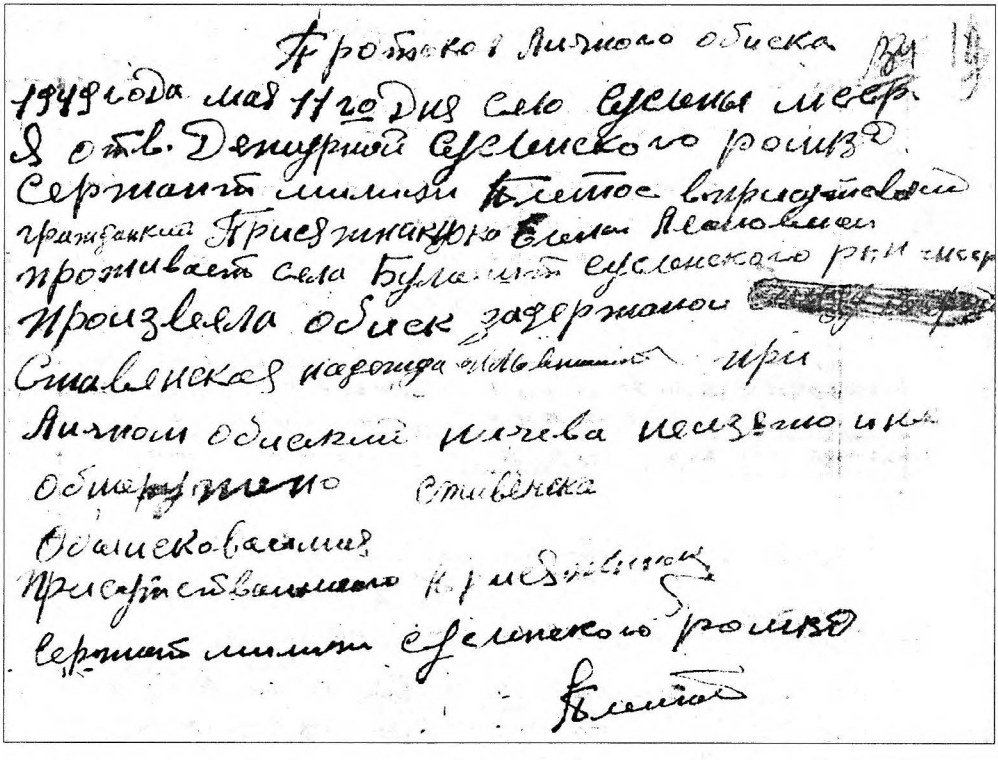
Протокол личного обыска
1949 года мая 11го дня село Суслены мес.
я отв. Дежурной Сусленского райвд
сержант милиции Плетос произвел
гражданки Присяжнюк Елены Леоновны
проживает села Бурлачи Сусленского р-на мес.
произвела обыск задержанной
Славенской народности
при
личном обыске ничего не изъято и
обнаружено Славенка
Обыскованная
присутствовала Присяжнюк
сержант милиции Сусленского райвд
Плетос

В тюрьмах, соро-мей а фост супусă унеи перчезиţii înjositoare, inclusiv în zonele intime. Sergentul Efim Pletos a declarat, ironic, că în timpul percheziţiei n-a găsit nimic. Apoi surorii mele i s-au luat amprentele, ca unui criminal ordinar, şi i-au lipit fotografia pe dosar.

Filă din dosar

„УТВЕРЖДАЮ"
„17-го Мая 1949 г.
Нач. Сусленского РОМВД
Капитан Павлов
/Панифедов/

Форма № 3

За.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о пред'явлении обвинения)

Село Суслены 1949 г. Мая 17-го дня

Я, Стар. оперуполномоченный Сусленского РО МВД МССР
(должность, отдел и орган)
Лейтенант Мил. Павленков
(звание и фамилия)

рассмотрев следственный материал по делу № _____ и приняв во внимание что Ставинская Надежда Ильинична
(фамилия, имя и отчество)

достаточно изобличается в том, что она Ставинская Надежда Ильинична 13-го июня 1941 года совместно с родителями Матерью и Отцом Органами НКГБ Молдавской ССР была выслана на спецпоселение сроком на 20 лет в Тюменскую область.
(перечислить все пункты обвинения)
В ноябре месяце 1946 года она Ставинская совместно с матерью совершила побег со спецпоселения из Тюменской области, прибыли в село Молоката Сусленского р-на МССР где она проживала. До момента ее задержания до 11-го Мая 1949 года.

Тело прежним все с Молоката
Кому Ставенская 14.V

ПОСТАНОВИЛ:

Руководствуясь ст.ст. 126 и 127 УПК УССР, привлечь Ставинскую Надежду Ильиничну в качестве обвиняемого по ст. ст. 78 ч III УК УССР УК, о чем об'явить обвиняемому под расписку в настоящем постановлении.

Копию постановления, в порядке ст. 146 УПК РСФСР, направить Прокурору.

Следователь ст. опер. уполномоч. Сусанского РОМВД /Павленков/

„Согласен" Нач. _____ отд-ния _____

Настоящее постановление мне об'явлено „17" Мая 1949 года.

Подпись обвиняемого Ставинская

Постановление о предъявлении обвинения объявлено на Молдавском языке с переводчиком Коваль Николаем Ивановичем прочитывается Слово Сусанин пост. 89 УК УССР предупреждён Коваль

Ст. опер. упол. Сусанского РОМВД

La 17 mai 1949, sora mea, Nadejda, a fost învinuită, în baza articolului 78, p. 3 CP RSSU, şi condamnată la cinci ani de puşcărie pentru „evadarea din aşezarea specială".

Sora mea nu şi-a pierdut însă demnitatea: deşi ştia la perfecţie limba rusă, a cerut de la căpitanul Panferov să i se dea un traducător.

Fără judecată, fără avocat, fără martori, fără să i se permită să-şi vadă soţul, a fost încarcerată în puşcăria nr. 5 din Orhei, într-o celulă de 2x2 metri, împreună cu alte patru persoane. În celula vecină era închisă mama mea.

Filă din dosar

"УТВЕРЖДАЮ"
МИНИСТР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ

/ТУГУШКИН/

" " августа 1949 года

САНКЦИОНИРУЮ:
ПРОКУРОР МОЛДАВСКОЙ ССР
СОВЕТНИК ЮСТИЦИИ III КЛАССА

/ЛЕВНИК/

августа 1949 года

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

/об этапировании арестованной/

Гор.Кишинев. 1949 года, августа 4 дня.

Я, Оперуполномоченный МВД МССР - младший лейтенант милиции КУЗНЕЦОВ, рассмотрев следственное дело № 5349-а по обвинению СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны, 1930 года рождения, уроженки и жительницы села Маловата, Суоленского района, Молдавской ССР, молдаванки, беспартийной, грамотной, из крестьян-кулаков, замужней, не судимой, поселенки, в преступлении предусмотренном ст.78 ч.III УК УССР, -

Н А Ш Е Л:

СТАВИНСКАЯ Н.И. в июне 1941 года, как дочь крупного кулака вместе со своими родителями была выслана из Молдавской ССР на обязательное поселение в Тюменскую область, Сургутский район, откуда в ноябре 1946 года совершила побег и возвратилась к прежнему месту жительства в село Маловата, Суоленского района, Молдавской ССР.

12 мая 1949 года Суоленским РО МВД СТАВИНСКАЯ Н.И. была арестована и привлечена к уголовной ответственности по ст. 78 ч.III УК УССР.

Принимая во внимание, что СТАВИНСКАЯ Н.И. совершила побег с поселения будучи несовершеннолетней, руководствуясь распоряжением МВД СССР - 43/03/ВЧ/1361 от 18.II.49 г.

П О С Т А Н О В И Л:

Арестованную СТАВИНСКУЮ Надежду Ильиничну, содержащуюся в тюрьме № 5 города Оргеева, этапировать в тюрьму гор.Тюмень в распоряжение УМВД по Тюменской области для дальнейшего отбытия срока поселения, туда же направить на нее дело.

Пред"явленное обвинение по ст. 78 ч.3 УК УССР - отменить.

Копии постановления направить Начальнику тюрьмы № 5 гор. Оргеева для исполнения и Начальнику I Спецотдела МВД МССР - для сведения.

ОПЕРУПОЛНОМОЧ.МВД МССР
МЛ.ЛЕЙТЕНАНТ МИЛИЦИИ /КУЗНЕЦОВ/

СОГЛАСЕН: НАЧ.5 ОТДЕЛЕНИЯ ОББ МВД МССР
М А Й О Р /ЛЕВКОВ/

ЗАМ НАЧАЛЬНИКА ОББ МВД МССР
М А Й О Р /АНИКИЕНКО/

Comentariul autorului

Cinci comunişti criminali - ministrul afacerilor interne al RSSM, general-locotenentul Tutuşkin; procurorul RSSM, consilierul juridic de clasa a III-a, Colesnic; împuternicitul operativ al MAI din RSSM, locotenentul-inferior Kuznețov; şeful Secției de Luptă cu Banditismul (OBB), maiorul A. Vasiliev, directorul adjunct al OBB din RSSM, maiorul Nikitenko - constatau că:

În iunie 1941, N.I. Stavinschi, fiică a unui mare chiabur, a fost deportată din RSS Moldovenească, împreună cu părinții, în aşezarea obligatorie în regiunea Tiumen, raionul Surgut de unde a evadat în noiembrie 1946 şi s-a întors la locul vechi de trai, în satul Molovata, raionul Susleni, RSSM.

La 13 mai 1949, N.I. Stavinschi a fost arestată de către Secția Raională Susleni a MAI şi, conform articolului 78 p. 3 al CP al RSSU, supusă răspunderii penale.

Ținând cont de faptul că N.I. Stavinschi a evadat din aşezarea specială, fiind încă minoră şi conducându-ne de Hotărârea nr. 48/03/VC/1361 din 18 februarie 1949, a MAI al URSS.

S-a decis:

A o expedia pe Nadejda Ilievna Stavinschi, aflată în închisoarea nr. 5 din or. Orhei, în închisoarea din or. Tiumen, pentru continuarea termenului de detenție, expediind dosarul ei în subordinea MAI a regiunii Tiumen.

A anula învinuirea intentată conform art. 78, p. 3 al CP al RSSM.

Filă din dosar

КМ
стерул
Лэунтриче

Министерство
Внутренних Дел

Отпечатано
19. августа 1949 г. НАЧАЛЬНИКУ I СПЕЦОТДЕЛА МВД
№ 05/3-5349а ОБЛАСТИ
г. Кишинев

гор. Тюмень

Копия: НАЧАЛЬНИКУ ТЮРЬМЫ № 5 МВД МССР
гор. Орхей

При этом направляем следственное дело № 5349а по обв.
Ставинского
Владимира Ивановича

в преступлении предусмотренном ст. 78 ч II УК УССР, для дальнейшего использования по линии ОСП УМВД.
Начальнику тюрьмы № 5 МВД МССР арестованного
Ставинского
Владимира Ивановича

немедленно этапировать в тюрьму гор. Тюмень в распоряжение начальника I Спецотдела УМВД по Тюменской области, для дальнейшего отбытия срока высылки.
Сообщим, что выше указанный обв. содержится под стражей в тюрьме № 1 МВД МССР и с сего числа перечисляется начальником I Спецотдела УМВД по Тюменской области

ПРИЛОЖЕНИЕ: Дело № 5349а.

НАЧАЛЬНИК I СПЕЦОТДЕЛА МВД МССР
ПОДПОЛКОВНИК /РОНИС/

НАЧАЛЬНИК 3 ОТД-Я I СПЕЦОТДЕЛА
М А Й О Р / МОСТАЛЕНКО

Structurile comuniste se pregăteau s-o trimită pe soră-mea, sub pază, din puşcăria nr. 5 din Orhei în puşcăria nr. 1 din Chişinău. Era prima etapă pentru trimiterea ei în puşcăria din Tiumen.

Aici, în puşcăria nr. 1 din Chişinău, soră-mea a născut un băieţel pe care l-a numit Ilieş, ca pe tata...

Filă din dosar

"УТВЕРЖДАЮ"
НАЧАЛЬНИК УМВД ПО ТКМ ОВД
полковник (Шварев)
"19" сентября 1949 г.

33
14

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

1949 года, сентября м-ца, "14" дня гор. Тюмень

Я, оперуполн 1 спецотдела УМВД Тюменской области лейтенант Барбин

сего числа рассмотрев материал на ссыльно-поселенку Ставинскую Надежду Ильиничну 1930 года рождения, содержащегося в тюрьме № 1 УМВД.

НАШЕЛ:

Ссыльно-поселенка Ставинская Над. Ил. постановлением НКВД МССР в 1941 г. была выслана в Тюменскую область сроком на 20 лет.

Отбывая высылку в Сургутском р-не Тюменской области в 1946 году совершила побег и 12/V-49 г. Сусанинским РОВД МССР была арестована и этапирована в распоряжение УМВД Тюмен. обл.

Исходя из изложенного

ПОСТАНОВИЛ:

Ссыльно-поселенку Ставинскую Н. И. место высылки определить Ц. Х. Мансийск Тюменской области, куда его и этапировать через Тюменскую тюрьму № 1 УМВД в распоряжение начальника Х-Мансийского РО, ГО, ОКРО МВД.

Настоящее постановление направить начальнику Тюменской тюрьмы № 1 УМВД, для исполнения.

Оперуполн 1 спецотдела УМВД (Барбин)

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК 1 СПЕЦОТДЕЛА УМВД ТКМ ОВД
ПОДПОЛКОВНИК (Балахонцев)

Responsabilii din puşcăria Tiumen au trimis iarăşi, pe etape, tânăra măicuţă cu pruncul în braţe tocmai în districtul Hantî-Mansiik, dincolo de Cercul Polar, unde gerul ajunge, pe timp de iarnă, la minus cincizeci de grade... Micuţul Ilieş n-a rezistat acolo de geruri... A murit nebotezat şi a fost îngropat într-un troian.

FIUL MAMEI

Oh, Sibir, Sibir, cale-ndepărtată,
Cu copilu-n brațe am fost deportată.
De la Moldova şi pân-la Sibir
Am plâns cu durere printre cei străini.

Chinuri frig şi foame – multe-am îndurat,
Chiar şi copilaşul aici l-am îngropat.
În zăpada tundrei, învelit în fân,
Doamne, sărmănelul, singur şi străin...

Oh, Sibir, Sibir, plai îndepărtat.
Toată tinerețea tu mi-ai alungat,
Am rămas bătrână, am încărunțit,
Aşteptând să vină fiul meu iubit.

Răsplăteşte-i, Doamne, dă-le pe deplin,
Duşmanilor noştri, negri şi haini.
Să nu deie Domnul, bunul Dumnezeu,
Să fie răsplată după placul meu.

Să n-aibă nici unul copil de sărutat.
Şi nici viață bună. Nici loc de îngropat.
Au rămas copii orfani şi fără tată,
Crima lor nu poate fi nicicum iertată.

Scoală, puiul mamei, şi vino acasă,
Că te-aşteaptă mama cu inima arsă.
Cu hainele-n brațe te aştept în prag.
Vino la măicuța, puiul mamei drag.

Nadejda Vasiliev

Filă din dosar

РАСПИСКА

4 августа 1954 года.

Мне, спецпоселенцу Ставинской Надежде Ильиничне
(фамилия, имя, отчество, год рождения)
1929 г. проживающему д. б/бр. самоуправского
-на, Тюменской области
(область, район)

снено правовое положение, предусмотренное Постановлением Совета Министров Союза от 5 июля 1954 года.
В случае самовольного выезда (побега) с места поселения я подлежу привлечению к уголовной ответственности по части 1 ст. 82 УК РСФСР.

Подпись Ставинская

Расписку отобрал Комендант п/п Зеленин
(должность, звание и фамилия отобравшего расписку)

Osândiții nu mai erau obligați să se înregistreze lunar.

În nopțile nedormite, Nadia a scris trei plângeri, sperând că în sufletele celor care au condamnat-o a mai rămas un pic de milă:

Documentul nr. 10

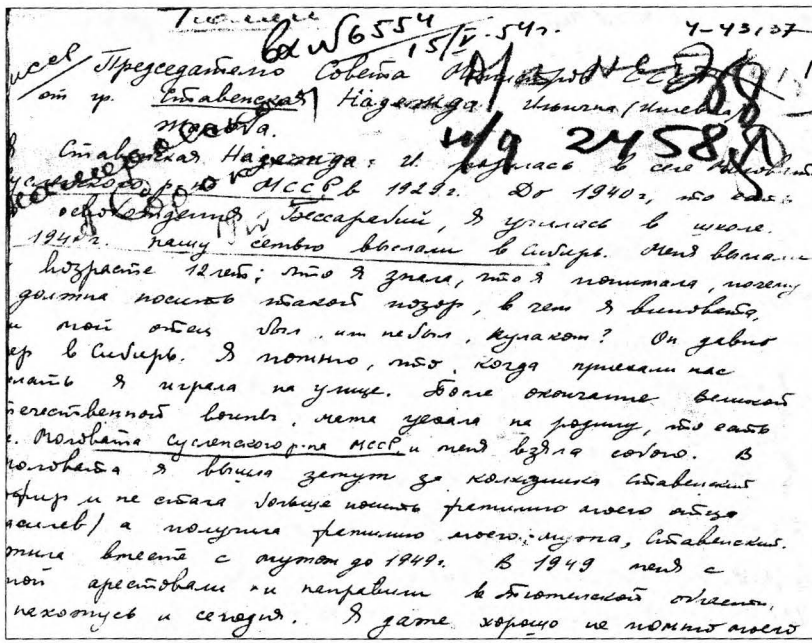

Scrisoare adresată preşedintelui Sovietului Miniştrilor URSS, tov. N. A. Bulganin (15.05.54)

Filă din dosar

МГБ Молдавии

Гл. Председателю Президиума Верховного Совета СССР
от гр. Ставенская Надежда Ильична (Ильевна)
жалоба.

Ставенская Надежда И. родилась в с. Молоканка Сусленского р-на МССР в 1929 г. До 1940 г., то есть до воссоединения Бессарабии, я училась в школе. В 1941 году нашу семью выслали в Сибирь. Мне было в возрасте 12 лет; что я знала, что я читала, почему я должна иметь такой позор, чем я виновата, если мой отец был, или не был таком? Он давно умер в Сибирь. Я помню, когда приехали нас выселять, я играла на улице. После окончание Великой Отечественной войны, мама уехала на родину, что есть в Молоканка Сусленского р-на МССР и меня взяла домой. В с. Молоканка я вышла замуж за колхозника Ставенский Григорий и не стала носить фамилию своего отца (Васильев) получила фамилию своего мужа – Ставенский. Жила вместе с мужем до 1949 г. В 1949 меня

Москва Министерство
3574 29/III-54 МВД тов. Круглову
Новый год 24158
от гр-нки Ставчинской Надежды Ивановны
прожив. Тюменской области Сладковск.
р-н Сельуговский с/с Саломатский рудник
Бакчар-Яр.

Заявление

Настоящим заявляю, что я родилась 1929 г.
в селе Маловатое Суджанского р-на Молдавской
ССР., проживала при своих родителях в мирное
время до 1941 года. 13 июля 1941 года моих роди-
телей и нас как детей выселили на Север в Сужу-
нский р-н в составе матери и четверо детей
где и прожили до 1946 года. Так как мать
работала одна и прокормить в то время чет-
веро детей очень тяжело жить и голодовали
и всего набрались. Живя в очень тяжелых
условиях мать решила завезти нас на родину
и оставить у родственников на иждивении.
В 1946 году в октябре мы приехали на родину
т. есть в Молдавию где и прожили до 1949 года
В 1948 году я как достигшая совершеннолетия
изменила семейные обстоятельства т. есть
вышла замуж за гр-на Ставчинского Федорени
Ивановича имевшего жену и одного сына

Scrisoare expediată la Moscova, ministrului afacerilor interne al URSS, tov. Kruglov (29.03.54)

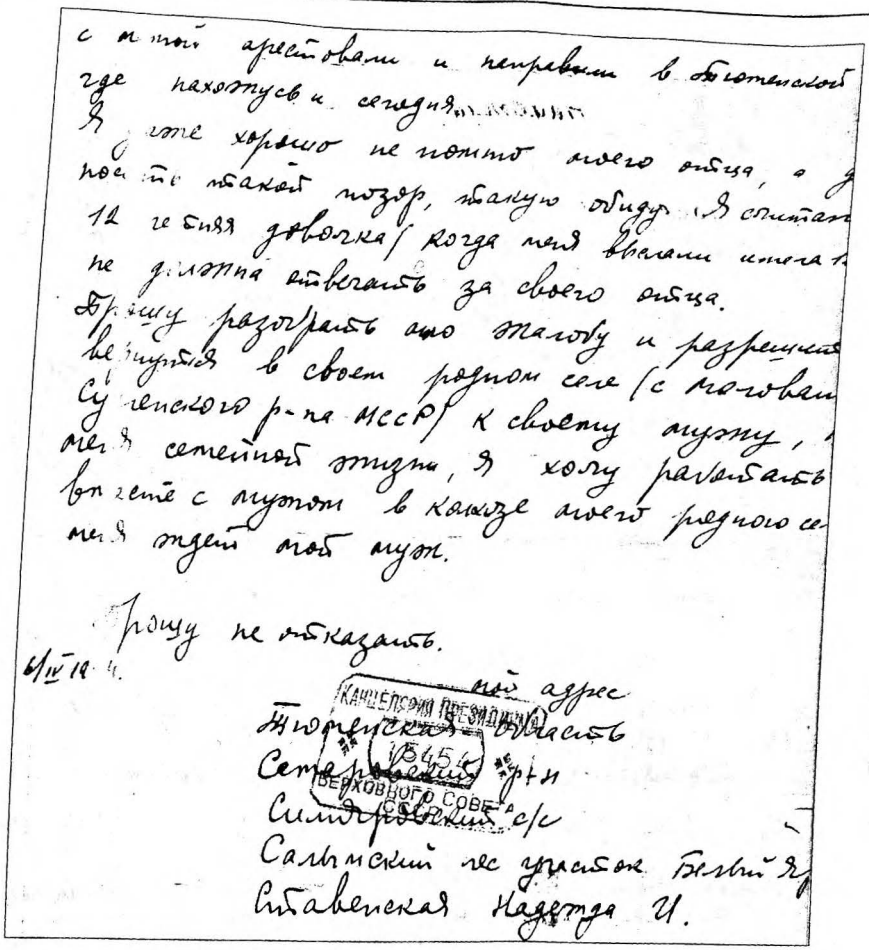

с моей арестовали и направили в Тюменьской
где нахожусь и сегодня.
Я даже хорошо не помню своего отца, а
после такой позор, такую обиду. Я считала
12 летняя девочка, когда меня вызвали и мол
не должна отвечать за своего отца.
Прошу разобрать мою жалобу и разрешить
вернуться в своем родном селе (с Молдавск
Сф ческого р-на МССР) к своему мужу,
меня семейной жизни, я хочу работать
вместе с мужом в колхозе моего родного се
меня ждет мой муж.

Прошу не отказать.

6/IV 19 4.

мой адрес
Тюменская область
Сем[illegible] р-н
Сим[illegible] с/с
Сальский лес участок Белый Я
Ставенская Надежда И.

КАНЦЕЛЯРИЯ ПРЕЗИДИУМА
15456
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА
СССР

Scrisoare adresată preşedintelui Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, tov. K. E. Voroşilov (04.04.54)

Aceste scrisori, ajunse la destinatari, nu puteau fi muşamalizate. Şi a devenit clar un lucru pe care istoricii comunişti nu vor să-l recunoască, pentru că e paradoxal. Paznicii din lagărele cu deţinuţi, deşi comunişti şi ei, erau mult mai buni la inimă şi mai oneşti decât cei care îi trimiseseră pe ţărani şi intelectuali în gulaguri.

Unii ofiţeri ruşi încercau să le ajute deţinuţilor să se întoarcă acasă. În schimb, cei instalaţi în satele şi oraşele din care aceştia fuseseră deportaţi se împotriveau cu toată puterea, căci, dacă ar fi revenit, ar fi descoperit cine e adevăratul criminal.

Şeful secţiei, PMAI din Tiumen, colonelul Stepanov, insista să i se prezinte toate datele despre solicitanta Nadejda Vasiliev (cerând s-o ajute să iasă din aşezarea specială).

Filă din dosar

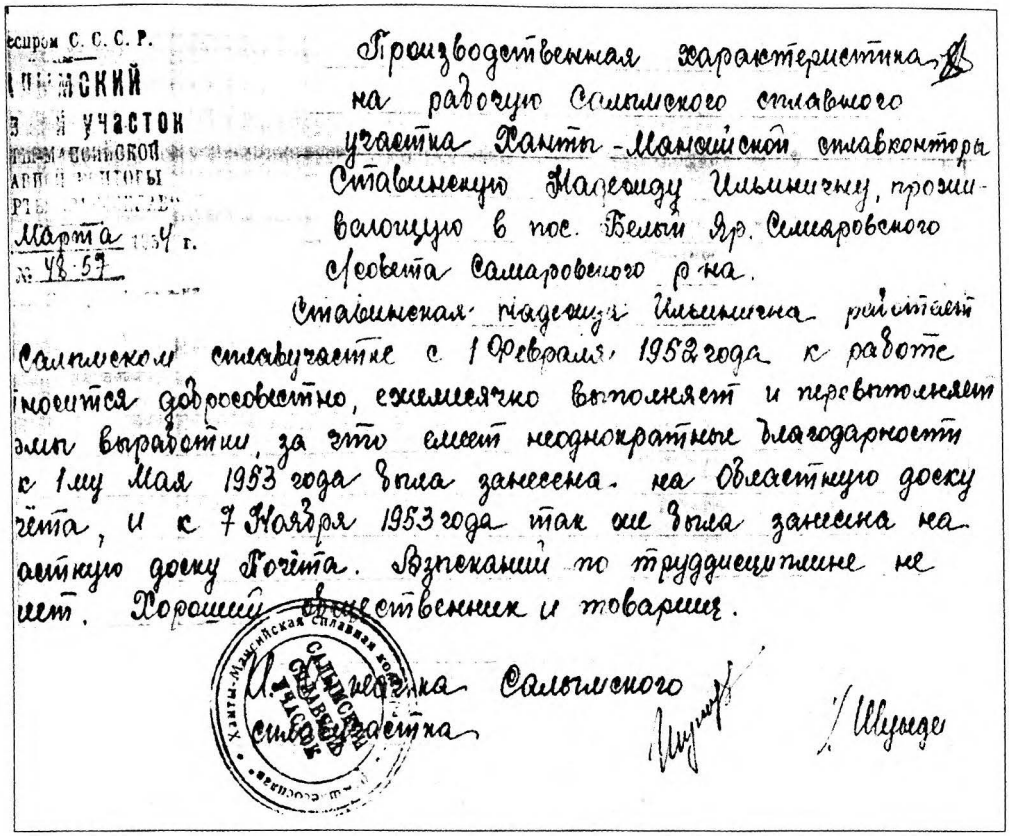

Производственная характеристика
на рабочую Самлинского сплавного
участка Ханты-Мансийской сплавконтора
Ставинскую Надежду Ильиничну, прожи-
вающую в пос. Белый Яр. Самаровского
с/совета Самаровского р-на.

Ставинская Надежда Ильинична работает
Самлинском сплавучастке с 1 Февраля 1952 года к работе
относится добросовестно, ежемесячно выполняет и перевыполняет
план выработки, за что имеет неоднократные благодарности
с 1му Мая 1953 года была занесена на Областную доску
почёта, и с 7 Ноября 1953 года так же была занесена на
областную доску Почёта. Взысканий по трудодисциплине не
имеет. Хороший общественник и товарищ.

Начальник Самлинского
сплавучастка

Шуньде

În caracteristica pe care o făcuse supraveghetorii surorii mele se spunea că, din 01 februarie 1952, de când a ajuns în aşezarea specială, sora mea lucrează conştiincios, supraîmplineşte lunar normele de lucru, fapt pentru care a fost menționată în repetate rânduri.

La 1 mai 1953, fotografia ei a fost expusă pe tabla de onoare a ținutului Tiumen, la fel ca la 7 noiembrie 1953. Sora mea nu fusese niciodată sancționată administrativ.

Filă din dosar

Секретно.

№ 468
28/III-54 г.

НАЧ. ОТДЕЛА „П" УМВД ТОМЕНСКОЙ ОБЛ.
ПОДПОЛКОВНИКУ

тов. СТЕПАНОВУ.

г. Тюмень.

На Ваш № 9/с-16 с от 30/1-54 года.

При этом высылаем материалы спецпоселенки Ставинской Надежды Ильевны, 1929 года рождения, уроженки с. Молозата, Сусленского района, Молдавской ССР, молдаванка, гр-ка СССР, б/п, работает в Салымском сплавном участке, Х-Мансийской сплавной конторы, по работе Ставинская характеризуется положительно, находясь на спецпоселении в Самаровском районе, режим спецпоселения не нарушала, к/м на ее и мать-Васильеву Марию Васильевну, 1904 г. рождения, Самаровское РО МВД не располагает. Со своей стороны препятствий об освобождении из спецпоселения не имеем.

Учетного дела на Ставинскую и ее мать в Самаровском РО МВД не имеется.

ПРИЛОЖЕНИЕ: на .// листах.

НАЧАЛЬНИК САМАРОВСКОГО РО МВД
капитан /КОНЕВ/

СТ. ОПЕР. УПОЛ. САМАРОВСКОГО РО МВД
ст. лейтенант /ПАРЩУКОВ/

Отп. 2 экз.
1-й адресату
2-й в дело
Исп. Парщуков.
Печ. Силина.

23. III 1954 г.

După ce au studiat dosarul Nadiei, subalternii colonelului Stepanov, şeful secţiei MAI din Samara, căpitanul Konev şi locotenentul Parşukov, au raportat şefului lor, următoarele: Vasilieva N. I., moldovancă, cetăţeancă a URSS, fără partid, lucrează în sectorul Salîmsk, Hantî-Mansiisk, la transportarea bârnelor pe apă. Are o purtare bună, nu încalcă regimul de aşezare specială. Nu există materiale compromiţătoare nici împotriva ei, nici împotriva mamei sale. Noi (Konev şi Parşukov) nu ne împotrivim eliberării ei.

Da, ruşii adevăraţi erau oneşti şi deschişi – spre deosebire de lepădăturile care încercau să ne nimicească sau să ne asimileze pe toţi!

Filă din dosar

Криванскому

гор. ТЮМЕНИ

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ЗАПИСКА

по „ВЧ"

30 3978

№13

МИНИСТРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МССР

ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ ТОВ. К У Л И К

12300

3/VI-54

На № 8/2-2458/ГМ от 24/IУ.54г.

Сообщаю, что СТАВИЦКАЯ Надежда Ильинична проживает на спецпереселении с матерью ВАСИЛЬЕВОЙ Марией Васильевной.

Учетное дело на них вислано Вам 5/IУ.54г. при № 9/2-3369 сс на решение вопроса об освобождении их со спецпоселения.

НАЧ. УПРАВЛЕНИЯ МВД ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК - СОЛОВЬЕВ.

№ 9/2-4299

29 апреля 1954 г.

" 195 г.

19 ч. 55 мин.

Принял: ЯДОВИН

Передал: СИЗОВ

Дело 61 с/о.

29.04.1954

Colonelul Soloviov, şeful Direcției MAI a ținutului Tiumen, i-a trimis documentele respective general-maiorului Kulik, ministrul afacerilor interne al RSSM, pentru ca acesta să decidă eliberarea surorii mele.

Filă din dosar

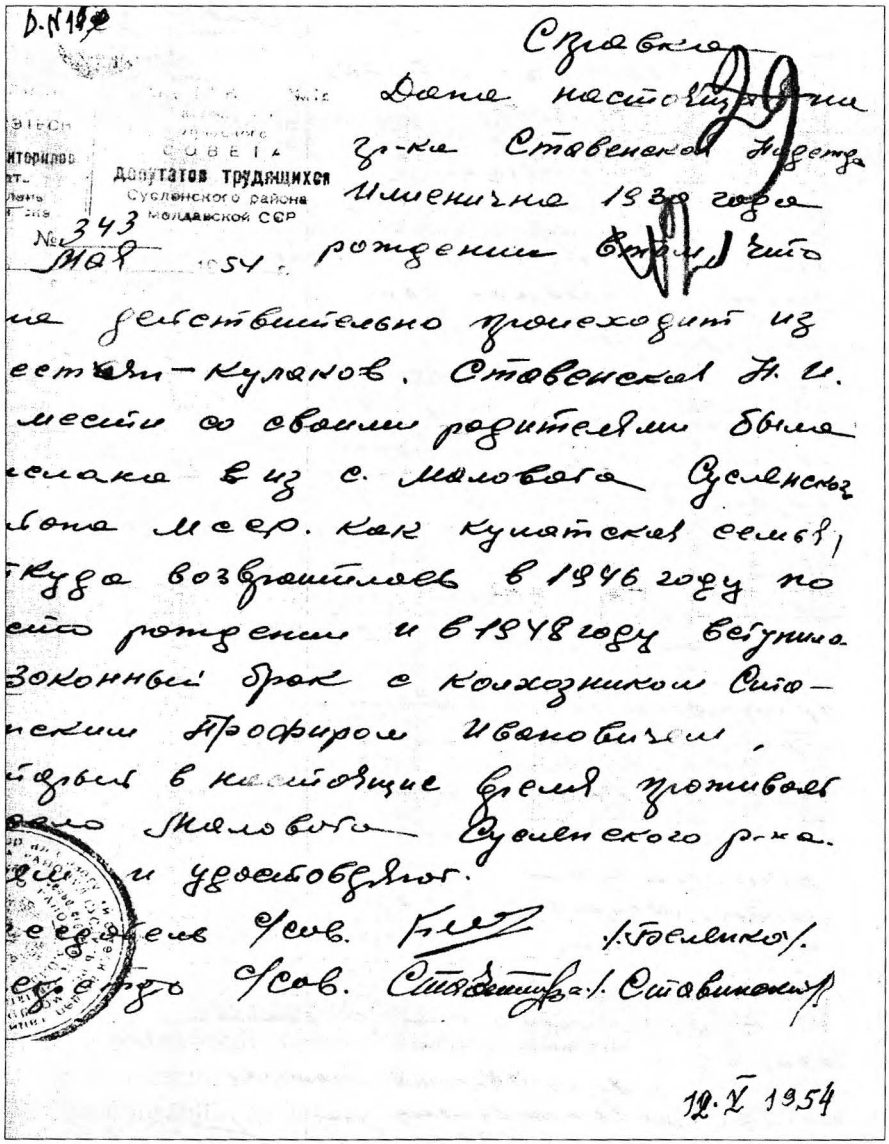
Справка
Дана настоящая
гр-ке Ставенской Надежде
Именичне 1930 года
рождения в том, что
она действительно происходит из
естян-кулаков. Ставенская Н. И.
месте со своими родителями была
сослана в из с. Молового Сусленского
района Мсер. как кулацкая семья,
откуда возвратилась в 1946 году по
сто рождения и в 1948 году вступила
законный брак с колхозником Ста-
нским Трофимом Ивановичем,
ый в настоящее время проживает
ело Молового Сусленского р-на.
и удостоверяет.
Председатель с/сов. /Галенко/.
Секретарь с/сов. /Ставинский/
12.X 1954

Documentul emis de Sovietul sătesc Molovata, r. Susleni confirmă că, într-adevăr, N. Stavinschi provine din țărani culaci, că în 1941 a fost deportată, în 1946 a evadat, iar în 1948 s-a căsătorit, legitim, cu colhoznicul P.I. Stavinschi şi că ea nu este veteran de război al armatei sovietice.

Filă din dosar

СОВ.СЕКРЕТНО

Опергруппа
апреля 4
8/2-2458

НАЧАЛЬНИКУ СУСЛЕНСКОГО РОВД МВД МССР
КАПИТАНУ

ТОВ.МОЛЯКОВУ

с.Суслены,МССР

Направляя при этом наблюдательное дело № 2458 на спецпоселенку СТАВИНСКУЮ Надежду Ильиничну,прошу подтвердить документами органов советской власти и протоколами допросов свидетелей:

1.Фамилию,имена,отчества,годы рождения,местонахождение родителей и членов семьи СТАВИНСКОЙ Н.И.

2.Каким хозяйством владели родители СТАВИНСКОЙ,применяли ли в хозяйстве наемной труд и в каком количестве.

3.Кто из членов семьи СТАВИНСКОЙ подвергался репрессиям при советской власти и за что.

4.Действителен ли брак СТАВИНСКОЙ со СТАВИНСКИМ и желает ли он воссоединится с ней.

Добытые материалы вместе с делом выслите в МВД Молдавской ССР к 1 мая с.г.

НАЧАЛЬНИК ОПЕРГРУППЫ МВД МОЛДАВСКОЙ ССР
ПОЛКОВНИК /СОРОКА/

ИНСПЕКТОР МВД МОЛДАВСКОЙ ССР
МАЙОР /КРИВЕНКОВ/

23.04.1954 STAVinscaia N.I 2.458

Kulik i-a cerut subalternului său din Susleni să confirme, prin documentele organelor sovietice şi prin procesele-verbale ale anchetelor martorilor, următoarele:

1. Numele, prenumele, anul naşterii, locul aflării părinţilor şi tuturor membrilor familiei Stavinschi.

2. Ce fel de gospodărie aveau părinţii ei şi dacă foloseau argaţi.

3. Cine dintre membrii familiei Stavinschi N. I. a fost supus represiunilor şi din ce motiv?

4. E legalizată căsătoria soţilor Stavinschi? Doreşte P.I. Stavinschi reunirea cu soţia sa?

Ce întrebare stupidă şi indiscretă! Generalul-maior Kulik spera că soţul se va dezice de ea. Dar nu s-a întâmplat aşa.

Filă din dosar

Копия 12

СВИДЕТЕЛЬСТВО О БРАКЕ

ГЭ № 106272

гражданин Ставинский

Прокофий Иванович, 1924 года рожд.

место рождения с. Моловаты, Сорокского

района, Молдавской ССР

и гражданка Василеску

Надежда Ильинична, 1930 года рожд.

место рождения с. Моловаты, Сорокского

района, Молдавской ССР

вступили в брак 26/X 1948 г. двадцать шесть

октября тысяча девятьсот сорок вос-

емого года.

в том в книге актов гражданского

состояния о браке 1948 года октября

месяца 26 числа

произведена соответствующая запись за № 26

После регистрации брака присвоены

фамилии:

мужу Ставинский жене Ставинская

что подписью и печатью свидетельствуется.

место регистрации с. Моловаты, Сорокского

район, Молдавской ССР.

дата выдачи 14 апреля 1953 года.

М.П. Зав. бюро ЗАГС

подпись Бородыркина

Копия верна:

Председатель Чадульского сельсовета

Сорокского района

Ст. инспектор Гарицкий

1956 г. 23.07 1953

Adeverința de căsătorie CE №106272, pe care P. I. Stavinschi a confirmat-o spre dezamăgirea generalul-maiorului Kulik.

Filă din dosar

СССР
МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

4 Спецотдел
№ 44/2-37596
г. МОСКВА

ВХ 28064
15-XI-54

Секретно
Экз.

НАЧАЛЬНИКУ УМВД ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
полковнику
тов. СОЛОВЬЕВУ С.И.
гор.Тюмень

Копия: МИНИСТРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ МОЛДАВСКОЙ ССР
генерал-майору
тов. КУЛИК П.Ф.
гор. Кишинев

15 XI 54 8021

Направляется Вам лично учетное дело на ВАСИЛЬЕВУ Марию Васильевну с заключением МВД Молдавской ССР об отказе в освобождении из спецпоселения ее дочери СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны, 1929 года рождения.

Учитывая, что СТАВИНСКАЯ Н.И. выселена в 1941 году, как член семьи бывшего примаря кулака ВАСИЛЬЕВА И.Д., правильно, с указанным заключением об отказе в освобождении ее из спецпоселения 4 Спецотдел МВД СССР согласен.

ПРИЛОЖЕНИЕ: дело на ВАСИЛЬЕВУ и письма № № 3/3-2641, 9/2-9688 в первый адрес, дело на СТАВИНСКУЮ во 2 адрес.

И О НАЧАЛЬНИКА 4 СПЕЦОТДЕЛА МВД СССР
полковник
(КАРАМЫШЕВ)

15 XI 1954

Generalul-maior P.F. Kulik, neavând documentele necesare pentru a interzice venirea acasă a surorii mele, a încercat să tergiverseze soluționarea cazului (sperând că Nadia va muri în condițiile ghetoului comunist), cerând din nou materiale compromițătoare despre soră-mea.

Deşi responsabilii de la Tiumen au trimis toate documentele necesare, KGB-istul Kulik încerca, fără ruşine, să le dea ordine responsabililor de GULag din regiunea Tiumen (care era sub autoritatea directă a MAI al URSS), solicitând anchetarea suplimentară a Nadiei şi a rudelor ei, pentru a verifica, la vârstă, capacitatea de muncă şi materialele compromițătoare referitor la ele. Până la urmă, a reuşit să le obțină.

Filă din dosar

СССР
МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ МВД
по
ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ

Отдел

18 ноября 1954 г.

№ 9/2-10293

г. Тюмень

Начальнику

товарищу

На №

Просим объявить под расписку (на обороте этого отношения)

что его заявление рассмотрено и в просьбе отказано.

Приложение: на листах.

Начальник отдела „П" УМВД Тюменской обл.

Начальник 2 отд-я отдела „П" УМВД Тюм. обл.

24. XI 1954г

Comuniştii din RSSM încercau să-şi justifice crimele, interzicând accesul la dosare. MAI din Tiumen cerea maiorului Konev, şef al secţiei raionale, s-o anunţe pe Nadia despre decizia MAI al RSSM, aprobată de MAI al URSS, şi să confirme prin semnătura ei că a fost informată despre faptul că i s-a respins cererea şi i s-a refuzat eliberarea.

Filă din dosar

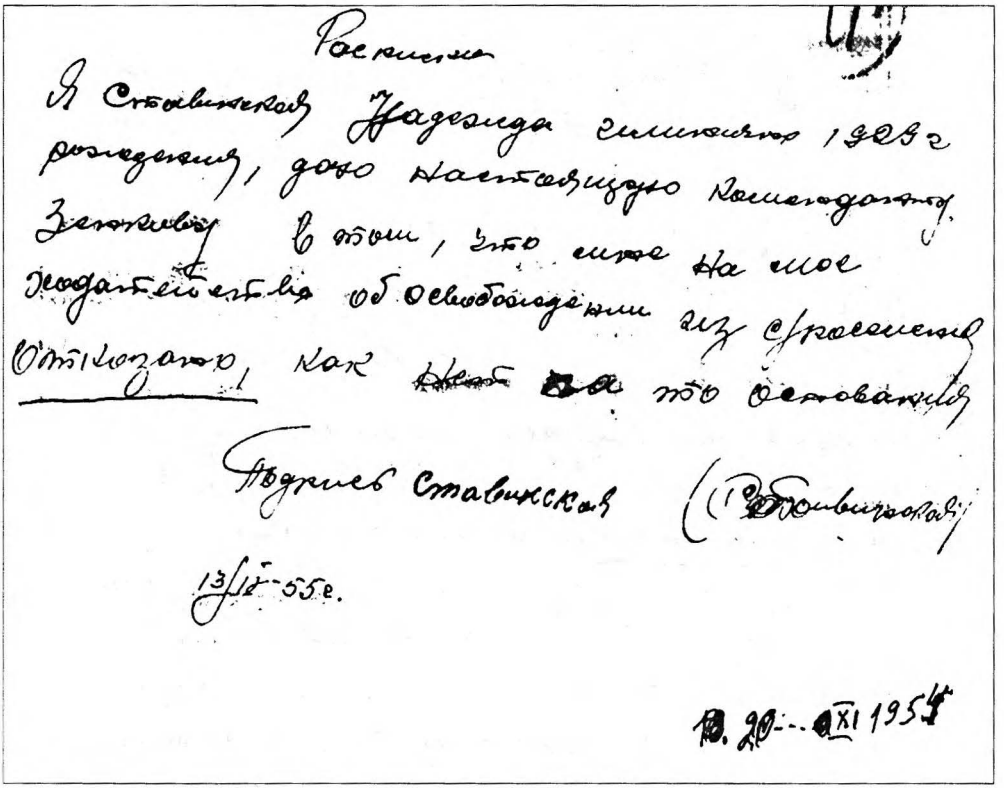

Расписка

Я Ставинская Надежда Николаевна 1929 г рождения, дала настоящую комендантуру Заикову в том, что мне на мое ходатайство об освобождении из ссылки Отказано, как нет на то основания

Надежда Ставинская

13/XI-55 г.

20 XI 1954

После încă un an de speranță, chinuri şi aşteptări, comuniştii i-au râs din nou în față surorii mele. Nadia a acceptat să semneze următorul document: „Eu, Stavinschi N. I., anul naşterii 1929, semnez, în fața comandantului Zaiukov, că mi s-au adus la cunoştință următoarele: cererea mea de eliberare a fost refuzată din motiv că nu există suficiente dovezi (12.11.54)".

Atunci când călăii KGB-işti le omorau şi ultimele speranțe de a se întoarce acasă, unii deportați basarabeni se aruncau în râurile sălbatice sau în prăpăstii adânci. Numai credința în Dumnezeu îți mai dădea forțe. Şi, în ciuda tuturor greutăților, mama şi sora au continuat să reziste.

Filă din dosar

Anul 1955

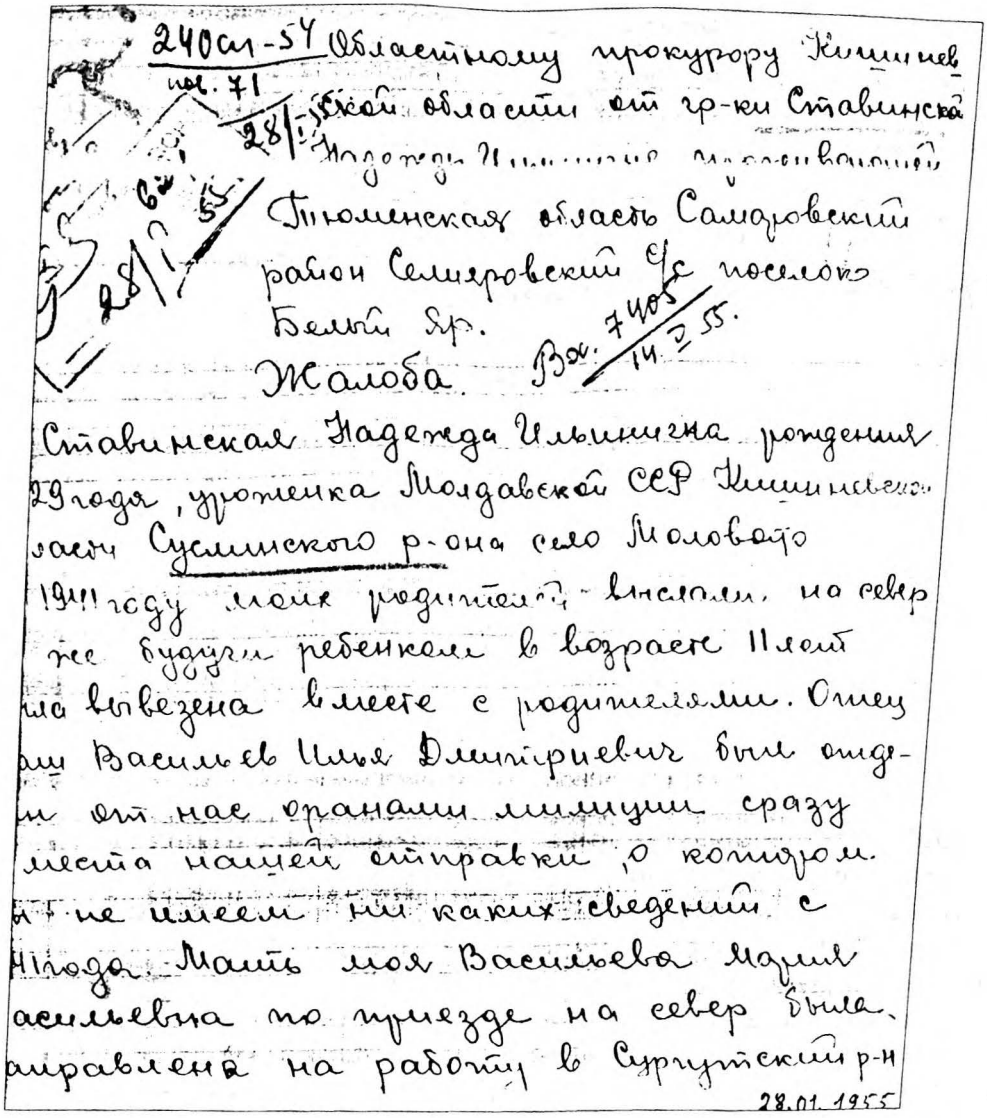

240сл-54 Областному прокурору Кишинев
пос. 71 ской области от гр-ки Ставинской
28/I-55 Надежды Ильинично проживающей
Тюменская область Самаровский
район Семеровский с/с поселок
Белый Яр.
Жалоба. Вх. 7405 14.II.55.

Ставинская Надежда Ильинична рождения
29 года, уроженка Молдавской ССР Кишиневской
области Сусликского р-она село Молового
1941 году меня родителей вывезли на север
же будучи ребенком в возрасте 11 лет
на вывезена вместе с родителями. Отец
мой Васильев Илья Дмитриевич был отде-
лен от нас органами милиции сразу
после нашей отправки, о котором
я не имеем ни каких сведений с
тех пор. Мать моя Васильева Мария
васильевна по приезде на север была
направлена на работу в Сургутский р-н
28.01.1955

Ianuarie. Plângere adresată procurorului din Chişinău, în care sora mea Nadia, repeta a nu ştiu a câta oară!

La 13 iunie 1941, părinţii mei au fost deportaţi la nord. Eu, Nadejda Stavinschi, fiind un copil de 11 ani, am fost deportată împreună cu dânşii...

Dar procurorul de atunci, Dudik, nu reacţiona. De frică oare?

Filă din dosar

заказная с уведомл.

город Москва. Кремль

Председателю Президиума
Верховного Совета С.С.С.Р.
Товарищу Ворошилову Клименту
Ефремовичу.

24.01.55

Тюменская Обл. Самаровский р-н.
Семяровский Сс. Сольнинский стлав учас.
Белый Яр. Ставинская Надежда Ильинична

Чертд. мзд СССР 44/пт-2-3328

Тюмень

Председателю Призидиума
Верховного Совета СССР
товарищу Ворошилову Климен-
ту Ефремовичу

от гр-ки Ставинской Надежды
Ильиничны проживающей Тюмен-
ской обл. Самаровский район
Семяровский сельсовет поселок
Белый-Яр.

Жалоба.

Я гр-ка Ставинская Надежда Ильинична
рождения 1929 года, уроженка Молдавской
ССР Кишиневской области Сусленского р-она
села Майовалто. В 1941 году наших родите-
лей выслали на север, я же будучи 11 ле-
тним ребенком была тоже увезена вместе
с ними. С матерью я и еще младшие де-
ти трое детей проживали на севере до
1946 года. В 1946 году моя мать с нами
приехала в Молдавскую ССР в виду того
что не в состоянии была содержать нас
на ее заработке. В 1948 году я вышла замуж
за гр-нина Ставинского Прокопия Ивановича
который вернулся из армии после ампути-
рованной ногой домой в свое село и который
имеет Правительственные награды. В
1949 году мою мать Васильеву Марию Васи-
льевну снова выслали на север, а так же
и меня выслали не из семьи Васильевых
а из семьи Ставинских и этим самым
нарушили мой брак т.е. семейную жизнь

21.01.1955

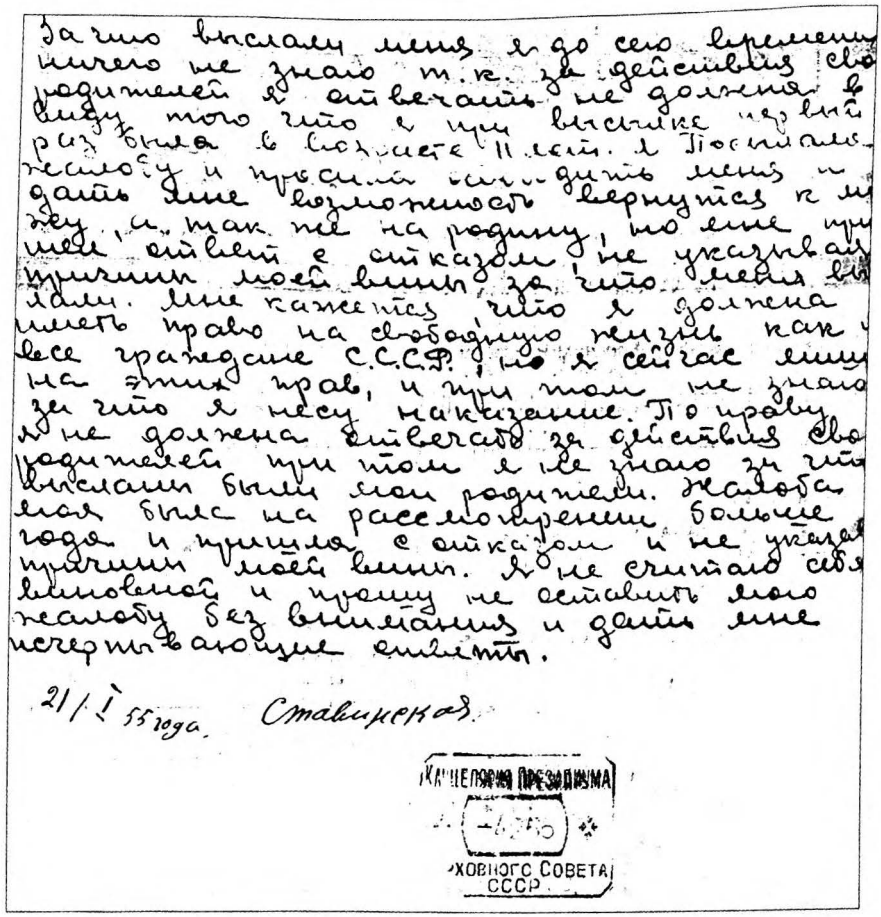

За что выслали меня я до сего времени ничего не знаю т.к. за действия своих родителей я отвечать не должна. В виду того что я при высылке первый раз была в возрасте 11 лет. Я Председателю и прошу сжалиться меня и дать мне возможность вернуться к м[illegible] ду, а так не на родину, но мне при мне отвечу с отказом не указывают причин моей вины за что меня выслали. Мне кажется что я должна иметь право на свободную жизнь как все граждане С.С.С.Р. но я сейчас лишена этих прав, и при том не знаю за что я несу наказание. По праву я не должна отвечать за действия своих родителей при чём я не знаю за что выслали были мои родители. Жалоба моя была на рассмотрении больше года и пришла с отказом и не указали причин моей вины. Я не считаю себя виновной и прошу не оставить мою жалобу без внимания и дать мне исчерпывающие ответы.

21/I 55 года. Ставинская

КАНЦЕЛЯРИЯ ПРЕЗИДИУМА
ХОВНОГО СОВЕТА
СССР

La 21 ianuarie, sora mea i-a adresat o nouă plângere preşedintelui Prezidiumului Suprem al URSS, tov. K. E. Voroşilov.

„Când aveam 11 ani, am fost dusă în Siberia, împreună cu familia, în 1941. Pe tata l-au dat jos din tren, împreună cu toţi ceilalţi bărbaţi, şi n-am mai auzit de el... În 1946, mama, împreună cu noi, a evadat din aşezarea specială, pentru că nu era în stare să ne întreţină cu leafa ei.

În 1948, m-am căsătorit cu Profir Ivanovici Stavinschi, care s-a întors din armată cu distincţii guvernamentale. După 1949, am fost din nou exilată, împreună cu mama, la nord. Nu mai eram exilată din familia Vasiliev, ci din familia Stavinschi..."

După cum observaţi, de rând cu scrisoarea propriu-zisă erau luate la index şi plicurile.

DEMERSUL LUI PROFIR STAVINSCHI, SOȚUL SURORII MELE NADEJDA

Filă din dosar

VOROŞILOV

Председателю Президиума
Верховного Совета союза ССР
К. Е. Ворошилову

41/46

гр. Ставинского Профира
Ивановича
с. Маловата, Сусленского р-на
Молд. С.С.Р.

Заявление-
ходатайство о помиловании.

Моя жена Ставинская Надежда Ивановна 1930 года рождения (по отцу - Василевы), была в 1940-1941 г. репрессирована вместе со своими родителями из пределов Молдавской Советской области.
В 1946 году, будучи 16 летней девушкой, она приехала на родину в с. Маловата.
После демобилизации из рядов Советской Армии я через некоторое время зарегистрировал брак. В мае 1949 года жена была задержана органами МВД и снята с учета в Самаровском р-не. Находится где-то на поселении. Я до сего времени брак с ней не расторг и вы же знаете преступности

56

В 1944 году я был призван в Советскую Армию, участвовал в боях с фашистами в составе 1го Украинского фронта. В январе 1945 года я был тяжело ранен. Н...

Учитывая мою личность, а также, что моя жена не представляет уже опасности для пропитания в Молдавии, на основании изложенного прошу Вас Клемент Ворошилов.

Помиловать мою жену Ставинскую Надю Ильевну и дать ей возможность вернуться ко мне на родину и построить с нею нашу единую семью.

Адрес жены Ставинской Н.И.

Тюменская обл. ...

...ский уч. ...

Фер. белый ...

К сему: Ставинский

Записано с моих слов верно: Ставинский

КАНДЕЛЯРИЯ ПРЕЗИДИУМА
27455
ХОВНОГО СОВЕТА
СССР

25/4-1955 года
с. Суслен. Мсер.

Soțul Nadiei, Profir Ivanovici Stavinschi, i-a scris şi el lui Voroşilov.

Filă din dosar

СЕКРЕТАРИАТУЛ ПРЕШЕДИНТЕЛУЙ СОВЕТУЛУЙ МИНИШТРИЛОР АЛ РСС МОЛДОВЕНЕШТЬ | СЕКРЕТАРИАТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МИНИСТРОВ МОЛДАВСКОЙ ССР

„8" февраля 1955 г.

№ 08-с

гр. Кишинэу

9. II 55 497 46

Вх-1670 10. II.54.

Министру внутренних дел МССР
тов.Кулик П.Ф.

Направляем на Ваше рассмотрение заявление гр-ки Ставинской Н.И., адресованное Совету Министров СССР о возвращении к прежнему месту жительства.

О результатах рассмотрения заявления просьба сообщить заявительнице.

Приложение: на 2-х листах.

Заведующий Секретариатом (Н.Печерский)

8.II-1955

-6000

8 februarie 1955

Ministrului Afacerilor Interne
al RSSM
Tov. Kulik P.F.

Vă trimitem spre examinare cererea adresată Sovietului Miniştrilor al URSS, a cetăţencei Stavinschi N.I. privind revenirea la locul anterior de trai.

Rezultatele examinării rugăm să le aduceţi la cunoştinţa declarantei.

Anexa: 2 file.

Şeful Secretariatului / N. Periorski

Mareşalul Voroşilov a trimis la Chişinău ambele plângeri. Dar generalul maior Kulik a muşamalizat totul, zădărnicind întoarcerea acasă a surorii mele.

Filă din dosar

25 ЯНВ 1955 /-34838 1.01.5

Председателю Совета Министров
СССР тов. Маленкову Георгию
Максимилиановичу
от гр-ки Ставинской Надежды
Ильиничны проживающей
Тюменская обл. Самаровский р-он
Семеровский с/с поселок Белый-Яр
Жалоба.

Ставинская Надежда Ильинична рождения
года, уроженка Молдавской ССР Кишиневской
сти Суклинского р-она села Маловатю. В 1941 г.
их родителей выслали на Север я тогда буду-
ребенком в возрасте 11 лет была вывезена
ите с родителями. Отец наш Васильев
Дмитриевич был отделен от нас Верхо-
ным Милиции сразу с места нашей от-
ки, о котором мы не имеем никаких
ений с 1941 года. Мать моя Васильева Ма-
Васильевна по приезду на север была
равлена на работу в Сургутский р-он
менской области, вместе с ней приехали и
дети, которые были младше меня. В
утском районе моя мать работала

7.01.1955

La scrisoarea pe care o adresase preşedintelui Sovietului de Miniştri, tov. G. M. Malenkov, sora mea n-a primit niciun răspuns.

Filă din dosar

4-27570

23 АПР 1955

Председателю Совета
Министров Союза ССР
тов. Булганину Н. А.

гр-ки Ставинской Надежды
Ильиничны, проживающей
Тюменской обл. Сладковский
р-он Семяровский с/с п. Б-яр

Жалоба

я гр-ка Ставинская Надежда Иль-
инична рождения 1929 года, уроженка
олдавской ССР Кишиневской области
услинского р-она, село Маловата
о 1941 году мои родители были выс-
ланы с которыми была увезена
я ребенком в возрасте 11 лет.
настоящий момент на родине
ления находятся мои младшие
ай и две сестры я же с детс-
ва проживаю в Тюменской области
1954 году я писала жалобу в кото-
й просила меня освободить и
ить мне возможность выехать
родину где проживает мой муж

23.IV 1955

Sora mea Nadejda a adresat un demers noului preşedinte al Consiliului de Miniştri al URSS, tov. N. A. Bulganin.

Filă din dosar

№ 4-27570

2 7 АПР 1955

КРЕТАРИАТ
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
та Министров СССР
І. БУЛГАНИНА

Москва — Кремль

Вх. № 7399
19 V 55

60

Министерство внутренних дел СССР
Четвертый спецотдел

Направляется на рассмотрение письмо Ставинской Н.И. по вопросу снятия ограничений по спецпереселению.

О результатах просьб сообщить заявителю.

Зав. группой писем

N. A. Bulganin, noul preşedinte al Sovietului de Miniştri, a retrimis scrisoarea direct la MAI al URSS.

Filă din dosar

Министерство Внутренних Дел
Молдавской ССР
СПЕЦОТДЕЛ
2 января 1956 г.
№ 8/4/4-00 3/41
г. Кишинев

Вх. № [redacted] 7405, 8438
7399

СЕКРЕТНО
Экз. № 59

НАЧАЛЬНИКУ 4 СПЕЦОТДЕЛА УМВД
ТЮМЕНСКОЙ ОБЛАСТИ

Гор. Тюмень

На основании приказа МВД СССР № 0580 от 2 декабря 1955 года при этом направляется заявление СТАВИНСКОЙ Н.И. и СТАВИНСКОГО П.И.

ходатайствующего об освобождении со спецпоселения СТАВИНСКОЙ Надежды Ильиничны, как жены гражданина, не состоящего на учете спецпоселения.

проживающего в Сладковском районе

для рассмотрения на месте в соответствии с постановлением Совета Министров СССР № 1963—1052 с от 24 ноября 1955 года.

ПРИЛОЖЕНИЕ: „3" заявлений на „7" листах.

НАЧАЛЬНИК I СПЕЦОТДЕЛА МВД МССР [redacted]

к. 810

2. 01. 1956

La 2 ianuarie 1956, angajata Ministerului Afacerilor Interne al RSSM, maiorul KGB Ciazova, le-a cerut responsabililor din Tiumen să decidă ei înşişi eliberarea surorii mele. În documentul trimis nu se indică nici un nume – nici cel al lui Kulik, nici cel al destinatarului, colonelul Soloviov din Tiumen. Nu-şi pune numele nici maiorul Ciazova.

Filă din dosar

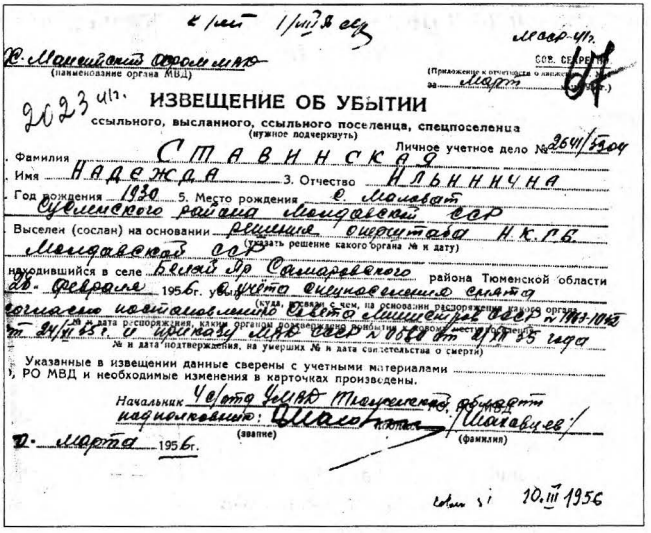

ИЗВЕЩЕНИЕ ОБ УБЫТИИ

ссыльного, высланного, ссыльного поселенца, спецпоселенца

Фамилия СТАВИНСКАЯ

Имя НАДЕЖДА 3. Отчество ИЛЬИНИЧНА

Год рождения 1930 5. Место рождения с. Малаевт Сувлинского района Молдавской ССР

Выселен (сослан) на основании решения Исполкома Н.К.П.Б. Молдавской ССР

находившийся в селе Бывшей Ст. Самарского района Тюменской области 26 февраля 1956 г. учета специального сектора

Начальник Чёта УМВД Тюменской области

подполковник: Шаповалов

10 марта 1956 г.

10.III 1956

La 10 martie 1956, ofițerul rus, colonelul S. I. Soloviov, a procedat cu demnitate: a eliberat-o din lagărul siberian pe sora mea Nadejda.

Filă din dosar

Расписка

Мне Ставинской Надежде Ильиничне 1930 года рождения

объявлено, что я имею право проживать в любом пункте СССР за исключением Молдавской ССР

которой был выселен

Принадлежавшие мне до выселения хозяйство дом и другое имущество возврату не подлежат.

16 марта 1956 г. Подпись Ставинская

Расписку отобрал

15.III 1956

La 18 martie 1956, Nadiei i s-a prezentat un certificat prin care comunica despre faptul că i se permite să locuiască în orice așezare din URSS, în afară de RSSM și nu i se va restitui averea ce i-a aparținut până la deportare.

Peste 50 de ani, în 1990, a fost reabilitată, împreună cu întreaga familie...

Lista călăilor comunişti care l-au omorât pe tatăl meu, Ilie Vasiliev, au nenorocit-o pe mama mea, Maria Vasiliev, şi pe noi, cei patru copii, omorându-l şi pe micuţul Ilieş – fiul surorii mele Nadia şi al soldatului Profir Stavinschi

Nr.	Numele de familie	Gradul militar	Funcţia	Anul	Locul
1.	Goldenberg	Locotenent	Şef KGB	1941	jud. Orhei
2.	Burov	Sergent	Şef KGB	1941	Gulag Ivdel
3.	Goncearenko	Locotenent	Agent operativ KGB	1941	jud. Orhei
4.	Iudin	Sergent	Şef al SR a NKGB	1941	Şusleni
5.	Kabaev	Locotenent	Anchetator	1941	Gulag Ivdel
6.	Liniov	Sergent	Anchetator NKGB	1941	Gulag Ivdel
7.	Oslenko	Sergent	Şef SR a MAI	1941	Tiumen
8.	Poltaveţ	Locotenent	Medic	1941	Ivdel-Lag
9.	Rîjanov	Locotenent	Anchetator KGB	1941	Gulag Ivdel
10.	Andreianov	Locotenent	Şef al direcţiei nr. 4 al OLP	1942	Sverdlovsk
11.	Borşcev	Maior	Şef UNKGB	1942	Gulag Ivdel
12.	Ivanova	Colonel	Şef al SCS al MAI URSS	1942	Moscova
13.	Komissarov	Sergent	Agent operativ KGB	1942	Gulag Ivdel
14.	Rojkov	Colonel	Şef MAI	1942	Gulag Ivdel
15.	Semionov	Maior	Procuror KGB	1942	Ivdel-Lag
16.	Suhov	Locotenent	Anchetator	1942	Gulag Ivdel
17.	Balaşov	Maior	Şef al sect. nr. 3 al SS nr. 1 a MAI	1949	RSSM
18.	Bardievski	Căpitan	Şef SR a MAI	1949	Orhei
19.	Barunov	Locotenent	Şef-anchetator	1943	Gulag Ivdel
20.	Bizin	Sergent	Anchetator	1949	Tiumen
21.	Jerebţov	Maior	Şef al sect. nr. 1 al SS nr. 1 a MAI	1949	RSSM
22.	Juravliov	Căpitan	Închisoarea nr. 5	1949	Orhei
23.	Kolesnik	Colonel	Procuror RSSM	1949	RSSM
24.	Kornilov	Locotenent	Şef grup operativ al sec. nr. 9 MAI	1949	RSSM
25.	Kovali Galina	Sergent	Agent operativ	1949	Şusleni
26.	Kulciţki	Colonel	Şef al secţiei OBB a MAI	1949	RSSM
27.	Kuzneţov	Colonel	Şef NKVD URSS	1949	Moscova
28.	Kuzneţov	Locotenent	Agent operativ MAI	1949	RSSM
29.	Levkov	Maior	Şef al sect. nr. 5 a OBB a MAI	1949	RSSM
30.	Maleev	Căpitan	Şef al SS nr. 1, UMVD	1949	Tiumen
31.	Melkis	Procuror	MSSR	1949	Susleni
32.	Moskalenko	Maior	Şef al sect. nr. 3 a SS nr. 1 a MAI	1949	Chişinău
33.	Nikiforov	Locotenent	Anchetator	1949	Tiumen
34.	Nikitenko	Maior	Şef al sec. OBB a MAI	1949	RSSM
35.	Panifedov	Căpitan	Şef al SR a MAI	1949	Susleni
36.	Pavlenkov	Locotenent	Agent operativ al SR a MAI	1949	Susleni
37.	Pavlicenko	Locotenent	Secţia raională a MAI	1949	Susleni
38.	Roşcovan	Căpitan	Agent operativ	1949	Chişinău
39.	Ronis	Loc.-colonel	Şef al SS nr. 1 a MAI	1949	Chişinău
40.	Tutuşkin	General	Ministru MAI	1949	RSSM
41.	Turişcev	–	Sef al ŞCŞ al MAI al URSS	1949	Moscova

42.	Utkin	Locotenent	Închisoarea nr. 5	1949	RSSM
43.	Vasilev	Căpitan	Locţ. şef. sec. nr. 5 a OBB a MAI	1949	RSSM
44.	Abakumov	General	MAI URSS	1950	Moscova
45.	Relidov	Locotenent	Comandant	1951	Tiumen
46.	Semionov	Locotenent	Şef SR a MAI	1951	
47.	Krușnin	Locotenent	Comendant	1952	Tiumen
48.	Harlamov	Locotenent	Secţia raională a MAI	1953	Tiumen
49.	Volokitin	Locotenent	Secţia raională a MAI	1953	Tiumen
50.	Aldin	Colonel	MAI URSS	1954	Moscova
51.	Batişcev	Loc.-colonel	Şef al SS nr. 1 a MAI al RSSM	1954	Chişinău
52.	Beketov	Locotenent	Împuternicit	1954	Tiumen
53.	Belenko	Sergent	Preşedinte al sovietului sătesc	1954	Molovata
54.	Karamîşev	Colonel	Şef ad-interim SP nr. 4, URSS	1954	Moscova
55.	Konev	Căpitan	Şef al SR a MAI	1954	Tiumen
56.	Krivenkov	Maior	Inspector al MAI al RSSM	1954	RSSM
57.	Kruglov	Mareşal URSS	Ministru MAI	1954	Moscova
58.	Kulik	General	Ministru NKVD	1954	RSSM
59.	Mordoveţ	General	Ministru MAI	1954	RSSM
60.	Soloviov	Colonel	Şef al Direcţiei MAI	1954	Tiumen
61.	Soroka	Colonel	Sef al grupului operativ al MAI	1954	RSSM
62.	Ştepanov	Colonel	Şef al sec. „П" a Dir. MAI	1954	Tiumen
63.	Şemetov	Căpitan	Şef al sec. nr. 2 a Dir. MAI	1954	Tiumen
64.	Voroşilov	Mareşal URSS	Sovietul Suprem	1954	Moscova
65.	Zaharia	Locotenent	Agent operativ	1954	Susleni
66.	Zudov	Locotenent	Agent operativ	1954	Tiumen
67.	Berejnoi	Colonel	Procuror	1955	Moscova
68.	Bulganin	Mareşal URSS	Consiliul de Miniştri	1955	Moscova
69.	Malenkov	Mareşal URSS	Consiliul de Miniştri	1955	Moscova
70.	Minaev	Locotenent	Medic-şef	1955	Tiumen
71.	Pecerski	Colonel	Sef al Secretariatului CM URSS	1955	Moscova
72.	Suharev	Brigadier	Şef de plute	1955	Tiumen
73.	Zeskovski	Locotenent	Comendant	1955	Tiumen
74.	Zuev	Maior	MAI URSS	1955	Moscova
75.	Gridin	Căpitan	Agent operativ	1956	Tiumen
76.	Guriev	Căpitan	Agent operativ	1956	Tiumen
77.	Nerazomov	Locotenent	Agent operativ	1956	Chişinău
78.	Parşukov	Locotenent	Agent operativ al SR a MAI	1956	Tiumen
79.	Şahovţev	Loc.-colonel	Locţiitor al şef. Dir. nr. 4 a MAI	1956	Tiumen

În total, la nimicirea unei familii de ţărani români-basarabeni au participat în jur de 80 militari (în afară de pază): 4 mareşali, 6 generali; 13 colonei; 12 maiori; 12 căpitani; 18 locotenenţi, restul sergenţi.

Niciun reprezentant al neamului nostru nu era printre ei, ca să ne apere.

EPILOG

GREŞEALA FATALĂ A PRIMULUI PARLAMENT (1990)

Nu se poate construi un stat democratic pe un teren minat de comunişti. Mai devreme sau mai târziu, va exploda şi, de sub ruinele democraţiei, va apărea din nou tot ceea ce o subminează, ceea ce s-a şi întâmplat la 7 septembrie 1993. Republicile care au ieşit din componenţa statului criminal URSS, numit de preşedintele SUA Ronald Reagan *Imperiul Răului* şi de Aleksandr Soljeniţîn *stat-puşcărie*, au supraviețuit şi înflorit, pentru că popoarelor lor li s-a spus adevărul. Conducerile Estoniei, Lituaniei, Letoniei... n-au ascuns crimele comuniste săvârşite de comunişti împotriva propriilor popoare. Ele au introdus legea lustraţiei, au deschis arhivele NKVD, NKGB, arhivele partidului criminal comunist...

De ce nu s-a întâmplat astfel şi în Republica Moldova? Cine se temea de legea lustraţiei? Cine era cu musca pe căciulă? Să nu creadă nimeni că arhivele NKVD, NKGB, CC al PCM conţineau secrete de stat - structura bombei atomice sau data atacului nuclear al RSSM asupra SUA. Nici pomină. Arhivele Republicii Moldova conţineau documente despre crimele săvârşite de conducerea comunistă moldovenească împotriva propriului popor. Ele conţin numele şi semnăturile criminalilor venetici şi localnici - posibil bunicii ori părinţii comuniştilor de azi.

Dacă în Republica Moldova ar fi fost adoptată legea lustraţiei, alta ar fi fost situaţia. Urmaşii celor arestaţi, împuşcaţi, exilaţi, ai rudelor lor, căci n-a fost sat, oraş nepângărit, nebatjocorit, neînsângerat de comuniştii KGB-işti - ar fi cerut să se facă dreptate, ar fi renăscut conştiinţa naţională. Căci numai în cele patru volume ale *Cărţii memoriei*, îngrijite de cercetătoarea Elena Postică, sunt menţionate peste optzeci de mii de victime ale regimului criminal comunist (români, ruşi, ucraineni, evrei, bulgari), dar numai Bunul Dumnezeu ştie câţi martori au rămas în afara listelor... Or, anume aceşti urmaşi reprezintă azi acea forţă care pot restabili adevărul şi mişca lucrurile înainte.

Familia mea, deportată la 13 iunie 1941, este menţionată, alături de altele, în vol. 2, la pag. 157.

Doamne, ce şansă ni s-ar fi dat dacă se introducea Legea Lustraţiei: am fi tras clopotele pentru victimele comunismului, preoţii le-ar fi pomenit prin biserici şi creştinii adevăraţi ar fi aprins lumânări pentru sufletele lor nevinovate, iar în

Chişinău, în inima Basarabiei, în faţa gării feroviare de unde a început Drumul Morţii, ar fi fost înălţat un monument cu listele tuturor celor omorâţi de călăii comunişti. Din păcate, asta nu s-a întâmplat.

Crimele comuniste au fost prea mari, iar autorii lor s-au strecurat şi în Parlament sub masca Lupilor în piele de oaie. Aceştia mai degrabă s-ar fi spânzurat, s-ar fi sinucis, decât să voteze Legea Lustraţiei. O confirmă şi documentele.

Am avut acces la ele datorită unui om cu suflet mare, generalul Ion Diacov, feciorul unor părinţi care au trecut şi ei prin calvarul deportărilor şi care a avut curajul să deschidă dosarele (strict secrete)... Va intra în istorie ca un luptător curajos pentru adevăr şi dreptate. Fapta lui eroică convinge că nu moare Republica Moldova dacă se scot la lumină crimele comuniste din arhivele KGB-ului. Prin acest gest Ion Diacov ne-a ajutat să înţelegem că Petru Lucinschi a minţit atunci când, la 15 ianuarie 1998, afirma că toţi intelectualii au fost colaboratori şi agenţi ai KGB. Nu toţi. Doar câţiva carierişti... cei care nu au participat la Marea Adunare Naţională, nu s-au culcat sub tancuri, nu au luptat pentru Independenţă. Unii - fiind în structurile de conducere - nu şi-au pus semnătura nici măcar sub actul Independenţei.

Sunt sigur că Prezidiul Parlamentului a greşit atunci când la 7 septembrie 1993 a reabilitat ideologia comunistă, ignorând vrerea celor peste o sută de mii de patrioţi, punând în capul mesei moftul a 91 de nostalgici după comunismul sovietic.

Iată lista celor nouăzeci şi unu de deputaţi, care au cerut legalizarea partidului comunist în Republica Moldova

1. Solonari Vladimir
2. Crâlov Valentin
3. Iovv Vasile
4. Morev Victor
5. Volcov Piotr
6. Volcova Ana
7. Lucinschi Petru
8. Coşceev Serghei
9. Ordin Viktor
10. Zinoviev Iurii
11. Bratunov Grigore
12. Gonciar Vladimir
13. Graf Vasile
14. Şaracov Anatol
15. Laşcionova Larisa
16. Colesov Vladlen
17. Cunev Valentin
18. Safonov Andrei
19. Curtev Stepan
20. Niculin Victor
21. Ivanov Anatol
22. Litvinenco Veaceslav
23. Gorodnicenco Alexandru
24. Zavgorodnâi Vitalii
25. Bogdanov Gheorghe
26. Davâdov Anatol
27. Bondarenco Vladimir
28. Mâsliţki Svetlana
29. Trombiţchi Ilia
30. Macuţa Iurii
31. Sornicov Petru
32. Pocatilova Larisa
33. Rusanov Anatolii
34. Lâiurov Vladlen
35. Zlatov Fiodor
36. Conoplin Anatolii
37. Leşcinschi Valentin
38. Iuzvenco Vladimir
39. Şabarcin Mihail
40. Egorov Valeriu
41. Efanov Alexandr
42. Matcir Danil
43. Zapolschi Oleg
44. Catcov Mihail
45. Volovoi Grigori
46. Ţâmai Pavel
47. Coleghin Anatol
48. Silcenco Liudmila
49. Podgornâi Valentina
50. Diucarev Victor
51. Muşumanschi Mihail
52. Belitcenco Anatoli
53. Cegurco Nadejda
54. Aculov Boris
55. Atamanenco Iurie
56. Bogdanov Nicolai
57. Chişner Anatolie
58. Arestov Victor
59. Manoilov Andrei
60. Morozov Alecsandr
61. Glebov Vitalii
62. Riumin Nicolai
63. Emilianov Vladimir
64. Potaşev Veniamin
65. Bolşacov Anatolii
66. Cicichin Valentin
67. Puşneac Eujen
68. Zalojcov Piotr
69. Gherasimov Iurii
70. Marinov Fiodor
71. Voloşin Mihail
72. Gudumac Vladimir
73. Tavsanghi Constantin
74. Ţinnic Ivan
75. Beliciuc Gheorghe
76. Martâniuc Spiridon
77. Berdnicov Eujenii
78. Bulâciov Alexandru
79. Labunschi Vladimir
80. Brâziţchi Boris
81. Darmancev Chiril
82. Nechit Gheorghe
83. Tocan Victor
84. Carangi Vladimir
85. Curoglo Stepan
86. Costov Vasili
87. Carapunarlâ Fedor
88. Angheli Fiodor
89. Griciuc Petru
90. Riabcici Victor
91. Cubasov Andrei

RECENZII ŞI IMAGINI DE LA LANSAREA CĂRŢII *STALIN MI-A FURAT COPILĂRIA*

1, Ziarul „Ploieşti", România, 27.01.2011

„O zguduitoare carte-document..."

Ioan Popescu: „Citindu-i cartea fratelui de sânge Vasiliev (din Vasile leu) ... am descoperit multe similitudini între mine şi el: amândoi suntem născuţi în zodia Leului, taţii noştri au murit cam în acelaşi timp pe pământ străin (tatăl meu a luptat pentru eliberarea Basarabiei de sub ocupaţia sovietică) şi, ca urmare, amândoi avem copilăria furată şi mutilată de către acelaşi sinistru personaj şi de alţii ca el."

2. Ziarul „Timpul", 08.07.2011

„La doar o lună de la lansare, cartea „Stalin mi-a furat copilăria" deja figura în topul celor mai citite cărţi în Biblioteca Naţională — o performanţă pe care o ating cu greu aşa-numiţii literaţi consacraţi..."

3. Ziarul „Le Soleil", Quebec, Canada

„...abia acum, din cartea „Stalin mi-a furat copilăria", am aflat de marea tragedie a Basarabiei sub ocupaţia comunistă... un copil erou a luptat, a evadat, a supravieţuit şi ne spune adevărul..."

4. Biblioteca Naţională, Chişinău, 25.03.2011

Eugen Gheorghiţă: „Cartea domnului Vasiliev este o carte-document, o carte-manual, capitolele căreia trebuie studiate în clasele gimnaziale şi liceale de la noi..."

PSS preotul Ioan Ciuntu: „Această carte va sta alături cu cărţile sfinte, în ea sunt mucenicii Basarabiei Române care şi-au dat viaţa pentru credinţă şi ţară..."

Directorul bibliotecii Naţionale, dl Alexei Rău: „Două exemplare ale acestei cărţi vor fi în fondurile bibliotecii ocrotite de stat..."

Nicolae Dabija: „După această carte se vor produce sute de filme, întrucât este redată documental tragedia neamului, fiecare capitol reprezintă un film..."

Boris Druță, scriitor, avocat: „Această carte-document este o carte rechizitoriu pentru procesul Nurnberg II..."

5. Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi", Chișinău

Ecaterina Colun, cl.XI: „Autorul a supraviețuit, ca noi să cunoaștem adevărul..."

Ghicu Bloşenco, cl. VII: „Citesc fragmentul care sugerează ideea principală a cărții: „În acea zi, 28.06.1940, a fost rănită întreaga Basarabie, o rană care şi azi, după 70 de ani, mai sângerează până ce nu va fi înălțat un turn al memoriei la care să se închine toate generațiile."

6. Biblioteca orășenească Orhei, 10.04.2011

Vasile Roman, redactorul ziarului „Plaiul orheian": „Stilul literar se încadrează atât de reuşit cu cel documentar, încât citind, trăieşti imaginea tragediei neamului..."

L. Sitaru, şefa Bibliotecii orăşeneşti: „Cărții „Stalin mi-a furat copilăria", la concursul raional, i-a fost decernat titlul Cartea anului 2011."

7. Camelton, Canada, 13.07.2011

Ovidiu Creangă: „Este o carte bună, foarte bună, din care generațiile vor afla adevărul."

Întâlnirea românilor basarabeni N. Dabija și B. Vasiliev
la Toronto de către conducătorii diasporei române

Cu Ovidiu Creangă, după lansarea cărții. Carleton, Canada

După lansarea cărții în Canada, în ospeție la fecior, noră și nepoței. Quebec.

Cu fica Ludmila, la Biblioteca Națională în timpul lansării cărții

CUPRINS

Nicolae Dabija. O REDUTĂ A NEUITĂRII. 5

PARTEA ÎNTÂI. ADEVĂRURI ŞI LEGENDE
Bunelul meu, Galaton Agachi 7
Molovata – piatră-glie pe-a lui Ştefan Sfânt moşie... 12
Satul copilăriei mele – Molovata 14
Dragoste ca în basme... 17
Toamna nunţilor 19
O mamă adoptivă, şi totuşi adevărată... 22
Pârjolul a cuprins măreaţa Rusie 27

PARTEA A DOUA. DULCEA MEA COPILĂRIE BASARABEANĂ
Primii paşi ai vieţii mele de copil 29
Chişinău – oraş-poveste... 33
Frica păzeşte harbuzăria 39
Cum a fost „operată" Nadia 40
Ospăţ boieresc 41
Fumatu-i rău şi scump 43
S-a-necat nenea Pahomi 44
Cu caii pe mas 46
Unchiul meu Ionaş – artist vestit şi dirijor de cor 49
Tata – om gospodar, ales primar 53
Strechea – necazul copiilor 55
Experienţă de viaţă 59
Dragostea cere jertfe 62
Tutun la stat – şi Trocin-Tabaciok 64
Alarmă falsă 68
Mi-am demonstrat talentul de artist 69
Familia Alexandrei şi a lui Boris Vasiliev (1964–1977) 74
Familia Alexandrei şi a lui Boris Vasiliev în prezent 76

PARTEA A TREIA. SEMNE PREVESTITOARE DE PRĂPĂD
Statul comunist îşi omora cetăţenii 78
Cutremurul din 1940 85

Pichetul de grăniceri 89
Fugiţi! ... Vin bolşevicii!... Salvaţi-vă!... 94
Săniuşul cu bucluc 100
Chemarea sângelui 102
Criminalii comunişti omorau şi cai 105

PARTEA A PATRA. ZILE TRISTE DE CALVAR
Înaintea unei nopţi ucigătoare 108
Trenul morţii 115
Primul an în surghiun siberian 120
Pionierii lui Lenin omorau copii basarabeni 122

PARTEA A CINCEA. SIBERIE, SIBERIE DE GHEAŢĂ
Drumul blestemat spre Omsk 127
Târgul de robi din Omsk 128
În gazdă la familia Poroşin 135
Trei ani repetent de nevoie în clasa întâi 139
Tragedia familiei Vidru 149
Noua noastră gazdă 152
Am aflat că tata-i viu 154
Catincuţa Oprea, dusă la o casă de copii 155
Viaţa mea de toate zilele 159
O veste tragică 161
În taiga, după nucuşoare de cedru 162
Moş Filat şi poveţele lui 166
Mitul despre un pionier-erou 170
Rachiul românesc ne-a ajutat să supravieţuim 174
O femeie sfâşiată de un urs hoinar 175
Ultima dorinţă a doamnei Pisarevschi 183
Despre ce discutau ostaşii sovietici 195
Bun-rămas, scumpă învăţătoare 199
Veşti triste din Basarabia 200
Avizul de eliberare 200
Speranţă sugrumată 202
Pregătirea de evadare 203

PARTEA A ŞASEA. EVADAREA DIN IAD
Plecarea 205
Mai există oameni buni 210

Prezicătoarea ... 213
Tâlharii de la gară ... 214
Apă pentru ceai ... 214
Traversând din nou Volga ... 215
Trenul ne ducea spre casă ... 216
Am ajuns la Chişinău, acasă ... 217

PARTEA A ŞAPTEA. BASARABIA ÎNROBITĂ
Întorşi acasă ... 220
Văcuţa ne-a salvat de moartea comunistă ... 224
Istoria se răzbună ... 224
Ocupanţii comunişti ne-au adus la canibalism ... 237
Un pod plin cu pâine ... 239
Leşinând de foame pe-o margine de drum ... 244
Am fugit de acasă... ... 245
Am fost alungaţi definitiv din casă ... 248
Din nou elev în şcoala sovietică ... 249
Satul m-a recunoscut, m-a acceptat ... 250
Nu există pădure fără uscături ... 253
La festival, cu o fetiţă pe umeri ... 255
Butmălai şi Butmăligă arestaţi pentru viol ... 257
Crima comunistă din primăvara lui 1949 ... 260
Triste amintiri din perioada stalinistă ... 266
Singur-singurel: fără mamă, fără tată, fără Patrie Românească ... 268
Cum a murit Fernando Magellan? ... 270
Bela din Caucaz şi Bela de la Nistru ... 272

PARTEA A OPTA. ALTĂ ETAPĂ A VIEŢII MELE
Cu a mea biografie nu mă primeau nici în puşcărie ... 277
Volea Efimovici Zubriţchi ... 283
Puşcăria *Valea Norocului* ... 290
Anul doi de studii ... 291
Ultimul an de studii – 1952–1953 ... 298
Câteva episoade din viaţa studenţilor de la Şcoala Pedagogică din Orhei ... 299
În recunoaştere la Sărăteni ... 305
Început de an şcolar cu ghinion. Adversarul KGB-ist ... 306
Farmecul balului mascat ... 311
Practica pedagogică ... 312
Balet în costumul Evei... ... 316

Fiecare tânăr învățător trebuie să fie comsomolist 317
Student basarabean umilit la examenul de stat 318
Ultimul bal. Adio, dragă școală din Orhei! 319
Marea surpriză – marea! 320
La Pogănești, pe malul Prutului 323
Activitatea profesională 326
Din Pogănești – mire la Sărătenii Vechi 329
Un brav ostaș român 331
Prietenii mei – eroi și patrioți ai neamului 332
Povestea trecerii Prutului cu copite de vită 335
Școala militară 337
Școala militară. Serviciul militar 338
Am primit diploma chiar de la Mașerov 347
În escadrila secretă a CC al PCUS 348
Stalin demontat din mauzoleu 352
Blestemul cade pe copii 353
L.M. Kaganovici, V.I. Lenin și KGB-ul 353
Un caz ieșit din comun – Radiocompasul ARK-5 nu funcționa 356
Supraviețuitorii GULag-ului revin la baștină 357
Un student orheian supraviețuitor al lagărului morții Ivdel-Lag 358
Încă o crimă comunistă: oameni vii sfâșiați de câinii-lupi 360
Primele sicrie venite din Afghanistan la Sărăteni 363
Tricolorul – steagul nostru sfânt 367
O călătorie în România – țară visată din copilărie 368
Ierusalim – Pîmânt sfânt 371

PARTEA A NOUA. DOSARUL DURERII
Adevărul triumfă! Documentele vorbesc pentru cei omorâți 376

Dosare 378
Greșeala fatală a primului parlament (1990) 456
Recenzii și imagini de la lansarea cărții *Stalin mi-a furat copilăria* 459

Boris Vasiliev

Data și locul nașterii:
25 iulie 1932, s. Molovata, jud. Orhei, România Mare.

La 13 iunie 1941, deportat în Siberia împreună cu familia. A evadat în 1946.

Studiii:
Școala Pedagogică din Orhei (1949–1953);
Școala de Aviație din Gomel (1954–1957);
USM, Facultatea Educație Fizică (1958–1963).

Serviciul Militar:
Moscova, Serviciul de Deservire a Avioanelor Personale ale Guvernului URSS și PCUS (1955–1957).

Activitate profesională:
Profesor de educație fizică în școala medie din Sărătenii Vechi, Telenești (1958–1992);
Autor al unei metodici de predare a educației fizice în școala medie în URSS, 1980.

Mențiuni și decorații:
Eminent al învățământului public din RSSM;
Eminent al învățământului public din URSS;
Ordinul de Onoare al Republicii Moldova, 2010.

Familia Vasiliev.

Dedic această carte familiei mele, pe care o iubesc foarte mult: soției Alexandra, fiicei Ludmila și fiului Veaceslav

*Mulțumesc nepotului meu, **Dan Bălan**, care a dus faima neamului românesc din Basarabia în întreaga lume, îndeplinind unul din visele mele din surghiunul siberian și motivându-mă, prin succesele lui, să scriu această carte.*

Vasiliev

Boris Vasiliev

Data şi locul naşterii:
25 iulie 1932, s. Molovata, jud. Orhei, România Mare.

La 13 iunie 1941, deportat în Siberia împreună cu familia. A evadat în 1946.

Studiii:
Şcoala Pedagogică din Orhei (1949–1953);
Şcoala de Aviaţie din Gomel (1954–1957);
USM, Facultatea Educaţie Fizică (1958–1963).

Serviciul Militar:
Moscova, Serviciul de Deservire a Avioanelor Personale ale Guvernului URSS şi PCUS (1955–1957).

Activitate profesională:
Profesor de educaţie fizică în şcoala medie din Sărătenii Vechi, Teleneşti (1958–1992);
Autor al unei metodici de predare a educaţiei fizice în şcoala medie în URSS, 1980.

Menţiuni şi decoraţii:
Eminent al învăţămîntului public din RSSM;
Eminent al învăţămîntului public din URSS;
Ordinul de Onoare al Republicii Moldova, 2010.

Familia Vasiliev.

Dedic această carte familiei mele, pe care o iubesc foarte mult: soţiei Alexandra, fiicei Ludmila şi fiului Veaceslav

*Mulţumesc nepotului meu, **Dan Bălan**, care a dus faima neamului românesc din Basarabia în întreaga lume, îndeplinind unul din visele mele din surghiunul siberian şi motivându-mă, prin succesele lui, să scriu această carte.*

Vasiliev